

הקדמה

מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו (תהלים ק"ו). מי יוכל לספר, מי יוכל לשער, את כל הגדולות והנפלאות והנוראות אשר עשה אדונינו מורנו ורבנו, אור האורות, אור הצחצחות, אור הגנוז וצפון ומזון עם כלל נפשות ישראל שבהם תלויים כל העולמות. וביותר אשר פעל ועשה עם אנשיו המקרבים אליו אשר זכו להסתופף בצלו צל הקדוש ולשמע מפיו מה ששמעו דברים שכסם עתיק יומין. ובפרטות, אשר פעל ועשה עמי העני והאביון, אשר הקימני מעפר ומאשפות והושיבני אצלו, וקרבני ברחמי ביותר, וסמך ידו עלי לקבל ולכתב את כל דברי תורתו ושיחותיו וספורי מעשיותיו. הכל באשר לכל, זכני שיהיה נכתב על ידי, ואמר בפה מלא שאין מי שיודע ממנו כי אם אנכי מעט ועוד כמה לשונות באלה.

ובאמת נפשי יודעת מאד מה שאי אפשר לספר כלל, וכבר כתבתי הרבה וספרתי לחברי ותלמידי בפה הרבה מאד, וברוך השם דברי עשו רשם בכחו הגדול שנגנס בלבם האמת באש בוערת. ונתעוררו הרבה להשם יתברך, וכמה כבר נסתלקו בקדשה ובטהרה ונפטרו בשם טוב מתוך דברי תורה ותפלה ואמונה שלמה חלקם בחיים, והנשארים לארץ ימים ושנים הנם חוקים בעזרת השם יתברך בהאמת והאמונה בראי מוצק כל ימוטו לעולם.

ועם כל זה ידעתי בנפשי כי הם גם הם עדין צריכין למודעי רבה ועדין אינם יודעים אור אמתת האמת לאמתתו בשלמות בראוי באשר תקוע בנפשי. וכעין מאמר רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין סח): הרבה למדתי מרבתי ולא חפרתי מהם כי אם בכלל המלקק מהם ותלמידי לא חסרו ממנו וכו'. מה אדבר, כי כל דברי אלה נוגעים בידעות נעימות התנוצצות אלקות בלב אשר הוא לכל חד בפום מה

המשער בלבה, והן הן גבורותיו הן הן נוראותיו, אשר יגע וטרח בעבודתו יתברך כל כך עד שזכה למה שזכה ועלה למקום שעלה. אשר המשיך שכליות עמקים כאלה, מים עמקים עצה בלב איש עמק עמק מי ומצאנו, עד אשר בהכמתו הנשגבה ובכחו העצום האיר בטובו בלב הפחות והנשחת התנוצצות השגת אלקות מה שאי אפשר לספר לחברו כלל. וראה זה הדיש אשר לא היה לעולמים וכמרמוז בהתורה מישרא דסכינא (בסימן למ"ד) עין שם שצריכין רבי גדול ואמן נפלא ורופא נאמן שיוכל להכניס השגות אלקות בלב הקטנים כאלה חולים כאלה רחוקים כאלה.

והנה אם אין כלי הכתיבה וכלי הדבור מספיקים לספר חלק אחד מאלה מאשר בלבי, עם כל זה להוציא חלק אי אפשר, על-כן למן היום שזכיתי להתקרב חזקני השם יתברך והוא ז"ל לעסק בכתיבת נוראות התגלות תורתו הקדושה, והשם יתברך חזקני לכתב תמיד הענינים והשיחות שהיו אצל כל תורה, כי ידעתי שכל דבור ודבור הוא תורה שלמה. אבל בתחלה לא נזהרתי עדין לכתב כל השיחות הקדושות והדבורים הקדושים שיצאו מפיו הקדוש כ"אם מה שהיה בהם איזה המשך התגלות חדושי תורה, אבל שאר השיחות לא נזהרתי לכתבם.

ובאמת למן היום אשר התחלתי להפיר היטב אמתת נשגבות מעלתו וקדשתו הנוראה, היתי אומר תמיד שראוי היה שיעמד אחד שיכתב כל דבור ודבור שיצא מפיו הקדוש בקדשה ובטהרה וכל מיני חן של אמת וביראה נוראה בוערות כלפיד אש, אפלו כל הדבורים במלי דעלמא וצרכי אדם וכל דבריו כלם ראויים להכתב, כי כל דבור ודבור שיצא מפיו אפלו במלי דעלמא כלם היו בוערים בגחלי אש. אך ראיתי שהוא דבר שאי אפשר, ומחמת זה נתרשלתי ולא נשתדלתי לכתב אפלו כמה דברי חכמה אמתיות שנשמע מדבוריו הקדושים, ולא כתבתי כ"אם בששמעתי איזה המשך דברי תורה, או שהיה שיך לאיזה תורה.

עד אחר כמה שנים להתקרבותי אליו, העיר ה' לבי להתחיל לרשם גם כמה שיחות וענינים מאשר נשמעו מפיו הקדוש אז וקצת מה שנשמע כבר. גם רשמתי כמה ספורים וענינים מאשר עבר עליו ועל אנשיו, ומעט מספורי יגיעתו

וּמִרְחַתוֹ אֲשֶׁר טָרַח וְיָנַע בְּעִבּוּדַת ה', אֲשֶׁר עַל-יְדֵי-זֶה זָכָה לְמַה שְׁזָכָה, וְסֹדֵר נִסְיַעְתּוֹ לְאַרְיֵן-יִשְׂרָאֵל, וּבִמָּה סְפוּרִים וּמַעֲשֵׂיֹת שֶׁהָיוּ אֵצֶל כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה וְאֵצֶל כָּל סְפוּר מַעֲשֵׂה, וְאִיךְ וְעַל-יְדֵי מַה נִּתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמָיו עַד שֶׁפָּתַח פִּיו הַקְּדוּשׁ וְגָלָה מַה שְׁגָלָה.

וְאִם אָמַנְם בְּכָל אֱלֹה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְצִיר בְּכֹתֵב מַהוּת הָעֲנִיָּן הַיִּטֵּב כַּאֲשֶׁר הָיָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה, עִם כָּל זֶה לֹא מְנַעַתִּי מִלְּכַתֵּב וְלִרְשֵׁם כָּל מַה שֶׁאֶפְשָׁר לִרְשֵׁם, וְהַמְשָׁכִיל יִבִּין מִדַּעְתּוֹ מַעֲט מַהוּת הָעֲנִיָּן, כְּלִי הָאִי וְאֹלֵי יוֹכֵוּ הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים לִידַע אֵת כָּל הַגְּדוּלוֹת וְהַנְּפִלְאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ אֲדוֹן כָּל הַנוֹהֵג בְּחִסְדּוֹ כָּל דּוֹר, אֲשֶׁר מַחְשָׁבוֹת לְבוֹ לְדוֹר וְדוֹר, אֲשֶׁר עוֹשֶׂה תְּדֻשּׁוֹת בְּכָל עֵת לְמַעַן סַפֵּר שְׁמוֹ בְּכָל הָאָרֶץ, לְמַעַן יִתְעוֹרְרוּ בְּכָל דּוֹר לְשׁוֹב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, כִּי כָּבֵד פָּנָה לְפָנֵינוּ דְרָךְ נִכּוֹן עַל יָדוֹ וְכִרוֹנוֹ לְבִרְכָה, אֲשֶׁר מַעֲתָה כָּל הַרוּצָה לְגִישַׁת אֵל הַקְּדוֹשׁ בְּקַל יוֹכֵל לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, עַל-פִּי הַדְּרָכִים הַמְּבֹאָרִים בְּסִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים. אֲשֶׁרֵי שִׁיאֲחוּ בָהֶם הַפֶּךָ בָּם וְהַפֶּךָ בָּם וְסִיב וּבִלָּה בָּם וּמָהֶם לֹא תִזוּעַ שְׂאִין לֶךְ מִדָּה טוֹבָה מֵהֶם.

הֵן כָּל אֱלֹה רְאֵתָה עֵינִי, כִּי הוּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ לִרְשֵׁם הַכֹּל עַל הַסֵּפֶר, עַל-בֵּן זֶה יָמִים אֲשֶׁר שָׁמַתִּי אֵל לְבִי בְּזֶה לְכַתֵּב וְלִרְשֵׁם כָּל שִׂיחָה וְדַבּוּר וְעֲנִיָּן וְסְפוּר שִׁיעֲלָה עַל זְכֻרֹנִי, וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים בְּסֵפֶר הַזֶּה. וְקִרְאתִי שֵׁם הַחֲבוּר הַזֶּה בְּשֵׁם "חַיֵּי מוֹהַר"ן" מִחֲמַת שֶׁרָבוּ מְסַפְּרֵי מַחֲזִיזֵי הַקְּדוּשִׁים מֵאֲשֶׁר עָבַר עָלָיו בְּיָמֵי חַיָּו הַקְּדוּשִׁים וְהַחַיִּים אֲשֶׁר חֵי בְּעוֹלָם. כִּי הוּא הָיָה אִישׁ חֵי בְּאַמַּת אֲשֶׁר לֹא הָיָה דְגֻמְתּוֹ, וְהוּא חֵי תָמִיד חַיִּים אֲמִתִּיִּים, וּבְכָל פֶּעַם חֵי חַיִּים תְּדֻשִׁים כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקְּדוּשׁ, שֶׁפֶּעַם אַחַת אָמַר אָנִי חַיִּיתִי הַיּוֹם חַיִּים שְׁלֵא חַיִּיתִי מֵעוֹלָם חַיִּים בְּזֶה, וְאִזּוֹ הִתְחִיל לְגַלוֹת מַעֲט רְאֵשֵׁי פְּרָקִים מִהַתּוֹרָה קַרְטָלִיתָא (סִימָן י"ח) בְּגִישָׁם בְּזֶה הַסֵּפֶר לְקַמֵּן בְּמִקוּמוֹ. וְכֵן בְּמָה פְּעָמִים שֶׁמַּעֲתִי מִמָּנוּ וְכִרוֹנוֹ לְבִרְכָה הַתְּפָאֲרוֹת נִפְלָא מֵעֲנִיָּן הַחַיִּים שְׁלוֹ, וּבְעֲנִיָּן גְּנוּת הַחַיִּים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁאֵינָם הוֹשָׁבִים עַל תְּכִלִּיתָם, וְגַם בְּחַיּוֹת הָעוֹלָם יֵשׁ חַלּוּקִים תְּרַבָּה לְאִין מְסַפֵּר, כַּמְבֹאָר בְּזֶה לְקַמֵּן קֶצֶת.

וְהַכֹּלֵל שֶׁעָקַר הַחַיִּים הוּא חַיִּים אֲמִתִּיִּים שֶׁהִיא חֲכָמָה אֲמִתִּית, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב וְקָהֵלָה: "הַחֲכָמָה תַּחֲיָה אֵת בְּעֲלִיָּה". וְעָקַר הַחֲכָמָה לְהַשְׁתַּדֵּל וּלְהַתְיַגֵּעַ לִידַע וּלְחַכֵּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁהוּא חֵי חַיִּים. וְכָל אֶחָד כְּפִי קְרוּבוֹ לְזֶה בֵּן חַיָּו חַיִּים וּלְהַפְּךָ לְהַפְּךָ. וְעַל-בֵּן (בְּרִכּוֹת י"ח) רְשָׁעִים בְּחַיִּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים, וּלְהַפְּךָ צַדִּיקִים בְּמִיתָתָם

קרניים חיים מחמת שתמיד הם דבקים בחיים אמתים כמו שכתוב (דברים ח): "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים בלכם חיים". ועל אלו החיים אנו מתפללים הרבה בראש השנה ויום הכפורים "זכרנו לחיים" ו"כתוב לחיים", כי חוץ מזה הכל הכל ואין שום חיים כלל. ועל חיים אלו נאמר: "למען תחיה" וכו' "למען ירבו וימכם" וכו' (שם ה, ופס ח) "למען תחיון", >אבל חיים שזכה הוא, זכרנו לברכה, עדין לא מעמו שום אדם מעולם>. אשרי מי שזכה להרגיש מעט התנוצצות מנעימות החיים שלו שהיה חי חיים ארוכים חיים טובים באמת, כמוכן מהמעשה של השבעה בעטלערים אשר על חיים אלו בקש דוד המלך עליו השלום (תהלים טו): "תודיעני ארח חיים" וכו'.

בזה הספר נכתבו כל המעשיות ששמענו מפיו הקדוש גם כמה שיחות וספורים ששמענו מפיו הקדוש. כי שיחתו היא בלה תורה, גם כמה מעשיות שנעשו ועברו בינו ובין מקרביו. ומכלם יבין המשביל עצם נדלתו ותקף קדשתו המפלג מאוד מאד מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב, והמשביל בעת ידם וישתק וכל חד בפום מה דמשער בלבה יבין מעט מעט פחות מטפה מן הים הגדול. ואפלו מה ששמענו וראינו לא הצגנו כאן רק מעט קצת ברמז. ומפני עצם המחלקת שרבו עליו מאד, אנו מכרחים לשם לפינו מחסום לבלי לספר בשבחו. וגדל עצם קדשתו ורוממותו הוא מרומם ונשגב מאד מידיעתנו.

אך גם זה המעט דמעט שזכינו לידע ולהבין קצת, אי אפשר לספר בלו מפני המחלקת הגדולה אף על פי שהיה טובה להעולם, רק רשמתי זאת בשביל דורות הבאים ובשביל הימים הבאים לקראתנו לשלום, למען לא תשכח מפנינו ומפי ירענו. למען ידעו דורות הבאים גדל חבתם של ישראל לפני השם יתברך אשר זכו בדורות האחרונים לאור צח ונד בזה אור הגנוז והצפון. אשרי עין ראתה אותו, אשרי אזן ששמעה מפיו דבוריו הקדושים. והמעמיק עיונו בספריו הקדושים יבין מעט מעצם קדשתו.

דברי הכותב הקטן נתן בן אדוני אבי מורנו הרב נפתלי הירץ
ישמרהו צורו ויחיהו מנעמירוב

ובקשתי מאת המעין לבל יפלא בעיניו אם לפעמים ימצא בדבריני כמה שיחות וספורים מרבנו ז"ל שנכתבו כאן שהם נראים דברים פשוטים, ולפעמים נראה כאלו אין להם פרוש כלל, ויקשה בעיניו על מה נכתבו. אך באמת בכל הדברים והשיחות והספורים שנכתבו כאן, בכלם יש דברים בננו, ומי שזכה לעמוד לפניו ולשמע מפיו הדברים והשיחות הנה מתנוצץ לו קצת והנה רואה ומבין קצת שהם דברים עליונים וגבוהים מאד, והנה מתעורר להשם יתברך על ידי כל דבור ודבור שיצא מפיו בקדשה ובטהרה נפלאה. ומחמת זה לא יכולתי להתאפק מלכתב ולרשם קצת ספורים ושיחות לזכרון, ואף שיש בהם קצת שיחות שלא יבינם המעין כלל תכן הפונה שיש בהם, עם כל זה משנה לא זוה ממקומה (לשון חז"ל

במות ל.)

ומי שחפץ באמת יכול למצא ברב השיחות דברים נפלאים, וכמה וכמה התעוררות נפלא לעבודת השם יתברך, וכמה עצות וכמה התחזקות שיתחזק האדם מאד לבל יתיאש עצמו בשום אופן וכיוצא בזה כי (דברים לב) "לא דבר ריק הוא מכם" ואם ריק הוא מכם (ירושלמי פאה). כי אפלו דבורים פשוטים של רבנו ז"ל הגדול והקדוש הם פותחים אור גדול ויש להם כח גדול לעורר כל העולם לעבודתו יתברך אשר זה היה כל מגמת רבנו ז"ל כל ימי חייו הקדושים, גם נשמע מפיו הקדוש שאפלו שיחות פשוטות שלו צריכים לכתבם, כי בכל שיחה ושיחה שלו יש בהן בונות עמקות מאד, והם כלליות גדול וכל אדם יכול להוציא מהם עצות נפלאות והנהגות ישרות לעבודתו יתברך שמו.

* * *

חַיִּי מוֹהַר"ן



[שיחות השוכים להתורות]

א

(א) התורה בהצוצרות (סימן ה) אמר בראש השנה פה ברסלב שנת תקס"ג. וראש השנה חל אז ביום שני ושלישי. והוא היה ראש השנה הראשון לשיבתנו פה ולהתקרבותי אליו.

ואז נשמע בעולם הגזרות שרצו לגזר בעולם אשר יצאו בימינו בעונותינו הרבים הינו לקח את בני ישראל לחיל רחמנא לצלן מעתה כי אלו הגזרות התחילו לצמח בימי מלכות פולין קדם שכבש הקיר"ה [הקיסר ירום הודו] מרוסיא את מדינתנו, ואחר כך בתחלת כבישתו את מדינתנו נשקט הדבר קצת, ואחר כך חזר ונתעורר שנשמע בעולם שרוצין לגזר כמה גזרות שקורין פונקטין.

ואז אמר רבנו זכרוננו לברכה התורה בהצוצרות, והיא מתחלת כי צריך כל אדם לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי וכו' ולמלאות חסרון העולם ולהתפלל עבורם להשם יתברך וכו' הינו קדם גזר דין וכו' עין שם וזה מרמז על הגזרות הנ"ל.

(ועין בספר פרפראות להכמה כתב שם: "ושמעתי מאבי זכרונו לברכה שרמו אז רבנו זכרונו לברכה שכבר הוא לאחר גזר דין. אך אף-על-פי-כן עסק אז רבנו זכר צדיק לברכה, הרבה בכל השנה להמתיק הדין עד שעל-ידי-זה פעל בתפלתו שנתעכב הדבר ולא יצאה הגזרה אל הפעל עד שש-עשרה שנים אחר הסתלקותו. ויש בזה הרבה לספר ויבאר במקום אחר" (לקמן ו), עין שם.

ואנשי-שלוֹמנו הזקנים ספרו ששמעו אז מרבנו זכרונו לברכה שאמר בזו הלשון: "איך האב דאס אפ גישטופט אויף עטליכע און צוואנציג יאהר" ואני דחיתי זאת לעשרים וכמה שנים]. וכן היה מכון ממש כי משנת אמירת התורה הנ"ל עד שנת יציאת הגזרה לפעל בשנת תקפ"ז בסופה יש ערך חמש ועשרים שנים):

ב

(ב) התורה קרא את יהושע (בסימן וא"ו) אמר בשבת תשובה שאחר ראש-השנה הנזכר לעיל.

ואז הזכיר בהתחלת התורה בסמוך את הפסוק (הזקאל א) "ועל הכפא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". (ואחר-כך בכתב-ידו הקדוש לא נזכר פסוק זה עד סמוך בסוף במבאר בספר עין שם). ואז אחז בשתי ידיו בשתי ידות הכפא שישב עליו, והיה מתנועע עם הכפא ואמר באימה וביראה ובמסירת נפש עצום מאד בזו הלשון: כשיושבין על הכפא אז הוא אדם. ואמר בלשון אשכנז בזו הלשון: "אז מען זיצט אויף דער שטיל דעמאלט איז מען אמענטש" והדברים סתומים מאד (אמר המעתיק עין זהר תזריע דף מה).

ואחר-כך גמר כל התורה הנזכרה הזאת הנדפס בספר. ובשעת אמירת התורה לא דבר כלל מענין פונת אלול, רק

אחר־כך בשנמר אמירת התורה הזאת אחר שהתפלל ערבית והבדיל, אחר־כך חזר ודבר מהתורה הזאת כדרך תמיד, ואז ענה ואמר לאנשים השוכים וקנים שישבו אצלו אז שהיו מתפללים מתוך סדור האר"י זכרונו לברכה תאמרו לי איך מרמז בהתורה הנ"ל כל הפונות של אלול והחרישו ולא ענו, כי באמת אי אפשר בשום אופן להבין מעצמן סוד הפונות של אלול איך מרמזים בהתורה הנ"ל.

וצוה להביא לפניו סדור האר"י זכרונו לברכה ופתח אותו והראה לפניהם הפונות של אלול. ואחר־כך פתח פיו הקדוש והנורא והתחיל לגלות פלאות איך כל הפונות של אלול מרמזים שם בדרך נפלא ונורא מאד כמבאר מזה בספר, אבל אי אפשר לצייר בכתב את השעור שבלב את כל הנעימות והנפלאות תמים דעים שהרגשתי אז בעת שזכיתי לשמע כל זה.

גם דבר אחר שבת מהתורה הנ"ל שמדברת שם ממושה ויהושע ואהל מועד שהם בחינת נקדה העליונה ונקדה התחתונה וואו. ואז אמר לי בזו הלשון שבכל מקום שמתועדין יחד רבי ותלמיד נעשה בחינה זאת בחינת מושה ויהושע ואהל מועד.

והנה כל זה היה בהתחלת התקרבותי אליו ואז לא זכיתי עדין לכתב לפניו התורות הגדולות רק המאמרים הקצרים כתבתי בעצמי שלא בפניו והייתי מתגעגע זמן הרבה לקבל זאת התורה אצלו בכתובת ידו הקדושה ולא זכיתי לזה עד אחר פורים שהייתי אז אצלו במעדועדין קע. ואז ישבתי לפניו והעתקתי התורה הזאת לפניו, ומפיו יקרא אלי מתוך ספרו בכתב־ידו הקדושה, ואני כותב על הנ"ל.

ואחר־כך באיזה עת בסמוך בלילה עמדתי לפניו כשכבר ישב על מטתו ורצה לישן, ודברתי עמו אז הרבה, ואז גלה לי

השלשה מצוות שנגזרו ישראל בכניסתן לארץ ששייך לזה בנדפס במקומו שם עין שם. וסים אז ואמר כי כל שלש מצוות אלו הם בחינת תשובה בנדפס שם. ואז שאלתי אותו איך שלש מצוות אלו הם בחינת תשובה, ענה ואמר זה תאמר אתה "דאם זאג דוא שוין" ובזה הלכתי אז מלפניו זכרונו לברכה, ותכף התחלתי לחשב בזה, ותכף בדרך הליכתי מביתי לאכסניא שלי הזמין לי השם יתברך בזה חדושים נאים ובבואי לאכסניא שלי מצאתי בעזרת השם יתברך כלי כתיבה וכתבתי מיד מה שחנני ה' בזה, וזה היה בתחלת חנוכי לחדש בתורתו הקדושה, שחנך אותי ברחמי ודרךיו הנפלאים. וביום שלאחריו הבאתי לפניו מה שכתבתי והוטב בעיניו ושחק מחמת שמחה וענה ואמר תוכל ללמד אם תהיה מתמיד. "דו וועסט קענען לערנען אז דוא וועסט בנערין" אך אף-על-פי-כן אחר-כך הכרחתי להפסיק מלחדש עד שאלמד פוסק הרבה ואחר-כך ספרי קבלה וכו' עד שאחר-כך צוה לי לחדש ואחר-כך צוה לי לכתב באשר מבאר מזה במקום אחר (לקמן)

תלה:

ג

(ג) קדם שאמר התורה משפטים אמונה (בסימן ו'), ששמעתי ממנו זכרונו לברכה, התורה צהר תעשה לתבה (בסימן קי"ב), וכתבתי מה ששמעתי כפי מה שנדפס בסימן הנ"ל. אך אחר-כך אמר התורה תהמות יבסימו (בסימן ט'), ושם נכלל התורה צהר הנ"ל, והתורה תהמות יבסימו נאמרה בשבת שירה תקס"ג בדרך, ואחר-כך התחיל לומר התורה משפטים הנ"ל, ואמרה פסקא פסקא.

ובאותה העת ספר שהיה אצלו הפעל-שם טוב זכרונו לברכה ואמר לו כשפוגמין בארץ-ישראל נופלין בגלות, וסימן, משם רועה אכן ישראל. ושאל אותנו לומר לו פרוש על אותו המראה ולא

ידענו להשיבו דבר. אחר-כך הראיתי לו התורה צהר תעשה לתבה שכתבתי בנ"ל, וראה והסתכל בה אחר-כך ענה ואמר ומתלמידי יותר מכלם, (כלומר שעתה הבין על ידי פרוש על המראה הנ"ל של הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה). כי עכשו אני יודע היטב הענין.

ואחר-כך גמר התורה משפטים. ושם מדבר מאמונה וארץ-ישראל, ששפוגמין בארץ-ישראל באמונה, יורדין לגלות מצרים. ושאלתי אותו אם זה שיך למראה הנ"ל, השיב שענין המראה כבר גמר מקדם להשיג הענין בשלמות. ואחר-כך קבלתי ממנו התורה תהמת יבסימו, וגם שם נכלל התורה צהר הנ"ל, ושם בסופו מבאר גם-כן בשפוגמין בארץ-ישראל יורדין לגלות ושם מבאר בסופו הפסוק משם רעה אבן ישראל על באור הפסוק ירדו במצולת כמו אבן. ועתה יכולים להבין מעט פרוש המראה הנזכר לעיל:

ד

(ד) כשאמר התורה ראיתי מנורת זהב (בסימן ח) בשבת הנכה תקס"ג, ושם מדבר איך להפיל ולהשפיל הרשעים בחינת (תהלים קמז) "משפיל רשעים עדי ארץ" עין שם, ואז באותה העת הפיל והשפיל רשע אחד מפרסם שהיה בנעמרוב, שהיה לאנשי שלומנו יסורים ממנו, וספרו לפניו זכרונו לברכה. ואחר הנכה אחר שאמר התורה הנ"ל בשבת הנכה היה להרשע הנ"ל מפלה גדולה.

גם אז אמר הלצה כשתסעו וישאלו אתכם מה פעלתם תאמרו "פעלנו רוח" וכו'. והאמת בן הוא שפעלנו רוח חיים, שקבלנו ממנו להשלים כל החסרונות כמבאר בהתורה הנ"ל. גם אחר אמירת התורה רקד הרבה כי באותה השנה רקד הרבה כמה פעמים:

ה

(ה) התורות שנאמרו על מאמרי רבה בר בר חנא (בלקוטי מוהר"ן א' ט"ו)
אמר רבנו זכרנו לברכה שאמרם בשם אומרו הינו
בשם רבה בר בר חנא בעצמו. גם בעת שהתחיל לגלות תורות על
מאמרי רבה בר בר חנא אז ספר שרבה בר בר חנה בא אליו ושחר
פניו ואמר מדוע אינו משים לב להמאמרים שלו, ובקש אותו על זה
שישים לבו עליהם, והוא יגלה לו בהם הדושים נפלאים ונוראים:

ו

(ו) סימן ט"ז רבי יוחנן משתעי. זאת התורה אמר בשבת בשחרית
באמצע הקיץ תקס"ג.

ואז נתקבצו אליו פתאם על אותה השבת, כי לא היה אז זמן קבוע
כלל (במבאר במקום אחר (לקמן כ"ו) שעקר זמן הקהלה והקבוע
בקביעות על-פי דעתו היה שש פעמים בשנה), ובתחלה הקפיד קצת
ואמר שאנו עושים לעצמנו שבתים. הינו כי הוא בעצמו עשה וקבע לנו
שבתים לבוא אז אצלו ועכשיו עשינו לעצמנו שבת על קבוע.

ואחר-כך אמר אני הייתי רוצה לעשות אינה ענין אודות הגזרות
שקורין פונקטין שנשמע בעולם שרוצים לגזר על ישראל
חס ושלום, הינו שהיה רוצה לעסק להמתיקם ולבטלם. אך כשאני
בעצמי מה אני, כי אני בעצמי איש פשוט, על-כן נתקבצו העולם
פתאום כדי שאוכל לעשות מה שאני צריך לעשות בזה.

ואמר אז ענין הנדפס בסימן קס"ו שאצל אלישע בתיב פעם אחת
אלישע סתם, ופעם אחת איש אלקים. ואיתא (והר שמות מד.)
שכשהיה בעצמו נקרא אלישע סתם, וכשהיו בני הנביאים אצלו נקרא
איש אלקים.

וְאָמַר אִז תּוֹרָה שְׁתֵּי פְעָמִים. בְּלֵיל שַׁבָּת אָמַר הַתּוֹרָה (סימן כד חלק א) אֲמַצְעוּתָא דְעֵלְמָא הֵיכָא, שְׁמַדְבְּרַת שָׁם מִתְשַׁעָה הֵיכְלִין דְּלֹא אֲתִידְבְּקִין וְלֹא אֲתִידְעִין וְלִית מָאן דְּקִימָא בְּהוּ וְכוּ', וּבבִּקְר בְּסַעֲדַת שְׁחֲרִית אָמַר הַתּוֹרָה הַנִּלְ שְׁהִיא רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתַּעֵי וְכוּ'. וְדַמְיָא עֵינָה בְּתַרֵי סְהָרָא וְאָמַר אִז שְׂיֵשׁ שִׁבְעִים אַמּוֹת, וְהֵם כְּלוּלִים בְּעֵשׂוּ וַיִּשְׁמַעְעָל. שְׂזָה כְּלוּל מִשְׁלָשִׁים וְחֲמִשׁ אַמּוֹת, וְזָה כְּלוּל מִשְׁלָשִׁים וְחֲמִשׁ אַמּוֹת. וְלַעֲתִיד יִכְבְּשׁוּ אוֹתָן שְׁנֵי מְשִׁיחִין מְשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף וּמְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, וַיֵּשׁ צַדִּיק אֶחָד שֶׁהוּא כְּלוּל מִתְרִין מְשִׁיחִין יַחְדָּיו.

עוֹד אָמַר אִז כְּמָה דְּבָרִים יוֹתֵר מִמָּה שְׁנַדְפְּסוּ, וְאִז נִשְׁבֵּר הַשְּׁלֶחֶן מִרַב הָעוֹלָם שְׁדַחְקוּ עֲצָמָן עָלָיו. וְהַקְפִּיד וְאָמַר וְכִי גוֹיִים יוֹשְׁבִים אֶצְלֵי עַל הַשְּׁלֶחֶן, וְכִי עֲבָשׁוּ יָמוֹת הַמְּשִׁיחַ שִׁיתְקַרְבוּ גוֹיִים לְצַדִּיקִים כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (ישעיה ט): "וְנָהָרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם". וְזָה הַפְּסוּק שֶׁיֵּד לְהַתּוֹרָה רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתַּעֵי הַנִּלְ עֵינָן שָׁם כִּי כָּךְ הָיָה דְרָבּוּ שְׁכָל שִׁיחַתוֹ הָיָה שֶׁיֵּד לְהַתּוֹרָה שְׁעַסַק בָּהּ אִז כְּמַבְאָר בְּמַקּוֹם אַחֵר (לְקַמְזן קבו, רמג).

וּבְאֹתָהּ הַשָּׁנָה עָסַק הַרְבֵּה מְאֹד בְּעֲנִין הַפּוֹנְקִטִין, וְהַצְטַעַר עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה מְאֹד, וְאָמַר כִּי לֹא דְבַר רַק הוּא, וְהַקְפִּיד מְאֹד עַל הָאוּמָרִים שְׁבוּדָאֵי לֹא יִתְקִימוּ הַפּוֹנְקִטִין, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שְׁהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ יַעֲשֶׂה חֵם וְשָׁלוֹם זֹאת לְיִשְׂרָאֵל. וְהוּא זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה אָמַר כְּמָה פְעָמִים שֶׁהוּא שְׁמוֹת, כִּי הֲלֹא מְצִינוּ שְׁכָבֵר הָיוּ כְּמָה גְזֵרוֹת קָשׁוֹת עַל יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנָא לְצִלָּן מֵעַתָּה.

וְעוֹד דִּבֵּר מְזָה הַרְבֵּה שְׁצָרִיכִין לְהַתְפַּחַד מְאֹד מֵאלוֹ הַגְּזֵרוֹת הַנִּשְׁמָעִים רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְשָׁלֵא לְהַחְזִיק אוֹתָם לְדְבַר קַל, רַק צָרִיכִין לְהַעֲתִיר וּלְהַתְפַּלֵּל וּלְצַעַק וּלְהַתְחַנֵּן הַרְבֵּה הַרְבֵּה לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, אוּלַי יַעֲתֵר ה' שְׁנֻכָה לְבַטְלָם, כִּי בּוּדָאֵי תְפִלָּה וְצַעֲקָה מוֹעִיל תָּמִיד.

וְעַיִן בְּהַשִּׁיחָה (לקמן קטז) הַשִּׁיכָה לְהַתּוֹרָה לְשִׁמְשׁ שָׁם אֶהֱל בָּהֶם, שָׁם מְבַאֵר עוֹד כַּמָּה וְכַמָּה הִיָּה מְתִינֵעַ אִזּוּ בְּעֵתִים הַלְלוּ עַל אֹדוֹת הַפּוֹנְקֵטִין שֶׁנִּשְׁמָעוּ אִזּוּ, וְהֵן הֵן הַגְּזֵרוֹת שֶׁיִּצְאוּ בְּיָמֵינוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים שֶׁשֶׁעֲשָׂרָה שָׁנָה אַחֲרֵי הַסְּתַלְקוֹתָיו, וּבְזִכּוֹת תְּפִלָּתוֹ נִתְעַכְּבוּ עַד הַנָּה. וְהַלְוֵאֵי הָיוּ צִיְתִים אוֹתוֹ לְהַרְעִישׁ אֶרֶץ וּמְלוֹאָה מְקַדֵּם לְעֶסֶק הַרְבֵּה בַּתְּפִלוֹת וּצְעָקוֹת לַהֲשֵׁם יְתִבְרַךְ כְּרִצּוֹנוֹ בְּיָדָיו הָיוּ מִתְּבַטְּלִין לְגַמְרֵי:

ז

(ז) כְּשֶׁאָמַר הַתּוֹרָה וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שִׁקְיָהֶם (בְּסִימָן י"ז) בְּשֵׁבֶת חֲנֻכָּה תִקַּס"ו.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִתְגַּדְּרוּ גְרִים הַרְבֵּה מִחֲמַת שְׁמֵצָאוֹ בְּסִפְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֲמוּנָתָם, וְזֶה הָעֵנִין מְבַאֵר הַיֵּטֵב שָׁם בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה הַנִּלְמָד מֵהֵיכָן בָּא זֹאת שֶׁיִּמְצָאוּ עֲבוּרֵם בְּסִפְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֲמוּנָתָם וְכוּ' עַיִן שָׁם. וּבְאֹרֶךְ הָעֵנִין כִּפְשׁוּטוֹ כִּי כָּבֵד נִשְׁמָעוּ דְּבָרִים כְּאֵלוֹ מִפִּי כַּמָּה גְרִים, וּבְפֶרֶט בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה הַמְּאֹמֵר הַזֶּה אִזּוּ הָיוּ בְּעוֹלָם מַעֲשִׂיֹת הַרְבֵּה כְּאֵלוֹ שֶׁפִּתְאֻם אַחֲרֵי שֵׁבֶת חֲנֻכָּה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה אִזּוּ הַמְּאֹמֵר הַנִּלְמָד, אִזּוּ נִתְגַּדְּרוּ פִּתְאֻם כְּמֹר אֶחָד מִכֶּפֶר. וְהוּא הִיָּה אַחֲרֵי־כֵן אֶצְלוֹ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְסִפֵּר לְפָנָיו שְׁמֵצָא בְּדִבְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֲמוּנָתָם. וְכֵן אִשָּׁה אַחַת עִם בְּנֵיהָ נִתְגַּדְּרוּ אִזּוּ, וְסִפְרָה שֶׁבְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ נִתְגַּדְּרוּ גַם־כֵּן מִחֲמַת שְׁמֵצָאוֹ מְבַאֵר בְּסִפְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֲמוּנָתָם וְכֵן הִיָּה כַּמָּה פְּעָמִים.

גַּם מֵהַגֵּר צֶדֶק [פְּאִמְטָאֲקִי] שֶׁהִיָּה בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים הַסְּמוּכִים שֶׁהוּא מְפָרְסֵם מְאֹד, מְסַפְרִים מִמֶּנּוּ גַם־כֵּן שֶׁנִּתְגַּדְּרוּ מִחֲמַת שְׁמֵצָא בְּסִפְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֲמוּנָתָם. גַּם אֲנִכִּי דִּבְרַתִּי עִם גֵּר אֶחָד וְסִפֵּר לִי מֵעַיִן הַנִּלְמָד שְׁמֵצָא בְּסִפְרֵיהֶם הַפֶּדָּה אֲמוּנָתָם.

וְעַל-פִּי הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל מְבאָר סוּד הָעֲנָיִן הַיָּטֵב וְהַבֵּן מְאֹד וּבְיָמִים הָהֵם
שָׁאָמַר רַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה הַתּוֹרָה הַנַּ"ל אִזְּנוּ גַּם גַּם גַּם
הַרְבֵּה מְאֹד בְּעוֹלָם:

ח

(ח) "רַבִּי יוֹנָתָן מִשְׁתַּעֵי קַרְטָלִיתָא", (בְּסִימָן י"ח). אִיזָה זְמַן קָדָם שָׁאָמַר
הַתּוֹרָה הַזֹּאת נִכְנָסְנוּ פֶּעַם אַחַת אֵלָיו אֲנִי וְחֻבְרֵי וּבְאֵנוּ
לְחֻדְרוֹ, וְהָיָה שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּנוּ. עָנָה וְאָמַר, אֲנִי
חַיִּיתִי הַיּוֹם חַיִּים שְׁלֵא חַיִּיתִי עַדְיָן מֵעוֹלָם, כִּי יֵשׁ כְּמָה מֵיָנִי חַיִּים, וְהַכֵּל
נִקְרָא חַיִּים, אֲבָל הַיּוֹם חַיִּיתִי חַיִּים טוֹבִים שְׁלֵא חַיִּיתִי מֵעוֹלָם חַיִּים
כְּאֵלָה.

וְאַחֲרֵי-כֵן הִתְחִיל לְדַבֵּר וּלְזַרְק מִפִּי הַקְּדוֹשׁ דְּבוּרִים וְגָלָה קֶצֶת רְאִישֵׁי
פְּרָקִים מֵהַתּוֹרָה קַרְטָלִיתָא וְלֹא גָלָה לָנוּ כָּל הַתּוֹרָה אִזְּנוּ
בְּפִרוּשׁ, רַק רְאִישֵׁי פְּרָקִים בְּשִׁמְחָה גְּדוֹלָה, גַּם אַחֲרֵי-כֵן דַּבֵּר עִמָּנוּ עוֹד
בְּזְמַנִּים אַחֲרֵים כְּמָה פֶּעַמִּים מֵעַנְיָן הַחַיִּים הַנַּ"ל שֶׁהַכֵּל נִקְרָא חַיִּים.

וְגַם בְּעַנְיָן חַיִּי צַעַר יֵשׁ חֲלוּקִים הַרְבֵּה וּמוּבָן פּוֹנְתוֹ שֶׁעַקֵּר הַחַיִּים
כְּשׁוֹזְכִין לִידַע מִמָּנוּ יִתְבָּרַךְ וּלְהַשִּׁיג הַשְּׂגַת הַתּוֹרָה הַשְּׂגָה אֲמִתִּיּוֹת
כִּי הֵם עַקֵּר הַחַיִּים בְּאֲמַת כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב (דְּבָרִים ל): "כִּי הוּא תִּיּוֹד" אֲבָל אִין
כָּל הַחַיִּים שׁוֹיִן וְגַם אֲצִלוּ בְּעַצְמוֹ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה הָיָה חֲלוּק בֵּין הַחַיִּים
שֶׁל הַזְּמַן הַקָּדָם לַחַיִּים שֶׁל עַכְשָׁנוּ, עַד שֶׁהַתְּפֹאֵר שְׁחִי הַיּוֹם חַיִּים
שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא חֵי חַיִּים כְּאֵלָה. רְאֵה וְהַבֵּט וְהַבֵּן עֲמֻקּוֹת הַלְשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ
הַזֶּה, אֲשֶׁרֵינוּ שׁוֹכְנֵנוּ לְרְאוֹת אִישׁ חֵי כְּזֶה:

ט

(ט) הַשְּׂעָה תְּקוּנָתוֹ יְקִירִין (סִימָן ב'), זֹאת הַתּוֹרָה נִאֲמָרָה בְּרֵאשֵׁי-הַשְּׂגָה
תְּקִים"ה שְׁחָל בְּיוֹם חַמִּישֵׁי וְשִׁישֵׁי. וּבְקִיץ הַקּוֹדֵם בֵּין פֶּסַח

לעצרת היינו אצלו בעת שהיה פה מחתנו הרב מחמעלניק, ואז ספר לנו המראה הנוראה המתחלת אחר היה שוכב על הארץ. ואמר שזאת התורה תשעה תקונין הוא פרוש על המראה הנ"ל. ואמר שבכל התורות שאומר יש בהם רמזים מהמראה הזאת, אך התורה הזאת תשעה תקונין היא בלה פרוש על המראה הנ"ל וקצת מזה מבאר במקומו (לקמן פג) ע"ן שם:

,

(י) אחר כך בשבועות שחל אז ביום רביעי וחמישי אמר התורה תפלה לתבוק (סימן י"ט).

ואחר כך באותו הקיץ התחיל לומר התורה עתיקא טמיר וסתים (סימן כ"א), ובתחלה שמעתי ממנו זכרונו לברכה איזה ענינים מהתורה הנ"ל פסקא פסקא ואחר כך אמרה בשלמות בדרך בשבת נחמו.

ומקדם לזה עמדתי לפניו בערב ראש-החדש מנחם אב ביום ראשון בשבת לעת ערב בעת שפוסקין לאכל בשר, והיה אז מאים מאד ושכב על מטתו ושתק הרבה וחשב מה שחשב, ואני עמדתי לפניו מרעיד ומשתומם, ועמדתי אז לפניו כמה שעות. ואז ספר לי ענין זה, ענה ואמר, בזה השבת בכיתי מאד לפני השם יתברך מדוע כל דבר שאני רוצה לעשות אני מכרח לעשותו במסירת נפש (הינו שכל דבר שצריך לעשות בעבודת השם קשה וכבד עליו מאד, ואינו יכול לעשות כ"אם במסירת נפש ממש).

וספר שבכל יום בשעומד בבקר ורוצה להתפלל אינו יכול לפתח פיו כלל, ואין לו כמה להחיות את עצמו, ואזי הוא רוצה לזכר לעצמו על-כל-פנים איזו נגון כדי להחיות את עצמו באיזו נגון, וגם זה

נִמְנַע מִמֶּנּוּ כִּי אֵינוּ יָכוֹל לְהִזְכִּיר אֶת עֲצֻמוֹ שׁוּם נִגּוֹן, עַד שְׁאִינוּ יוֹדְעִים כָּלֵל אֵיךְ לַעֲמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, אַחֲרֵי כֵּן כְּשֶׁבָא בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה אִזּוֹ מִזְכִּיר אֶת עֲצֻמוֹ אִיזוֹ נִגּוֹן שְׁבָא עַל דַּעְתּוֹ מִמִּילָא. הַכָּלֵל שְׁכָל דְּבַר שְׂרוּצָה לַעֲשׂוֹת קָשָׁה עָלָיו מְאֹד וּמְכַרְחָה לַעֲשׂוֹת בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ.

וּמִזֶּה נִתְעוֹרַר לְבִי וְהִבְנֵתִי מוֹסֵר גָּדוֹל לַעֲצֻמִּנוּ לְלַמֵּד קַל־וְחֹמֶר מִמֶּנּוּ כַּמָּה אֲנַחְנוּ צָרִיכִין לְהִתְחַזֵּק וּלְהִכָּרִיחַ עֲצֻמִּנוּ בְּכָל הַכַּחוֹת בְּכָל הַדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים לָהּ בְּפֶרֶט עַל הַתְּפִלָּה. הֲלֹא אִם צָדִיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא כְּמוֹתוֹ הָיָה צָרִיךְ לְמַסֵּר נֶפְשׁוֹ כָּל כֵּן עַל הַתְּפִלָּה וְעַל כָּל דְּבַר שְׂבִקְדָּשָׁה וְהָיָה לוֹ מְנִיעוֹת וּכְבִדּוֹת כָּל כֵּן קָדָם שְׁעֵשָׂה אֵיזָה דְּבַר כַּנִּל, קַל־וְחֹמֶר וּבְנֵי שֶׁל קַל־וְחֹמֶר כַּמָּה וְכַמָּה אָנוּ צָרִיכִים לְטַרַח וּלְהִתְיַגֵּעַ וּלְמַסֵּר נֶפְשֵׁנוּ בְּכָל יוֹם, בְּפֶרֶט בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּתַחֲלָה כְּבִדָּה מְאֹד עַל הָאָדָם, וְצָרִיכִים יְגִיעוֹת הַרְבֵּה וּלְהִכָּרִיחַ עֲצֻמוֹ בְּכַמָּה אַפְגָּנִים וְעֲצוֹת אוֹלֵי יִזְכָּה לְדַבֵּר אֵיזָה דְּבַר בְּתַפְלָה. כִּי בְּשִׁבִיל דְּבוּר אַחַד שֶׁל הַתְּפִלָּה כִּדְאִי לְמַסֵּר נֶפְשׁוֹ כִּי (בְּרִכּוֹת ו:) תְּפִלָּה הִיא דְּבָרִים הַעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם:

יא

(יא) וְאִזּוֹ סֵפֶר לְפָנַי וְאָמַר בְּזֶה הַשָּׁבֶת הִקְשִׁיו קְשִׁיָּא לְמַעְלָה וְאֲנִי אָמַרְתִּי עָלֶיךָ תְּרוּץ. וְהִקְשִׁיָּא הִיא כִּי יֵשׁ מְקִיפִים אֲצִל הַשְּׁכָל, וְיֵשׁ מְקִיפִים לְהַתּוֹרָה, וּמָה לַעֲשׂוֹת שְׂיִכְנְסוּ הַמְקִיפִים לְפָנַי וְכוּ' כַּנִּדְפָּס כָּל זֶה בְּהַתּוֹרָה עֵתִיקָא הַנִּל.

אַחֲרֵי־כֵּן עָמַדְתִּי עוֹד לְפָנָיו עַד אַחֲרֵי שְׁקִיעַת הַחֲמָה, בְּתוֹךְ כֵּן נִכְנַס אֵלָיו הַמְשָׁרֵת שְׁלוֹ וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "רַבִּי גֵיט גַּעֲלֵט אוֹיְף לַעֲכָט" וּבְלְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ תָּנּוּ מְעוֹת עַל גְּרוֹת, עָנָה וְאָמַר אֵלַי הַשְּׁמַעֵת מָה

שהוא אומר, גם את זה תזכר כי גם הוא תרוץ על הקשוא, הינו על הקשוא הנ"ל בענין המקיפין שהקשו למעלה, אם תהיה איש פשר תזכה להבין זאת. ותהלה לאל ותברך כבר הבנתי מעט קט בזה:

יב

(יב) אחר-כך נסע לדרך ואמר התורה עתיקא הנ"ל שם בדרך בשבת נחמו כנ"ל. בהיותו בדרך נפטרה בתו הקטנה מרת פינא זכרונה לברכה, ובבואו לביתו העלימו ממנו ולא הודיעו לו כלל, כי לא נתגדלה בביתו רק בעיר הסמוכה בלאדיזין שהיתה שם אצל מינקת, ועל-כן היו יכולין להעלים ממנו. והוא זכרוננו לברכה, תכף פשיירד מהעגלה ונכנס לביתו מצא אנשים מאנשי-שלומו שבאו אצלו מנעמרוב, אז תכף אמר לפניהם דברי תורה הרבה מהתורה עתיקא הנ"ל, והכנים בתוך דברי תורתו ענין שבעת ימי אבלות כמבאר שם עין שם. וגם בדרך קדם כניסתו לעיר הבינו מדבריו שהוא יודע ברוח הקדש שנסתלקה, ואחר-כך בשנכנס לביתו שאל וחקר את בני ביתו, והעלימו ממנו ולא נהג אבלות כלל ולא נודע לו מפי אדם עד אחר ראש-השנה, ואז נהג שעה אחת אבלות כדינא כי כבר היה אחר שלשים יום. ואמר אז שכל זמן שאין יודעים מפי אדם אין צריכין לנהג אבלות אף-על-פי שיודעין על פי השגות.

ואחר-כך בימי אלול הייתי אצלו בעצמי (כי אז בבואו לא הייתי בעצמי רק כל הנ"ל שהיה בעת כניסתו לביתו שמעתי מחברי שהיו אצלו אז), ותכף בשנכנסתי אצלו והוא זכרוננו לברכה היה יושב בכבוד ראש בצער, והתחיל לדבר תכף מענין חיים ומיתה, ענה ואמר לי הלא בין חיים למיתה אין חלוק בי-אם באמה אחת, שעכשו האדם כאן ואחר-כך הוא שוכן שם. והטה בידו על בית העלמין בלומר מי שהוא צדיק ואף במיתתו הוא חי, מה חלוק אצלו

בין חיים למיתה, רק מקדם היה דר בכאן ועכשו קבע דירתו שם
בקבר, והוא חי שם. ואז התחיל לומר חיים נצחיים הם רק אצל השם
יתברך ומי שהוא נכלל בו יתברך הוא חי גם כן חיים נצחיים וכו'
במבאר כל זה אצל התורה עתיקא הנ"ל.

ובראש השנה שלאחריו תקס"ה אז אמר התורה תשעה תקונין
יקירין הנ"ל. וראש השנה חל אז ביום חמישי וששי,
ובשבת תשובה שאחריו היינו מספקים אם נזכה שיכנס אלינו מחדרו
לישב עמנו בסעדה שלישית לגלות לנו תורה. כי לא היה דרכו לישב
עמנו בסעדה שלישית כִּי־אם בעתים ידועים במבאר במקום אחר (לקמן
קבו). והיינו עומדים ומצפים סמוך לחדרו, ובתוך כך פתח פתאם הדלת
מחדרו בבהלה גדולה, וכל האנשים אשר עמדו שם בסמוך נפל
עליהם פחד גדול ונבהלו ונשתוממו מאד. וקרא בתחלה שתבוא אצלו
בתו הגדולה, ונכנסה תכף לחדרו. והתחיל לדבר עמה מענין פטירת
בתו הקטנה זכרונה לברכה, והתחילה שוב להכחיש ולהעלים, ואמר
הלא כבר אני יודע האמת והכרחי להגיד לו בפרוש, ולא נכנס מחמת
זה לסעדה שלישית ונהג שעה אחת אבלות במוצאי שבת:

יג

(יג) אחר כך נכנס אצלנו לביתו הגדול ודבר עמנו כדרכו. ואז שאל
לאחד אם בכה בראש השנה ואמר אז שעקר הבכיה
בשהיא מחמת שמחה ונלה אז ענין הנפלא בישמך יגילון כ'ל היום
שהוא ראשית תבות הבכיה במבאר בסימן קע"ה.

ואמר אז שהיה לו אז מה שנקרא בלשון חסידות הארה גדולה לומר
תורה אף על־ידי־זה נתבלבל וספר שבתו הקטנה שנפטרה
באה אליו בקובלנא רבה, כי בני ביתו היו עוסקים ברפואתה עם נכרי

אחד שהיה עוסק בלחשים וסגולות. ואמר רבנו זכרוננו לברכה שאף על-פי שעבשו אינם שכיחים מכשפים, אבל זה העבוס היה מכשף גמור וזה היה פגם גדול לנשמה קדושה ויקרה כזאת. על-כן באה אליו בקובלנא רבא על זה ואז הכרח לשאל עד שהודיעו לו כנ"ל, ועל-ידי-זה תקן אותה ומחמת זה נתבלבל הדבר ולא אמר אז התורה הגדולה שהיה מוכן לומר כנ"ל.

ובחמלת השם חסדו גבר עלינו וסבב השם יתברך שאף-על-פי-כן לא אבדנו התורה הזאת, כי זכינו אחר-כך ביום שני שגלה לנו אז תורה גבוהה ארבה ורחבה ועמקה מאד והיא התורה חותם בתוך חותם (שפסמן כ"ב). והתורה הזאת נאמרה פתאום, כי בתחלה ישב ודבר עמנו בדרך ומקדם צוה לאיש אחד להביא לו שמן ופתילה לתקן לו נר של שמן זית, ואחר-כך הדליק הנר בעצמו. כי בן היה דרכו כמה פעמים שהיה פתאום מדליק נר של שמן זית והדבר היה מוכן שהיה ממתיק דינים בזה. ואז סמוך להדלקה והנר היה דולק סמוך לשלחנו, והוא דבר עמנו באימה גדולה, ובתוך כך צוה להביא לפניו סליחה והביאו לפניו ופתחה ואמר קצת מאיזה סליחה של יום כפורים. והכל היה בפני כלנו שהיינו עומדים סביבו והוא ישב על כסאו סמוך לשלחנו בחדרו. בתוך כך התחיל לדבר מהגון-עדן והגיהנם שהגון-עדן והגיהנם הם בזה העולם וכו' ונכנס מענין לענין עד שגמר כל התורה חותם בתוך חותם הנ"ל ונשתתה האמירה בערך ארבע שעות.

ומה שעבר אז אי אפשר לספר בכתב. אשרי השעה אשרי הרגעים שזכינו לעמד לפניו. ואחר-כך בשבת אחר סבות אמר שבשביל התורה הזאת נתן אלה אדמים לשומר הפתח למעלה במקום שהיה שם וכו' כמבאר במקומו (לקמן ק"ו):

יד

(יד) בַּעַת שְׁנַתָּן לָנוּ הַתּוֹרָה תִּשְׁעָה תִּקּוּנֵי הַנַּ"ל בְּכַתִּיבַת יְדוּ, הָיִינוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו, וְהוּא חָתַךְ הַדְּפִיין שֶׁל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל מִתּוֹךְ סִפְרוֹ כְּדִי לְתַנּוֹם לָנוּ לְהַעֲתִיקָם. וְתַחֲלַת הַתּוֹרָה הִיְתָה מִתְחַלֵּת בְּאִמְצַע הַדָּף שֶׁהָיָה כְּתוּב עָלָיו תּוֹרָה אַחֲרַת שְׁלֹא רָצָה לְתַן אוֹתָהּ לָנוּ לְהַעֲתִיקָהּ. וְהִכְרַח לֹמַר לִי אֵלּוּ הַדְּבָרִים בְּעַל־פִּה מְלָה בְּמִלָּה, וְאֲנִי יִשְׁבְּתִי אֶצְלוֹ וְהִיְתִי כּוֹתֵב מִפִּי הַקְּדוֹשׁ.

וּבַתּוֹךְ כַּף גִּתְלֵהָב מְאֹד וּפָנָיו הָיוּ מְאֹדִימוֹת וּמְאִירוֹת, וְהִפְסִיק בְּאִמְצַע קִצַּת וְהָיָה אֶצְלוֹ פְּלִיאָה גְּדוּלָּה. וְאַחֲר־כַּף סִפְרוֹ לָנוּ שְׁזֹאת הַלְּיָלָה הוּא הִיאֲרָצִיִּט שֶׁל אִמּוֹ, כִּי הָיָה אִזּוֹ י"ט אָדָר וְהוּא שָׁכַח וְלֹא הִדְלִיק נֵר וְלֹא אָמַר קִדִּישׁ, וְאִזּוֹ הִיְתָה שָׁנָה מְעַבְרַת שֶׁהִיאֲרָצִיִּט הוּא בְּשָׁנֵי חֲדָשֵׁי אָדָר בְּיָדוּעַ (עֵינֵי שְׁלֹחַן עָרוּךְ סִימָן ת"ב יד) וּבַתּוֹךְ כַּתִּיבַת זֹאת הַתּוֹרָה בָּאָה אִמּוֹ אֶצְלוֹ וְהִזְכִּירָה אוֹתוֹ הִיאֲרָצִיִּט.

וְתַכְּפָה קָרָא מִנֵּיין וְלָמַד מִשְׁנֵיאוֹת וְאָמַר קִדִּישׁ וְהִדְלִיק נֵר בְּשִׁבְלָהּ. וּבִבְקָר קָרָא גַם־כֵּן מִנֵּיין לְחֲדָרוֹ שִׁישַׁב שָׁם וּפָרַס עַל שְׁמַע בְּעֶצְמוֹ וְאָמַר בְּרָכוּ וּקְדָשָׁה וְאַחֲר־כַּף כָּל הַקְּדִישִׁים שֶׁל וּבֹא לְצִיּוֹן וְתַפְלָה לְדוֹד וּפְטוּם הַקְּטָרֶת וְעַל־נֹו. וְאָמַר כָּלֵם בְּעֶצְמוֹ לֹא נִעְדָר אַחֲדֵי, וְאַחֲר־כַּף לָמַד מִשְׁנֵיאוֹת וְאָמַר עוֹד קִדִּישׁ דְּרַבְּנָן וְאָמַר אַחֲר־כַּף שְׁמִימִיו לֹא פָּרַס עַל שְׁמַע וְזֶה הָיָה פֶּעַם רִאשׁוֹן אֶצְלוֹ שֶׁאָמַר בְּרָכוּ וּקְדָשָׁה לְפָנָי הַתְּכָה וְעוֹד יֵשׁ בְּזֶה דְּבָרִים בְּגוֹ.

וְנִרְאָה לִי לְפִי מַעוֹט תְּפִיסָתָנוּ אִזּוֹ, כִּי הַקְּטָנָה הַנַּ"ל הָיָה שְׁמָה פִּינְגָא עַל שֵׁם אִמּוֹ זְכָרוֹנָה לְבָרְכָה שֶׁהָיָה שְׁמָה פִּינְגָא, וְהַתּוֹרָה הַנַּ"ל שִׁיכָה לְעַנְיֵן הַסְּתַלְקוֹת הַנְּשָׁמָה שְׁמִמְנָה נְמִשָּׁךְ בְּאוּרֵי הַתּוֹרָה, כִּי יֵשׁ נְשָׁמָה שְׁסוּבָלַת מְרִירוֹת כְּמוֹ שְׁמִבְּאָר שֵׁם עֵינֵי שָׁם. וּמִחֲמַת זֶה נִרְאָה לְפִי

ענינות דעתי שהיתה שיכות שדיקא בעת שעסקנו בהתורה הנ"ל באה נשמת אמו הקדושה וזכרונה לברכה כי אמו היתה צדקת גדולה, ופעם אחת שמעתי מפיו הקדוש בפרוש שאמו היתה בעלת רוח הקדוש, והדברים עתיקים.

כי כל דברי רבנו וזכרנו לברכה, ומעשיות שאנו מספרים ממנו, אין בהם דבר שלא יהיה בהם סודות גבוהות ונוראות ועצומות מאד מאד. עמק עמק מי ומצאנו. בפרט המעשיות שעברו על זרעו הקדושים כי בניו הם בחינת למעלה מששים רבוא נשמות ישראל כמובן בלקוטי מוהר"ן (חלק ראשון סימן רע"ג) על פסוק (דברי הימים א כ"ג): ובני רחביה רבו למעלה עין שם. ובשביל זה עבר עליהם מה שעבר המקום ירחם עליהם להבא שימשך על פלטה הנשארת חיים ואריכות ימים ושנים עליהם ועל זרעם עד סוף כל הדורות אמן ואמן:

טו

(טו) אחר שאמר התורה תשעה תקונין הנ"ל ושם מדבר הרבה מבעלת ארץ ישראל שזה עקר נצחון המלחמה בשזוכין לבוא לארץ ישראל וכו', ובפרט בעת שאמר התורה באר הדבר יותר, כי אז התחיל בהתחלת התורה תקף לדבר מארץ ישראל. ואמר בזו הלשון מי שרוצה להיות יהודי, דהינו לילך מדרגא לדרגא אי אפשר כי אם על ידי ארץ ישראל וכשמנצחין המלחמה אז נקראין איש מלחמה כי קדם שמנצחין המלחמה אז אל יתהלל חוגר במפתח (מלכים א ב) רק בשמנצחין המלחמה אז הוא איש מלחמה.

ואחר כך התחיל לדבר מהנשמה, ונתלהב מאד והרים קולו ואמר יש נשמה וכו' כנדפס בספר בסימן הנ"ל רק שבכתבתו התחיל תקף מהנשמה אבל באמירתו התחיל מארץ ישראל כנ"ל.

ואחר שגמר התורה אחר-כך בעת השיחה שאלתי אותו מה פונתכם במה שאמרתם שארץ-ישראל היא גדולה כל כך ושנה עקר נצחון המלחמה. ונער בי וענה ואמר פונתי ארץ ישראל הזאת בפשיטות עם אלו הבתים והדירות ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: "איך מיין טאקע דאס ארץ-ישראל מיט דיא שטיבער מיט דיא הייזער". כלומר שכל פונתו במה שהאריך במעלת ארץ-ישראל פונתו בפשוטו על ארץ ישראל הזאת שבני ישראל נוסעים לשם, שרצונו שכל איש ישראל כל מי שרוצה להיות איש ישראל באמת יסע לארץ-ישראל, ואף-על פי שיש לו מניעות רבות על-זה, ישבר כל המניעות וילך לשם כי זה עקר נצחון המלחמה בשזוכין לבוא לארץ-ישראל וכו'.

וזה אשר העיר לבבי ביותר וחזק אותי ביותר, לעבר על כל המניעות הרבות שהיה לי בלי שעור לשבר כלם ולבוא לארץ-ישראל. ברוך השם יתברך אשר היה בעזרי לשבר מניעות ובלבולים ועכובים באלה, ולבוא לשם בשלום ולחזר בשלום.

בשחת-חיל התורה "תשעה תקונין" הנ"ל בראש-השנה בין השמשות בדרך-כבוד תמיד, דהיינו סמוך לתחלת הלילה השיבה ליום שני דראש-השנה, וכבר חשף היום, ואני ישבתי סמוך מאד אליו והסתכלתי בו וראיתי שאמר התבות תשעה תקונין יקירין אתמסרין לדקנא בכחות גדולות מאד מאד עד מצוי הנפש, ובאימה ויראה ורתת וזיע אשר אי אפשר לשער, ותפס את זקנו כמה פעמים בכחות גדולות. ואי אפשר לציר זאת בכתב וכבר מבאר במקום אחר (לקמן שם) שאמר שקדם שהוא מוציא מפיו התבה הראשונה של התורה נדמה לו שתצא נפשו, וכן בתבה הראשונה של הקדוש ואצל התורה הזאת ראיתי זאת בעיני עצם מסירת נפשו שאי אפשר לשער.

שִׁיף לְעֵיל לְעֵינֵי הַמִּבְאֵר שֶׁם שָׁקֵדָם שְׂבָאִין לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אֲזִי אֵל
 יִתְהַלֵּל חוֹגֵר בְּמִפְתַּח וְכוּ' רְצוֹנוֹ לֹמַר כִּי הִרְבָּה יִסּוּרִים
 וּמְנִיעוֹת וְכוּ' צְרִיכִין לְעַבֵּר קִדְּם שְׂבָאִין לְשֵׁם.

פַּעַם אַחַת כְּשִׁסְפֵּר רַבְּנּוֹ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה מַעֲצֵם הַמְּנִיעוֹת וְהַסְּפָנוֹת
 שֶׁהָיָה עָלָיו בְּסִטְאֵמְבוֹל וְאִיךְ שֶׁהָיָה בְּסַפְנָה גְּדוּלָה קִדְּם
 שְׂבָא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' אִז עָנָה וְאָמַר לָנוּ שְׂאֲנַחְנוּ יְכוּלִים לָבוֹא לְאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל בְּנִקְלָה. כְּאוֹמֵר שֶׁעָלִינוּ לֹא יִתְגַּבְּרוּ מְנִיעוֹת כְּאֵלֶּה וְסַפְנוֹת כְּאֵלֶּה
 כְּמוֹ שֶׁהָיוּ עָלָיו, וְאִם נִרְצָה נוֹכַל לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנִקְלָה. אִיךְ
 אֶפְ-עַל־פִּי־כֵן בּוֹדָאִי גַם אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת מְרַצִּים לְסִבֵּל יִסּוּרִים
 וְלִשְׁבֵּר מְנִיעוֹת קִדְּם שְׂבָאִין לְשֵׁם, כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא אַחַת מְשֻׁלְשָׁה
 דְּבָרִים שֶׁנִּתְּנוּ עַל־יְדֵי יִסּוּרִים (בְּרִכּוֹת ה.) וְכַמוֹכָא גַם שֵׁם בְּמֵאמֵר הַנַּ"ל.

וּפַעַם אַחַת אָמַר רַבְּנּוֹ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה יֵשׁ שֶׁנִּדְּמָה לָהֶם שְׂרוּצִין
 וְנִכְסְפִין מְאֹד לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אִם הָיוּ יְכוּלִים לְסַע
 לְשֵׁם בְּהִרְחָבָה אֲבָל לֹא בְּצַעַר וְדַחֵק וּבְאַמְתֵּי אֵין זֶה רְצוֹן שְׁלָם. כִּי מִי
 שְׂרוּצָה לָבוֹא בְּאַמְתֵּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צְרִיךְ לִילֵךְ גַּם רִגְלֵי וְכַמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
 לְאַבְרָהָם לְךָ וְכוּ' לְךָ דִּיקָא. וְעֵינֵי יְמֵי נִתְּן [מוֹהַר"ן] בְּנִסְיַעְתּוֹ לְאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל. אַחֵר שֶׁאָמַר רַבְּנּוֹ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה מְאֵמֵר תִּשְׁעָה תְּקוּנֵי הַנַּ"ל
 אָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוֹת "אִיךְ הָאֵב הֵינְט גִּיזְאָנְט פֶּאָר פִּייעֵר אוֹן פֶּאָר
 וואַסער" [אֲנִי הַיּוֹם אֲמַרְתִּי עַל אֵשׁ וְעַל מַיִם], כִּי שֵׁם מְדַבֵּר מַעֲנִין
 דְּבוּרִים חֲמוּם כְּנַחֲלֵי אֵשׁ וּמַעֲנִין פֶּתַח צוּר וְיִזּוּבוּ מַיִם. מוֹכָא שֵׁם בִּימֵי
 נִתְּן הַנַּ"ל:

טז

(טז) לְעֵנִין הַמְקִיפִים הַמְבַאֲרִים בְּהַתּוֹרָה עֵתִיקָא (סימן כ"א) שְׁכַל אֶחָד יִשִּׁיג לְעֵתִיד בְּפִי טְרַחוּ וַיִּגְיַעְתּוּ וְכוּ' בְּעִבּוּדַת ה', אָמַר שִׁישׁ עֲבָדוֹת כָּאֵלוּ בְּזֶה הָעוֹלָם שְׂזוּכִין עַל יָדָם שָׁנָם בְּעוֹלָם הַבָּא יִזְכֶּה בְּכָל פַּעַם לְעֵלוֹת מִדְּרָגָא לְדְרָגָא וּלְהִשִּׁיג בְּכָל פַּעַם מְקִיפִין חֲדָשִׁים.

(וּמָה שֶׁכָּתַב שָׁם בְּעֵנִין מְרִים שְׁפָגְמָה בְּכַבּוּד מוֹשֶׁה, וְאַהֲרֹן בְּקִשׁ (בְּמִדְבָר י"ב): "אֵל נָא וְכוּ' בְּצֵאתוֹ מִרְחֹם אִמּוֹ" שֶׁזֶה בְּחִינַת עֲנֵשׁ הַיָּבוּם עֵינַי שָׁם, יֵשׁ בְּזֶה נִפְלְאוֹת גְּדוּלוֹת, כִּי רָמַז בְּזֶה עַל בְּתוֹ מְרִים זְכוּרָה לְבִרְכָה שֶׁהִיְתָה בְּלָתוֹ שֶׁל הָרַב הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק וְכוּ' הָרַב לִיבוּשׁ מְוֹאֵלְטְשִׁיֶּסְק זְכָר צַדִּיק לְבִרְכָה, שְׁנָסַע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם כָּל בְּנָיו וְעַל־יְדֵי־זֶה נִסְעָה גַם בְּתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכַמָּה שָׁנִים אַחֵר פְּטִירַת אֲדוֹנָיו מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זְכָר צַדִּיק לְבִרְכָה נְתִיבָמָה שָׁם):

יז

(יז) בְּשֵׁאֲמַר הָעֵנִין (ראש־הַשָּׁנָה כ"ז): עַל הַתּוֹקֵעַ בְּבוֹר אוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּחוּץ עֵינַי שָׁם בְּסִימָן כ"ב מֵעֵנִין הַתְּנַלּוֹת סוּד קוֹל הַבְּרָה עֵינַי שָׁם. וְאִז אָמַר בְּעֵצְמוֹ שִׁישׁ בְּזֶה קְשִׁיָּא לְכַאוּרָה כִּי שָׁם מְבַאֵר שְׁמִי שְׂאִינוּ בְּבַחֲיַנַת בְּשֵׁר אִינוּ יָכוֹל לְשָׁמַע הַקּוֹל בְּעֵצְמוֹ כִּי־אִם קוֹל הַבְּרָה עֵינַי שָׁם, וּמְבַאֵר זֶה בְּתוֹךְ הַמְּשָׁנָה הַנִּלְשָׁה שְׂאֵמְרָה אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע וְכוּ' וְאִם קוֹל הַבְּרָה שָׁמַע וְכוּ', וְקִשָּׁה לְכַאוּרָה הֲלֵא הַזְּכוּרָה הַמְּשָׁנָה בְּתַחֲלָה אוֹתָן הָעוֹמְדִים בַּחוּץ אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע וְכוּ' וּפְרָשׁ רַבְּנוּ זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה שָׁם בְּעֵצְמוֹ אוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּחוּץ שְׂאִינָם בְּבַחֲיַנַת בְּשֵׁר וְכוּ' וְאִם־בֵּין קִשָּׁה אִיךְ אוֹתָם שְׂעוֹמְדִים בַּחוּץ שְׂאִינָם בְּבַחֲיַנַת בְּשֵׁר יָכוֹלִים לְשָׁמַע הַקּוֹל בְּעֵצְמוֹ שֶׁהוּא בְּחִינַת קוֹל שׁוֹפָר, וְאִיךְ אָמַר הַתַּנְאָה עַל אוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּחוּץ שְׂאִינָם בְּבַחֲיַנַת בְּשֵׁר אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע

וכו', הלא אותם שאינם בבחינת בשר אינם יכולים לשמע הקול בעצמו וכו'. אבל לא באר הענין לתרץ זאת בפרוש רק אמר בשיחתו הקדושה הלא גם כן אין מבינים ענין הנ"ל.

אך מדבריו מוכן שיש בזה ענין בגו. והנראה מדבריו הוא שגם מי שאינו זוכה עדין להיות קרוב להנשמה ולהצדיק האמת בבחינת בשר הנ"ל, אף על פי כן אם יכריח עצמו הרבה ויטה אָזְנוֹ היטב היטב בכח גדול לשמע קול הנשמה וקול הצדיקים אמתיים, יש לו גם כן תקנה לשמע קול דקדושה בעצמו, רק שצריך להטות אָזְנוֹ היטב. והוא ממש כמו בענין דין המשנה הנ"ל לענין קול שופר בפשיטות, שמי שאינו תוקע בבור בודאי אינו צריך הבחנה אם קול שופר שמע ואם קול הברה כי בודאי שמע קול שופר וכמבאר בשלחן ערוך ואר"ח חיים סימן תקפ"ו: שרק מי שתוקע בבור וכיוצא צריך הבחנה אם קול שופר שמע אם קול הברה שמע.

כמו כן הוא ממש בענין זה שאמר רבנו ז"ל בהמשנה הנ"ל, שמי שהוא תוקע בבור, שמנח בבור תחתיות ושם תוקע ומתאנה וצועק על עוונותיו, שאז צריכים הבחנה אותם שעומדים בחוץ שאינם בבחינת בשר, אם קול שופר שמעו יצאו וכו' כי אף על פי שאינם בבחינת בשר אם יכריחו עצמם ויטו אָזְנָם היטב יוכלו לשמע הקול בעצמו כנ"ל, אבל מי שזוכה שהוא בבחינת בשר אינו צריך הבחנה כלל כי בודאי ישמע בחינת הקול שופר שהוא הקול דקדושה בעצמו והבן. כן נראה לעניות דעתי, (לענין המבאר במאמר הנ"ל שכל הקולות הם בחינות עזות וכו' אמר אז שאפלו קול קשקוש המטבעות של נתינת הצדקה הם גם כן בחינת עזות דקדושה וכו'):

יח

(יח) **מאמר** אמצעותא דעלמא (סימן כ"ד) נאמר בקנין תקס"ג בסעדת ליל שבת. ואמר אותו ביראה גדולה ובהתלהבות עצום ונשגב כל-כך עד שלא יכלו השומעים להבין כלל מה הוא אומר, רק נכתב אחר-כך בכתיבת ידו ובלשונו הקדושה:

יט

(יט) **שידך** להמאמר אחוי לן מנא. (סימן כ"ה) נשמע מפיו הקדוש בפרוש אצל המאמר הנ"ל שמדבר שם מעליה מדרגא לדרגא שמתגברים המניעות דסטרא-אחרא בכל פעם וכו', ואמר אז בפרוש שגם מי שהוא בתוך הארץ ממש בשנתעורר לעלות משם, ההכרח שילך מדרגא לדרגא ואזי משתטחין כנגדו בכל פעם וכו'. כמבאר שם במאמר הנ"ל. [מובא בלקוטי הלכות הלכות מעקה ושמיירת נפש הלכה ד]:

כ

(כ) התורה האי מאן דאזל למנסב אתתא (בסימן כ"ט) אומר בשבועות תקס"ו לפרט-קטן.

ובאותו העת לבש פעם ראשון בגדים לבנים ואז נכלל בתוך התורה בחינת בגדים לבנים עין שם. וגם איש אחד הביא בתו הבתולה שהיה לה חלי נופל רחמנא לצלן, וגם הביא יין וכו' וכל זה נכלל שם עין שם וכו' וכו'. ועוד כמה דברים נפלאים שראינו בעינינו שנכללו בתוך התורה הזאת מלבד הנסתרות, כי עצם פונתו בכלל ובפרט אי אפשר להשיג. גם אמר שהתורה הזאת עומדת על הצרפת,

כי מדבר שם מכסף וממון הינו מענין תקון הכללי של המשא ומתן. וכן מדבר שם מתקון הדבור על ידי שבת הצדיקים ומבגדים לבנים וזה (משלי ט): "כסף נבחר לשון צדיק סופי תבות פרנק.

(באותה העת שאמר מאמר הנ"ל היה לאיש אחד עשיר מאנשי רבנו זכרנו לברכה איזה עסק עם אדונים בויניציא מאנשי חיל של הקיר"ה [הקיסר ירום הודו], הינו שהעמיד להם קמה ולא הוטב בעיניהם ורצו האדונים הנ"ל לספן אותו בספנות נפשות לבד מספנת ממון. ובשעה שאמר רבנו זכרנו לברכה המאמר הנ"ל נכנס בלבו מאד מה שמבאר שם שעל ידי שבת הצדיקים הדבור נשמע ונתקבל, כי זה כל ענינו, כי הלא העקר שיהיו דבוריו וטענותיו נשמעים ונתקבלים לפני האדונים.

ותכף במוצאי שבעות נסע לויניציא וכל אותו הדרך עסק רק לספר בשבחי רבנו זכרנו לברכה. וכן בבואו לויניציא עסק לספר לפני בעל האכסניא שלו הרבה משבחי רבנו זכרנו לברכה. כי באמת היה לכל אנשי רבנו זכרנו לברכה אפלו להבעלי בתים הפשוטים ספורים ושבחים הרבה מרבנו זכרנו לברכה עד אין מספר. ותכף אחר כך נכנס אל האדונים ודבר לפניהם כל טענותיו ואמת לאותיו ונתקבלו דבריו באזניהם וקבלו אותו בכבוד גדול ונצול מכל הספנות הנ"ל ויצא בשלום מן העסק הנ"ל פראוי:

כא

(כא) בעת שאמר התורה מישרא דספינא (בסימן ל) בשבת הנכה תקס"ז בסעדה השלישית של שבת.

וְהַתְּחִיל הַתּוֹרָה עַל פְּסוּק וַיְהִי מִקֵּץ וְלֹא נֹמַר לְגִלּוֹת פְּרוּשׁ הַפְּסוּק אִיךְ
שְׂיָכָה תּוֹרָה הַזֹּאת לַפְּסוּק הַנַּ"ל. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת אַחַר הַבְּדֻלָּה
דִּבֶּר עִמָּנוּ וְאָמַר שָׂאם הָיָה רוּצָה לְסִים הַתּוֹרָה עַל פְּסוּק הַנַּ"ל הָיָה צָרִיךְ
לֹמַר עוֹד הַפְּעַם תּוֹרָה כְּמוֹ זֶה שֶׁאָמַר.

וְאַחֲרֵיכֵן אָמַר אֲנִי דוֹמָה עִבְשׁוּ כְּמוֹ מִי שֶׁפּוֹסְקִין עָלָיו לְהַבּוֹתוֹ
בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעִיר וְלֹא הִבִּינוּ דְּבָרָיו כָּלֵל. כַּעַת נִזְכְּרְתִי
שֶׁמֶרְמֹז קִצַּת בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. כִּי מִבְּאֵר שֵׁם שְׁצַרְיָכִין לְחַתֵּךְ הַמְּלָכוֹת
שֶׁהִיא בְּחִינַת דְּלִ"ת מֵאַרְבַּע מְלָכוֹת דְּסִטְרָא־אַחֲרָא, בְּחִינַת הַתְּכוּ
לְאַרְבָּעָה. וְאַפְשָׁר רְמֹז קִצַּת בְּדְבָרָיו זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה לְעִנְיָן שְׁצַרְיָךְ לְסִבֵּל
יְסוּרִים אַרְבַּע פְּעָמִים בְּשִׁבְלֵי לְחַתֵּךְ הַדְּלִ"ת הַנַּ"ל מִבֵּין הָאַרְבַּע מְלָכוֹת
וְכוּ':

כב

(כב) פְּעַם אַחַת דְּבִרְתִי עִמּוֹ מִהַתּוֹרָה וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכַת כְּהַנִּים
(בְּסִימָן ל"ד) הַמְּדַבֵּר מִהַנְּקֻדָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת צַדִּיק וְכוּ', וְאָמַר
לִי שֶׁבְּזֹאת הַתּוֹרָה יְכוּלִין לְרְאוֹת כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּדוֹר מֵהוּת וּמְדַרְגָּת
וּמַעֲלַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד:

כג

(כג) מֵאָמַר הַנַּעוֹר בְּלִילָה (סִימָן נ"ב). וְאָמַר בְּשֵׁנַת תַּקס"ג בְּבְחִינַת
(תְּהִלִּים קג) עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ. כִּי מוֹרְנוּ הָרַב
ר' נִתָּן זְכוֹר צַדִּיק לְבִרְכָה קַיָּם עִנְיָן זֶה מִתְּחִלָּה מִדַּעְתָּא דְּנַפְשָׁה. וּבְאוֹתוֹ
הַיּוֹם בָּא אֵל אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵנוּ זְכוֹר צַדִּיק לְבִרְכָה וְהוּא כּוֹן בְּרוּחַ
קָדְשׁ הַנּוֹרָא וְהַנְּפֵלָא מְאֹד וְגִלָּה לְפָנָיו הָעִנְיָן הַזֶּה.

וּמוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי נִתָּן זְכוֹר צַדִּיק לְבִרְכָה בְּשִׁמְעוּ אִיךְ שֶׁמְגִלָּה לְפָנָיו עִנְיָן
הַזֶּה שֶׁעָשָׂה מִדַּעְתָּה דְּנַפְשָׁה, וּמֵה שְׁזוֹכִין עַל־יְדֵי־זֶה, וְגַם מַעֲצָם

הַרְגָּשְׁתָּנוּ בְּנַעֲיֵמוֹת הַדְּבָרִים הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֶּה, נִתְבַּטַּל מִגְּשָׁמֵי־וַיִּצְעַק
בְּקוֹל וְאָמַר גִּיּוּאֵלֶד אַרְוֶצָה נָא בְּשׂוֹקִים וּבְרַחוּבוֹת וְאֶצְעַק אֶתְּהָ מִהֵם
חוֹשְׁבִים לְנַפְשָׁם. וּמִגְדַּל תִּבְעֶרֶת לָבָבוּ עַד שְׂמַמָּשׁ יֵצֵא מִגְּדָר אֲנוּשִׁי,
רָצָה בְּאֶמֶת לָרוּץ וְלִצְעַק כִּנ"ל. וּמִיָּד חָטַף אוֹתוֹ אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זָכַר
צַדִּיק לְבִרְכָה בְּבִגְדוֹ, וְאָמַר לוֹ עֲמֹד כִּי לֹא תִפְעַל כְּלָל "שְׂטִיִּיא דוּא
וועסט ניט פועלין":

כד

(כד) פֶּעַם אַחַת בָּאנוּ אֵלָיו אֲנִי וְחֵבְרֵי רַבִּי נִפְתָּלִי סְמוּךְ לְשָׁבוּעוֹת
תַּקִּס"ה, וְאָמַר לָנוּ שְׁעֵתָה אֵינּוּ יוֹדֵעַ כְּלָל, רַק זֹאת
נֹדַע לִי בְּעֵתִים הַלְלוּ שְׁעַל-יָדַי לְשׁוֹן הָרַע שְׁבַעֲוֹלָם אֵין הַצַּדִּיקִים יְכוּלִין
לְהִיּוֹת עֲנוּיִם וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּסִימָן קצ"ז וְיִתֵּר מִזֶּה אֵינּוּ יוֹדֵעַ וְאָמַר
בְּפִרוּשׁ כְּמוֹ שְׁאַתָּה אֵינְךָ יוֹדֵעַ, כִּךָ מִמָּשׁ אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ עֲכָשׁוּ כְּלוּם.
וְאָמַר שְׁעַכְשָׁו הוּא מִתְנַהֵג בְּפִשְׁטוֹת שְׁעוֹמֵד בְּבִקְרָ וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ,
וְאַחֲר־כֵּן הוּא לוֹמֵד קֶצֶת, וְאַחֲר־כֵּן הוּא אוֹמֵר תְּהִלִּים, וְאַחֲר־
כֵּן אוֹכֵל אֲכִילָתוֹ וּמְנִיחַ עֲצָמוֹ לִישׁוֹן קֶצֶת, וְאַחֲר־כֵּן הוּא עוֹמֵד וּמְפָרֵשׁ
שִׁיחָתוֹ קֶצֶת לְפָנָי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים. וַיֵּשׁ לִי רַחֲמָנוֹת עָלַי
"אֵין אֵיךְ הָאֵב אוֹיף מִיר רַחֲמָנוֹת". וְאֵלּוֹ הַדְּבוּרִים שֵׁישׁ לוֹ רַחֲמָנוֹת עַל
עֲצָמוֹ אָמַר בְּתַמִּימוֹת וּבְלֵב נִשְׁפָּר עַד שֶׁכָּל מִי שִׁשְׁמַע אֵלּוֹ הַדְּבוּרִים
רָאָה וְהִבִּין גּוֹדֵל הַרַחֲמָנוֹת הָעֲצוּם שֵׁישׁ לוֹ עַל עֲצָמוֹ, בְּאֵלּוֹ הִיָּה רַחוּק
בְּתַכְלִית הַרַחוּק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חֵם וְשָׁלוֹם וְכוּ'.

וְסִפֵּר לָנוּ אִזְ שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁהָיָה שָׁבוּעוֹת וְהֵינּוּ כְּלָנוּ כְּדָרְכָנוּ בְּכָל שָׁנָה
לְהִתְקַבֵּץ אֵלָיו עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת. וְלֹא הָיָה יְכוּל לֹמַר תּוֹרָה כְּלָל
וְהָיָה מְבֹזֵה וּמְיֹסֵר אוֹתָנוּ מְאֹד וְאָמַר כִּי הִכַּל בְּשִׁבְלֵנוּ שְׂמִיחָת
עֲבִיּוֹתָנוּ וְכוּ' אֵינּוּ יְכוּל לֹמַר תּוֹרָה (כַּמְבֹאָר אֶצְלָנוּ (לְקוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן כ)

שהתורה של הצדיק נעשית מהאנשים הבאים ומתקבצים אליו). והוכיח אותנו מאד ועל-ידי-זה נתעוררנו כלנו בתשובה גדולה ואחר כך אמר תורה נפלאה ונורא מאד. והמוכן מדבריו היה שנתגלה לו בחלום גם התורה שאמר אז.

אחר-כך היינו אצלו בחג השבועות ואמר אז תורה נפלאה על פסוק וביום הבכורים (בסימן ג"ו) המתחלת פי יש בכל אחד מישראל בחינת מלכות. אחר שאמר התורה הנ"ל ושם מדבר מענין בחינת מלכות שיש בכל אחד מישראל וכו' ויש מלכות באתגליא ובאתכסיא וכו' ויש אחד שאף-על-פי שבאתגליא אין לו שום ממשלה אף-על-פי-כן באתכסיא וכו'. אחר-כך אמר בפרוש על עצמו לכם נדמה שאין לי ממשלה כ-אם עליכם, באמת אני מושל אפלו על כל צדיקי הדור רק שהוא באתכסיא.

אחר שאמר הענין המבאר בסוף התורה הנ"ל המדבר מדרכי ה' שאי אפשר להבינם שהם בחינת אלו ואלו דברי אלקים חיים, שאף-על-פי שזה הצדיק הלכה כמותו וזה אין הלכה כמותו, אף-על פי-כן אלו ואלו דברי אלקים חיים. וזה הדבר אי אפשר להבין כלל כי הם בחינת רעים וכו'.

אחר-כך בלילה דבר מזה קצת בשיחתו הקדושה עם העולם ואמר שאף-על-פי שנמצא בספרי מקבלים תרוץ על קשיא הזאת וכיוצא בזה כי הם רוצים לתרץ מה שזה מקל וזה מחמיר שזה מחסד וזה מגבורה וכו', על-כן באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, עין בדבריהם, ואמר רבנו זכרוננו לברכה אף-על-פי-כן באמת אלו התרוצים אינם כלום למבין קצת. ואמר בזה הלשון "מיר לאז עמיצער זאגין אתרוץ" יחגר אחד מתניו לומר תרוץ על קשיא זאת בפני. כי

באמת אינו תרוץ כלל כי זה אומר שהדבר כשר ומותר לאכל, וזה אומר להפך שאסור לאכלו ואיך אפשר להבין בשכל שדברי שניהם אמת מאחר שכל אחד אומר הדין בהפך מתברר וכו'.

וכונתו היתה שהתרוצים על קשיות פאלו אין בהם ממש. לא מבעיא התרוצים שבספרי המחקרים שבנדאי אין בהם כלום, וכמבאר בדברינו במקום אחר (לקמן תו, תיא) שבשביל זה אסר רבנו זכרנו לברכה לעין אפלו בספרים של המחקרים הפשרים מחמת שמביאין קשיות חזקות גדולות על דרכי השם ומאריכין בקשיותם, ואחר-כך רוצין לתרצה והתרוץ חלוש מאד ובנגל לסתרו. ועל-כן מי שמעין בהם ורוצה לתרץ הקשיות על-ידי שכל יוכל לבוא לאפיקורסות גדול, כי מבין אחר-כך שהתרוץ אינו כלום ונשאר בקשיות, על-כן אסור לעין בהם כלל רק לסמך על אמונה לבד. וכשבא חס ושלום בדעתו איזה קשיות בענינים אלו צריך לידע שאי אפשר לתרצה כי אי אפשר לנו לדעת ולהשיג בשכלנו האנושי דרכי ה' וכו', רק לסמך על אמונה לבד, להאמין שבנדאי באמת הכל נכון וישר, רק שבשכלנו אי אפשר להבין דרכי השם, וכמבאר זה בדברי רבנו זכרנו לברכה הרבה. אלא אפלו קצת התרוצים המובאים בספרי המקבלים אמתיים, שהיו צדיקים קדושים בעלי השגה ורוח-הקדש, אף-על-פי-כן אי אפשר לתרץ הקשיות על-ידי תרוצים, בנראה בחוש שהתשובה נשאר מעל, וצריכין רק לסמך על אמונה. וכן על שאר קשיות פיוצא פאלו כגון הידיעה והבחירה שמוכא גם-כן שרוצים לתרצה, ומי שיש לו עינים יראה שאין יכולין להבין התרוץ כלל בשכלנו. על-כן אין לנו לכנס בזה כלל לתרץ קשיות פאלו. וכן הקשיות המובאה בעין החיים בתחלתו שרוצה בעל ה"שערי גן עדן" לתרצה, ומי שיש לו שכל כל שהוא יראה שהתרוץ הוא ולא כלום, כי סוף כל

סוף מסים שם שלמעלה משם אסור להרהר. אם-כן טוב אשר יפה לתרץ הקשיא בתחלה עם זה התרוץ, שאסור לנו להרהר כלל מה לפנים ומה לאחור, ולמה לנו לכנס בחקירות של עולם התהו פאלו, ולבסוף לא יתרצו כלום, ומי יודע אם ישוב בשלום.

טוב לשאר תקף באמונה לבד כי חקירות פאלו כמו הידיעה והבחירה וכיוצא בהן, ובפרט הקשיות שבתחלת עין החיים אי אפשר לתרצם בשכל אנושי כלל ואסור לכנס בהם כלל, רק צריכין לידע שאי אפשר לתרצם בשכל אנושי בשום אופן, רק לסמוך על אמונה לבד כי נבהו שמים מארץ בן נבהו דרכיו מדרכינו ומחשבותיו ממחשבותינו.

ועין נפלאות בדברי רבנו זכרנו לברכה בסימן כ"א על מאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יז) לעתיד לבוא צדיקים יושבים וכו' שבאר שם איך אלו המבוכות הנ"ל נמשכין משכל המקיף שאי אפשר להשיגו עכשו בשום אופן. וכן בהתורה "בא אל פרעה" (בסימן ס"ד), שמבאר שם שיש קשיות שנמשכין מסוד חלל הפנוי שאי אפשר למצא בהם שכל לישכן בשום אופן. וכן בהתורה ויהי מקץ כי מרחמם ונהגם (בלקוטי תנינא סימן ז') שמבאר שם שיש קשיות שהם למעלה מהזמן שאי אפשר לתרצם, כי אם ירצה לתרץ אותם יקשה אחר-כך עוד קשיא שיהיה חזקה יותר מבתחלה עד שיכול לכנס בקשיות ותרוצים שלמעלה מהזמן שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש שם וכו' עין שם היטב. וכן בכמה מקומות בספרים שלו הקדושים.

וכן מה שכתוב שם בלקוטי תנינא סימן נ"ב דבר נאה ומתקבל שאמר רבנו זכרנו לברכה שמה שקשה קשיא על השם יתברך זה מכרה להיות כך, כי על השם יתברך בהכרח שיהיה קשה קשיות שאי אפשר

להבינם. כי אם לאו, רק יתנהג כפי חיוב דעתנו בלי קשיות עליו, אם-כן יהיה דעתו כדעתנו חס ושלום. על-כן בהכרח שיהיה עליו יתברך קשיות גדולות שאי אפשר לנו להבינם בשום אופן כי דעתו בהנהגותיו מרומם ונתעלה ונשגב מאד מדעתנו וכו' עי' שם, וכן בכמה מקומות.

הפֶּלֶל שֶׁבְּכֹל מְקוֹם שֶׁמְדַבֵּר רַבֵּנוּ וְזָכוֹנוּ לְבִרְכָה מַחְקִירוֹת וְקִשְׁיוֹת כְּאֵלוֹ אֵינּוּ רוֹצֵה לְתַרְצֵם בְּשׁוּם מְקוֹם, רַק כֹּל דְּבָרָיו הֵם שֶׁהוּא זָכוֹנוּ לְבִרְכָה בְּחֻמְתּוֹ הַנִּפְלְאוֹת מְנַלָּה תּוֹרָה נִפְלְאוֹת בְּדֶרֶךְ נִפְלְאוֹ וְנוֹרָא מְאֹד, וּמֵרְאוֹה לְעֵינַיִם וּמִבְּאֵר לְדַעַת לְהִרְאוֹת מֵהֵיכָן אֵלוֹ הַקִּשְׁיוֹת נִמְשָׁכִין, שֶׁמַּחְמַת זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְתַרְצֵם וּלְיִשְׁבֵם בְּשׁוּם אִפְּן. וְכוּנְתּוֹ לְהִרְאוֹת לְדוֹרוֹת שְׂאֵסוֹר לְכַנֵּס בְּחֻקֵּירוֹת אֵלוֹ, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְיִשְׁבֵם בְּשׁוּם אִפְּן וְעַל-כֵּן כֹּל בְּאִיָּה לֹא יִשְׁבוֹן וְלֹא יִשְׁגּוּ אַרְחוֹת חַיִּים.

רְאוּה דְרָכָיו וְחֻכָּם וְתִבִּין נִפְלְאוֹת ה', אִיךְ מִי שְׂרוֹצֵה לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת יִבִּין מִדַּעַתוֹ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְיִשְׁבֵם קִשְׁיוֹת כְּאֵלוֹ בְּשׁוּם שֶׁכֵּל, וְאֶפְלוֹ בְּדֶרֶכֵי הַמְקַבְּלִים הָאֱמֶתִיִּים, רַק לְסַמֵּךְ עַל הָאֱמוּנָה, אֲשֶׁרִי הַזּוֹכֶה לָזֶה. וְעַיִן מַה שֶׁכִּתְּבֵתִי מִזֶּה, בְּהַלְכוֹת בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר הַלְכָה ג'.

כה

(כה) שִׁיךְ לְמֵאמֵר פֶּתַח רַבִּי שֶׁמְעוֹן (סימן ס') אַחַר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זָכוֹנוּ לְבִרְכָה מֵאֵמֶר זֶה הַנִּלְאָמַר בְּדֶרֶךְ צְחוֹת. הַיּוֹם אָמַרְתִּי שְׁלִשָּׁה דְבָרִים שְׁלֹא כְּדִבְרֵי הָעוֹלָם. (א) הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁסְּפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת מְסֻגָּל לְשִׁנָּה. וְאֲנִי אָמַרְתִּי שֶׁעַל-יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת מְעוֹרְרִין בְּנֵי אָדָם מִשְׁנָתָם. (ב) הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁמְסְפוּרֵי דְבָרִים אֵינָם כְּאֵים לְיְדֵי הַרְיוֹן "פּוֹן זְאֵגִין וְוַעֲרִט מְעַן נִיט טְרַאגִּין" וְאֲנִי אָמַרְתִּי שֶׁמְסְפוּרֵי דְבָרִים שֶׁל הַצְּדִיק שֶׁמְעוֹרֵר עַל-יְדֵי-זֶה בְּנֵי אָדָם מִשְׁנָתָם עַל-יְדֵי-זֶה כֹּא

פְּקִידַת עֲקָרוֹת. ג) הָעוֹלָם אוֹמְרִים כִּי הַצַּדִּיק הָאֵמֶת הַמְּפֹלֵג בְּמַעֲלָה אֵין צָרִיךְ לְמַעוֹת הַרְבֵּה כִּי לְמָה לוֹ מַעוֹת, וְאֲנִי אֶמְרָתִי שֶׁיֵּשׁ הַתְּבוּנָנוֹת כְּזֶה שֶׁצָּרִיךְ לָזֶה כֹּל הוּן דְּעֵלְמָא.

(אָמַר הַמַּעֲתִיק שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי רַבְּנֵנוּ זְכוֹרָנוּ לְבִרְכָה שֶׁשָּׁמַע מִפִּי הַקָּדוֹשׁ לְעִנְיָן מַה שֶׁרְצוֹנוּ הָיָה שֶׁיִּדְפְּסוּ הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת גַּם בְּלִשׁוֹן מִיִּטָּשׁ שֶׁאֲנִי מְדַבְּרִים בּוֹ וְאָמַר אִזּוֹ שֶׁיִּכּוֹל לְהִיּוֹת בְּנִגְלֵי שְׂאֵשָׁה שֶׁהִיא עֲקָרָה תִּקְרָא בָּהֶם אֵיזָה מַעֲשִׂיהָ וְעַל־יְדִי־זָה תִּפְקַד לְטוֹבָה וְהַזְכָּה לְבָנִים, עַד־כֵּן שֶׁמַּעֲתִי וַיֵּשׁ סְמִיכוֹת לָזֶה מִמָּה שֶׁמְבַאֵר בְּמֵאמֶר הַנַּ"ל שֶׁעַל־יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת אֵלוֹ נַעֲשֶׂה פְּקִידַת עֲקָרוֹת):

כו

(כו) בַּחֲרָף בְּשֵׁנַת תַּקְס"ה נָסַע רַבְּנֵנוּ זְכוֹרָנוּ לְבִרְכָה לְמַעֲדוּעֵדִיּוּקָע עַל שִׁבַּת שִׁירָה לֹמַר שֶׁם תּוֹרָה כְּמִנְהַגּוֹ. בְּאוֹתָהּ הָעַת הָיְתָה בְּתוֹ חֵיהָ שֶׁהָיְתָה אִזּוֹ בְּקַהֲלָה קְדוֹשָׁה הַנַּ"ל, וְהָיְתָה חוֹלָה עַל הָעֵינַיִם שֶׁגָּדַל לָהּ עַל הָעֵינַיִם מַה שֶׁקּוֹרִין בִּילְמָא [יְבֻלַּת], וְכַמְעַט שֶׁנִּסְמָת בְּעֵינֶיהָ. וְכַשְּׁבָא רַבְּנֵנוּ זְכוֹרָנוּ לְבִרְכָה לְמַעֲדוּעֵדִיּוּקָע נוֹדַע לוֹ, וְאָמַר אִזּוֹ הַתּוֹרָה וַיִּסַּב אֱלֻקִּים (הַנְּדַפְּסָת בְּלִקוּטֵי א' בְּסִימָן ס"ב), שֶׁמּוּבָא שָׁם מֵאֵמֶר הַזֶּהר הַקָּדוֹשׁ עַל־מִתָּא שֶׁפִּירְתָּא דְלִית לָהּ עֵינַיִן, וְנִתְרַפְּאָה עַל־יְדִי־זָה.

וְכַשְּׁבָא לְבֵיתוֹ סִפְרָ לְפָנָי זֹאת הַמַּעֲשִׂיהָ בְּעֶצְמוֹ, וְהַבְּנֵתִי מִתְּנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ דְּבַר גָּדוֹל וְנִפְלָא עִנְיָן זֶה שֶׁהַמְּשִׁיךְ לָהּ רְפוּאָה עַל־יְדֵי דְּבוּר מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי כֹל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל זְרַעוֹ הַקְּדוֹשִׁים נוֹגַע עַד לְמַרְחוֹק. כִּי כֹל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אָדָם יֵשׁ בּוֹ נִסְתָּרוֹת הַרְבֵּה כִּי אֵין דְּבַר לְרִיק חֵם וְשָׁלוֹם וְכֹל הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה יוֹתֵר כֹּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו נוֹגַע לְמַרְחוֹק יוֹתֵר, אֲבָל זְרַעוֹ הַקְּדוֹשִׁים עֶצְמָה

וְגִדְלָה מֵעֵלְתָם בְּרוּם גְּבִהֵי מְרוֹמִים כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן תקפג), וְכָל
מִה שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם הָיָה בְּכָל דְּבַר מְלַחְמוֹת גְּדוּלוֹת כִּי נוֹגַע לְמַרְחוֹק
מְאֹד:

כז

(כז) הַתּוֹרָה שֶׁבְּסִימָן ס"ג הַמְתַּחֲלֵת סוּד כְּוִנַּת הַמִּילָה. נֹאמְרָה בְּבִקְרָה
קִדְּם סְעֵדַת שְׁחֵרִית בְּשֵׁבֶת שֶׁקִּדְּם הַבְּרִית מִיְלָה שֶׁל בְּנוֹ
הַקְּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שְׁנַת תַּקס"ה סְמוּךְ לְרֵאשִׁי-חֹדֶשׁ
גִּיסָן.

וְאַחֵר שִׁינְאוּ רַב הָעוֹלָם שֶׁבָּאוּ לְקַבֵּל פְּנִים כְּנֶהוּג שֶׁנִּקְרָא שְׁלוֹם זְכוּר.
וּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כֶּךָ הָיָה. אַחֵר שִׁינְאוּ הַהֲמוֹן עִם נִשְׂאָרֵנוּ אֲנַחְנוּ
עוֹמְדִים לְפָנָיו בְּתוֹךְ כֶּךָ הַסְּתַבֵּל עַל הַמְּנַעֵל שְׁלִי שֶׁנִּתְעַקַּם מְאֹד הֵינּוּ
שֶׁהַעֲקֵב (שְׁקוֹרִין פִּידְעִשׁוּוֹי) נִתְעַקְּמָה הַרְבֵּה לְפָנָיו עַל פְּנֵי הַמְּנַעֵל. עָנָה
וְאָמַר הַמְּנַעֵל שְׁלֶךְ הוּא הוֹמָה כְּמִי שֶׁטּוֹפְחִין בְּפָנָיו וְאָמַר בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן
בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ: "דִּיין שִׁיךְ הָאֵט אֶפְנִים וְוִיא אַ פֶּאָטֶשׁ אֵין פְּנִים".
וְאַחֲרֵי-כֵן שֶׁתַּק מְעַט וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּוִדְאֵי הֵינּוּ מְאֻמִּינִים שֶׁכָּל דְּבָרָיו
אֵינָם פְּשׁוּטִים וּבְוִדְאֵי יֵשׁ בָּהֶם רְזִין גְּדוּלִים וְכְמִבְּאֵר בְּסִימָן מ"ב עֵין
שָׁם.

אַחֲרֵי-כֵן עָנָה וְאָמַר שִׁיחֹת חֲלִין שְׁלָנוּ וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ בְּזוֹ
הַלְּשׁוֹן: "אוֹנְגְּעֵר שִׁיחֹת חֲלִין" וְדַחַק תַּבַּת "אוֹנְגְּעֵר" [שְׁלָנוּ],
יֹאמֵר לִי אֵיזָה מְקַבֵּל אֵיךְ בְּהוֹעֲרֵטִיל הִזָּה כְּלוּלִים כָּל הַכְּוִנּוֹת שֶׁל מִיְלָה
וּמִה שֶׁהוּא גְּבוּהָ מְכֻוֹנּוֹת. וְהַתְּחִיל לְזַרֵּק מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ בְּחֵן קְדוֹשׁ וְנוֹרָא,
וְאָמַר יֵשׁ וְטַפַּח לוֹ עַל פְּנָיו, וַיֵּשׁ וְטַפַּח לוֹ בְּסִנְדְּלוֹ, וְהִזְכִּיר מְאֹד
רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה (בְּמֹת מ.ב.): לְעֵנִין סִנְדֵּל שֶׁאָמְרוּ שָׁם לְעֵנִין
מְעַבְרַת חֲבָרוּ גְּזָרָה שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה סִנְדֵּל לְמִשָּׁל וְכוּ' כְּמִי שֶׁבָּא וְטַפַּח לוֹ

על פניו וכו' וגם הזכיר מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (גדה כה):
 דרוסת איש וכו' מה שעשתה ענוה עקב לסלותא. ובכל אלו הענינים
 מרמז שיש סודות התורה בענין העקב והסנדל ובענין טפחו בפניו
 שהזכיר, וכל זה נוגע לענין פגם הברית ותקונו שכל זה ענין מילה
 שהוא תקון הברית כמובן מכל הנ"ל למשכיל.

ואחר-כך ענה ואמר כל התורה המבארת בסימן הנ"ל ועדין אין
 אתנו יודע עד מה. וגם התורה הנ"ל לא אמר בבאור קשר
 הענינים רק הכל בדרך רמז והתנוצצות, ובכל זה ראינו בעינינו
 גבורות הבורא יתברך איך בדרגי שיחה של הצדיקים האמתיים
 מלבשים סודות כאלה. והשם יתברך יראנו נפלאות שנוכח להבין כל
 זה בשלמות.

(אמר המעתיק שמעתי שאחר שאמר רבנו זכרנו לברכה, מאמר
 סוד פונת המילה הנ"ל, שאלו אותו אחר-כך קצת
 מאנשי-שלומנו איזה שאלות במאמר זה, כי קצת דברים אינם מובנים
 שם כל-כך וגם קשר המאמר אינו מובן כל-כך. השיב להם רבנו
 זכרנו לברכה מי חוב לכם שאין לכם השגה וידיעה בענינים דקים
 ורוחניים. ובלשון אשכנז: "ווער איז אייך שולדיג אז איהר האט ניט
 קיין ידיעה אין איידלקייט"):

כח

(כח) [מאמר ויאמר בעז אל רות (סימן ס"ה) נאמר בקיין תקס"ו סמוך
 לפטירת בנו הי"ל הקדוש והנורא מורנו הרב רבי
 שלמה אפרים זכרנו לברכה.

ואז עמד לפני מורנו הרב רבי נתן זכר צדיק לברכה עם עוד אחד על
 העליה שהיה לאדוננו מורנו ורבנו זכרנו לברכה על ביתו.

ואדונינו מורנו ורבנו זכר צדיק לברכה ספר עמם מגדל צערו ויסורים
שלו הגדולים שיש לו מכל צד ומצדי צדדים והאריך בזה קצת כי היה
מלא יסורים רבים ועצומים מאד מבית ומחוץ בכל עת תמיד.

ובתוך דבריו ענה ואמר מה אתם יודעים מה גדול ועצום השבר הזה
שהיה בעולם ענין הסתלקות הילד הנ"ל, כל לבבי נשבר ונתק
ממקומו. והתחילו הדמעות הקדושות לירד על לחייו ותכף ומיד
נשמתו מלפניו מעצם הבושה שנפל עליהם על שראו בכיתו בפניהם
עד שנדמה להם כאלו נהפך כל העולם ונחרב. וכבר מבאר במקום
אחר (לקמן תקפג) ברמז קצת מענין התקנה הגדולה שהיה ראוי לבוא
לכלל ישראל אם לא היה נפטר הילד הקדוש הנ"ל.

ואחר כך ביום שאחר זה שהיה ביום ששי ערב שבת קדש אמר להם
אם לא היו יורדים תכף היה מספר להם דבר יפה מאד.
וביום זה אמר להם המאמר ויאמר בעז אל רות הנ"ל המדבר מענין
תקון הנשמות ומה שצריכין מאד לבעל השדה שישגיח עליהם
ויתקנם, וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה עוברין עליו יסורים
הרבה בלי שעור רחמנא לצלן. והוא בגדל כחו עובר על כלם ועושה
פעולת השדה כמו שצריך, עין שם במאמר הזה וזה היה שיך לענין
הספור מהיסורים העוברים עליו שספר לפניהם ביום שלפניו כנ"ל:

כט

(כט) זה שיך למאמר חמר אסור גזלה (סימן ס"ט). בשעה שאמר רבנו
זכרנו לברכה המאמר הנ"ל, עמד אז לפניו איש עשיר אחד
שלא היו לו בנים, ואחר איזה ימים הפציר העשיר הנ"ל את רבנו
זכרנו לברכה להתפלל עליו שיהיו לו בנים, השיב לו רבנו זכרנו
לברכה הלא אמרתי לך תורה על ראש השנה ולא הבין פונתו.

ואחר-כך נודע לו שכוננתו היא כי בברסלב היה איש אחד שירד מנכסיו, והיה להאיש הנ"ל קנאה גדולה על העשיר הנ"ל שעלה למעלה ונתעשר כל-כך, וזה זמן לא כביר אשר היה בשתפות עמו והיו לו מעות הרבה יותר מהעשיר הנ"ל ולבסוף ירד ממדרגתו כל-כך ועל-כן היתה לו עליו קנאה גדולה. גם לקח אצלו מעות מזמן ולא החזיר לו. ורמז לו רבנו זכרנו לברכה שבשביל זה אין לו להעשיר הנ"ל בנים במבאר היטב במאמר הנ"ל.

אך במאמר הנ"ל מבאר שלפעמים מתגבר את עצמו בקנאה והמדה גדולה כל-כך על מעות חברו, עד שעל-ידי-זה לוקח ממנו אף את אשתו. וכן היה, שאחר-כך סמוך לפטירת רבנו זכרנו לברכה צוה לאנשיו שיאמרו להעשיר הנ"ל שיגרש את אשתו ויקח אשה אחרת ויליד בנים. וכן עשה וגרש את אשתו אחר פטירת רבנו זכרנו לברכה כמה שנים.

ובתוך זה הזמן נפטרה אשתו של האיש הנ"ל שהיה לו קנאה על העשיר הנ"ל, ואז לקח האיש הזה את אשת העשיר הנ"ל ונתקומו כל דברי רבנו זכרנו לברכה המרמזים במאמר הנ"ל. והעשיר הנ"ל לקח לו אשה אחרת והיו לו ממנה בנים ובענין העשיר הנ"ל יש הרבה לספר ואין כאן מקומו:

ל

(ל) בעת שנסע לארץ-ישראל בתחלת נסיעתו מביתו שבת בקהלה סקאליע ושם ראה את הצדיק המפרסם מורנו הרב מנחם מענדיל ז"ל מויטעפסק שנפטר בארץ-ישראל במפרסם. וגלה לו ששם "אתה" מסגל על הים (כמו בא בלקוטי א' בסימן רנ"ו) כמו שכתוב (תהלים פ"ט): "בשוא גליו אתה תשבתם":

לא

(לא) כִּשְׂאֵמֶר הַתּוֹרָה הַנִּדְפָּסֶת בְּסִימָן רס"ב עַל פְּסוּק (שם ק"ב): "וְשִׁקְנִי בְּבִכֵי מְסַכְתִּי" שִׁקְנִים חֲדוּשֵׁי תוֹרָה צָרִיכִין לְבָבוֹת. אָמַר אִזְ עַל עֲצָמוֹ שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁהוּא מְחַדֵּשׁ חֲדוּשֵׁי-תוֹרָה הוּא בּוֹכָה מִקִּדְּמָה. גַּם אִזְ בְּעֵת הַהִיא רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ עֲנָן זֶה, כִּי בְּאוֹתָהּ הָעֵת אָמַר הַתּוֹרָה "וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת" (שם ס"ה), בְּיוֹם וְא"ו עֶרְב־שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, קִיֵּץ תִּקְס"ו. גַּם קִדְּמָה לְזֶה אָמַר הַתּוֹרָה "דַּע שֵׁשׁ אַרְיֵד אֲנִפִּין דְּקַלְפָּה וְכוּ" (בְּסִימָן רמ"ב), וּבְיוֹם חֲמִישֵׁי שְׁלֹפְנָיו בָּכָה לְפָנָיו, וְאַחֲר־כֵּן בְּיוֹם שַׁבַּת שְׁלֹאֲחֵרִיו אָמַר הָעֲנָן הַזֶּה עַל פְּסוּק: וְשִׁקְנִי בְּבִכֵי מְסַכְתִּי. וַיֵּשׁ בְּעֵנָן זֶה הִרְבֵּה לְסַפֵּר כִּי כָּל זֶה הָיָה בְּסִמּוּךְ אַחֲרֵי פְטִירַת בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם וְזָרוּנוֹ לְבִרְכָּהּ וּמָעַט יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֲרֵי בְּעֻזְרָתוֹ יִתְבָּרֵךְ.

(ימי מוֹהַרנ"ת יא):

לב

(לב) בְּעֵנָן הַנִּדְפָּס בְּסִימָן ג"ז וּבְסִימָן רע"ז לְעֵנָן מַעֲלַת אֲכִילַת שַׁבַּת שֶׁהִיא בְּלֹא קֹדֶשׁ וְעוֹלָה לְמָקוֹם אַחֲרֵי לְגַמְרֵי, דְּבַר עֲמֻנָה מְזֵה הִרְבֵּה וְהוֹדִיר אוֹתָנוּ לְאֹכַל בְּשַׁבַּת וְלִשְׂמֹחַ וְכוּ" כְּמוֹ שֶׁהִזְהִירָה תוֹרָה (שְׁמוֹת ט"ז): "אֲכַלְוּהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבַּת הַיּוֹם", אֲכַלּוּ בָּנִים "אִזְ מֵעַן זָאֲנִט שׁוֹיֵן עָסַט קִינְדֵּעַר" [בְּשִׁבְרֵי אוֹמְרִים אֲכַלּוּ בָּנִים], אַחֲר־כֵּן אָמַר גַּם אֵת זֶה אֵין יְכוּלִין לְקַיֵּם:

לג

(לג) בְּעֵת שֶׁנִּסְעָה רַבְּנוֹ וְזָרוּנוֹ לְבִרְכָּהּ לְלָבוֹב אַחֲרֵי סְכוּת תִּקְס"ח נִסְעָה דֶּרֶךְ קְרֵאָסָנֶע וְלָן שָׁם, וְאַחֲר־כֵּן בְּבִקְרָה נִסְעָה פְּתָאוּם. וְרַדְּפָנוּ אַחֲרָיו עַד שֶׁזָּכִינוּ לְהַשִּׁיגוֹ אֶצֶל הַגָּשֶׁר, וְאַחֲרֵי קִדְּמוֹ שָׁם וְעַכְשָׁנוּ וּבְאֵתִי אֲנִי וְחֲבֵרֵי רַבִּי נִפְתְּלִי וְנִהְיֵנָה קֶצֶת וְאָמַר מָה אַתֶּם רוֹעִים אִם

לְבָרֵךְ אֶתְכֶם אוֹ שֶׁאֵמַר לָכֶם תּוֹרָה. וְנָתַן לָנוּ בְּרָרָה לְבָרֵךְ. עֲנִיתִי
וְאָמַרְתִּי הַבְּרָכָה תִּבְרָכּוּ אוֹתָנוּ כְּשֶׁתְּבוֹאוּ לְשָׁלוֹם מִלְּמַבְרֵג וְעַתָּה אִמְרוּ
לָנוּ תּוֹרָה.

עָנָה וְאָמַר אֵמַר הִתְחַלָּה מִן הַנְּסִיעָה שְׁלִי וְאָמַר אֲנִי לָנוּ מֵעַנְיֵן הַמְּשָׁכָן
שֶׁכָּל אֶחָד מִן הַצְּדִיקִים בּוֹנִים וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּסִימָן רפ"ב)
בְּהַתּוֹרָה אֲזַמְּרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי. כִּי הַתּוֹרָה אֲזַמְּרָה אֵמַר בְּשָׁמַיִן עֲצַרְתָּ
שֶׁקָּדַם לָזֶה. וְאֲנִי עַל הָעֲגָלָה הִתְחִיל מֵעַנְיֵן הַמְּחַבֵּר לְהַתּוֹרָה אֲזַמְּרָה
הַנִּלְמָד הַמְּתַחֵל וְדַע שֶׁמִּי שֶׁיִּכּוֹל לַעֲשׂוֹת אֵלּוּ הַנְּגוּנִים וְכוּ' עַד בְּאַמַּת
אִמְרוּ הַחֵזֶן רוֹאֵה הֵיכָן הַתִּינּוּקוֹת קוֹרִין. וְאַחֲרֵי־כֵן נִשְׁקָנוּ אוֹתוֹ בְּיָדוֹ
וְתַכְּפֵה צוּחַ לְהַבְעֵל עֲגָלָה לְפַע וְנִסְעַ מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם וְעַדִּין אֵין אָנוּ יוֹדְעִים
אִיךָ מִרְמֵז בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת עֲנִין הַנְּסִיעָה שְׁלוֹ לְלַעֲמַבְרֵג שֶׁנִּסְעַ אֲנִי.

וְאֲנִי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִדְּפַס הַסֵּפֶר לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן וְעוֹד יֵשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה
לְסַפֵּר נִפְלְאוֹת תְּמִים דְּעִים וְחִסְדֵי ה' אֲשֶׁר הִפְלִיא אֲנִי עִמִּי, וְסַבֵּב
סְבוֹת בְּרַחֲמָיו לְחֹזֵר מִטּוֹלְטָשִׁין בֵּין יוֹם־כְּפוּר לְסְבוֹת, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה
זְכִיתִי לְגַמֵּר כְּתִיבַת הַסֵּפֶר שֶׁנִּשְׁרַף וְלִמְסֹר לוֹ סֵפֶר לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן
הַנִּכְתָּב שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִדְּפַס בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה, וְלִדְבַר עִמּוֹ הַרְבֵּה וְלִשְׁמַע
תּוֹרוֹת נִפְלְאוֹת מְמֹנֵן, אֲשֶׁר הֵם זְכוֹת הַרְבִּים לְדוֹרוֹת. מָה אֲשִׁיב לָהּ
כָּל תַּגְּמוּלוֹהִי עָלַי, וַיִּתְּבַאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה ה' (יְמֵי מוֹהֲרַנְי"ת כו, כט):

לד

(לד) אֶחָד שָׁאַל אוֹתוֹ בְּעַרְב־רֵאשִׁי־הַשָּׁנָה הָאֲחֵרוֹן בְּאוֹמְיֵן סְמוּד
לְהַסְתַּלְקוֹתוֹ עֲצָה לְהַתְּמַדָּה הַשִּׁיב לוֹ שֶׁלֹּא יִדְבַר עַל שׁוֹם
אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ אוֹת בְּהַתּוֹרָה וְכוּ'
וְכִשְׁמַדְבַּר עַל אֶחָד מוֹשֵׁךְ אֵת עַצְמוֹ מִהַתּוֹרָה מִחֲמַת שְׁמוּצָא פָּנָם חַס
וְשָׁלוֹם בְּאוֹת מִהַתּוֹרָה שֶׁהוּא שָׂרֵשׁ נִפְשׁוֹ שֶׁל זֶה הַמְּדַבֵּר עָלָיו כְּמִבְּאֵר

במקום אחר (שיחות הר"ן צא). ושאל אותו ואם רואין שהוא רשע גמור גער בו רבנו זכרוננו לברכה איך אתה אומר על אחד מישראל שהוא רשע גמור הלא נמצא בו בודאי עוד מעט טוב או איזה נקדה טובה ששם אינו רשע. והזכיר אז ענין ועוד מעט ואין רשע המבאר בהתורה אזמרה לאלקי בעודי עין שם:

לה

(לה) איש אחד היה אצלו בימי נעוריו של אותו האיש פה ברסלב, ואז נתקשר מאד לרבנו זכרוננו לברכה בתשוקה גדולה, ושמע אז מרבנו זכרוננו לברכה דברי תורה נפלאים הינו התורה "תהלה לדוד" וכו' (לקוטי מוהר"ן י"ב) ועוד דבורים נפלאים. ואמר לו רבנו זכרוננו לברכה אני יודע שבמים הבאים לא תסע אצלי ולא תהיה מקרב שלי (וכן היה שאחר-כך לא היה עוד אצל רבנו זכרוננו לברכה) אך אף-על-פי-כן יועיל לך מה שטעמת עתה מעט מדברי. ואמר לו אז הפסוק (משלי ל"א): "טעמה כי טוב סתרה" תכף כשטועמין התורה של הצדיק, שוב "לא יכבה בלילה נרה". הנדפס בלקוטי א' סימן רפ"ה:

לו

(לו) ספר לי איש אחד מאנשי-שלומנו כשאמר רבנו זכרוננו לברכה התורה בטח בה' (בסימן ע"ט) באותה העת היה הולך בביתו אנה ואנה בדרך ואחז מטה בידו, ואמר ומטה אלקים בידו. ודחק ומשך תבת בידו, כלומר שבידו המטה אלקים להטות כרצונו. כי מרמז שם בהתורה הנ"ל שמטה אלקים מרמז על הבחירה שהוא בחינת מט"ט מסתרה חיים ומסתרה מות וכו' כמבאר במאמר

התקונים המבאר שם בהתורה הנ"ל וקצת מרפזו ומוכן מדבריו הקדושים הנ"ל שהתפאר שזכה לכבש הבחירה בידו והפטה בידו להטותו ברצונו אשרי הזוכה לזה אשרי לו.

עין בהתורה הנ"ל מה שמבאר שם על פסוק זה ומטה אלקים בדי, שזה בחינת שכבר זכה לכבש הבחירה, ויש לו ניהא בחינת שבת, ובידו להפך מרע לטוב כי כבר יש לו ניהא ושבייתה מן הרע שנתבטל לגמרי אצל הצדיק הזה הזוכה למדרגה הזאת:

לז

כתב יד רבנו זכרנו לברכה בעצמו:

(לז) מי שרוצה לשוב להשם יתברך בודאי צריך לעשות עצמו בריה חדשה. ותרע שבאנחה שנאנחה עושה את עצמו בריה חדשה. כי האדם אינו נח מהנשימה כי בכל עת הוא מנשים הינו שמוציא הכל ומכניס הכל וזה עקר חיותו, והכל הזה יש לו שרש למעלה. יש הכל טוב של הצדיק ויש הכל רע של הרשע, והצדיק ממשיך בכל עת הכל מהקדשה והרשע ממשיך הכל מהטמאה.

נמצא כשאדם רוצה לעשות תשובה צריך לראות שיפסיק הכל הרע מלבוא בו. בכך יעשה כך יאנח, ואנחה הוא שמאריך הכל בביאתו וביציאתו וממשיך ההכל בהוספה. והוי ההוספה כמו תוסף רוחם יגועון, הינו כמו מיתה. כמו שקדם מיתה נתוסף באדם הרוח, ואחר כך מת והולך ממנו הרוח, כן בשנאנחה נתוסף בו ההכל ואחר כך נפסק מן ההכל, הינו שמתיר את עצמו מקו ההכל הטמאה ומקשר את עצמו לקו ההכל הטהור. ומקבל הכל וחיות מהכל הטהור. נמצא שעל ידי אנחה שנאנחה על עוונותיו מתיר את עצמו משרש הטמאה ומקשר את עצמו לשרש הקדשה. וזה בחינת תשובה ששב מהטמאה

להקדשה. נמצא שמקבל חיות חדש וגם הגוף נעשה חדש, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נח): **אנחה שוברת כל גופו של אדם נמצא שנעשה גוף חדש.**

וזה פרוש (קהלת ח): **"יש הכל אשר נעשה על הארץ" וכו'.** הינו יש צדיקים שעושים עברות גדולות וזה מחמת ההבל, הינו שתוהים על מעשיהם הראשונים ונאנחו על מעשיהם הטובים ועל ידי אנחותיהם נפסקו משרש הבל הטהור ונתקשרו להבל הטמא והבל הזה החטיאם. והוא הדין להפך מה שרשעים עושים מצוות גדולות כמעשה הצדיקים גם זה הבל הינו גם זה מחמת ההבל. הינו מחמת אנחה שנאנחו על מעשיהם הרעים, ועל ידי אנחה קשרו עצמן להבל הטוב כמו שכתבנו לעיל:

עד כאן לשון רבנו אור באור ממה שכתב בעת ילדותו.

לח

(לח) **אמר שאין הדבר כמו שאומרים קצת בני אדם, שהצדיק שמכניע את עצמו בפני חברו מן הסתם חברו גדול ממנו, כי מפני מה אינו בהפוך אלא חברו בודאי גדול ממנו, כך אומרים קצת. אבל באמת אינו כן כי יכול להיות שהוא ענו יותר וְהצדיק השני יש לו עזות יותר,** על־כן יכול להיות שזה שנכנע לפני חברו גדול הרבה יותר מזה שהוא נכנע בנגדו.

ואמר שבאמת אם היה העולם מתנהג באמת כסדר פראוי, בודאי היה ראוי להיות כך שהקטן יתבטל תמיד לפני הגדול ממנו, כי כך ראוי להיות כי הקטנות מתבטל לפני הגדלות. אבל אין העולם מתנהג באמת כי האמת נעדרת בעוונותינו הרבים, ומחמת שאין אמת בעולם מחמת זה יכול להיות אפלו בין הצדיקים השלמים שאחד

יִתְבַטֵּל לְפָנַי הַשְּׁנַי וּבְאַמֶּת זֶה שְׁמַת־בְּטַל וְנִכְנַע גְּדוּל יוֹתֵר מִן הַשְּׁנַי. וְאִז
שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ הַתּוֹרָה עַל פְּסוּק (תְּהִלִּים ע"ה) כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי
מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט (בְּסִימָן קל"ה) שֵׁשׁ מְדַבֵּר מֵעֲנִין הַקְּטָנוֹת שְׁנַת־בְּטַל לְפָנַי
הַגְּדוּלוֹת:

לט

(לט) מֵה שְׁגִדְפָם בְּסִפֵּר הָרֵאשׁוֹן בְּסִימָן קמ"א אֵיךְ לְבַבְךָ וְיֵאת לְבַב
רֵאשִׁי־תְבוֹת אֱלוֹל זֶה שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ
אֱלוֹל.

וּמַעֲשֵׂה שֶׁהָיָה כֶּךָ הָיָה. שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ ז"ל הוֹלֵךְ עִמִּי בַּחוּץ אֶעֱלֶה
בֵּית־הַכְּנֶסֶת אָנָּה וְאָנָּה כְּדַרְכּוֹ, וְדַבֵּר עִמִּי וְשִׂאֵל אוֹתִי אִם
נָפַל עָלַי פֶּחַד בְּזֶה הָרֵאש־חֲדָשׁ אֱלוֹל. וְסִפֵּר לִי שֶׁעָלִי נָפַל פֶּחַד גְּדוּל
וְנוֹרָא מְאֹד כְּשֶׁשָּׁמַע קוֹל הַשׁוֹפָר בְּזֶה הַיּוֹם שֶׁהִתְחִילוּ לְתַקּוֹעַ כִּי אֲחֻזְתּוֹ
פֶּחַד וְרַעְדָה גְּדוּלָּה. וְאַחֲר־כֵּן אָמַר לִי עֲנִין הַנ"ל הַגְּדֻפָּם אֵת לְבַבְךָ וְיֵאת
לְבַב רֵאשִׁי־תְבוֹת אֱלוֹל.

וְהַעֲנִין שְׁכַשְׂאָדָם זוֹכָה לְהַרְגִּישׁ בְּלִבּוֹ בְּאַמֶּת כָּאֵב עוֹנוֹתָיו, אִזִּי
מְחַיְבִים הַלְּבָבוֹת שֶׁל כָּל הַטְּפוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ לְהַרְגִּישׁ
כָּאֵבָם וּמְכַאוֹבָם וְכו', וּלְכָל מְקוֹם שֶׁנִּמְשְׁכוּ הַטְּפוֹת אוֹ שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵהֶם
בְּנִים מִמֶּשׁ אוֹ חֵם וְשִׁלּוֹם וְכו' כְּמִבְּאֵר שֵׁם, בְּכָל מְקוֹם שֶׁהֵם מְחַיְבִים
הַלְּבָבוֹת שֶׁל הַטְּפוֹת לְהַרְגִּישׁ כָּאֵבָם וּמְכַאוֹבָם הַגְּדוּל כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר לֵב
אֲבִיהֶם וְהַרְגִּישׁ הַיָּטִב כָּאֵב עוֹנוֹתָיו וְכו' כְּמִבְּאֵר שֵׁם עֵין שֵׁם.

וְאָמַר אִז אֲנִי הַרְגִּשְׁתִּי זֹאת הַיּוֹם הַזֶּה. כִּי הַיּוֹם הַזֶּה אֲחֻזְנִי סִמֵּר וְרַעְדָה
גְּדוּלָּה כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי קוֹל הַשׁוֹפָר וְכו' וְאַחֲר־כֵּן בָּאָה אֵלַי בְּתִי
אֲדָל וְאָמְרָה אָבִי בְּשָׂרִי סִמֵּר וּפֶחַד לְבִי עָלַי מִקוֹל הַשׁוֹפָר שֶׁשָּׁמַעְתִּי
עֲתָה. וְרֵאשִׁי־תְבוֹת זֹאת שֶׁעַל־יָדַי שָׁלַב הָאֵב נִתְעוֹרֵר, נִתְעוֹרֵר גַּם לְבַב

הטפות שנמשכו ממנו ילדיו ממש או חס ושלום וכו' רחמנא לצלן.
בכל מקום שהם מחיבים הלכות להרגיש ולהתעורר וכו' על ידי
שנתעורר לב אביהם והרגיש היטב כאבו באמת:

מ

(מ) אחד שאל אותו אם אפשר שיהיה הצדיק גדול במעלה, אף על
פי שאין רואין ממנו יגיעות ועבודות באתגליא כמו שרואין
מצדיק אחר שעושה באתגליא עבודות קדושות, שמתפלל ביגיעות
גדולות וכו'. השיב לו בודאי אפשר ויכול להיות שזה הצדיק שמסתיר
עצמו ואין רואין ממנו באתגליא עבודות גדולות, הוא גדול במעלה
יותר מזה הצדיק שהוא באתגליא. כי יש שני שמות שם הוי"ה ושם
אדנ"י, ושם הוי"ה בהעלם ובהסתתר פי אסור לקרות בו, אבל שם אדנ"י
באתגליא ובודאי שם הוי"ה גדול יותר הרבה משם אדנ"י. ואז אמר
ענין כל השירים קדש הנדפס בלקוטי א' בסימן רמג:

מא

(מא) קדם שאמר התורה הגדולה תקעו אמונה (בלקוטי תנינא בסימן ה')
בראש השנה תק"ע, דבר עמנו קדם אותו ראש השנה,
וספר שהרבה אנשים קבלו לפניו בקובלנא רבה על חסרון אמונה
וכמה סובלי חלאים היו מהם שקבלו גם כן לפניו על חסרון אמונה,
אחר כך אמר התורה הנ"ל שמדבר מכל זה.

גם קדם ראש השנה הנ"ל בעת החזרה מהטיוול היה משיח עמנו מענין
המגני ארץ שקרא אותנו הזקן הידוע וכו' (ימי מוהר"ת א-לו, ימי התלאות
ע' מג) וגם זה נזכר בהתורה ההיא עין שם באות ז'. ואז ראיתי מרחוק
נפלאות ה' אשר עדין אני רחוק מלהשיגם אפס קצתם.

גם בראש השנה קדם שאמר התורה הנ"ל הלך לומר תשליך ונפל על הרפש ואחר כך נכלל זאת בהתורה בדרך נפלא שלא נשמע מעולם, עין שם באות ט"ו, ומה שמוכא שם שצריך לגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות נחת רוח לאביו שבשמים, ומה שזוכין על ידי זה עין שם. ואחר ראש השנה ספר מאיש שנפטר ובא אליו והגביה עצמו עד החמה. כמבאר במקום אחר (לקמן כא):

מב

(מב) הדברים הנכתבים אחר התורה ויהי מקין כי מרחמם ונהגם (בלקוטי תניינא בסימן ז') המתחילין וזה בחינת קבורת משה וכו', אלו הדברים הם מהדברים שאמר רבנו ז"ל לפני אנשי שלש סעודות אחרים, הינו לפני עליונים כי יש אנשי שלש סעודות אחרים שאומר לפניהם גם כן תורה. ומוכן מדבריו שבשעה שאומר לפנינו תורה עומדים שם מי שעומדים, ואומר לפניהם גם כן מענין התורה שאמר לפנינו. אבל בודאי אותה התורה שאומר לפניהם הוא גבוה יותר הרבה ומעט דמעט מאותן הדברים אמר לפנינו ברמז בעלמא ולא באר אותם כלל, והן הדברים הנכתבים שם אחר התורה הנ"ל:

מג

(מג) בהתורה "תקעו תוכחה", (בלקוטי תניינא בסימן ח'), מוכא לענין גדל עצם המעלה בשזוכין שנתוסף נפש אחד להקבוצין הקדוש של ישראל שעל ידי זה נתרבין הפתים של התפלה אלפי אלפים ורבי רבבות מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב כי איתא בספר יצירה (פרק ד'): שתי אבנים בונות שני בתים. שלש אבנים בונות ששה בתים. ארבע, עשרים וארבעה בתים. חמש, מאה ועשרים. שש, שבע מאות ועשרים וכו' עין שם.

והנני מבאר לך הכלל בזה כדי שתדע השבון עצם רבוי הבתים
בברור, ותבין גדלות הבורא יתברך ומעלת הקבוצ של ישראל,
כמה וכמה בתים בלי שעור וערך נתוספין ונתרבין כשנתוסף גפש
אחד להקבוצ הקדוש של ישראל. והוא שכל מה שנתוסף אכן אחת,
אזי נתרבין הבתים כמספר כפולות של כל מספר האבנים האלו בכל
המספר של כל הצרופים שהם הבתים הקודמים.

למשל בתחלה היו שתי אבנים והיו בונים שני בתים. הינו כי מן תבה
של שתי אותיות אין נעשין ממנו כ"אם שני צרופים, למשל
א"ב אין יכולין לצרפן כ"אם בשני צרופים הינו א"ב ב"א. וכשנתוסף
עוד אכן הינו אות שלישית, ונעשה תבה של שלש אותיות, כגון אב"ג
אזי נתרבין הבתים כפי כפולות מספר אלו האבנים שהם שלש בכל
המספר של הבתים הראשונים, דהינו כפי כפולות מספר שלש שהוא
מספר האבנים של עכשו במספר הבתים הקודמים שהם שנים, הינו
שלש פעמים שנים שהיא ששה. ועל-כן שלש אבנים בונות ששה
בתים.

וכן אחר-כך כשנתוסף עוד אות אחת ונעשה תבה של ארבע אותיות
כגון אבג"ד אזי נתרבין הבתים כמספר ארבע פעמים ששה שהוא
עשרים וארבעה. וכשנתוסף עוד אות אחת ונעשה תבה של חמש
אותיות, אזי נתרבה הבתים כמספר חמש פעמים עשרים וארבעה
שהוא מאה ועשרים. וכן כשנתוסף עוד אות אחת ונעשה תבה של שש
אותיות אזי נתרבין הבתים כמספר שש פעמים מאה ועשרים שהוא
שבע מאות ועשרים.

וכן לעולם שכל מה שנתרבה אות אחת נתרבו הבתים כפי כפולות
כל מספר האבנים האלו הנמצאים עתה במספר כל הבתים

שנבנו מהאבנים שהיו מקדם, והבן היטב. ועין בפרדס שם מבאר ענין זה. ודעת לנבון נקל להבין הטעם מי שיבין היטב מהות הצרופים, ואין להאריך בזה. ומזה תבין לענין הנפשות הנ"ל והא לך החשבון ממספר כמה אותיות שנקראים אבנים וכן לענין הנפשות הנ"ל וכו'. (ולא העתק).

נמצא שמשלש עשרה אבנים נעשים ששה אלפים ושתי מאות ושבעה ועשרים מיליון ועשרים אלף ושמונה מאות (6.227.020.800). ועל פי דרך זה תחשב לעולם. והבן היטב עד היכן הרבוי מגיע בשנתוסף אכן אחד על האבנים הינו נפש אחד על הקבוצה הקדוש של הנפשות שהיו בבר. השם יתברך יזכנו לשמח באלו הבתים אשר עליהם נאמר (ישעיה נ"ח): "ושמחתים בבית תפלת"י כמובן בהתורה הנ"ל אשרי הזוכה לזה.

ועין בספר לקוטי הלכות (באבן העזר פריה ורביה הלכה ה' אות יב ובהלכות ציצית הלכה ז' אות ד) מה שכתבתי בענין זה על מאמר בסוטה דף ל"ו. אין לך כל מצוה ומצוה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים וכו' עד ערבא וערבא דערבא ועין שם בפרוש רש"י ותוספות שם ובהגהות מהרש"ל והא לך החשבון בקצור במספר הבריתות הנ"ל.

ארבעים ושמונה פעמים שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים (48x603550) עולה עשרים ושמונה מיליון ותשע מאות ושבעים אלפים ארבע מאות, שש מאות ושלש עשרה פעמים כל הנ"ל. כי על כל מצוה מתרי"ג [שש מאות ושלש עשרה] מצוות נכרתו כל הבריתות הנ"ל. עולה (17.758.855.200) ולמאן דאמר ערבא וערבא דערבא צריכין לכפל עוד שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים ככל הנ"ל (603550x17.758.855.200) כמובן שם

בפרוש רש"י ותוספות עין שם היטב עולה (10.718.357.055.360.000) וזכר היטב שהם שבע עשרה אותיות ציפער (ספרות) שהוא מספר גדול ומפלג מאד אשר אין לשער כי הם יותר מעשרת אלפים פעמים מילי מיליון ואם ידעת מספר המילי מיליון שהוא מיליון פעמים מיליון אשר נודע לבעלי השבון אשר אם יחיה האדם חמשה עשר אלף שנים ויותר אינו מספיק לספר מספר הזה אחד לאחד אפלו לחשבון שיכולים לספר מספר מאה במינוט [בדקה] אחת. ודבר זה מבאר לכל הרוצה לבוא לחשבון הזה.

וזה ידוע שעל מילי מיליון אחד אין צריכין לסדר ולצרף רק מספר שלש-עשרה אותיות ציפער (ספרות) וכאן במספר כפולות הבריתות הנ"ל עולה החשבון עד במספר שבע עשרה אותיות שזה המספר גדול ועצום ורב מאד. כי הוא עשרת אלפים פעמים מילי מיליון ועוד שבע מאות ושמונה עשרה פעמים מילי מיליון מלבד כמה וכמה אלפים פעמים מיליון שבשאר החשבון.

ועתה בוא וראה והבן שאחר כל עצם רבוי הבריתות שהתחייב כל אחד מישראל על כל מצוה ומצוה אפלו למאן דאמר ערבא דערבא אף-על-פי-כן פשקרבין נפש אחת לקבוצה הקדוש של עשרים מישראל עולים הבתים בכפלי כפלים כמה פעמים יותר מכל עצם מספר רבוי הבריתות הנ"ל דק עין ותשבח על-פי מה שכתבנו לעיל במספר העולה מהצרופים הנעשים משלש-עשרה נפשות. ואחר-כך תחשב ארבע עשרה פעמים ואחר-כך חמש-עשרה פעמים עד שבאין לחשבון שממספר עשרים נפש מישראל נצטרפין צרופים תשע-עשרה אותיות ציפער כי עולה לסך (2.432.902.005.471.040.000) הראית אחי כמה וכמה עולה מספר הצרופים מעשרים נפשות שהם כפלי כפלים ממספר הבריתות הנ"ל. וכשמוסיפין עליהם עוד נפש אחד, שאז נכפל

עֲשָׂרִים וְאַחַת פְּעָמִים בְּכָל הַנֶּ"ל מְכַל־שָׁבֵן וְכַל־שָׁבֵן עוֹד אֶחָד וְעוֹד אֶחָד עֹמֵד מִרְעִיד וּמְשַׁתּוֹמֵם כַּמָּה וְכַמָּה אֲלֹפֵי אֲלֹפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת בְּתֵימִים נַעֲשִׂים מִהַצְּרוּפִים מִה שְׂאִין הַפֶּה יְכוּל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לְחַשֵּׁב כַּמּוֹנֵן בְּסִפּוֹר יְצִירָה לְעֵנִין צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת.

וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוּל לְצֵאת יְדֵי הָעֲרָבוֹת וְכָל עֵצֶם מִסִּפּוֹר רַבּוּי הַבְּרִיתוֹת הַנֶּ"ל. וְהַכֵּל בְּכַח הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַמְּפֹלְגִים בְּמַעֲלָה הַעוֹסְקִים בְּעֵנִין הַבְּתִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׂכָנִים שְׁנֵתוֹסְפִין עַל הַקְּבוּץ, כְּמוֹ שְׂמֵבֵאֵר עַל פֶּסוּק (ישעיה ל"ג): "וְכָל יֹאמֵר שָׁבֵן חֲלִיתִי" בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָּא סִימֵן ח' עֵין שֵׁם הַיֵּטֵב. שֵׁם לְבָד הַיֵּטֵב וְתָשׁוּב וְתִתְפַּלֵּא תִסְמַר שְׁעֵרַת רֵאשֶׁת וְאַרְכְּבוּתֶיהָ דָּא לְדָא יְהִי נִקְשָׁן מֵאִמַּת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית, וּמֵאִמַּת גְּדֻלַּת הַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים הָאֲמִתִּיִּים וְכַמָּה גְּדֻלַּת הַזְּכוֹת שֶׁל הַזְּכוּה לַחֲסוֹת בְּצֵל בְּנֵי־הֵם וְלִהְיוֹת נִמְנָה עִם גְּדִיבֵי עִם ה' שֶׁל הַקְּבוּץ שֶׁלָּהֶם.

מְכַל שָׁבֵן וְכָל שָׁבֵן מִי שְׁזוּכָה לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בִּירְאַת שָׁמַיִם עַד שְׂמֵבֵאוֹ לִיְדֵי מַעֲשֵׂה שְׁיַעֲסֵק בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה בְּאִמַּת וּבִתְמִימוֹת עַד שְׁיִתּוֹסֵף גַּם בֵּן עַל הַקְּבוּץ הַקְּדוּשׁ, אֲשֶׁרֵיהֶם אֲשֶׁרֵי חֵלְקָם. עֵין לֹא רְאִתָּה אֱלֹקִים זוֹלָתָהּ יַעֲשֵׂה לְמַחֲכָה לוֹ.

וּבְזֶה תוּכַל לְהִבִּין מִה שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה בְּמִשְׁנָה (עֲקָצִין פֶּרֶק א): "עֲתִיד הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צְדִיק וְצְדִיק שְׁ"י [שְׁלֵשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵה] עוֹלָמוֹת" וְהַדְּבָר נִפְלָא וְנִשְׁגָב מִדַּעַת הָאָדָם אִיךָ יִתְרַבּוּ אֲלֹפֵי אֲלֹפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת עוֹלָמוֹת כָּל־כָּד עַד שְׁיִגִיעַ לְכָל צְדִיק וְצְדִיק שְׁ"י עוֹלָמוֹת. כִּי מִימוֹת עוֹלָם עַד הַסּוֹף בּוֹדָאֵי נִמְצְאִים צְדִיקִים

רבים מאד וכמו שכתוב (תהלים קל"ט): "אֶסְפָּרָם מִחוּל יִרְבוּן" וְגַם כְּתִיב (ישעיהו ט): "וְעַמֶּךָ כָּלָם צְדִיקִים" כִּי בְּיַדְּךָ כָּל יִשְׂרָאֵל יִזְדַּכְּכוּ וַיְהִי בְּכֹל צְדִיקִים.

אך על-פי השבון הנ"ל של עצם מספר הבתים שנעשים על-ידי הקבוצה של ישראל בכל פעם שנתוסף עליהם שכן אחד, על-ידי זה יעלו לעולמות רבים עד אין מספר. אף על-פי שבדאי בכל עולם ועולם בודאי יש בו אלפי אלפים ורבי רבבות בתים, אף על-פי כן עצם מספר הבתים הנ"ל על-ידי הצרופים הנ"ל ממאה נפשות ומאלף ומיותר וכו' וכו' עולה עד אין חקר ואין מספר מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב. עד שיהיה נעשה מהם ש"י עולמות לכל אחד ואחד, ובכל עולם ועולם יהיו אלפי אלפים ורבי רבי רבבות בתים. שים לבך היטב לכל זה והבן היטב כי דעת לנבון נקל, והעקר שתהיה באמת ובתמימות.

(התורה הנ"ל אמר רבנו זכרוננו לברכה בראשי השנה האחרון שהיה סמוך להסתלקותו כי נסתלק בחל-המועד של סבות שאחריו. וזאת התורה היא התורה האחרונה של ימי חיי הקדושים. ושם מדבר מענין תוכחה, כי עקר התוכחה של גדולי הצדיקים היא סמוך למיתתן כמו שפרש רש"י על פסוק (דברים א): "אלה הדברים" וכו'. גם שם מדבר מענין מלחמת עוג וכו' שזה בחינת אלה הדברים אשר דבר משה וכו' אחרי הכתו את סיוון ואת עוג וכו').

[ודע אחי המעין שבענין השיר חדש שיתער לעתיד המבאר במאמר זה שהוא בחינת הקול המשקה את הגן ששם גדלים כל הריחות והיראות שזה בחינת קול המוכיח הראוי שמוסיף ונותן ריח טוב בנשמות ישראל השומעין תוכחתו, שזה בחינת משיח בחינת ויהי

לְמַס עוֹבֵד עֵינ שָׁם, יֵשׁ בְּכָל אֵלֶּה סוּדוֹת עֲמָקִים וּגְבוּהִים מְאֹד, סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת רְזִין דְּרִזִין נוֹרָאִים מְאֹד כַּמוֹבֵן מִרְמְזֵי הַקְּדוּשִׁים בְּשַׁעֲה שְׁהִזְכִּיר הַפְּסוּק (רוֹת ד): "בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לְךָ גּוֹאֵל" וְכוּ'.

וְשָׁמַעְתִּי שְׁמַתְנוּעוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה אֲזוּ וּמְנַעִימוֹת הַקּוֹל וְהַנְּגוּן שֶׁאָמַר פְּסוּק זֶה הָיָה נִרְאָה כְּנוֹתֵן בְּעַצְמוֹ גַּם-כֵּן שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנֶּתֵן לָהֶם גּוֹאֵל כְּזֶה לַעֲסֵק בְּתַקּוּן וּגְאֻלַּת גַּפְשׁוֹתָם וּבְהַמְשִׁכַת רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ עַל-יְדֵי הַמְּשִׁכַת תְּקוּנִים גַּפְלָאִים וְנוֹרָאִים כְּאֵלֶּה. וְאֲזוּ בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה הַזֶּה סִפֵּר מֵעֲנִין הַנְּגוּן וְהַשִּׁיר שֶׁיְהִיָּה הָעוֹלָם הַבֹּא שֶׁל כָּל הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים, כַּמְבַּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמּוֹ רסז). וְהַמוֹבֵן הָיָה שֶׁזֶה שִׁיר לְבַחֲנֵי הַשִּׁיר חֲדָשׁ הַמְּבַאֵר בְּמֵאֲמַר זֶה. וְעֵינ עוֹד מִזֶּה בְּסִפֵּר פְּרַפְרָאוֹת לְחֻכְמָה עַל מֵאֲמַר זֶה:

מד

(מד) לְעֲנִין מַה שֶׁמְּבַאֵר בְּלִקוּטֵי תַנְיָנָא סִימָן נ' שֶׁהַמְּחַשְׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְתַפְסָה בְּיָדוֹ, וְלְהַטּוֹתָהּ בְּרִצּוֹנוֹ. וְאִפְלוּ בְּשִׁנוּטָה מְחַשְׁבָתוֹ לְדְבָרִים אַחֲרִים, אוֹ לְהַרְהוּרִים חֵם וְשִׁלּוּם, יְכוּל לְתַפְסָה לְהַחֲזִירָה לְמַחְשְׁבָה אַחֲרַת טוֹבָה בְּרִצּוֹנוֹ, כְּמוֹ סוּם שִׁיוּצָא מִן הַדֶּרֶךְ שֶׁיְכוּלִין לְתַפְסוֹ בְּאַפְסָר לְהַטּוֹתוֹ בְּרִצּוֹנוֹ לְדֶרֶךְ הַטּוֹב.

סִפֵּר לִי אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבְּנוּ זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה עִמּוֹ מֵעֲנִין זֶה וְאֲזוּ בְּאֵר קֶצֶת יוֹתֵר. וְאָמַר שֶׁהַמְּחַשְׁבָה נִבְרָאת שְׁלֵא תִהְיֶה נְחָה לְעוֹלָם, וְהוּא כְּמוֹ הָאִינוּ נַח שֶׁבְּאֶבֶן הַשָּׁעוֹת (שְׁקוּרִין אוֹם רוֹה) [שְׁעוֹן] שֶׁאִינוּ נַח לְעוֹלָם. וְאִפְלוּ בְּשַׁעֲת שָׁנָה הַמְּחַשְׁבָה חוֹשֶׁבֶת לְעוֹלָם, רַק שֶׁכְּשֶׁהַשָּׁנָה חֲזָקָה עַל הָאָדָם אֲזוּ הוּא

שוכח מה שחשב, אבל באמת אין המחשבה שובתת לעולם. ועל-כן על-ידי שמטין המחשבה למחשבה אחרת כרצונו, על-ידי-זה יכולין לבטל ולהתגבר על כל המחשבות זרות והרהורים ובלבולים.

והכלל שזה שגדמה להאדם שקשה לשפר מחשבות והרהורים ובלבולים הוא שקר גדול, כי באמת המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו כנ"ל. רק מחמת שהמחשבה מתנענעת וחושבת תמיד ואינה נחה לעולם, גדמה לו שאין בידו לבטל המחשבות רעות. אבל באמת בידו להטות המחשבה ממחשבה למחשבה אחרת, כרצונו לתפסה ולהוציאה ממחשבות רעות למחשבות טובות כנ"ל:

מה

(מה) מענין מאמר בראשית לעיני כל ישראל (לקוטי מוהר"ן ח"ב ס"ז). כבר מבאר קצת במקום אחר (שיחות הר"ן) בבאר ענין זה איך שגראה בחוש שהתורה הזאת נאמרה בלה ברוח הקדש. כי אמרה בליל שבת קדש בראשית, ואז לא נודע עדין שום דבר מפטירת הרב מברדיטשוב עד איזה ימים אחר שבת באה הידיעה לכאן. ואז ראו והבינו למפרע איך שכל ענין זה הוא מרמז בבאר היטב בתוך דברי המאמר הנ"ל.

והנה במאמר זה מבאר ששנסתלק הצדיק הראש בית. על-ידי-זה נתגדלין ונתפרסמין בעלי שמות הטמאה וקדרים וכו', וכן על-ידי-זה באים שרפות רחמנא לצלן. וכל זה ראינו בעינינו שבסמוך אחר פטירת הרב הקדוש הנ"ל נתפרסם סמוך למקומותינו קדרי אחר בכפר חוסטיבין בפרסום גדול, והיו נוסעים אליו מכל הסביבות, ועשה פעולות רבות בשמות הטמאה. וכן נתפרסמו כמה וכמה קדרים במקומות אחרים.

גם באותה השנה היו שרפות גדולות בעולם עד שכמעט שלא הייתה עיר אחת שלא נשרפה כמה פעמים, וגם בברסלב היו שרפות גדולות כמה פעמים בשנה זו, וכן בעירות הסמוכות והרחוקות. ובה ראינו בעינינו איך שקל תורתו היא בלה רוח הקדש, ויכולין לידע ממנה עתידות, באשר אמר הוא זכרנו לברכה בעצמו על מאמר הנ"ל.

גם מה שאמר קדם סבות שהוא בטוח בכחו של הרב הקדוש הזה שיהיו אתרוגים במדינתנו וכו' מבאר גם-כן בזה המאמר בסופו. מענין הדור האתרוגים שנמשך גם-כן מהראש בית בבחינת קורא הדורות מראש וכו' עין שם:

מו

(מו) קדם שגלה ענין הנדפס בלקוטי תנינא סימן ס"ח. מענין הצדיק שצריך שישאיר בנים ותלמידים והוא שיד להתורה כי מרחמם ינהגם (בסימן ז') אז דבר שהיו כמה גדולים שקל אחד עשה ותקן מה שתקן ואחר-כך נפסק. וכונתו לענין ההארה שהאירו דעתם בתלמידיהם וקרבו כמה אנשים להשם יתברך אבל אחר-כך נפסק הארתם, אבל אנו צריכים לעשות דבר שלא יפסק לעולם, שאלו אנשים יעשו אנשים אחרים, והם יעשו עוד אנשים וכן לעולם.

וכן שמעתי כבר שהמקרבים שלנו בהכרח שיאירו בתלמידיהם ותלמידיהם. וכל אחד מכרח שיעשה איזה פעלה ויאיר בתברו, ויחברו בתברו. כי יש ענפים להאילן ומאלו הענפים יוצאין עוד ענפים וכן להלן יותר וכו'. וכבר נרשם במקום אחר (לקמן רכט, שו) מה שאמר שהאש שלי תוקד לעולם לא תכבה. ואמר בלשון אשכנז בזו הלשון: "מיין פיערל וועט שוין מלוען ביז משיח וועט קומען" [האש שלי תוקד עד ביאת המשיח].

והתחלת השיחה הנ"ל מענין בן ותלמיד, התחיל על-ידי שנכנס
 מחדרו לחדר השני שסמוך לביתו הגדול, ועמד אצל
 הפתח שיצא משם מחדרו, ומצא אותנו עומדים לפניו הינו אותי
 וחברי וחתנו רבי יוסקא עליו השלום, והתחיל לדבר עם חתנו ואמר
 לו שמעתי שלמדת היום והתחיל להוכיחו באהבה שיחזיק בלמודו,
 ואמר לו הלא טוב ויפה בשלומדים תחלה ואחר-כך הולכים לשוק
 לסחר וכו'.

ואחר-כך ענה ואמר הלא גם אנכי לומד גם-כן, והלמוד שלי הוא
 חדוש והתחיל להתפאר את עצמו וענה ואמר אני יכול
 ללמד אני יכול להראות ללמדן הגדול שבגדולים שעדין אינו יכול
 ללמד כלל ואינו יודע כלל. וכן להפך אני יכול להראות להקטנים
 שקרובים להשם יתברך ולהתורה וכו' ונכנס משיחה זו לתוך שיחה
 הנ"ל וגלה כל הענין הנאמר שם מענין בן ותלמיד מה שדרי מעלה
 שואלים דיקא איה מקום כבודו, ולהפך דרי מטה אומרים מלא כל
 הארץ כבודו, עין שם והבן היטב.

אשרי השעה והרגע שזכינו לשמע זאת מפיו הקדוש בעצמו. אלמלא
 לא אתינא לעלמא אלא לשמע דא דינו. וכן על כל דבור ודבור
 ששמעתי מפיו הקדוש, בפה אקדם ה', כעל כל אשר גמלנו, מה אשיב
 לה' כל תגמולוהי עלי:

מז

(מז) התורה הנדפסת בלוקטי תנינא בסימן ע"א המתחלת דע שיש
 מחין של ארץ-ישראל, נאמרה בליל שבת שירה לענין
 השיחה שהיתה בשעת הסעדה, לענין המחלקת הגדולה שהיה אז בין
 המפרסמים אודות המעות של ארץ ישראל שזה אמר להתנהג כך

בְּהַצְדָּקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְזֶה אָמַר כָּךְ. וּקְצַתֶם הָיוּ בָהֶם פְּנִיּוֹת שֶׁל כְּבוֹד, שֶׁזֶה רָצָה שְׂיִהְיֶה הַמְשָׁלַח אֶצְלוֹ, וְזֶה רָצָה שְׂיִהְיֶה אֶצְלוֹ. וְגַם בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל יֵשׁ מַחְלָקֶת גְּדוֹל בְּעֵנִין זֶה, כִּידוּעַ לְבָקִיָּאִים בְּזֶה, וּבְפָרֵט הוּא זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁהָיָה שָׁם בְּעֶצְמוֹ. וּבְעֵנִין זֶה הָיוּ מְשִׁיחִים וּמַדְבְּרִים עִמּוֹ הִרְבֵּה כְּמַעַט בְּכָל הַסְּעָדָה שֶׁל לַיִל שֶׁבַת-קֹדֶשׁ הַנִּזְכָּר. אַחֲרֵי-כֵן פָּתַח פִּי וְאָמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנּוֹרְאָה הַנִּזְכָּר, שֵׁשׁ מַחֲזִין שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וַיֵּשׂ מַחֲזִין שֶׁל חוּץ-לְאֶרֶץ, וְשַׁעֲקָר הַמַּחְלָקֶת אֵינִן שִׁיָּךְ רַק בְּחוּץ-לְאֶרֶץ וְכוּ'. פּוֹק עֵינַי וְתִשְׁפַח שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר כָּל עֵנִין הַשִּׁיחָה הַנִּזְכָּר שֶׁמַּדְבֵּר שָׁם מְעַנֵּין כְּבוֹד הַנִּזְכָּר לְהַעֲלוֹת כָּל הַכְּבוֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמְעַנֵּין צְדָקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמְעַנֵּין מַחְלָקֶת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֵינַי שָׁם וְתִרְאֶה נִפְלְאוֹת:

מח

(מח) הַתּוֹרָה חַיִּים נִצְחָיִים (שְׁבַסִּימֵן ע"ב בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא) נִאֶמְרָה בְּעֵת שֶׁבָא אֶצְלוֹ עַל שֶׁבַת קֹדֶשׁ פְּרֻשָׁת יִתְרוֹ צְדִיק אַחַד מִפְּרָסֵם גְּדוֹל, וְהוּא זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה לֹא אָמַר שׁוּם תּוֹרָה בְּלַיִל שֶׁבַת קֹדֶשׁ וְלֹא בְיוֹם שֶׁבַת קֹדֶשׁ. וּכְשֶׁנִּמְרְנוּ סְעֵדַת שַׁחֲרִית שֶׁל שֶׁבַת וּכְבָר בְּרַכְנוּ בְּרַפְת הַמְּזוּזָה, וְהֵינֵנוּ סְבוּרִים לְהַסְתַּלַּק מִהַשְׁלָחַן כְּנֶהוּג אַחַר בְּרַפְת הַמְּזוּזָה, אָבָל הוּא זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה נִשְׁאָר אָז יוֹשֵׁב עַל מְקוֹמוֹ וְגַם אֲנַחְנוּ בְּלָנוּ נִשְׁאָרְנוּ אָז יוֹשְׁבִים לְפָנָיו, וְגַם הַצְּדִיק הַנִּזְכָּר נִשְׁאָר עֲדִין יוֹשֵׁב לְפָנָיו. בְּתוֹךְ כֵּן עָנָה וְאָמַר בְּשִׁרְוֵאֵין אֶת עֶצְמוֹ עִם הַצְּדִיק אֶפְלוּ כְּשִׁאֵין שׁוֹמְעֵין תּוֹרָה גַּם זֶה טוֹב מְאֹד כִּי עַל-יְדֵי-זֶה מְקַבְּלִין גְּדֻלָּה. וְהַתְּחִיל לֹמַר תּוֹרָה הַנִּזְכָּר בְּתוֹךְ דְּבָרָיו כְּשֶׁנִּכְנַס בְּאִמִּירַת הַתּוֹרָה כְּנִזְכָּר עָנָה וְאָמַר הֲלֹא בְּתוֹךְ כֵּן אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן נִמְרָ כָּל הַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר.

הַפְּלֵל שְׂפָמָה וְכַמָּה תוֹרוֹת כְּמַעַט כָּלֵם נֶאֱמָרוּ בְּנֶם גְּדוֹל שְׂכַמְעַט
 כְּמַעַט הָיָה הָעוֹלָם חָסֵר מֵהַטּוֹב הַגָּנוּז הַזֶּה, וְקֹדֶם כָּל הַתּוֹרָה
 הָיָה הָעוֹלָם מְתַמוּטָט אִם יִזְכּוּ לְהַטּוֹב הַגָּנוּז הַזֶּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּדַרְכּוֹ
 הַנִּפְלְאִים וְחִסְדּוֹ הָעֲצוּמִים סָבַב בְּכָל פֶּעַם סְבוֹת לְטוֹבָה עַד שְׂזַכֵּינוּ
 בְּכָל פֶּעַם לְשֵׂאֵב מֵהַנְּחַל הַנוֹבֵעַ וְכוּ' כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הֶעֱלִינוּ
 עַל הַסְּפָרִים. וְכִבֵּר מְבֹאֵר (לְקַמֵּן שַׁעַד) שְׂאֵמֵר שְׂבֻכָל דְּבוּר וְדְבוּר שְׂאוּמֵר
 בְּפָנֵי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים:

מט

(מט) בְּעֵת שְׂאֵמֵר הַתּוֹרָה וְאֶת־חֲנִן (הַנִּדְפָּס בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימֵן ע"ח). וְשֵׁם
 מְדַבֵּר מֵעַנְיָן שְׂאֵסוּר לְיֵאֵשׁ עֲצָמוֹ לְעוֹלָם אֵיךְ שִׁיְהִיָּה חֵם
 וְשָׁלוֹם. וְאָמַר אִזּוּ בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "מֵעַן טָאֵר זֵיךְ נִישְׂט מְיֵאֵשׁ זֵיין. גִּיּוּאֵלְד
 זֵיט אֵיךְ נִישְׂט מְיֵאֵשׁ" [אָסוּר לְהִתְיֵאֵשׁ, אֶהָה אַל תִּתְיֵאֵשׁוּ] וּמִשְׁדָּ
 מָאָד תַּבַּת גִּיּוּאֵלְד [אֶהָה] בְּדַרְכּוֹ הַמְּזוּהִיר וְצוּעַק מֵעַמְק הַלֵּב:

ג

(ג) כִּשְׂשֻׁמְעֵנוּ מִפִּיּוֹ הַקְּדוֹשׁ מֵאֵמֵר הַמִּתְחִיל מֵהַ שְׂהָעוֹלָם רְחוּקִים
 מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הוּא מְחַמֵּת שְׂאֵינֶם מִיֹּשְׁבִים עֲצָמֶם, עֵינִן
 שָׁם בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימֵן י, וְשֵׁם מְדַבֵּר מִשְׂמַחָה, וְהָיָה הוּא זְכַרוֹנוֹ
 לְבִרְכָה יוֹשֵׁב אִזּוּ בַּחוּץ אֵצֶל כְּתֵל בֵּית־הַכְּנֶסֶת בְּדָרוֹם אֵצֶל חֲתִיכַת
 בְּדֵל עֵץ מִן הָעֵב הַמְּנַח לִיסוּד. כִּי שָׁם הָיָה רְגִיל לִישֵׁב בְּכַּה פְּעָמִים
 לְפַעְמִים בְּצַד דָּרוֹם וְלְפַעְמִים בְּצַד צְפוֹן וְלְפַעְמִים בְּמִזְרַח וְלְפַעְמִים
 בְּמַעְרָב, וְלְפַעְמִים בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה שֶׁל בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְלְפַעְמִים הֵלֶךְ עִמָּנוּ
 לְטִיֵּל עַל הַהָר שְׂסָבִיב הָעִיר, וְלְפַעְמִים הֵלֶךְ עִמָּנוּ אֲנָה וְאֲנָה לְפָנֵי
 בֵּית־הַכְּנֶסֶת. וּבְכָל אֵלוֹ הַמְּקוֹמוֹת שְׂמַעְנוּ תְּמִיד חֲדוּשִׁים גְּפֻלְאִים

ונוראים ושיחות קדושות אשר לא נשמעו כזאת מימים רבים. גם אחר שהיתה לו החולאת של ההוסט [שעול] היה נוסע לטייל על-פי הרב, והיינו נוסעים עמו והיינו שומעים ממנו בדרך תורה הרבה.

ונחזור למעלה בעת שאמר ענין הנ"ל אז דבר הרבה משמחה, וחזק אותנו וזרז אותנו מאד להיות בשמחה תמיד. כי באותן העתים שהיה בעת שבא מלמברג אז דבר עמנו הרבה מאד מענין התחזקות להיות בשמחה תמיד. ואמר אז לנו שראוי לנו לשמח מאד מה שנצלנו ברחמי מלהיות מתנגדים עליו. ואמר אז בזו הלשון ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים משני תועים הינו מהתועים לגמרי מהתורה שהם העכו"ם והאפיקורסים וגם נצלנו מהתועים המתנגדים החולקים עליו שאבדו מה שאבדו בלי שעור וערך ומספר.

ואמר הלא אתם בודאי הייתם מתנגדים גדולים ("איהר וואלט דאך גיווען משונגענע מתנגדים" מפי רלו") לולא חסדיו ורחמי המרבים אשר נצלנו מפח יוקשים מכת המתנגדים אשר אם היינו שומעין להם חס ושלום היה נאבד תקותנו חלילה וכו'. ענה ואמר כמתמיה ואמר, עלי הייתם חולקים, ואמר בלשון אשכנזי בזו הלשון: "אוף מיר וואלט איהר גיקריגט":

נא

(נא) התורה "איה מקום כבודו" (בלקושי תנינא סימן י"ב) המתחלת בשאדם הולך אחר שכלו וחכמתו יוכל לפול בטעותים ומכשולים רבים. זאת התורה נאמרה לענין שיחה שהיה מדבר עמי מענין טעותים ומבוכות הרבה וקלקולים גדולים שבאים על-ידי שהולכים אחר שכלו וחכמתו. והזכיר אז את בעל המחבר <עשרה מאמרות> שטעה וענת מאד על-ידי חכמתו שאמר שהזקן גבוה כל-כך

עד שחויץ לְאָרֶץ אֵינָה יְכוּלָה לְסַבֵּל אוֹר קְדִישַׁת הַזֶּקֶן. (וְהֵגַם כִּי כְּנֹנְתוֹ
גַם-כֵּן לְהַתִּיר בְּחוּץ לְאָרֶץ עַל-יְדֵי סַם אוֹ בְּמִסְפָּרִים כְּעֵין תַּעַר אָבֵל
מִכָּל מְקוֹם בְּזֶה חֲזַק אֶת יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבָרָה הַמְּגַלְחִים זְקֵנָם בְּמַדְיָנוֹת
אֲשֶׁכֶּנּוּ). וְאַחֲר־כֵּן הִתְחִיל לֹמַר אֶת הַתּוֹרָה הַנִּלְעַד עַד שֶׁנֶּמַר אוֹתָהּ.

וְאִז הָיָה זֶה אֶצְלִי לְדַבֵּר פֶּלֶא כִּי אִז לֹא שָׁמַעְתִּי עַדִּין מַעוֹלָם שֶׁהִמְחִיב
הַנִּלְעַד אֶמַר טְעוֹת בְּזֶה, ה' יִסְלַח לוֹ. אִךְ אַחֲר־כֵּן דִּבַּרְתִּי עִם אַנְשֵׁים
הַבְּקִיָּאִים בְּסִפְרִים וּבְסִפּוּרִים כְּאֵלֶּה וְאָמְרוּ לִי שֶׁהוּא דִּבַּר מִפְּרָסָם
שֶׁאֵמַר כֵּן בַּעַל הַמְּחִיב הַנִּלְעַד. גַּם שָׁמַעְתִּי שֶׁבְּסִפּוּר שְׂאֵלוֹת וְהַשׁוֹבוֹת
בְּאֵר עֶסֶק מִבִּיא שְׁטוֹת סְבָרָא רַעָה וְכוּזְבַת הַנִּלְעַד, וּבְכָר מָחוּ לוֹ בְּמֵאָה
עוֹבְדֵי כָל צְדִיקֵי וְחַכְמֵי אֲמַת. וּבְזֶה יְכוּלִים לְרְאוֹת אִיךְ דַּעַת הָאָדָם
כּוּזְבַת וְאִיךְ שֶׁאֵסוּר לְסַמוּךְ עַל שֶׁכְּלוּ כְּנֶגֶד תּוֹרַת מוֹשֶׁה שֶׁבְּכַתָּב
וּבַעַל-פֶּה אֶפְלוּ בְּחוּט הַשְּׁעָרָה. מִכָּל-שָׁכֵן בְּדַבָּר בְּזֶה שֶׁמִּפְרָשׁ בַּתּוֹרָה
אֵסוּר גְּלוּחַ הַזֶּקֶן. וְרַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה אָמְרוּ (מִכּוֹת ט): שֶׁעוֹבְרִין עַל
חֲמִשָּׁה לְאוּיִן וּבְכָר הֶלְכָה פְּסוּקָה שֶׁכָּל דִּבַּר שֶׁהוּא חוֹבַת הַגּוֹף אֵין
חֲלוּק בֵּין אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לְאָרֶץ כָּלָל.

וְיֻזְבַּל לְמַצָּא אֶחָד שֶׁעַל-יְדֵי חֲכָמָתוֹ וְדַעַתוֹ יֹאמַר סְבָרָא שֶׁאֵינָה
אֲמַתִּית, שְׂוִיתֵגְלֵגֵל עַל-יְדֵי-זֶה שְׂוִיבֹאוּ לְהַתִּיר חַס וְשָׁלוֹם אֵסוּר
בְּזֶה חֲמִשָּׁה לְאוּיִן בַּתּוֹרָה, וְלַחֲזוֹק עַל-יְדֵי-זֶה עוֹבְרֵי עֲבָרָה. אֲשֶׁר רְאוּ
לְכָל מְחַבֵּר סֵפֶר לְצַעֵק עַל-זֶה בְּכָל מִינֵי קוֹלוֹת, וְצַעֵקַת שֶׁבֶר יַעוֹרֵר עַל
פְּרָצָה הַזֹּאת שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּיִשְׂרָאֵל זֶה קְרוֹב בְּמַדְיָנוֹת אֲשֶׁכֶּנּוּ לְעַבֵּר בְּכָל
יוֹם חֲמִשָּׁה לְאוּיִן. כִּי גַם בְּמַדְיָנוֹת אֲשֶׁכֶּנּוּ אֵין הַמְּנַהֵג הֶרַע הַזֶּה מִימּוֹת
עוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם, רַק הִרְבֵּה יוֹתֵר מֵאַלְפֵי שָׁנִים אַחַר חֲרַבְּן בֵּית שְׁנֵי
הַתְּחִילָה הֶרַע הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת לְצַמַּח בָּהֶם. כִּי שָׁמַעְתִּי מִרַבְּנוּ זְכוֹרָנוּ
לְבִרְכָה שֶׁגַם אֲמוֹת הָעוֹלָם לֹא הָיוּ מְגַלְחִים זְקֵנָם בִּימֵי קֶדֶם וְזֶה סְמוּךְ
אֵיזָה מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁהִתְחִילוּ אֲמוֹת הָעוֹלָם לְגַלַּח זְקֵנָם, וְאַחֲר־כֵּן בְּזִמְנֵן

רב בתקופה מרירות הגלות התפשטה הסטרא-אחרא והתגרה היצר הרע גם בבני ישראל ונתערבו בגוים ולמדו ממעשיהם והתחילו איזה רשעים גדולים מפרסמים לגלח זקנם, וכן למדו אחד מחברו עד שנתרבה הפרצה בעוונותינו הרבים ונעשה להם כהתר, באשר רואים גם עכשו שהכשרים באמת אינם מגלחים זקנם גם באשכנז.

וגם במדינות הסמוכים לאשכנז עדין לא נתפשטה הרעה הזאת כמו באשכנז, רק כי הרשעים הגדולים מתחילים בזה, ואחר-כך טועים בזה גם הכשרים קצת. וגם עתה כשמוכיחים אותם שעוברים על המשה לאוין בתורה, הם עונין שמגלחין על-ידי סם שמתר באמת, ומי שגוהג בן יש לו התר על-פי הדין ולא על-פי כתבי האר"י זכרונו לברכה וזהר הקדוש. אבל בוחן לבות יודע שרבים עוברים במזיד ומגלחים בשאט נפש בידים בתער, ומאחר שהם בעצמם מודים שבתער אסור, כי אינם יכולים להכחיש המפרש בתורה ובגמרא והם בעצמם בנפשם יודעים האמת אם מגלחים בתער או בסם, כמה יש לבבות ולצעק במר נפש ולבכות כנחל שוטף מאין הפוגות על הפרצה הזאת אשר נעשה בישראל. עד שהתחילה לצמח הרעה הזאת סמוך למדינתנו שנמצאים גם שם רשעים כאלו הפורקים על ומגלחים זקנם. השם יתברך ירחם על פלמט עמו ויציל הפלטה הנשארת בכחו הגדול והנורא ויביא לנו משיח צדקנו ויגלה האמת בעולם במהרה בימינו אמן:

נב

(נב) קדם שאמר רבנו זכרונו לברכה התורה הנדפסת בלקוטי תניינא בסימן ל"ב המתחלת יש צדיקים גנוזים, ונאמרה בשבת פרשת יתרו תקס"ט לפ"ק [לפרט קטן]. וספר מעשה מקדם שהבעל שם-טוב זכרונו לברכה היה בקהלת-קדש בראד ונתאכסן אצל גביר

אחד והיו מסבין שם על השלחן אנשים רבים מכבדים לכבודו כנהוג, והיה יושב שם למטה אצל השלחן בעל דרשיר אחד הינו דרשן. והיה אוכל הרבה, והסתכלו עליו שאוכל הרבה מאד, והתחילו לתן לו ולהושיט לו אכילה הרבה בשביל ליצנות. והדרשן עשה את שלו, ואכל הרבה כל מה שהושיטו לו בגון דגים שהיו אוכלים שני אנשים חתיכה אחת והדרשן אכל בעצמו שתי חתיכות דגים, וכן רטב שהיה אוכל בעצמו קערה מלאה וכן בשאר המאכלים והם הושיטו לו בכל פעם בשביל ליצנות מחמת שראו שאוכל הרבה.

אחר-כך התחילו להפציר אותו שיאמר לפניהם תורה. וכונתם הייתה גם כן בשביל ליצנות שיאמר תורה על השלחן שהבעל שם טוב זכרונו לברכה מסב שם בראש. והוא נהג בתמימותו והתחיל לומר בפניהם תורה, והתחילו לשחק ממנו בתוך פסת ידיהם והיה בעיניהם לאחוכא ואטלולא ולשחוק וליצנות. והבין הדרשן שהם מתלוצצים ממנו בשביל שאוכל הרבה ענה הדרשן ואמר וכי אם אין יכולים לומר תורה אסור לאכל חתיכה דג. אחר-כך הסתכל הבעל שם טוב וראה כל הענין והקפיד וכעס עליהם, ושמע תורתו של הדרשן והוטב בעיניו מאד. ואמר הבעל שם טוב שזה הדרשן אומר תורה מפי אליהו זכרונו לברכה כל זה ספר רבנו זכרונו לברכה.

ואחר-כך אמר רבנו זכרונו לברכה שדבר זה הוטב בעיניו מאד מה שאמר הדרשן וכי אם אינם יכולים לומר תורה אסור לאכל חתיכה דג. אחר-כך אמר רבנו זכרונו לברכה התורה הנ"ל, לענין הצדיקים הגנוזים שיודעים תורה גפלאה והם גנוזים מן העולם, כמו הדרשן שהיה יודע תורה גפלאה אך היה צדיק גנוז והעולם התלוצצו ממנו:

נג

(נג) תקס"ח סמוך לראש-השנה נסענו עמו מחוץ לעיר אני וחברי רבי נפתלי, וספר שחלם לו באשר שהיו משיחים שהרפואה היא מהשם יתברך לבד כי אני ה' רופאך. ורק השם יתברך יכול לרפאות ואמרו מי יודע שהשם יתברך רוצה וענה אחד משנינו ולא רצה להגיד מי האחד כ"י אני יה' רופאך מורה על-זה כי הוא ראשי-תבות אמן כ"ן יהי רצון כנדפס בלקוטי תניינא סימן מ"ב:

נד

(נד) דבר עמנו מענין התורה הנדפסת בלקוטי תניינא סימן מ' המתחלת מי שיודע מארץ-ישראל, שפעם באמת טעם ארץ-ישראל, ואמר שהוא היה יודע זאת מכבר כי הלא נסעתי לארץ ישראל ומסתמא היה לי מקדם תאוה והשתוקקות לנסע לארץ ישראל, וגם חלם לי ארץ-ישראל. ופעם אחת היה אצלי איש אחד ודברתי עמו והתחיל להתעורר אצלי תשוקה וחמדה גדולה לארץ ישראל. ואחר-כך שאלתי אותו אם היה אצל צדיקים על ראש-השנה וספר לי שהיה אצל כמה צדיקים גדולים אמתיים על ראש-השנה ומחמת זה היה לי השתוקקות גדול בשדברתי עמו כמבאר בהתורה הנ"ל.

ואמר לי שאף-על-פי שיודע ענין זה מקדם, אבל לא היה יודעו כלל כמו עכשו. כי אז לא היה יודע רק זה לבד שמחמת שמדברים עם אחד שהיה אצל הצדיק על ראש-השנה ראוי שירגיש ארץ-ישראל מי שמשתוקק לארץ-ישראל, אבל ענין הדבר מהיכן נמשך זאת לא היה יודע כלל כמו עכשו. כי עכשו זכה שנתגלה לו הענין בשלמות:

נה

(נה) וְכֵן עֲנִין הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה מִיְּמֵי פְדִיּוֹנוֹת שְׁצָרִיד לְהִמָּתִיק
הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינֵין הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּמֵי א' בְּסִמָּן רט"ו,
כָּבֵר יָדַע מִזֶּה מִקֶּדֶם שֶׁהָיָה בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי
שְׁלֹמֹנוּ וּבִפְרָט מֵאִישׁ אֶחָד הַשּׁוֹב מֵאַנְשֵׁי־שְׁלֹמֹנוּ שֶׁסָּפַר שֶׁפַּעַם אַחַת
חָלְתָה אִשְׁתּוֹ וְהִיְתָה סְמוּךְ לְמִיתָה מִמֶּשׁ כְּמַעַט שִׁינְעָאָה נִפְשָׁה. וּבֵא
אֵלָיו זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָהּ, וְאָמַר לוֹ רוּץ מֵהָר וְהִבֵּא עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה פְדִיּוֹנוֹת
מָרָם שִׁינְזֹר וַיְחַתֵּם הַגִּזְרֵי דִין, וְרוּץ וְהִבִּיא לוֹ שֶׁק מְלֵא מַעוֹת. וְאַחֲר־כֵּן
נִעְשָׂה גַם וַחֲזָרָה לְאִיתְנָה וְאַחֲר־כֵּן צִוָּה רַבֵּנוּ זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָהּ לְהַחֲזִיר
לוֹ כָּל הַמַּעוֹת רַק לְקַבֵּל עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה גְדוּלִים [סוג מַטְבֵּעַ] וּלְחַלֵּק
לְעַנְיִים.

וְאִזְ דְּבַר גַּם־כֵּן שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת פְּדִיּוֹן כִּי אִם בְּשִׁיּוּדְעִין כָּל הָעֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה מִיְּמֵי פְדִיּוֹנוֹת לְהִמָּתִיק כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינֵים.
וְאָמַר מְשָׁל כְּמוֹ כְּשֶׁתּוֹבְעִין אֶחָד בְּגוֹבַעְרָנִי [מְשָׁל] שֶׁל קִיעֵב וְהוּא
מַעֲמִיד טוֹעֵן שְׁקוֹרִין פִּילִיפְטֵעֵנְט בְּקֵאמִינִין. כֵּן אִיד אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת
פְּדִיּוֹן אִם אֵינוֹ יוֹדַע בְּאִיזָה בְּתֵי דִינֵין דְּנִין אוֹתוֹ.

וְאָמַר אִז גַּם־כֵּן שֶׁיֵּשׁ פְּדִיּוֹן גְּבוּהָ כָּל כֵּן שֶׁיִּכּוֹל לְהִמָּתִיק כָּל הָעֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינֵין, וְעוֹד יֵשׁ בְּזֶה כַּמָּה שִׁיחוֹת מִכְּבָר, אֲבָל לֹא
יָדַע אִז כָּל הָעֲנִין בְּשִׁלְמוֹת כַּאֲשֶׁר יָדַע אַחֲר־כֵּן, כַּאֲשֶׁר גָּלָה קֶצֶת מִזֶּה
לָנוּ שֶׁלְּפַעַמִּים גַּם בְּזֶה הַפְּדִיּוֹן שֶׁכּוֹלֵל כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינֵין,
אֶפְסֵל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מוֹעִיל כִּי נִעְשָׂה מִזֶּה עֲנִין אַחֲרֵי הִינּוּ גָרִים, וְזֶה
בְּחִינַת מִנְשָׁה שֶׁעוֹמֵד בֵּין שְׂמֹד לְרִצּוֹן כָּל זֶה לֹא יָדַע אִז, רַק אַחֲר־כֵּן
עַל־יְדֵי עֲבוּדָתוֹ שִׁינְעַ וְעַבְד בְּכָל עֵת עַד שֶׁהִגִּיעַ בְּכָל פַּעַם לְמַדְרָגוֹת
גְּבוּהוֹת עֲלִיּוֹנוֹת יוֹתֵר, וְאִז הִשִּׁיג וְהִבִּין בְּהִתְגַּלּוֹת נִפְלְאָה מַה שִׁיָּדַע
מִתְחִלָּה בְּסִתָּם, בְּבְחִינַת הָעֵלֶם רַק בְּרָמּוֹ.

וּמִזֶּה תוּכַל לְהִבִּין מַעַט מִקְצַת גְּדֻלְתּוֹ כִּי גַם מִקֶּדֶם הָיָה חֲדוּשׁ נִפְלָא
 חָד בְּדָרָא, כִּי אָמַר שְׂמַאלוֹ הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה פְּדִיוֹנוֹת אֵינּוּ יוֹדַע
 כִּי-אִם חָד בְּדָרָא. וְכֵן זֶה הָיָה קֶדֶם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְאַחֲרֵי-כֵן כְּשָׁבָא
 מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אָמַר שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ בְּכָל הַתּוֹרוֹת וְהַהֲשָׁנוֹת שֶׁהִשְׁנִיג
 קֶדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְלֹא הָיוּ נִחְשָׁבִים בְּעֵינָיו לְכֻלּוֹם. רְאֵה וְהִבֵּן
 עַד הֵיכָן עָלָה אַחֲרֵי-כֵן, וַיֵּשׁ בְּעֵנָן זֶה לְדַבֵּר הַרְבֵּה אִיךָ גַם קֶדֶם
 אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה חֲדוּשׁ נִפְלָא בְּשִׂדְעַת מִהָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה מֵינֵי
 פְּדִיוֹנוֹת, אוֹ מֵעֵנָן אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הַנִּלְכָּד כְּמוֹ שֶׁהָיָה יוֹדַע אֲזִי, אִךְ אַף-עַל-
 פִּי-כֵן נִגְדַּת הַיְדִיעָה שִׂדְעַת אַחֲרֵי-כֵן עֲנִינִים אֵלּוֹ בְּעֲצָמָם כְּמוֹ שִׂדְעָם
 אַחֲרֵי-כֵן אֵין הַיְדִיעָה הַרְאִישׁוֹנָה נִחְשָׁבֶת לְכֻלּוֹם, כִּפִּי אֲשֶׁר הִבְנִיתִי
 מִדַּעְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה אִךְ בְּכָל עֵנָן זֶה אֵין כְּלֵי הַפְּתִיבָה מִסְפִּיקִים לְהַסְבִּיר
 הָעֵנָן הַיָּטֵב, וְהַמְשַׁכְּלִים יִבְיֵנו מַעַט מֵאֲלֵיהֶם:

נו

(נו) רְאֵה זֶה מִצְּאֵתִי מִכְּתַב יָד רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה בְּעֲצָמוֹ מֵעֵנָן
 הַתּוֹרָה וַיִּבֵּן לוֹ בַּיִת (בְּסִימָן רס"ו) דַּע בְּשִׁהְעוּלָם פּוֹגְמִין בְּמִצְוֹת
 סָכָה כְּשֵׁאִין מְקַיְמִין אוֹתָהּ כְּרָאוּי גּוֹרְמִין מִיָּתָהּ אוֹ חוֹלְאֵת לְבַהֲמוֹת
 וְלִשְׂאָר בְּעֵלֵי חַיִּים הַכֹּל לְפִי הַפְּנִים. כִּי זֶה הַהֲפָרֵשׁ שְׁבִין בְּנֵי הָאָדָם וּבֵין
 בְּעֵלֵי חַיִּים כִּי שִׁפְעָם שָׁל בְּנֵי אָדָם יוֹנְקִים מִמָּקוֹם בִּינָה, כְּמֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ
 זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (בְּרִכּוֹת ט): שֶׁעָשָׂה לָהּ דְּדִים בְּמָקוֹם בִּינָה, מַה שֵׁאִין כֵּן
 בְּעֵלֵי-חַיִּים, שֶׁשִּׁפְעָם יוֹנְקִים מִמָּקוֹם הָעֵרוּהָ. וּבַחֲיִנַת סָכָה הִיא בְּחִינַת
 אֲמָא בִּינָה דְּמִסְכְּכָא עַל בְּנֵהָא וְאֵנּוּ יוֹנְקִים מִמֶּנָּה, וּבִזְאֵת הַמִּצְוָה אֵנּוּ
 מְבַדְּלִים מִשִּׁפְעַת שָׁל בְּעֵלֵי חַיִּים. וּכְשִׁפּוֹגְמִין בְּמִצְוֹת סָכָה אֲזִי יוֹרְדִין
 עַל-יְדֵי-זֶה מִמְּדֻרְגַת בְּנֵי אָדָם, וְאֵין לָהֶם שִׁפְעַת מִמָּקוֹם בִּינָה, וְיוֹרְדִין
 לְמִדְרָגוֹת שְׂאָר בְּעֵלֵי חַיִּים. וְנִדְחִין שְׂאָר בְּעֵלֵי חַיִּים מִהַשִּׁפְעַת שְׁלָהֶם,
 כִּיּוֹן שְׁבִנֵי אָדָם לּוֹקְחִין הַשִּׁפְעַת שְׁלָהֶם, וְאֲזִי הַבְּעֵלֵי הַחַיִּים מֵתִים אוֹ

נופלים בְּחִלָּאִים הַכֹּל לְפִי לְקִיחַת הַשְּׁפַע שְׁלֵהֶם אִם רַב אִם מְעַט, וְזֶהוּ
 (בְּרֵאשִׁית ל"ג) וְלִמְקַנְהוּ עֲשֵׂה סִכּוּת. הֵינּוּ כִּי סִכּוּת הוּא חַיִּים וְקִיּוּם לְבַעֲלֵי
 חַיִּים שֵׁשׁ־אָרוּ עַל מִדְרַגְתָּם כִּנ"ל. וְכִשְׁבַּנִּי אָדָם יוֹשְׁבִים בְּסִכּוּת כְּרֵאוֹי,
 עַל־יְדֵי־זֶה הֵם בְּמִדְרַגְתָּן, וּבְבַחֲיִנַת תּוֹרָה. כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת (מְשָׁלִי
 א): "אֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אֱמֻנָה", "אִם לְבִינָה תִקְרָא" (שם ב) בְּשִׁבִיל זֶה סְמוּךְ
 לְסִכּוּת אָנוּ עוֹשִׂים שְׂמֵחַת תּוֹרָה. וְזֶה סוּן רֵאשִׁי־תּוֹבוֹת וְיַעֲקֹב נָסַע
 סִכּוּתָהּ וַיִּבֶן כִּי בְּסִיּוֹן נִתְּנָה תּוֹרָה וְאָנוּ בְּמִדְרַגַת הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי מְצוּת
 סָכָה כַּנִּזְכָּר לְעִיל:

נז

(נז) דַּע שְׁעַל־יְדֵי מְצוּת סָכָה כְּרֵאוֹי מִתָּר לוֹ לְעַסֵּק בְּבִנְיָן וְאִינוּ מְזִיק
 לוֹ לְמִמוֹנוּ כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה (בְּכִמוֹת צ"ג): הָעוֹסֵם
 בְּבִנְיָן מִתְמַסְכֵּן. וְטַעַם הַדָּבָר כִּי מָה עֲנִין הָעֲנִיּוֹת לְהַבּוֹנָה, אֵךְ טַעַם
 הַדָּבָר כִּי מִי שְׁבוּנָה בְּנִין צָרִיךְ לְבָנוֹת בְּחֻכְמָה, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב (מְשָׁלִי כ"ד):
 "בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת" וּבּוֹדָאֵי הַבּוֹנָה בְּחֻכְמָה לֹא יִתְמַסְכֵּן וְאִדְרָבָּא
 יִתְעַשֵּׂר וְיִתְקַיֵּם בּוֹ בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת וְכוּ' וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמְלֵאוּ. אָבֵל
 מִי שְׁבוּנָה בְּלֹא חֻכְמָה מְעַנִּישִׁין אוֹתוֹ בַּעֲנִיּוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבּוֹה
 חֻכְמָתוֹ בְּבַחֲיִנַת (קִהְלֵת ט): "חֻכְמַת הַמְּסַכֵּן בְּזוּיָהּ", מִדָּה כַּנִּגְדָּה מִדָּה.
 וְעַל־יְדֵי מְצוּת סָכָה הוּא בְּמִדְרַגַת תּוֹרָה כִּנ"ל וְהַתּוֹרָה הִיא מְקוּרָה כָּל
 הַחֻכְמוֹת בְּשִׁבִיל זֶה מִתָּר לוֹ לְבָנוֹת, כִּי בּוֹדָאֵי יֵשׁ לוֹ חֻכְמָה, וְסִימָן
 לְדָבָר וְיַעֲקֹב נָסַע סִכּוּתָהּ וַיִּבֶן עַל־יְדֵי מְצוּת סָכָה הִתָּר לוֹ לְבָנוֹת לֵב
 רֵאשִׁי־תּוֹבוֹת לִזְוֵי בַּיִת. לֵב זֶה הַתּוֹרָה בַּיִת מְבֵרֵאשִׁית, לְמַד מְלַעֲיָנִי כָּל
 יִשְׂרָאֵל, הֵינּוּ כָּלֵל הַתּוֹרָה וְכוּ':

נח

(נח) קִדְּם שְׂאֵמֵר הַתּוֹרָה אֲנִכִּי בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ד' סֵפֶר מְעֵשֶׂה זו.

מַעֲשֵׂה בְּאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה שֶׁהָיָה חוֹלָה וְנִחַלֵּשׁ מָאֹד וְשָׁלַח אִישׁ אֶחָד לְהַבְעֵל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה שְׂיִבְקֶשׂ אֶת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה שְׂיִסַּע אֵלָיו. הֵינּוּ שֶׁהַבַּעַל שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה יִסַּע לְהַחֲוֹלָה. וְכֵן הָיָה. וּבֵּא הָאִישׁ הַשְּׁלִיחַ הַנִּזְכָּר לְהַבְעֵל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה וְסִפֵּר לוֹ כֹּל הַנִּזְכָּר שֶׁזֶה הָאִישׁ הוּא חוֹלָה, וְשִׁבְקֶשׂ מִמֶּנּוּ שְׂיִסַּע אֵלָיו וְנִסַּע אֵלָיו הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה.

בְּדֶרֶךְ שָׂאֵל הָאִישׁ הַשְּׁלִיחַ לְהַבְעֵל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה, אִיךְ שֶׁשָּׂמַעְתִּי מִכֶּם שֶׁבְּשֹׂאֲדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּוֹדָאֵי לֹא יָמוּת קֶדֶם זְמַנּוֹ. וְזֶה הָאִישׁ הַחוֹלָה כְּמִדְּמָה שֶׁעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּאַמֶּת וְהוּא אִישׁ כָּשֶׁר בְּאַמֶּת, וְעַדִּין לֹא בָּא בְּיָמָיו כָּל־כֶּד, וּמִפְּנֵי מָה לֹא יִתְרַפֵּא מִחֲלָיו. הַשִּׁיב הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה לְהַשְׁלִיחַ אֶמֶת כֶּד אֶמְרָתִי וּבְוֹדָאֵי בֵּן הוּא וְזֶה הָאִישׁ הַחוֹלָה הַנִּזְכָּר גַּם־בֵּן עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּאַמֶּת עַל כָּל חֲטָאָיו. וְזֶה שְׁלֵא נִתְרַפֵּא עַדִּין הוּא מִחֲמַת שְׁלֵא הִתְוֹדָה חֲטָאָיו לְפָנַי צַדִּיק אֶמְתִּי וְזֶה שְׁאֲנִי נוֹסַע אֵלָיו בְּכַדִּי שִׂיתְוֹדָה, וּבָאֵם שִׂיתְוֹדָה לְפָנַי תִּכְרַף יִתְרַפֵּא, וּבָאֵם שְׁלֵא יִרְצֶה לְהִתְוֹדוֹת לְפָנַי תִּכְרַף יִכְפַּד עָלָיו חֲלָיו וְיִתְחִיל לְצַעֵק אֹי וְאֲבוֹי עַל כָּל אֵיבָרָיו וְיִדְרִי וְרַגְלָיו וְיָמוּת.

כִּי בְּאַמֶּת בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים הֵינּוּ בְּבֵית־דִּין שֶׁל מַעֲלָה אֵין עָלָיו שׁוּם חֲטָא וְעֵבֶרָה בְּלָל, כִּי עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל הַחֲטָאִים כְּמוֹ שְׂצָרִיכִין לַעֲשׂוֹת. וְאַחַר הַסְּתַלְקוֹתָו לֹא יִהְיֶה לְהַקְלִפוֹת וְהַחִיצוֹנִים שׁוּם אַחִיזָה בּוֹ כִּי כְּכֹר תִּקַּן כָּל מָה שְׁפָגַם. וּבָאֵם שִׂיתְוֹדָה לְפָנַי אֲזִי תִכְרַף יִתְרַפֵּא, וּבָאֵם שְׁלֵא יִתְוֹדָה אֲזִי יֵשׁ עוֹד כַּחַ לְהַחִיצוֹנִים שְׂיִנְקָמוּ בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל גּוֹפּוֹ וְאֵיבָרָיו עַד שְׂיָמוּת.

וכן הוה שְׂבֵא אֱלִיו הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ וְאָמַר לְהַחֲלֶה בָּזֶה הַלְשׁוֹן אָמַר מַה שְּׂאֵתָה יוֹדַע, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יוֹדַע וְאֲנִי יוֹדַע גַּם-כֵּן, הֵינּוּ שְׂיִתְּוּדָה לְפָנָיו כָּל הַחֲטָאִים. וְאָמַר לוֹ כָּךְ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וְלֹא רָצָה לוֹמַר. וְתַכְּף הִתְחִיל לְצַעֵק אֹי וְאֲבוֹי עַל גְּדֹל כְּאֵב כָּל אֵיבָרָיו וְצַעֵק בְּתַמְרוּרִים בְּפְרוּטְרוּט עַל כְּאֵב כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר מֵאֵיבָרָיו, כִּי הִתְחִילוּ לְהַשְׁבֵּר שְׁקוּרִין בְּרַעֲכִין כָּל עַצְמוֹתָיו שָׁל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר, וְצַעֵק כָּךְ מִתּוֹךְ חֲלָיו אֵיזָה זְמַן עַד שְׁמַת כְּמוֹ שְׂאֵמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ.

וְהַמְעִין בְּמֵאֵמַר אֲנָכִי הַנ"ל יִבִּין הַיֵּטֵב עֲנִין זֶה הַסְּפֹר:

נט

(נט) סֵדֶר הַזְּמָנִים שֶׁל אֲמִירַת הַמֵּאֲמָרִים הַנּוֹדְעִים לָנוּ מֵאֵמַר אֶקְרָקְתָא וְסִימָן ג, שְׂמַעְתִּי שְׂנֵאֲמַר בְּשֵׁבֶת הַרְאִישׁוֹן שְׂנַגְבֵּם רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ לְבָרְסָלָב, סוֹף שְׁנַת תַּקס"ב.

מֵאֵמַר "אֲנָכִי", וְסִימָן ד, נֵאֲמַר בְּזֵלְאֲטִיפְלִיעַ בְּשָׁבוּעוֹת.

מֵאֵמַר "בְּחֲצוּצְרוֹת", וְסִימָן ה, נֵאֲמַר בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה תַּקס"ג.

מֵאֵמַר "קְרָא אֵת יְהוֹשֻׁעַ", וְסִימָן ו, נֵאֲמַר בְּשֵׁבֶת-תְּשׁוּבָה שְׂאַחַר זֶה.

מֵאֵמַר "מְשַׁפְּטִים", וְסִימָן ז, נֵאֲמַר בְּחֶרֶף תַּקס"ג.

מֵאֵמַר "רְאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב", וְסִימָן ח, נֵאֲמַר בְּשֵׁבֶת חֲנֻכָּה תַּקס"ג.

מֵאֵמַר תְּהִלַּת יְכַסְּיָמוֹ, וְסִימָן ט, נֵאֲמַר בְּשֵׁבֶת-שִׁירָה תַּקס"ג.

מֵאֵמַר "מְשַׁפְּטִים", וְסִימָן י, נֵאֲמַר גַּם-כֵּן בְּחֶרֶף זֶה בְּטִירְאוּיָעַע קָדָם פּוֹרִים.

מֵאֵמַר "אֲנִי ה' הוּא שְׂמִי", וְסִימָן י"א, נֵאֲמַר בְּשָׁבוּעוֹת תַּקס"ג.

מֵאָמַר "תְּהִלָּה לְדָוִד", וּסְיָמֵן י"ב, נֵאמַר בְּשַׁבַּת נִחְמוּ תַקְס"ג, וְהַמְתִּיק בְּתוֹכוֹ פֶּרוּשׁ הַפְּסוּק: נִחְמוּ נִחְמוּ וְכוּ'.

מֵאָמַר אֲשֶׁרִי הַשְּׁגָחָה וּסְיָמֵן י"ג, נֵאמַר בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה תַקְס"ד.

מֵאָמַר תִּקְעוּ לְהַמְשִׁיךְ שְׁלוֹם וְכוּ' וּסְיָמֵן י"ד, נֵאמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תַקְס"ד.

מֵאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתַּעֵי וּסְיָמֵן ט"ז, נֵאמַר בְּשַׁבַּת בְּסַעֲדַת שְׁחָרִית בְּקִיץ תַקְס"ג.

מֵאָמַר מְרִיקִים שֶׁקִּיָּהֵם וּסְיָמֵן י"ז, נֵאמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תַקְס"ו.

מֵאָמַר קְרִטְלִיתָא וּסְיָמֵן י"ח, בְּמַדְמָה שֶׁנֵּאמַר בְּחֶרֶף תַקְס"ד בְּטִירָאוּיָצֵע.

מֵאָמַר תְּפִלָּה לְחַבְּקוֹק וּסְיָמֵן י"ט, נֵאמַר בְּשַׁבְּעוֹת תַקְס"ד.

מֵאָמַר תַשְׁעָה תְּקוּנֵי וּסְיָמֵן כ, נֵאמַר בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה תַקְס"ה.

מֵאָמַר עֵתִיקָא וּסְיָמֵן כ"א, נֵאמַר בְּשַׁבַּת נִחְמוּ תַקְס"ד.

מֵאָמַר חוֹתֶם בְּתוֹךְ חוֹתֶם וּסְיָמֵן כ"ב, נֵאמַר בְּשַׁבְּעַ שְׁאַחַר רֵאשִׁי הַשָּׁנָה תַקְס"ה.

מֵאָמַר צוּיֵת צָדֵק וּסְיָמֵן כ"ג, נֵאמַר בְּחֶרֶף תַקְס"ג.

מֵאָמַר אֲמַצְעִיתָא דְעֵלְמָא וּסְיָמֵן כ"ד, נֵאמַר בְּסַעֲדַת לַיִל שַׁבַּת בְּקִיץ תַקְס"ג.

מֵאָמַר הָאִי נִבְרָא וְכוּ' וּסְיָמֵן כ"ט, בְּשַׁבְּעוֹת תַקְס"ו.

מֵאָמַר מִיִּשְׂרָאֵל דְּסַבִּינָא וּסְיָמֵן ל, נֵאמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תַקְס"ו.

מֵאָמַר מִרְכַּבַּת פֶּרְעָה וּסְיָמֵן ל"ח, נֵאמַר בְּשַׁבַּת שִׁירָה תַקְס"ב.

מֵאֵמֶר אַתֶּם נֹעֲבִים וְסִימֵן מ"ד, נֵאמַר בְּסוֹף תַּקְס"ב, בְּשַׁבַּת שְׁקָדָם
רֵאשִׁי הַשָּׁנָה.

מֵאֵמֶר עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם וְסִימֵן מ"ח, נֵאמַר בְּאֶסְרוּ חֹג סְכוּת תַּקְס"ג.

מֵאֵמֶר לְשִׁמּוֹשׁ וְסִימֵן מ"ט, נֵאמַר בְּשַׁבַּת ג' נִסָּן תַּקְס"ג, אַחַר נִשְׁוֵאֵי בְּתוֹ
שָׂרָה זְכוּרָנָה לְבִרְכָה שֶׁהָיוּ בְּרֵאשִׁי חֹדֶשׁ נִסָּן בְּמַעְדְּוֵעַדְוֵקָע.

מֵאֵמֶר אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא וְסִימֵן נ"א, נֵאמַר אַחַר שְׁבוּעוֹת תַּקְס"ג.

מֵאֵמֶר הַנְּעוּר בְּלִילָה וְסִימֵן נ"ב, נֵאמַר בְּתַחֲלַת שְׁנַת תַּקְס"ג.

מֵאֵמֶר וַיְהִי מִקֵּץ זְכוּרָן וְסִימֵן נ"ד, נֵאמַר בְּשַׁבַּת הַנֶּכְחָה שְׁנַת תַּקְס"ה.

מֵאֵמֶר וּבָיִם הַבְּבוּרִים וְסִימֵן נ"ו, נֵאמַר בְּשְׁבוּעוֹת תַּקְס"ה.

מֵאֵמֶר תַּלְתַּת נְפָקִין וְהֵיכַל הַקֹּדֶשׁ וְסִימֵנִים נ"ח, נ"ט, נֵאמְרוּ בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה
תַּקְס"ו.

מֵאֵמֶר פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְסִימֵן ס, נֵאמַר בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה תַּקְס"ז.

מֵאֵמֶר חֲדֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן וְסִימֵן ס"א, נֵאמַר בְּרֵאשִׁי הַשָּׁנָה תַּקְס"ח.

מֵאֵמֶר וַיִּסַּב וְסִימֵן ס"ב, נֵאמַר בְּשַׁבַּת שִׁירָה תַּקְס"ה.

מֵאֵמֶר סוּד פּוֹנֵת הַמִּילָה וְסִימֵן ס"ג, נֵאמַר בְּשַׁבַּת שְׁקָדָם הַבְּרִית מִילָה
שֶׁל בְּנֵי הַקֹּדֶשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה שֶׁנּוֹלַד סְמוּךְ
לְרֵאשִׁי חֹדֶשׁ נִסָּן תַּקְס"ה.

מֵאֵמֶר וַיֵּאמֶר בְּעַז וְסִימֵן ס"ה, נֵאמַר בְּקִיץ תַּקְס"ו בְּסְמוּךְ אַחַר פְּטִירַת
בְּנֵי הַקֹּדֶשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם הַנִּלְשָׁה בְּחֹדֶשׁ סִיוֵן תַּקְס"ו, וְאֵז
נֵאמַר הַמֵּאמֶר הַנִּלְשָׁה בְּיוֹם עָרַב שַׁבַּת קֹדֶשׁ.

וְקָדָם לְזֶה אָמַר מֵאִמֵּר דַּע כִּי יֵשׁ אַרְיֵךְ אֲנַפִּין וְכוּ' וְסִימָן רמ"ב, וְכַיּוּם
חֲמִישִׁי שֶׁלְפָנָיו בָּכָה לְפָנָיו.

וּבְשֵׁבֶת שְׁאַחַר זֶה אָמַר מֵאִמֵּר וְשִׁקְנִי בְּבָכִי מִסְכָּתִי וְסִימָן רס"ב.

מֵאִמֵּר וַיְהִי נָא פִי שְׁנַיִם וְסִימָן ס"ו, נֵאמַר אַחַר חֲנֻכַּה תְּקַס"ו.

וּבְשֵׁבֶת נֵאמַר מֵעַנִּין שְׁבִירַת מְנִיעוֹת הַמְּבֹאֵר שָׁם.

וּבְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת נֵאמַר מֵעַנִּין הַמְּשַׁכֵּת רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ הַמְּבֹאֵר שָׁם.
וּבְאוֹתוֹ הָעֵת הֵינּוּ בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁהִתְחִיל לֹאמַר הַמֵּאִמֵּר
הַנִּלְבָּס בְּסַעֲדַת הָעֶרֶב, אִזְ סֵפֶר קִדְּשׁ הַסְּעוּדָה הַמְּעֵשֶׂה שֶׁל הַצְּפָרִים וּמִזֶּל
טוֹב הַמְּבֹאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן פב).

מֵאִמֵּר וַיִּבֶן אֶת הַצִּלְעַ וְסִימָן ס"ז, נֵאמַר בְּזֹאסְלָאב בְּשִׁבְעוֹת תְּקַס"ז.

מֵאִמֵּר לְהִתְחַזֵּק בְּכָל פֶּעַם נֶגֶד הַיָּצֵר הַרָע וְסִימָן ע"ב, נֵאמַר בְּאוֹתוֹ הָעֵת
שֶׁנִּוֹלַד בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם הַנִּלְבָּס.

מֵאִמֵּר וַיִּתֵּן עֵז לְמַלְכוֹ וְסִימָן ע"ח, נֵאמַר בְּזֹלְאֵיפְאֵלִיעַ בְּרֵאשֵׁי הַשָּׁנָה
תְּקַס"א.

מֵאִמֵּר "זוּמִם רִשְׁעֵי לְצַדִּיק", וְסִימָן צ"ח, נֵאמַר זְמַן רַב קִדְּשׁ נְסִיעֵתוֹ
לְאַרְיֵן-יִשְׂרָאֵל.

מֵאִמֵּר צִהַר תַּעֲשֶׂה לְתַבָּה וְסִימָן קי"ב, נֵאמַר בְּתַחֲלַת חֶרֶף תְּקַס"ג.

מֵאִמֵּר מֵעֵין דְּנִפְק מֵאַתֵּר חָד וּמֵאִמֵּר וְאַרְחַ צַדִּיקִים וְסִימָנִים קל"ב, קל"ג,
נֵאמְרוּ אַחֵר פֶּסַח תְּקַס"ג בְּחִזְרָתוֹ מִנְּסִיעַת הַחֲתָנָה שֶׁל בֵּיתוֹ
שָׂרָה זְכוּרָנָה לְבִרְכָּה.

מאמר בשמך יגילון וכו' וסימן קע"ה, נאמר במוצאי שבת תשובה תקס"ה.

מאמר ויאמר ה' סלחתי בך בך וסימן קע"ז, נאמר בשבת ראש-החדש חשון תקס"ה שהיה אז הפאר-שפיל של בתו מרים זכרונה לברכה.

מאמר לשון הרע פוגם עננה וסימן קצ"ז, נאמר קדם שבועות תקס"ה.

תקון למקרה וכו' וסימן ר"ה, נאמר אחר שבועות תקס"ה.

והתנלות העשרה קפיטל תהלים היתה בשנת תקס"ט.

מאמר תעיתי בשה אבד וסימן ר"ו, שמעתי מהרב רבי נתן זכרוננו לברכה שבשעה שגלה רבנו זכרוננו לברכה לפניו את המאמר הנ"ל, אמר לו שזה המאמר הוא עכשו בעתים הללו ההתבודדות שלו.

מאמר מה שהעולם נוסעין על ראש-השנה וסימן ר"א, נאמר סמוך לראש-השנה תקס"ח.

ובראש-השנה נאמר מאמר חדי רבי שמעון וסימן ס"א, ושם מבאר ביותר ענין זה שנוסעין על ראש-השנה לצדיקים, וענין בלהו במחשבה אתגריהו רק שבבאן וסימן ר"א, מרמז גם מענין נסיעה על קברי צדיקים בבחינת ויקח משה את עצמות יוסף וכו'.

מאמר בקמים עלי וסימן רע"ז, ומאמר דע שעל חלף טוב וכו' בקנאו את קנאתי וכו' וסימן רע"ח, ומאמר אזמרה סימן רפ"ב נאמרו בשמיני עצרת תקס"ח, ואחר סבות בנסיעתו ללבוב בשעה שלוו אותו מקראסנע גלה אז ענין המשכן והתינוקות וכו' שהוא גמר מאמר אזמרה הנ"ל.

מֵאֵמֶר תִּקְעוּ מִמְשָׁלָה בְּלִקוּטֵי תַנְיָנָא וְסִימָן א, נֵאמַר בְּרֵאשֵׁי־הַשָּׁנָה תִּקְס"ט, וְקֹדֶם לָזֶה סֵפֶר מִרְאָה נִזְרָאָה בְּמִבְאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן פֶּד).

מֵאֵמֶר יְמֵי חֲנֻכָּה וְסִימָן ב, נֵאמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תִּקְס"ט.

מֵאֵמֶר וּבָיִים הַבְּכוּרִים וְסִימָן ד, נֵאמַר בְּשַׁבּוּעוֹת תִּקְס"ט.

מֵאֵמֶר תִּקְעוּ אֲמוּנָה וְסִימָן ה, נֵאמַר בְּרֵאשֵׁי־הַשָּׁנָה תִּק"ע.

מֵאֵמֶר כִּי מִרְחֻמָּם וְסִימָן ז, נֵאמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תִּק"ע.

מֵאֵמֶר תִּקְעוּ תִּזְכָּחָה וְסִימָן ח, נֵאמַר בְּרֵאשֵׁי־הַשָּׁנָה תִּקְע"א.

סִימָנִים י, י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ז. נֵאמְרוּ בְּסוֹף שָׁנַת תִּקְס"ח בְּחִזְרָתוֹ מִלְּבוֹב.

סִימָן ל"ב, יֵשׁ צְדִיקִים גְּנוּזִים נֵאמַר בְּשַׁבַּת פְּרִשֶׁת יִתְרוֹ תִּקְס"ט.

סִימָן ס"ו, הַצְּדִיק מְכָרָח לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה נֵאמַר בֵּין יוֹם־כַּפּוּר לְסִבּוֹת תִּק"ע. וּבָעֵת הַזֹּאת נֵאמַר גַּם־כֵּן מֵאֵמֶר לְפִי הַיָּמִים נִזְרָאִים וְכוּ'

(שיחות הר"ן פז).

מֵאֵמֶר בְּרֵאשִׁית לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל וְסִימָן ס"ז, נֵאמַר בְּשַׁבַּת בְּרֵאשִׁית תִּק"ע. וּמִרְמֹז שָׁם מַעֲנִין הַסֵּתֶלְקוֹת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִבְּרֵדִיטְשׁוּב וּמֵהַסֵּתֶלְקוֹת רַבְּנֵי זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָּה בְּעֶצְמוֹ כַּמּוּבָן מִמָּה שֶׁחֲזַר וְנִשְׁנָה מֵאֵמֶר זֶה סְמוּךְ לְכַנִּיסָתוֹ לְאוּמָּיִן.

סִימָן ס"ח קֹדֶם חֲנֻכָּה תִּק"ע.

סִימָן ע"א חֲבָלִים נִפְלוּ לִי בַּנְּעִימִים שַׁבַּת שִׁירָה.

סִימָן ע"ב חַיִּים נִצְחָיִים שַׁבַּת פְּרִשֶׁת יִתְרוֹ תִּק"ע.

סִימָן ע"ח שַׁבַּת נִחְמוּ בְּאוּמָּיִן.

ספורי מעשיות

מעשה ראשונה תקס"ו בקיץ.

מעשה ז' מזבוב ועכביש ומעשה של הרב עם בנו קיץ תקס"ז.

מעשה ט' מחכם ותם הרף תקס"ט קדם פורים.

מעשה י' מבערניר ועני תקס"ט אחר פורים.

מעשה י"א מהבנים שנהלפו מוצאי שבת פרשת נח תק"ע.

מעשה י"ב מבעל תפלה מוצאי-שבת וארא ומוצאי ראש-החדש שבט תק"ע.

מעשה י"ג מהשבעה בעטלירם, התחלתה בליל שבת-קדש פרשת שמיני כ"ה אדר שני תק"ע.

שיחות הר"ן

השיחה מענין לשפך שיחו בבן המתחטא לפני אביו ומעשה מזקנו רבי נחמן סימן ז' היה אחר שבועות תקס"ט.

סימן כ"ד מעלת הזוכה לתן מעות לצדיקי אמת קיץ תקס"ט, ואחר-כך בראש-השנה תק"ע נאמר מאמר תקעו אמונה. ושם נכלל ענין צדיק אוכל לשבע נפשו, והשביע בצחצחות נפשך.

סימן ל"ב צריך לחזק את עצמו באמונה וכו' ושעל-ידי אמונה זוכין לבוא לבחינת רצון וכו' הרף תק"ע אחר מאמר כי מרחמם (סימן ז' לקוטי מוהר"ן תניינא) שאמר בשבת הנכה.

סימן מ' בענין ספרי המתקרים וכו' וענין דריידיל היה גם-כן בתנכה זה.

סימן נ"א העולם הזה אינו כלום וכו' עד כי כבר הם יודעים מה לעשות על ידי התורה, ליל א' של שבועות מוצאי-שבת תקס"ט, ואז אמר בתוך השיחה הנ"ל ענין תנו לבבכם לי וכו' המבאר במקום אחר (השתפכות הנפש בהקדמה).

שם ענה ואמר וכו' שיעמדו וישקמו שמרי המוח וכו' קיץ תקס"ט.

סימן ס' מענין בנינים, חרף תק"ע.

המעשה מהסוס עם הפלומפ (ספורי מעשיות בסופו) שבועות תקס"ז בזאסלב.

סימן פ"ו מעניני חתנה שמיני עצרת תקס"ג.

סימן פ"ז לפי בחינת הימים נוראים בין יום-הכפורים לסכות תק"ע.

סימן צ"א סגולה להתמדה ערב-ראש-השנה של תקע"א.

סימן צ"ג דע שיש אור שהוא מאיר באלה עולמות, חרף תקס"ז, קדם הנפה בשבוע של הברית מילה של בנו יעקב זכרוננו לברכה:



שִׁיחֹת הַשִּׁיבִי
לְסִפּוּרֵי מַעֲשֵׂי־מוֹזָהָר"ן

ד

(א) הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַבְּעֵרָגִיר סֵפֶר אַחֲרֵי שֶׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו מִקֶּדֶם מַעֲנִין בְּתַב עִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל זָהָב וְזֶה הָיָה אַחֲרַי פּוּרִים תַּקִּים"ט, קִדְּם פּוּרִים סֵפֶר הַמַּעֲשֵׂה מִחֶכֶם וְתָם:

ה

(ב) בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת פָּרִשֶׁת נֹחַ שְׁנַת תַּק"ע אַחֲרֵי שֶׁאָמַר בְּלֵיל שַׁבַּת הַתּוֹרָה הַמִּתְחַלֶּת (סִימָן סוּ תַּנּוּנָא): וְזֶה בְּחִינַת הַסֵּפֶר עַל סְלוּק הַצַּדִּיק, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת נִבְּנְסָנוּ אֱלֹוֵי כְּדָרְכָנוּ וְהָטָה בְּיָדוֹ שְׁנֵלָךְ מֵאֲתוֹ וְתַכְפֵּף הֶלְכָנוּ מֵאֲתוֹ. וְהָיָה לָנוּ לְפָלֵא כִּי דָרְכָנוּ הָיָה תְּמִיד לְדַבֵּר עִמוֹ הַרְבֵּה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת, וְהָיָה לָנוּ צַעַר קָצֵת מְזִדָּה וְנִבְּנְסָנוּ לְבֵית הָרַב דְּבַח.

אַחֲרַי אֵיזָה שְׁעוֹת שְׁלַח הַמְּשָׁרֵת שְׁלוֹ וְקָרָא אוֹתָנוּ שְׁנִבְּנְסָנוּ אֱלֹוֵי, וְנִבְּנְסָנוּ אֱלֹוֵי אֲנִי וְחִבְרֵי רַבִּי נִפְתָּלִי. וְצִוָּה לְסִפֵּר לוֹ חֲדָשׁוֹת, כְּדָרְכָנוּ תְּמִיד שֶׁהָיָה שׁוֹאֵל לְסִפֵּר לוֹ חֲדָשׁוֹת דִּיקָא, וְסִפֵּר לוֹ רַבִּי נִפְתָּלִי מַה שֶׁשָּׁמַע אֲזַי מַעֲנִין מִלְּחֻמַּת הַצָּרֶפֶת שֶׁהָיָה בְּאוֹתָן הָעֵתִים. וְאֲזַי בְּאוֹתָהּ הַשִּׁיחָה הָיִינוּ מִתְּפִלָּאִים וּמִתְמַיְהִים עַל גְּדֵל הַתְּנַשְׁאוֹת שֶׁנִּתְּנָה שֶׁאֵין כָּל־כָּךְ

פְּתָאוּם, כִּי הָיָה בְּתַחֲלָה עֶבֶד פְּשׁוּט וְנַעֲשָׂה קִיסָר. וְדַבְּרָנוּ עִמּוֹ אִזְ מַעֲנִין
זֶה. עָנָה וְאָמַר, מִי יוֹדֵעַ אֵיזָה נְשָׁמָה יֵשׁ לוֹ, כִּי יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁנַתְחַלֵּף,
כִּי בֶן בְּהִיכְלֵי הַתְּמוּרוֹת נִתְחַלְּפִין לַפְּעָמִים הַנְּשֻׁמוֹת וְכוּ'.

וְאַחֲר־כֵּן הִתְחִיל לְסַפֵּר שְׁכַבְּר הָיָה מַעֲשֵׂה כּוֹזֵאת שְׁפַעַם אַחַת יְלָדָה
הַמְּלָכָה וּבְאוֹתוֹ הָעֵת וְכוּ' וְסַפֵּר כָּל הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַבֶּן מִלֶּךְ שְׁנַתְחַלֵּף.

אַחַר שְׁסַפֵּר הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַבֶּן מִלֶּךְ וּבֶן הַשְּׂפָחָה אֲזוּ, הָיָה לִי וּכְוִיָּה עִם
חֲבֵרֵי רַבִּי נִפְתְּלֵי בְּעֵנִין מֵהַ שְׂכַתּוֹב שֶׁם כְּשֶׁחֲלָדָה עַל הַיָּרִיד
שֶׁלְקַח כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְהִנִּיחַ עַל הָאֲכָסְנִיָּא. וְנִדְּמָה לְאַחַד מֵאֲתָנּוּ שֶׁהִנִּיחָם
בְּשִׁבִיל מֵהַ שְׁהָיָה חַיֵּב עַל הָאֲכָסְנִיָּא, וְהִשְׁנִי אָמַר לֹא בֶן הוּא רַק
שֶׁהִנִּיחָם סְתָם שֶׁם, וְנִתְעַרְבְּנוּ עַל זֶה, וְהִלְכְּנוּ וְשָׂאֲלָנוּ אֶת פִּיּוֹ הַקְּדוּשׁ.
וְהוּא הָיָה עוֹסֵק אִזְ בְּעִבּוּדָתוֹ, וְהִלְךְ אָנָּה וְאָנָּה בְּבֵיתוֹ כְּדָרְכּוֹ הַקְּדוּשׁ,
וְהִשִּׁיב לָנוּ כְּדַבְּרֵי הַשְּׁנִי שֶׁהִנִּיחַ סְתָם לֹא בְּשִׁבִיל חוֹב.

אַחֲר־כֵּן הָיָה אֶצְלוֹ אִישׁ אֶחָד מִחֲשׁוּבֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְסַפֵּר רַבְּנּוּ
זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה עִמּוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁבְּאֵלוֹ הַמַּעֲשִׂיּוֹת כְּשֶׁמְשַׁנִּין
דְּבוּר אֶחָד מִכַּפֵּי מֵהַ שְׂאֵמְרוּ בְּעַצְמוֹ חֶסֶד הַרְבֵּה מִהַמַּעֲשֵׂה. וְסַפֵּר לוֹ
הֲלֹא אֵלוֹ הַשְּׁנִיִּים שְׁנַתְעַרְבוּ עַל עֵנִין הַנַּ"ל נִדְּמָה לְכַאוּרָה שֶׁזֶה דְּבַר קָטָן
וְאִין בְּזָה קְפִידָא כָּל כֵּן אִם הוּא כְּדַבְּרֵי זֶה אוֹ כְּדַבְּרֵי זֶה. וּבְאַמַּת תְּלוּי
בְּזָה הַרְבֵּה וַיֵּשׁ בְּזָה קְפִידָא וְדַקְדוּק גְּדוֹל.

וּמִזֶּה תּוֹכֵל לְהַבִּין קְצַת עַד הֵיכֵן עַד הֵיכֵן אֵלוֹ הַמַּעֲשִׂיּוֹת מַגִּיעִים כִּי
מְאֹד עִמְקוּ מִחֲשָׁבוֹתָיו אֲשֶׁרֵי מִי שִׁיזְכָּה לְהַשִּׁיג בָּהֶם קְצַת כְּפִי מְדַרְגָּתוֹ:

סב

(ג) הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה הִתְחִילָה אַחַר שְׁסַפֵּר עִם הַחֲזוֹן רַבִּי יוֹסֵף
דְּפָה וְאַנְהֵנוּ עִמְדָנוּ לְפָנָיו וְהַחֲזוֹן הַנַּ"ל הָיָה מְלַבּוֹשׁוֹ קְרוּעַ.

ענה ואמר להחזון הלא אתם בעל תפלה שעל ידה נמשך הכל (הינו כל
ההשפעות) ומדוע לא יהיה לכם מלבוש (שקורין קאפטיין). ובתוך כך
התחיל לספר בזה הלשון, כבר היה מעשה בזאת שהיה בעל תפלה,
וספר כל המעשה. ובתחלת ספורו לא ידענו שמספר מעשה ממעשיות
שלו, רק סברנו שמספר מעשה סתם שארע כך. רק אחר כך בשנכנס
בדברים הבגנו נראות הענין שמספר, שהוא מעשה נראה ממעשיות
שלו. שהם ספורי מעשיות של שנים קדמוניות:

סג

(ד) שיך להתחלת המעשה של השבעה בעטלירם הנדפס בהשיחות
סימן קמ"ט עין שם. אחר תבות אני אספר לכם איך פעם
אחת היו שמחים צריך להיות ושמעתי שאמר אז בזה הלשון: מה אתם
יודעים איך לשמח מתוך מרה שחורה, אני אספר לכם איך פעם אחת
היו שמחים וכו'.

נשמע מפיו הקדוש בפרוש שהמעשיות שספר הם חדושים נפלאים
ונוראים מאד, וראויים לדרשם ברבים, לעמד בבית-הכנסת
ולספר מעשה מאלו המעשיות שספר, כי הם חדושים גבוהים ונוראים
מאד.

(אמר המעתיק שמעתי מפי הרב נפתלי זכרונו לברכה שאחר שספר
רבנו זכרונו לברכה המעשה מהשבעה בעטלירם, הפליג
במעלתה מאד ואמר שראשון לפע לבראד ולכנס בבית הכנסת ולומר
להשמש שיקבץ העולם לדרשה ולהכות על השלחן (כנהוג קדם הדרשה
להשקוט המית העם) ולספר להם זאת המעשה):

סד

(ה) שיף להשיחות סימן קנ"א אחר תבות נשגבות מעלתם: אחר-כך ביום ראשון אחר חצות עמדנו לפניו ודבר עמנו ובתוך השיחה דבר איזה דבור שקורין ווערטיל [בדיחותא] על הכת וכו' אחר-כך דבר מענין כתפים רחבים, אחר-כך מאותה השיחה נתגלגל ששאל היכן אנו עומדים בהמעשה, והשבנו לו ביום החמישי ואז ספר המעשה של יום החמישי וספרה בשמחה:

(הגהת מדפיסי כרך זה):

>מקבל בין אנשי שלומנו, איש מפי איש, על הדברים שספר רבנו ז"ל בהמעשה י"ג מהשבועה בעטלירס, בספור היום החמישי מהבעטליר הבעל הטוטר, שנאמר שם שהוא בבחינת מועט המחזיק את המרבה, עין שם – אומר רבנו הקדוש זצ"ל, ש'ההר זבל, זה סובב על כת של חב"ד.<

סה

(ו) ששמעתי מאיש אחד מאנשי-שלומנו שאמר ששמע מפי רבנו זכרונו לברכה המעשה מענין הצדיק שנפל פעם אחת לעצבות גדול, שהחיה את עצמו עם מה שזכר עצמו גדל החסד של השם יתברך שלא עשני גוי, שנדפס כבר בספורי-מעשיות עין שם, שנכתבה מפי מה ששמעתי בעצמי מפי הקדוש זכרונו לברכה בעצמו, ואמר האיש הנ"ל שהוא שמע מעשה זאת מפי רבנו זכרונו לברכה בסגנון אחר קצת.

ואמר שספר רבנו זכרונו לברכה שהיה צדיק אחד גדול במעלה שהיה ממארי דחשבנא, שהיה מחשב עצמו בכל יום אם עשה עבודת ה' בשלמות באותו היום כפי דרכו תמיד, וחשב הדברים

שהוא צריך לעשות באותו היום, ומצא שלא יצא ידי חובתו בשלמות באותו היום. כגון שהיה צריך לילך אנה ואנה בתוך הבית כך וכך פעמים כפי מה שהיה צריך כפי השגתו הגבוהה ובאותו היום לא הלך כל-כך בבית כראוי לו, ועל-ידי-זה נפל בדעתו מאד עד שלא היה אפשר לו להחיות את עצמו עד שהחיה עצמו במה שזכה שלא עשני גוי.

וגם בספור המעשה היה קצת שנוי ואיני זוכר יותר, ומזה הענין תבין מעלת הפלגת אותו הצדיק במה היה גדול במעלתו שהיה לו עבודה גבוהה במה שהלך אנה ואנה בתוך הבית עד שעל-ידי שמעט לפי דעתו בעבודה זאת, הצטער כל-כך עד שכמעט לא היה יכול להחיות את עצמו לולא שהזכיר את עצמו שלא עשני גוי, ראה והבין והבט עבודת הצדיקים וצערם על מעוטם בעבודתם עד היכן עד היכן מגיע, אשרי להם:

סו

(ז) שיף לענין הנדפס בסוף ספורי-מעשיות המתחיל דע שיש שני מיני פלטין באחד דר מלך ובאחד דר עבד וכו' כשעובדין השם ועדין הוא בבחינת עבד עדין הוא בבחינת ארור חס ושלום ויש בחינת עבד בקדושה בחינת משה עבד ה', ודע שיש מצוה שעל ידה יוצאים מבחינת עבד והיא מצות פדיון שבויים:





**שיחות השיבים
לשיחות הר"ן**

סז

(ח) שיף להשיחה הנדפסת בסוף ספורי מעשיות (שיחות הר"ן סימן ג') המתחיל הפליג מאד בגדלת השם יתברך. ושם חסר קצת ולא נכתב פראוי וכן צריך להיות.

בהיותו יושב על העגלה בעת שנסעתי עמו מפה ברסלב לאומין להסתלק שם, ענה ואמר השם יתברך גדול מאד ואין יודעים כלל וכו'. ואמר (בלשון אשכנז בזה הלשון: "גאט איז גרויס" ומשך תבת "גרויס" [גדול] בנעימות נפלא למעלה ואי אפשר לצייר זאת בכתב כלל) "מען ווייסט גאר ניט סע טואין זיך אויף דער וועלט אזעלכע זאכן מען ווייסט גאר ניט" [השם יתברך גדול אין יודעים כלל נעשים דברים כאלו בעולם אין יודעים כלל] ושאלתי אותו הלא כבר אמרתם שעתה נודע לכם ענין תכלית הידיעה אשר לא נדע וכו' השיב "זינט איך בין ארויס פון ברסלב ביז אהער ווייס איך שוין אויך ניט" [מאז שיצאתי מברסלב עד כאן כבר גם איני יודע]:

(כל זה אמר בשעת השיחה הנ"ל ואז לא היה בי"אם שעה קלה מעת שיצא מברסלב ואם אתה בקי קצת בעמקות שיחותיו הקדושות תבין מזה מעט עצם גדלתו כי כבר אמר שהאינו יודע שלו גדול ביותר וכו' ועתה התפאר שבשעה קלה בזה שוב אינו יודע כלל).

סח

(ט) שיך להשיחה לענין דאקטורים שצריכים להתרחק מהם מאד בתכלית הרחוק עין שם בסימן נ'. ואמר שמי שיש לו חולה בתוך ביתו חס ושלום, אם היה אחד בא אצלו והיה אומר לו שיתן להחולה הפאה גדולה עם עץ עב שקורין דרוק, בנדאי היה נבהל מזה, והרי בשמוסר את החולה ביד הדוקטור הרי הוא כמוסר אותו לרוצח מממש. כי רפואותיו בנדאי זיקו לו יותר מהפאת הרוצח, ואיך יתראה להמית החולה בידים. וכי בשביל שהוא מכרח לעשות איזה דבר להחולה להשתדל בהצלחתו על-בן הוא מוסרו להדוקטור, אם-כן יקרא אחד שיפה את החולה תכף מפת רציחה, והבן היטב.

(ומה שרבונו זכרונו לברכה נסע בעצמו ללמברג ועסק שם ברפואות יש בזה סודות ודברים נסתרים מאד, כי לא היתה פונתו כלל במה שנסע לשם בשביל הרפואות, רק בשביל דברים אחרים הידועים לו. וכמו שכל הנסיעות שלו היו פליאות נעלמות ונשגבות כמו הנסיעה לקאמיניץ ולגווריטש ולשאר יגראד וכיוצא בהם המזכרים קצת בדברינו (לקמן קח - רנא), כי היה לו בזה סודות נוראות מאד הנעלמות מעין כל חי. וכמו שפעם אחת בשבא מהדרכים הנ"ל ספר איזה מעשה נוראה (מזבוב ועכביש) המבאר בספורי-מעשיות, ואמר שזאת המעשה מבארת ענין הנסיעה שלו, ובאמת הדבר סתום וחתום מאד, כי מי יוכל לעמד בסוד המעשיות שספר, או בסוד הנסיעות וההנהגות הנפלאות הנעלמות שלו. וכמו בן היתה הנסיעה שלו ללמברג, ומאחר שיצא ובא לשם היה מכרח מן השמים לעסק שם ברפואות מטעמים וסודות הידועים לו. אבל בשבא משם אז דיקא הרבה לספר ביותר

מהרחקת הרפואות, ואמר אז כמה תורות משיחות הר"ן על זה (סימן ט), וגם מקדם שנסע ללעמבערג היה מדבר מענין זה אבל אחר-כך היה מדבר הרבה מאד מזה להתרחק מהם בתכלית הרחוק:

סט

(י) השיחה הנדפסת בסוף ספוריי-מעשיות (שיחות הר"ן ג"ח) המתחלת יש דבר שפורח במחשבה, זאת השיחה שמעתי ממנו על העגלה קדם שאמר התורה של דיו לעבד להיות ברבו, בחינת דיו על הספר עין שם בלקוטי א' בסימן קצ"ב.

ומעשה שהיה כן היה, שנסעתי עמו על העגלה ללוותו בשנסע לטשעהרין על שבת שירה, ואז בדרך אמר שפרח לפניו באותו הרגע איזה דבר, ואמר אז ענין הנ"ל. ואז דבר עמי הרבה וחזק אותי ונחם אותי אז הרבה בדברים ערבים ונעימים, והשיב את נפשי מאד, ואמר לי הלא הכל יתבטלו לפני הנחת רוח שיהיה לך, וכי זה מלאכה לעשות טובה להאדם בעולם הבא לבר, אלא שגם בעולם הזה יהיה טוב לו, עד שמרבויה ההתקרבות שיקרב אותי אז והתגלות האהבה בדברים מתוקים שדבר עמי נתעוררו אצלי דמעות לבבות מחמת שמחה.

> אחר שאמר השיחה המתחלת: היתכן שאנו מניחין את השם יתברך לגור גזרות (המובא בשיחות הר"ן סימן ט), אמר אחר-כך דברי צחות: "אלקים אל דמי לך" לבלי להניח את השם יתברך דאמען, שהתבה הזאת היא בלשונם טראכטיין (לחשב):

ע

(יא) שיך לשיחות שאחר ספורי מעשיות (שיחות הר"ן ע"ד) מה שכתוב שם שצריכין בתפלה לעשות לעצמו רגז וכו', ואמר שזה בחינת (קדושין ל:) לעולם ירגז אדם יצר מוב על יצר הרע, ירגז דיקא לשון רגז, שצריכין לעשות לעצמו רגז בקדשה כנ"ל לענין תפלה:

עא

(יב) שיך ללקוטי מוהר"ן שאצל המעשיות (שיחות הר"ן פ"ט) למאמר המתחיל דע שיש חבילות וכו' וחסר שם משורה ט' עד שורה ה' שברך י"ד הסמוך וכן צריך להיות מעביר ראשון ראשון הינו עוון ראשון שבכל חבילה (ובזה מדיק מאד לשון ראשון ראשון. כי על-פי פשוטו תמונה איך שיך שתי פעמים ראשון כי אין ראשון אלא אחד, אך על-פי הנ"ל מדיק היטב כי הינו עוון ראשון ראשון שבכל חבילה וחבילה כנ"ל) ואזי בשהקדוש ברוך הוא מעביר עוון ראשון ראשון שבכל חבילה וחבילה, שכל שארי העוונות שבכל חבילה וחבילה היו תלויים ונגררים אחר העוון הראשון שבכל חבילה וחבילה כנ"ל. ועכשוו ששם יתברך ברחמיו העביר ובטל העוון ראשון ראשון שבכל חבילה וחבילה, ועתה מהיכן יקבלו שאר העוונות של כל חבילה וחבילה חיות, מאחר שנתבטל ונפסק שרשם שהוא העוון הראשון שבכל חבילה וחבילה כנ"ל. ואזי שארי העוונות שבכל חבילה וחבילה שבים אל השם יתברך ובאים אל השם יתברך שיתן להם חיות, ואזי השם יתברך בעצמו נותן להם חיות, ונפטר האדם מהם כי אין צריך לתן להם עוד חיות עכשוו אחר שזכה לעורר רחמיו יתברך להעביר ראשון ראשון וכו' כנ"ל. כי עכשוו שבו שארי העוונות להשם יתברך ומקבלים ממנו יתברך בעצמו חיות.

וזהו בחינת (תהלים נ"א): "אלמדה פושעים דרכיה וחטאים אליך ישובו". דרכיה, זהו בחינת השלש עשרה מדות כמו שכתוב (שמות ל"ג):

"הודיעני נא את דרכיך". והראיה לו הקדוש-ברוך-הוא השלש עשרה מדות של רחמים, הינו בשלומדים לעשות ולקיים השלש עשרה מדות הנ"ל. אז הקדוש-ברוך-הוא מעביר ראשון ראשון שבכל חבילה וחבילה כנ"ל, אז וחטאים אליך ישובו הינו שהחטאים הנשארים שבכל חבילה וחבילה אליך ישובו, כי חוזרים ושבים להשם יתברך לקבל חיות מהשם יתברך בעצמו מאחר שנפסק שרשם שהוא העוון הראשון ראשון שבכל חבילה וחבילה, שהקדוש-ברוך-הוא העבירו על-ידי השלש עשרה מדות של רחמים, אך מאין הקדוש-ברוך-הוא נותן להם חיות וכו':

עב

(יג) שיך למה שמבאר בהשיחות (סימן צ"ח) שהחוקר היא בחינת עבור וקנין הוא בחינת לדה. ואז דבר עמנו שיחה נפלאה ונשכח הרב, ומה שאני זוכר עדין הוא, מה שדבר אז מענין הקנין שהיה ממשמש ובא, כי שיחה זו היתה בימי ניסן קדם פסח בעת שהיה הברית של בנו שלמה אפרים זכרוננו לברכה ביום שלישי למילה, ודבר אז שפחוקר כל העשבים וכל הצמחים בלם מתים כי בטל כחם בחוקר והם אז בבחינת מיתה, וכשפא הקנין בלם נתעוררים ונגיחים. ואז טוב ויפה כשיוצאים לשוח בשדה שיחה זו תפלה ותהנה וכסופין להשם יתברך. ואז כל שיח השדה המתחילים לחיות אז ולצמח בלם נכספים ונכללים בתוך תפלתו ושיחתו, והאריך אז בשיחה נפלאה בענין זה ועוד בשאר ענינים:

עג

(יד) שיך להשיחה הנדפסת בסימן ל' מה שכתב שם שצריכין להכות הראש בקיר, הינו להכות הראש שהוא המוח בקירות הלב,

עֵין שָׁם. אַחֲר־כֵּן שָׁמַעְתִּי בְשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר שְׂוֹה בְּחִינַת (וְשַׁעֲיָה ל"ח): "וַיִּסַּב
חֲזָקָהּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר", שֶׁהִסֵּב וְהִמְשִׁיךְ הַפָּנִים שֶׁהִיא הַמֹּת וְהַדַּעַת אֶל
קִירוֹת הַלֵּב, הִינּוּ פְּנִ"ל כִּי עָקַר הַפָּנִים הִיא הַחֲכָמָה וְהַדַּעַת שֶׁהוּא אֹר
הַפָּנִים כְּמִבְאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקוּשֵׁי מוֹהֲרֵ"ן חֵלֶק א' סִימָן נ"ז):



שיחות השינים
לספר המדות

עד

(טו) שיך להאלף-בית [ספר המדות] לענין הרפואות הנרשם במקום אחר, אמר שהיה לו בהאלף-בית אות ר' על רפואה שהיה כתוב שם כל הרפואות, ולא היה חולאת בעולם שלא היה כתוב שם רפואתו, אך לא רצה להעתיקו ושרפו:

עה

(טז) שיך להאלף-בית החדש אות ד' דעת סימן א' המתחיל דע כי לכל העולמות ולכל נברא יש קומה מיחדת למשל מין האריה וכו' וההבדלים כלם הם רמוזים בתמונת האותיות בצרופיהם והזוכה להבין את התורה וכו'. נראה לי שזה ענין השיחה ששמעתי מפיו הקדוש קדם שבת הנכה תקס"ה מענין הבריות של העולם שכל התמונות והצורות של כל בני אדם כלם נכללים בתבת אדם הנאמר בתורה נעשה אדם, כי בזה התבה אדם שאמר השם יתברך נעשה אדם, בתבה זו נכללים כל מיני התמונות של כל בני אדם שבעולם. וכן בתבת בהמה וחייה הנאמר במעשה בראשית, בזה התבה גם כן נכלל כל התמונות של כל בהמה וחייה, וכן שאר הנבראים והאריך

בשיחה זו ואמר אז שיש חכמות אפלו בזה העולם שיכולין להיות בהם
 לבד בלי שום אכילה ושתיה. והאריך בשיחה זו הרבה ולא זכינו
 לכתבה:

עו

(יז) שיך לאלף-בית החדש אות דעת סימן א' בסופו, וגם יודע
 התאחדותם הינו ראשיתם ותכליתם פי בראשית ובתכלית
 הם באחדות בלי הבדל. אפשר שזה היה קצת פונת רבנו זכרוננו
 לברכה בהתורה המתחלת לכו חזו מפעלות ה' בלקוטי תנינא סימן
 ל"ט, פי לכל דבר יש התחלה ותכלית וכו', עין שם היטב. ואפשר
 היתה פונתו ענין הנ"ל שצריכין לזכות לידע ולהשיג ענין הנ"ל
 שבהתחלה והתכלית הם באחדות בלי הבדל, פי זאת התורה לכו
 חזו הנ"ל לא זכיתי להבינה היטב בשעה ששמעתי מפיו הקדוש, וגם
 כשראה התורה בכתב אמר שבזאת התורה לא פונתי לדעתו ואמר
 בזו הלשון לא כך אמרתי, וגם אפלו לא כך היתה פונתי, ואפשר היתה
 פונתו ענין הנ"ל וזה לא בארתי שם בכתב, על-כן אמר שלא פונתי
 לדעתו וה' יודע נסתרות:

עז

(יח) שיך לאלף-בית החדש שחבר בימי ילדותו, על-ידי זריזות בנקל
 להיות פרנס הדור בגשמיות או ברוחניות וסימן לדבר (משלי
 ו) לך אל נמלה עצל, על-זה בתיב (בראשית מט) משים רועה אבן ישראל
 דהינו פרנס, הינו לזכות להתמנות להיות פרנס זה עומד על זריזות
 הנלמד מהנמלה פי משם רועה אבן ישראל. וענין זה כבר נדפס
 באלף-בית החדש בלשון אחר אך בסגנון זה שמעתי זה הענין מפיו
 הקדוש:



עח

(יט) הַתּוֹרָה אַתֶּם נֹצְבִים בְּלִקְוֵי א' בְּסִימָן מ"ד אָמַר בְּשֶׁבֶת שְׁקָדָם
רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה שָׁל שְׁנַת תַּקְס"ג בְּשֶׁבֶת הָרֵאשׁוֹן
שְׁנַת-קַרְבְּתִי אֵלָיו. וְשֵׁם מְדַבֵּר מֵעַנִּין מְחִיאת כַּפַּיִם בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה.

וְדַע שֶׁבְּאוֹתוֹ הָעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אָז הָיָה סְמוּךְ לְכַנְיָסְתוֹ לְפָה
בְּרֶסֶלַב, וְאִז דָּבַר הַרְבֵּה מֵעַנִּין מְחִיאת כַּפַּיִם בַּתְּפִלָּה. וְסֵפֶר לִי
שֶׁבַת-חֵלֶת כַּנְיָסְתוֹ לְפָה עָמַד פַּעַם אַחַת עַל פֶּתַח בֵּית הַמְּדֻרָשׁ שֶׁבְּבֵיתוֹ
וְהוֹכִיחַ אֶת הָעוֹלָם עַל אוֹדוֹת הַתְּפִלָּה שֶׁאֵינָם מְתַפְּלִים כְּרְאוּי. וְעָנָה
וְאָמַר שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין מִשׁוֹם אֶחָד מֵהַמְּתַפְּלִיִּין שׁוֹם הַמְּחִיאת כַּף. וּמִזֶּה
הִבְנִינוּ מִיָּד שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהַחְזִיר הָעֲטָרָה לְיִשְׁרָאֵל שֶׁיִּחְזְרוּ לְהַתְּעוֹרֵר
לְהַתְּפַלֵּל בְּכּוֹנֵה וְהַתְּלַהֲבוֹת וּבְכַח גְּדוֹל כְּמוֹ הַחֲסִידִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ
בִּימֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה וְתַלְמִידָיו הַקְּרוֹשִׁים שֶׁהָיוּ בְּדוֹרוֹת
שֶׁלְּפָנֵינוּ.

כִּי בַתְּחִלַּת יְמֵי רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה כְּבָר הַתְּחִילוּ הַחֲסִידִים לְהַתְּקַרֵּר
וְכוּ' וְהוּא זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה יָגַע וְטָרַח הַרְבֵּה לְתַקֵּן כָּל זֶה לְהַחְזִיר
הָעֲטָרָה לְיִשְׁרָאֵל.

גם בעת ההיא קדם השבת שלפני ראש השנה הנ"ל היו אצלו שני חסידים מהחשובים קצת וסעדו אצלו זכרונו לברכה, ובתוך שיחתן עמו היו מתלוצצים מאחד בנעמריב שדרפו להרבות במחיאת פנים בשעת התפלה, והקפיד רבנו ז"ל על זה ודבר אתם קשות ואמר להם וכי אתם יודעים מהו מחיאת פנים בתפלה וכל הענינים שיש בזה עד שאתם מתלוצצים מזה האיש הנ"ל שלא נתקבל אצלכם מחיאת פנים שלו. ואחר כך בשבת שאחר זה שהוא שבת שלפני ראש השנה באתי אנכי על שבת. ואז אמר התורה אתם נצבים על ענין מחיאת פנים, והיא היתה התורה הראשונה שזכיתי לשמע מפיו הקדוש ותכף כתבתי אותה בעזרתו הגדולה תהלה לאל חיי.

גם אחר כך בסמוך אחר סבות בא איש אחד מנעמריב אליו והוא היה האיש שהיה אצלו קדם ראש השנה שהיה מתלוצץ ממחיאת פנים של אחד כנ"ל. והאיש הזה בא על אודות בנו שנתלה אצלו רחמנא לצלן, והראה לו רבנו זכרונו לברכה מאמר אחד בפרי עין החיים בענין וישם לה שלום שהוא ראשי תבות שלו, שהוא בחינת (איוב טו) שלו הייתי ופרפרני וכו'. וצוה לו שיאמר לפניו זה הענין והכרח לומר לפניו. ואחר כך אמר לו רבנו זכרונו לברכה התורה על מחיאת כף שבסימן מ"ו. מענין השלש ידים וכו' עין שם אבל זה האיש מיאן להטות שכמו לסבל על תורה ולהתקרב אליו זכרונו לברכה. וחזר לביתו והילך נחלש יותר.

וספר לי האיש כל הענין הנ"ל שעסק עמו רבנו זכרונו לברכה וכל התורה הזאת שאמר לו אז, גם ספר לי שרבנו זכרונו לברכה ספר לו איזה מעשה מאדון אחד שהיה עז פנים וקשה ביותר שקורין באניט, ואינו זוכר היטב המעשה. ובקש ממני האיש שכשאסע אליו שאזכיר לפניו את הילד ולבקש אותו שיושיע לו. ואני נסעתי בסמוך

אליו זכרוננו לברכה ודברתי עמו מזה. ענה ואמר עוד תילד חי בלשון תמיחה ועמדתי מרעיד ומשתומם כי הבנתי מדבריו שפבר נחתם הגזר דין על תילד למיתה. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר אם היה האיש הנ"ל מקבל דברי כבר היה תילד שב לבריא ותו. (כאמר אבל עכשו שלא קבל דברי אי אפשר שיחיה תילד) וכן הנה שבסמוך נפטר תילד.

וכשדבר רבנו זכרוננו לברכה עמי מאיש הנ"ל שלא קבל דבריו התחלתי להמליץ עבורו ואמרתיו איך אפשר לו להתקרב וקלא הוא כבר מקרב (הינו לאחד מהחולקים). השיב הוא זכרוננו לברכה אם-כן יש לו נסיון גדול, כלומר וכי מה בכך וכי מפני זה אי אפשר לו להתקרב, רק שהנסיון שלו גדול. ובנדאי הוא צריך לעמד בנסיון ולשבר כל המניעות ולהתקרב:

עט

(כ) התורה ימי הנכה הם ימי הודאה בחינת תודה וכו' בלקוטי תניינא בסימן ב. זאת התורה אמר בשבת הנכה ובאותה שנה בא מלמברג, ולפי עניות דעתי המשיך בזה בחינת תקון קרבן תודה שהיה צריך להביא על שחזר משם בשלום לביתו. כי זה ישועה גדולה ונפלאה מאד לנו ולכל ישראל, כי אם היה נשאר שם בלמברג אפשר האור היה מסתלק לגמרי חס ושלום ולא היינו שומעין כל הנוראות שהיה מגלה לנו אחר-כך בתורותיו ושיחותיו שאמר אחר-כך. בפרט המעשיות, שעקר המעשיות הגדולות גלה לנו אחר-כך, בפרט המעשה של השבעה בעטלירס. ובנדאי ראוי להביא קרבן תודה על ישועה כזאת.

גם כמה פעמים אחר שבא מלמברג שמענו ממנו זכרוננו לברכה שנתן שבת והודיה גדולה להשם יתברך על שחזר משם. ובעת הטיוול

בכל עת שבא על איזה מקום שהיה שם מכבד קדם שנסע לשם היה
אומר שראוי לשבת להשם יתברך על שחזר והביאני לכאן לחזור
ולהיות באלו המקומות, כי הייתי סבור שחס ושלום לא אשוב
לראותם עוד:

ב

(כא) מה שנאמר שם בסוף על פסוק ויהי מקץ על-פי מאמר רבותינו
זכרונם לברכה (הניגה ה:) על בר בי רב דחד יומא. זה נתגלגל
על-ידי איש אחד מבני הנעורים שנסע אליו על שבת חנפה לברסלב
ונתעבב בנעמרוב ולא בא על אותו שבת, ואחר שבת בא לכאן ורבו
זכרונו לברכה בעת שאמר התורה ימי חנפה הנ"ל לא סים לפרש
המקרא ויהי מקץ על-פי התורה הנ"ל עד שבא האיש הנ"ל אחר שבת,
אז התחיל לפרש המקרא הנ"ל על-פי מאמר רבותינו זכרונם לברכה
מענין בר בי רב דחד יומא. והיה מענינו, כי זה האיש היה ממש בר
בי רב דחד יומא, כי בשבת לא היה אצלו רק אחר-כך בחל יום אחד
לבד. וראינו נפלאות ה' שעל ידו דיקא נאמרו דברים אלו, שיש להם
שיכות אליו. והם מרמזים במקרא הנ"ל ואי אפשר לבאר מה שיש
בלבי על-זה. כי כל דבריו היו במשקל גדול ונפלא במבאר במקום
אחר (לקמן שם, שסא, שפט).

וגם אז ראיתי זאת כי מקדם בשבת לא גלה כלל על המקרא ויהי
מקץ, כי התגלות התורה היא כפי הנפשות שנמצא אז לפניו
(במבאר בהתורה אשרי בלקוטי א' בסמן י"ג. וכן בהתורה תשעה תקונים סימן כ' בלקוטי א').
ואחר כך בשבא האיש הנ"ל אז גלה פרוש התחלת המקרא על-פי
התורה הנ"ל, הינו ויהי מקץ וכו' במבאר במקומו עין שם. אבל שאר

המקרא לא סים לפרש. ואנכי הפערתי מאד אותו שיפרש לנו השאר ולא רצה בשום אפן. ואז ראיתי איך כל דבור ודבור יוצא במשקל כפי הנפשות וכסופין וכו'.

גם מה שמבאר שם על הארבעה דברים שהראה רבי אליעזר שהם חרוב יוכיח וכו', גם התגלות אלו הדברים לא גלה בשעת אמירת התורה רק בדרך כלל, אבל לא בארם בפרוש כמו שמפרש עתה, עד שבא אחיו רבי יחיאל זכרוננו לברכה עם עוד אנשים שנסעו גם-כן על אותו שבת ונתעכבו גם-כן, ואחר-כך בשבאו, אז דיקא גלה ענין הנ"ל. ובאר הארבעה דברים הנ"ל על-פי התורה הנ"ל בפרוש כנ"ל:

* * *

(בכתב זה חסר ההתחלה)

> (...גם) אשה אחת ממשפחתו [רצתה] לקבל פניו המאירים, ומחמת שהיה מסתיר ומעלים עצמו מאד לבל ידע שום איש מיגיעתו בעבודת השם ומקדשותו, היה גדמה למשפחתו שהוא בשאר בני הנעורים, ועל-כן האשה הזאת, בשראתה יפיו, הבעיר תיצר הרע תאותה בקרבה, עד שהעזה פניה ותאמר לו: לכה ונתעלסה באהבים! אבל תקף הבינה שלא תפעל אצלו מאומה, ותלך מאתו. ואדמו"ר הקדוש, בשמעו את דבריה, נבהל מאד מזה שבא לידו נסיון כזה, ואף שעמד בנסיון, הלך תקף החוצה, ויצו לאיש אחד לשכר לו עגלה, שיסע תקף בחזרה לביתו. וכן היה. ואמר לאביו ולאמו הצדיקים, כי מקרה הוא לנסע תקף לביתו, ויסע משם בחפזו. והאשה הנ"ל מחמת גדל תאותה, השקה לזון את עיניה על-כל-פנים עוד הפעם מראות פניו, ועל-כן באשר ראתה שנוסע משם, רצה אחר העגלה, ותצעק אליו, הנה איך נחלשה עתה מאד, ותבקש אותו לרוץ אחר העגלה

ולתחזירה לביתה. אבל הוא לא שמע לדבריה, ויצו לדפק את הסוסים ולנסע הלאה. ויסע משם, ויבוא לביתו.

ויהי אחרי הדברים האלה, נודמן שנסע אדמו"ר הקדוש עוד הפעם למען בון, לבית אביו ואמו, ואז צוטה לו אמו הקדושה בתורת צוטה ותאמר לו, כי את האיש שלא יוכל לסבלו, לא יניחנו להיות אצלו, ואם לאו, יצטרך לעזר מאנשים הרחוקים ממנו על הקרובים אצלו (הינו כי אנשים רחוקים ממנו יעזרו לו, שלא יניחו להיות אצלו את האיש שלא יוכל לסבלו, אף כי יהיו מקרוביו). והנה האשה הזאת, היה לה אח קטן בן ג' או ד' שנים בעת שהיה המעשה הזאת, ואדמו"ר הקדוש ראה אותו אז. ואחר שעברו כמה שנים, בעת שאדמו"ר הקדוש קבע דירתו בברסלב, וכבר נתפרסם שמו הקדוש וצדקתו וקדשתו בעולם, התחרטה האשה הנ"ל על מעשיה הרעים, ובזכרה את דבריה מה שדברה אל צדיק קדוש ונורא כמוהו, נתבישה מאד בעיניה, ותחפץ לפייס את אדמו"ר הקדוש ולקבל ממנו תשובה ותקון על זה. ואחיה הנ"ל כבר היה בא בשנים אז, יותר מעשרים שנה. ותספר לו מהמעשה הרעה שעשתה, ותבקש את אחיה שיסע לברסלב, לאדמו"ר הקדוש, שיפייס אותו בשבילה ולקבל תשובה, וכן עשה. ויסע לברסלב, ובבואו לבית אדמו"ר הקדוש, הכיר אותו תכף, אף שכבר היה בחתימת זקן, וטרם שהתחיל לדבר אל אדמו"ר הקדוש, לספר לו דבר ביאתו אליו, אמר אדמו"ר הקדוש זצ"ל: אוי! אינני יכול לסבלו בביתו! ובתו הקדושה אדיל זצ"ל שמעה את הדברים האלה מפיו הקדוש, והיא ידעה מצוה את אמו הקדושה הנ"ל, ותחפץ מאד להוציאו מביתו, אך לא יכלה. והזמין השם יתברך, אשר בעת הזאת בא איש אחד מנעמירוב לבית אדמו"ר הקדוש זצ"ל (הוא היה אחי ר' ליפא מנעמירוב), והאיש מנעמירוב הנ"ל היה רחוק מאדמו"ר הקדוש, כי לא

היה ממקרביו, ובבואו לבית אדמו"ר הקדוש וירא את האיש ממעני'בוז שהיה אז בבית אדמו"ר הקדוש, רמזה בתו הקדושה אדיל הנ"ל להאיש מנעמירוב, אשר אדמו"ר הקדוש איננו יכול לסבלו שיהיה אצלו, ועל-כן יוציא אותו מבית אדמו"ר הקדוש. ויקח האיש מנעמירוב את האיש ממעני'בוז בידו ויוציא אותו החוצה. והנה האיש הנ"ל היה אז רעב מאד, וירא בשוק עומד איש אחד למכר פרי הנקרא "פלאמען" [שזיפים], ויקנה מדה גדולה מאד, והפרות לא נגמר בשולם עדין. והאיש הנ"ל לקח הפרות, ונכנס עמם לבית אדמו"ר הקדוש, לחדר החיצוני שלא היה שם אדמו"ר הקדוש, ויאכל הפרות יותר מצרכו. ותכף אחר אכילתו נחלש מאד, ויחל לצעק, כי כל אבריו כואבים לו מאד והחיות יוצא ממנו. וישמעו אנשים מן השוק, ויפנסו להתדר שהיה שם, ויוציאו אותו להביאו להאכסניא שלו, אבל לא הספיקו להביאו שם עד שמת ברחוב. ואחר המעשה הזאת, אמר אדמו"ר הקדוש את המאמר "כי תבא בכרם רעד" (ליקוטי מוהר"ן ח"א, סי' רנז), המדבר, בשאוכל האדם יותר מצרכו, יוכל להוציא על-ידי-זה החיות שלו. וגם אמר אז את המאמר "צריך לזהר שלא לאכל פרי שלא נגמר בשולח" (ליקוטי תניינא, סי' פח), ששם מבאר שגם על-ידי-זה יוצא החיות מהאדם. אחר-כן אמר אדמו"ר הקדוש זצוק"ל, כי מיתת האיש הנ"ל בפרסלב היה תקון גם לאחותו:



ספורים חדשים

פא

(א) שנת תקס"ה הייתי עומד סמוך על השלחן ושוחה בים וכל האמות וכל המלכים עמדו והסתכלו ותמהו הינו שלחן מלכים, ים החכמה, שאנגלה חכמה שאפלו וכו':

פב

(ב) שנת תקס"ז ברסלב פרשת ויחי אחר שהייתי מקדש הלבנה בעצמי, ואמר לי אם הייתם שמחים היה טובה גדולה להעולם.

אחר-כך ספר זאת שראה בחלום היו הולכים חילות רבות מאד והיו פורחים אחריהם צפרים רבים מאד גומא גדולה, ושאלתי לאותו שאצלי על מה הם פורחים הצפרים שאחריהם ואמר לי שהולכים לעזר לאותן החילות. ושאלתי איך יעזרו להם והשיב לי שהצפרים האלו מניחין מעצמם לחה שעל-ידי אותה הלחה נסתלקים שפגגדם ובזה הם עוזרים לאותן החילות. והיה קשה לי זאת הלא במקום שהוא שמניחין הלחה נמצאים אותן החילות גם-כן שם ויזיק להם גם-כן.

בתוך כך ראיתי והתחילו הצפרים להוריד עצמן למטה עד שעמדו בלם על הארץ, והלכו אחרי החילות והיו מלקטים מן הארץ

בפיהם. והדבר שלקטו היה דבר עגל ולא היה דבר מאכל. והיה קשה לי איך יבואו וילכו אלו הצפרים אחרי החילות, כי בהליכה האדם הולך מהרה יותר מן הצפרים, ומהו זה שמלקטים. ואמרו לי שזה שמלקטים מזה נעשה לחה הנ"ל שממית אותן שכנגדם בנ"ל, ובכל מקום שמניחין הלחה על ידי זה נסתלקים ומתים שכנגדם במקום שהם (והיה קשה לי בזה כמה דברים ואני זוכרם).

ונכנסתי למקום מצנע וראיתי שהיה פתח נמוך מאד, ונכנסתי לשם ושכבתי עצמי שם ולא היו שום חלונות באותו החדר, והיה שם חשך. ונכנסתי לשם שהייתי רוצה להתחבא ונחבאתי שם. בתוך כך התחילו לבגס לשם כל הצפרים, והייתי רוצה לגרשם והייתי מפריחם ביד, ועמדה שונרא (התול) בפניהם ודרך הצפרים לברח מפני השונרא ומחמת זה נכנסו בלם לתוך החדר. וכל מה שהייתי מפריחם ביד לא הועיל מחמת השונרא.

ושאלתי על מה הם באין לכאן, ואמרו לי שהם באין לכאן להיות להם פאקין [אבעבעות]. ושאלתי למה זה ואמרו לי שהלחה של הפאקין, היא הלחה הנ"ל שממיתה אותם שכנגדם. ושאלתי הלא מפאקין יכולים למות מהם גם כן ואמרו לי שכן הוא באמת, ומאותן הנבלות שמתין מהם זה מזיק לאותו המקום שהם מתים שם. והיה לי צער גדול, כי יראתי שלא אגוע חס ושלום מסרחון הנבלות, כי היו שם צפרים הרבה מאד, והייתי מתפלל להשם יתברך על זה. בתוך כך עברו עליהם הפאקין וחזרו לבריתן ופרח משם צפור בשמחה וכן פרחו בלם אחריו, ונעשה צעקה בעולם מזל טוב מזל טוב, וגם אני שאנתי מזל טוב:

פג

(ג) מה שספר תחלת קנין תקס"ד ענה ואמר אספר לכם מה שראיתי ותספרו לבניכם.

אחד היה שוכב על הארץ וסביבו היו יושבים עגול וסביב העגול עוד עגול וסביב העגול עוד עגול, וכן עוד כמה עגולים, וסביבם היו יושבים עוד כמה אנשים בלי סדר. ואותו שהיה יושב באמצע (כלומר שהיה יושב מטה על צדו) היה עושה בשפתיו וכלם סביבו היו עושים בשפתותיהם אחריו.

ואחר כך ראיתי והנה איננו (אותו האמצעי) וכלם היושבים סביבו הפסיקו לעשות בשפתותיהם, ושאלתי מה זה. השיבו לי שנתקרה ונגוע ופסק מלדבר והפסיקו מלדבר.

ואחר כך התחילו כלם לרוץ ורצתי אחריהם. וראיתי שני פאלאצין [ארמונות] היו בנינים נאים יפים מאד, ושם היו יושבים שני שררות והם רצו לשם להשררות והתחילו לטען עמקם למה התעיתם אותנו, ורצו להרגם, וברחו השררות לחוץ. וראיתם והוטב בעיני מאד מהות שלהם. ורצתי אחריהם.

וראיתי מרחוק אהל יפה. וצעקו משם להשררות חזרו לאחוריהם, ובקשתם כל הזכיות שיש לכם ונטלתם בידכם. ותלכו להגר התלוי שם, ושם תפעלו כל מה שתמצו.

וחזרו לאחוריהם וקבלו הזכיות שלהם והיו שם חבילות זכיות, ורצו להגר ורצתי אחריהם וראיתי גר (דלוק) תלוי באויר, ובאו השררות והשליכו הזכיות אל הגר ונפלו מהגר ניצוצות לתוך פיהם. והחזיר עצמו הגר ונעשה מהגר נהר ושתו כלם מהנהר.

וְנַעֲשׂוּ בְרִיּוֹת בְּקִרְבָּם, וּבְשִׁפְתָהוּ לְדַבֵּר יֵצְאוּ מֵהֶם הַבְּרִיּוֹת. וּרְאִיתִים
רָצִים וְשָׁבִים וְאִינָם מִיֵּן אָדָם וְלֹא מִיֵּן חַיָּה רַק בְּרִיּוֹת.

וְאַחֲר־כֵּן הִתְנַעְצוּ לְחֹזֵר לְמִקּוֹמָם. וְאָמְרוּ אִיךְ נוֹכַל לְחֹזֵר לְמִקּוֹמְנוּ.
עָנָה אֶחָד נִשְׁלַח לְהֶאֱחָד הָעוֹמֵד שָׁם וְאוֹחֲזוּ חֶרֶב מִשָּׁמַיִם
לְאָרֶץ. וְאָמְרוּ אֵת מִי נִשְׁלַח. וְהִתְנַעְצוּ לְשִׁלַּח לְהַבְּרִיּוֹת וְהִלְכוּ הַבְּרִיּוֹת
לְשָׁם וּרְצַתִי אַחֲרֵיהֶם.

וּרְאִיתִי אוֹתוֹ מְאִיִּם עוֹמֵד מִשָּׁמַיִם לְאָרֶץ וְחֶרְבוֹ בְּיָדוֹ מִשָּׁמַיִם לְאָרֶץ,
וְלֹא כַּמָּה פִּיּוֹת. הֵינּוּ פֹה אֶחָד הֵינּוּ חוֹד (שְׁקוֹרִין שְׂאֵרָה) לְמִיתָה,
וּפֹה אֶחָד עַל עֲנִיּוֹת וּפֹה אֶחָד עַל חִלְשׁוֹת. וְכֵן כַּמָּה פִּיּוֹת עַל שְׂאֵר
עֲנָשִׁים.

וְהִתְחִילוּ לְבַקֵּשׁ שְׂזוּה וּמִן רַב הָיוּ לָנוּ יְסוּרִים מִמֶּנּוּ. עֲתָה הֵיחָ לָנוּ לְעוֹר
וְהִבֵּא אוֹתָנוּ אֶל מְקוֹמְנוּ (וְאָמַר אֵינִי יָכוֹל לְעוֹר אֶתְכֶם)
וּבִקְשׁוּ, תֵּן לָנוּ הַפֶּה שֶׁל מִיתָה וְנִהְרַג אוֹתָם וְלֹא רָצָה. וּבִקְשׁוּ פֹה אַחֵר
וְלֹא רָצָה לְתֵן לָהֶם שׁוֹם פֹּה (הֵינּוּ שְׂאֵרָה) וְחֹזְרוּ. בְּתוֹךְ כֵּן בָּא פְקֻדָה לְהִרְג
אֵת הַשְּׂרָרוֹת וְהִסִּירוּ אֵת רֵאשִׁים.

בְּתוֹךְ כֵּן חֹזֵר הַמַּעֲשֶׂה בְּשִׁהִיחַ, שִׁהִיחַ אֶחָד שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ בְּנִ"ל
וְסָבִיבוּ עֲגוּלִים וְכוּ' וְרָצוּ לְהַשְּׂרָרוֹת וְכוּ' הַכֹּל בְּנִזְכָּר. רַק
עֲתָה רְאִיתִי שֶׁהַשְּׂרָרוֹת לֹא הִשְׁלִיכוּ הַזְּכוּיּוֹת אֶל הַנֵּר. רַק לָקְחוּ הַזְּכוּיּוֹת
וְהִלְכוּ לְהַנֵּר וְשָׁבְרוּ אֵת לִבָּם וְהִתְחִילוּ לְבַקֵּשׁ בְּתַחֲנוּגִים לְפָנֵי הַנֵּר.

וְנִפְלוּ נִיצוּצוֹת מֵהַנֵּר לְתוֹךְ פִּיהֶם, וּבִקְשׁוּ בְּתַחֲנוּגִים עוֹד, וְנַעֲשֶׂה מֵהַנֵּר
נֶהָר וְכוּ' וְנַעֲשׂוּ הַבְּרִיּוֹת בְּנִ"ל וְאָמְרוּ לִי שְׂאֵלוֹ יְחִיו, כִּי
הָרֵאשׁוֹנִים נִתְחַיְבוּ הַרְיָגָה עַל שֶׁהִשְׁלִיכוּ הַזְּכוּיּוֹת לְהַנֵּר וְלֹא בִקְשׁוּ
בְּתַחֲנוּגִים כְּמוֹ אֵלוֹ.

וְלֹא יָדַעְתִּי מַה זֶה, וְאָמְרוּ לִי לֶךְ אֶל הַחֶדֶר הַזֶּה וַיֹּאמְרוּ לֶךְ פְּרוֹשׁ עַל זֶה.

וְהִלְכֹתִי לְשָׁם וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם זָקֵן אֶחָד וּשְׂאֵלְתִיו עַל זֶה. וְתַפֵּס זָקֵנִי בְּיָדוֹ וְאָמַר לִי הֲרֵי זָקֵנִי הִיא פְּרוֹשׁ עַל הַמַּעֲשֵׂה. וּשְׂאֵלְתִיו אֵינִי יוֹדֵעַ עַדְיָן.

וְאָמַר לִי לֶךְ אֶל הַחֶדֶר הַזֶּה וְשָׁם תִּמְצָא פְּרוֹשׁ. וְהִלְכֹתִי לְשָׁם וְרֵאִיתִי הַחֶדֶר אֶרְדָּה וְרָחֵב עַד אֵין קֶץ וְכֵלּוֹ מְלֵא בְּתַבִּים, וּבְכֹל מְקוֹם שֶׁפִּתְחֹתִי רֵאִיתִי פְּרוֹשׁ עַל הַמַּעֲשֵׂה.

כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּיּוֹ הַקְּדוֹשׁ פָּה אֶל פָּה. וְאָמַר שְׁכַל הַתּוֹרוֹת שֶׁהוּא אוֹמֵר יֵשׁ בָּהֶם רְמִזִּים מִהַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה. וְהַתּוֹרָה הַמִּתְחַלֶּת תִּשְׁעָה תִּקּוּנֵי בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן כ' הוּא כָּלוּ פְּרוֹשׁ עַל זֹאת הַמַּעֲשֵׂה.

וְהַמִּשְׁכִּיל יִבִּין שֶׁם כַּמָּה רְמִזִּים נִפְלְאִים מִזֹּאת הַמַּעֲשֵׂה עֵינֵי שָׁם מַה שֶׁמִּבְּאֵר שָׁם שֶׁנִּפְתַּח הַלֵּב, בְּבַחֲיַנֵּת (תְּחִלִּים קד) פֶּתַח צוּר וַיִּזְוְבוּ מֵיָם עֵינֵי שָׁם, בְּחִינּוֹת נְהָרוֹת הַנִּל. וְהִבֵּן שָׁם כָּל הַתּוֹרָה הַיָּטִב וְתוֹפָה לְהִבִּין אֵיזָה רְמִזִּים בְּעֶלְמָא בְּזֹאת הַמְרָאָה הַנִּל.

זֶה שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וְאַחֲרֵיכֵן רָאָה וְהִנֵּה אֵינְנוּ וְהִשִּׁיבוּ לוֹ שְׁנַתְקַרֵּר וְנִגְוָע. זֶה בְּחִינַת הַנְּשֻׁמָּה הַמִּבְּאֵר בְּהַתּוֹרָה הַנִּל שֶׁהִיא מְסֻבֶּלֶת בְּיִסּוּרֵינֵי פֶת בְּמִלַּח תֹּאכַל עֵינֵי שָׁם, וְאַפְשָׁר מְרַמֵּז עַל מַה שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם בַּמִּשְׁנָה (אֲבוֹת ו) אַחֲרֵי פֶת בְּמִלַּח תֹּאכַל וְכוּ' וְעַל הָאָרֶץ תִּישֵׁן.

וְאַפְשָׁר לָזֶה מְרַמֵּז מַה שֶׁכְּתוּב לְעִיל שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וְסָבִיבוֹת כַּמָּה וְכַמָּה עֲגוּלִים בְּלֵי סֶדֶר, כָּלָם מְקַבְּלִים מִהַנְּשֻׁמָּה הַנִּל, כִּי כָּל בְּאוּרֵי הַתּוֹרָה נִמְשָׁךְ עַל יָדָהּ. וְאַפְשָׁר זֶהוּ שֶׁמְרַמֵּז שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים

בשפתותיהם הינו שהיו מגלים באורי התורה הנ"ל, ועל-כן בשנתקרה ונגוע האמצעי הנ"ל שהוא מרמוז להנשמה הנ"ל, על-כן הפסיקו כלם לעשות בשפתותיהם ולדבר, כי כשהנשמה הזאת נצטננת שהוא בחינת הסתלקות שלה, אזי אין כח להמשיך באורי התורה כמבאר במאמר הנ"ל ע"ן שם היטב.

ודוק מאד בעיון גדול במעשה הנ"ל ובהתורה הנ"ל, ותזכה להבין עוד כמה רמזים נוראים.

וזה שרצו להשררות והתחילו לטען עמהם הינו ענין מריבה וקטטה זה בחינת מחלקת שנעשה על הצדיקים על-ידי הסתלקות באורי התורה ואפשר שהשררות מרמזים על משה ואהרן שנסתלקו בשביל מי מריבה על שטעו הטעות המבאר שם בהתורה הנ"ל שלא בקשו בתחנונים והבין היטב.

וענין הנר שנפלו ניצוצות בתוך פיהם וחזר הנר ונעשה נהר וכו', זה בחינת דבורים חמים שממשיכים מלב העליון על-ידי שנגמרו רחמי השם ותברך עליו ונפתח לב העליון ונשפע מלב העליון דבורים, ועל-ידי-זה ממשיך באורי התורה גם-כן משם, בבחינת פתח צור ויזובו מים וכו'.

וזה בחינת מה שחזר הנר ונעשה נהר, כי הנר מרמוז על הלב שהוא נר דלוק בידוע. ובתחלה נפלו ניצוצות משם לתוך פיהם זה בחינת דבורים חמים שנגמשו מהלב שנקרא בהמעשה הנ"ל נר כנ"ל. ואחר-כך זה הנר בעצמו חזר ונעשה נהר, זה בחינת באורי התורה שנגמשו גם-כן מהלב שהוא בחינת נר. בבחינת פתח צור ויזובו מים כנ"ל.

ומה שהשליכו הזכיות הינו שהזכירו הזכיות והמעשים טובים שלהם. והשתמשו במטה עז בשביל המשכת התורה. וזהו הפעולות שפענו במבאר שם עין שם.

והבריות שנעשו בקרבם ואחר כך בשפתחו פיהם יצאו. זה בחינת כחות הרוחניות שהן המלאכים שנבראים מאותיות התורה שמתדשין. והם מקבלים כח מאדום. שהוא בחינת זה שאוחזו החרב בידו המבאר מהמעשה. כי הוא ממנה על החרב, והוא ממנה על כל הענשים לענש הרשעים. וזה בחינת כמה מיני פיות וחדודין שיש לחרב, לפעמים צריכין לענש הרשעים בחרבא ובקטלא, ולפעמים בענשים אחרים. במבאר שם בהתורה הנ"ל.

ומחמת הפגם והפעולות לא רצה לתן להם שום פה וחד (הינו שארף) מהחרב, כי לא רצה לתן להם שום כח בחינת ויאמר לא תעבר בי וכו' עין שם היטב, כי צריכין לשבר הלב דוקא ולבקש בתחנונים. ואף על פי שלוקחין בידם הזכיות הינו המטה עז, הוא בשביל ענין אחר להכניע הרע שבעדה, אבל המשכת התורה צריכין להמשיך ברחמים ותחנונים.

ודוק היטב מאד בהתורה הנ"ל, ובהמעשה ותבין עוד רמזים נפלאים ותראה נפלאות השם לפי השגתך, מה מאד עמקו מחשבותיו, אם אמנם אחר כל זה אף אם מוצאים איזה רמזים בעלמא, עדין הדברים סתומים וחתומים עד עת קץ. עם כל זה מה שאפשר לנו להשיג איזה רמז בעלמא במראה נפלאה ונוראה כזו, מה טוב להנשמה.

כי הוא זכות גדול להאדם בשזוכה שיהיו מחשבותיו משוטטות בדברי רבנו זכרנו לברכה הקדוש והנורא מאד אשר אין ערך אליו. ואי

אֶפְשָׁר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ הַקְּדוֹשׁ שְׁלֹא לִפְנֵים בְּכַבּוּדוֹ חֵם וְשָׁלוֹם כִּי כָּל הַמוֹסִיף גּוֹרֵעַ. מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁמְקַלְסִין אוֹתוֹ וְכוּ' (עין בְּרִכּוֹת ל"ג) וְכָל מֵה שֶׁנִּמְצָא בְּדִבְרֵינוּ אֵיזָה שִׁבְחָה עַל רַבְּנוּ וְזָכוּנוּ לְבִרְכָה הַקְּדוֹשׁ וְהַנוֹרָא מְאֹד, צְרִיכִין לִידַע שֶׁהַכֹּל נֶחְשָׁב כְּלֵא, וְאֵינוּ אֶפְלוּ כְּמִטָּפָה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ כָּלֵל, כִּי הִיָּה נֶעְלָם בְּתַכְלִית הַהֶעְלָם מִשְׁכָּל אֲנוּשֵׁי. וְאֶפְלוּ צְדִיקִים גְּדוֹלִים אֵי אֶפְשָׁר לְהֵם לְהַשִּׁיג מִקְצַת מַעֲלָתוֹ. וְאֵין לָנוּ שׁוֹם הַשְּׁנָה וְתַפְיֶסָה בּוֹ כָּלֵל כִּי־אִם עַל־יְדֵי קְצַת הַתּוֹרוֹת הַנִּפְלְאִים שֶׁנִּגְלָה בְּסִפְרֵי הַקְּדוֹשִׁים, וְהַמַּעֲשִׂוֹת הַנוֹרָאוֹת הַמּוֹבְאִים פֶּה. וּמִזֶּה יָכוֹל כָּל חַד כְּפֹם מָה דְּמַשְׁעֵר בְּלִבָּה לְהַבִּין קְצַת מַעַט מִזְעֵר עַד הֵיכֵן מִגִּיעַ רוּם תְּקִפּוֹ וְקִדְשָׁתוֹ עַד אֵין תַּכְלִית. אֲשֶׁר־יְלוּד אִשָּׁה שְׁזָכָה לְמַעֲלָה כְּזוֹ הַעוֹלָה לְמַעֲלָה לְמַעֲלָה, מֵה שְׂאִין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לְחַשֵּׁב.

וְאִם אָמְנָם אַף־עַל־פִּי־כֵן הִיָּה אֶפְשָׁר לְסַפֵּר קְצַת בְּשִׁבְחֵי הַקְּדוֹשִׁים מֵה שֶׁרְאִינוּ בְּעֵינֵינוּ קְצַת. אִךְ הַמְשִׁכִּיל כְּעַת יָדֵם מִחֲמַת הַמַּחְלָקֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהִיָּתָה עָלָיו בְּחַיָּו.

(שִׁיף לְעִיל) וְזֶה שֶׁבִקְשׁוּ פֶּה הֵינּוּ שְׂאֵרָף שֶׁל מִיתָה, וְלֹא רָצָה לְתַן, וּבִקְשׁוּ פֶּה אַחַר וְלֹא רָצָה גַם־כֵּן. כִּי רָצוּ לְעַנֵּשׁ אוֹתָם בְּחֶרֶב וּקְטָלָא, וְלֹא רָצָה לְתַן לָהֶם זֶה הַכַּח, וּבִקְשׁוּ עַל־כָּל־פָּנִים עֲנֵשׁ אַחַר לְעַנֵּשׁ אֶת הַרְשָׁעִים וְלֹא רָצָה כָּלֵל, הַכֹּל מִחֲמַת הַטְּעוֹת הַנִּל. וְזֶה שֶׁבִקְשׁוּ שְׂיַתֵּן לָהֶם כַּח כְּדֵי שְׂיִכְלוּ לְחֹזֵר, זֶה מְרַמֵּז שְׂיִבּוֹאוּ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵם צְרִיכִין לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אֵיזָה כַּח לְעַנֵּשׁ הַרְשָׁעִים כְּדֵי לְבּוֹא לְאַרְץ־יִשְׂרָאֵל וְהִבֵּן הַיֵּטֵב. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ לָזֶה שֶׁחֶרֶב בְּיָדוֹ שְׂזָה זְמַן רַב הִיָּה לָהֶם יְסוּרִים מִמֶּנּוּ, זֶה בְּחִינַת מֵה שֶׁאָמְרוּ לְאַדּוּם (בַּמִּדְבָּר כ): "אַתָּה יַדְעָתָ אֶת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מַצְאָתָנוּ", אַתָּה דִּיקָא כִּי כָּל הָעֲנָשִׁים עַל יָדוֹ עֵין שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּל. וְזֶה שֶׁאָמַר הַזְּקֵן שֶׁזְּקֵנוּ הוּא פְּרוּשׁ עַל

המעשה כי כל התורה הנ"ל מרמז בבחינת זקן כמו שבאר רבנו זכרוננו
לברכה שהכל מרמז בתשעה תקונין יקירין אתמסרין לדקנא, כמבאר
שם היטב. ועל-בן אחר-כך בשחזר געשה מעשה הנ"ל שהיה אחד
שוכב על הארץ וכו' אז נשמרו השורות ולא השליכו הזכיות אל הגר,
רק לקחו הזכיות והלכו להגר ושברו את לבם, והתחילו לבקש
בתחנונים. ואמרו שאלו יחיו, כי הראשונים נתחייבו הריגה על
שהשליכו הזכיות להגר ולא בקשו בתחנונים כמו אלו, הינו כנ"ל.
שעקר הטעות של משה רבנו היה שלא המשיך מימי התורה על-ידי
רחמים ותחנונים, רק על-ידי מטה עז, שזה בחינת הפאת הצור וכו'
כמו שבאר שם. ועל-בן עתה נשמרים לדבר ולבקש רק ברחמים
ותחנונים ועל-ידי זה יחיו. יהי רצון שיבוא משיח צדקנו במהרה
בימינו וביאנו לשלום לארץ-ישראל הקדושה ואז יתקן הכל במהרה
בימינו אמן:

פר

(ד) מזה שספר קדם ראש-השנה תקס"ט סוף קנין תקס"ח ובאותו העת
הביא לו השוחט מטעפליק כסא נפלאה.

וסמוך לזה ספר זאת שראה במראה או בחלום שהביאו לו כסא,
והיה אש סביבה. והלכו כל העולם אנשים ונשים וטף
לראותה. ובשחזרו משם, אזי תכף נתקשרו זה עם זה ונעשה שדוכים
ביניהם. וגם כל מנהיגי הדור כלם הלכו לראותה. ושאלתי כמה היא
רחוקה, ומפני מה תכף געשו שדוכים. והלכתי והקפתי סביבם לילך
שם.

וְשָׁמַעְתִּי שְׁהוֹלֵךְ וּבָא רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה. וְהֵייתִי מְסַפֵּק אִם לַחֲזֹר אִם לְהִתְעַבֵּב שָׁם, וְהֵייתִי נְבוֹךְ בְּדַעְתִּי וְאִמְרַתִּי בְּלִבִּי אֵיךְ אֲשָׁאֵר בְּכֹאֵן עַל רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה, וְאִמְרַתִּי בְּדַעְתִּי לְפִי הַגּוֹף הַלּוֹשׁ שְׂיִישׁ לִי לָמָּה לִי לַחֲזֹר וְהֵייתִי שָׁם.

וּבֵאתִי לְהַכְפִּיא וְרֵאִיתִי שָׁם רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה מִמָּשׁ. וְכֵן יוֹם-כְּפוּר, יוֹם כְּפוּר מִמָּשׁ. וְכֵן סְבוּת, סְבוּת מִמָּשׁ. גַּם שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ צוֹעְקִים (ישעיה א): "חֲדָשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנֵאָה גַּפְשִׁי", מַה לָּכֶם לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם, רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה בְּעֶצְמוֹ יִשְׁפֹּט. וּבְרָחוּ כְּלָם עִם כָּל מְנַהֲיֵי הַדּוֹר כְּלָם בְּרָחוּ.

וְרֵאִיתִי שָׁם שֶׁהָיָה חֲקוּק עַל הַכְּפֵא כָּל צוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּרוּאֵי עוֹלָם, וְכָל אֶחָד הָיָה חֲקוּק עִם בֵּת זוּגוֹ אֲצִלוֹ וּבְשִׁבִיל זֶה נַעֲשִׂין תַּכְרָף שְׂדוּכִים. כִּי כָּל אֶחָד מְצָא שָׁם וְרָאָה בֵּת זוּגוֹ. וּמֵאַחַר שְׂבִימִים הַקְּדָמוֹנִים לְמִדְתִּי, נָפַל בְּדַעְתִּי שֶׁפְּסוּק (דניאל ז): "כִּרְסִיָּה שְׂבִיבִין דֵּי נִוֵּר" רֵאשִׁי-תְבוּת שְׂדָכָן כִּי עַל-יְדֵי הַכְּפֵא נַעֲשִׂין שְׂדוּכִין בְּנִ"ל, גַּם כְּרְסִיָּה רֵאשִׁי-תְבוּת רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה יוֹם-כְּפוּר סְבוּת. וְעַל-כֵּן בְּשִׁמְיֵי עֲצֵרֶת זוּגָא דְמִטְרוֹנִיתָא (זהר ויקרא צו): וְשִׂאֲלַתִּי מַה יְהִיָּה פְּרָנְסְתִי וְאִמְרוּ לִי שִׂאֲהִיָּה שְׂדָכָן וְהֵאֵשׁ הַקִּיף סְבִיבוּ.

כִּי בְּאֵמַת רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה הִיא טוֹבָה גְּדוּלָּה כִּי הוּא מוֹעֵד שֶׁהַלְּבָנָה מִתְּכַסֶּה בּוֹ, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר (חלזן ס): הִבִּיאוּ עָלַי כְּפָרָה. וְהוּא טוֹבָה גְּדוּלָּה לְהָעוֹלָם, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה אָנוּ יְכוּלִין לְבַקֵּשׁ כְּפָרָה בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה. עֵינַן כָּל זֶה בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר, וַיִּבֶן ה' אֶת הַצֹּלַע. הַמְדַבֵּר מִשְׂרָשֵׁי נְשָׁמוֹת הַכְּלוּלִים בְּכְפֵא עֵינַן שָׁם הֵיטִיב כָּל הַתּוֹרָה בְּלִקּוּטֵי תַנְיָנָא סִימָן א' כִּי הוּא פְּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשֵׂה הַנִּ"ל. כִּי זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמָרָה בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה שֶׁאַחַר זֶה הַסְּפוּר, וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וְנֶעְלָמִים מְאֹד. גַּם חֶסֶד קָצַת כִּי לֹא נִכְתַּב בְּשִׁלְמוֹת.

ופעם אחת דבר מהמעשיות והזכיר אז ענין זה מקשר המעשה הזאת עם התורה הנ"ל. כפה נורא ונפלא ונשגב מאד הענין הזה למי שיש לו לב להבין. ואז אמר אם אין אתם שמחים איני יודע מה לכם כלומר שראוי לנו לשמח על-כל-פנים מאד תמיד כשזכינו למעם אורות נוראות כאלו וכו'. ואחר שספר המעשה הזאת אמר שאתם יכולין לומר עליה תורה כל ימי חייכם, ונער בנו על שאין אנו שמחים, ואמר שראוי לנו לשמח מאד מאד.

>וארא בחלום, שהיה יום הכפורים, וזה היה פשוט אצלי שבכל יום כפור מקריבין אחד לקרבן, שהכהן הגדול מקריב אותו, ובקשו אחד לקרבן, ונתרציתי אני להיות לקרבן. ואמרו לי שאכתב עצמי על זה בכתב, וחיבתי עצמי על זה בכתב. אחר-כך כשרצו להקריב, חזרתי בי והייתי רוצה להתחבא, אך ראיתי שכל ההמון סביבי ואיך אפשר להתחבא. ורציתי לצאת מן העיר והייתי יוצא וחולך מן העיר, ובתוך יציאתי חזרתי ובאתי לתוך העיר, והנה אני מסתכל שחזרתי ובאתי לתוך העיר, והייתי רוצה להתחבא בין פאלק מאסקוויטער [אנשי מוסקבה] אמות העולם, וחשבתי שאם יבואו כל העולם ויבקשו מהם שיתנו אותי, בודאי ימסרו אותי לידם. ונמצא אחד שנתרצה להיות קרבן במקומי, אך אף-על-פי-כן מתירא על להבא, ולא נכתב בסדר, גם חסר הסיום. וכפי ששמענו היה זה שנתרצה להיות קרבן במקומו הרב מברדיטשוב זכרוננו לברכה, כי נסתלק אז. וזה שאמר "מתירא אני על להבא", כי גם הוא נסתלק בשנה האחרת אחר פטירת הרב מברדיטשוב זכרוננו לברכה.

(אמר הפעתיק: עין תוספות סוף מנחות ד"ה ומיכאל, ובכתבי האר"י ו"ל, שלא לומר מהרה אחר

ואשי ישראל ותפלתם וכו' עין שם):

פה

(ה) תקס"ט א' דחנכה אחר הדלקת נר חנכה בליזה אורח נכנס לבעל הבית. ושאל לבעל הבית מאין פרנסתך. והשיב לו אין לי פרנסה קבועה בביתי רק מחיתי מן העולם. ושאל לו מה אתה לומד והשיב לו.

והיו משיחים יחד. עד שנכנסו בתוך שיחת דברים היוצאים מן הלב, והתחיל הבעל הבית להשתוקק ולהתגעגע מאד איך משיגים ומגיעים לאיזה דבר מעלה שבקדשה. אמר לו האורח אני אלמד עמך ותמה הבעל הבית והתחיל לחשב אולי אינו בן אדם כלל. אך חזר וראה שהוא מדבר עמו כדרך בני אדם.

אך תכף נתחזק האמונה אצלו להאמין בו. והתחיל תכף לקראו רבי, ואמר לו קדם כל אני מבקש ללמד מכם איך להתנהג בכבודכם ואין צריך לומר שאפגם ממש בכבודכם חס ושלום רק אף-על-פי-כן בן אדם קשה לו להזהר לגמרי בראוי, על-כן אני רוצה שתלמדוני איך לנהג בכבודכם. והשיב לו כעת אין לי פנאי, בעת אחר אבוא אצלך ואלמדך זאת, וכעת אני צריך לילך מכאן.

ואמר לו גם על זה אני צריך ללמד מכם כמה אני צריך ללוות אתכם, ואמר לו עד אחר הפתח והתחיל לחשב איך אצא עמו כי בעת אני עמו בין הבריות ואם אצא עמו לבדו מי יודע מי הוא ושאל לו ואמר לו יש לי פחד לצאת עמכם השיב לו אם אני יכול פזאת ללמד עמך. גם עתה אם ארצה לעשות לך איזה דבר מי ימחה בידי. ויצא עמו מן הפתח.

ואזי תקף הטף אותו והתחיל לפרח עמו, והיה קר לו ולקח מלבוש ונתן לו, ואמר לו קח זה המלבוש וייטב לך והיה לך אכילה ושתיה וכל טוב ותשב בביתך ופרח עמו.

בתוך כך הסתכל והנה הוא בביתו. ולא היה מאמין בעצמו שהוא בביתו, אך הסתכל והנה הוא מדבר עם בני אדם ואוכל ושותה בדרך העולם, בתוך כך חזר והסתכל והנה הוא פורח בבתחלה, חזר והסתכל והנה הוא בביתו, חזר והסתכל והנה הוא פורח, וכן היה מתנהג זמן רב.

אחר כך הוריד אותו בין שני הרים בנאי ומצא שם ספר והיו בו צרופי אותיות אז"ח הוא ד' וכו' והיה מצטר בהספר כלים ובתוך הכלים היו אותיות. גם היה בתוך הכלים אותיות של הכלים שיכולין לעשות על ידם אלו הכלים והיה לו חשק מאד ללמוד את הספר.

בתוך כך הסתכל והנה הוא בביתו, חזר והסתכל והנה הוא שם, והתישב עצמו לעלות אל ההר אולי ימצא שם איזה ישוב.

וכשבא אל ההר ראה עומד שם אילן של זהב עם ענפים של זהב ועל הענפים תלויים כלים כמו אלו הכלים המצויין בספר, ובתוך הכלים היו כלים שעל ידם עושים אלו הכלים. והיה חפץ לקח משם הכלים ולא היה יכול, מחמת שהיו נסבכים שם על הענפים שהיו בעקמימיות. בתוך כך הסתכל והנה הוא בביתו.

והיה לו פליאה גדולה מה זאת שהוא פעם בכאן ופעם שם. והיה חפץ לספר זאת לבני אדם אך איך מספרין פליאה כזו לבני אדם מה

שָׁאִין רְאוּי לְהֶאֱמִין. בְּתוֹךְ כֶּךָ הִסְתַּכַּל מִן הַחֲלוּן וְרָאָה אֶת הָאוֹרַח הַגִּיל
וְהִתְחִיל לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ מְאֹד שֶׁיָּבֹא אֵצֶלּוֹ, וְאָמַר לוֹ אֵין לִי פְנָאֵי כִי אֲנִי
הוֹלֵךְ אֵצֶלְךָ.

אָמַר לוֹ זֶה בְּעֵצְמוֹ נִפְלְאָת בְּעֵינַי, הֲרֵי אֲנִי כְּאֵן וּמָה זֶה שְׂאֵתָם הוֹלְכִים
אֵצֶלִי. הִשִּׁיב לוֹ בְּשִׁעָה שְׁנַתְרַצִּית לִילֵךְ עִמִּי לְלוֹוֹת אוֹתִי מִן
הַפֶּתַח אִז לְקַחְתִּי מִמֶּךָ הַנְּשִׁמָּה וְנִתְתִּי לָהּ לְבוּשׁ מִן הַגִּזְעָן הַתַּחְתּוֹן
וְהַנְּפֶשׁ רֵיחַ נִשְׁאָר אֵצֶלְךָ. וְעַל-כֵּן כְּשִׂאֵתָה מְדַבֵּק מִחֲשַׁבְתְּךָ לְשֵׁם אֵתָה
שֵׁם וְאֵתָה מִמְּשִׁיךְ הָאֵרָה מִמֶּנּוּ אֵלֶיךָ, וּכְשִׂאֵתָה הוֹזֵר לְכֵאֵן אֵתָה כְּאֵן.
וְאִינִי יוֹדֵעַ מֵאִיזָה עוֹלָם הוּא, מֵעוֹלָם טוֹב הוּא בּוֹדָאֵי וְעַדִּין לֹא נִגְמַר
וְלֹא נִסְתַּיִם:

פו

(ו) תַּקֻּם"ט חָלַם לוֹ שֶׁהָיָה קְבוּץ אֶחָד שֶׁל יְהוּדִים עִם מְנַהֵיג אֶחָד
שֶׁהָיָה גָּדוֹל מְאֹד בְּעוֹלָם. וְנִגְזְרוּ גְזֵרָה לְהַרְגֵּ אֶת כָּל
הַיְהוּדִים, וְהַמְנַהֵיג נָפַל עַל עֵצָה שְׁצָרִיכִין לְשִׁנוֹת עֵצְמוֹ לְעַרְל. וְהִלְךְ
וְקָרָא אֶמֶן וְנִלַּח לוֹ הַזְּקֵן עִם הַפְּאוֹת. וְאַחֲרֵי-כֵן נִתְבַּרַר שֶׁהוּא שֶׁקֶר שֶׁלֹּא
נִגְזַר כָּלֵל הַגְּזֵרָה הַגִּיל. כִּמָּה בּוֹשָׁה הִגִּיעַ לְאוֹתוֹ מְנַהֵיג, בּוֹדָאֵי לֹא הָיָה
אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְרַאוֹת לְפָנָי הָעוֹלָם וְהַצָּרֵף לְעַקֵּר וְלִבְרַח. וְאִיךָ יוֹצֵאִין מִן
הַפֶּתַח וְאִיךָ שׁוֹכְרִין עֲגָלָה וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה בּוֹדָאֵי הָיָה לוֹ בּוֹשָׁה וּכְלָמָה
גְּדוּלָה מְאֹד אֲשֶׁר אֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר. וּבּוֹדָאֵי הַצָּרֵף לִישֵׁב אִיזָה זְמַן אֵצֶל
עַרְל עַד שִׁיִּצְמַח זְקֵנּוֹ. <זֶה הָרָאוּ לוֹ נֶגֶד הַמְּפָרְסָם שֶׁל עַבְשִׁיו>:

פז

(ז) תַּקֻּם"ד לֵיל שַׁבַּת קִדְשׁ אַחַר הַקִּדּוּשׁ וְאַרְאָ בְּחֵלוֹם וְהֵייתִי בְּתוֹךְ
עִיר, וְנִדְמָה לִי בְּחֵלוֹם שֶׁהָעִיר הִיְתָה גְּדוּלָה מְאֹד, וּבָא

לְשֵׁם צַדִּיק גָּדוֹל מְצַדִּיקִים הַיְשָׁנִים שֶׁהָיָה מְחֻזָּק לְצַדִּיק גָּדוֹל, וְהִלְכוּ
הַכֹּל אֵלָיו. וְגַם אֲנִי הִלַּכְתִּי אֵלָיו וְרָאִיתִי וְהָיוּ בְּלָם עוֹבְרִים אֶצְלוֹ בְּצַדוֹ
וְלֹא נִתְּנוּ לוֹ שְׁלוֹם וְהָיָה נִרְאָה שֶׁעוֹשִׂין זֶה בְּכּוֹנֵה. וְתַמְהָתִי מְאֹד שֶׁהָיָה
לָהֶם עֲזוֹת כְּזֹה, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁהוּא צַדִּיק גָּדוֹל. וְשִׂאֲלַתִּי עַל זֶה אִיךָ יֵשׁ
לָהֶם עֲזוֹת כְּזֹה לְבָלִי לִתֵּן לוֹ שְׁלוֹם בְּכּוֹנֵה כַּנִּל. וְהָיָה הַתְּרוּץ כִּי בְּאֵמֶת
הוּא צַדִּיק גָּדוֹל, אִיךָ יֵשׁ לוֹ גּוֹף מְלַקֵּט מִכַּמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת
מְקוֹמוֹת הַמְּטַנְּפִים, אֲבָל הוּא בְּעֵצְמוֹ אָדָם גָּדוֹל, וְקִבֵּל עַל עֵצְמוֹ שֶׁהוּא
יִתְקַן זֶה הַגּוֹף וְאִין שׁוֹאֲלִין בְּשְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּמְקוֹמוֹת הַמְּטַנְּפִים (שַׁבָּת י').
עַל-כֵּן לֹא נִתְּנוּ לוֹ שְׁלוֹם:

פח

(ח) בַּחֹל וְאֶרָא בַּחֲלוֹם וְהָיְתָה חֲתָנָה וְהָיוּ שָׁם פְּלוֹת הַרְבֵּה וְכֻלָּה אַחַת
הָיְתָה בִּינֵיהֶם חֲשׁוּבָה מְכֻלָּם וְהָיְתָה נִרְאָה בְּעֵינֵי הָעוֹלָם
חֲשׁוּבָה מֵהֶם, וְהָיוּ שָׁם קַפְּלִיעַם [מְקַהְלוֹת] הֵינּוּ כְּלִי שִׁיר שֶׁהָיוּ מְנַגְּנִים.
וְרָאִיתִי שֶׁנִּפְתַּח פֶּתַח וְנִכְנְסוּ אֶל הַיְשִׁיבָה וְהָיוּ מִתְאַסְּפִים הַמּוֹן רַב אֶל
הַיְשִׁיבָה. וְכִשְׂרָאִיתִי שֶׁהֵם מִתְרַבֵּים וְהוֹלְכִים הָיִיתִי מִחֲשֵׁב
אִיךָ אוֹכֵל לְכַנֵּס בֵּין הַמּוֹן רַב כְּזֹה.

וְחִטְּפִתִּי עֵצְמִי לְשֵׁם וְהָיִיתִי עוֹמֵד עַל גַּבִּם וְהָיָה שָׁם רֹאשׁ יְשִׁיבָה שֶׁהָיָה
לוֹמֵד עִמָּהֶם וְהָיָה שָׁם כְּבוֹד הַתּוֹרָה גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד וְהַפְּלוֹת
הָיוּ מְרַקְדִים. וְעַקֵּר הָיָה הַפְּלָה הַחֲשׁוּבָה הַנִּל שֶׁהִיא הָיְתָה מְרַקְדֵת שָׁם.
וְכֹל מָה שֶׁהָיְתָה הַקַּפְּלִיעַ מְנַגְּנֵת אֵיזָה נִגּוֹן הָיְתָה הִיא מְזַמְּרֵת הַנִּגּוֹן
בְּעֵצְמָה אַחֲרֵי-כֵן. וְהָיָה שָׁם כְּבוֹד הַתּוֹרָה גָּדוֹל מְאֹד וְנִפְלְאֵתִי הַרְבֵּה
מְאֹד עַל גְּדֹל כְּבוֹד הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה שָׁם.

וּדְבַרְתִּי עִם אֲנָשִׁים שְׁהִייתִי מִכִּיר עִמָּהֶם הֲרֵאיתֶם כְּבוֹד הַתּוֹרָה כְּזֶה.
 וּכְפִי הַנִּרְאָה הָיוּ עוֹסְקִים בְּלִמּוּד הַפְּשׁוּט בְּנִגְלָה בִּי הַנִּרְאָה
 שֶׁהָיוּ שָׁם רַבָּנִים וְגַם הַסְּפָרִים הָיוּ מֵרָאִים עַל זֶה שֶׁהָיוּ סְפָרִים גְּדוֹלִים
 מְאֹד כְּדֶרֶךְ הַלְמוּד הַנִּ"ל:

פ ט

(ט) שִׁיחַתּוֹ הַקְּדוּשָׁה שֶׁל רַבְּנוֹ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה מוֹצְאֵי שַׁבַּת פְּרֻשֶׁת
 תּוֹלְדֵת תַּק"ע פּוֹה בְּרִסְלָב. כָּל סֵדֶר הַזְּמַנִּים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה
 דִּהְיִינוּ רֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה יוֹם כַּפּוּרִים סְכוּת הוֹשַׁעְנָא רַבָּא שְׁמִינִי עֶצְרַת הַנֶּכֶחַ
 וּפּוּרִים. וּמִקֵּדָם לֹא חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי פֶסַח שְׁבוּעוֹת וְכוּ' בְּכָל זְמַן וְזְמַן מֵאֵלּוּ
 הַזְּמַנִּים אֵין אֲנִי כְּמוֹ מִקֵּדָם וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "אִזְ סַע קוֹמַט דִּי צִיט בֵּין
 אִיךְ נִיט דָּאס וְוֵאס פְּרִיעֶר".

(הַמּוֹבֵן מִדְּבַרְיוֹ הָיָה שֶׁבְּכָל אֵלּוּ הַזְּמַנִּים הוּא בָּא עַל הַשָּׁנָה וְדַעַת חֲדָשׁ
 לְגַמְרִי, וְאֵינּוּ עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם וְתַבְרֵךְ בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים עִם
 הָעֲבוּדָה שֶׁעֲבַד כְּבָר בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים בְּשָׁנִים שֶׁעָבְרוּ, רַק בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה
 הוּא בָּא עַל הַשָּׁנָה חֲדָשָׁה לְגַמְרִי, וַיֵּשׁ לוֹ עֲבוּדָה חֲדָשָׁה בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים).
 בַּחֲנֻכָּה שֶׁל אֲשַׁתְּקַד הִייתִי מִדְּלִיק הַנְּרוֹת וּשְׂאֵר הַנְּהַגוֹת הַנֶּכֶחַ בַּכּוֹנֵת
 שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר אִזְ וּבֵן בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה וַיּוֹם-כַּפּוּר וְכוּ' הִיְתָה עֲבוּדָתוֹ
 בָּהֶם עַל-פִּי הַכּוֹנֵת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה זֶה רַק שֶׁהִיְתָה
 בְּדַקּוֹת יוֹתֵר (הִינּוּ שֶׁעֲבוּדָתוֹ הִיְתָה בְּדַקּוֹת יוֹתֵר מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּהַתּוֹרָה
 הַנִּ"ל):

צ

(י) בַּפּוּרִים נוֹדַע לִי גַּפְּלָאוֹת. עָנָה רַבְּנוֹ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה וְאָמַר אוֹרֵיטָא
 שְׁמָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סְתוּם וְגַלְיָא. בְּתַחֲלָה הַתּוֹרָה

מגלית פנים אל האדם, ואחר-כך נסתרת. ומי שהוא בעל נפש הוא מסבב ומחזר אחריה ומוסר נפשו עליה ויש לו געגועים גדולים והשתוקקות נמרץ במסירת נפש עד שזוכה שתתגלה התורה אליו.

כי בתחלה נתגלה לי ענין של פורים בקטנות ובהעלם (הינו שלא נגלה לו הענין בהתגלות גמור רק ברמז והתנוצצות בעלמא) ואחר-כך עזרני השם יתברך כי הוא יתברך עוזר לי תמיד ונתגלה לי הענין. והענין של פורים שנתגלה אז היה סתום ונעלם מכל העולמות רק בעולמות עליונים שהם רחוקים מאד מאד רק שם יודעים זאת.

כי עבודה שלי בפורים הנ"ל היה לתקן פנים קרח, וכשנתגלה לי זאת היה רחוק בעיני מאד מה סמיכות יש לפורים עם קרח עד שעזר לי השם יתברך וכו' כי יש דברים סתומים מאד בהתורה הקדושה ונתגלה לי שאותיות פורים הם ראשי-תבות (ויקרא י"ג): "ואם מפאת פניו ימרט ראשו קרח הוא" בחינת קרח (והשאר לא באר).

אחר-כך אמר רבנו זכרוננו לברכה שלא היה יכול לישן כל אותה הלילה שספר זאת מחמת שהיה מצטער על שגלה זאת, ואמר שנקמתו היתה כי עדין לא גלה כלל. גם באמת אין כתוב כך בתורה רק כך בתיב ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבת הוא רק מקדם כתוב ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא והדברים סתומים ונעלמים מאד. אשרי המחכה לביאת הגואל אז ישיגו שיחתו הקדושה:

צא

(יא) כסלו תק"ע פה ברסלב הלום הייתי יושב בביתי (הינו בבית הקטן שהוא יושב בו) ולא היה שום אדם נכנס אצלי, והיה

תמוה בעיני. ויצאתי לחדר השני, וגם שם לא היה שום אדם. ויצאתי לבית הגדול ולבית המדרש ולא היה שם גם כן שום אדם. וישבתתי בדעתי לצאת אל החוץ.

ויצאתי לחוץ וראיתי שעומדים בני אדם עגולים ועגולים ומתלחשים זה עם זה, וזה מתלוצץ ממני וזה משחק בי וזה מעז פנים נגדי וכיוצא. ואפלו האנשים שלי היו גם כן כנגדי, קצת העזו נגדי וקצת התלחשו בסוד ממני וכיוצא כנ"ל.

וקראתי לאחד מאנשי ושאלתי אותו מה זאת. והשיב איך עשיתם כזאת היתכן שתעשו חטא גדול כזה. ואני לא ידעתי כלל על מה הם מתלוצצים עלי, ובקשתי את האיש הנ"ל שילך ויקבץ איזה אנשים מאנשי שלומנו והלך מאתי ולא ראיתיו עוד.

וישבתתי בעצמי מה לעשות וישבתתי עצמי להפליג עצמי לאיזה מדינה אחרת, ובאתי לשם והיה שם גם כן בן שהיו עומדים שם גם כן בני אדם ודברו מזה בי גם שם יודעים הנ"ל. וישבתתי עצמי לישוב באיזה יער ונקבצו אלי חמשה אנשים מאנשי שלומנו והלכתי עמם ליער וישבנו שם וכשהיינו צריכים לאיזה דבר מאכל וכיוצא, היינו שולחים אחד מהאנשים הנ"ל וקנה לנו מה שהיינו צריכים, והייתי שואל אותו אם נשקט הרעש והשיב לאו כי עדין הרעש חזק מאד.

בתוך שהיינו יושבים שם בא זקן אחד וקרא אותי, ואמר שיש לו איזה דבר לדבר עמי. והלכתי עמו והתחיל לדבר עמי. ענה ואמר >היתכן שתעשו חטא גדול כזה ואני לא ידעתי?!< ואיך אין אתה מתבייש בפני אבותיך נגד זקנך רבי נחמן ונגד זקנך הפעל שם טוב זכרנו לברכה, ואיך אין אתה מתבייש מתורת משה ומהאבות

הקדושים אברהם יצחק ויעקב וכו' מה אתה סבור שתשב כאן, האם אתה יכול לישב כאן תמיד הלא המעות שלך יכלה ואתה איש חלש ומה תעשה. וכי אתה סובר שתפליג לאיזה מדינה, ממה נפשך אם לא ידעו שם מי אתה, לא תוכל להיות שם כי לא יתנו לך מעות. ואם ידעו מי אתה גם כן לא תוכל להיות שם כי גם שם ידעו מזה.

השבת לי לו מאחר שהוא בן שאני מגרש כזה וכו', יהיה לי עולם הבא. השיב לי עולם הבא אתה סבור שיהיה לך, אפלו בגיהנם לא יהיה לך מקום להטמן שם, כי עשית <חטא כזה>. השבתי לו: לך-לך, הייתי סובר שתנהמו אותי ותדברו על לבי, עכשו אתם עושים לי יסורים לכו לכם, והלך מאתי הזקן הנ"ל.

ובהיותי יושב שם ישבתי עצמי מאחר שאני יושב כאן זמן רב כזה יכולים לשכח לגמרי את הלמוד וצויתי לאיש הנ"ל ששלחנו לעיר בשביל צרכינו שיבקש שם איזה ספר ויביא לנו, והלך אל העיר ולא הביא ספר. והשיב שאי אפשר להביא, כי בודאי אסור לגלות בשביל מי צריכין הספר, ובהצנע אי אפשר למצא ספר. והיה לי יסורים גדולים על שאני נע ונד וגם אין לי שום ספר, כי יכולין לשכח את הלמוד לגמרי.

אחר-כך חזר ובא הזקן הנ"ל ונשא ספר תחת זרועותיו, ושאלתי אותו מה אתם נושאים והשיב ספר. אמרתי לו תנו לי הספר ונתן לי, ולקחתי אותו ולא ידעתי כלל איך להניח את הספר ופתחתי את הספר ולא ידעתי בו כלל, והיה דומה בפני כלשון אחר וככתב אחר, כי לא ידעתי בו כלל כלל לא, והיו לי יסורים גדולים מזה. והייתי מתירא גם מהאנשים האלו הנ"ל שהיו עמי שכשיתודע להם זאת אולי גם הם יפרדו ממני.

ושוב קרא אותי הזקן הנ"ל לדבר עמי והלכתי עמו והתחיל שוב לדבר בנ"ל, איך עשית פזאת איך אין לך בוששה. הא אפלו בגינהם לא יהיה לך מקום להטמן שם בנ"ל. אמרתי לו אם היה אומר לי פזאת אדם מבני עולם העליון הייתי מאמין לו. השיב אני משם, והראה לי דבר שהוא משם.

ובא על דעתי המעשה של הבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה הידוע, ואז היה סבור הבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה גם כן שאין לו עולם הבא, ואמר אני אוהב את השם ותברך בלי עולם הבא. והשלכתי את ראשי לאחורי במרירות גדול מאד. וכאשר השלכתי את ראשי כד, באו אלי ונתקבצו אלי כל הנזכרים למעלה שאמר לי הזקן להתבייש מהם, הינו זקני והאבות וכו' וכו' ואמרו לי הפסוק (ישעיה ד): "ופרי הארץ לגאון ולתפארת". ואמרו לי: אדרבא, נהיה מתפארים בכם.

והביאו לי כל האנשים שלי ובני (כי גם בני נפרדו ממני בתחלה בעת הנ"ל) ודברו על לבי דברים כאלו ההפך מהנ"ל.

מה שהשלכתי את ראשי אם היה אדם שעבר שמונה מאות פעמים על כל התורה בלה אם היה משליך את ראשו במרירות כזה בודאי היו מוחלין לו ושאר הטוב אני רוצה לספר לכם כי בודאי היה טוב:

עב

(יב) ספר שהיה רגיל לאכל הרבה מאד בימי געוריו > הייתי רגיל לאכל הרבה, והייתי אוכל בעד ג' גדולים (שם מסבט) בבקר, דהינו ט' בייגעל (פעמים), שהיו גדולים ממש, כמו עכשו בעד ט' גדולים (מסבט הנ"ל), וכן בצחרים, וכן לעת ערב שקורין "מיטאג" (ארוחה העקרית), וחויז מזה אכילת שחרית וערבית > והיו לו יסורים מזה. והשליך זאת.

וְרָאָה אַחֲרֵי-כֵן שֵׁישׁ לוֹ תַאֲוָה גַּם לְאוֹתוֹ הִמְעַט שְׂאוּכַל וְנִתְיָשֵׁב וְהִתְחִיל שׁוֹב לֶאֱכֹל כִּי מָה לוֹ כִּשְׂאוּכַל מְעַט עִם תַּאֲוָה אוֹ הֶרְבֵּה. וְלָמָּה לוֹ לְהַפְסִיד גּוֹפוֹ בְּחֻנָּם וְהָיָה מְנִיחַ כָּל הַתַּאֲוֹת בְּתוֹךְ תַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה. פְּעַם אַחַת הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַשְּׁלֶחֶן אֲצֵל חֲמִיו בְּשַׁעַת הַסְּעָדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, וַיֵּשֶׁב בְּזוּיָת וְהָיָה חֲשָׁךְ בְּבֵיתוֹ. וְהוּא הָיָה דֹרְכוֹ תְּמִיד לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלוֹ כְּדֹרְכוֹ וְהִתְחִיל לְבַקֵּשׁ שִׁירָאָה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאֲבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב. וְהִבְטִיחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּשִׁתְּרָאָה לִי זֹאת. אֲשֶׁלִּיד גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה (הֵינּוּ שֶׁל אֲכִילָה) וְעָשָׂה בָּזֶה מָה שֶׁעָשָׂה, וְנִכְנַס בָּזֶה מְאֹד וַיִּישָׁן. וּבָא זְקֵנוּ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְזָכְרוּנוּ לְבִרְכָה אֵלָיו בְּחִלּוֹם וְאָמַר לוֹ הַפְּסוּק (דְּבָרִים י"א): "וְנִתְתִי עֹשֵׁב בְּשַׂדֶּךָ לְבִהְמֵתֶךָ". וְהִקְיִן וְנִפְלָא בְּעֵינָיו מָה שִׁיכּוֹת יֵשׁ לָזֶה הַפְּסוּק לְמָה שֶׁבִקֵּשׁ וּבָא בְּדַעְתּוֹ שְׂאִיתָא בְּתַקּוּנָיִם (דף סב:) עֹשֵׁב הוּא אוֹתִיוֹת עֵינַי בֵּית שֵׁין, עֵינַי בֵּית הִיא בֵּית עֵינַי, שֵׁין תֵּלֵת אֲבָהָן. וְזֶהוּ אִם תִּרְצֶה לְרְאוֹת אֲבָהָן אִי אֲפָשֶׁר לָךְ כִּי אִם בְּשַׂדֶּךָ לְבִהְמֵתֶךָ צָרִיךְ אֶתְּךָ לְשַׂדֵּד הַבְּהֵמִיּוֹת תַּאֲוֹת אֲכִילָה. וְהַשְּׁלִיד גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה.

וְאָמַר שֶׁמְעַשֶׂה הַזֹּאת שֵׁיךְ לְהַמְעַשֶׂה שֶׁל קְבֵלַת הַתּוֹרָה הַנִּלְל. (בְּחֵי מוהר"ן כְּתִבִיד כְּתוּב לְמַעְלָה לְפָנַי אוֹת זֶה מְעַשֶׂה מִקְבֵּלַת הַתּוֹרָה (הִיא הַמְעַשֶׂה מִחֻלָּה). וּבְזֶה תִּבְיִן תִּבְתַּת "הַנִּלְל"). וְצִוָּה לְחֹזֵר גַּם זֹאת הַמְעַשֶׂה, >וְאָמַר, שֶׁהַמְעַשֶׂה הַזֹּאת יְהִיָּה נִצְרָךְ לְאֵת אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֶה וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶה עִמָּנוּ הַיּוֹם, תִּרְאוּ אַחֲרַי זְמַן מָה שִׁיְהִיָּה מְזֶה הַמְעַשֶׂה. וְהוֹדִיר שֶׁלֹּא לְסַפְרוּ לְזֶר, וְאִם תִּסְפְּרוּ, אַף-עַל-פִּי-כֵן אֶהְיֶה אוֹהֵב אֶתְכֶם, אֶךְ הָאֶהְבָּה יְהִיָּה כְּמוֹ שֶׁחִיקֵל בְּשִׂמְחָה (כִּי שִׂמְחָתוֹ בְּאַמַּת אֵינּוּ שִׂמְחָה כָּלָל). גַּם אָמַר, שֶׁכָּל הַשּׂוֹמְעִים הֵם עֲרָבִים זֶה לָזֶה שֶׁלֹּא לְסַפֵּר לְזֶר. (אָמַר הַמְעַתִּיק: שֶׁמְעַתִּי בְּשַׁעַת שֶׁאָמַר אֶתְּם עֲרָבִים זֶה לָזֶה שֶׁלֹּא לְסַפְּרָה לְזֶר, עֹמֵד שֵׁם אַחֲרַי, שֶׁהִיוּ יִרְאִים מִמָּנוּ שֶׁלֹּא יִסְפְּרָה לְזֶר,

מחמת שהיה איש מפתט בדברים, אך לא אמרו כלום מחמת שהיו יראים מרבנו ז"ל, אך במחשבתם חשבו זאת. ענה רבנו ז"ל ואמר: בעדו אני ערב! ואחר-כך התחילו לחקר אצל האיש הנ"ל אם יודע מזה המעשה, ולא ידע כלל מזה הספור הנ"ל, והבינו שזהו שאמר רבנו ז"ל: בעדו אני ערב! כי עשה שלא ידע כלל מכל הספור הזה.

[אמר המעתיק שמעתי שספר הרב רבי ניסן קאוליר, אחד מגדולי המקרבים של הרב הצדיק הקדוש רבי ברוך זכר צדיק לברכה, לפני המגיד מטירהאויצע זכר צדיק לברכה, אשר פעם אחת בא אל הרב הקדוש רבי ברוך זכר צדיק לברכה וראה אותו נעצב מאד, ושאל אותו מה זאת, והשיב לו שזה כמה זמנים שלא ראה את הבעל-שם-טוב זכר צדיק וקדוש לברכה, וכל אימת שבא על קברו אינו מוצא אותו ועתה ראיתי אותו ושאלתי אותו מה זה והשיב לי שהוא נמצא אצל רבי נחמן ואמר בזה הלשון: "ער האט זיך פאר קליבן עו ר' נחמן" (הוא בחר עצמו אצל ר' נחמן)].

ומה שאמר הבעל-שם-טוב לאדמו"ר זכר צדיק וקדוש לברכה כי בלתי אפשר לראות את האבות עד שישודד וישבר תאות אכילה, עין בלקוטי מוהר"ן במאמר שאלו את ר' יוסי בן קיסמא (סימן נז) מבאר שם שעל-ידי אכילה בקדושה מתנוצצים בהאדם אור האבות].

* * *

>ספר, שהיה אחד מהבדחנים שהיה נקרא ר"ש זקן, והוא מפרסם, והיה אומר: אני כבר אמרתי זאת. ועכשו אמר לא: בזה השעה בא ודפק באיזה חלון ואמר: מ' בזה ש' וא' א"מ:

צג

(יג) יום שני כ"ד איר תק"ע באומין, ספר לי הלום שחלם לו באותו הלילה. וראה בחלום שהיתה חתנה והלך גם-כן אל החתנה והיה יודע שם החתן. והסתכל וראה שם אדם מעולם הבא הינו אדם מת. ויתפלא מאד ואמר בדעתו, הלא אם יראו אותו העולם יהיה רעש גדול מאד. והיה יודע שם זה המת גם-כן, ואמר שהשמות אלו של החתן ושל המת אינם שמות העצם רק הם שמות ממש שמרמזים למה שמרמזים כמו כל שמות הקדושים. אחר-כך ראו גם העולם את המת הנ"ל ודברתי עמם הלא זהו מת ואמרו אף-על-פי-כן ולא היה אצלם שום חדוש כלל.

אחר-כך הוטב בעיני לילך שם לאיזה בית-הכנסת באשר שמשם יהיה טוב יותר להסתכל על החתנה וסבבתי שם (כזה) והיה מורה באצבע איך היה מסבב ובאתי אל הבית-הכנסת והיו מזמרים שם (הינו במקום החפה) להחתן בזו הלשון: "איין בחור איז דער. איין חתן איז דער" בחור אחר הוא זה, חתן אחר הוא זה. וגם ידעתי את הנגון והיה נגון יפה נגון של שמחה. והייתי מסתכל שם מן הבית-הכנסת הנ"ל, אחר-כך גם שם לא הוטב בעיני והלכתי לביתי. ובאתי לביתי ומצאתי שהחתן הוא שוכב על הארץ ונערתו אותו הלא מזמרים לה כל-כך וכו' כנ"ל ואתה שוכב כאן.

(והדברים סתומים מאד ואחר-כך אמר רבנו זכרוננו לברכה בעצמו שהוא פלא ששם היו מזמרים לו כל-כך וכאן הוא שוכב. והדבר סתום ונעלם מאד) ואמר שבחלום נראה לו שהמקום ששם בית-הכנסת יש לו שם אחר והמקום שהלך שם לביתו יש לו שם אחר (ואמר שיידע ושכח ואני מספק אם על הנגון אמר שיידע ושכח אם על

אלו השמות של המקומות אמר שידע ושכח אבל שמות הנ"ל של
החתן והמת אמר שהוא יודע אותם עדין) ואמר שיש עוד בזה דברים
שראה בחלום הנ"ל:

צד

(יד) פעם אחת אמר כל תורה יש לה מעשה והתחיל לספר המעשה
של התורה ויאמר בעז אל רות בלקוטי א' סימן ס"ה
שהגיד בעת ההיא. וספר עזות ה'ה ל' בת ושלה א' אל המים לשאב אל
הכר וכו' ולא רצה לספר יותר מחמת שפכר הגיד התורה.

ובפרטיות המעשה של אחד שהיה שוכב על הארץ (לעיל פג) יש מנחה
בתוך כל תורה ותורה. ובפרט התורה תשעה תקונין
בלקוטי א' סימן כ, הוא פרוש על אותו המעשה.

מעשה של בת מלך המסימת בהר של זהב ומגדל של מרגלית
הנרפסה בספורי מעשיות ספור א' לדעתנו שיכת על התורה
המתחלת פתח רבי שמעון בלקוטי א' סימן ס.

מעשה מהפסא (לעיל פד) שיכת להתורה תקעו בהדש שופר בלקוטי
תנינא סימן א' שהיא באור אותה המעשה:

צה

(טו) שמעתי מאיש אחד מאנשי שלומנו שספר לו רבנו זכרוננו
לברכה בערב יום פפור אחר הכפרות מעשה.

שראה שהלך ביער אחד, והיער היה גדול בלי קץ וסוף ורצה לשוב
אל עקבו, ובא אליו אחד ואמר לו שבזה היער אי אפשר לבוא
לסופו וקצו, כי היער הזה היא בלי קץ וסוף וכל הכלים שבעולם כלם
נעשו מזה היער והראה לו דרך איך שיצא מזה היער.

אחר-כך בא לנהר אחד ורצה להגיע לסוף הנהר, ובא אליו שוב אחד ואמר לו גם-כן שבוה הנהר אי אפשר לבוא לסופו, כי זה הנהר אין לו קצה וסוף, וכל בני העולם שותין מאלו המים של זה הנהר. והראה לו גם-כן דרך וכו'.

אחר-כך בא אל רחמים אחת שהיתה עומדת על אותו הנהר. ובא אליו גם-כן אחד ואמר לו שזאת הרחמים טוחנת טחינה על כל העולם בלו.

ואחר-כך חזר ובא אל היער הנ"ל וראה שם גפח אחד שקורין קאויל, שישב שם ביער ועשה מלאכתו ואמרו לו שזה הגפח עושה כלים בשביל כל העולם בלו והדברים סתומים מאד.

(גם לא נרשם בשלמות כראוי כי הרבה נשפח פי לא נכתב בזמנו) ואמר אז שהעולם מספרין מעשה, ואני ראיתי מעשה. השם יתברך יזכנו להבין דבריו הקדושים הנוראים:

צו

(טז) ספר בימי אלול שחלם לו שהיה רוצה לכנס בבית לשמע קול שופר, ועבר לפני בית אחד ושמע ששם מזמרים ומכין כף אל כף ומרקדין מאד ושמחין בקפיצות ורקודין גדולים כדרך השמחים והשוחקים מאד. ענית ואמרתי הלא לכאן בודאי טוב לכנס לשמע קול שופר (והשאר איני זוכר)

וענה אחד שגם מרמז בספרו שמצות שופר היא בחינת המחאת כף ורקודין כמובא בהתורה ואלה המשפטים (בלקוטי א' סימן י') המדבר מהמחאת כף ורקודין, שמבאר שם מאמר הזוהר הקדוש (תקוני זוהר מה). בתרועה דאיהו רוחא אתעבר אל אחר בפירות וכו' שעל-ידי זה זוכין

לְהַמְחִיט בַּפּוֹדֵי. שֶׁהִיא בְּחִינַת וְהָיָה רוּחָא נָשֵׁב בְּשֵׁת פְּרָקִין
 דְּדְרוּעִין וּבְשֵׁת פְּרָקִין דְּרַגְלִין עִין שָׁם כָּל הַתּוֹרָה. נִמְצָא מְבֹאֵר שָׁם
 שֶׁתְּרוּעָה שֶׁהוּא קוֹל שׁוֹפֵר הִיא בְּחִינַת הַמְחִיט בַּפּוֹדֵי. וְנִעְנַע לוֹ
 רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה רַאשׁוֹ.

אַחַר־כֵּן שָׁלַח ה' בְּלִבִּי שְׁמֵרָמוֹ בְּפֶסוּק שֶׁשׁוֹפֵר הִיא בְּחִינַת רִנָּה
 וְשִׂמְחָה בִּי (תְהִלִּים קכ"ו): "אִזּוּ יִמְלֵא שִׂיחוֹךְ פִּינִי וְלִשׁוֹנִי רִנָּה
 רֵאשִׁי־תְבוֹת שׁוֹפֵר". וְעַל־כֵּן אַחַר פֶּסוּק (שָׁם פ"ט): "אֲשֶׁר־יִהְיֶה הָעַם יוֹדְעֵי
 תְּרוּעָה" וְכוּ' בְּתִיב: "בְּשִׂמְךָ יִגִּילוּן כָּל הַיּוֹם" וְעִין בְּמָקוֹם אַחַר (לְקוּפֵי
 מוֹהַר"ן קעה) שֶׁעֵקֶר הַבְּכִיָּה צְרִיכָה לְהִיּוֹת מְתוּדָה שִׂמְחָה בִּי בְּכִיָּה הִיא
 רֵאשִׁי־תְבוֹת "בְּשִׂמְךָ יִגִּילוּן כָּל הַיּוֹם, עִין שָׁם:

צז

(יז) פֶּעַם אַחַד הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה עֲשִׂיר גְּדוֹל וְהָיָה יוֹשֵׁב בְּחִנּוּת
 עִם כַּמָּה סְחוּרוֹת בְּדֶרֶךְ הַחֲנֻנִים וּבָאוּ אֵלָיו גְּנָבִים
 וְנָגְבוּ מִמֶּנּוּ הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ וְנִתְדַלְּדַל הֶרְבֵּה. וְהִלֵּךְ וּקְבִץ אֶת יֵתֵר הַפְּלִטָּה
 וְעָשָׂה לוֹ מַעְמֵד וְחֹזֵר וּקְנָה סְחוּרוֹת וְשׁוּב נַעֲשֶׂה חֲנֻנִי. וְחֹזְרוּ וּבָאוּ אֵלָיו
 גְּנָבִים וְנָגְבוּ אֶת יֵתֵר הַפְּלִטָּה וְהוֹנוּ הַנְּשֹׂאֵר גַּם־כֵּן מִמֶּנּוּ. וְחֹזֵר שׁוּב
 וּקְבִץ מִמַּעַט פְּלִטָּה הַנְּשֹׂאֵרֵת לוֹ וּמֵהַתְּכַשִּׁיטִין שֶׁל אִשְׁתּוֹ וְחֹזֵר וְעָשָׂה לוֹ
 אֵיזָה מַעְמֵד בְּחִנּוּת לְפָרְנִס אֶת בֵּיתוֹ, וְחֹזְרוּ וּבָאוּ אֵלָיו גְּנָבִים וְנָגְבוּ אֶת
 יֵתֵר הַפְּלִיטָּה הַנְּשֹׂאֵרֵת עַד שֶׁנִּתְדַלְּדַל מְאֹד וְנִשְׂאָר בֵּיתוֹ רִיקָן מְכֹל.

וְהִלֵּךְ וּקְבִץ לְאֵיזָה סֵךְ מוּעָט מְאֹד וּקְנָה לוֹ סְחוּרוֹת קְטַנִּים וְהִלֵּךְ עַל
 הַכְּפָרִים בְּדֶרֶךְ הָעֲנִיִּים שְׁנוּשָׂאִים חֲבִילוֹת עִם מַחְטִין וְצַנּוּרוֹת
 וּכְיוּצָא בְּזֶה דְּבָרִים קְטַנִּים. וְהָיָה הוֹלֵךְ עַל הַכְּפָרִים כְּדֵי לְתַת לֶחֶם
 לְבֵיתוֹ. וְהָיָה מַחְלִיף עִם הָעֲרָלִים מַחְטִין עַל עוֹפוֹת וּבִיּוֹצִים וּכְיוּצָא בְּדֶרֶךְ
 הָעֲנִיִּים כְּאֵלוֹ.

פעם אחד היה הולך מן הכפרים ונשא עמו מעט סחורתו ואיזה מיני מאכל ופגע בו שורד אחד רוכב על הסוס ונשא אצלו שתי תבילות גדולות ורצה לגזול ולהתחיל לבכות ולהתחנן אליו והוא לא השגיח על זה וגזל ממנו גם זה המעט שהיה לו ונשאר ריקן מכל וכל.

והיה הולך ובוכה מאד ונפשו מרה לו מאד, כי לא היה די בצרות הראשונות שנתדלדל כל כך מעשירות כזה, גם מעט חיותו בצמצום טרפו ממנו. בתוך כך הביט וראה והנה נפל השורד הנ"ל מן הסוס והיה רוצה לקום ועמד עליו הסוס ודרסו ברגליו על ראשו ונפל שם השורד ונהרג. והלך האיש הנגזל לשם וראה שהגזלן שלו נפל מת ארצה ופתח את התבילות של הגזלן ומצא שם כל סחורותיו והונו ורכושו שגנבו ממנו מתחלה ועד סוף. וחזר בשלום לביתו ונעשה עשיר כבתחלה.

זה הענין לא שמעתי בעצמי מפיו הקדוש רק מפני אחרים בשמו ואם אמנם בודאי איני זוכה להבין רמיוותיו מה שפגן בזאת המעשה. עם כל זה מה שנראה לפי עניות דעתי בזה הוא שמרמו בזה התחזקות גדול לכל אדם בפרט ובכלל שאף-על-פי שעובר על האדם מה שעובר עליו בימי חייו שגוזלין אותו וטורפין ממנו, וכל מה שמתחזק להחיות נפשו ביתר הפלטה חוזרין ואורבין עליו עד שגונבין ממנו גם זה המעט. וכן כמה פעמים בלי מספר. אף-על-פי-כן אל יתיאש עצמו מן הרחמים כי אם יתלה עיניו למרום ויבכה ויצעק בכל פעם אליו יתברך שיראה בעניו ועמלו, אזי סוף כל סוף יפל השורד מפלה שאין לה תקומה, וישוב ויקבל ויוציא ממנו כל הקדשות וכל העבודות וכל הטוב שגנב וגזל ממנו, וישוב לעשירותו וטוב הנצח:

צח

(יח) מַעֲשֵׂה בְּמֶלֶךְ אַחַד שֶׁבָּנָה לְעַצְמוֹ פְּלִטִין וְקָרָא לְשָׁנֵי אַנְשִׁים וְצִוָּה אוֹתָם שִׁיִּצְיִרוּ אֶת הַפְּלִטִין שְׁלוֹ וְחָלַק לָהֶם אֶת הַפְּלִטִין לְשָׁנֵי חֲלָקִים. הֵינּוּ שִׁמְחָצָה הַפְּלִטִין יְהִיָּה מְטֵל עַל הָאֶחָד לְצִיּוֹר, וּמְחָצָה הַשָּׁנִי יְהִיָּה מְטֵל עַל הַשָּׁנִי לְצִיּוֹר. וְקָבַע לָהֶם זְמַן שֶׁעַד אוֹתוֹ הַזְּמַן מְחִיבִים הֵם לְצִיּוֹר, וְהִלְכוּ לָהֶם אֵלּוֹ הַשָּׁנֵי אַנְשִׁים.

וְהִלְךְ אַחַד מֵהֶם וַיִּגַע וַיִּטְרַח מְאֹד וּלְמַד עֲצָמוֹ זֹאת הָאֲמֻנּוֹת שֶׁל צִיּוֹר וְכִיּוֹר הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב עַד שֶׁצִּיּוֹר אֶת חֲלָקוֹ שֶׁהָיָה מְטֵל עָלָיו בְּצִיּוֹר יָפָה וְנִפְלָא מְאֹד. וְצִיּוֹר שָׁם חִיּוֹת וְעוֹפּוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה בְּצִיּוֹרִים נִפְלְאִים וְנֵאִים מְאֹד.

וְהַשָּׁנִי לֹא שָׁם אֵל לְבוֹ גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ וְלֹא עָסַק בָּזֶה כְּלָל. וְכֹאֲשֶׁר הִגִּיעַ סְמוּךְ לַזְּמַן הַמְּגֻבֵּל שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לְגַמֵּר מְלֵאכֶתָם, הִנֵּה הָרֵאשׁוֹן כְּבָר גָּמַר מְלֵאכֶתוֹ וְאֲמֻנּוֹתוֹ בְּחֲלָקוֹ בְּצִיּוֹר נָאָה וְנִפְלָא מְאֹד. וְזֶה הַשָּׁנִי הִתְחִיל לְהִסְתַּבֵּל עַל עֲצָמוֹ מִה זֹאת עָשָׂה שֶׁכְּלָה הַזְּמַן בְּהִבָּל וְרִיק וְלֹא חָשׂ לְגִזְרַת דְּמִלְכָּא. וְהִתְחִיל לְחַשֵּׁב מִחֲשָׁבוֹת מַה לַעֲשׂוֹת, כִּי בּוֹדָאֵי בְּאֵלּוֹ הַיָּמִים הַמוֹעֲטִים הַסְּמוּכִים לַזְּמַן הַמְּגֻבֵּל אֵי אֲפָשָׁר לְתַקֵּן עוֹד לְלַמֵּד לְעַצְמוֹ וְלַעֲשׂוֹת אֲמֻנּוֹת הַצִּיּוֹר, לְצִיּוֹר חֲלָקוֹ בָּזֶה הַזְּמַן הַמוֹעֵט, כִּי הָיָה סְמוּךְ מְאֹד לַמוֹעֵד הַקְּבוּעַ לָהֶם.

וְנִתְיָשָׁב בְּדַעְתּוֹ וְהִלְךְ וְהִטִּיחַ כָּל חֲלָקוֹ בְּמִשִּׁיחַת סְמָנִין (שְׁקוֹרִין פְּאִקִּיסְט [סוּג צָבַע]) וְעָשָׂה פְּאִקִּיסְט שְׁחוֹר עַל כָּל חֲלָקוֹ. וְהַפְּאִקִּיסְט הָיָה כְּמוֹ אֶסְפֶּקְלָרִיא מְמֵשׁ, שֶׁהָיוּ יְכוּלִין לְהִתְרַאוֹת בּוֹ כְּמוֹ בְּאֶסְפֶּקְלָרִיא מְמֵשׁ, וְהִלְךְ וְתָלָה וּיְלוּן לְפָנָי חֲלָקוֹ לְהַפְסִיק בֵּין חֲלָקוֹ וּבֵין חֲלָק חֲבֵרוֹ.

ויהי כי הגיע מועד הקבוע שקבע להם המלך הלך המלך לראות תבנית מלאכתם אשר עשו באלו הימים. וראה חלק הראשון שהוא מציר בצוירים נאים ונפלאים מאד ומצירים שם בחלקו צפרים וכו' בדרכים נפלאים מאד.

וחלק השני היה תלוי בוילון וחשך תחתיו ואין רואין שם מאומה. ועמד השני ופרש את הוילון והזריח השמש ובאו והאירו כל הצוירים הנפלאים כלם בחלקו מחמת שהיה שם הפאקיסט שהיה מאיר כמו אספקלריא. על-בן כל הצפרים המצירין בחלק הראשון ושאר כל הצוירים הנפלאים כלם נראו בתוך חלקו וכל מה שראה המלך בחלק הראשון ראה גם-בן בחלקו של זה.

וגם לזה שגם כל הכלים הנפלאים וכל הקרידנצן (כמו רהיטים) וכיוצא שהכנים המלך לתוך הפלטיין כלם נראו גם-בן בחלק השני. וכן כל מה שירצה המלך להכנים עוד כלים נפלאים לתוך הפלטיין יהיו כלם נראים בחלקו של השני, והוטב הדבר לפני המלך וכו'. (ויותר מזה איני זוכר) כל זה שמעתי מפיו הקדוש בעצמי:

צט

(יט) מעשה במלך אחד שהיה קטן וכבש אותו מלך גדול ונעשה נכנע אליו. והמלך הגדול כבש עוד מלכים ומדינות לאחר זמן נתחזק המלך הקטן ונתעורר עם שאר מלכים נגד המלך הגדול שכבש אותם וחזרו וכבשו את ארצם מידו וגם אצלו כבשו מדינות.

ונתישב המלך הקטן הנ"ל מאחר שרואה שהגלגל חוזר. לפעמים זה כובש. ולפעמים חוזר חברו וכובש אצלו ומי יודע מה ילד יום אולי יחזר ויתחפף הדבר. והלך ועשה חומה אצל הים ונגז שם בתוך אותו המבצר כל החון והממון שקבץ מכל מדינתו. ועשה שם

חדרים הדרים ובכל הדר וחדר גנו שם מטבע מיחדת. ותלה דף (שקורין טאבליצע) [שלט] על הפתח והיה כתוב שם המטבע המנחת בתוך אותו החדר. והפתח של כלל המבצר היה נעשה שם באמנות, שקורין "מאשין" (מכונה), שלא היה אפשר לכנס לשם, מחמת שמי שלא היה יודע הדרך והנתיב והנטייה לכל צד בשעת הפניסה, היה המאשין חותך את ראשו. והיה תלוי שם טאבליצע [שלט] שהיה כתוב עליה בכמה לשונות הדרך והחכמה איך לכנס לשם ואיך לנמות לכל צד באפן שיוכל לכנס ולא יזיק לו המאשין הנ"ל.

לאחר זמן שטף הים את האי עם המבצר הנ"ל ונשתפח הדבר. לאחר כמה מאות שנים חזר מלך אחד וכבש אותו האקלים ונתגלה האי הנ"ל. והמלך הזה היה קטן ורצה לעשות שם ישוב. והלך והשיב שם מן היהודים ומן שאר אמות. ומן הסתם נתישבו שם עניים ואביונים בדרך מקומות החדשים.

והיה שם עני אחד שעשה לעצמו בית קטן אצל הים. והי ביום ששי הלך לחפר טיט ומצא הטאבליצע הנ"ל ולא היה יודע מה כתוב בה והלך ושאל וחקר אצל הערלים הזקנים אם יודעים אם היה שם איזה פעם ישוב ולא היה אחד מהם שהיה יודע וזכר אם היה שם ישוב. ובא עני אחד שהיה צריך לבקש לו מקום לאכל בשבת והלך אצל העני הנ"ל וספר לו את אשר מצא הטאבליצע ואין יודע מה כתוב בה. השיב לו אקרא את מה שכתוב בה, ונתן לו וקרא כל הכתוב בה. והלך העני היהודי הזה ולקח כל האוצרות וההון שהיה שם:

ק

(כ) שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ לְעֵינַי הַמְּפָרְסָמִים בְּעֲלֵי מוֹפֵת, סֵפֶר מַעֲשֵׂה שְׁמֶלֶךְ אֶחָד הָיוּ לוֹ שְׁנֵי בָנִים אֶחָד הָיָה חָכֵם וְאֶחָד הָיָה שׁוֹטֵה. וַעֲשֵׂה אֶת הַשׁוֹטֵה מְמַנֶּה עַל הָאוֹצְרוֹת, וְהַחֶכֶם לֹא הָיָה לוֹ שׁוֹם הַתְּמִנּוֹת רַק יָשָׁב אֶצֶל הַמֶּלֶךְ תָּמִיד.

וְהָיָה קָשָׁה לְהַעֲוֹלָם מְאֹד שֶׁזֶה שְׂאִינוֹ חָכֵם יֵשׁ לוֹ כָּל הַתְּמִנּוֹת וְהַכֹּל בָּאִין וְנִכְנָסִין אֶצֶל לְהַכְנִים אוֹ לְהוֹצִיא מִן הָאוֹצְרוֹת. וְזֶה הַחֶכֶם אִין לוֹ שׁוֹם הַתְּמִנּוֹת כָּלֵל.

וְהַשֵּׁיב לָהֶם הַמֶּלֶךְ וְכִי זֶה הוּא מַעֲלָה מַה שֶּׁהוּא לוֹקַח אוֹצְרוֹת מוֹכְנִים וְחוֹלְקֵם לְהַעֲוֹלָם כִּי זֶה הַחֶכֶם יוֹשֵׁב אֶצֶל וְחוֹשֵׁב מִחֲשָׁבוֹת וְכֹא עַל עֲצוֹת חֲדָשׁוֹת שְׂאִינִי יָכוֹל לָבוֹא עֲלֵיהֶם. וְעַל-יְדֵי אֵלוֹ הַעֲצוֹת אֲנִי כּוֹבֵשׁ מְדִינּוֹת שְׂלֵא הִיִּתִי יוֹדֵעַ מֵהֶם כָּלֵל, אֲשֶׁר מֵאֵלוֹ הַמְּדִינּוֹת נִמְשָׁכִים וְכֹאִין כָּל הָאוֹצְרוֹת שְׁלִי.

אֲבָל זֶה הַמְּמַנֶּה לוֹקַח אוֹצְרוֹת מוֹכְנִים וְמִחֲלֵקֵם לְהַעֲוֹלָם. עַל-כֵּן בּוֹדֵאִי גְדֻלָּה וְשִׁנְיָה מְאֹד מַעֲלַת הַחֶכֶם עַל הַמְּמַנֶּה אֵף עַל פִּי שִׁנְרָאָה שְׂאִין לוֹ שׁוֹם הַתְּמִנּוֹת. כִּי מִמֶּנּוּ נִמְשָׁכִים כָּל הָאוֹצְרוֹת הַנִּלְ:

קא

(כא) יוֹם חֲמִישִׁי וַיֵּלֶךְ בֵּין כֶּסֶה לְעֵשׂוֹר תַּק"ע לַפ"ק פַּה בְּרֶסֶלָב. סֵפֶר לָנוּ שְׁחָלָם לוֹ וְאִינוֹ יוֹדֵעַ הַפְּרוּשׁ. שְׂאִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה מְאֲנָשִׁינוּ נִפְטָר לְעוֹלָמוֹ וְהוּא מֵת בְּאַמַּת, אֵךְ הוּא לֹא יָדַע עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם וְנִדְמָה לוֹ בְּחִלּוֹמוֹ שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמְדִים סְבִיבוֹ וְנוֹטְלִין רְשׁוֹת מִמֶּנּוּ לְגַסֵּעַ לְדַרְכָּם בְּנֶהוֹג אַחַר רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה.

ואתו האיש הנפטר היה גם כן עומד שם ושאל אותו מדוע לא היית על ראש השנה, השיב לו הלא כבר נפטרתי לעולמי. אמרתי לו בשביל כך, ואם האדם נפטר אינו רשאי לבוא על ראש השנה, ושתיק. ומחמת שכמה בני אדם דברו עמי מאמונה דברתי עמו גם כן מזה. (ונראין הדברים שרבנו זכרנו לברכה הבין שנפל מן האמונה).

ואמרתי לו וכי אין בעולם רק אני, אם אין אתה מאמין בי התקרב לצדיקים אחרים, מאחר שנשאר לך אמונה עדין באחרים התקרב להם. ואמר למי אתקרב, ונדמה לי שהראיתי לו לזה התקרב כמורה על איזה מפרסם. השיב לי אני רחוק ממנו. אמרתי לו קרב עצמך לאחר, והייתי חושב לפניו כל המפרסמים ועל כלם אמר שהוא רחוק מהם. אמרתי לו מאחר שאתה רחוק מכלם ואין לך למי להתקרב טוב לך לשאר כֵּאֵן בבתחלה ותחזור ותתקרב אצלי. השיב לי, מכם? (בלשון תמה) אני רחוק מאד.

ונדמה לי שהוא באמצע היום, והחמה עומדת כנגד הראש. והגביה עצמו למעלה באויר עד שעלה אל החמה. והיה הולך עם החמה וירד מטה מטה על הארץ כהלוך החמה עד שיירד למטה לארץ ממש בשקיעת החמה. וכן הלך יותר עם החמה, עד שבחצות לילה בא עם החמה כנגדי ממש מלמטה. כי בחצות הלילה אז החמה כנגד רגלי האדם ממש ואז כשיירד למטה מאד עד שהיה כנגדי ממש מלמטה שמעתי קול צעקה שצעק אלי השמעתם כמה אני רחוק מכם ואיני יודע הפרוש.

ואמר רבנו זכרנו לברכה בזו הלשון והיה לי רחמנות גדול, הלא עקר יגיעת ועבודת האדם בשביל התכלית, כי עכשו אין יודעין ומרגישין טעם כל-כך בהתקרבות מחמת עבירת החומר ומחמת

המניעות. נמצא שהעקר הוא רק בשביל התכלית, שאז אחר ההסתלקות לארץ ימים ושנים, אז ידעו מה ששמעו כבר, וגם מה שישמעו אז, ויתר מזה מה שיהיה מצד הנשמה כמו שיזכה כל אחר. ואם גם-כן אחר כך אין זוכין להתקרב וכו'. והכלל אשרי מי שיתחזק באמונה בהשם יתברך ובצדיק האמת ויקים דבריו בודאי לא יבוש ולא יכלם לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

ופעם אחת אמר שהאדם צריך להתחזק באמונה בהצדיק האמת בהתחזקות גדול עד שיהיה חזק כל כך שאפלו אחר מיתתו יהיה חזק באמונה ולא יוכלו להטעותו שם בשום אופן, כי גם שם צריכין להתחזק גדול להאמין בהצדיק.

ואמר כי יש נשמות הרשעים המתנגדים שרוצים להטעותו מהצדיק האמת כדי למנעו שלא יתחזק לבוא אליו בשביל תקון. ואמר שמי שיהיה חזק באמונה בודאי לא יוכלו שם המונעים למנעו מלידה להצדיק לקבל תקון לנשמתו. כי עקר המניעות גם שם הם רק מה שהמקטרגים והמחבלים וכו' שיש שם הם מבבלין ומחלישין דעתו ומטעין אותו ודוברין על הצדיק מה שדוברין כדי שלא יתחזק לבוא אליו (כי בודאי אפלו אחר פטירת האדם כל זמן שאינו זוכה עדין לבוא למקום מנוחתו בשלמות עדין אינו בעלמא דקשוט. אדרבה עקר עגשו ויסורים על-ידי המחבלים שמוליכין אותו בעולם התהו ונדמה לו באלו עדין הוא בזה העולם, ומטעים אותו בכמה הטעאות כמפרסם בספרים) אבל אם האדם חזק בדעתו ואינו שומע לדבריהם ומתעקש עצמו ואומר איני שומע לכם ואני רוצה דיקא לילה ולבוא אל הצדיק הם מכרחים להניח אותו ואינם יכולים למנעו מזה בשום אופן כי עקר המניעות שהן מונעין הוא רק מה שמטעין אותו בנזפר לעיל.

וְסִפֵּר מַעֲשֵׂה לְעֵנָן זֶה שְׁצָרִיכִים לְהִתְחַזֵּק לְהִתְקַרֵּב לְהַצְדִּיק גַּם לְאַחַר מִיתָה כִּי גַם שָׁם צָרִיכִין הִתְחַזְּקוֹת אֲמוּנָה.

וְסִפֵּר שֶׁהָיָה בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי רִיִּיסִין שֶׁנִּסְעַ יָחַד לְאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל עִם הַצְדִּיק הַקְּדוֹשׁ הַמְּפָרָסִם מוֹרְנוּ הָרַב מְנַחֵם מְנַדֵּל זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה מוֹיִשְׁפָּסֵק (וּכְבָּר יָדוּעַ מְנַדֵּל הַמַּחְלֶקֶת שֶׁהָיָה עַל הַצְדִּיקִים וְהַחֲסִידִים בְּיָמֵם הַקּוֹדְמִים, בְּפָרֵט בְּמַדִּינֹת לִיטָא וְרִיִּיסִין, וְכָל מִי שֶׁהָיָה רוֹצֵה לְהִתְקַרֵּב לָהֶם הָיוּ לָהֶם מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת בְּלִי שְׁעוֹר) וְהִסְבִּימוּ שָׁם בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל לְשַׁלַּח אוֹתוֹ לְחוּץ לְאַרְצֵי בְּשִׁבִיל לְהַבִּיא מַעוֹת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בְּנֶהוּג. וּבְדֶרֶךְ הַלּוֹכֵי עַל הַיָּם נִפְטָר לְעוֹלָמוֹ זֶה הָאִישׁ הַשְּׁלִיחַ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה מְקַרֵּב לְהַצְדִּיק מוֹרְנוּ הָרַב מְנַחֵם מְנַדֵּל הַנַּ"ל.

וּבְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יָדְעוּ עֲדִין כָּלֵל, וְאַחַר פְּטִירַתוֹ נִדְמָה לוֹ כְּאֵלוֹ הוֹלֵךְ וְנוֹסֵעַ לְלִיפְסִיק עִם אֲנָשִׁים שְׁלוֹ בְּאֶשֶׁר הָיָה נוֹהֵג בְּחַיָּיו, כִּי הָיָה סוֹחֵר גָּדוֹל וְהָיָה נוֹסֵעַ לְלִיפְסִיק בְּחַיָּיו. וְנִדְמָה לוֹ גַּם עֵתָה כְּאֵלוֹ הוּא נוֹסֵעַ לְשֵׁם עִם הַנְּאֻמָּן שְׁלוֹ וְהַבַּעַל־עֲגָלָה כְּדַרְכוֹ תָּמִיד.

בְּדֶרֶךְ נִסְיעָתוֹ הִתְחִיל לְהִתְנַעֵנֵעַ וּלְהִשְׁתַּוְּקֵק מְאֹד לְסַע לְרַבּוֹ מוֹרְנוּ הָרַב מְנַחֵם מְנַדֵּל הַנַּ"ל לְקַבֵּל פָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים. וּמֵרַב תְּשׁוּקָתוֹ הָיָה חָפֵץ לְהַפְקִיר הַכֹּל וּלְשׁוּב מֵאֲמֻצַּע הַדֶּרֶךְ לְמְקוֹם רַבּוֹ הַנַּ"ל וְהִתְחִיל לְדַבֵּר זֹאת לְאֲנָשָׁיו שֶׁנִּסְעוּ עִמּוֹ שֶׁהוּא מִשְׁתַּוְּקֵק לָזֶה. וְהִתְחִילוּ לְשַׁחֲקֵי מִמֶּנּוּ וּלְדַחֲוֹתוֹ מִזֶּה, כִּי אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לְסַתֵּר מִשְׁאֵל־וּמַתָּן בְּזֶה וְכוּ' וְעַל־יְדֵי־זֶה מְנַעוּהוּ מִזֶּה.

אַחַר־כֵּן חָזַר וּנְתַלֵּהב בְּהִשְׁתַּוְּקוֹת נִמְרָץ לְסַע לְרַבּוֹ וְחָזַר וְאָמַר לְאֲנָשָׁיו שֶׁהוּא חָפֵץ בָּזֶה וְחָזְרוּ לְמַנְעוֹ וּלְדַחֲוֹתוֹ בְּדַבְרֵיהֶם

שאי אפשר לבטל משא-ומתן כזה, לשוב מדרך כזה ללייפסיק לבטל עסק כזה, ולנסע עתה לבית רבו. ושמע לדבריהם גם בפעם הזאת ונמנע מזה.

אחר-כך חזר ונתעורר בהתעוררות רב וגדול מאד ואמר שאינו שומע כלל שום דבר כי הוא רוצה דיקא מאד לנסע לרבו ולהפקיר הכל בשביל זה, וכל מה שאנשיו מנעו אותו בדברים וטענות ואמתלאות איך אפשר לעשות דבר כזה באמצע עסק כזה. לא שמע לדבריהם כלל והיה חזק בדעתו לנסע דיקא תכף ומיד לרבו. וצוה עליהם שיחזירו פניהם מדרביהם כדי לפע עמו למקום רבו.

וכשראו שאין יכולים למנעו בדברים וטענות עמדו ומרדו בו ואמרו שאינם רוצים לצית אותו בדבר זר כזה, ונער עליהם שיעשו כרצונו דיקא. והם לא רצו לשמעו. והתחיל לבעם עליהם מאד על שאינם רוצים לצית אותו כי הוא הבעל הבית שלהם ומחייבים לשמע לו ככל אשר יאמר.

בתוך כך הודיעו לו האמת שהוא כבר מת ושכל אלו שנוסעין עמו הם מלאכי תפלה שהם מוליכין אותו ומטעין אותו בדרך הזה. ענה ואמר עתה בודאי אני חפץ דיקא שתוליכו אותי מיד לרבי הצדיק הנ"ל. ענו הם ואמרו עתה בודאי אין אנו מרצים לזה להוליך אותך אליו, והיו מתעצמים בדין זה, הוא רצה שיוליכו אותו לרבו והם לא רצו.

עד שהביאו את המשפט לפני הבית-דין שלמעלה. ופסקו שהדין עמו שצריכין לעשות רצונו להוליכו מיד לרבו.

וכן היה שתכף ומיד הוליכו אותו לרבו הצדיק מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל, שהיה עדין בחיים אז בארץ-ישראל, והביאוהו לביתו.

וכשנכנס לבית הצדיק מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל, נכנס עמו אחד מהמתבלים ונפתח הצדיק ונשאר חלשות ועוררו אותו. ואחר כך ישב הצדיק ועסק בתקונו בערך שמונת ימים עד שתקנו. והודיע אז הצדיק הנ"ל לבני ארץ ישראל שנפטר השליח הנ"ל כי לא ידעו עדין מזה כלל, וספר להם כל המעשה הזאת (וזה היה מכרח להם מאד לידע מפטירתו כדי לידע איך להתנהג בעסקי ארץ-ישראל בענין השליחות לחוץ לארץ).

וספר רבנו זכרנו לברכה המעשה למען דעת עד כמה צריכין להתחזק עצמו בהתקרבות להצדיק גם שם אחר פטירתו, והעקר תלוי בזה העולם שמי שהוא חזק בזה העולם באמונה בהתחזקות האמתית יזכה גם שם לזה. כי כפום מה דאתדבק בר נש בהאי עלמא בן הוא בעלמא דאתי, ואז בודאי לא יוכל למנע אותו שום מונע מליילך להצדיק גם משם.

גם שמעתי בשמו שאמר עצה לזה שיוכל לבוא אחר פטירתו להצדיק לשבע על זה בנקיטת חפץ, ולא שמעתי זאת מפיו הקדוש בעצמו רק מפני אנשי-שלומו ששמעו מפיו הקדוש:

>שייך למה שמוכא בחיי מוהר"ן, שאמר עצה שהאדם יבא אליו אחר הסתלקותו, להשבע על זה בנקיטת חפץ, שמעתי (מהרב אלתר בזשילנסקי) מידידנו הנכבד הר' דוד הירש מדמיטריינקע, שהוא שמע מר' שלמה מאגאריניצער, נכד הרב הצדיק הר' שלמה לוצקער, תלמיד המגיד הקדוש ממעזריטש זצ"ל, שהיה משמש את רבנו הקדוש זצ"ל מחמת שאמו השאירה אותו אצל רבנו ז"ל לשמשו, ורבנו ז"ל ישיא אותו לאשה.

ור' שלמה הנ"ל שמע הענין הנ"ל מפי רבנו ז"ל, ומעשה שהיה כן
 היה: במעדוועדאונקע היה איש אחד נכבד מאד
 מאנשי אדמו"ר ז"ל, שמו ר' הירש, והיה לו בן יחיד ובת אחת, והגיע
 על בנו יחידו חלי ההוסט, אך ר' הירש לא היה מבין כל כך על מחלתו,
 והיה מחלתו קל בעיניו. ובאותו העת בא רבנו ז"ל למעדוועדיווקא, ור'
 הירש הנ"ל, מחמת שהיה מחלת בנו קל בעיניו, לא עלה על דעתו כלל
 לספר לפני רבנו את מחלת בנו, אך חתנו של ר' הירש היה מבין על
 מחלתו.

ונכנס לרבנו ובקש מרבנו ז"ל להתפלל עבורו שיתרפא, והשיב לו
 רבנו ז"ל בזה הלשון, בזה העולם איני יכול לעשות לו שום
 טובה, אך בעולם העליון אוכל לעשות לו טובה אחר פטירתו, ואמר
 לו שיאמר לגיסו שיבוא אליו וידבר עמו מה שצריך. אך בשמעו זאת
 נתבהל מאד ויעורר רחמים אצל רבנו ז"ל שישתדל מאד להמתיק
 הדין שיחיה עוד, כי הרחמנות על חמיו גדול מאד באשר יפטר
 חסוֹשלוֹם בנו יחידו לעת זקנתו. ורבנו ז"ל היה כמתריש. והוא הרבה
 דברים על רבנו ז"ל שיעתיר עבורו שיתרפא.

ואחר כל דבריו אמר לו רבנו ז"ל, למה אתה דוחק עלי, אינך יודע
 אם אשתדל עבורו לטובתו שיתרפא, מכרח השם יתברך לקח
 מזה העולם במקומו שלשה עשר אנשים אחרים. (אמר המעתיק עין
 זהר בלק דף ר"ה בהמעשה דהינוקא, אשר פעל שאביו ר' יוסי
 דפקיעין יחזר לו נשמתו, מובא שם שהקדוש ברוך הוא נתן למלאך
 המות עבורו תריסר בני נשא) ואצל אבינו שבשמים כל בניו שוין
 אצלו, וכמו שאומרים העולם על זה אם נוקף האדם עצמו באצבע
 אחת גם בן הכאב גדול מאד, ואפשר אתה הוא אחד מהשלשה עשר
 הנ"ל.

וְכִשְׁמָעוּ זֹאת פָּסַק מִלְדַּבֵּר עִם רַבֵּנוּ ז"ל, וְהִלְךְ אֶל גֵּיסוֹ וַיַּעֲזֹהוּ שְׂיִלְךָ
 לְרַבֵּנוּ ז"ל בְּעֵצְמוֹ, וְכֵן עָשָׂה הַחֹלָה הַנִּזְכָּר, וּבָא אֶל רַבֵּנוּ ז"ל
 וְדַבֵּר עִמּוֹ מִה שֶׁצָּרִיךְ. וְאַחַר כֵּךְ נָסַע רַבֵּנוּ ז"ל לְבֵיתוֹ, וְאַחַר כֵּי הִדְרִישׁ
 מֵת הַחֹלָה הַנִּזְכָּר, וְאָבִיו ר' הִירֶשׁ הִתְאַבֵּל מְאֹד עַל בְּנוֹ יְחִידוֹ. וּבִימֵי
 שִׁבְעַת יָמֵי אָבְלוֹ, אָז סָפַר חֲתָן ר' הִירֶשׁ לְחַמּוֹ כֹּל מַה שֶׁשָּׁמַע מִרַבֵּנוּ
 ז"ל בְּעַת הַיּוֹתוֹ בְּמַדְוּדָּע וְנוֹקֵעַ. וַיִּתְמַרְמֵר ר' הִירֶשׁ עַל זֶה מְאֹד וּבָכָה
 הַרְבֵּה מְאֹד. וְתַכְף אַחַר שִׁבְעַת יָמֵי אָבְלוֹת, נָסַע ר' הִירֶשׁ לְבֵרֶסְלָב
 לְרַבֵּנוּ ז"ל, וּבָא לְשָׂם בְּלִילָה וְהִלְךְ תַּכְף לְרַבֵּנוּ ז"ל, וּכְבָר הָיָה אֵיזָה
 שְׁעוֹת בְּלִילָה, וְרַבֵּנוּ ז"ל כְּבָר הִתְחִיל לְפָשֵׁט מִלְבוּשָׁיו לִילְךָ לִישָׁן עַל
 הַמִּטָּה. וְהוּא בְּבוֹאוֹ דָּפַק עַל הַדֶּלֶת לִפְתַּח לוֹ, וְאָמַר לְהַשְׁמֵשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ
 ז"ל הוּא ר' שְׁלֹמֹה מִגְּאֲרֹנוֹצֶער הַנִּזְכָּר, לִפְתַּח אֶת הַדֶּלֶת, וְאָמַר לְרַבֵּנוּ
 ז"ל אֲשֶׁר ר' הִירֶשׁ מְמַעֲדוֹעַדְוֹקֵעַ בָּא אֵלָיו, וְצִוָּה רַבֵּנוּ ז"ל וְנִכְנַס לְבֵיתוֹ,
 וְתַכְף כְּשֶׁרָאָה אֶת רַבֵּנוּ ז"ל, הִתְחִיל לְבַכּוֹת מְאֹד בְּפָנָיו בְּבִכּוּיָה רַבָּה
 וַעֲצוּמָה, עַד אֲשֶׁר לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ.

וְרַבֵּנוּ ז"ל נָחַם אוֹתוֹ בְּתַנְחוּמִים וְאָמַר לוֹ: הֲלֹא עָקַר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל
 צַדִּיקִים מַעֲשִׂים טוֹבִים וְכִיּוֹצֵא בְּדַבּוּרִים כְּאַלְהָ, אֵךְ הוּא
 מֵאֵן לְהִתְנַחֵם, וְאָמַר לְרַבֵּנוּ ז"ל, מָה עוֹשִׂים עִם קַדִּישׁ לְאַחַר מוֹתוֹ, הֲלֹא
 רַק הוּא הָיָה הַקַּדִּישׁ שְׁלִי? אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ, אֲנִי אֶהְיֶה הַקַּדִּישׁ שְׁלִי, וְאֲנִי
 אֶלְמַד אוֹתָךְ אֵיךְ לָמוֹת. וְרַמְזוֹ לְהַמְשִׁמֵשׁ שְׂיִלְךָ מִבֵּיתוֹ, וְהַמְשִׁמֵשׁ הַנִּזְכָּר
 אֵךְ שְׁבוּסְפוֹ הָיָה חֹזֵק מְאֹד לְשָׁמַע מַה שֶׁיִּדְבֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ ז"ל, אֵךְ הִכְרַח
 לְצֵאת מִהַבַּיִת וְסָגַר הַדֶּלֶתוֹת, אֵךְ לֹא הֵיטֵב רַק הֵנִיחַ שְׁפָאֲרִינֵעַ [סְדֵק]
 לְמַעַן יוּכַל לְשָׁמַע מִן הַחֲרָכִים אֵיזָה דְבוּר. וְאָז מְכַל הַדַּבּוּרִים שֶׁדַּבֵּר
 עִמּוֹ, לֹא שָׁמַע רַק זֹאת שֶׁרַבֵּנוּ ז"ל אָמַר לְר' הִירֶשׁ הַנִּזְכָּר שֶׁיִּשְׁבַּע
 בְּנִקְיַטת חֶפְזָן שֶׁיָּבֵא אֵלָיו אַחַר פְּטִירָתוֹ, תַּכְף אַחַר סְתִימַת הַגּוֹלָל.

והנה מעשה זאת בהרף, ור' הירש הנ"ל נסע לביתו, ואחר כך נסע המשמש הנ"ל למעדועדעווקע, ובאותו העת היה שם דבר של ילדים שמתו רחמנא לצלן, ורצו אנשי העיר לשלח איש עם פדיון לרבנו ז"ל, אך לא יכלו לקבץ מעות שיהיו על הוצאות הנסיעה ממעדועדעווקע לברסלב, שרחוק הדרך ביניהם, וגם על הוצאות הפדיון. בתוך כך מת ר' הירש הנ"ל שם, ואז אחר פטירת ר' הירש הנ"ל, ספר המשמש שהיה אז במעדעוועדעווקע ששמע מאחורי הדלת בעת שהיה ר' הירש ז"ל אצל רבנו ז"ל, איך שרבנו ז"ל אמר לו העצה מהשבועה בנקיטת חפץ, אך אנשי אדמו"ר ז"ל לא ידעו אם עשה ר' הירש הנ"ל העצה הזאת. ונסכם בין אנשי אדמו"ר ז"ל ובתוכם היה הרב ר' יודיל זצ"ל, אשר בעת שיעשו ההקפה עמו בנהוג, יקחו ספר תורה וישביעו את הנפטר שילך תקף לרבנו ז"ל, ויספר לו גם כן מהדבר שיש בעיר על הילדים. ומחמת השבועה יהיה מכרח לילך תקף עד לרבנו ז"ל, אף אם אולי לא עשה בעצמו העצה שאמר לו רבנו ז"ל, וכן עשו.

ואחר כך במשך שלשה חדשים חזר המשמש הנ"ל לברסלב לרבנו, ובבואו לרבנו ז"ל שאל אותו רבנו ז"ל אם הוא זוכר אימתי מת ר' הירש, והשיב לרבנו ז"ל את החדש שמת בו, אך את היום לא זכר ואמר רבנו ז"ל, האם לא היה מיתתו ביום פלוני, בכך וכך ימים לתדש? ונזכר תקף המשמש הנ"ל שבאמת מת ר' הירש הנ"ל ביום שאמר רבנו ז"ל, והשיב לרבנו ז"ל, הן הן. אמר לו רבנו ז"ל הראית, הלא תקף אחר סתימת הגולל בא אלי (כאומר דמיתי שיששה איזה זמן, אך הוא בא תקף). וכל המעשה הזאת שמע ר' דוד הירש הנ"ל מפני המשמש הנ"ל בעצמו.

קב

(כב) שְׁמַעְתִּי בְשֵׁמוֹ שְׁסֶפֶר, בִּירוּשָׁלַיִם יֵשׁ בֵּית־הַכְּנֶסֶת שְׁמִבִּיאִין
 לְשֵׁם כָּל הַמֵּתִים שְׁבַע־עוֹלָם, וְתַכְּף שְׁמַת אֶחָד בְּעוֹלָם
 מִבִּיאִין לְשֵׁם תַּכְּף אוֹתוֹ הַמֵּת, וְשֵׁם דְּנִין אוֹתוֹ הֵיכָן יִהְיֶה מְקוֹמוֹ, כִּי יֵשׁ
 מֵתִים בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שְׁנוּשָׁאִין אוֹתָן לְחוּץ לְאֶרֶץ וְכֵן לְהַפְדָּה כַּמּוּבָא (וזהר
 תרוּמָה קמ"א).

וְשֵׁם בְּאוֹתוֹ בֵּית־הַכְּנֶסֶת יוֹשְׁבֵינֵי הַבֵּית־דִּין שְׁדַנִּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד
 וְנוֹתְנִין לוֹ מְקוֹמוֹ הָרְאוּי לוֹ. וְיֵשׁ אֶחָד שְׁדַנִּין אוֹתוֹ שְׁלֵא יִהְיֶה לוֹ
 שׁוּם מְקוֹם, וְיִהְיֶה נֶאֱבָד וְנִשְׁלָךְ בְּכַף הַקְּלַע, וְכִשְׁמִבִּיאִין אֶת הַמֵּת לְשֵׁם
 אֲזִי מִבִּיאִין אוֹתוֹ בְּמַלְבוּשִׁים. וְיֵשׁ אֶחָד שְׁחֶסֶר לוֹ מִהַמְּלַבּוּשׁ שְׁלוֹ אֵיזָה
 חֶסְרוֹן. כַּגּוֹן לְאֶחָד נֶחְסַר בֵּית יָד אֶחָד מִהַמְּלַבּוּשׁ שְׁלוֹ (שְׁקוּרִין ארְבִּיל) וְיֵשׁ
 אֶחָד שְׁחֶסֶר לוֹ חֶלֶק אֶחָד מִכַּנֶּפֶף בְּגָדוֹ (שְׁקוּרִין פֶּאֶלֶט) וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה הַכֹּל לְפִי
 מַעֲשֵׂה הָאָדָם (שְׁכֵן זוֹכֵה לְלַבּוּשֵׁין אַחַר מוֹתוֹ) כִּידוּעַ, וְכַפִּי הַלְּבוּשֵׁין
 שְׁלוֹ שְׁמִבִּיאִין אוֹתוֹ לְשֵׁם כֵּן דְּנִין אוֹתוֹ וְנוֹתְנִין לוֹ מְקוֹמוֹ כַּנ"ל.

פַּעַם אַחַת הִבִּיאוּ לְשֵׁם מֵת אֶחָד עָרוֹם לְגַמְרֵי בְּלֵי שׁוּם לְבוּשׁ רַחֲמֵנָא
 לְצִלָּן. וְדָנוּ אוֹתוֹ שִׁיְהִיָּה נִשְׁלָךְ וְנֶאֱבָד בְּכַף הַקְּלַע רַחֲמֵנָא
 לְצִלָּן כִּי הָיָה עָרוֹם לְגַמְרֵי. וְכֵּן צַדִּיק אֶחָד וְלָקַח מְלַבּוּשׁ אֶחָד
 מִמְּלַבּוּשֵׁין שְׁלוֹ וְהִשְׁלִיךְ עָלָיו. וְשָׂאֵלוּ אוֹתוֹ הַבֵּית־דִּין דָּשֵׁם לָמָּה אַתָּה
 נוֹתֵן לוֹ מְלַבּוּשׁ שְׁלָךְ וְהַקְּפִידוּ עַל זֶה, כִּי מִדּוּעַ יִתְלַבֵּשׁ זֶה הַמֵּת וְיִנְצֵל
 עַל־יְדֵי לְבוּשׁ שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ.

הַשִּׁיב הַצַּדִּיק הַנ"ל אֲנִי צָרִיךְ לְשַׁלַּח זֶה הָאִישׁ לְמַחֲזוֹ חֶפְצֵי וּבְשָׁבִיל
 זֶה יֵשׁ לִי רְשׁוֹת לְהַלְבִּישׁוֹ בְּמַלְבוּשׁ שְׁלִי. וְכִי לֹא רְאוּתָם
 שְׁלַפְעָמִים שֶׁר גָּדוֹל שׁוֹלַח אֶת עַבְדּוֹ לְאֵיזָה שֶׁר אַחַר, וְנִתְעַכֵּב הָעַבֵּד
 קָצַת מִלִּילָךְ בְּשְׁלִיחוֹתוֹ. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ הַשֶּׁר מִדּוּעַ לֹא הִלַּכְתָּ עֲדִין

בשליחותי השיב העבד כי אין לי מלבוש הראוי לילך בו לאותו השר. כי הוא שר גדול ואי אפשר לילך לשם במלבוש בזוי. ענה השר ואמר. קח מהרה מלבוש אחד ממלבושי ולבוש אותו ורוץ מהרה להשר בשליחותי.

כך מחמת שאני צריך לשלח זה המת בשליחותי, על-כן אני נותן לו אחד ממלבושין שלי והציל הצדיק את המת מענש המר של כף הקלע. וספר זאת לענין עצם כח הצדיק האמת להציל אנשיו בעלמא דקשומט (עין לקמן שם):

קג

(כג) פעם אחת היה מלך אחד ונסע המלך למדינה אחת וראה שם בנינים נאים מאד שקורין פאלאצין [ארמונות]. והוטבו בעיניו הבנינים מאד ונסע לביתו ושבר תקף בעלי מלאכות שיבנו לו פאלאצן כמו שראה במדינה הנ"ל. ובנו לו אותם הפאלאצן וצירו אותם בציונים נפלאים מאד.

ואחר כך כשבנו אותם וצירו אותם עשה משתה גדול מאד, ושלח גיזעטין [הזמנות] בכל מדינתו שכל מי שרוצה לראות אותן הפאלאצן ילך ויראה. ונסעו מכל המדינות לראות.

ומעיר אחת נתחברו יחד שני אנשים אחד היה יהודי ואחד היה ערל שקורין שלאחמציין [שר] ונסעו יחדו לראות אותן הפאלאצן שבנה המלך.

וכשבאו להשער של הפאלאצן ראו שמציר שם דרך על השער של הפאלאצן, דרך נפלא מאד. ומשני הצדדים של הדרך עומדים מעינות עם מים, ועל כל מעין ומים ממנה מלאך אחד. ומצד

הַדָּרֵךְ הוֹלֵךְ בְּעֵטְלִיר [קִבְּצָן] אַחַד, וְהַבְּעֵטְלִיר הָיָה צָמֵא לְמִים מְאֹד מְאֹד. וְהַמְּמָנִים הִנְ"ל לֹא רָצוּ לִתֵּן לוֹ מַעַט מִיָּם לְשִׁתּוֹת וּבְאִמְצַע הַדָּרֵךְ נָסַע אֲדוֹן אַחַד עִם עֲגֵלַת צֶבֶב, וְאָמַר לְהַמְּמָנָה שִׁיתֵּן לוֹ מַעַט מִיָּם עַל יָדָיו וְהִלְךְ מְמָנָה אַחַד וְנָתַן לוֹ, וְהִלְךְ הַמְּמָנָה הַשֵּׁנִי וְנָתַן לְהַבְּעֵטְלִיר הִנְ"ל מִיָּם לְשִׁתּוֹת וְהִלְךְ הַמְּמָנָה שְׁנֵיתָן מִיָּם לְהָאֲדוֹן הִנְ"ל וְנָתַן רַמְיָן [נֶאֱפָר] עַל הַמְּמָנָה שְׁנֵיתָן מִיָּם לְהַבְּעֵטְלִיר הִנְ"ל.

כָּל זֶה רָאוּ הַשָּׂנִיִּים הִנְ"ל הִינּוּ הַיְּהוּדִי וְהַשְּׂלֵאֲחֻטְצִיִּין וְאָמַר הַשְּׂלֵאֲחֻטְצִיִּין עַל זֶה קַעֲפֹסְטוּוֹעַ [עוֹלָה אֵינּוּ יִשְׂרָאֵל] וְנָתַן לוֹ הַיְּהוּדִי הַבָּאָה עַל הַלְּחִי (שְׁקוֹרִין פֶּאטְש) וְנַעֲשֶׂה שָׁם גִּישְׁלֵעַג [קִטְטָה]. עַד שֶׁשָּׁמַע הַמֶּלֶךְ מִזֶּה וְשָׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם. וְשָׂאֵל בְּתַחֲלָה אֶת הַיְּהוּדִי מִפְּנֵי מָה הַבֵּית אֹתוֹ עַל הַלְּחִי, הַשִּׁיב בְּאִשֶׁר שִׁיאֲמַר עַל מַעֲשֵׂה הַמֶּלֶךְ קַעֲפֹסְטוּוֹעַ. אָמַר הַמֶּלֶךְ לְהַעֲרֵל הַשְּׂלֵאֲחֻטְצִיִּין מִפְּנֵי מָה אָמַרְתָּ כֵּן, וְהַשִּׁיב וְכִי זֶה הוּא לֹא קַעֲפֹסְטוּוֹעַ שְׁזֶה רֹצֵחַ לְשִׁתּוֹת וְאֵינָם רֹצִים לִתֵּן לוֹ לְשִׁתּוֹת, וְזֶה רָצָה שִׁיתֵּנוּ עַל יָדוֹ וְנָתַן לוֹ, וְיִתֵּר שְׂאֵת בְּשִׁהְלֵךְ הַשֵּׁנִי וְנָתַן לוֹ לְשִׁתּוֹת, נָתַן עָלָיו רַמְיָן זֶה שְׁנֵיתָן לְהָאֲדוֹן מִיָּם עַל יָדָיו.

אַחֲרֵי־כֵן אָמַר שׁוֹב הַמֶּלֶךְ לְהַיְּהוּדִי וְלָמָּה הַבֵּית אֹתוֹ. וְאָמַר הַיְּהוּדִי שֶׁכֵּל לָמָּה הָיוּ נוֹתְנִין מִיָּם לְהָאֲדוֹן וְלְהַבְּעֵטְלִיר לֹא נָתַנוּ. כִּי לָזֶה צָרִיךְ לִתֵּן הִינּוּ לְהָאֲדוֹן, וְלְהַבְּעֵטְלִיר לֹא צָרִיךְ לִתֵּן. וְתוֹ לֹא אָמַר הִינּוּ הַשְּׂכָל שֶׁאֲמַר הַיְּהוּדִי שְׁלֹחַ צָרִיךְ לִתֵּן וְלָזֶה לֹא צָרִיךְ לִתֵּן. וְאַחֲרֵי־כֵן עָנָה וְאָמַר שְׂאִישׁ צָרִיךְ לִילֵךְ בְּכָל עָרֵב שַׁבָּת כָּל הָאֲרֻבָּעָה עוֹלָמוֹת הִינּוּ עֹשִׂיהַ יְצִירָה בְּרִיאָה אֲצִילוֹת וְעוֹלָם הַעֲשִׂיָה לְבַד קִשָּׁה מְאֹד לִילֵךְ וּבְפֶרֶט וְכוּ' כָּל זֶה סֵפֶר פֶּעַם אַחַת בְּלִיל שַׁבָּת אַחַר בְּרַכַּת הַמּוֹצֵיא.





**מְקוֹם לְדָתוֹ וַיִּשִׁיבָתוֹ
וְנִסְיָעוֹתָיו וְטַלְטוּלָיו**

קד

(א) לְדָתוֹ הִיְתָה בְּקַהֲלֵת־קֹדֶשׁ מִזֵּבֻז, וְנִכְנַם לְבָרִית מִיְלָה בְּשֵׁבֶת הַגָּדוֹל. וְכָל שְׁנוֹתָיו הָיוּ כְּפִי הַנְּשָׁמַע בְּעֶרְךָ אַרְבָּעִים שָׁנָה פָּחוֹת מֵעַט. כִּי בְּשָׁנַת הָאֲרָבָעִים נִפְטָר וְנִסְתַּלַּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה בְּיַרְח הָאֲתָנִים בְּחַג בְּיוֹם שְׁלִישֵׁי יוֹם רְבִיעֵי שָׁל סָפוֹת ח"י תִּשְׁרִי תִקְע"א בְּאוּמִין הָעִיר אֲשֶׁר בְּחַר בָּהּ בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ לְשָׁכַב שָׁם כְּמִבְּאֵר בְּמִקְוֹם אַחֵר (לְקַמֵּן קֶצֶא, קֶצֶו, רִי"ו). וְאַחֲרֵיכֵן שָׁמַעְתִּי שֶׁשְׁנוֹתָיו לֹא הָיוּ כִּי אִם שְׁלִשִׁים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנָה וַחֲצִי וְכִפִּי הַנִּרְאָה כֵּן הָאֲמַת. (יְדוּעַ כִּי בְּשָׁנַת תַּקל"ב הָיָה רֹאשׁ־חֹדֶשׁ נִסָּן בְּשֵׁבֶת וְזֶה הַיּוֹם שֶׁנּוֹלַד בּוֹ רַבְּנּוֹ זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה לְשָׁנֵי הַדְּעוֹת הַנ"ל):

קה

(ב) מִן יוֹם לְדָתוֹ עַד שְׁנַת־גִּדּוֹל וְנַעֲשֶׂה בַר מִצְוָה עַד כְּנִיסָתוֹ לַחֲפָה הַכֹּל הָיָה בְּקַהֲלֵת־קֹדֶשׁ מְעֻבָּזוֹ. וְכִבְר מִבְּאֵר קֶצֶת (בְּשִׁבְחֵי הַר"ן) פָּחוֹת מִטְּפָח מִן הַיָּם מְעַנֵּין עֲבוּדָתוֹ שָׁנָם בְּאֵלוֹ הַיָּמִים בְּיָמֵי קִטְנוֹתוֹ מִמָּשׁ הַתְּעוּרָר לְעֲבוּדָתוֹ יְתִבְרַךְ וְכוּ' וְהַנְּשׂוֹאִין שָׁלוֹ הָיוּ בְּמַעֲדוֹעַד־יוֹקַע כִּי מִשָּׁם נִשְׁתַּדֵּף עִם בֵּת הַרְבֵּנֵי הַנְּגִיד הַמְּפָרְסָם בְּתוֹרָה וּבִירְאָה מוֹרְנוֹ הָרַב רַבֵּי אֶפְרַיִם זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה. וְחוֹתְנוֹ הָיָה אִישׁ נִכְבָּד מְאֹד וּמְיָחָס מְקוֹר חֲצָבוֹ הָיָה בְּזֹאסְלָאב. אֵךְ אַחֲרֵיכֵן נִתְּנָלְגַל הַדְּבָר עַד שֶׁקָּבַע

ישיבתו בכפר אוסיאטין ובשאר כפרים שהם מהישוב של מעדוועדווקע, והיה מתזיק כפרים הנ"ל והיה מפרסם בשם טוב בין כל הצדיקים המפרסמים שכלם נתאכסנו אצלו כי היה איש חשוב מאד. גם אשתו היא חמותו של רבנו זכרוננו לברכה היתה אשה פשרה מאד, וזכה להתחתן עם רבנו זכרוננו לברכה.

ותכף ביום החפה אחר יציאתו מהחפה היה משתוקק ומתגעגע להשם יתברך וכו' ונתחבר תכף עם רבי שמעון ברבי בער, ומאז היה עוסק בעבודת השם בכפרים הנ"ל ויגע וטרח בעבודת ה' ביגיעה גדולה ובמסירת נפש וכו'.

והיה נוסע משם לפרקים למזבז, וחזר ונסע ממזבז לשם וגם היה דרכו לדבר לפרקים עם אנשים בעבודת השם והיה מעוררם מאד והמשיך את לבם להשם יתברך בהשתוקקות נמרץ מאד וברבות הימים ושנים שהיה מתענה ומתנגע מאד בעבודת השם ובהתבודדות בלי שעור ונסיונות אין מספר והוא עדין היה יושב בכפר הנ"ל על שלחן חותנו.

בתוך כך התחילו קצת אנשים להתקרב אליו קצת גם בהיותו יושב על שלחן חותנו בכפר הנ"ל, והכל היה בימי נעוריו ממש קדם היותו בן עשרים שנה כי היה זריז גדול בעבודתו וגם התחיל בקטנותו ממש כנזכר לעיל:

קו

(ג) וספר לי רבי שמעון הנ"ל שתכף אחר שפסה רבנו זכרוננו לברכה פני הכלה ביום חתנתו הלך מיד וקרא כמה בני הנעורים, ודבר עם כל אחד ואחד ביחידות, ונסה אותם בחכמתו היכן הם עומדים.

חיי מקום לדתו וישיבתו אצל כל תורה מוהר"ן קלט

ואחר-כך קרא את רבי שמעון והתחיל לדבר עמו גם-כן בהכמה
באלו הוא רוצה חס ושלום הבלי עולם הזה. ורבי שמעון
עמד משתומם ולא השיב לו כי הוא לא חפץ באלה. ענה רבנו זכרוננו
לברכה ואמר אליו וכי אין אתה בן אדם מדוע אינך חפץ באלו
הדברים של עולם הזה. השיב לו אני איש תם וחפץ בתמימות. ענה
רבנו זכרוננו לברכה ואמר לו כפי הנראה שיהיה הפרות גדול בינינו
ואמר לו בלשון אשכנז: "סע האט אפנים אז מיר וועלן זיך קענען".

אחר-כך ספר לו רבנו זכרוננו לברכה שדבר עם אלו בני הנעורים
ונסה ובחן אותם והנה הם רחוקים מהשם יתברך מאד, אף גם הם
פגומים ובעלי עברה רחמנא לצלן.

ותכף הלך רבנו זכרוננו לברכה עם רבי שמעון על השדה ודברו יחד
הרבה בעבודת השם בהשתוקקות גדול, ודבר רבנו זכרוננו
לברכה לרבי שמעון דברי התעוררות הרבה שאין שום תכלית בעולם
הזה כי-אם לפרש מתאוות עולם הזה ולעבד את השם יתברך, ובפרט
אנכי שהיום יום חפתי ומוחלין לי כל העוונות, בודאי אני צריך
לפשפש במעשי הרבה וכיוצא באלה הדברים דבר עמו הרבה. והלכו
יחד ודברו מזה עד החפה.

אשרי הזוכה ביום חפתי לחשב על התכלית באמת.

ומאז והלאה נתקשר רבי שמעון עם רבנו זכרוננו לברכה והוא זכרוננו
לברכה דבר עמו הרבה בהתעוררות גדול, והיה מדבר על לבו
שיעשה כמותו לפרש עצמו מן העולם לגמרי ולהתיגע ולטרח ולעסק
רק בעבודתו יתברך. אבל רבי שמעון אמר לו אתם בודאי תזכו להיות
צדיק מפרסם ואני חפץ להיות משמש אצלכם תמיד וכן הוה. אבל גם

רבי שמעון היה איש כשר מפלג במעלה, כי שמעתי מפי רבנו זכרוננו
 לברכה בעצמו לפני כמה שנים, שרבי שמעון כבר שבר כל המדות
 רעות לגמרי:

קז

(ד) וספר רבי שמעון שפעם אחת אחר שנעשה מפרסם נסע עם רבנו
 זכרוננו לברכה דרך כפר אוסיאטין, ששם יגע רבנו זכרוננו
 לברכה בעבודתו הגדולה בבית חותנו, שהיה דר שם, ונסע עמו דרך
 השדות וכיוצא, והיה רבנו זכרוננו לברכה מתגעגע מאד ואמר כמה
 היה טוב לפני בכאן כי בכל פסיעה ופסיעה הרגשתי טעם גן עדן. כי
 שם באלו הדרכים היה רגיל לילך ולהתבודד והיה מצר ומתגעגע מאד
 ואמר הלא כאן היה טוב לפני מאד, ולמה לי הפרסום של עכשו. גם
 עוד פעם אחת ספר בפני שבהיותו בימי נעוריו כשהיה מתבודד
 באיזה מקום ביער או בשדה בשחזור משם היה כל העולם חדש בעיניו
 ונדמה לו כאלו הוא עולם אחר לגמרי, ולא היה העולם נראה בעיניו
 כלל באשר מקדם:

קח

(ה) אחר-כך נתגלגל הדבר והיה מכרח להסתלק משלחן חותנו כי
 חמותו נפטרה ולקח חותנו אשה אחרת מקהלת קדש
 מאהליב ורבנו זכרוננו לברכה בעצמו השיאה לו כי הוא זכרוננו לברכה
 נסע עמו לעיר מאהליב ועל ידו נגמר השדוך ונשאת לו. כי אף-על-פי
 שהיה עדין בימי נעוריו ממש ובמדמה ששמעתי שהיה אז בערך
 שמונה-עשרה שנים אף-על-פי-כן נשאו לו פנים קצת אנשים מחמת

חיי מקום לדתו וישיבתו אצל כל תורה מוהר"ן קמא

שהיה נכד הבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה, וגם ראו והבינו בו בעצמו שהוא כלי יקר מפז ומפנינים. והמשפילים הבינו גם אז שכאשר יתגדל יהיה חדוש בעולם.

ומעשה שהיה במאהליב כך היה, כי נתאכסן שם בבית איש נכבד אחד מהמקרבים להרב הקדוש דודו רבי ברוך זכרוננו לברכה. והאיש היה עשיר נכבד. וקבלו בכבוד גדול ועשה סעדה עבורו. והיו שם עוד אנשים חשובים מהמקרבים להרב הנ"ל, ונתנו לו יין לשותות והוא זכרוננו לברכה היה עדין סגור ולא היה רגיל לומר תורה ברבים, אך אז בשעת משתה היין נתלהב לבו ופתח פיו וגלה לפניהם דברים נפלאים ונוראים. והאנשים אשר היו שם ראו את המראה הזאת, המה ראו בן תמהו, ונבהלו מאד, ואז היה הנשואין של חותנו ושבנו לביתם.

ובאותו הזמן בא לשם הרב הצדיק המפרסם מורנו הרב ר' דב מזאסלאב הנקרא בפני כל רבי בער ברבי בונים שזכה לנסע לארץ-ישראל ונסתלק שם. וספרו לפניו כל הנ"ל כל מה ששמעו מפיו אז, ונבהלו ונשתומם מאד ואמר שיהיה חדוש גדול בעולם.

ובהיותו יושב בכפר עדין על שלחן חותנו התחילו אנשים ממקומות הסמוכים להתקרב אליו. ולפעמים נסעו אליו והיה מלהיב לבם מאד להשם יתברך, ונתקרבו על ידו להשם יתברך, ונעשו אנשים בשרים מאד עד היום הזה אשרי להם.

אחר-כך עדין היה יושב קצת על שלחן חותנו, אך במשך הזמן קצת לא יצאה חמותו ידי חובתה נגדו, כי בבית חותנו הנ"ל היה

לרבנו זכרוננו לברכה הדר מיוחד בתוך הבית דירה שקורין אלקיר
[הדר צדדי קטן]. ושם היה יושב ומתבודד ועוסק בעבודתו, ולפרקים
היה יוצא לחוץ להתבודד בשדה או ליער וכיוצא.

ויהי היום ונסע רבנו זכרוננו לברכה אל העיר והלכה חמותו והעמידה
מפתה שם. כי רצתה לקח את החדר בשבילה. ותכף כשבא
רבנו זכרוננו לברכה לשם ומצא שלקחה ממנו מקום קדשתו, לא היה
יכול עוד להיות סמוך על שלחן חותנו. ואז יצא מן הכפר, ונגנס לתוך
העיר וקבע דירתו במעדוועדיווקע:

קט

(ו) והנה בכל הענינים האלה יש הרבה מאד לספר בפה וכמה
אלפים ורבבות מעשיות שעברו עליו באלו הימים והשנים
שישב במקומות הנ"ל, שאז היה עקר יגיעתו וטרחתו בעבודתו ותפוד
ביגיעה גדולה מאד, והיו לו מלחמות גדולות בכל יום ובכל שעה קדם
שהכניע ושבב כל מדה ומדה, וכל תאוה ותאוה.

ומחמת שלא זכיתי להתקרב אליו אז רק בבואו לפה ברסלב, וכל
אלו הדברים שמעתי בסרוגין רבם מפיו הקדוש, והשאר
משאר אנשים שהכירו אותו אז, על-כן איני יכול לספר הכל בסדר
הראוי, ואני מכרח לדלג הרבה מענין לענין. וכל מה שיעלה על זכרוננו
לא אמנע מלספר כי גם ממה ששמעתי כבר נשבת הרב:

קי

(ז) וארשם איזה מעשיות קטנות ששמעתי מפיו הקדוש זכרוננו
לברכה, שספר שבימי נעוריו בעת עסקו בעבודת השם

חַיִּי מְקוֹם לְדַתּוֹ וּיְשִׁיבֵתוּ אֶצְלֵךְ כָּל תּוֹרָה מוֹהַר"ן קמ"ג

בִּיגִיעָה גְּדוּלָּה, הָיָה חֲפִיץ מְאֹד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה מְרֹאָה לוֹ מוֹפֵת לְמַעַן תִּתְחַזַּק אַמוּנָתוֹ יוֹתֵר וְהָיָה מַעֲתִיר וּמַפְצִיר וּמְרַבֵּה בַתְּפִלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה.

וְסֵפֶר שֶׁלְשָׁה מוֹפְתִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לוֹ אֵין.

אֶחָד, כִּי בְּמְקוֹם שֶׁהָיָה רְגִיל לִילֵךְ בַּחוּץ אָנָּה וְאָנָּה, וְעַסֵּק בְּהַתְּבוּדוֹת וּדְבָקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָיָה עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ הַדְּרֹךְ צֶלֶם גְּדוּל שְׁלֵהֶם, הִינּוּ שְׂתֵי וְעָרֵב בְּדַרְכָּם, בְּפֶרֶט בְּכַפְּרִים. וְהָיָה מְבַלְבֵּל אוֹתוֹ מְאֹד כִּי הָיוּ לוֹ יְסוּרִים עַל שֶׁהִשְׁתִּי וְעָרֵב עוֹמֵד לְנִגְדוֹ בְּעַת הַלוֹכֵי בְּדְבָקוֹת וְהַתְּבוּדוֹת. וְהַתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיעֲשֵׂה לוֹ מוֹפֵת זֶה שִׁיְהִיָּה נֶעְקָר הַצֶּלֶם. וַיִּגְזֹר אֲמֹר וַיִּקָּם, וּפְתֹאֹם נֶעְקָר הַצֶּלֶם וְנִפְּל לְאַרְצוֹ. הַשְּׁנִי, מַעֲנִין הַדְּגִים שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לִפְנֵי הַנְּהַר וְרָצָה שִׁיִּבְאוּ לוֹ דְּגִים לִידוֹ בְּלִי מְצוּדָה וְנִתְקַיֵּם כֶּךָ.

וְהַשְּׁלִישִׁי שְׂכַחְתִּי, כְּמִדְמָה שֶׁהָיָה מֵה שֶׁחֲפִיץ שִׁירָאָה מֵת וְהַפְּצִיר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, וְנִתְקַיֵּם כֶּךָ שֶׁבֵּא אֵלָיו פְּתֹאֹם מֵת אֶחָד, וְהוּא הָיָה שׁוֹכֵב בְּחִדְרוֹ הִינּוּ בְּהַאֲלָקִיר שָׁלוֹ בְּבֵית חוֹתְנּוֹ. וְנִפְתַּח רַבְּנּוֹ זְכוּרֵנוֹ לְבָרְכָה אֵין מְאֹד מְאֹד, כִּי אֵין הָיָה אֶצְלוֹ פֶּעַם הָרֵאשׁוֹן שִׁירָאָה בְּעֵינָיו אֵת הַמֵּת, כִּי זֶה הָיָה בַתְּחִלַּת יְמֵי נְעוּרָיו. וְגַם אֲמֹר אַחֲרֵי כֶּךָ שֶׁאוֹתוֹ הַמֵּת הָיָה רָשָׁע, עַל־כֵּן נִפְּל עָלָיו פֶּתַח גְּדוּל עֲצוּם מְאֹד בְּלִי שְׁעוֹר.

וְהַתְּחִיל לְצַעֵק מְאֹד בְּצַעֲקָה מְשֻׁנָּה מְאֹד וּבָאוּ בְּמְרוּצָה אֲנָשֵׁי הַבַּיִת וְרָצוּ לְכַנֵּם לְחִדְרוֹ. וְלֹא יָכְלוּ לְכַנֵּם מִחַמַּת שֶׁרַבְּנּוֹ זְכוּרֵנוֹ לְבָרְכָה סָגַר מִתְּחִלָּה אֵת הַחִדְרֵי מַבְפָּנִים. וְהִכְרִחוּ לַעֲשׂוֹת תְּחִבּוּלוֹת

לכנסם, ואיני זוכר אם ספר שפותרו הכתל, או שנכנסו מלמעלה מן הכתל האלקיר ובאו אליו, ואחר-כך נח מפחדו. ואמר שאותו המת היה רשע ובשביל זה נפחד כל כך.

ואחר-כך ראה כמה וכמה מתים ולא נפחד עוד, מכל-שכן בסוף ימיו שאז נעשה בעל השדה שאז באו אליו לאלפים ולרבבות בלי שעור בשביל תקון. כי בזה היה עוסק ביותר לתקן נשמות המתים ונשמות ערטילאין שעדיין לא נכנסו בגוף כלל וכו' כמבאר במקום אחר (לקמן קנא).

וספר שהיה עני שבוע אחד, ופעם אחת לא היה לו מה לאכל בערב, והלך בשדה בדרך ומצא פאטשיילע אחת עם גרויפן וכעין מטפחת עם גריסים] והביא לביתו לבשל. וכפי הנשמע מפיו שזה הדבר היה יקר בעיניו כמוצא שגל רב, על שהיה לו בטחון בהשם יתברך, והשם יתברך הזמין לו פרנסה בשדה.

כי שמעתי מפיו הקדוש שאמר שהוא יודע מבטחון שאפלו אם היה יושב בשדה ממש היה לו בטחון בהשם יתברך שיזמין לו פרנסתו. אך זה הדבר קשה וכבד יותר, הינו שהצדיק האמתי יחזיק המעות אצלו, ולא יפזר מיד זה קשה וכבד יותר וכו' וספר לפני שהיו לו שלש מאות אדמים נדן שלו והיה אוכל מאותו המעות עד שקלו, ואחר-כך עבר עליו הנ"ל שהיה עני וכו' פנ"ל אבל בתחלה לא חשב כלל רק עסק בעבודתו ואכל מהסך הנ"ל וכו' פנ"ל:

קיא

(ח) והיה רגיל לספר הרבה מענין מחשבותיו שהיו לו אז בימי נעוריו בעת שעסק בעבודתו. שציר בדעתו שאינו רוצה להיות מפרסם בשום אופן, ולא היה רוצה להיות מקבל כלל, והיו לו כמה

חיי מקום לדתו וישיבתו אצל כל תורה מוהר"ן קמה

וכמה מחשבות בענין זה איך שיעלים עצמו מן העולם ומהיכן תהיה פרנסתו. ולפעמים היו לו מחשבות שיחזור על הפתחים ואיש לא ידע ממנו:

קיב

(ט) אחר-כך נכנס למעדוועדיווקע. ושם נתקבצו כמה אנשי כפרים, ועשו לו מעמד קבוע לתן לו אחד רענדל [סוג מטבע] בכל שבוע. וישב שם במעדוועדיווקע בהשקט ושלוח קצת, ושם התחילו כמה אנשים להתקרב אליו, ונלוו אליו אנשים רבים מיום אל יום. והתחילו לנסע אליו מהסביבות, עד שהתחילו לנסע אליו ממקומות רחוקים בערך עשרים פרסאות. פי אנשי דאשיב נתקרבו אליו בעת ישיבתו שם, וכל מי שזכה להתקרב אליו נתמלא יראת השם. והיה משיב רבים מעוזן וקרבים להשם יתברך בהתקרבות גדול וכו' וכו', וגם במעדוועדיווקע היה לו קצת מחלקת אבל כל שונאי נפלו לפניו. והיו שם איזה מעשיות עם הרבנים דשם אך איני יודע אותם על ברין:

קיג

(י) אחר-כך נסע ממעדוועדיווקע לארץ-ישראל. כבואו מארץ ישראל נשתדף עם בתו אדיל עם רבי יוסקי בנו של-
כבוד הרב הגאון החסיד הקדוש המפרסם מורנו הרב אברהם דב זכרוננו לברכה הרב אב-בית-דין דקהלת-קדש חמעלניק.
ואחר ביאתו מארץ-ישראל ישב עוד בערך שנה ויותר קצת במעדוועדיווקע.

גם תקף בבואו מארץ ישראל נסע לקהלת קדש לאדי להרב החסיד הגאון המפרסם מורנו הרב שניאור זלמן זכר צדיק וקדוש לברכה. ודבר עמו הרבה מענין אנשי ארץ ישראל כי בעת היות רבנו זכרוננו לברכה בארץ ישראל, שחרו פניו שם שיהיה הוא זכרוננו לברכה שם. ובענין זה יש כמה מעשיות לספר מה שעבר עליו בעת נסיעתו לשם ובהיותו שם ובהזירתו משם.

גם היה אצל הרב הקדוש מנסכיז חמשה ימים קדם פטירת הרב הנ"ל. ונסע אליו בחפזון גדול כי היה להוט ונחפו בנסיעתו כדי למצוא בחיים חיותו. וכן היה שבא אליו סמוך להסתלקותו. וגדל האהבה והשמחה שהיה להרב הקדוש הנ"ל מביאת רבנו זכרוננו לברכה אי אפשר לספר ולשער כלל.

כי הרב הנ"ל היה מטל על ערש דוי בחלי כבד מאד, באשר היה מפרסם בפי כל וחצי שנה רצופים היה מטל מסגר בחדר שלא היה נכנס לתוכו שום אור השמש, כי לא היה אפשר לו לסבל אפלו התנוצצות השמש. ולא זו ממקומו ולא היה יכול לאכל שום תבשיל. כי לא היה יכול לסבל הריח של תבשיל. והיו מכרחים לסגן לו הרטב כמה פעמים קדם שאכלו. ובכל ביתו לא היו רשאים להכניס שום תבשיל, כי לא היה יכול לסבל הריח וכיוצא בזה, כי היה חולה גדול ביסורין גדולים וחולאת כבד מאד. וכשבא רבנו זכרוננו לברכה אצלו החיה אותו ממש. ותקף בשבא האיש של רבנו זכרוננו לברכה ובשר אותו שרבנו זכרוננו לברכה יבוא אצלו, נתמלא שמחה הרב הנ"ל ואמר שהוא החיה אותו ממש. ואחר כך בא רבנו זכרוננו לברכה אצלו וקבלו בכבוד גדול מאד, ובאהבה וחבה גדולה בלי שעור וערך ודברו

חיי מקום לדתו וישיבתו אצל כל תורה מוהר"ן קמ"ז

ביתר הרבה מאד. וכפי הנשמע מהאיש שהיה שם עמו שדברו שם מענין מראות וחיזיונות של צדיקים אמתיים מה שחזוים ומשיגים וכו' ודברו מהמלאך מט"ט וכו' וכיוצא בזה.

ואחר-כך צוה הרב הקדוש שיעשו סעדה עבורו בביתו דיקא, אף-על-פי שלא היו רשאים להכניס שם תבשיל פנ"ל. אף-על-פי-כן אהבה מקלקלת השורה ועשה שם סעדה גדולה עבורו ורבו זכרונו לברכה ישב בראש והרב הקדוש הנ"ל הרים עצמו ונכנס לתוך הבית לבוש במלבוש עליון שקורין חלאט של גילדן גישטיק [מעיל רקום בחוטי זהב], ונכנס וישב אצלם אצל השלחן לכבוד רבנו זכרונו לברכה. אשר זה חצי שנה אשר לא קם ממטתו ולא נכנס להסב אצל השלחן, ובשביל כבוד הרב רבנו זכרונו לברכה נכנס בתוך תקף חולאתו כי אז היו הימים קדם פטירתו. ורבנו זכרונו לברכה היה שם משוכתי שבת קדש. והפציר הרב הנ"ל שיאכל אצלו בשבת קדש, ולא רצה רבנו זכרונו לברכה, ואחר-כך הפציר בו מאד וכמדומה שאכל שם.

והרב הנ"ל שלח לרבנו זכרונו לברכה על פדיון עשרה אדמים. ורבנו זכרונו לברכה היה רואה שהוא מכרח לחלק כל ממונו, אבל זה אי אפשר וכו' וזהבין שהוא מכרח להסתלק. וחזר רבנו זכרונו לברכה לביתו קדם הסתלקותו.

בקרימינטשאק שמעתי מאיש אחד שאמר ששמע מפי אביו שהוא היה משמש להרב מנסכיו הנ"ל בעת שהיה רבנו ז"ל שם, וספר גם-כן שהרב מנסכיו נהג בו כבוד גדול מאד מאד. ובעצם חלישותו הנ"ל לזה את רבנו ז"ל בעת שיצא מביתו לגסע לדרכו. אחר-כך בשחזר הרב הנ"ל מהלויה שלוה את רבנו ז"ל, ענה

ואמר בזה הלשון אלמלא לא אתינא לעלמא אלא שרבי נחמן יפסיע על מפתן שלי דיי "איך זאל מעהר ניט באשאפין ווערין נאר אז ר' נחמן זאל בא מיר איבער טרעטין דיא שוועל איז אויך גינגו".

בשובו מהרב הנ"ל היה אז גם אצל הרב החסיד המפרסם מורנו ר' צבי אריה מאליק. וכפי הנשמע מאנשי-שלומנו שכל עסקו עמם היה בענין מראות וחזיונות, כי רבנו זכרוננו לברכה לא היה דעתו מסכים לענין המראות והחזיונות שלהם, והיו לו ופוחים גדולים עם הרב הקדוש מנסכיו שהיה מפרסם גדול בענין זה, ורבנו ז"ל נתופח עמו הרבה בענין זה. ואיני יודע היטב ענין הפוחים, אך הכלל שרבנו ז"ל היה אומר, שלא כך צריכין לראות חזיונות כאשר הם רואים.

והרב מנסכיו שלח אליו פעם אחת. תאמרו לו שקדם שבא לתוך העיר ראיתי את המלאך מט"ט וכך וכך ראיתי. וכמדומה ששמעתי שאמר הרב הקדוש הנ"ל שראה את מט"ט בראיה ממש ורבנו זכרוננו לברכה אמר שלא כך רואין אותו. וכמדומה שעוד פעם אחת טען הרב הקדוש הנ"ל עם רבנו זכרוננו לברכה בעצמו, כך ראיתי וכך ראיתי, ורבנו זכרוננו לברכה לא רצה להסכים על זה, ואמר להם רבנו לא כך רואין את מט"ט, אני ראיתי כך וכך, וזה הוא באמת ראית מט"ט. והיה בענין זה כמה דברים, אך לא הייתי בכל זה אצלו ולא זכיתי לשמע מפיו הקדוש דבר בענין זה, רק שמעתי סתם ממנו שהיה אצל הרב מנסכיו.

וספר לי מעשיות אחרים ששמע אז מענין התקרבות הרב הנ"ל לרבנו מבהק הרב הקדוש מורנו ר' מיכל זכר צדיק וקדוש לברכה. ואחר-כך בשובו בשהיה אצל הרב מאליק הנ"ל וכבר שמע הרב מאליק את כל טענותיו ופוחיו עם הרב מנסכיו מענין מראות, כי היה

הדבר מפרסם ונשמע בסביבותם, וכשפא רבנו זכרוננו לברכה אצל הרב מאליק על שבת קדש היה גם הרב מאליק מדבר הרבה בכל סעודה מענין מראות ואמר בכל סעודה וסעודה בשבת תורה, וכל התורה וכל הספורים כלם היו מענין מראות להודיע שהוא רואה באמת.

ורבנו זכרוננו לברכה לא הסכים על זה כלל ושתק לו לגמרי, כי קדם שנכנס להרב הקדוש מאליק התפלל להשם יתברך והתישב איך להתנהג עמו וכו' על-בן שתק לו רבנו זכרוננו לברכה לגמרי בכל השבת. ואחר-כך במוצאי-שבת נכנס רבנו זכרוננו לברכה לחדרו בתוך בית הרב הנ"ל ובא אליו הרב מורנו ר' צבי אריה זכרוננו לברכה בעצמו ואמר לו עדין אין אתם מאמינים לי שאני רואה, אתן לכם מופת חותך שאני רואה והתחיל עוד הפעם לומר תורה ולהוכיח לו שהוא רואה, ואז השיב לו רבנו זכרוננו לברכה הרבה צפו לדרש במעשה מרובה ולא ראו אותה מימיהם כמו שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה (מגלה כ"ד):

קיד

(יא) ויהי היום בשנת תק"ס ראה רבנו זכרוננו לברכה במקום שראה והשיג במקום שהשיג שהוא צריך לקבע דירתו בקהלת זלטיפלוע. ובאותו השנה בסופו בראש חדש אלול עשה נשואין לבתו אדיל הנ"ל, והחתנה היתה בחמלניק, והיה שם על החתנה עם כל בני ביתו כנהוג. ועל החתנה היתה אמו הצדקת מרת פיגא זכרונה לברכה. וראתה בעת החפה את הבעל-שם טוב זכרוננו לברכה, כי היא היתה צדקת בעלת רוח-הקדש, וכל הצדיקים היו מחזיקים אותה לבעלת רוח-הקדש ולבעלת השנה גדולה, ובפרט אחיה הצדיקים המפרסמים הינו הרב הקדוש מסדלקוב והרב הקדוש מורנו רבי ברוך זכרוננו

לבִּרְכָה כָּלֶם הַחַיִּיקוֹ אוֹתָהּ כְּאֶחָת מִן הַנְּבִיאוֹת. וְאִזּוּ בְּאוֹתָהּ הָעֵת תִּכְרַף אַחֲרֵי הַחֲתֻנָּה הַנִּזְכָּר לְנִשְׁתַּדֵּךְ רַבְּנוֹ וְזָכְרוֹנוּ לְבִרְכָה עִם בֵּיתוֹ מֵרַת מְרִים וְזָכוּנוּ לְבִרְכָה, עִם הָרַב הַחֲסִיד הַמְּפָרָס מוֹרְנוּ ר' לִיבוֹשׁ וְזָכוּנוּ לְבִרְכָה אֲבֵי-בֵית-דִּין דְּקַהֲלַת-קֹדֶשׁ וּוְאֶלְטִישִׁיסק.

וּבְחִזְיוֹנֵנוּ מֵהַחֲתֻנָּה הַנִּזְכָּר עִם כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ הַלֵּךְ וְנִסֵּעַ עִמָּהֶם תִּכְרַף לְזִלְאִיפִּאֲלִיעַ, וְנִכְנַס לְהַעִיר בְּלִי שׁוּם יְדִיעָה מֵאֲנָשֵׁי הַקְּהָלָה, כִּי לֹא שָׂאֵל אֶת פִּיָּהֶם מִקֶּדֶם כָּלֵל, רַק שָׁכַר לוֹ דִּירָה שָׁם וְקָבַע דִּירָתוֹ שָׁם פֶּתְאוּם. אָבֵל אֶף-עַל-פִּי-כֵן קָבְלוּ אוֹתוֹ אֲנָשֵׁי הַקְּהָלָה בְּכַבּוֹד גָּדוֹל.

וּבְרֵאשׁ הַשָּׁנָה נִתְקַבְּצוּ שָׁם אֲצִלוֹ אֲנָשִׁים רַבִּים בְּעֶרְךָ מֵאֵה אֲנָשִׁים וַיּוֹתֵר, וְהוּא וְזָכוּנוּ לְבִרְכָה, לֹא הָכִין בְּשִׁבְלֵם כָּלֵל כִּי הָיָה בְּעֶצְמוֹ כְּאוֹרַח שָׁם כִּי נִכְנַס שָׁם סְמוּךְ לְרֵאשׁ-הַשָּׁנָה מְאֹד. וְקָבְלוּ אֲנָשֵׁי הַקְּהָלָה אֶת כָּל הָאוֹרְחִים אֲצִלֵּם בְּכַבּוֹד גָּדוֹל וְהַפְּצִירוּ לְרַבְּנוֹ וְזָכוּנוּ לְבִרְכָה שֵׁיכְנִס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל דָּשָׁם עִם כָּל אֲנָשָׁיו לְהַתְּפַלֵּל כִּי הוּא מְקוֹם רַחֵב וְטוֹב לְפָנָיו לְהַתְּפַלֵּל שָׁם עִם כָּל אֲנָשָׁיו, וְהַתְּפַלֵּל שָׁם עִמָּהֶם בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה וַיּוֹסֶ-כְּפוֹר וּמָסְרוּ לוֹ שֶׁהוּא יַעֲזֹה הַכֹּל שְׂחִיתֵנָּהּ בְּרִצּוֹנוֹ הֵן בְּעֵינָיו בְּעֵלֵי תְּפִלוֹת וְתוֹקְעִים וְכִיּוֹצֵא וַיֵּשֶׁב שָׁם בְּשִׁלּוּהַ בְּיָמֵם הַנּוֹרָאִים.

וַיְהִי הַיּוֹם, הַתְּפַלֵּל אַחַד נְעִילָה לְפָנָיו הָעֵמוּד בְּיוֹם-כְּפוֹר שְׁלֹא בְּרִצּוֹן רַבְּנוֹ ז"ל, וְנִשְׁתַּקֵּל מְלוּלוֹ בְּאֲמֻצַּע הַתְּפִלָּה וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְפָתוּחַ פִּיו בְּשׁוּם אֶפֶן, עַד שֶׁהִכְרַח לְהִסְתַּלֵּק בְּחֶרְפָּה גְּדוֹלָה וְעָמַד אַחֲרֵי תַחְתּוֹ. וְאַחֲרֵיכֵן בְּמוֹצָאי יוֹם-הַכְּפוֹרִים אָמַר רַבְּנוֹ ז"ל דְּבָרֵי צַחוֹת נָאֵה כְּדָרְכוּ עַל עֵינָיו הַבְּעֵלֵי תְּפִלָּה שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם-כְּפוֹר, וְאָמַר שֶׁהוּא מְטַבֵּעַ שֶׁל אֲבָרָהֶם אֲבִינוּ זָקֵן וְזָקְנָה מְצַד אַחַד, בְּחוֹר וּבְתוּלָה מְצַד אַחַד (בְּבֵא-קָמָא

צו. כי בתחלה התפלל חזונו של הבעל נעילה הנ"ל, ואחר-כך חתנו הנ"ל, ושניהם התפללו בשביל נשותיהם כדי להתכפר בעיניהם וכו'. ואמר אז שהוא היה רוצה לעסק אז בתפלתו אודות הפריפינאציע (הינו מה שהאדונים לקחו המזיגה מיד המוכסנים) ואם אתם יודעים איך הסמך-מם עומד בנגד דבר שבקדשה ואיך הוא מתגבר למנע ולבלבל ובא זה ועמד להתפלל ודחיתי אותו.

ומחמת זה התרעם על רבנו זכרונו לברכה האיש הזה הנ"ל, והלך ונסע לקהלת קדש שפליע והלשין על רבנו זכרונו לברכה בפני הזקן הידוע דשם, עד שעשה מחלקת גדול על רבנו זכרונו לברכה. ומאז והלאה נתעורר המחלקת הגדול מאד עד שבמעט כל העיר בלה חלקו על רבנו זכרונו לברכה. וגדל עצם המחלקת שהיה עליו שם, וגדל היסורין שהיו לו שם, אי אפשר לשער ולספר כי ישב שם כמו על קוצים ממש. ואחר סבות נסע לשם הזקן הנ"ל ופער פיו לבלי חק עד שעשה שם מחלקת גדול עליו.

ובתחלה היה לו אהבה עם רבנו זכרונו לברכה, והיה הזקן כפוף ונכנע מאד לפניו, אך מעת הנ"ל שנכנס רבנו זכרונו לברכה לזלאטיפאליע סמוך לגבולו שתי פרסאות, וגם על-ידי רבוי המלשינות כנ"ל, על-ידי זה נתעורר המחלקת הגדולה, עד שבדו עליו בנבים אשר לא עלתה על דעתו. ורבנו זכרונו לברכה אמר שהוא מכרח לישוב שם מן השמים כי הוא מתקן שם חטא של ירבעם בן נבט.

והרב החסיד המפרסם מגיד-מישרים מטיראוויצע שהיה מאנשי רבנו זכרונו לברכה, שאל את פיו הקדוש מהדוע לא שלחתם אותי מקדם לתוך העיר זלאטיפאליע, והייתי מדבר עם הנגידים דשם והיו מקבלים אתכם לתוך העיר בכבוד גדול כראוי. השיב לו רבנו זכרונו

לברכה אם הייתי רוצה להמתין, הייתי נכנס לתוך העיר ולאטיפאליע עם עגלת צב בכבוד גדול מאד, אך איני יכול להמתין כי אני מקרה מן השמים לכנס לשם.

ובכל הענינים האלו יש הרבה לספר, יקצרו המון יריעות. גם אמר אז בשם שיש ערים למטה כך יש ערים למעלה, ואמר אז התורה של אלה מסעי בני ישראל המובא בלקוטי תניינא סימן ס"ב שמדבר שם מתקון חטא עבודה זרה לכפר על אלה אלהיך ישראל, על ידי מסעי בני ישראל. ושם הוא רק רמז בעלמא מענין זה של ירבעם בן נבט הנ"ל.

וישב שם שתי שנים רצופים וקרוב שם הרבה אנשים להשם יתברך. וגם הצדיק מורנו הרב יצחק אייזיק זכרוננו לברכה נתקרב שם. ואמר שם תורות הרבה גבוהות ונוראות מאד.

(אמר המעתיק יסבר פי דוברי שקר האומרים שתכף אחר שבא רבנו ז"ל מארץ-ישראל התחיל הזקן הנ"ל לחלק עליו ואמר מה שאמר וכו', תאלמנה שפתי שקר הרוצים להכחיש את הידוע. כי אדרבה כשחזר רבנו ז"ל מארץ-ישראל היה בבית הזקן הנ"ל, וקבלו בכבוד גדול וכמבאר לקמן (סימן קמ"ו) בענין נסיעתו לארץ-ישראל. וכידוע שגם אחר כך הייתה אהבה גדולה ביניהם כמקדם, ונהג הזקן בו כבוד גדול ביותר עד שנכנס רבנו ז"ל לזלאטיפאליע וכמבאר כאן. וזה היה כמו שנה ומחצה אחר שחזר רבנו ז"ל מארץ-ישראל לביתו):

קטו

(יב) ובשנת תקס"ב בחדש אלול נכנס לפרסלב ובא לכאן על שבת פרשת כי תצא. וכאשר נשמע הדבר בנעמריב הסמוך לפה היה אצלנו דבר פלא מאד שהוא נכנס לכאן. אבל השם יתברך

חמל עלינו מן השמים, וחשב מרחוק להיטיב אחריתנו להשאיר שארית בארץ למען עשה כהיום הזה להחיות עם רב. כי בכאן נגמרו הספרים הקדושים הנדרפסים, ופה חבר הספרים הנעלמים מעין כל חי, הינו מה שנשרף וספר הננוז וכו' וכו' (עין לקמן קסט קעז), ואנחנו זכינו ברחמי המרבים להתקרב אליו תקף בכניסתו לפה, ויתבאר מזה במקום אחר, אם ירצה השם, באריכות (ימי מוהרנ"ת ב). ואמר, אלו לא בא לברסלב אלא בשביל לקרב אותי די. ופה ברסלב ישב בשלוה מבני העיר כל ימיו, אבל בעולם היה המחלקת הולך ומתגבר וכל מה שקרב יותר אנשים להשם יתברך, התגבר המחלקת יותר. אבל הוא זכרוננו לברכה עשה את שלו, ועלה בכל יום ובכל שעה ובכל רגע למעלות גבוהות ורמות אשר אין לשער כלל. ולולא שהתגבר הקטרוג על העולם עד שלא היה העולם כדאי לינק מאור פנה ועמד ונגזז, היה נתגלה גדלתו בעולם והיה מחזיר כל העולם אליו יתברך. כי זה היה כל מגמתו תמיד כל ימי חייו, ובזה עסק תמיד לזכות הרבים ולהוציאם מחשך לאור, מאפלה לאור גדול.

ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר מה יהיה אם יגרשו אותי מכאן גם כן, בכל מקום שאבוא לשם בכל מקום שאעשה פסיעה, אתקן תמיד "ויוא איד וועל אטרעט טאהן וועל איד אלץ פאר רעכטיין" כשיצא מזלאטיפאליע בעת שפבר באו העגלות מברסלב בשבילו להביאו לברסלב אמר כאן בזלאטיפאליע סבלתי תרתי גיהנם, כי משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש (שבת ל), ואני סבלתי יסורים כאן שתי שנים. גם אמר, עד עכשו היה בדרך ישב מחוץ למחנה מושבו, עכשו מתחיל וכו' ואיני יודע הלשון שאמר יותר אך הענין הוא שעכשו מתחיל השם יתברך להיטיב וכו'.

אמר המעתיק שמעתי שאמר רבנו זכרוננו לברכה אנהנו כבשנו את עיר ברסלב בהמחאת כף ורקודין. (כי באמת בתחלת בניסתו לברסלב דבר תקף ממחאת כפים בתפלה, שעל-ידי-זה מנרשין האויר של חוץ לארץ וממשיכין אוירא דארץ-ישראל, כמבאר במאמר אתם נצבים וכו' (לקוטי מוהר"ן מד). וכן בשנה זו רקד הרבה אודות לבטל הפונקטין [הגזירה לקחת יהודים לצבא]. ובחורף זה אמר מאמר ואלה המשפטים סימן י' המדבר מרקודין והמחאת כף).

עוד שמעתי שפעם אחת סמוך לכניסתו לברסלב מזוגו לו כוס יין לקדוש, ונשפך על הארץ. ומזוגו לו כוס אחר, וקדש עליו. ואחר-כך אמר היום נטענו שם ברסלביר חסידים, ושם זה לא ישתקע לעולם, כי לעולם יהיו אנשי-שלומנו נקראים על שם עיר ברסלב וכן היה במפרסם.

ופעם אחת אמר בביתו של הרב הקדוש דודו רבי פרוך זכרוננו לברכה דודי רצה לישוב בברסלב ולא נתישב שם ואני יושב בברסלב, וכן מפרסם עוד בין אנשי-שלומנו דבורים הרבה בענין ישיבת ברסלב והמוכן מדבריו, שהיו לו זכרוננו לברכה בענין ישיבתו בברסלב סודות נוראים ונפלאים מאד:

קמז

(יג) בשנת תקס"ג עשה נשואין לבתו הצדקת מרת שרה בקהלת קדש מעדוועדווקע עם חתנו הרבני מורנו יצחק אייזיק בן הגביר מורנו רבי ליב דאבראונגיר כי לשם נתקבצו שניהם אף-על-פי שאז היה כבר בברסלב והחתנה היתה בראש החדש ניסן שחל אז ביום חמישי והחפה היתה בערב אור ליום ו' ערב שבת-קדש.

חיי מקום לדתו וישיבתו אצל כל תורה מוהר"ן קנה

אחר החפה דברו ממשיח וכו' (ואמר רבנו ז"ל ונלה ברמו שראוי שיצא מהם וכו') אחר-כך בשבת קדש אמר על סעודה השלישית תורה גבוהה מאד המתחלת לשמש שם אהל בהם (בלקוסי א' בסימן מ"ט) ושם מרמו ניסן ושרה ויצחק וכלה וחתנה וכו'. ואמר שזאת התורה לא אמר בשבילנו רק בשביל הגזרה שקורין פונקטין הנשמע אז שרוצין לגזר על ישראל חס ושלום אשר בעוונותינו הרבים יצאו בימינו. כי שם מדבר מענין הכנעת העכו"ם כי אעשה כלה בכל הגוים. שזה בחינת כלה דאכלי כלה ושצי כלה ואתם הדבקים וכו' והבן שם מאד כי הם דברים עמקים וגבוהים מאד.

ואחר שגמר אמירת התורה היה מרקד הרבה מאד עם בתו הפלה וכו'. ומי שלא ראה רקודין שלו לא ראה טוב מימיו, כי אף-על-פי שברוך השם זכינו לראות כמה צדיקים שהיו מרקדים לפני הפלה, אבל רקודין שלו לא נראה בזאת. וכל מי שעמד שם בודאי היה לו הרהור תשובה אמתי על כל פשעיו. ונדל ההתעוררות וההתלהבות של כל האנשים שעמדו שם בשעת רקודין אי אפשר לבאר ולצייר זאת בכתב בשום אופן.

וכבר גלה כמה תורות גבוהות מאד על ענין רקודין והמחאת כף. וגם בהתורה לשמש הנ"ל מבאר מענין רקודין, אבל לא היה שכית שיעשה רקודין כ"אם בעתים רחוקות מאד, אף באותה השנה הנ"ל היה מרקד כמה פעמים. הינו בשמחת תורה, ואחר-כך בשבת הנכה אחר אמירת התורה המתחלת ראיתי מגורת זהב (בלקוסי א' סימן ח), ואחר-כך בפורים במעדוועדיווקע, ואחר-כך על החתנה הנ"ל.

ואמר בעצמו בזאת השנה רקדתי הרבה וזה היה מחמת שבאותו השנה נשמעו הגזרות שקורין פונקטין, שהיו רוצים אז לגזר על

ישראל חס ושלום, ומחמת זה רקד כמה פעמים כי על ידי רקודין ממתיקין הדינים ומבטלין הגזרות כמבאר בהתורה ואלה המשפטים (סימן י' בלקוטי א') המתחלת על ידי רקודין והמחאת כף ממתיקין הדינים. ו גם זאת התורה נאמרה באותו החורף בטיראויצע:

קיז

(יד) בשנת תקס"ה עשה נשואין לבתו מרים זכרונה לברכה בקהלת קדש וואלטשיסק. ובשבת שלפני החתונה שקורין פארשפיל שהיה בפרשת נח בראש חדש חשון היה מרקד כל היום בלוי. ורקודין כאלו לא נראה ממנו בשום פעם כמותם, כי אז היה מרקד כמעט כל היום. ומה שהיה אז באותו השבת אי אפשר לבאר ולספר. והתפלל עמנו חגור בפאטשיילע [כעין מטפחת] לבר, ואחר כך בסעדה שלישית ישב אז עמנו ואמר לזכר השלש סעדות זה.

וספר אז שבאותו הראש השנה נתנו לו עקספענס [הוצאות] אלה אדמים אחר כל ההצטרכות והיה במקום שהיה והוא אוהב תורה מאד, והיה מקום שאמרו שם תורה גבוה מאד והלך לשם ועמד שם שומר על הפתח ולא הניחו לכנס. ונתן לו האלה אדמים שלו כדי שיניחוהו. והיה לו שם יצר הרע גדול על האלה אדמים שלא לתנם. וגם יודע אפלו היצר הרע שיש שם. ונכנס לשם ושמע מה ששמע, ומה ששמע באותו העת הינו מאמר חותם בתוך חותם (בלקוטי א' סימן כ"ב) הוא מאותו התורה של המקום הנ"ל, רק הוא מעט ומקצת וכו'.

ואמר אז התורה ויאמר יי סלחתי בידבריה ראשיתבות פוס"י, שגדפס מזה רק ראשי פרקים (בסימן קע"ז בלקוטי א'). ואני פסקתי

חיי מקום לדתו וישיבתו אצל כל תורה מוהר"ן קני

אז לומר קדיש על אמי זכרונה לברכה. ואז אמר בהתורה ותגדל ויתקדש שמה רבא בנדפס בהראשי פרקים. וגדל השמחה שהיה אז אי אפשר לספר אשרי מי שראה זאת.

באותו השבת שתה מעט יין מחמת שמחת הנשואין בנהוג, והיה בשמחה גדולה ורקד הרבה כמעט כל היום כנזכר לעיל. ואז סמך עצמו על רבי יודל ורקד, והיו מזמרים אז נגון נאה והתעוררות של יראה, והוא רקד על-ידי זה הנגון. כי בן היה דרכו על-פי רב לרקד על-ידי נגון של התעוררות ויראה. והנגון ידוע אצלנו, ואמר אז שהנגון הזה הוא נגון קריאה וכרוז, שקורין אותם על-ידי נגון זה שיתקבצו כלם על החתנה. הינו שקורין כל הנשמות המתים הצדיקים הקדושים של משפחתו שהם הבעל-שם טוב ז"ל, וזקנו רבי נחמן ז"ל, ואמו הצדקת זכרונה לברכה, שכלם יבואו על החתנה כמבאר בזהר הקדוש (חלק ג ריש) שבשעת החתנה מתקבצים כלם.

ואז התפלל מנחה עמנו יחד במקום שאכלנו שם סעדת שחרית הינו בבית-המדרש. והתפלל מנחה חגור >ב'פאטשיילע' (מעין מטפחת, בעין חגורה) לברך, ואחר-כך ישב עמנו בשלש סעדות כנ"ל, והתחיל לומר בני היכלא וכו' והיה השלש-סעדות בדרך שמחה. ואמר אז מי שיכול לשתות יכול לכפר עוונות "אז אגוסטר יהוד טיט אמרינק ויין קען ער מוחל עוונות זיין" ואמר כל התורה ויאמר ה' סלחתי (בדברך) ראשי-תבות כוסי. ואחר-כך בערב התפאר שלא השתמש עדין בזכות אבות, ומה שהיה בארץ-ישראל היה אדירבא טובה להם. ודבר אחר עמו ממי, ואמר: מי יודע מה יהיה נעשה עם מי:<

ק"ח

(טו) בשנת תקס"ז נסע לנאווריתש ואוסטריה ואוסלאב ודובנא ושאר קהלות. והיה אז גם כן בקהלת קדש בר אד, ושנה בדרך זה בערך חצי שנה. ואין שום אדם יודע מה עשה בנסיעה זו. כי לא קבל שם ממון בנסיעה זו, גם ברב המקומות שהיה שם לא ידעו ממנו כלל, בפרט בבראד שנכנס לשם לבדו בהעלם גדול וכו'. ובנסיעה זו נפטר אשתו בזאוסלאב שהיתה שם אצל הדאקטיר [רופא]. ואנחנו היינו שם על חג השבועות, ואחר פטירת אשתו באותו הקיץ נשתדך מבראד. ואז בא עליו חולאת ההוסט [שעול] ואמר תכף שישתלק ובהדש אלול נשא אשתו השניה:

ק"ט

(טז) ותכף אחר ראש השנה תקס"ח נסע ללמברג ושנה שם עד אמצע הקיץ, ובא לביתו על פרשת בלק. בשנסע ללמברג נסע דרך וואלטשיסק ושם רצה לעבר על הגרעניץ [הגבול] ולא היה יכול לעבר ונתעכב שם יותר משני שבועות. פעם אחת חלם לו בלילה שעמדו חילות רבות מהקיסר שלנו וכן פגגדם חילות רבות מהקיסר דוין (אוסטריה), והקיסריות בעצמן היו שם. ובקש רבנו זכרוננו לברכה מאדון אחד שיגיה אותו לעבר. ואמר אותך בודאי לא אניח לעבר למדינתנו. והדבר היה נראה שאמר לו שהוא מתירא פן יבלבל שם המדינה וכו'. והלך ובקש מהקיסר דשם בעצמו, ואמר אני מתירא אני מניחו לעבר לשם. והקיץ בבקר וספר להאיש שהיה עמו ואמר לו אני יודע שהיום אעבר הגרעניץ כי כך חלם לי, וכן היה שעבר אותו היום הגרעניץ. ובגנין החלום הנ"ל יש עוד דברים כי נשפח הרב כי לא נכתב בזמנו:

קב

(יז) בשנת תק"ע נסע לאומין. בשנת תקע"א נסתלק שם. וכל המעשיות שיש בכל נסיעה ונסיעה, ובכל מקום שישב שם, קצתם כבר נרשמו במקום אחר, ורובם נשכח. חוץ מזה יש הרבה יותר מה שאין אנו יודעים כלל, כי בודאי אין שום אדם יודע תכן בונות נסיעותיו הקדושים:

קכא

(יח) בשנת תקס"ה בין פסח לעצרת נסע לשארניגראד ושהה שם שני שבועות. וגם נסיעה זו היתה פליאה גדולה ואמר לאחד שאלוה אמת: העולם מתגעגעים מתי יהיה פה בעל-שם טוב זכרוננו לברכה, שאלו היה הבעל-שם טוב זכרוננו לברכה היה גם כן מחפש יותר. ופתאום יצא משם, ואמר שבורח כמו מאש. ואחר-כך היה שם שרפות גדולות כמה פעמים, ואמר אלו היו יודעים בני שארניגראד הטובה שעשיתי להם וכו' אף-על-פי-כן כל זה טוב מעפוש רחמנא לצלן. ומוכן מדבריו שהצילם על-ידי ישיבתו שם מעפוש רחמנא לצלן. אלה מסעי בני ישראל אשרי הזוכה ויזכה לידע סוד אחד מנסיעותיו הפליאות מאד שלא היה להם שום טעם על-פי פשוט. ואמר בעת שנסע לנאוריש אליו היו העולם יודעים ענין נסיעתי היו מנשקים הפסיעות שלי, בכל פסיעה ופסיעה של נסיעתי אני מכריע את כל העולם פלו לכה זכות:

קכב

(יט) בשנת תקס"ב בקיץ קדם שיצא מזלאטיפאליע לברסלב, היה באותו הקיץ בברדיטשוב עם אביו הרבני החסיד הותיק

המפרסם מורנו רבי שמחה זכרוננו לברכה. ואז היה תקף המחלקת של הזקן הידוע, ובשעת המחלקת אמר הזקן הנ"ל שיביא אגרות מכל הצדיקים המפרסמים שכלם חולקים עליו, וכן הוה בהפך ממש.

כי הגיעו אגרות מכל המפרסמים לרבנו הקדוש זכרוננו לברכה, וכלם החזיקו ידם עם רבנו זכרוננו לברכה באהבה רבה מאד, וכתבו מרורות להזקן הנ"ל. הינו הרב הגאון החסיד רבי לוי יצחק מברדיטשוב, והרב החסיד רבי גדליה מליניץ, והרב הקדוש דודו רבי ברוך זכרוננו לברכה, והרב החסיד רבי זאב מטשארניאוסטרע, והרב הקדוש מורנו רבי אברהם קאליסקער מארץ-ישראל, ומחתנו רבי ליבוש מוואלטשיסק, ומחתנו רבי אברהם דב מחמעלניק, כלם כתבו אגרות בכבוד גדול ובאהבה עצומה לרבנו זכרוננו לברכה, ובזו את הזקן הנ"ל מאד מאד. אבל הזקן הנ"ל לא שמע אליהם והיה מחזיק במחלקת חנם על לא דבר.

ובאותו הקיץ נסע רבנו זכרוננו לברכה לברדיטשוב, ושם היה קבוצ של כמה גדולים. כי מחתנו הרב הגאון מוואלטשיסק עשה אז שם בברדיטשוב נשואין לבנו מוהר"ש זכרוננו לברכה, ונתועדו שם כמה וכמה גדולים, וקצתם אני יודע הלוא המה הרב הגאון מוואלטשיסק, ובנו הגאון מורנו ר' יוסף יוסקא זכרוננו לברכה אב בית-דין דקהלת-קדש יאם, והרב החסיד מורנו ר' זאב מטשארניאוסטרע, והרב הגאון מורנו ר' משה זכרוננו לברכה אב בית-דין דקהלת-קדש קראסנע בנו של הרב הקדוש מורנו רבי חיים דקהלת-קדש קראסנע, והרב החסיד רבי יצחק זכרוננו לברכה מקאסנטין חדש, ועוד כמה גדולים. ונתועדו כלם שם לנדות ולהחרים את הזקן הנ"ל על שמבזה תלמיד-חכם אמת, הינו את רבנו הקדוש זכרוננו לברכה. וכבר נגמר הדבר ביניהם בהסכמת כלם ורצו לעשות

חיי מקום לדתו וישיבתו אצל כל תורה מוהר"ן קסא

כן, אבל איש אחד בברדיטשוב בלבב את הדבר והלך ודבר על לב הרב הגאון הקדוש אב"בית דין דברדיטשוב ואמר שאין נאה שיעשו זה הדבר בעירו ומחמת זה נתבלבל הדבר.

ורבנו זכרוננו לברכה היה אז אצל הרב הקדוש דברדיטשוב, וקבלו בכבוד גדול מאד ובאהבה רבה ובחבה גדולה. כי הרב דברדיטשוב החזיק ידו עם רבנו זכרוננו לברכה מתחלה ועד סוף אבל הדבר הנ"ל הינו התרם לא רצה שיהיה נעשה בעירו, מחמת שנמצאו אנשים שדברו על לבו פנ"ל. ומחמת זה נתבלבל הדבר. ואחר כך כשבא רבנו זכרוננו לברכה מבארדיטשוב, נסע לטולטשין ושם נתועד רבנו זכרוננו לברכה עם אנשי ברסלב וקבלוהו לפה בהסכמת הרב הקדוש מורנו ר' ברוך זכרוננו לברכה, ונכנס לשם בחצי אלול:

קכג

(כ) קדם שנסע לברדיטשוב קבץ מניין עשרה אנשים וטען לפניהם עם הבעל דבר, ואיני יודע היטב ענין זה על בריו. ואמר שמאז והלאה כל מה שרוצה לעשות מניח עצמו הבעל דבר לארפו ולרחבו לקלקלו, ומחמת זה כבד מאד לעשות מה שהוא מצוה, אבל אף על פי כן השם יתברך בעזרו. ומי שזכה להתקרב אליו היה רואה קצת מענין זה. ולא היה לרבנו זכרוננו לברכה שום מנוחה כל ימיו, אפלו רגע אחת. כי תמיד היה לוחם מלחמת השם בכל עת ובכל רגע.

>ודע שיש בידינו פתיבת יד רבנו ז"ל שכתב בעצמו, זה לשונו: דעו אחי ורעי, אנלה לכם סוד, ותצניעו את הסוד הזה להיות כמום ביניכם, כדי שלא להרבות מחלקת בישראל. דעו שהזיידע מעיר שפאלע, שהוא יודא ליב בן ברוך המפרסם, תדעו שאני בקדשה, והוא בנגדי בטמאה, ואני הזקן האמתי שבקדשה "זקן" זה קנ"ה

חכמה, דברים של עתיק יומין, והוא זקן שבטמאה, ועל זה נקרא 'זידע', שהוא הזקן שבסט"א, הינו אבי אבות הטמאה. ובשביל זה עסק כל ימיו בצדקה, כדי לבטל כח הצדקה של ישראל, עם קדוש, שנותנים כדי להכניע כח של אבי אבות הטמאה, שהוא טמאת מת, בחינת "צדקה תציל ממות", והוא השתדל בצדקה כדי להתגבר בכוח ח"ו על צדקות ישראל עם קדוש, עכ"ל.

מענין הזקן הנ"ל, מרמז בהתורה "דע שיש אריך אנפין בקלפה", (בלקוטי מוהר"ן, סימן רמב), ובהתורה "ואת הערבים צויתתי", (לקוטי תניינא, סימן ד), בענין "והחזקתי בזקנו". ואמר אז בפרוש אחר אמירת התורה: איך האב אים אן גינעמין פאר דעם זיידען (אני החזקתי אותו בזקנו). ובהתורה "וצדקה תהיה לנו", (בלקוטי מוהר"ן, חלק א, סימן רנא), ועוד בשאר מאמרים. גם עין בהמעשה מזבוב ועפוש, בספורי מעשיות, ואמר כבר, שיהיה בעולם הבא שחוק נאה עם הזקן. ואמר בזה הלשון: סע וועט מיט אים זיין א שיין שפיליכעל אוף יענער וועלט. ברוך השם אשר הבדילנו מן התועים, ולהיות בחלקו הקדוש של רבנו ז"ל.

(אמר המעתיק): שמעתי שפעם אחד נתועדו יחד רבנו ז"ל עם הזקן הנ"ל, כי העולם רצו לעשות שלום ביניהם, ואמר הזקן לרבנו ז"ל: היתכן שאיש זקן כמוני, שאין לי שנים, ירצה במחלקת?! ולקח אצבע של רבנו ז"ל והכניס לתוך פיו והראה לו שאין לו שנים. רק אשאל מכם כמה דברים אשר אמרתם: אמת הדבר, שאמרתם שיש עיר זלאטיפאליע על השמים? אמר לו רבנו ז"ל: הלא זה הוא מאמר רבותינו ז"ל בפרוש "ערים גדולות ובצורות בשמים", בשם שיש ערים למטה, כך יש ערים למעלה. ואחר כך שאל את רבנו ז"ל: אמת שאמרתם שבזלאטיפאליע אתם מתקנים החטא של ירבעם בן נבט? השיב: אמת. ואמר לו הענין המבאר (בלקוטי תניינא, סימן סד), שמדבר שם

מתקון חטא עבודה זרה, לכפר על "אלה אלהיך ישראל" על-ידי "אלה מסעי בני ישראל" וכו', ושם מובן זה ברמז. אחר-כך שאל לו עוד: אמת שאמרתם שהייתם בהיכל של משיח? השיב לו רבנו ז"ל: ומה בכך, וכי אתם הייתם שם ולא מצאתם אותי?! רק מחמת שאתם שואלים אותי: אם תלכו עמי לביתי לשתות עמי טיב או קאווע ביחד, ותודיעו להעולם שאתם חוזרים מדבריכם אשר אמרתם ואתם מתחרטים על המחלקת, אסביר לכם טעמו וענינו של דבר. השיב לו הזקן הנ"ל: אלך מקדם לביתי, ואחר-כך אלך אצלכם. וכשהלך לו הזקן מן רבנו ז"ל, שמע רבנו ז"ל איך שאמר: וכי איזה פנים יהיו לי בפני הנגידים, אם אלך אצלו ואעשה שלום עמו, וכו'. ואמר רבנו ז"ל: אם היה מתחלה הולך לביתי באשר אמרתי לו, אפשר היה לי שלום עמו, אבל עכשו לא יהיה לי שלום עמו ויחזיק במחלקת, רק אף-על פיר-כן אין אני מתירא ממנו כלל, כי הלא כבר הראה לי שאין לו שנים. (אמר המעתיק: עין בהמעשה של הזבוב ועכביש, השיכה לענינו כנ"ל, מבאר שם, שהשונאים של החר, קדם שרצו לעלות על החר היו נופלים להם השנים ולא היו יכולים לעלות).

אמר: יש לי שונא בזה, שלא מקרר אפו וחסותו ממני באפן אחר, רק בשרואה את דמי איך האב אזוי א שונא וואס ער קילט זיך אנדערש ניט אין מיר, סיידן ער זייט מיין בלוט! ולא גלה מי הוא השונא הזה. וזה אמר בראש-השנה האחרון, אחר שאמר התורה "תקעו תוכחה", (בלקוטי תנינא, סימן ח), שאז יצא ממנו דמים הרבה, כמבאר בספר 'חיי מוהר"ן וימי מוהרנ"ת'.

בשהתחיל הזקן הנ"ל לחלק עליו אמר: ידעתי שיצמד עלי הס"מ >וחילותיו< אבל תמיה לי על שמסרו זאת לידו. ואמר אז דברי צחות כי אמרו רבותינו ז"ל מוטב שיפיל אדם עצמו לגוב

האריות ואל ימסר ביד שונאיו, אבל מה עושים כשהשונא בעצמו הוא אריה. >ואחר כך אמר, שזה פרוש "ואני אראה בשנאיו". כי לכאורה תמוה: הלא דוד המלך, עליו השלום, ידע ששאול הוא שונאו, ואיך ירצה לראות בנקמתו, הלא השם יתברך אמר לו (מועד קטן טו, ב) אלמלא אתה שאול והוא דוד [אבדתי כמה דוד מפניו וכו']. אך כך אמר דוד: רבנו של עולם, תן לי עינים שאוכל לראות בשונאי איך הוא עומד עכשו, באיזה מדרגה הוא עומד עכשו, ועל ידי זה אדע בברור מדרגתי. ואמר אז בדרך צחות: אך רבות מחשבות בלבוש ועצת ה' היא תקום. ואמר שלעתיד לבוא יהיה צחוק נאה עמו אויף יענער וועלט וועט זיין אשיין שפילכען מיט איהם. אחר כך אמר רבנו ז"ל כמה תורות הנוגעות לענין המחלוקת של הזקן הנ"ל עין שם ותבין. ברוך ה' אשר הציילנו ממנו וחקלים נפלו לנו בנעימים להיות בחלקו הקדוש של רבנו הקדוש והנורא ז"ל:

קכד

(כא) בשבת הנכה תקס"ט, שהיה סמוך לביאתו מלמברג, כי בקיץ תקס"ח העבר בא מלמברג לביתו ואז באותו החנכה אמר התורה המתחלת ימי הנכה הם ימי הודאה (בלקוטי תנינא סימן ב'). ואז צוה לומר על השלחן (תהלים קכ"ד): "שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו". וזמרו לפניו זה המזמור בליל שבת כמה פעמים אין מספר. וגם פעם אחת בהיותו יושב במעדוועדיווקע היה מזמר גם כן המזמור לולי ה' כמה פעמים, ואחר כך הפך פניו אל העולם ואמר עדין אין אתם נחשבים מאנשים שלי כי יהיה עת שכל העולם פלו יעמדו עלי ויחלקו כלם עלי, ואז מי שיתחזק ויהיה נשאר אצלי זה יהיה נחשב מהאנשים שלי באמת. (אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים כי רבים קמו עליו ועלינו ולולי ה' שהיה לנו וכו'):

קכה

(כב) שָׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר שָׂאוּ בְּשִׁהִיָּה בְּבִרְדִיטְשׁוֹב בְּקִיץ תַּקְס"ב
עַם הַזִּקְנָן הַיְדוּעַ בִּנ"ל, וְאָמַר אִזּוּ שָׂאוּ נוֹדַע לֹו כָּל עֲנִינֹו
וּמַהוּתוֹ שֶׁל הַזִּקְנָן הַנ"ל וְעַד אוֹתָהּ הַשְּׁעָה לֹא דִבֵּר מִמֶּנּוּ מְאוּמָה כִּי אָמַר
שְׁלֹא הָיָה רוּצָה לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ בְּלֵל עַד אֲשֶׁר נוֹדַע לֹו כָּל עֲנִינֹו וּמַהוּתוֹ.
וְאִזּוּ הִתְחִיל לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ מְעַט לְעֵתִים רְחוּקוֹת מְאֹד:

קכו

(כג) דְּרַבְּנֵנוּ הָיָה לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ עַל רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה וְעַל שַׁבַּת הַנֶּבֶה וְעַל חַג
הַשְּׁבֻעוֹת וּבְאֵלוֹ הַשְּׁלִשָּׁה זְמַנִּים הָיִינוּ אֲצִלוֹ תְּמִיד מִיּוֹם
שֶׁקָּבַע דִּירְתוֹ פֹּה בְּרֶסֶלֶב. וְהָיָה מְצוּהָ וּמְזוּהִיר לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ בְּאֵלוֹ
הַשְּׁלִשָּׁה זְמַנִּים וְהָיָה תְּמִיד אוֹמֵר תּוֹרָה נִפְלְאָה בְּאִרְיָכוֹת גְּדוּלָּה בְּאֵלוֹ
הַזְּמַנִּים. הָיִנוּ בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה הָיָה אוֹמֵר הַתּוֹרָה בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת בֵּין יוֹם
רֵאשׁוֹן לְשֵׁנִי, וְהִתְחִיל בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת וְנִכְנַס הַרְּבֵה לְתוֹךְ לַיִל שֵׁנִי שֶׁל
רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה. וּבְשַׁבַּת הַנֶּבֶה אָמַר הַתּוֹרָה בְּסַעֲדָה שְׁלִישִׁית, וּבְשַׁבֻּעוֹת
הָיָה אוֹמְרָה גַּם-כֵּן כִּמוֹ בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת שֶׁל יוֹם שֵׁנִי
דְּשַׁבֻּעוֹת וְנִכְנַס הַרְּבֵה לְתוֹךְ לַיִל שֵׁנִי. אֵךְ בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר הַזְּהִיר לְהִיּוֹת
אֲצִלוֹ עַל רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה.

וְאָמַר שֶׁעַל רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה הוּא רוּצָה שְׁיִהְיוּ כָּל אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ כְּלָם
כְּאַחַד אֲצִלוֹ, אִישׁ לֹא יִהְיֶה נֶעְדָּר. וְגַדְל הָאֲזוּהָרָה שֶׁהַזְּהִיר
לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ עַל רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה אֵין לְשַׁעַר וְהַכְּפִיל בְּאֲזוּהָרָה זֹו כְּמָה
פְּעָמִים וְאָמַר שֶׁכָּל עֲנִינֹו הוּא רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה. גַּם בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה הָאֲחֵרוֹן
בְּאוּמִין דִּבֵּר עֲמָנוּ גַּם-כֵּן מְזָה מַעֲלַת מִי שְׁזוֹכָה לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ עַל
רֵאשִׁי-הַשָּׁנָה, וְאָמַר בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: מָה אָמַר לָכֶם אֵין דְּבַר גְּדוּל מְזָה
וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ: "וּוּאִם זָאל אֵיךְ אֵיךְ זָאנֵן, קִיִּין גְּרַעֲסִירֶם דְּעַר פּוֹן אֵין
נִיט דָּא".

ואמר ואם אצל הצדיקים אחרים אינו כל כך חיוב להיות אצלם דיקא על ראש השנה יקשה עלי עוד קשיא אחת (איז נאך אקשיא). כלומר שאינו רוצה לתרין ולומר הטעם רק באומר שבלא זה יש כמה קשיות עליו ויהיה עוד קשיא זו גם כן, מה שהוא מקפיד מאד להיות אצלו על ראש השנה יותר משאר כל הצדיקים. כי אף על פי שאצל כל הצדיקים היו נוסעים על ראש השנה, אבל שום אחד מהם לא הקפיד ולא הזהיר כל כך כמותו. ועוד מבאר במקום אחר (סימן ת"ג) מה שצנח לעשות ברוז וכו' ואמר אז שכל מי שזוכה להיות אצלו על ראש השנה ראוי לו לשמח מאד, אכלו מעדנים וכו'.

ועוד שלש פעמים בשנה אמר תורה בקביעות. הינו שהיה נוסע לטשערין ולטיראויצע פעם אחת בחורף וישב שם על השלש סעודות ואמר שתי פעמים תורה, הינו בשבת שירה ועוד איזה שבת וגם בקיץ היה נוסע לשם אבל לא אמר תורה רק פעם אחת בטשערין בשבת נחמו.

כלל הדבר שאלו ששה פעמים הנ"ל הינו שלש פעמים בביתו ושלוש פעמים בדרך, היה אומר תורה בקביעות. וחויז מזה לא היה לו שום קביעות לאמירת תורה כי לא היה יושב עמנו על הסעדה שלישית כלל. רק באלו השבתים הנ"ל.

אבל בכל השנה היה יושב תמיד בסעדה שלישית בחדרו לבדו, רק אף על פי כן שמענו ממנו תורה הרבה גם בכל השנה, רק שלא היה קביעות וזמן לזה. רק בכל עת שנודמן שזכנו השם יתברך הינו זוכים לשמע מפיו תורה נפלאה. לפעמים בליל שבת קדש ולפעמים בשבת בבקר, ולפעמים במוצאי שבת אחר הבדלה ולפעמים בימי החל. וכמה פעמים נודמן שמתוך שיחתו שהיה משיח ומספר עמנו

חַיִּי מְקוֹם לְדַתּוֹ וַיִּשְׁכַּבְתּוּ אֶצְלָ כָּל תּוֹרָה מוֹהַר"ן קסו

הַרְבֵּה מֵעֶסְקֵי הָעוֹלָם. וְהֵינּוּ מְדַבְּרִים עִמּוֹ כָּל מָה שֶׁנִּדְמָן לְתוֹךְ פִּינוּ. וְאַחֲרֵיכֵן זָכִינוּ לְשִׁמְעַ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה הַרְבֵּה, וְהַתּוֹרָה הַזֹּאת מֵעֵין כָּל הַשִּׁיחוֹת שֶׁסִּפְּרָנוּ עִמּוֹ.

וְזֶה הָיָה שְׂכִיחַ מְאֹד עַד שֶׁהִתְחַלְנוּ לְהַפִּיר בְּעֵינֵינוּ מִמָּשׁ שֶׁכָּל שִׁיחַתּוֹ הִיא כְּלָה תּוֹרָה. וְכָל פֶּעַם שֶׁהֵינּוּ מֵטִים אֲזִינוּ הֵיטֵב לְשִׁיחַתּוֹ הַקְּדוּשָׁה, הֵינּוּ שׁוֹמְעִים שֶׁכָּל דְּבוּרָיו הֵם תּוֹרָה נִפְלְאָה עַד שֶׁהִתְחַלְנוּ לְכַתֵּב בְּמָה שִׁיחוֹת שָׁלוֹ, אֲבָל לֹא נִכְתַּב חֶלֶק מֵאַלְף וּרְבָבָה. אֲשֶׁרִי הֵעֵת אֲשֶׁרִי הִשְׁעָה אֲשֶׁרִי הִרְגַע שׁוֹכֵינּוּ לְעַמֵּד לְפָנָיו לְשִׁמְעַ הַכָּל פִּיו הַקְּדוּשׁ. מִי יִתֵּן לָנוּ עֲבָשׁוּ שְׁעָה כְּזוֹ הֵינּוּ מִתְנַלְנְלִים אֶלְפִים פְּרָסָאוֹת בְּעֶפֶר כְּרִי לְזָכוֹת לְבוֹא לְפָנָיו לְשִׁמְעַ הַכָּל פִּיו הַקְּדוּשׁ הָעוֹלָה עַל כָּל הַקְּדוּשׁוֹת:

קכז

(כד) פֶּעַם אַחַד נָסַע לְמַעֲדוֹעֵי דְיוֹקָע וְנִתְעַכַּב בְּדֶרֶךְ וְלֹא הִגִּיעַ עַל שַׁבָּת וְהִכְרַח לְשַׁבּוֹת בְּכַפֵּר הָאֵלֶּא וְקִיּוּקָא סְמוּךְ לְמַעֲדוֹעֵי דְיוֹקָע. כִּי הַסּוּסִים נִתְיַגְעוּ וְלֹא הָיוּ יְכוּלִים לִילֵךְ וְנִתְאַחַר עַד שֶׁבָּא סְמוּךְ לְהַדְלִקַת נְרוֹת מִמָּשׁ לְכַפֵּר הַנִּ"ל. וְאַחֲרֵיכֵן בְּשָׂבָא לְבֵיתוֹ לְכָאן סִפֵּר לְפָנֵינוּ כָּל הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה בְּאַרְיִכוֹת גְּדוֹל.

וְאָמַר שֶׁבַעַת שֶׁהִלְכוּ הַסּוּסִים סְמוּךְ לְעָרֵב וְהוּא הָיָה רוֹצֵה שְׁיָרוּצוֹ בְּמַהִירוֹת גְּדוֹל אֲבָל הֵם לֹא רָצוּ לִילֵךְ וְאָמַר שֶׁהָיָה דוֹמָה כְּמוֹ שְׁבוּרָחִין בְּחֵלוֹם שֶׁנִּדְמָה לְהָאָדָם שֶׁצָּרִיךְ לְבָרַח וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְבָרַח בְּשׁוֹם אֶפֶן כִּידוּעַ בְּחוּשׁ שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַחֵלוֹם. כֵּן הָיָה לוֹ אִזּוֹ וְהָיָה לוֹ צַעַר גְּדוֹל מְאֹד שֶׁלֹא יָבוֹא לִידֵי חֵלוֹל שַׁבָּת חָס וְשָׁלוֹם. וְנִדְמָה לוֹ בְּשַׁעַת נִסְיָתּוֹ כְּמוֹ שְׁמוּלִיכִין אֶת הָאָדָם לְגִיּהֵנָם שֶׁאִזּוֹ בּוֹדָאִי הַפְּחַד גְּדוֹל עַד אִין סוּף, בֵּן מִמָּשׁ פְּחַד זֶה הָיָה עָלָיו מִחֲשֵׁשׁ חֵלוֹל שַׁבָּת חָס וְשָׁלוֹם.

ומכלל דבריו הבנתי קצת מלשונו עצם הפחד של האדם בשעה שמוליכין אותו לגיהנם חס ושלום. ואי אפשר לציר זאת בכתב כי כפל דבריו פעמים והפליג מעצם הפחד הגדול והנורא עד אין סוף ואין תכלית שנופל על האדם בעת שמוליכין אותו לגיהנם חס ושלום. וממש פחד זה היה עליו אז מחמת שהיה מתירא שלא יבוא לידי חלול שבת חס ושלום, והמעשה הזאת הייתה בהרף קדם שבת שירה.

ויש בזה ספור שלם. כי עכוב של רבנו זכרוננו לברכה לא היה דבר ריק בכפזט בעת שנסע על שבת שירה, וכבר היו אנשיו מקבצים שם מכמה עירות והוא היה צריך לומר תורתו הקדוש והנוראה מאד ולעשות ולתקן מה שהיה עושה ומתקן בתורתו הקדושה ועסקו עם אנשיו. ואמר שבכל עת הקבוצין שהוא צריך לומר תורה לפני אנשיו, אזי ממש הרעש והפחד שיש על כלל ישראל בערב יום-כפור לעת ערב בעת שהולכין לבית-הכנסת, ממש פחד ורעש זה נופל עליו באותו השבת או יום-טוב שהוא צריך לומר תורה בריבים.

ואחר הרעש הגדול הזה שבבר היה מוכן לבוא על שבת שירה כדרךכו מכמה שנים ופתאום נתעכב ושבת בכפזט הוא ואנשיו שנסעו עמו, ועוד קצת אנשים שבבר באו לקראתו, כלם הכרחו לשבת בכפזט הג"ל. ולא היה להם מה לאכל ולשתות, והכרחו לאכל חלה של דגן ולקדש על החלה. כי לא היה שם כוס לקדש על היין שרף, ואפלו סבין ושום כלי אכילה לא היו להם. והוא זכרוננו לברכה ספר אחר-כך כל סדר השבת שהיה שם באריכות.

אחר שבת נסע למערדוועדיווקע, וביום שני היה חמשה עשר בשבט ועשו סעודה וישב אז עם אנשיו ואמר אז התורה שהיה צריך

חיי מקום לדתו וישיבתו אצל כל תורה מוהר"ן קסט

לומר לפנייהם. אשרי הזוכה לידע דבר אחד ממה שעבר על רבנו זכרוננו לברכה בכל פעם, כי בכל מארעותיו היו סודות נוראות נפלאות ועצומות מאד:

קבה

(כה) אחר שבא מלמברג לא נסע עוד על האוקריינע לומר תורה בדרך מקדם מחמת החולאת, ופעם אחת היה מספר בשבת שירה מענין שבימים הקודמין היה נוסע על המדינה בעתים הללו והיה אומר שם תורה נפלאה וכו'. והיה מספר כמתנגע, ואמר שששהיה יושב על העגלה היה ענין מיוחד, וכשהיה בא לעיר שנסע לשם ויצאו לקראתו ועשו לו כבוד היה נעשה ענין אחר, כשנכנס אל העיר היה ענין אחר, כשאמר תורה שם היה ענין אחר, אחר-כך כשקבל מעות היה ענין אחר. וחשב ביוצא בזה כמה ענינים שבכל פעם היה ענין אחר, והמוכן מדבריו שהיה לו בענין הנסיעה עבודה מיוחדת נפלאה ונוראה מאד בכל ענין בפני עצמו הן בהנסיעה הן בהכבוד וכו' וכו' כנ"ל:





נסיעתו לארץ ישראל

קבט

(א) בתחלה קדם שנסע לארץ-ישראל נסע לקאמיניץ במבאר כפר בספר הנדפס (שבחי הר"ן). ובנסיעתו לקאמיניץ אמר לרבי שמעון יש לפני נסיעה ואיני יודע להיכן, ושחק רבי שמעון איך נוסעים אם אין יודעים להיכן נוסעים, והשיב לו באמת איני יודע. והלך רבי שמעון והכין עגלה וסוסים וכל צרכי הנסיעה ונסע עמו. ובנסיעתו עמו בקש מרבנו זכרוננו לברכה. שיסע דרך כפר וואלחיוועץ. וקבל שם עוד איש אחר ונסע איש אחר משם גם-כן עמהם, עד שבאו למעז'בוז'. ועדין לא ידעו להיכן נוסעים. ובבואו למעז'בוז' לבית אביו ואמו הצדיקים זכרוננו לברכה ושמחו על ביאתו מאד, ענתה אמו זכרוננה לברכה ואמרה לו בני מתי תלך לזקנד הפעל-שם טוב זכרוננו לברכה הינו על קברו הקדוש, השיב רבנו זכרוננו לברכה, אם זקני רוצה לראות עמי יבוא לכאן. אחר-כך בלילה שכב לישן ובבקר עמדה אמו ובאתה אליו ואמרה לו הלא זקנד כבר היה אצלך ומתי תלך אליו הינו על קברו השיב רבנו זכרוננו לברכה עכשו לא אהיה על קברו בתזירתתי אם ירצה השם אהיה על קברו. וכן היה.

וקדם שבא למעז'בוז' נפל רבי שמעון על ערש דוי ובא למעז'בוז' בחולאת חזק מאד והכרח רבנו זכרוננו לברכה להשאיר אותו שם במז'בוז', ולא נסע עמו לקאמיניץ. ובשהלך רבנו זכרוננו לברכה

חיי נסיעתו לארץ ישראל אצל כל תורה מוהר"ן קעא

אל רבי שמעון לפטר ממנו ולנסע לקאמיניץ, לא רצה רבי שמעון להניחו עד שהבטיחו על דבורו הקדוש שבנדאי בחזירתו ומצאנו בחיים ושלום. וכן הנה.

וגם קדם שנסע מביתו אמר לרבי שמעון התוכל לסע עמי ואמר לו שבנסיעתו יתמהמה או שבוע או שתים או חדש או רבע שנה או חצי שנה או שנה תמימה, ובתחלה שתק רבי שמעון וזכרונו לברכה, אך בפראת שרוצה לנסע באמת אמר רבי שמעון שיפקיר הכל ויסע עמו, אפלו אם יתמהמה כמה. ונסע עמו כנ"ל.

ובמז'בוז' בשנפטר רבנו וזכרונו לברכה ממנו קדם נסיעתו בשעה שרבי שמעון היה מטל על ערש דוי וענה רבי שמעון ואמר לרבנו וזכרונו לברכה מתי אתראה פנים עמכם כי הלא תוכלו להתמהמה בדרך כמה כמו שאמר בביתו שאינו יודע כמה יתמהמה, אמר לו שלא יתמהמה. כי אם שמונה ימים או עשרה ימים לא יותר. שאל לו הלא אמרתם בביתכם שאינכם יודעים כמה תתמהמהו בדרך. השיב לו: באמת בביתי לא ידעתי, אבל עכשו אני יודע שאני צריך לנסע לקאמיניץ, ולא אתמהמה הרבה כי אם כנ"ל, כי באותו הלילה היה אצלי הבעל-שם טוב וזכרונו לברכה, ואז הודיע לי להיכן לנסע, הינו לקאמיניץ. ונסע מיד לקאמיניץ, ומה שעשה שם נעלם מעין כל חי, ועדין לא נודע לשום אדם בעולם עד ביאת הגואל במהרה בימינו
אמן:

קל

(ב) כשפא מקאמיניץ אמר תורה בשבת על פסוק (תהלים ס"ג): "דבקה נפשי אחריד" תורה נפלאה מאד, והתפאר בעצמו מאד

ואמר ומה בשבאתי רק מקמיניין אני אומר תורה כזו, בשאבוא
מארץ-ישראל על אחת כמה וכמה שאזכה לגלות תורה נוראה יותר
ויותר וכו' וכו':

קלא

(ג) בשבא מקמיניין נפטרך אצלו ילדה אחת עליה השלום. ענה
ואמר כהנה וכהנה חס ושלום ימות אצלי בשביל תנועה
אחת שיש חלוק ביני בין קדם היותי בקמיניין ובין לאחר היותי שם,
ה' יצילנו:

קלב

(ד) בעת נסיעתו לארץ ישראל נסע דרך ניקולאיב וחורסן לאדעס
ושבת בחג שבועות בחורסאן, ואמר שם תורות נפלאות על
פסוק (תהלים ק"ו): "יקם סערה לדממה", ועוד כמה תורות. ויהיה שם
אנשי הרב מלאדי ז"ל. והביאו לפניו תורתו של הרב ז"ל וסתר דבריו
לפני אנשיו, והראה להם שאינו כן כמו שאמר.

ובליל שבועות אחר שהיה געור פנהוג הלך למקנה עם איש אחד
מאנשיו, וספר לי זה האיש שהלך עמו אז למקנה בשבועות
שאמר לו רבנו זכרוננו לברכה בדרך הלובו למקנה, ושאל אותו בכל
פעם אם שומע קולות, והשיב שאינו שומע כלל. ונתפלא מאד על
שאינו שומע, ואמר איך אפשר לבלי לשמע קולות בעת. אחר כך
אמר אפשר הוא קול הקאפליע [מקהלה] שאני שומע. והשיב לו האיש
הנ"ל שהוא אינו שומע שום קול קאפליע ולא שום קול כלל, ותמה
מאד. והבין האיש הנ"ל שהוא שומע קולות וברקים של קבלת התורה.
אחר כך פשיצא מהמקנה אמר שנודע לי עכשו בעת קבלת התורה
בענין הנאמר בזהר הקדוש (תקוני זהר עג:) אית יראה ואית

חיי נסיעתו לארץ ישראל אצל כל תורה מוהר"ן קעג

יראה וכו', ועכשו נודע לי שיש עוד יראה שהיא גם-כן עוד יותר ויותר
אפלו מיראה עלאה הנזכר שם. כי נודע לי עכשו יראת אלקות שהיא
יראה ופחד גבוה ועצום ומרום ומנשא מאד מאד:

קלג

(ה) ונשמע מפיו הקדוש קדם נסיעתו ממעדותיו וקע לארץ-ישראל
בימי חג הפסח שאמר שהוא רוצה לפע לארץ-ישראל
כדי לקיים שם כל התר"ג מצוות לכלל יחד כל המצוות התלויות
בארץ, עם כל המצוות של חוץ-לארץ ולכללם יחד ולקיימם ברוחניות.
ואחר-כך יוכל לקיים כראוי בגשמיות. ובכל אלו הדברים יש שיחות
וספורים הרבה כמובן מהאנשים שספרו זאת לפני. אך אנכי לא הייתי
בכל זה, על-כן נחסר רבו בכלו ולא יכלתי ללקט באמרים כי אם מעט
דמעט.

ואמר שגם מטעם זה הוא נוסע לארץ-ישראל כי מקדם כשהיה צריך
דבר מזקנו רבי נחמן זכרוננו לברכה השוכב בארץ-ישראל היה
שולח את הצדיק רבי ישעיה ז"ל (מזאנזיב) השוכב בסמילע ועכשו וכו'
ואינו יכול לשלחו. על-כן הוא נוסע לארץ-ישראל כדי לדבר עם זקנו
זכרוננו לברכה ולהעמיד עמו אפן איך יוכל לידע ממנו תמיד מה שהוא
צריך לידע על ידו.

וכפי הנשמע שהיו לו כמה וכמה טעמים בענין נסיעתו לארץ-ישראל
מלבד הנסתרות שלא גלה כלל. כי כל דבר ודבר שעשה, לעולם
לא עשה דבר בשביל טעם אחד לבדו, רק בכל דבר שעשה היה בו
כמה וכמה אלפים ורבבות טעמים עליונים עמקים וגבוהים מאד מאד,
ובפרט הנסיעה לארץ-ישראל שמסר נפשו על זה מאד מאד בלי שעור
וערך כמבאר בפר (בשבחי הר"ן):

קלד

(ו) שָׁמַעְתִּי בְשֵׁמוֹ שְׂאֵמֶר קָדָם שְׁנִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שְׂרוּצָה לְנִסַּע בְּדֵי
 לְהַשִּׁיג חֲכָמָה עֲלֵאָה, כִּי יֵשׁ חֲכָמָה עֲלֵאָה וְתַתְּאָה, וְחֲכָמָה
 תַּתְּאָה כְּבָר יֵשׁ לוֹ, וְעַדִּין הוּא צָרִיךְ לְהַשִּׁיג חֲכָמָה עֲלֵאָה, וּבְשִׁבִיל זֶה
 הוּא נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְנִשְׁמַע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׂאֵמֶר שֶׁתִּכְרַךְ בְּשִׁהְלֵךְ
 אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל תִּכְרַךְ זָכָה לְהַשִּׁיג כָּל מִבְּקָשׁוֹ וְחִפְצוֹ שְׁנִסַּע
 בְּשִׁבִילוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְגַם שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ מֵעֵין זֶה מִגִּדְל
 הַשְּׂמִחָה וְהַנְּחִת שֶׁהִיָּה לוֹ תִכְרַךְ בְּשִׁבְאָ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שְׁנַתְּמַלֵּא רְצוֹנוֹ
 וְתִשׁוּקָתוֹ וְכוּ':

קלה

(ז) אָמַר אֲזוֹ לְרַבִּי יוֹדֵל שְׂרוּצָה לְנִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְרַבִּי יוֹדֵל בִּרְךְ
 אוֹתוֹ. וְאָמַר לוֹ: רַבֵּנוּ, בּוֹדְאֵי אַתֶּם רוֹצִים לְפַעֵל שֵׁם אֵיזָה
 דְּבָר גָּדוֹל יְהִי רְצוֹן שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹר אֶתְכֶם שֶׁתִּזְכּוּ לְפַעֵל שֵׁם מַה
 שְׂאֵתֶם רוֹצִים. וְנִעֲנַע לוֹ רֵאשׁוֹ עַל בְּרַכְתּוֹ, אַחֲר־כֵּן אָמַר הֵייתִי יָכוֹל
 לְפַעֵל מִבְּקָשֵׁי וְחִפְצֵי וְעִנְיָנֵי שְׂאֵנִי רוֹצָה לְפַעֵל בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, הֵייתִי
 יָכוֹל לְפַעֵל גַּם פֶּה עַל-יַדֵּי תַפְלוֹת וּבִקְשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים לְבַד וְלֹא הֵייתִי
 צָרִיךְ לְנִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. רַק הַחֲלוּק שְׂבִשְׂאֵזָבָה לְהִיּוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל
 אֲזָבָה לְקַבֵּל הַשְּׂגָתִי עַל-יַדֵּי לְבוּשִׁים, אֲבָל כָּאֵן בְּחוּץ לְאֶרֶץ לֹא אוֹכֵל
 לְקַבֵּל הַשְּׂגָתִי עַל-יַדֵּי לְבוּשִׁים, רַק בְּלֹא לְבוּשִׁים. וְזֶה הַחֲלוּק שְׂבִין
 קְדָשֶׁת שֶׁבֶת לְקְדָשֶׁת יוֹם-טוֹב וּפְתַח לוֹ לְר' יוֹדֵל הַנִּלְהַסְדּוֹר שֶׁל
 הָאָר"י זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה, וְהִרְאָה לוֹ בַּפּוֹנּוֹת שֶׁזָּהוּ הַחֲלוּק בֵּין שֶׁבֶת
 לְיוֹם-טוֹב, שְׂבִשְׂבֶת הָאֹר מְלַבֵּשׁ בְּלְבוּשִׁין, וּבְיוֹם-טוֹב הָאֹר בְּלֹא
 לְבוּשִׁין כִּידוּעַ:

קלו

(ח) בעת שנסע לארץ-ישראל בתחלת נסיעתו מביתו שבת בכפר סקאליע ושם ראה את הצדיק המפורסם מורנו הרב מנחם מענדל מויטפסק ונלה לו ששם "אתה" מסגל על הים כמובא בספרו (בסימן רנו) כמו שכתוב (תהלים פ"ט): "בשוא נליו אתה תשבחם" ויש עוד בזה לספר מה ששמעתי בשמו ואיני זוכר עתה וצריכין לחקר אצל אנשי-שלומנו ששמעו מרבי שמעון בזה.

[אמר המעתיק שמעתי מאיש אחד ששמע מרבי שמעון שהפירוש הוא כך שאתה ראשי-תבות אל"ף תי"ו ה"א. על-בן צריכין לכתב חמשה מכתבים שקורין קוויטליך (פתקים), ועל כל קוויטל וכתב שתי התבות ורב חסד שגימטריא שלהם היא ארבע עשרה מאות שהיא אל"ף תי"ו כי ורב חסד גימטריא מאתים ושמונים, והחמשה פעמים מאתים ושמונים, עולה אלף וארבע מאות. והחמשה קוויטליך הם ה"א וזה הוא שם אתה. ובשעת הרוח סערה חס ושלום ישליך חמשה קוויטליך שכתוב בהם ורב חסד לתוך הים ובודאי יועיל. ורבי שמעון אמר שהוא בעצמו השתמש בזה והועיל לו מאד, וקדם שנסע פעם שניה לארץ-ישראל הנה פה ברסלב והלך להסופר וכתב לו כמה קוויטליך הנ"ל על גויל ובכתב אשורית]:

קלז

(ט) בנסיעתו להתם תקף בנסעו מאדעם על הים השחור הנה רעש גדול ורוח סערה גדולה, אז בא אליו מת אחד שנפטר בסמוך ושאל רבנו זכרוננו לברכה את האיש שהיה עמו הראית שהיה כאן הרף בשנים מוואלחויץ וכו'. אך עכשו אין מעשה זו חדוש כלל

כי אחר-כך היה עוסק בענין זה הרבה לתקן נשמות המתים אלפים ורבבות. וזה היה עקר עבודתו כאשר נשמע מפיו הקדוש ועקר הסתלקותו היה בשביל זה במבאר במקומו (לקמן קצא) עין שם:

קלח

(י) מקדם לא היו נוסעים לארץ-ישראל דרך אדעם כי היו מתיראים לנסע דרך שם, והוא נסע תחלה על אדעם כשנסע לארץ ישראל, ומאז והלאה נעשה דרך כבושה והכל נוסעים דרך שם. וכן כמה דברים שהוא התחיל בראשונה ואחר-כך הרגל העולם אחריו.

גם כשהיה בארץ-ישראל והיה על הקברים, היה שם קבר של ינוקא שהיו מעולם מתיראים לבגס לתוך אותו המערה, כי אמרו שיש שם נחש. גם היה שם חדוש שהיה גדל אילן על המערה. והוא היה הראשון שלא חש על זה, ונבגס לשם ואחו שרש האילן בידו כי היה השרש בקרקע והיה הולך דרך חלל המערה, ולא היה שם שום נחש. ומאז והלאה הכל הולכים על אותו הקבר.

וגם אנכי בעצמי זכיתי להיות שם על אותו הקבר של הינוקא הנ"ל וראיתי כל זה בעיני תהלה לאל חיי:

קלט

(יא) קדם שבא לארץ-ישראל היו לו יסורים גדולים ומניעות גדולות מאד אשר אי אפשר לבאר ולספר. ובסמנבול השליך עצמו לתוך קטנות מפלג מאד אשר אין לשער, והלביש עצמו במלבוש קרוע והלך יחף ובלא כובע העליון, והלך בחוץ והלך באחד מן הפחותים שבפחותים, וכיוצא בזה ענינים רבים פאלה מעניני קטנות

חיי נסיעתו לארץ ישראל אצל כל תורה מוהר"ן קטו

ופחיתות שעשה שם איזה זמן. ועשה מלחמה עם שאר אנשים בדרך צחוק, בדרך הנערים שמצחקים זה עם זה וכו' וכיוצא בזה שאר עניני צחוק וקטנות אשר אי אפשר לבאר ולספר.

גם נודמן שהיה שם בסטנבול מסביבותינו שני אנשים שהיו תחלה בארץ-ישראל וחזרו אז בעת שהיה רבנו זכרוננו לברכה שם בסטנבול בדרך הלוכו לארץ-ישראל, ופגעו עמו ולא הפירו אותו ועשה בחכמתו ונדמה להם כאלו הוא איש מרמה חס ושלום, והיו מבזים אותו בכל מיני בזיונות כמה ימים רצופים והוא היה מקבל על עצמו כל הבזיונות ואדרבא עשה תחבולות לזה שהם יבזו אותו.

ואמר רבנו זכרוננו לברכה שאלו לא היה עליו זאת הינו הקטנות שהשליך עצמו לקטנות גדול הנ"ל והבזיונות הנ"ל לא היה באפשרי לבוא לארץ-ישראל מחמת המניעות שהיו לו. כי בכל מקום שבא לשם היה שם עפוש רחמנא לצלן ומלחמות גדולות היו אז בעולם ואנשי צרפת היו אז בסביבות ארץ-ישראל, ורב המניעות שהיו לו אי אפשר לספר.

ואמר שהפעל-שם טוב זכרוננו לברכה והנאון רבי נפתלי זכרוננו לברכה לא יכלו לבוא לארץ-ישראל מחמת המניעות שהיו להם והוא זכרוננו לברכה היה עליו כל המניעות שהיו להם ועבר על כלם והקטנות הנ"ל הועיל לו מאד, ובלא זה לא היה יכול לבוא לשם:

קמ

(יב) ושמעתי בשם רבנו זכרוננו לברכה שאמר כי קדם שבאים לנגלות צריכין לפל בתחלה לקטנות וארץ-ישראל

הוא גדלות דגדלות על-בן צריכין לפל בתחלה לקטנות דקטנות ועל-בן לא היתה יכול הפעל-שם טוב זכרונו לברכה לבוא לארץ ישראל כי לא היתה יכול לירד לתוך קטנות כזה.

והוא זכרונו לברכה זכה לבוא לארץ-ישראל על-ידי גדל הקטנות שיירד לשם בחכמתו העצומה לקטנות מפלג, קטנות דקטנות, עד שזכה לבוא לארץ-ישראל שהוא גדלות דגדלות. ועצם ההשגה שזכה בארץ-ישראל אלו כל הימים דיו וכו' אין מספיק לבאר אשר לא נשמע ולא נראה מי שזכה על-ידי בניה לארץ-ישראל להשגה מפלגת עצומה ועליונה כזו, עד שעלה למעלה ומדרגה עליונה גבוה מאד. וחלילה לנו לדבר מזה שלא לפגם ולמעט בכבודו חס ושלום, כי אין לנו כלים ודבורים לכנות בהם עצם השגתו ומעלתו כי רבנו זכרונו לברכה היתה חדוש >מפלג מאד אשר לא היתה חדוש כזה אפלו בדורות הקודמים.<

ואמר בפרוש על עצמו שאלו לא היתה דור כזה באשר יודע כל אחד בעצמו פחיתות הדור הזה, ולילא זאת היתה הוא זכרונו לברכה חדוש גדול בעולם, אך בעוונותינו הרבים מחמת שלא היתה הדור כדאי נתעלם האור מאד ולא נתגלה ממנו אפלו בטפה מן הים:

קמא

(יג) בחזירתו מן ארץ-ישראל על הים הגדול הלבן היו להם ששה סדרי משנה והסתכל בהם ובבואו למשנה ב' פרק ה' דסוטה אמר רבי יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית אומר עתיד דור אחד וכו' נתלהב מאד והכה כף אל כף ואמר מי רואה כמוני כי נתגלה לי במשנה הזאת דבר ולא רצה לגלות, >במדמה

חַיִּי נִסְיַעְתּוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶצֶל כָּל תּוֹרָה מוֹהַר"ן קעט

שָׁאֵמַר אָז, שֶׁהוּא זָכָה מֵה שְׁלֹא זָכוּ תַנְאִים וְאִמּוֹרָאִים, וְדָבַר אֶחָד גָּלָה לְהָאִישׁ שְׁלוֹ, וְצָרִיכִין לְשָׂאֵל לוֹ עוֹד כַּמָּה דְבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע מִפִּי הַקְדוּשׁ:

קמב

(יד) **כְּשָׁבַא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל** אָמַר בְּדֶרֶךְ הַזֶּה קִיַּמְתִּי כָּל הַתּוֹרָה בְּכָל הָאֲפָנִים כִּי הִשְׁגַּתִּי קִיּוֹם כָּל הַתּוֹרָה שְׂאֲפִלוֹ אִם הָיוּ מוֹכְרִים אוֹתִי לִישְׁמַעְיָאֵל בְּמַדִּינֹת רְחוֹקוֹת שְׂאִין שָׁם שׁוֹם יְהוּדִי, וְהוּא יִשְׁלַח אוֹתִי לְרַעוֹת בְּהִמּוֹת, וְאֲפִלוֹ אִם לֹא אָדַע מְתִי שֶׁבַת וְיוֹם־טוֹב, וְלֹא יְהִיוּ לִי טְלִית וְתַפְלִין וְלֹא סָבָה וְלֹא שׁוֹם מְצוּהָ וְכוּ' וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיִיתִי יָכוֹל לְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה בְּלָהּ. וּכְבָר מְבֹאֵר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר (שְׁבַחֵי הַר"ן כב):

קמוג

(טו) **כְּשָׁבַא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל** אָמַר תּוֹרָה עַל פְּסוּק (במדבר כ"ה): "עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְיָשִׁים אוֹתוֹ עַל גֵּם" בְּלֵיל שֶׁבַת. וְאַחֲר־כֵּךְ בְּסַעֲדָה שְׁלִישִׁית אָמַר תּוֹרָה עַל פְּסוּק (ישעיה מ"ג): "כִּי תַעֲבֹר בְּמַיִם אֶתְּךָ אֲנִי" וְזֹאת הַתּוֹרָה כְּבָר נִדְפַס בְּלִקוּטֵי א' (סימן עג) וְזֹאת הַתּוֹרָה הִיְתָה יְקָרָה וְגִדּוּלָה בְּעֵינָיו מְאֹד:

קמד

(טז) **פַּעַם אַחַת אַחֵר שָׁבַא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל** הָיָה הַמַּגִּיד מִטִּירְהָאוּיַעֵצַע זְכוּרָנוּ לְבָרְכָה אֶצֶלוֹ עַל שֶׁבַת בְּמַעֲדוֹעַדִּיוֹקַע וְאָמַר רַבְּנוּ זְכוּרָנוּ לְבָרְכָה אֶז תּוֹרָה עַל פְּסוּק (תהלים כ"ד): "זֶה דּוֹר דּוֹרְשֵׁיו" שְׁכַפִּי הַדּוֹר בֵּן הוּא הַדּוֹרְשֵׁים שְׁלוֹ. וְהַתּוֹרָה שָׁאֵמַר לֹא זָכִינוּ שְׁתַּכְתְּבֵנוּ, וְאָמַר אֶז לְהַמַּגִּיד זְכוּרָנוּ לְבָרְכָה בְּזוֹ הַלְשׁוֹן לְמִשְׁלֵ אַתֶּם הוּא הַדּוֹר וְאֲנִי הַדּוֹרֵשׁ שְׁלָכֶם:

קמה

(יז) בתזירתם מארץ ישראל בנסיעתם מנהר דניסטר הכרחו לשנות מלבושיהן ונדמו בדרך הסוחרים בני הנעורים הנהוגים עכשו, ומחמת זה טעו בהם כמה אנשים וסברו בהם שהם מהקלי עולם חס ושלום. ובבואם לאומין היה להם נסיון. ואז בנסיעתו משם בזריות מיד למד זכות על העולם ואמר תדע שכל דרכנו לידע שיש נסיונות בעולם, ובקל יכולין להכישל חס ושלום. ואמר אזי ואבוי והתאנה מאד על זה. כי באותו הבית שנסע לשם הפעל עגלה הבינו וראו שיש שם זנות ונאוף גדול רחמנא לצלן. אבל אמר שבעזרת השם יתברך יהיה טובה מה שהיה שם בבית, שמעתה לא ימצא עוד זנות בבית זה, ואז נתקררה דעתו. וגם בטעפליק לא ידעו ממנו, ונכנס אצל מלמד אחד, ושחר פניו שיקבל אותו על שבת, ולא רצה המלמד מחמת שנדמה לו כאלו חס ושלום הוא מהגנבים, ובא אל האיש שהיה עמו וספר לו וכו':

קמו

(יח) ובבואו לשפאליע ושם הלבישו את עצמן בלבושיהן. והיה בבית הזקן דשם שנעשה אחר כך מתנגד גדול עליו, ואז באותו העת לא היה עדין חולק עליו הזקן הנ"ל, רק אדרבא, היתה ביניהם אהבה גדולה וקבל אותו הזקן הנ"ל בכבוד גדול וחסה גדולה מאד מאד. ועשה שמחה ומשתה גדול עבורו, והיו יושבים על השלחן שניהם כל הלילה כלה. וגם שאר אנשים שהיו חשובים אצלו, כלם היו מסבים על השלחן לכבוד רבנו זכרוננו לברכה. והיה שם שמחה גדולה. וכל שבא לביתו היה הזקן הנ"ל מקבלו לעדות והיה אומר לו תעיד עלי שאין דרכי כלל לאכל סעדת הלילה, ועכשיו מחמת עצם אהבת האורח היקר הזה החביב והיקר עלי מאד מאד ויש לי ממנו שעשועים

חַיִּי נִסִּיעֶתוֹ לְאַרְצָן יִשְׂרָאֵל אֲצֵל כָּל תּוֹרָה מִזֶּה־רִ"ן קפא

גְּדוּלִים וְתַעֲנוּג גְּדוֹל מְבוֹאוֹ אֵלַי, מַחֲמַת זֶה אֲנִי אוֹכֵל עִמּוֹ. וְלֹא יָדַעְתִּי מָה לַעֲשׂוֹת מַחֲמַת שְׂמִיחָה וְכוּ', וְגַם בִּבְקָר דִּבְרוּ יַחַד בְּאַהֲבָה וְחֶבֶד גְּדוּלָה.

כִּי כָל יְמֵיהֶם הָיְתָה בְּיַנְיָהֶם אַהֲבָה גְּדוּלָה עַד עַת שֶׁיֵּצֵא רַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה מִמַּעַדְוֵעֲדִיוּקָע לְזֵלְאֲטִיפְאֵלִיעַ, שְׂזָה הָיָה בְּעֶרְךָ שְׂנָה וּמְחִצָּה אַחַר שְׁחֹזר רַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה מֵאַרְצָן יִשְׂרָאֵל לְבֵיתוֹ. אִזְ הִלְכוּ מִלְּשִׁינִים וְהוֹלְכֵי רַבִּיל וְדִבְרוּ לְפָנָיו מִלְּשִׁינוֹת הַרְבֵּה עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ שׂוּנָא גְּדוֹל וְנִתְלַבֵּשׁ בּוֹ מִי שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בּוֹ עַד שֶׁגָּרַם מָה שֶׁגָּרַם עַל־יְדֵי מַחְלָקוֹתוֹ.

וְהַגְּאוּן הַמְּפָרֵס מִשְׁפָּטֵיבְקָע ז"ל קָלֵל אֱלוֹ הַמְּלְשִׁינִים בְּקָלְלוֹת נְמַרְצוֹת, וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן שֶׁיִּשְׁתַּרְבֵּב לְשׁוֹנָם עַד טְבוּרָם וְכוּ'. וְכִשְׁשָׁמַע רַבֵּנוּ ז"ל אֵת הַמַּחְלָקָת שֶׁהוּא חוֹלֵק עָלָיו וְאֹמֵר עָלָיו דְּבָרִים בְּדוּיִים אֲשֶׁר לֹא עָלוּ עַל דַּעְתּוֹ. אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל צַר לִי מְאֹד שֶׁמָּסְרוּ זֹאת אֵלָיו:

קמז

(יט) קָדָם שֶׁנִּסַּע לְאַרְצָן־יִשְׂרָאֵל בְּסִמּוּךְ שָׂאֵל לוֹ אַחַד מִפְּנֵי מָה אֵינּוּ מְקַרְבִּים וְאֵינּוּ מְדַבְּרֵי עִמָּם, אָמַר לוֹ שְׂאִין לוֹ עֵתָה דְּבוּרִים. וְאָמַר שֶׁנּוֹדַע לִי עֵתָה עַל־פְּסוּק (ישעיה מו) כִּי תַעֲבֹר בְּפָנַי אֲנִי, אִיךָ יְכוּלִין לְרֹאוֹת מְתֵי שְׂרוּצִין אֵת הָאָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְגַם הָיָה חֲדוּשׁ אֲצֵלִי מִפְּנֵי מָה עַל־פְּסוּק זֶה דִּיקָא. אִיךָ אֲנִי חוֹשֵׁב מַחֲמַת שְׂאֵנִי צְרִיךְ לַעֲבֹר עַל הַיָּם, אִיךָ לָמָּה לָכֶם זֹאת מַה צְרִיךְ לָכֶם בְּזֶה. וְאִם אֲפֹלוּ הָיִיתִי יְכוּל לְהִלְבִּישׁ זֹאת בְּמוֹסַר שְׂיִהְיֶה בּוֹ צְרִיךְ לְכָל, אִיךָ אֵין לִי עֵתָה דְּבוּרִים. אַחֲר־כֵּן הָיָה הוֹלֵךְ וְשָׁב בְּבֵית וְעָנָה וְאָמַר אֲנִי עָנִי וְאֲבִיוֹן יוֹתֵר מִכָּל הַגְּדוּלִים, זֶה יֵשׁ לוֹ מִמוֹן וְזֶה יֵשׁ לוֹ כֶּסֶף, וְזֶה יֵשׁ לוֹ עֵירוֹת, וְאֲנִי

אין לי כלום. אך זאת כל נחמתי כשאני מזכיר שבועלמא דקשוט יהיו בלם צריכים לי וישתוקקו בלם לשמע החדושים שאני מחדש בכל עת ובכל רגע. מהו אני, רק מה שהנשמה שלי מחדש:

קמח

(כ) (גם זה [אמר] קדם ארץ ישראל) אותי צריכים כל העולם לא מבעיא אתם וכמותכם אתם יודעים בעצמכם, אלא אפלו אותן הצדיקים שיכולין כבר להתפלל אני יכול להראות להם שאינם יודעים כלל מהו תפלה, ולהראות להם דרך בתפלה. וגם אפלו צדיקים גדולים מאד שהולכים כבר רק ביחודים, אני יכול להראות להם שאינם יודעים כלל הדרך ביחודים ולהראות להם דרך ביחודים, וכמדמה שחשב עוד בפמה דברים:

קמט

(כא) המגיד מטירהאויצע הלך חצי פרסה ברגליו במהירות גדול אצלו לקבל פניו בשבא מארץ ישראל, והיה סמוך לקאניבלאד כי רבנו זכרוננו לברכה נסע דרך שם לביתו, וראהו שם איש אחד מאנשי המגיד אצל הגשר סמוך לעיר ונתבהל מאד, ואמר לו רבנו זכרוננו לברכה שילך ויודיע בלחש להמגיד שיסע אצלו לכפר הסמוך חצי פרסה. כי רבנו זכרוננו לברכה לא רצה לעמוד ולכנס בעיר ורץ האיש הנ"ל ובא בבקהלה גדולה והודיע להמגיד. והמגיד היה אז בחוץ ודבר עם אנשים בלי כובע ובלי חגורה.

ותכף ומיד כששמע המגיד שהוא זכרוננו לברכה נמצא שם צעק בתרדה מגדל השמחה ואמר להאיש הנ"ל מהרה חושה אסר המרכבה שלי ורוץ אחרי לכפר הנ"ל ואני אלק רגלי עד שתשיגני, והמגיד רץ תכף בבקהלה בלי כובע ובלי חגורה עד שיצא מהעיר, וכן

חיי נסיעתו לארץ ישראל אצל כל תורה מוהר"ן קפג

רין יותר עד שבא להכפר ברגליו כי הקדים את המרכבה שלו שבא אחריו אף על פי שהאיש הנ"ל קשר את הסוסים בזריזות גדול מאד ורין תכת אחרי המגיד, אבל המגיד הלך כל כך בזריזות עד שבא להכפר רגלי, והאיש עם המרכבה לא השיגו עד שעה שנכנסם לרבנו ז"ל.

רשמתי זאת למען דעת גדל ההתלהבות והתשוקה של החרדים לדבר ה' לראות פני הצדיקים האמתיים הגדולים מהם:

קג

העתקה אות באות מאגרת של קדוש עליון המפרסם הנאון מורנו הרב ר' אברהם זכר צדיק וקדוש לברכה הנקרא בפי כל רבי אברהם קאליסקור אשר שלח מארץ הקדש לרבנו ז"ל ונהגו.

שלום וישע רב לדבתנא דלבאי יתב הרב המפרסם קדוש יאמר לו, אתו חכמה ודעת אלקים השפל, כבוד קדשת שמו מורנו הרב רבי נחמן גרו יאיר, מגזע הקדש נכד הבעל שם טוב זכרונו לברכה זכותו יגן עלינו לנצח יאיר אור, השם עליו יזרח, ולכל בני ביתו והנלוים אליו שלום רב אמן כן יהי רצון.

חדשות מארץ להודיע מביאת שלוחינו דהאי שתא בחדש שבט העבר ושמחנו מאד אשר שמענו משפעת שלומו. כי בא לביתו בשלום וראינו שקשר עבותות האהבה לא זזה, בכל לבבו דורש טובותינו ושם לדרך פעמיו ונהג נסיעתו בעצמו למדינת רייסין יהי בן ד' עמו.

ומעין המארע בקדש בכל פרשת העבר עלינו אחרי נסיעת כבוד תורתו מאתנו בכר נתודע לו בודאי על ידי אהובנו השד"ר [השלוחא דרבנן] דאשתקד המפלא מורנו הרב רבי אליעזר, ועל הפשר שנתפשרנו עם אנשי מדינת וואלין עדין לא גבינו פעם אחת

מהם, ואין אנו יודעים מה יהיה סוף דבר מזה. והנה אנחנו נבוכים בארץ מרב צער ודאגה, מצפה לישועת ה' בכל עת, כי עדין לא נושענו משום מקום, וגם ממדינת רייסין לא יש לנו שום ידיעה מה נעשה שם בנדון זה אחרי נסיעת כבוד-תורתו לשם, ונתראה פנים ויספר להם מכל התלאה אשר מצאתנו.

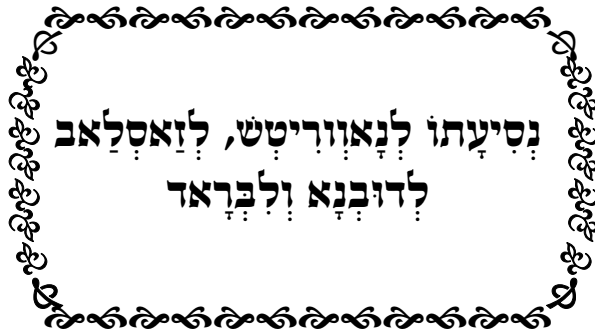
מצפים אנו שיודיע לנו רום מעלת כבוד-תורתו בפרטיות מכל אשר עשה שם. וזאת ידע מה שגשארנו חיבים להשרי הכל מברחים אנחנו לשלם וקשה פח הסבל מזה שגוששים אותנו בכל עת בפרחים ובמוראים. ובנסים ונפלאות עד שאנו מוצאים לראות בכל עת ההכרחיות השם יתברך מזמין מקום, וחכיתי לה' המסתיר פניו, וקויתי לו לישועתו, ובו שבתי ישוב ירחמנו כימות עניתנו בן ישמחנו.

[מבאן ואילך נכתב בכתב-ידו הקדוש בעצמו של הגאון הנ"ל]

אני בעז אהבתי אהבת תמיד, תהלתו בפי בעטור ועטוף נפשי לה' יאיר ה' פניו אתו מאתר בית שכנתה ונהיר עלוהי הולך ואור בהלו גרו עלי ראשו אור עולם, ויחזק במעוזו עז מה' סוף מעשה במחשבה תחלה, ונפשי יודעת מאד ברחימו לנצח ודורש שלום תורתו ומעתיר בעדו כמו בן יעשה גם הוא להעתיר עבורי בכל עת.

נאום הקטן אברהם בן אדוני אבי מורנו הרב אלכסנדר פ"ץ זכרוננו לברכה לחיי העולם הבא. נכדי האברך מורנו הרב ישראל אליעזר שיחיה דורש שלומי מלב ונפש ומתאוה לתפלתו:





קנא

(א) בשנת תקס"ו היא שנת ארבע לשיבתו פה ברסלב שהיא שנה הרביעית להתקרבותי אליו כי בכניסתו לפה נתקרבותי אליו מיד בסמוך פנזכר לעיל (סימן קט"ו), אז בקיץ בשנת תקס"ו בחדש סיון נפטר בנו היילד שלמה אפרים זכרוננו לברכה. וכבר מבאר במקום אחר (לעיל כח) מענין היילד היקר הקדוש הזה, מה שאמר רבנו זכרוננו לברכה שכבר היה מוכן וכו'. ואז אחר פטירת היילד הנ"ל בשבאנו אליו אז התחיל לדבר עמנו מענין תקון הנשמות מענין הבעל שדה, שיש שדה שגדלים בו נשמות וצריכין בעל השדה לתקנם, וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה יש עליו יסורים הרבה בלי שעור פמבאר בהתורה ויאמר בעז אל רות (בלקוטי א' סימן ס"ה) עיין שם, ומאז דבר הרבה מענין תקון הנשמות, ובפרט אחר שבא מלמברג בפרט בכניסתו לאומין, שכל בניסתו לשם ומה שבחר להסתלק שם ולשפב שם הכל היה מחמת זה בשביל תקון הנשמות הצריכים תקון מפמה מאות שנים. כי שם באומין נהרגו נפשות רבות בלי שעור, וכמה ילדים אלפים ורבבות, שנהרגו קדם זמנן וכו', וכמוכן משיחותיו באומין, וקצתם נכתבו במקום אחר (לקמן קצ, קצא). ואז, באותה השנה, התחיל לספר ספורי מעשיות הנדפסים עתה, ואמר: עתה אתחיל לספר

מעשיות "איך וועל שוין אן הייבין מעשיות דער ציילין", ואז אמר בראש-השנה שאחריו מיד שהוא ראש-השנה תקס"ז התורה פתח רבי שמעון (בסימן ס) שמדברת מספורי מעשיות וכו'. ואז באותו יום-כפור היתה השרפה רחמנא לצלן פה ברסלב בעת תפלת כל נדרי בשעה שהתחיל החזן הפיוטים שאחר ערבית שהיא יעלה וכו' ונתפזרנו כלנו להציל ביתו ורכושו ונתבלבלה התפלה. רק אחר גמר השרפה בלילה נתקבצו כמו מגין וגם רבנו ז"ל היה עמנו וגמרנו הפיוטים. ואז במוצאי יום-כפור אמר רבנו ז"ל שבאותו יום-כפור רצה לפעל דבר אצל השם יתברך >הינו שרצה, שהשם יתברך יחזר ויאמר לו התורה כמו לפני משה רבנו, עליו השלום>, והיה לו כמה טענות על-זה שאלו היו נכתבים היו נכתבים כמה בוגין [גליונות] ועשיתי לי סדר גדול על הנ"ל. אף על-ידי השרפה נתבלבל הדבר.

וגם אחר שבא מלמברג דבר מענין זה והיה מובן מדבריו שמאז שרצה ביום-כפור לפעל זאת, מחמת זה יש עליו קטרוג גדול למעלה ושהחולאת והיסורין שהיו לו ושיש לו עדין הוא מחמת זה ואמר אף-על-פי שכונתי בודאי לשם שמים אף-על-פי-כן וכו'.

וספר אז מעשה מבנו של הרב משפיטיבקע שהיה חולה וידע שהיא מחמת חטא שפגם בכבוד אב ואף-על-פי-כן הבין בלבו שאינו מתחרט וכו'. וספר זאת כנגד עצמו שאף על פי שיודע שהיסורין והחולאת שלו הוא מחמת הנ"ל אף-על-פי-כן אינו מתחרט בלבו. ואמר שרבי שמואל יצחק שהוא בעת הרב בטשערין הודיע לו מקדם השרפה שיהיה, גם במערוועדיווקע היתה שרפה והיה אז גם-כן רבי שמואל יצחק והודיע לי מקדם שמואל יצחק בגימטריא שרפה פנכתב

בתורה חסר (בראשית כ"ט):

ואז באותה השנה הכרחתי לנוד ממקומי מנעמריב למאהליב ובאותה השנה נתבלבלו כמה אנשי-שלומנו רבי אברהםמצי היה בפטערבורג ורבים נתבלבלו מאד. ורבנו זכרנו לברכה בעצמו היה נע ונד באותה השנה בהנסיעה הגדולה שנסע לנאוורייטש ולבראד וכו' ונשתקה באותו הנסיעה כמו חצי שנה. ובאותו החרף בעת שהיה בטשערין על שבת שירה ואחר-כך בקרימיניטשאק בדרבנו בכל שנה אז נולד נכדו רבי ישראל זכרנו לברכה בן בתו הצדקת מרת שרה ולדתו היתה קדם שנסע רבנו זכרנו לברכה הנסיעה הנ"ל ותכף אחר שבא מקרימיניטשאק נסע הנסיעה הנ"ל.

וקדם לדתו ישב כמה שבועות בקרימיניטשאק והמתין עד שתלד ובכל אותו העת קדם שילדה לא הראה פנים שוחקות כלל והיה מקפיד בשנתנו לו שני תבשילין בסעדה, כי היו רק עיניו פלות כל היום שתלד בשלום בתו תחיה, והיה שרוי בצער גדול כל אותו העת עד אותו הלדה שילדה בתו. ואז אחר הלדה נתמלא שמחה תכף וצוה להדליק גרות ולעשות משקה שקורין פאנטש [מזוג ביין דבש ומים] והיה בשמחה גדולה, ואחר-כך ביום השמיני מל את התינוק נכדו פראוי, ואחר הברית מילה היה בשמחה אותו היום ואמר שיש לו נחת מה ששמע מאנשים וכו' שהזכירו אותו ששמו ישראל בן שרה כמו שם הבעל-שם טוב ז"ל אבל אחר-כך ביום שלישי למילה נחלשה בתו היולדת הנ"ל והיה לו צער גדול וברח במרוצה גדולה מקרימיניטשאק. ואמר שהחיות שלו נפסק מגדל הצער.

והאיש שהיה עמו רבי שמואל מטעפליק נתמהמה קצת, והניח אותו שם ולא המתין עליו ונסע בלעדיו. והכרח רבי שמואל לשפר עגלה ולרוץ אחריו ואחר-כך בשבא מקרימיניטשאק נסע לנאוורייטש

וְכָל הַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה הַנִּלְוָה וּבְאוֹתוֹ הַחֶרֶף הַיִּיְתִי חוֹלָה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים
בְּמֵאֵה־לֵיב, וְכֵן זוֹנְתִי וּבְנֵי וְהִיָּה לְרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה צֶעַר גְּדוֹל מְזֹה.
וּבְחֶסְדֵי ה' וּבְכַח תְּפִלָּתוֹ הַקְּדוּשָׁה נִשְׁאַרְתִּי בַחַיִּים תְּהִלָּה לְאֵל.

וּבְכָל עֲנִיָּן זֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר כִּי יֵשׁ בְּכָל זֶה דְּבָרִים גְּנוּזִים מְאֹד גְּנוּזִים
דְּמִלְכָא אֲשֶׁר זָכָה לְהַשְׁיִיג בְּכָל הָעֲנִיָּנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּשִׁבִיל זֶה
הַכְּרַח לְמַלְטָל כָּל כֶּךָ וְלִסְבֹּל יְסוּרִים כָּל כֶּךָ, וְהַכֹּל בְּשִׁבִיל תְּקוּן
הָעוֹלָמוֹת תְּקוּן הַנְּשֻׁמוֹת וְהַנְּפֻשׁוֹת שֶׁל הַחַיִּים וּבְפֶרֶט נְשֻׁמוֹת הַמֵּתִים
שֶׁבְזֶה עָסַק בְּיוֹתֵר בְּסוּף יָמָיו כְּאֲשֶׁר אָמַר בְּפִרוּשׁ שְׂמַח שְׁעוּשָׁה עִמָּנוּ
הוּא דָּבָר קָטָן אֲצֵלוֹ וְזֶה אָנוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת, אֲבָל הוּא צְרִיךְ לַעֲסֹק
בְּתְקוּן נְשֻׁמוֹת הַמֵּתִים כִּי יֵשׁ נְשֻׁמוֹת עֲרִטִילָאִין וְכוּ' כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם
אַחֵר (שיחות הר"ן כג, קצח).

וְאִם אָמַנְם לֹא שָׁמַעְנוּ וְלֹא יָדַעְנוּ בְּכָל זֶה אֲפִלּוּ כְּטַפָּה מִן הַיָּם, וְגַם
מְעַט דְּמַעַט שְׁחַמַּל עָלֵינוּ וְהוֹדִיעַ לָנוּ גַם מְזֹה אִי אֲפֹשֶׁר לְבָאֵר
כִּי־אִם מְעַט דְּמַעַט בְּרָמוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נִמְנָעַתִּי מִלְרַשֵּׁם מַה
דְּאֲפֹשֶׁר כִּי הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהַחֲפֹצִים בְּאַמַּת הַשּׁוֹקֵדִים עַל דִּלְתוֹתָיו
כְּשִׁיזְדַעִים מַה שְׁיִזְדַעִים מִמָּה שְׁעֵבֵר עָלָיו וְאֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּיו הַקְּדוּשׁ
בְּעֲנִיָּנִים הָאֵלֶּה, וְהַמְשַׁכִּילִים הַמְעִיָּנִים בְּדְבָרֵינוּ בְּעֵין הָאַמַּת יָבִינוּ מְעַט
גְּדֻלַּת הַבוּרָא יִתְבָּרֵךְ עַל־יָדֵי כָּל זֶה וּגְדֻלַּת הַצְּדִיקִים וְכַמָּה יְסוּרִים
וְצָרוֹת הֵם סוּבְלִים בְּשִׁבִיל תְּקוּן נַפְשׁוֹתֵינוּ אוֹלֵי נִתְעוֹרֵר עַל־יָדֵי כָּל זֶה
לִילֵךְ בְּדַרְכֵי הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר הוֹרָה אוֹתָנוּ בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים וְנִשׁוּב אֶל
הַשֵּׁם בְּאַמַּת בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

קנב

(ב) בַּשְּׁנַת תְּקַס"ו הַנִּלְוָה בְּשִׁהַתְּחִיל לְדַבֵּר עִמִּי מֵעֲנִין תְּקוּן הַנְּשֻׁמוֹת
שֶׁהוּא עוֹסֵק שֶׁהוּא עֲנִין בְּעַל הַשְּׂדָה וְכוּ' כַּנִּלְוָה אִזְ אָמַר לִי

בזלאטיפאליע נודע לי קצת מזה. שאז התחיל לידע קצת מענין זה של הפעל השדה. והמוכן מדבריו שאז התחיל לידע והעקר יודע עכשו ואמר שרבי שמעון בר יוחאי רמו מעט מזה בזהר הקדוש (שמות קסו), >והמוכן מדבריו שקמו שהוא יודע עכשו בענין זה לא ידע עדין מזה שום צדיק בעולם:<

קנג

(ג) בשנת תקס"ז הנ"ל קדם פורים נסע מפה ברסלב ולא נודע לשום אדם שום פרוש על-פי פשוט על אותה הנסיעה. ונסע אז לנאווריטש ורצה לנסע להלן יותר ונתעכב שם בימי הפורים בבית הרב דשם שהיה מחתנו קצת. ומשם חזר ונסע לאוסטרהא ומשם שלח אנשים להביא את אשתו להדוקטור גרדין דשם לעסק ברפואתה כי היה לה חולאת מסכן שהוא חלי ההוסט [שעול] והוא זכרונו לברכה נשאר שם לבדו רק שכרו לו שם איש אחד שישמשנו.

ובאת אשתו לשם על שבת הגדול ולא רצתה לקבל רפואות מהדוקטור גרדין רק לנסע לזאסלאב להדוקטורים דשם ונסע עמה ביום ראשון שהיה ארבעה ימים קדם לפסח וגם רבי שמואל מטעפליק היה עמו שם ונסעו כלם ובאו לזאסלאב סמוך לפסח. וגדל הטלטול שהיה להם שם אין לשער, ויש בזה הרבה לספר. ונתעכב שם עד אחר שבועות. ובערב שבועות נפטרה אשתו שם, ואנחנו נתקבצנו אליו ובאנו אליו על חג השבועות לזאסלאב. והשם יתברך חמל עלינו וזכינו גם אז לשמע מפיו הקדוש תורה נפלאה וכבר נדפסה בספר

(בסימן ס"ז):

קנד

(ד) שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּעֵת שֶׁנִּסַּע לְנֵאוֹרִיתֵשׁ וּשְׂאֵרֵי קְהֵלוֹת
וְדַבֵּר אִזּוֹ מֵעַנְיָן נְסִיעָתוֹ שֶׁלֹּא יָדַע שׁוֹם אָדָם עַל זֶה פְּרוּשׁ
וּמְזוֹ, כִּי נָסַע בְּהַעֲלָם מִן הָעוֹלָם וְלֹא קָבַל שׁוֹם מְעוֹת בְּדַרְךְ וְאָמַר אִזּוֹ
(בְּרִבּוֹת ד) וְאֲנִי יָדִי מְלַכְלָכוֹת בְּדָם בְּשִׁפּוּר וּבְשִׁלְיָא בְּדִי לְטַהַר אִשָּׁה
לְבַעֲלָהּ וּקְצַת הָיָה מְרָמוֹ שְׂוֵה עַנְיָן נְסִיעָתוֹ:

קנה

(ה) קָדָם הַנְּסִיעָה הַנ"ל אָמַר אֲנִי דוֹמָה כְּמוֹ נַעַר קִטָּן שֶׁאֵינּוּ רוֹצֵה לִילֵךְ
לְחַדֵּר אֲבָל כְּשִׁיכְנֵם לְחַדֵּר יוֹכֵל לְלַמֵּד. אֱלוֹ הָיוּ יוֹדְעִים
הָעוֹלָם עַל מָה אֲנִי נוֹסֵעַ הָיוּ נוֹשְׁקִים אֶת דְּרִיסֵת הַרְגָּלִים שְׁלִי, בְּכָל
פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שְׁלִי אֲנִי מְכַרֵּעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ לְכַף זְכוּת:

קנו

(ו) אָמַר הַמָּקוֹם שְׁלִי הוּא רַק אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁאֲנִי נוֹסֵעַ אֲנִי נוֹסֵעַ
רַק לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וּלְפִי שְׁעָה אֲנִי רוֹעֵה בְּבִרְסָלָב וּבִיּוֹצֵא:

קנז

(ז) קָדָם שֶׁנִּסַּע הַנְּסִיעָה הַנ"ל הִכָּה בַּף אֶל בַּף בְּשִׁמְחָה וְאָמַר הַיּוֹם
מִתְחִיל דְּבַר חֲדָשׁ, וְאִזּוֹ אָמַר אֲנַחְנוּ דוֹמִין כְּמוֹ מִי שֶׁמְנַגֵּן,
וְהָעוֹלָם מְרַקְדִין וּמִי שֶׁאֵינּוּ מִבִּין וְשׁוֹמֵעַ אֶת הַנְּגוּן הַיָּא פְּלִיאָה בְּעֵינָיו
מַה הֵם רְצִים אַחֲרָיו וּמַה הֵם מְרַקְדִין, כִּד הַיָּא פְּלִיאָה אֲצֵל הָעוֹלָם עַל
מָה אַתֶּם רְצִים אַחֲרֵי. כְּשֶׁאֲשׁוּב מִדְּרָכֵי אֲנִי אוֹכֵל לְנַגֵּן וְאַתֶּם תּוֹכְלוּ
לְרַקֵּד.

וְאַחֲרֵי-כֵן נָסַע לְנֵאוֹרִיתֵשׁ וְהָיָה בְּזֹאסְלָאב וּבְאוֹסְטְרֵהָא וּבְדוּבְנָא
וּבְבִרְאָד וְעוֹד שְׂאָר מְקוֹמוֹת וְנִתְחַפֵּשׂ וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים

ממנו. והיה בבית כל הנגידים הגדולים בבראד והיה לו עסק לכל אחד ואחד. כשנכנס לבראד באו כל העיר לקראתו. ופרוש פי הם לא נתפנו כלל לכבודו כי לא היו יודעים ממנו כלל רק ממילא נדמן כד מהשם יתברך, ושמעתי קול הצעקה של תאוותיהם שהם מתאווים וצועקים ממון וכו', שהיה צעקה גדולה מתאוותיהן. באותו זמן בערב שבעות נפטרה זונתו, ואנחנו נתקפצנו אליו על חג השבועות ואמר לנו תורה כנ"ל:

קנח

(ח) באותו חג השבועות למד הרבה בתוך הסעדה של שחרית ובין מאכל למאכל קדם שהושיטו המאכל אל השלחן היה לומד בתוך כך [ולמד אז האדרא (והר נשא קבו)], ואחר כך הושיטו המאכל ופסק ואכל מעט וחזר ועסק בלמודו וכן היה בכל פעם בין כל מאכל ומאכל והוא היה סובר בכל פעם ששוב לא יתנו מאכל אחר אבל הם נתנו עוד כמה מאכלים והוא היה לומד בין כל מאכל ומאכל כנ"ל.

אחר הסעדה ענה ואמר. הם מתנכחים עמי כי אני הייתי סובר בכל פעם ששוב לא יתנו עוד מאכל והם נותנים בכל פעם עוד מאכלים. והנה הם מתנכחים עמי, כי אני הייתי רוצה שיהיה סיום הסעדה בלמוד והם רוצים גדולות שיהיה סיום הסעדה באכילה. כי יש אנשים פשוטים שאוכלים בשביל שיהיה להם כח ללמוד, ויש אנשים שגבוהים במעלה והם לומדים כדי שיהיה להם דעת איך לאכל. ואני הייתי רוצה בפשוטו שתהיה סיום הסעדה בלמוד אחר האכילה, שזהו בחינת עבודה פשוטה שאוכלים ואחר כך לומדים הינו שאוכלים כדי שיהיה להם כח ללמוד. אבל הם מחזיקים אותי בגדולות ונותנים בכל

פעם עוד מאכל ורוצים שתהיה הסיום באכילה שזהו בחינת עבודה גבוהה שלומדים ואחר-כך אוכלים, הינו שלומדים כדי שיהיה להם דעת ומח ושכל איך לאכל והבין:

קנט

(ט) בהיותו בזאסלאב היה לו מחוש וחולאת גדול וכתב אנרת לכלל אנשי שלומנו, ובקש מאד שנתפלל עבורו, ואחר-כך שב לאיתנו. ואחר-כך כתב עוד אנרת לכלל אנשי-שלומנו לבל יהיה לריק יגיעו שיגע עם כל אחד ואחד להוציאו משני הס"מ, כמבאר העתק האנרת במקום אחר (לקמן קסו). ובבואו לביתו אמר שאנו פעלנו בתפלותינו ששב לאיתנו בזאסלאב מחולאת הנ"ל:

קס

(י) אחר פטירת אשתו בזאסלאב אחר-כך נשתדף מבראד וכשבא לביתו לברסלב ספר בשבת המעשה (ספורי מעשיות מעשה ז) של המלך שהציל אותו הדף של הספר וכו'. ואמר קדם שספר אותו המעשה אספר לכם נסיעתי ועל זה ספר המעשה הנ"ל, ושם באותו המעשה חסר הסיום של היפת תאר שיצאו ממנה בנים:

קסא

(יא) בעת חזירתו מנסיעתו הגדולה לנאנוריטש בקיץ הנ"ל בא עליו החולאת של ההוסט הקשה (הינו שעול קשה מאד) ואז הזהיר אותנו רבנו זכרוננו לברכה מאד להתפלל הרבה עבורו. אבל בעונותינו הרבים גברו האראלים, ונסתלק אחר שלש שנים מעת שהגיע לו החולאת של ההוסט הנ"ל, ואמר שגם אלו השלשה שנים חי בנס וכו'. ובכל זה יש כמה מעשיות לספר מלבד הנעלם מאתנו בלי שעור:

קסב

(יב) אמר שתכף שבא עליו ההוסט תכף שעשה ההוסט הראשון ידע מיד שישתלק ותכף התחיל לדבר מענין הסתלקותו, אף על-פי שהשם ותברך בחסדו הגדול הפליא עמנו נסיו הגדולים מאד שחי אחר-כך שלש שנים ויותר קצת. אף-על-פי-כן תכף בקיץ תקס"ז שאז בא עליו ההוסט בהיותו בדרך בעת הזירתו מנסיעתו הגדולה שנסע לנאוורייטש וזאסלאב וכו' כנ"ל, ותכף בבואו לביתו מנסיעתו הנ"ל התחיל לדבר מענין הסתלקותו, ואמר אז שיש עליו פחדים גדולים ואמר שהיה צריך שיהיו אצלו ששים גבורים כמו שהיה להבעל-שם-טוב ז"ל, ודבר הרבה בענין זה (אך אני בעצמי לא זכיתי לשמע ענינים אלו מפיו הקדוש כי לא הייתי אצלו והרבה נשפח מזה).

ופעם אחת בכה בשבת ורבי נפתלי היה אז אצלו ובאותו הזמן ספר המעשה של המלך שהיו עליו מלחמות גדולות מענין הזבוב והעכביש ונסע אז על האוקריינע בדרךו שהיה נוסע תמיד לטשערין על שבת נחמו, ובדרך בקהלת לאדיזין דבר עם אנשי שלומנו שיש שם, שהוא מכרח להסתלק ודבר עמהם גם-כן מענין הששים גבורים שהוא צריך, ולהבעל-שם-טוב ז"ל היו לו ששים גבורים. ובנדאי יגדלו ויהיו מאנשי ששים גבורים אבל עדין הם בני הנעורים ורבים בשנים והמלחמה כבדה וחזקה עליהם מאד, ואין לי על מי להשען וכו'.

ועוד דבר מזה הרבה כמה פעמים ומקצתם שמעתי שאפלו אם היו לו ששים גבורים לא יועיל לו להתרפאות מחולאת שלו. ואמר שהיה רוצה לנסע לארץ-ישראל הינו לנסע עוד הפעם לארץ-ישראל ולהסתלק שם, אך הוא מתירא שמא לא יוכל להגיע לשם. גם אם יסתלק שם לא יבואו אנשים על קברו ולא יהיה להם עסק ועבדא עם

קברו ואמר בזו הלשון: "עם וועט קיינער ניט קומין אויף דעם קבר מען וועט ניט האבען צי טאהן מיט דעם קבר" אבל פשיטתא במדינתנו בודאי נבוא על קברו ללמד ולהתפלל שם ויהיה לו שעשועים ותענוג גדול מזה.

ומאותו הזמן והלאה דבר הרבה מענין הסתלקותו, ודבר הרבה מענין קברו. וגלה דעתו כמה פעמים בכמה מיני לשונות שיבואו על קברו תמיד לומר תהלים על קברו וללמד שם ולהרבות שם בתפלה ותחנונים, ודבר עם כמה אנשים מענין זה. גם בשבא מלמברג אמר ששם היה טוב לפניו להסתלק ולשכב שם מחמת ששוכבים שם כמה וכמה צדיקים גדולים. אך מחמת זה לא היה נוחא לה להסתלק שם מחמת ששם לא יבוא שום אחד מאנשיו על קברו.

ואמר שבשעתו יבוא על קברו ויאמר קפיטל תהלים בהתעוררות הלב יהיה לו תענוג גדול מזה ועשה תנועות בגופו ובעצמותיו אז, ורמוז שיהיה לו חלוץ עצמות אז בקברו פשיטתו תהלים על קברו. ועוד דבר בזה הענין כמה פעמים. ואחר כך גלה העשרה קפיטל תהלים (תקון הכללי), ואמר שמי שיבוא על קברו ויתן פרוטה לצדקה, ויאמר אלו העשרה קפיטל תהלים יניח עצמו לארץ ולרחב לעזר לזה האיש אפילו אם עבר מה שעבר וכו' ויחד שני עדים על זה כמבאר במקום אחר (לקמן רכה).

>עוד דבר עמהם אז ואמר: בשהולכים במלחמה, לובשין שריון, שקורין "פאנצ'יר", ואף-על-פי-כן אם יהיו רובין בו לבונו למקום שאין מגיע לשם השריון, או אם יהיו רובין בחזקה שישברו גם השריון בעצמו, אז בודאי יתרגוהו, אבל על-ידי מה עושין שריון, שבשיתרגוהו יחיה עוד, ואם יתרגוהו עוד הפעם, יחזר ויחיה? נענה

הרב ואמר, שזה בחינת מצות יבום, ונענע לו ראשו הוא, זכרונו לברכה. כי היבום הוא, שחוזר הפעל לחיות על-ידי היבום, כי נעשית אנתתיה (אשתו) אמה, כמו שכתב בזהר הקדוש, וחוזר ובא לעולם בנודע. אבל השכל של זה הדבר ואיך לקיים זאת כי יבום ממש אין נוהג עתה, וצריך לקיים בבחינתו, בשרשו ואמר, שזה השנה, הינו השנה מהשנותיו הנוראות, ואמר דברים פאלה, ולשון פזה לא נשמע מיום בריאת העולם, ואמר שהוא תקון הכללי, כי כל עברה יש לה תקון מיוחד, אבל תקון הנ"ל, להיות על קברו, הוא תקון הכללי. גם אמר אז, שענין ספור זה של השריון יהיה בסוד ולא יגלו כי אם ליחידי סגלה, אבל ענין התקון הנ"ל של אלו העשרה קאפיטל תהלים, יאמרו ויגלו בפני הכל. ואמר: אף-על-פי שהוא דבר קל לומר העשרה קפיטל תהלים, אף-על-פי-כן זה יהיה כבד מאד לקיים (ועיין בליקוטי הלכות יו"ד ה' תולעים ד) <:

קסג

(יג) שבעתי שאמר לר' שמואל מטעפליק בזאסלאב, אני אומר לך כדי שתדע שאני יודע מה שיהיה אחר-כך יש שלשה דברים שנים הם אחד ואחד הוא אחד (בלומר שני דברים מאלו השלשה הם אחד והאחד הנשאר הוא אחד) וכשיהיו השני דברים, לא יהיה הדבר האחד, וכשיהיה הדבר האחד לא יהיו השנים. ואמר אני רוצה יותר וכו' ונשפח איך אמר שהוא רצונו אם רוצה יותר שיהיו השנים או להפך.

מענין השוחט דקהילת ארינסק בלילה הזאת עסקתי בספר רפואות אף-על-פי שרפואות אינם כלום אבל אשת נעורים אינו בנמצא. ממיזר (רפואה) יהיה נעשה מעורייטש, ומשם תסע לאוסטררהא

ומשם תסע לברסלב עבור זוגתי להביאה לשם שתעסק ברפואות, וכן עשה, ואמר אז שסבור שיהיה לו שם הענין שהיה לו בסטאנבול בשנסע לארץ-ישראל.

כל זה שמעתי מרבי שמואל מטעפליק שספר מהנסיעה שלו לנאוורייטש אבל חסר בהם הרב, ועוד יש הרבה לספר מענין נסיעה זאת שהיתה פליאה נשגבה ועצומה מאד ועדין אין אדם יודע מה היתה פונתו בזה:

קסד

(יד) בסבות תקס"ח בעת שהתחיל אצלו חלי ההוסט קדם שנסע לקמברג אז נשמע מפיו הקדוש בלילה הראשונה של סבות ששאל תבת הוסט מה היא בלשון נכרים, ובתחלה לא הבינו פונתו ואחר-כך דבר מזה שבלשונם אשפיזא (נאסט) [אורח] נקרא הוסט. ושוב לא דבר בענין זה והזכיר אז מאמר רבותינו זכרונם לברכה שהיו רגילים לדבר בלשון חכמה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ערובין נ"ד): רבי אבהו כד הוי משתעי בלשון חכמה וכו' וכיוצא בזה והנראה היה שרמו בשיחתו הקדושה לענין האשפיזין עלאין שנכנסו אל הסכה, ואין אתנו יודע עד מה.

כי זה ידוע לנו כבר והוא כלל גדול שבכל הדברים שפעולם ובכל הלשונות הגוים יכולים למצא אלקותו יתברך, וכמבאר מזה בדבריו ז"ל בספריו כמה פעמים וכמו שמביא מאמר רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי תענית): טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים וכו' ועצם גדלת השגת רבנו ז"ל בענין זה אי אפשר להעריך ולספר אפלו מה שזכינו לראות ולהבין בדעתנו. כי ראינו בחוש ממש שאצלו היה כל העולם בלוי פתוח ומגלה והיה רואה בכל דבר התלבשות חיותו יתברך

חיי נסיעתו לנאוורייטש אצל כל תורה מוהר"ן קצו

עד שהיה יכול לעשות תורות נפלאות ונוראות מכל הדברים שבעולם. ואי אפשר להאריך ולספר מזה למי שלא זכה לראות זאת בעיניו. ואם תזכה לילך בדרך הישר והאמת ותזכה להעמיק עיניך בספרי רבנו ז"ל תזכה להבין קצת מזה:

קסה

העמקה אות באות מאגרת פתיבת יד רבנו ז"ל בעצמו שכתב לאחיו מורנו הרב יחיאל ז"ל לקרימינטשאק שהיה שם מחלקת עליו ממתנגדים רשעים, וצערו אותו מאד כמובן מדברי רבנו ז"ל בעצמו באגרת זו:

בעזרת ה' יום ב' פרשת בהקומתי.

לאהובי אחי חביבי וידידי הרבני המפלא ומפלג חכם השלם מורנו הרב ר' יחיאל צבי גרו יאיר ויופיע.

הגיעני מכתבו פה ואסלאב והיה לי צער גדול מזה איך מלאו לבם האנשים הרשעים האלה, והעזו פניהם כל כך נגדך ותמה אני איך לא נמצא טוב לעמת רע לעמד בנגדם לבער הרע.

אהובי אחי נפשי ולבבי אל תירא ואל תחת מפניהם רק חזק ואמץ בתורה וביראת ה' כל היום, כמדבר בין שנינו, וזכות אבותיך מסיעתך פי כל זה לגדל אותך ולהרבות כבודך ולגדל שכלך פי כמו שאי אפשר לכל מיני זרעונים לבוא לתכלית גדולם אלא עד שנותנין מתחלה הגרעין בעפר ואחר כך הגרעין נתבלה ואחר בלותו יפרח ויצוין ונעשה אילן גדול, בן הדבר הזה שעל ידי זה שמשפילין אותך עד עפר, על ידי זה תתגדל ותצוין ותפרח בעולם. אלו היו יודעין אלו הרשעים מזה, בודאי לא היו מבזין אותך פי כל פונתם לרע.

ומהודענא למעלתו פי בדעתי לישב בכאן קהלת קדש ואסלאב לערך שלשה חדשים, ואחר כך אדעה איך לפנות.

ומהודענא, שזונתי מתחלה היה לה שנוי, ועכשו נתהפך והולך ומתמעט כחה בכל יום. וההוצאה בכאן מרבה, כי היו לי הוצאות בכאן ארבעה וחמשים אדמים. ותו לא מירי, רק חיים.

מנאי אחיך אוהב נפשך, הדורש שלום תורתך ומצפה לשמע ממנו בשורות טובות ולראותו בחיים ושלום נחמן בן מורנו הרב שמחה ישמרהו צורו ויחיהו.

זונתי פורסת בשלום זונתו, בתי מרים פורסת בשלום בלכם. ולפרם בשלום תומכיו הנלוים אליו, חזקו ואמצו כי יש שׁכר לפעלתכם בזה ובבא.

נחמן הנ"ל.

[עד כאן העתק אות באות מנוף כתיבת רבנו ז"ל בעצמו]:

קסו

העתקה אות באות מאגרת כתיבת יד רבנו זכרוננו לברכה בעצמו שכתב לכלל אנשי שלומנו בעת שישב בוואסלאב בשנת תקס"ז.

מהודענא לכל אנשי שלומנו כי קצתי בישיבת ברסלב מגדל הצרות והרפתקאות דערו עלי, ועכשו אהיה מתהלך מאהל אל אהל ולא להשתקע אלא לגור. בכן שאלתי ובקשתי מכם שלא יהיה לריק יגיעי שינגעתי עם כל אחד ואחד ושמתתי את נפשי בכפי בשביל טובת נפשיכם. ד' הצדיק ואני הרשעתי ומעשי גרמו לי היסורים ומיתת הבנים המסלאים, והמחלקת והקטרוגים. אף-על-פי-כן ידעתי גם ידעתי שגם העסק שעסקתי עמכם להוציא אתכם משני הס"מ על כל אלה עיניו לטש ושניו חרק עלי.

בכן אהובי אחי ורעי, חזקו ואמצו ביראת השם כל אחד ואחד לפי כחו ובהינתנו ולא יהיה לריק יגיעי, ושמרו תורת משה עבד ה'

חַיִּי נְסִיעָתוֹ לְנֶאֱוָרִיטָשׁ אֶצֶל כָּל תּוֹרָה מוֹהַר"ן קצט

בְּאֲשֶׁר לַמִּדְתֵי אֶתְכֶם. וְתִדְעוּ שְׂאֵף־עַל־פִּי שְׂאֵנִי רְחוּק עִבְשׁוּ מִכֶּם אִין
זֶה פִי אִם רְחוּק הַגּוֹפּוֹת וְאִין רְחוּק הַזֶּה חֵם וְשְׁלוֹם בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ כִּי
קְרוֹבִים אֲנִיחֵנוּ.

אֶהוּבֵי אֲחֵי וְרַעֵי נָא וְנָא שְׂיִהְיוּ דְבָרֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי קְרוֹבִים
אֵלֵיכֶם יוֹמָם וְלַיְלָה. וּמֵהוֹדְעָנָא שְׂעִבְשׁוּ אֲנִי מִתְגַּוְרֵר בְּזִסְלָב
וּפֹה אֲשֵׁב אִם יִרְצֶה ה' לְעַרְךָ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים.

הֲלֹא כֹה דְבָרֵי אֶהוּבֵיכֶם הַפּוֹתֵב בְּדַמְעָה מִגְדֵּל הַשְּׂמֵחָה אֲשֶׁר בְּלִבִּי
שֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נָתַן לִי כַח בְּרוֹזֶל לְשֵׂאת עַל הַיִּסּוּרִים
וְהַטְּלָטוּלִים בְּאֵלוֹ

נַחֲמֵן בֶּן מוֹרְנוּ הָרַב שְׂמֵחָה יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וַיְחַיֵּהוּ.

מֵהוֹדְעָנָא שְׂבָרוּךְ הַשֵּׁם אֲנִי בְּקוֹ הַבְּרִיאוֹת בְּלֹא עֶסֶק רְפוּאוֹת
גְּשָׁמִיּוֹת.

נַחֲמֵן הַנִּלְ

עַד כָּאן הֶעֱתַק אֹת בָּאוֹת.

גַּם צְרִיכִין לְחַפֵּשׂ עוֹד אַחַר אַנְגְּרַת שְׂכַתְבֵּךְ לְהַפְּלֵל מִזְסָלָב, שְׂכַתְבֵּךְ שָׁם
לְנוּ שְׂיִזְכֹּר כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֵיךְ מְצִיאֵתִי אֶתְכֶם בְּבוֹאֵי לְבְּרִסְלָב
וְכַמָּה מוֹבוֹת עָשָׂה עִמָּנוּ עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְהוֹצִיא אֹתָנוּ מִבֵּין שְׁנֵי
הַס"מ וְכו'. וְכַתֵּב שָׁם וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כְּשֶׁאֲשׁוּב לְאִיתְנִי אֶקְוֶה לְה'
שְׂתוּכְלוּ עוֹד לְקַבֵּל מֵאֵתִי. וּבִסּוֹף סִיִּם שָׁם לְהַתְּפַלֵּל עֲבוּרוֹ וְעַקֵּר
בְּקִשְׁתּוֹ שְׂיִזְכֶּה לְחִזּוֹת בְּנַעֲמֵם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ וְכו'. וְאוֹתוֹ הָאֲנְגְּרַת
נִכְתֵּב קֹדֶם הָאֲנְגְּרַת הַמְּעַתֵּק לְעֵיל בִּי אִזְ הִיָּה לוֹ מַחוּשׁ וְחוֹלְאֵת גְּדוֹל
בְּזִסְלָב וְכַתֵּב הָאֲנְגְּרַת הַנִּלְ שְׁלֹא הֶעֱתַק עֲדִין וּבְקִשׁ מְאֹד שְׂנַתְּפַלֵּל
עֲבוּרוֹ, וְאַחַר־כֵּן שָׁב לְאִיתְנֵנוּ וְאִזְ כְּתֵב שְׁנִית הָאֲנְגְּרַת הַנִּלְ הַמְּעַתֵּק
לְעֵיל. וּבְבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ אָמַר שְׂאֵנוּ פְּעַלְנוּ בְּתַפְלָתְנוּ שְׂשָׁב לְאִיתְנֵנוּ

בזסלאב מהחולאת הנ"ל, אך אחר-כך נפטרָה אשתו באותו הקיץ
בזסלאב, ואחר-כך נשתדך מבראד ואחר-כך בא לו החולאת של
ההוסט הקשה, ואז הוהיר אותנו מאד להתפלל הרבה עבורו, אבל
בעוונותינו הרבים גברו ארְאָלים וכו' ונסתלק אחר שלש שנים מעת
שהגיע לו חולאת ההוסט, ואמר שגם אלו השלש שנים הִיה חַי בְּנֵם
וכו' ובכל זה יש כמה מעשיות לספר מלבד הנעלם מאתנו בלי שיעור:



נסיעתו ללמברג

קסז

(א) שנת תקס"ח אחר סבות נסע ללעמברג בחפזון גדול ורדפתי ורצתי אחריו עד קראסנע, אז ענה ואמר לי "מיר וועלין זיך זעהן און זעהן און זעהן" [אנו נתראה ונתראה ונתראה] וכפל הדבר כמה פעמים, ואמר אם אתה רוצה להיות איש פשר מה אתה דואג, כל העולם יגיע וטורחים בשבילך, זה נוסע לברעסלא, וזה לכאן וזה לכאן הכל בשבילך. ואחר-כך ביום השני בבקר נסע פתאום מקראסנע ורדפתי אחריו עד שזכינו להשיגו אצל הגשר וכו' ונהנה קצת ואמר אז על ענין הנסיעה שלו מענין המשכן שכל אחד מהצדיקים בונים וכו' כמו שמוכא (בלקוסי א' בסימן רפ"ב) בהתורה אזמרה לאלקי בעודי:

קסח

(ב) כשהיה בלמברג ושם היה בסכנה גדולה כי עסק שם ברפואות, והיה זמן רב שהיה שוכב על צד אחד ולא היה יכול לשכב על צדו השני. אחר-כך עשה השם יתברך עמו נסים נפלאים ונוראים והתחיל לשוב לאיתנו קצת, ופתאום בלילה התהפך על צדו השני ושכב עליו ואמר שהרפואה שלו אינו על-ידי הדאקטור רק שבליילה בא אחד ואמר לו שהמלכות גור עליך לשכב על צד ימין, ושכב בדרכו על צד ימין ואשר זמן רב לא היה יכול לשכב על אותו

הצד] ואותו האחד שבא אליו בלילה הוא היה הרב החסיד המפרסם מורנו הרב רבי אהרן זכרוננו לברכה מטייב נכד הפעל-שם טוב זכרוננו לברכה ואמר רבנו זכרוננו לברכה שעכשו הרב הנ"ל הוא אוהב נאמן אליו באהבה גדולה מאד:

קסט

(ג) בלמברג בין פורים לפסח בשנת תקס"ח הלך אל חדר מיוחד ובכה הרבה מאד שם וקרא לר' שמעון ודמעתו על לחיו ונאנח ואמר אין עם מי להתיעץ. וספר לו אז מענין באשר שיש לו ספר בביתו שאבד אשתו ובניו בשביל זה כי נסתלקו עבור זה, ומסר נפשו על זה ועכשו אינו יודע מה לעשות.

והענין היה כי ראה שמכרח להסתלק שם בלמברג אך אם ישרף זה הספר יוכל לחיות. ועל-כן היה רבנו זכרוננו לברכה מספק ולא ידע לתת עצה בנפשו מה לעשות, כי היה צר לו מאד לשרף זה הספר הקדוש והנורא מאד אשר מסר נפשו על-זה וכו' ועצם קדשת ונוראות של זה הספר אי אפשר לדבר מזה כלל, ואם היה נשאר זה הספר בעולם היו רואין גדלת רבנו זכרוננו לברכה עין בעין וכו' השיב לו רבי שמעון בודאי אם יש איזה סכרא שחייכם תלוי בזה בודאי טוב יותר לשרף הספר כדי שתשארו בחיים. השיב רבנו זכרוננו לברכה על-כל פנים ותארך הזמן בודאי הינו אם ישרף זה הספר על-כל-פנים יהיה לו ארנא לחיות בעולם הנה עוד איזה זמן אבל אף-על-פי-כן צר לי מאד לשרפו כי אין אתה יודע גדל יקרת קדשתו של זה הספר ואנכי אבדתי אשתי הראשונה ובני וכמה יסורים עצומים שהיו לי בשביל זה וכו' והיה בוכה מאד מאד.

ואחר-כך בא הדאקטיר לביתו, ורבי שמעון ורבינו זכרוננו לברכה היו עוסקים בענין שיחה הנ"ל וספר רבי שמעון להדאקטיר בדרך קבלנא על רבינו זכרוננו לברכה, על שהוא בוכה עכשו בעת הזאת שחליו כבד עליו כל כך, והדאקטיר נבהל אז מאד לפני רבינו זכרוננו לברכה. ואחר-כך דבר עמו הדאקטיר קצת והלך, ואחר-כך דברו עוד רבי שמעון ורבינו זכרוננו לברכה, והוא זכרוננו לברכה היה בוכה אז הרבה מאד.

ואחר-כך אמר לרבי שמעון אם-כן אפוא הא לך המפתח של הקאמאדע [שידה] שלי ולך מהרה חושה אל תעמד ותשכר עגלה לברסלב ואל יעצרך הנשם והשולג ורוץ מהרה חושה לברסלב ותבוא לשם ותקח שני ספרים אחד מנח בהקאמאדע והשני מנח בתוך תבה של בתי אדל, ותקח אותם ותשרף אותם. ושני הספרים היו אחד כי אחד היה מועתק מחברו (וההעתקה היתה על ידי שזכיתי להעתיק אצלו אך תקף אחר שהעתקתי לקח שניהם הינו ספר בתיבת ידו הקדוש והספר שהעתקתי וטמנם שניהם אצלו ואלו שני ספרים צוה לשרף) אך למען השם הזדרו מאד בזה והזהיר את רבי שמעון מאד לבל יהיה חכם בזה הינו שלא יתחכם לשנות דבריו חס ושלום לבלי לשרף איזה ענין ולגנוז אצלו רק יקום דבריו בזריזות גדול.

ותקף הלך רבי שמעון בזריזות גדול ושכר עגלה לברסלב לבית רבינו זכרוננו לברכה ובבואו לדאשיב שהיא סמוך לברסלב נפל רבי שמעון פתאום והטל על ערש דוי ולא היה יכול לקום. והבין שהוא מעשה בעל דבר שרוצין למנעו מלקיים דבריו (כידוע לנו כבר שעל כל מה שצוה רבינו זכרוננו לברכה לעשות, יש על-זה אלפים ורבבות מניעות גדולות מאד, בפרט על דבר גדול כזה שחיי רבינו זכרוננו

לְבָרְכָהּ הָיוּ תְלוּוִיִּים בָּזָה) וְצִוָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן לְהַנִּיחַ אוֹתוֹ עַל הָעֵגְלָה לְנִסְעַ
 לְבַרְסֶלֶב כִּי הִתְיַשֵּׁב שֶׁהוּא יִהְיֶה מְנַח עַל הָעֵגְלָה וְיִסַּע לְבַרְסֶלֶב כָּל עוֹד
 נִפְשׂוּ בוֹ. וְהָיָה מְצַפֶּה רַק שְׂיָבוֹא לְבַרְסֶלֶב שְׂיֻכַּל עַל-כָּל-פָּנִים לְצוּוֹת
 לְאַחֲרִים שְׂיִשְׂרְפוּ הַסְּפָרִים לְפָנָיו.

וְכֵן הָיָה שֶׁהַנִּיחוֹ אוֹתוֹ עַל הָעֵגְלָה וְנִסַּע לְשָׁם וּבְבוֹאוֹ לְבַרְסֶלֶב חִזַּר תַּכְרַף
 לְאִיתָנוּ וְהִבְרִיא כְּבִתְחִלָּה וְלָקַח שְׁנֵי הַסְּפָרִים וְשִׂרְפָם שְׁנִיחָם, אוֹי
 לָנוּ שְׂלֵא זְכִינוּ שְׂיִשְׂאֵר אֹר הַגְּדוּל הַזֶּה שֶׁל הַסֵּפֶר הַזֶּה וּבְעוֹנוֹתֵינוּ
 הַרְבִּים גָּזְרוּ עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם לְשַׂרְפוֹ. וְאָמַר רַבְּנוּ זְכָרוֹנוּ לְבָרְכָהּ שְׂזָה
 הַסֵּפֶר לֹא יִהְיֶה עוֹד בְּעוֹלָם חֲבַל עַל דְּאֶבְדִּין בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים אֲבָדָה
 שְׂאִינָה חוֹזֶרֶת וְאָמַר שְׂזָה הַסֵּפֶר בְּהִכָּרַח לְשַׂרְפוֹ וְזֶה הַסֵּפֶר לְקוּטֵי
 מוֹהַר"ן יִהְיֶה נִדְפָס וְיִתְפַּשֵּׁט בְּעוֹלָם:

קע

(ד) כְּשִׁכַּתְבֹּתִי לְפָנָיו זֶה הַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ שְׂנִשְׂרַף עַל-פִּי פְקָדְתוֹ כַּנִּל
 עָנָה וְאָמַר בְּעַת שְׁכַתְבֹּתִי לְפָנָיו אִם הִיִּיתָ יוֹדֵעַ מַה
 שְׂאִתָּה כּוֹתֵב וְכוּ' הַשְּׂבִתִּי לוֹ בְּהַכְנַעַת הַלֵּב בְּוִדְאֵי אִינִי יוֹדֵעַ כְּלָל
 הַשֵּׁיב אֵין אִתָּה יוֹדֵעַ מַה שְׂאִין אִתָּה יוֹדֵעַ "דִּיא וּוִיִּסַט גָּאָהָר גִּיט וּוִאָם
 דִּיא וּוִיִּסַט גִּיט":

קעא

(ה) עוֹד הָיָה לוֹ סֵפֶר אֶחָד שֶׁהוּא גְבוּהָ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶפְלוֹ מִהַסֵּפֶר
 הַנִּשְׂרַף וְהוּא סֵפֶר הַגְּנוּז. וְאָמַר שְׂאֶפְלוֹ גּוּפוֹ סֵלֶק כְּשִׁכַּתְבוֹ
 וְאוֹתוֹ הַסֵּפֶר לֹא שְׂזַפְתּוֹ עֵינַי. וְאָמַר שֶׁהוּא בְּחִינַת רְזִין דְּרִזִּין (כְּלוּמַר
 אֶצֶל, נֶגֶד שְׂאָר הַדְּבָרִים שֶׁהוּא מְגַלָּה) וְאָמַר שְׂמַשִּׁיחַ יִגִּיד עַל זֶה פְרוּשׁ,
 וְסֵפֶר הַגְּנוּז הַזֶּה כְּבָר הָיָה נִגְמָר אֶצֶל בְּתַחֲלַת שְׁנַת תַּקְס"ו (תַּקְס"ז) הִינֵנו
 חֲמִשׁ שָׁנִים קִדָּם הַסֵּתֶלְקוֹתוֹ.

חיי נסיעתו ללמברג אצל כל תורה מוהר"ן ה

ועתה עמד והתבונן לאיזה דרגה הגיע אחר-כך כי מעולם לא עמד על מדרגה אחת עד היום שנסתלק וממש בכל שעה ושעה השיג חדשות לפי מדרגתו הנוראה מאד. והבן מאד מאד כי מעלת גדלת ספר הגנוז לית מחשבה תפיסא בה כלל ומשיח יגיד על זה פרוש ומעתה התבונן ותשער בדעתך גדלתו וכו' וכו':

קעב

(ו) על הספר הנ"ל שנשרף אמר שאין מי שיודע בו דבר כי-אם צדיק גדול חד בדרא וגם שיהיה חכם בכל השבעה חכמות:

קעג

(ז) וגם אנכי שמעתי כבר מפיו הקדוש שאמר על הספר הנ"ל שצדיק לבר לא יבין בו דבר וכן חכם בלבד לא יבין אותו גם-כן כי-אם צדיק וחכם, הינו שיהיה צדיק גדול מאד וגם חכם בכל השבעה חכמות אבל אף-על-פי-כן על-כל-פנים ימצא מי שיבין בו. אבל הספר הגנוז שהוא בחינת רזין דרזין אצלו זה הספר לא ראתהו עין בעולם ואמר שבוזה הספר לא יבין בו שום אדם בעולם כלל רק שמעתי בשמו שאמר שמשיח יאמר עליו פרוש כנ"ל:

קעד

(ח) הספר השני הנשרף היו בו ארבעה חלקים. הספר הנ"ל מסרו תחלה ליד שני אנשים מאנשי-שלומו נר' יודל ור' שמואל אייזיקן וצוה עליהם לנסע בעירות ולומר בכל עיר ועיר מעט מזה הספר וגם צוה עליהם לקח איזה קונטרסים מכתב-יד של התורות שגלה שגדפסו בספר לקומי מוהר"ן וישאירו בכל עיר איזה דפיין מהם כי אז לא נדפס עדין שום ספר מספריו הקדושים ועוד יש בענין זה של שני האנשים הנ"ל כמה ספורים (וזאת היה בשנת תקס"ו בפי"ז):

קעה

(ט) הספר שהוליכו שני אנשים הנ"ל היה ההעתקה שלי מה שהעתקתי ספר הקדוש הנ"ל בנזכר לעיל: הספר שנשרף אנו מכניז בשם ספר השני, כי כל אלו הספרים שנדפסו הם בחינת ספר הראשון כי בלם הם בחינת נגלה שלו (אף-על-פי שאצל כל העולם בלו הוא גבוה יותר מרזין דרזין כי כל תבה ותבה של ספריו שנדפסו היא מלאה סודי סודות ורזין דרזין עד אין סוף כמובן למשכיל, אך אצלו זכרונו לברכה היה כל זה בחינת נגלה).

והספר שצוה לשרף בשהיה בלמברג זה הוא ספר השני והיא בחינת רזין שלו, וזה הספר השני העתקתי לפניו בשנת תקס"ו וההעתקה שלי נתן ביד שני אנשים להוליך בעירות ולומר בכל עיר מעט מהספר הזה בנזכר לעיל והשביע אותם אז שלא יגלו הדבר לשום אדם.

ועוד היה לו ספר שלישי והוא ספר הננוז שלא נגע בו שום יד אדם ולא שזפתו עין והוא בחינת רזין דרזין שלו וגם זה הספר כבר היה נגמר בשנת תקס"ו בתחלתו כי אז ספר לפני כל זה.

ועתה בוא וראה והבן מה השיג אחר-כך כי כבר התפאר כמה וכמה פעמים שהוא אינו עומד על מדרגה אחת לעולם ואמר שאם היה יודע שעומד היום על מדרגה של אתמול אינו צריך את עצמו כלל, ובכל פעם אמר שאינו יודע כלל מחמת שרצה להשיג יותר ויותר.

ועתה בין תבין את אשר לפניה עד היכן עצמו השגותיו כי חי אחר-כך חמש שנים רצופים גם היו לו יסורים קשים ועצומים אחר-כך והיה בכל העירות והטלטולים של נסיעות נאוריטש אחר כך וגם בבראד ולמברג היה אחר-כך שעל-ידי כל זה פעל ועשה

חיי נסיעתו ללמברג אצל כל תורה מוהר"ן ה

הרבה מאד והשיג הרבה מאד ומי שיש לו מוח בקדקדו יוכל להתנוצץ לו אינה התנוצצות על ידי זה מגדלת רבנו וזכרנו לברכה אשר לא היה דגמתו בעולם:

קעו

(י) בשמסר הספר הנ"ל ליד שני האנשים הנ"ל ואנכי לא ידעתי מזה כלל, כי עשה הדבר בהסתר גדול ולא ידע שום אדם מזה. אחר כך באתי לפניו בתחלת קנין תקס"ו ואמר לי אני זכיתי אותך במצוה במה שנתתי לך לכתב ספר הנ"ל ואמר הספר שלך כבר התחיל לעשות עבדא בעולם:

קעז

(יא) והזהיר אותי אז להתפלל על הילד היקר שלו שלמה אפרים זכרנו לברכה כי היה לו חלי החוסט [שעול] אז, והזהיר אותי מאד להרבות בתפלה עבורו ואמר ידעתי בשמסרתי זה הספר ליד האנשים הנ"ל שיקחו עצמם ויתגברו על התינוק הזה (הינו המקטרגים), וגם האיש שמסרתי הספר הנ"ל לידו (הינו אחד משני אנשים הנ"ל), הזהרתיו מאד מאד בעת שמסרתי לידו הספר למען השם שיהיה נזהר להתפלל ולהעביר על התינוק הנ"ל, ובעוונותינו הרבים התגבר הקטרוג עד שנסתלק באותו הקנין התינוק הנ"ל:

קעה

(יב) באותו קנין שלח אותי לרבי יהושע זכרנו לברכה לקהלת קדש דזרין סמוך לפטירתו עם הקויטל שיקח בדעתו אלו השמות שרשם שם בדי שיהיה לו טובה לעולם הבא ואמר שעל ידי זה יוכל לבוא אליו מיד אחר הסתלקותו וכן היה שבא אליו תכף רבי יהושע הנ"ל:

קעט

(יג) **בְּשָׁבָא** מִלְּמַבְּרֵג אָמַר אֲנִי דוֹמָה כְּמוֹ חוֹנֵי הַמַּעֲגָל שְׂיִשָּׁן שְׁבָעִים שָׁנָה (תענית כג). וְהֵייתִי סְבוּר שְׁכָבֵר שְׁכַחוּ אוֹתִי, וּבְבוֹאֵי לְוֹאֲרֵנוּ וְיוֹצֵעַ קַפִּין אַחַד מֵאַנְשֵׁינוּ אֶצְלֵי תַכְּף בְּשָׂרָאָה אוֹתִי, וְהוּא הָיָה מַחֲיָה אוֹתִי מִמָּוֶשׁ:

קב

(יד) הַדְּבָר הָיָה דוֹמָה כְּמוֹ מִי שְׂיִשׁ בּוֹ צָרָף גְּדוֹל לְהַעוֹלָם וְכוּ', וְחֲטָפוּ אוֹתוֹ וְהִנִּיחוּ אוֹתוֹ בְּחֶדֶר שֵׁב פֶּאֶן. שְׁלָקְחוּ אוֹתִי וְהוֹשִׁיבוּ אוֹתִי עַל עֲלִיָּה הַשְּׁלִישִׁית אוֹ הַרְבִּיעִית הַגְּבוּהָה מְאֹד וְכוּ'. הֲלֹא הֵייתִי דוֹמָה כְּמוֹ סוֹחֵר הַיוֹצֵא לְשׁוּק וַיֵּשׁ לוֹ כַּמָּה דְּבָרִים לַעֲשׂוֹת וְלַחֲטוֹף מִשְׂאֵל-וּמִתֵּן זֶה וְזֶה וְכוּ'. אֶפְלוּ בְּשִׂאֲמָרוֹ לִי שְׂאֲנִי צָרִיד לְנוּחַ וְלַפּוֹשׁ עֲצָמִי לֹא הָיָה נִכְנָס בְּאַזְנֵי מֶה הִיא מְנוּחָה וּנְפִישָׁה כִּי צָרִיכִין רַק לַעֲשׂוֹת תְּמִיד תְּמִיד, וְעַתָּה אֲנִי צָרִיד לְשֹׁמֵר עֵת הָאֲכִילָה וְשָׁנָה וְכוּ' יוֹצֵא מַחֲמַת הַחוֹלְאָת:

קפא

הָיָה לִי גּוֹף יָפֵה שְׁלֹא הָיָה תּוֹבֵעַ וְדוֹחֵק עֲצָמוֹ כְּלָל. עֲכָשׁוּ אֲנִי צָרִיד לְשֹׁמֵר אֶת הָעֵת שֶׁל הָאֲכִילָה וְכוּ' וְהִיסוּרִים שֶׁהָיוּ לִי שֵׁם אֵין לְבָאָר, אֵין צָרִיד לֹאמַר מַח יְסוּרִים, גַּם קִבְּלֵתִי רְפוּאוֹת וְהֵייתִי שׁוֹתָה חֵינָא [רְפוּאָה לְקַדְחַת מְלָרְיָה] וְשֵׁם בְּמַדִּינַת חֵינָא [סִין] כּוֹפְרִים לְגַמְרֵי וְאוֹמְרִים לִית דִּין וְלִית דִּין, וְכוּ' יוֹצֵא שְׂאָר הַרְפוּאוֹת מִמְּקוֹמוֹת הָאֲחֵרִים שְׂיִשׁ שֵׁם שְׂאָר אֶפִּיקוֹרְסוֹת, וְכִשְׁבָּא כָּל זֶה בְּתוֹךְ מַעֵי נַעֲשֶׂה מְזָה מַה שְׁנַעֲשֶׂה. כִּי הָיָה צָרִיד שְׂיִבּוּא הַסֵּם הַבָּא מִשֵּׁם בְּמַעֵיו כְּדֵי לְהַכְנִיעַ בְּפִירוֹת הַנִּל, וְכוּ' יוֹצֵא בְּזֶה בְּשְׂאָר סַמִּים (מְזָה יוֹכֵל הַמְּבִין לְהַבִּין קֶצֶת

חיי נסיעתו ללמברג אצל כל תורה מוהר"ן רט

עסקו ברפואות מלבד שאר סודות נשגבות שהיו בכל דרכיו והנהגותיו. אבל על שאר העולם הזהיר מאד בדרך עצה טובה להתרחק מרפואות ודאקטורים:

קפב

(טו) פעם אחת אחר שבא מלמברג אמר אני עכשו כגמול עלי אמו (תהלים קלא):

קפג

(טז) בקי"ז תקס"ח בא מלמברג לביתו לברסלב ביום ראשון פרשת בלק ושבת בדרך בקהלת קדש יאנוב. גם בנסיעתו מלמברג נסע דרך ברעד ונתמהמה שם איזה זמן בערך שני שבועות. והדאקטורים אמרו שקשה לו מאד לנסע מחמת כבד החולאת שלו ושאי אפשר לו לסע כי-אם פרסה אחת ביום והוא לא חש על זה ונסע בזריזות גדול כמה פרסאות ביום אחד בדרך הסותרים הזריזים.

וביום ראשון שבא לביתו נסע בהשכמה מקהלה קדושה יאנוב ששבת שם, ובמוצאי שבת לא ישן בדרך. ובבקר פשהאיר השחר נסע משם בזריזות עד שבא לביתו באותו היום בעוד היום גדול. וגם אחר-כך בביתו היה מתנהג בענין אכילתו שלא כפי דעת הדאקטורים כי ראה שאין בהם ממש באשר הודו לו בעצמן בפה מלא. והאריך לספר בזה והזהיר מאד לבלי לעסק בדאקטורים ורפואות כלל במבאר במקום אחר (שיחות הר"ן):

קפד

(יז) בהיותו בלמברג מסר הספר לקוטי מוהר"ן ליד איש אחד שבא אליו ממעדוועדיווקע וצוה להאיש הזה שיסע למדינתנו

להדפיס הספר, ובן עשה. ובתחלה חקר בדעתו והתישב הרבה בענין זה כי בשנים הקודמים היינו נוהרים להעלים ולהסתיר הכתבים של תורתו בפני העולם. אך אחר-כך צוה עלי להעתיקם בסדר, הינו כי בתחלה היו כתובים אצלי התורות בקונטרסים מפזרים שלא בסדר. ואחר-כך בשנת תקס"ה צוה עלי להעתיקם בסדר ולעשות מהם כרך. והזהיר אותי להודרו בזה. והשם יתברך היה בעזרי, והעמקתי יפה בסדר. והבאתי לפניו הקונטרסים והוטבו בעיניו מאד. ואחר-כך נתתי אותם לאמן הכורך פה ברסלב לכרכם יפה, וזה היה ביום ששי ערב שבת-קדש, והכרחתי לעמד על האמן לשמר בעת הכריכה שלא ישלטו בו ידי זרים.

ואחר-כך שלח רבנו זכרוננו לברכה איש מאנשיו שיעמד על האמן לשמר כדי שאנכי אבוא לפניו לדבר עמו. ותקף באתי לפניו ודבר עמי הרבה והחיה אותי מאד. ובאותו היום שמעתי התחלת התגלות הענין של העשרה קפיטל תהלים שהם תקון למקרה לילה חס ושלו. ואז מחמת עסק זה נמנע מלישן באותו הערב שבת, רק דבר עמי הרבה בתחלה בשעה שזכב על מטתו ואחר-כך קם ממטתו וישב אצל השלחן בביתו הגדול ודבר עמי הרבה ועם כל העולם עד פנות היום, מה שדרכו היה תמיד לילך למרחץ סמוך אחר חצות ועבשיו ישוב ודבר עמנו עד סמוך לערב.

ואמר אז כמה קשה להיות מנהיג (שקורין גיטר יהוד) כי הלא זה הדבר שבורכין הספר נדמה לכם שהוא דבר קטן, כמה וכמה עולמות תלויים בזה (וכונתו היה נראה בזה שהוא מכרח לשא עליו ענין התקון הזה הנעשה על-ידי כריכת הספר גם-כן). ונגמר כריכת הספר בשבוע שלאחריו ביום חמישי. ובכל אותו השבוע דבר עמי הרבה מענין שמחה, וחזק אותי הרבה להיות בשמחה תמיד, ואמר הלא החולה

שִׁמְטָל עַל עָרֵשׁ דְּוַי מְחַזְקִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ שְׂלֵא יִתְרַשֵּׁל וְלֹא יִתְעַצֵּב
רַק יִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי הַתְּחַזְקוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוּל הַחֹלֶה לָשׁוּב לְאִיתָנוּ
עַל-יְדֵי הַתְּחַזְקוֹת בְּעֶצְמוֹ. וְעוֹד דְּבַר עִמֵי הַרְבֵּה מֵעֲנִין זֶה בְּכָל יוֹם.
וּבְיוֹם חֲמִישֵׁי נִגְמַר בְּרִיכַת הַסֵּפֶר וְהִבְאֵתוֹ לְפָנָיו מְכַרְךָ. עָנָה וְאָמַר
עַדִּין אֵין אַתָּה בְּשִׁמְחָה, יִהְיֶה זְמַן שֶׁתִּדַּע גְּדֻלַּתִּי [אִמָּאֵל וְעֵסֶטוּ וְוִיסְעֵן
מִיִּין גְּרוֹיֶסְקִיט]. וְאָז גָּלָה לִי מֵעֲנִין הַסֵּפֶר הַנִּלְשֵׁי לֹא שֶׁהוּא הַסֵּפֶר
שְׂזֻכִיתִי לְהַעֲתִיקוֹ וְאַחֲר־כֵּן צָוָה לְשָׂרְפוֹ. וַיֵּשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר וּמְעַט
נִרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחֵר (לְעֵיל קֶסֶט). וְעַיִן עוֹד הַשִּׁיב לְזֶה בְּסֵפֶר יְמֵי נֶתָן (יְמֵי

מוהרנ"ת):



נסיעתו וישיבתו באומין

קפה

(א) שנת תק"ע ליל שבת ראש-החדש איך היתה שרפה גדולה בבֶּרְסֶלַב וְנִשְׂרַף גַּם בֵּיתוֹ. אַחֲר־כֵּן בְּיוֹם שְׁלִישִׁי שְׁאַחַר שַׁבַּת נִסַּע לְאוּמִין בִּי מְקוֹדֵם בְּשָׁבוּעַ הַקּוֹדֶמֶת שָׁלַח אִישׁ אֶחָד לְקַבֵּעַ לוֹ שֵׁם דִּירָה בְּבֵית רנ"ג. וְרֵאיוֹנוֹ יְשׁוּעַת הַשֵּׁם שְׁמִכּוֹן מִמֶּשׁ בְּשָׁבוּעַ הַקּוֹדֵם שָׁלַח אֶת הַשְּׁלִיחַ הַנִּלְ, וּבְיוֹם רֵאשׁוֹן תִּקְרָא אַחַר הַשְּׂרֵפָה בָּא שְׁלִיחַ שִׂיסַע לְשֵׁם בִּי הֵם מְרַצִים לְקַבְּלוֹ שֵׁם, וְנִסְעָתִי גַם־בֶּן עֶמּוּ.

בְּדֶרֶךְ פָּנַע בְּנוֹ רַבִּי מֵאִיר מְטַעֲפֶלִיק וְהוּא הִיָּה הַשְּׁלִיחַ הַרֵאשׁוֹן הַנִּלְ, וְיָרַד רַבִּי מֵאִיר מִהַעֲגָלָה שְׁלוֹ וְעָמַד עַל הַעֲגָלָה שְׁלָנוּ וְדָבַר עִמּוּ רַבְּנוֹ זְכוֹרָנוּ לְבִרְכָה. וְסִפֵּר רַבִּי מֵאִיר לְרַבְּנוּ זְכוֹרָנוּ לְבִרְכָה אִיךְ הֵם מְרַצִים לְקַבְּלוֹ שֵׁם וְשֵׁשׁ הִיא דִּירָה יָפָה מְאֹד. עָנָה וְאָמַר הֲלֹא הַכֹּל שְׁלָנוּ. בִּי חַיֵּב אָדָם לוֹמַר בְּשִׁבְלֵי נְבִרָא הָעוֹלָם (סְנֵהֲדִין לוֹ), בִּי נוֹסַע כָּאֵן נַחֲמֵן וְנִתֵּן וְאִם־בֶּן הַכֹּל שְׁלָנוּ. וְצִוָּה שְׁלֵא לְדַבֵּר מְזֵה וְאָמַר הֲלֹא רַבִּי מֵאִיר מְדַיִק בְּשִׁמָּא (יוֹמָא פּוֹנֵ).

וְאָמַר שְׁתַּכְּרָה בְּנִסְעוֹ מִבֶּרְסֶלַב בָּא עַל דַּעְתּוֹ זֹאת וְנִכְנַס בְּלִבּוֹ מְאֹד אִיךְ לֹא רָצָה לְדַבֵּר מְזֵה רַק עַל־יְדֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁפָּנַע בְּנוֹ עַל־יְדֵי־זֶה גָּלָה זֹאת, בִּי זֶה בְּחִינּוֹת נִסְתָּרוֹת בִּי הֵם סְתָרֵי הַנְּהַגוֹתָיו. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן כֵּן הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְנַהֵג אֶת הָעוֹלָם וְכוּ'. וְאָמַר אִזְּ בְּדֶרֶךְ

צחות אם היו אומרים לאחד רבי נחמן נתן. ודבר אז מענין קדוש
 ופשוט ידו כמו בשעת הקדוש שאותו זיון הפוס ואמר זה הקדוש והנין
 נעשה בבית שלא הזכירו שם בשום פעם את השם יתברך. ואמר אז
 ענין הנדפס בספורי מעשיות (שיחות הר"ן ג) המתחיל הפליג מאד בגדלת
 השם יתברך וכו'.

קפו

(ב) פשיעא מברסלב ענה ואמר גם מחמת זה נכון מאד מה שנסעתי
 מהם כי אינו נכון שהם יהיו בצער ואני בשמחה. כי
 בשלמא אם לא הייתי נשרף רק הם בעצמן הייתי מכרח להצטער
 עמהם כי מחמת שיש לישראל צער כזה גם אני מכרח לסבל עמהם
 להצטער עמם בצרתם. אבל עכשו שגם ביתי נשרף, ובודאי אני צריך
 לקבל באהבה ובשמחה וצריכים דיקא שמחה גדולה מאד, הינו
 להתגבר בשמחה גדולה מאד, ועל-כן אין נכון שאהיה עמהם כי הם
 שרויים בצער ואני אהיה בשמחה. והבן היטב.

אחר-כך אמר לא מבועיא מעות הינו הפסד ממון בודאי אני מקבל
 בשמחה כי (איוב ב) "עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד
 נפשו" אבל אפלו בשנפקד אצלי נפש חס ושלום והשם יתברך
 ישמרהו מהיום ולהבא גם-כן הוא מקבל בשמחה גדולה, עד שכל
 עניני אבלות שצריכין לנהוג כגון בכיה וכיוצא הוא צריך להכריח
 עצמו לזה, כי יש לו שמחה גדולה אז והכל שנה אצלו באלו לא היה
 כלל בעולם, השם יתברך ישמרהו תמיד מעתה ועד עולם:

קפז

(ג) קדם שיצא מברסלב לאומין להסתלק שם בעת שיצא מפתח הבית ולחויץ לעלות על העגלה עמד אצל המזוזה והניח ידו על המזוזה ענה ואמר להעולם תראו להתקבץ יחד ולהתפלל יחד כי אם תתפללו בכונה אולי תוכלו להמשיך אותי לכאן עוד הפעם:

קפח

(ד) כשנסעתי עמו לאומין בסוף ימיו ודבר עמי על העגלה דברי תנחומין כמה שיחות נאות קדושות מאד המחייב את הנפש מאד. והבנתי מדבריו הקדושים גדל הרחמנות של השם יתברך, וסוף כל סוף יגלה השם יתברך האמת ויטיב אחריתנו וכו'. אז עניתי ואמרתי לפניו בהתעוררות הלב אף-על-פי-כן השם יתברך יגמר פרצונו "גאט וועט פארט אוספירן". השיב לי בלשון תמיהה מה הוא זה שאתה אומר שהשם יתברך יגמר הלא השם יתברך גומר תמיד "וואס איז ער וועט אויס פירן. גאט פירט תמיד אויס":

קפט

(ה) בדרך בעת נסיעתו לאומין ענה ואמר אף על-פי-כן השם יתברך עוזר לישראל תמיד, ואין דור יתום. וכמו שאמר רבי שמעון בר יוחאי (שבת קלח): כשאמר איזה תנא עתידה תורה שתשתכח מישראל, ענה רבי שמעון ואמר לאו, כי (דברים לא) בזהר דא יפקון מן גלותא. כי לא תשכח מפי זרעו ועל-כן עמד עצמו על-זה הפסוק וגלה אז הפסוד הנדפס בלקוטי א' בתחלתו עין שם מגדלת רבי שמעון בר יוחאי. עניתי ואמרתי לו רבי שמעון יש לו גם-כן בודאי הנאה מזה, הינו מזה החדוש הנפלא. השיב הן, אחר-כך ענה ואמר רבי שמעון בעצמו הוא ענין אחר, כי רבי שמעון הוא (דניאל ד) עיר וקדיש מן שמיא

נְהִית בְּגִדְפָם שָׁם וְעָבְשׁוּ יֵשׁ נָחַל נֹבַע מְקוֹר הַכְּמָה (מִשְׁלֵי י"ח) >שָׂאֲפֵלוּ
הַעִיר וְקָדִישׁ צָרִיד גַּם־כֵּן לְקַבֵּל מִשָּׁם, וְהִבֵּן. >גַּם כָּבֵר נִשְׁמַע שָׂאֲמַר עַל
עֲצָמוֹ שֶׁהוּא נֶהָר הַמְטַהֵר מִכָּל הַבְּתָמִים:

קצ

(ו) בְּדַרְךְ נִסְיַעְתּוֹ קָדָם שְׁנַכְנַם לְאוּמִין סְמוּד לְעִיר סִפְר מַעֲשֵׂה מִהַבְּעַל
שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה, שְׁפַעַם אַחַת בָּא הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב
זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה לְאַיִזָה מְקוֹם, וְהָיָה שָׁם בְּמִרְה שְׁחֹרָה וְעֲצָבוֹת גְּדוֹל מְאֹד
וְהִכִּירוּ בּוֹ שְׂיִישׁ לוֹ מִרְה שְׁחֹרָה. אֵדָּ מִי יִפְתַּח פִּיּוֹ לְשֶׂאֵל אוֹתוֹ עַל זֶה.
וְהָיָה כֶּךָ יוֹם וְחֻצִי. אַחֲר־כֶּךָ בְּעֶרְב־שַׁבָּת אַחֲרֵי חֲצוֹת עֹזָה הַבְּעַל־שֵׁם
טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה שְׂיִבְקָשׁוּ כָּל הָאוֹרְחִים הַנִּמְצָאִים בְּעִיר לְהִבְיִאֵם
אֲצֵלוֹ שְׂיִאכְלוּ עִמּוֹ בְּשַׁבָּת, וְלֹא הָיָה שָׁם הִרְבֵּה אוֹרְחִים רַק מְצָאוּ שְׁנֵי
אוֹרְחִים הוֹלְכֵי רֶגֶל וְהִבְיִאוּם אֵלָיו. אַחֲר־כֶּךָ שָׁמְעוּ שְׁטַעַן עִמָּהֶם
הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה, וְאָמַר רַבְּנוֹ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה שְׂאִינוֹ זוֹכֵר
הֵיטֵב אֶת הַמַּעֲשֵׂה אֵיךְ הָיָה.

אֵדָּ תִּמְצִית הָעֲנִין הָיָה שְׂבִאוֹתוֹ הַמְקוֹם הָיוּ שָׁם נִשְׁמוֹת מִשְׁלֵשׁ מְאוֹת
שָׁנִים שְׂלֹא הָיָה לָהֶם עֲלִיָּה, וּכְשֶׁבֵּא הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה
לְשָׁם נִתְקַבְּצוּ כָּלֶם אֵלָיו כִּי הֵם מְצַפִּים תְּמִיד עַל אִישׁ כְּזֶה שְׂיִוְכַל
לְתַקְּנֵם, וּמַחֲמַת זֶה הָיָה לוֹ עֲצָבוֹת כִּי הָיָה כָּבֵד עֲלָיו עֲנִין זֶה מְאֹד.
וְהָעֲנִין הָיָה כִּי הָיָה בְּלִתִּי אֶפְשָׁרִי לְתַקְּנֵם כִּי־אִם עַל־יְדֵי פְטִירָתוֹ וְזֶה
הָיָה קִשָּׁה לוֹ מְאֹד. עַל־כֵּן הָיָה בְּעֲצָבוֹת וְהִזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵלּוֹ
הַשָּׁנִים וְעַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה. וְכַמְדָּמָה
שְׂלֵאלוֹ הַשָּׁנִים הַנִּלְהַגֵּעַ לָהֶם הִזְקַע עַל־יְדֵי־זֶה:

קצא

(ז) יום ג' ח"י תשרי שני דחל-המועד ספות לעת ערב שנת תקע"א
 נלקח ארון אלקים ונסתלק אור ישראל כבוד אדוננו מורנו
 ורבנו בוצינא עלאה בוצינא קדישא יקרא אור הגנוז והצפון מורנו
 רבי נחמן זכר צדיק וקדוש לברכה, ונקבר למחרתו ביום רביעי
 באומין במקום אשר בחר לו בו בחיים חיותו כמבאר בזה הספר
 ספורי דבריו, אשר מבאר בהם בפרוש שהוטב בעיניו לשכב באומין
 מחמת שהיה שם קדוש השם הרבה מאד כמפרסם. גם עקר
 הסתלקותו מחמת הקדושים שנהרגו שם באשר הבננו מדבריו שספר
 באומין שיש שם רבבות נשמות שהוא צריך להעלותן.

גם ביום שני ראשון דחל-המועד הנ"ל שהיה יום אחד לפני
 הסתלקותו, ענה ואמר אלי האתה זוכר המעשה שספרתי לך.
 אמרתי לו איזה מעשה, השיב לי המעשה של הבעל-שם טוב זכרונו
 לברכה שספרתי לך בעת שנכנסתי לאומין. השבתי לו הן. ענה ואמר
 זה זמן רב שהסתכלו עלי לתפסני לכאן. שוב ענה ואמר לא אלפים
 נשמות כאן כ"א רבבות רבבות.

גם בלילה שלאחריו ספר גם-כן מענין זה ואמר שכמה משפטים וכמה
 קדושים וכו' היו בכאן. ואמר מה לכם לדאג מאחר שאני הולך
 לפניכם, אלו אנשים מאנשינו שמתו מקדם היה להם חיש, אבל אתם
 מאחר שאני הולך לפניכם אין לכם לחוש כלל. ומה אם הנשמות שלא
 הכירו אותי כלל הם מצפים על תקונים שלי, מכל-שכן אתם:

קצב

(ח) בהיותו יושב באומין היה יושב ומשיח עמנו ואמר הזכרתם מתי
 התחלתי לשוח מאומין. ואמרתי לו אני זוכר כשקרא את

רבי יודל ושאל לו על ענין הפאפייע [גן באומין]. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר גם אתה אינד יודע ואינד זוכר, כי גם מקדם בודאי הייתי משיח מזה, ואז כשדברתי עם רבי יודל הייתי אוחו בענין זה ברחוק מקום. ונכנסתי כבר בלמוד זה הרבה מאד כי אז כבר הייתה לי יכלת להביא זאת בתוך השיחה שיהיה לה איזה ענין ושיכות. ואמר גם אתם אינכם חכמים ואתם סבורים שהענין הוא אודות רנ"ו. באמת זה אינו אחד מאלפי אלפים ורבי רבבות מהענין שבא בשבילו. ואמר שגם בתוך העבר כשדבר שרופה לנסע על המדינה, עקר פונתו היה להיות נשאר כאן על איזה זמן. ועוד דבר עמנו מזה.

מכל זה נשמע שיש לו פונה גדולה ונוראה מאד בזה שבא לאומין ושזה זמן רב שהתחיל להשיג ענין זה ושיש לו בזה למוד שלם עמק מאד. וגם בהיותו בברסלב זמן רב קדם שנסע לאומין רק שדבר מזה גם אז היה אוחו בלמוד זה ברחוק מקום מאד. מכל שכן עתה שכבר נכנס לשם ואי אפשר לציר מזה אפלו מה שנתנוצץ בדעתנו בזה כי מאד עמקו מחשבותיו בכל מה שעשה בפרט בענין נסיעתו לאומין להסתלק שם עמק עמק מי ימצאנו:

קצו

(ט) אמר אלו הרשעים הגדולים כשנכנסים להצדיק האמת, ההכנעה בעלמא שהם מכניעין עצמן קצת לפניו לילך אליו ולכבודו, מזה בעצמו נעשה תקון גדול מאד במקום שנעשה, כי לפי גדל רשעתם הגדולה מאד, בשהם מכניעין עצמם הכנעה בעלמא לפני הצדיק האמת. מזה נעשה תקון גדול מאד, כי ישראל אומרים בכל יום כמה פעמים כי גדול ה' מכל אלהים ולא נעשה מזה רעש גדול כל-כך. וכשבא יתרו ואמר (שמות יח) כי עתה ידעתי כי גדול ד' בדין אתיקר ואסתלק שמא דקדשא בריך הוא עלא ותתא (זהר יתרו ס"ט), כי דיקא

בְּשָׂבָא מְרוּחָק בְּזוּה מַעֲמָקֵי הַקְּלָפוֹת וּמִכְנִיעַ עֲצָמוֹ תַּחַת הַקְּדוּשָׁה, מִזוּה נִתְעַלָּה וְנִתְגַּדַּל שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ וְהִבֵּן. גַּם שָׁמַעְתִּי בְּשִׁמּוֹ שֶׁאָמַר לְאַחַד זֶה אֵין אַתָּה יוֹדַע שְׂכַשְׂאָאֻד מַהֶם מַטָּה עֲצָמוֹ (הִינּוּ שְׂנַכְנַם אֱלִיוּ וּמַטָּה עֲצָמוֹ אֶל הַקְּדוּשָׁה) אֲזִי מַטִּין עֲצָמִין כָּל הַרְקִיעִין "אז איינר פון זייא טיט זיך אפייג בייגין זיך די הימליין":

קצד

(י) אָמַר, מִי שְׁמַנְגָּלָה חֲכָמָה חֲדָשָׁה בְּעוֹלָם, הִינּוּ אֵיזָה חֲכָמָה חִיצוֹנָה מִחֲכָמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם לְסוֹף אֵין אַחֲרִיתוֹ טוֹב וַיֵּשׁ לוֹ מִפְּלָה עַל־יְדֵי אוֹתוֹ הַחֲכָמָה בְּעֲצָמָה שְׁנֵגְלָה, כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ מִכְּפָה חֲכָמֵי הָאֲמוֹת שֶׁהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת, כְּגוֹן קוֹלוֹמְבוֹס שְׁנֵגְלָה אֶרֶץ אַמְרִיקָה וְלְסוֹף מֵת בְּשִׁלְשָׁאוֹת מַחֲמַת זֶה כִּי מָסְרוּ אוֹתוֹ בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ מַחֲמַת זֶה כְּמִבְּאֵר בְּסַפְרֵיהֶם. וְכֵן כְּמָה חֲכָמִים שְׁלָהֶם כְּגוֹן זֶה שֶׁהִמְצִיאוּ תַּחְבּוּלָה לְהַנְצִיל מִרְעָמִים לְסוֹף מֵת עַל־יְדֵי הָרַעַם, וְכֵן אַחַד הִמְצִיאוּ אֵיזָה מִרְאָה נִפְלְאָה לְסוֹף שָׂרְפוּ אוֹתוֹ בְּשִׁבִיל זֶה. וְכֵן כְּמָה מַעֲשִׂיּוֹת. וְכֵן אֲסִיקְרָטוֹס רֹאשׁ הַפִּילוֹסוֹפִים הַקְּדֻמוֹנִים, לְסוֹף הִמִּיתוּ אוֹתוֹ בְּסֵם הַמָּוֶת מַחֲמַת חֲכָמָתוֹ. וְכֵן כְּמָה וְכְּמָה פִּילוֹסוֹפִים שֶׁהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת וְהִיָּה לָהֶם מִפְּלָה עַל־יְדֵי־זֶה.

גַּם בְּעֵינַי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שֶׁאֵינוּ מְסַבִּים עַל אֱלוֹ הַלּוֹמְדִים וְהַגְּדוֹלִים שְׂרוּצִים דִּיקָא לְהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת, כְּגוֹן אֵיזָה דִּין חֲדָשׁ אוֹ אֵיזָה הִנְהַגָּה חֲדָשָׁה, וְכִנְיָתָם אֵינָה עַל הָאֲמַת לְאֲמַתוֹ רַק לְהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת. וְאָמַר שֶׁהִיא תַּאֲוָה אֲצֵל הַגְּדוֹלִים לְהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת דִּיקָא וְלֹא הָיָה דַּעְתּוֹ מְסַבִּים עַל זֶה כְּלָל, כִּי אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת רַק הַעֲקָר שִׁיְהִיו כְּוֹנְתוֹ אֶל הָאֲמַת לְאֲמַתוֹ:

קצה

(יא) פה אומין יום ששי ערב שבת-קדש פְּרֻשֶׁת בְּחֻקְתִּי, זה שני שבועות שָׁבָא לְכָאן וְעַדִּין הָיָה עוֹמֵד בְּבֵית רנ"ג, הָיָה מְסַפֵּר וּמְשִׁיחַ עִמִּי מַעֲנִין יְרֵאת הַשֵּׁם וְאִם אֲנִי בּוֹכָה לְפָרְקִים וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר: הִנֵּה אֲנִיחֶנּוּ עִתָּה אֶצֶל הַקְּצָה וְהַסּוֹף שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמָקוֹם שְׁגִבּוֹל יִשְׂרָאֵל כְּלָה, כִּי לְכָל דְּבָר יֵשׁ קִין וְסוֹף (פְּרוּשׁ, וְאִם-כֵּן גַּם לָנוּ יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשׁ יֵשׁ אִיזָה סוֹף גַּם-כֵּן, הִינּוּ שֵׁישׁ מְקוֹם שֵׁשׁ מְסִים קְדֻשַׁת יִשְׂרָאֵל, שְׁמִשֵּׁם וְלִהְלָאָה אֵין מִתְּפִשֵּׁט קְדֻשַׁת יִשְׂרָאֵל, וּבִזְזָה הַמְּקוֹם הָיוּ רְחוּקִים מְאֹד מִהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְעַל-כֵּן אָמַר, שְׂאֲנוּ עִתָּה בְּמָקוֹם שֵׁשׁ מְסִים קְדֻשַׁת יִשְׂרָאֵל), וְעַל-כֵּן צְרִיכִין שְׁמִירָה גְדוּלָה שְׁלֵא נִבְשַׁל חֵם וְשָׁלוֹם. אַחֲרֵי-כֵן אָמַר לִי: אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן בּוֹדָאי לֹא יוֹכְלוּ לְזוּזוֹ אוֹתָנוּ חֵם וְשָׁלוֹם מִקְדְּשֵׁתָנוּ, כִּי אֲנוּ תַקִּיפִין בְּדַעַתָנוּ, וּבְדַעָה בּוֹדָאי לֹא יוֹכְלוּ לְזוּזוֹ אוֹתָנוּ לְבַלְבֵּל דַּעַתָנוּ בְּדַעוֹת שְׁטוֹת שְׁלָהֶם. כִּי בּוֹדָאי לֹא יִבְלְבוּ כָּלֵל אֶת דַּעַתָנוּ. כִּי מִצַּד הַנְּשֻׁמָּה הִינּוּ מִצַּד הַדַּעַת בּוֹדָאי אֲנוּ תַקִּיפִים וְלֹא יִזְקוּ לָנוּ כָּלֵל חֵם וְשָׁלוֹם רַק בְּעִנְיֵי חִיצוֹנִיּוֹת הִינּוּ בְּעִנְיֵי מְאֻכָּלִים עַל זֶה אֲנוּ צְרִיכִין שְׁמִירָה שְׁלֵא נִבְשַׁל חֵם וְשָׁלוֹם, וְעַל זֶה צְרִיכִין שְׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִשְׁמַר אוֹתָנוּ וְצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מִהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל זֶה שְׁיִשְׁמַר אוֹתָנוּ מִזֶּה.

עָנָה וְאָמַר בּוֹדָאי כָּל מָה שְׁנַעֲשֶׂה בְּעוֹלָם, אֲפֹלוּ מָה שְׁנַעֲשֶׂה בֵּין הָאֲמוֹת וְכָל הַנְּהַגַת מַהֲלָכֶם וּמִלְּבוּשֵׁיהֶם הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לְכָל, בּוֹדָאי אֵין שׁוֹם דְּבָר נַעֲשֶׂה בְּעוֹלָם לְבִטְלָה חֵם וְשָׁלוֹם (רַק כָּל דְּבָר יֵשׁ לוֹ אִיזָה שְׁרֵשׁ). וְאֲפֹלוּ מִי שְׂאִינוּ יוֹדַע מָה נַעֲשֶׂה בְּעוֹלָם, אַף-עַל-פִּי-כֵן כְּשׁוֹזְכָה לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ בּוֹדָאי הוּא טוֹב מְאֹד, אֲשֶׁרִי לוֹ. וְצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מִהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שְׁיִזְכָּה לְכוֹן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ לַעֲשׂוֹת רַק מָה שְׁהוּא יִתְבָּרֵךְ חֲפִיץ, אֲבָל כְּשׁוֹזְכִין שְׁמַתְנוּצִין לוֹ הָאֲרָה וְזוֹכָה לְדַעַת מָה הוּא

עושה אזי טוב לו ביותר שגפתחו לו כל השמים וכל החכמות. והשם יתברך מראה לו מה הוא עושה בבחינת (תקאל א) "גפתחו השמים ואראה מראות אלקים" שגפתחין לו כל השמים וכל החכמות והשכליים וזוכה לראות מראות אלקים הינו שאלקים מראה לו מה שהוא עושה בעולם. כי על-ידי החכמה בעצמה שגפתח לו, על-ידי-זה גפתחים השמים כי (תהלים ק"ד): "כלם בחכמה עשית". ואז בשזוכה לראות מה שהוא עושה בעולם אזי בודאי השם יתברך שומרו מלהכשל חס ושלום.

וזה בחינת (דניאל י"ב): "והמשכילים יזהירו פזר הרקיע", כי על-ידי השכל והחכמה שמתנוצץ ומזהיר על-ידי-זה גפתחין השמים והרקיעין כי כלם בחכמה עשית כו'. ואזי בשמזהיר ומתנוצץ השכל וגפתחין הרקיעין בחינת והמשכילים יזהירו וכו' ואז הוא יודע מה הוא עושה, ואז הוא נשמר ממכשול חס ושלום כנ"ל. וזהו בחינת האותיות של ראשי תבות של זה הפסוק והמשכילים יזהירו כזה הרקיע שהם ראשי-תבות יוה"ך שזה בחינת השם הקדוש המסגל לשמירה. כי על-ידי בחינת והמשכילים יזהירו, על-ידי-זה הוא נשמר ממכשול כנ"ל, שזה בחינת שם הנ"ל שהוא שמירה להולכי דרך מנוזן ורוצח כמובא אצל תפלת הדרך. והוא יוצא מהפסוק (תהלים צ"א): "כי מלאכיו יצוה לך" שסופי-תבות יוה"ך כמובא שם:

קצו

קדם לזה שהיה מדבר מענין יראת שמים ובכיה לבכות לפני השם יתברך כמו תינוק הבוכה לפני אביו שנתרחקנו כל כך מאבינו שבשמים, ענה ואמר בשאני עושה תשובה הוא טובה גדולה יותר מעניני תשובה שלכם, כי אני עושה תשובה בפשיטות שאני מתחרט

מאד ומתבייש מאד ואני מקבל עלי שלא לעשות עוד בשום אופן. ואמר שיעשה תשובה על-זה הדבור שיצא מפיו על העגלה כשנסע עמי מענין רבי נחמן-נתן בנובר לעיל, ואמר שזה מעשה בעל-דבר כדי שיהיה קשה וכבד ביותר אחר-כך. ושאלתי אותו הלא אמר שעל-ידי שפגע בנו רבי מאיר אמר זאת. ענה ואמר את-על-פי-כן לא היו צריכין לאמרו אז. ואמר כי היו צריכין להמתין לבלי לאמרו אז, ואם היה ממתין לא היה אומרו כלל:

קצו

(יב) יום שני כ"ד איר באומין היה מדבר עמי ואמר שבעתים הללו הוא חפץ מאד לסלק ולהשליך מאתו העולם, הינו שהוא רוצה לבחר מקום לישב לבדו בעצמו, ולא יהיה עליו על העולם. ואמר כי הוא חושב שאם לא היה מתחיל בתחלה בענין הנהגת המפרסם אפשר היה מגיע למה שהיה מגיע. ואמרתי לו הלא משה רבנו עליו השלום היה עוסק גם-כן בזה בהנהגת העולם לקרב בני אדם לה, השיב הלא גם משה רבנו עליו השלום שנה בזה כי גם משה נענש על שקרב את הערב-רב.

ואמר כי העקר העבודה שיש בכל דבר מה שמניחין לאדם על הבחירה שלו, הינו שנשאר הדבר על דעתו. ואין בזה מצוה הינו שאין מצוין אותו על אותו הדבר שום מצוה, ואין אומרים לו כלל לעשות כן. רק שנשאר הדבר על דעתו שיעשה כפי מה שיבחר לו. וזה בחינת (שבת פז) הוסיף יום אחד מדעתו הנאמר במשה, שזאת הבחינה היא נמצאת בכל עבודה ועבודה. כי בכל עבודה מעבודת ה' יש דבר שמניחין ומשאירין לאדם בלי מצוה ואזהרה, ואין מצוין עליו שיעשה כן רק הדבר תלוי בדעתו ובחירתו כמו משה רבנו עליו השלום

שְׁהוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ בְּלִי מַצּוּה (וענין בלקושי א' סימן ק"צ מזה). וּבִזְוֹאת הַבְּחִינָה הַיָּא עֶקֶר הָעֲבוּדָה וְהַבְּחִירָה כִּי נִשְׁאַר מְסַפֵּק תָּמִיד אֵיךְ הוּא רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מֵאַחַר שֶׁלֹּא צָוָה עָלָיו אֵיךְ לַעֲשׂוֹת.

וְאָמַר כִּי כַּנֶּגֶד רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אֵינּוּ נִמְצָא אֲצִלוֹ שׁוֹם כְּבִדּוֹת וַיְגִיעָה בְּשׁוֹם עֲבוּדָה וּבְשׁוֹם עֲנִיָּן שְׁבַעֲוֹלָם. וְאֶפְלוּ כָּל הַיִּסּוּרִין שְׁבַעֲוֹלָם רַחֲמָנָא לְצַלֵּן כְּפִי מַה שֶּׁהוּא יוֹדֵעַ מִיִּסּוּרִין שֶׁהוּא אֵינּוּ רוֹצֵה לְהוֹצִיאָם בְּדַבּוּר רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וְאִף־עַל־פִּי־בֶן כָּל הַיִּסּוּרִין וְכָל הַדְּבָרִים שְׁבַעֲוֹלָם הָיָה מְקַבֵּל בְּנִקְלָא אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁזֶה רְצוֹן הַבוּרָא יִתְבָּרֵךְ בּוֹדָאִי. כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא רְצוֹן הַבוּרָא יִתְבָּרֵךְ הוּא מְרַצֵּה עַל הַכֹּל, וְאֵין שׁוֹם דְּבָר וְלֹא שׁוֹם יִסּוּרִין כְּבִד עָלָיו כָּלֵל כָּלֵל לֹא. אֲבָל עֶקֶר הַיְגִיעָה וְהַיִּסּוּרִין שָׁלוּ הַיָּא בְּבְחִינָה הַנִּל בְּבְחִינַת הוֹסִיף מִשָּׁה יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ, הַיְנּוּ הַדְּבָר שֶׁנִּשְׁאַר עַל דַּעְתּוֹ לְבַחַר לוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרְצוֹנוֹ וְאֵין בּוֹ שׁוֹם מַצּוּה כַּנִּל, בָּזָה הַיָּא עֶקֶר הַיְגִיעָה וְהַכְּבִדּוֹת כִּי אֵינּוּ יוֹדֵעַ אֵיךְ לַעֲשׂוֹת. וְלִפְעָמִים רוֹאֵה שְׂיֵישׁ לוֹ כַּמָּה יִסּוּרִים וְאַחַר־כֵּן אֵינּוּ יוֹדֵעַ אִם זֶהוּ רְצוֹן הַבוּרָא יִתְבָּרֵךְ.

גַּם זֶה שֶׁשֶּׁבַר אֶת הַלוּחֹת הַיָּא גַּם־בֶּן בְּבְחִינָה הַנִּל כִּי זֶה עָשָׂה גַם־בֶּן מִדַּעְתּוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּזָה, וְעוֹד דְּבָר בְּעֲנִינִים הַנִּל.

וְהַמּוֹבֵן מִדְּבָרָיו הָיָה שְׂיֵישׁ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוּלִים, וְרוֹדְפִין אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד (הַיְנּוּ בְּרוּחָנִיּוֹת) וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ לְשׁוֹת עֲצוֹת בְּנַפְשׁוֹ אֵיךְ לְהַתְנַהֵג אִם לְהַשְׁלִיךְ הַנְּהַגַּת הָעוֹלָם לְגַמְרֵי מֵאַחַר שֶׁרוֹאֵה שֶׁאֵין בּוֹ תוֹעֵלַת כָּל כֶּךָ כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֵה, וְאָמַר הֲלֹא כְּבָר דְּבַרְנּוּ מְזָה שְׁמָה שְׁאַרִיכִין לְבִלּוֹת זְמַן וַיְגִיעָה לְעוֹר לְצַדִּיק גּוֹפְנֵי בְּעֲבוּדַת ה', הַיְנּוּ שֶׁהוּא עֲדִין מְלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ הַגּוֹף בָּזָה הָעוֹלָם כְּשֶׁרוֹצִין לְעוֹר לוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ וְלְהַרְיֵמוֹ לְמַדְרַגָּתוֹ הוּא קָשָׁה יוֹתֵר מִלְּעוֹר וְלְהַעֲלוֹת אֶלָּה אֶלְפִים רְשָׁעִים

ברוחניות, דהינו לתקן נשמתם. כי בעל בחירה קשה מאד לפעל אצלו לנתקו מבחירתו להנאותו לדרך האמת, כי אפלו הגדול שברשעים מאחר שהוא כבר נסתלק לעולמו יכולים לעשות עמו מה שרוצים, וכל מה שיצוה עליו יעשה אפלו אם הוא רשע גדול מאד. ולהפך אפלו הצדיק הגדול שהוא עדין בתוך הגוף ויש לו בחירה, קשה מאד לפעל עמו להנאותו אל האמת מאיזה דרך וענין שצריכין להשיבו מזה.

(והכלל כפי מה שנשמע מדבריו הוא שהוא עוסק לתקן נשמות שנפלו מימים קדמונים לאלפים ולרבבות וכמבאר במקום אחר מזה (לעיל ק), וזה עקר עבודתו. על-כן עולה בדעתו להשליך לגמרי הנהגת העולם אבל אף-על-פי-כן הוא מספק כי בודאי אם יעזר למי שהוא בעל בחירה להשיבו לה' הוא בודאי דבר גדול מאד אשר אין לשער).

אחר-כך דבר עמי מענין מקום ישיבתו ואמר שאומין טוב לפניו מאד אם ירצה לישב באיזה מקום יותר טוב לפניו פה, ואמר שגם לענין הסתלקותו כשימלאו ימיו ושנותיו לארץ ימים ושנים טוב גם-כן פה. כי באומין היה קדשת השם גדול מאד, כי נהרגו רבים מישראל לאלפים ולרבבות אשר מכל זה נתקדש שמו כידוע. גם רבים מתו ממש על קדוש השם, כי העכו"ם רצו שימירו דתם והם מתו על קדוש השם. וגם הנפשות מישראל שנהרגו סתם היא גם-כן קדשת השם כידוע, וכמה מיתות משנות שהיו אז, וכמה גמולי מחלב ויונקי שדים שנהרגו לאלפים ולרבבות אשר כל זה היא קדשת השם. והם (הינו אלו הרשעים המפרסמים הנמצאים פה הרבה) הם מן הסוספיתא [פסולת] על-כן הם אפיקורסים כאלה ואף-על-פי-כן גם ביניהם בודאי יש וכו' (הינו כי גם בתוך הסוספיתא יש גם-כן איזה ניצוצות יקרות שעדין לא נזדככו כידוע).

ואחר-כך ספר לי הלום מענין החתונה "איין חתן איז דער איין בחור
 איז דער" כמבאר במקום אחר (לעיל צג). ואמרתי לו אז אבל
 הלא אם עוזרין לבעל בחירה כמה מעלות טובות וכו' פועלין בזה.
 השיב בודאי זה אין צריכין לומר (והפליג בתנועותיו הקדושים
 שבודאי בן הוא שפעלה זאת בודאי יקרה מאד בלי שעור כשזוכין
 לפעל עם הבעל בחירה לנתקו ממקומו). אך אמר זה שכחת מה
 שמבלין הזמן, וכונתו הקדושה היתה שבודאי אם יפעלו עם הבעל
 בחירה בודאי יקר בלי שעור אבל צריכין לבלות זמן הרבה על זה
 לעסק עמו, והדבר תלוי בספק אם יפעלו עמו כי לבעל בחירה קשה
 מאד לעזר וכו' ובזה הזמן היו יכולים להעלות אלפים ורבבות נשמות
 המתים וכנ"ל שנקל לעזר לאלפים וכו' על-כן הוא מספק בזה הרבה,
 ועקר בחירתו בזה שאינו יכול לתת עצות בנפשו שזהו בחינת הוסיף
 משה יום אחד מדעתו וכנ"ל. וכמדמה שדבר אז שעולה על דעתו
 להרחיק נדד מאתנו חס ושלום, אבל צר לו שמתגעגע מאד אחר
 הראש-השנה. כי בכל הקיץ הזה שהיה באומין היה מתגעגע ומשתוקק
 מאד שיהיה שם עם הקבוץ שלו בראש-השנה.

וברוך החומל דלים אשר נתגוללו רחמיו על מדותיו, ובאהבתו
 ובחמלתו חמל עלינו ועל כל ישראל ולא נתרחק מאתנו
 ונשאר עמנו בראש-השנה וכל ימי הקיץ, וגם שמענו תורה נפלאה
 ונוראה בראש-השנה הזוה (לקוטי מוה"ר חלק ב' סימן ט) שהוא ראש-השנה
 האחרון. וגם נסתלק במדינתנו באומין ונשאר השארתו הקדושה עמנו
 לעולמי עד ולנצח נצחים מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו.

זה סמוך שמעתי מאחד מאנשי-שלומנו מלדזין ששמע מפיו הקדוש
 בעת שדבר עם אנשי לדזין מענין החולאת שלו בתחלתו שמכרה
 להסתלק על-ידי-זה ודבר אז מענין קברו כמבאר קצת מזה לעיל (סימן

קסב) אז אמר בזה הלשון אני רוצה לשאר ביניכם "איך וויל בלייבן צווישן אייד" ואתם תבואו על קברי וכו' (וזה הדבור יקר בעיני מאד מה ששמעתי בשמו זה הלשון בפרוש שאמר אני רוצה לשאר ביניכם) כי כל העולמות תלויים בזה מה ששאר בינינו:

קצה

(יד) אמר משל לענין אנשים הידועים הנכנסים אצלו שהם חכמים בעיניהם, וספרו לפניו כמה מעשיות של שמות הנמצאים בספריהם, אמר בקרוב יכלה אצלם הכל כי קל ומהרה לא יהיה להם מה לספר. ואמר משל נאה מה שמשפריים מאחד שפגע בו גזלן ורצה לגזלו ושאל אותו הגזלן יש לך מעות השיב יש לי בודאי אתן לך כל הממון בשביל נפשי וגזל אותו הגזלן אחר-כך אמר זה הנגזל אל הגזלן איך אבוא לביתי בלי ממון, כי הייתי נע ונד מביתי כל-כך זמן ועתה איך אבוא ריקם לביתי בכך אני מבקש ממך שתהיה מורה בקנה שרפה ששך את הכובע שלי כדי שיהיה נכר שפגע בי גזלן. וכן עשה הגזלן. אחר-כך בקש ממנו עוד ששירה באיזה מקומות אחרים בסוף השיב הגזלן אין לי עוד פילוויר [אבק שרפה פצצה] ואז כשהשיב שאין לו עוד פילוויר ענה הנגזל עתה שאין לך עוד פילוויר בוא לכאן, ותפס אותו בערפו וקרא לסיעתו והתגבר על הגזלן ונצחו. והנמשל מוכן להשומעים שעמדו באותו המעמד כשספר זאת:

קצט

(טו) יום א' ראש-החדש סיון באומין ענה ואמר לי בעת שיצאת עמי לדרך לנסע (הינו בתחלת קיץ זה כשנסעתי עמו לפה) ספרת לי דבר, אחר-כך ספר לי רבי נפתלי אותו הדבר אחר-כך ספר לי רבי יודל אותו הדבר, ואתה ספרת לי ברמז. ונפלאתי מאד מאד

אבל הם ספרו לי בפרוש גם כפי מה שהעולם מדברים נשמע מפייהם גם כן זאת, ענה ואמר עתה נראה, שאלתי אותו אם הדבר היא כמו ענין עתידות כפי משמעות דבריו השיב הן. אחר כך פשיהיה הדבר הזה יהיו יכולים לנקר עיני הפילוסופים (והדבר כותם ואין אתנו יודע עד מה מה זה הדבר שספרנו לו עד נזכה לראות אם ירצה ה):

ר

(טז) בענין הדברים שהוא עושה לפעמים דברים שהם בעיני האדם פליאות גדולות מאד, והעולם מטעין עצמם בענינים שלו שהוא עושה. כי כל אחד מטעה עצמו וחושב בדעתו שבשביל זה עשה זאת, וזה מטעה עצמו בטעות אחר. כגון בענין נסיעתו לאומין שכל אחד נפל על שטות וטעות אחר מה היתה פונתו בזה, ובאמת פונתו היתה ענינים גבוהים מאד, כמובן מעט לעיל ובדאי לא כון לשום תועלת עצמו כלל רק למען שמו יתברך.]

ענה ואמר טוב מאד בשמוסרין את השוטה לתוד העולם, כי כל אחד משטה את אחד והאחד הוא עצמו, הינו שהוא טועה ומשטה את עצמו, ומי שנשמר שלא להטעות את עצמו אזי הוא מטעה את כל העולם. הינו שכל אחד טועה בו מה היתה פונתו ואינו צריך להטעות אותם כלל, כי הם עצמן מטעין את עצמם כי כל אחד נופל על טעות אחר בעניניו כנ"ל.

באור הדבר כי כל אדם מטעה את עצמו, כי אין מי שיהיה פונתו בכל עניניו לשם שמים בשלמות בלי שום פניה, רק כל אחד מטעה את עצמו. ומי שעושה כל עניניו לשם שמים בלבד בלי שום פניה וכונה להנאת עצמו, ואינו טועה את עצמו כלל כלל, אזי כל עניניו הם פליאות גדולות מאד בעיני בני אדם. וכל אחד טועה את עצמו בו, כי

אי אפשר לבוא על בונתו הגבוהה. נמצא שמסר הטעות שלו לתוך העולם כי לא רצה להטעות את עצמו, ועל-כן העולם טועים עצמן בו והבן, כי אי אפשר לבאר בכתב.

עוד פעם אחד הלעיג על ענין זה מה שהעולם טועין עצמם בו ואומרים פרושים של שקר על הנהגותיו ודרכיו וכל אחד אומר כפי הנראה לדעתו, ענה ואמר בדרך הלצה הנראה שעל שבלי קל מאד לבוא [בלומר שלפי דבריהם אם-כן כל אחד יכול בקל לידע מיד מה בונתי בזה? אתמהה]:

רא

(יז) לענין מלבושי כבוד, שצריך לאיש פשר להדר שיהיה מלבש כראוי אם אפשר לו ולא יהיה בזוי, כי גם להצדיק אין מקרבין עצמן רק על-ידי מלבושיו, שרואין שהוא מלבש בכבוד על-ידי-זה הוא נחשב בעיניהם להתקרב לו ואם לא היה מלבש לא היה נחשב כלל בעיניהם.

ענה ואמר הלא גם השם יתברך היה מתלבש עצמו במצרים, כי כל המעשה של מצרים היא בלה בחינת לבושין, שהיה בהכרח שיתלבש עצמו השם יתברך כביכול באלו המעשיות של מצרים עד שאחר-כך התחילו להפיר אותו יתברך בעצמו כביכול, ובכל פעם הפירו אותו יותר ויותר והפירו גדלתו יתברך בכל פעם יותר. אבל בתחלה לא היה אפשר שיתקרבו אליו כי-אם על-ידי בחינת מלבושים, הינו כל המעשה של מצרים שהיא בחינת מלבושים כנ"ל:

רב

(יח) בשבועות תק"ע היה באומין בתחלת פניסתו לשם ולא אמר תורה באותו היום-טוב. אחר-כך אמר לנו בדרך

הִלְצָה אֶתֶם אֵינְכֶם כָּל כֶּד הַחַטָּאִים שֶׁאָמַר לָכֶם תּוֹרָה. וְסִיִּים אַחֲר־כֶּד
 בְּעֲצֻמוֹ כִּי יֵשׁ כַּמָּה תּוֹרוֹת שֶׁנַּעֲשִׂים עַל־יְדֵי הַחַטָּאִים דִּיקָא, כַּגּוֹן פְּרֻשַׁת
 הַעֲגֹל וְכִיּוֹצֵא, שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבְּאֹתָן הַפְּרָשִׁיּוֹת נַעֲשׂוּ עַל־יְדֵי הַחַטָּאִים. וְכֵן
 אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (נְדָרִים כב:): אֶלְמָלִי לֹא חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל לֹא
 הָיָה לָהֶם רַק הַסֵּפֶר תּוֹרָה וְסֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ. כִּי שְׂאֵרֵי נְבִיאִים וְכַתּוּבִים לֹא
 נַעֲשׂוּ רַק עַל־יְדֵי שְׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְהִצְרִיכוּ לְהוֹכִיחֵם כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י
 שָׁם. נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי הַחַטָּאִים שָׁל יִשְׂרָאֵל נַעֲשׂוּ תּוֹרוֹת שְׁלֵמוֹת דְּהֵינּוּ
 כָּל סֵפְרֵי נְבִיאִים וְכַתּוּבִים:

רג

(יט) 'י אֵיךְ סֵפֶר בְּכָאן בְּבֵית רַבִּי נַחֲמָן־נֶתָן שֶׁאֲצֵל הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ
 בָּא עַל דַּעְתּוֹ רַבִּי נַחֲמָן־נֶתָן, הֵינּוּ שִׁיעֵשָׂה בְּשִׁבְלֹו לְתַקְנֹו:

רד

(כ) לֵיל שַׁבַּת פְּרֻשַׁת חֻקַּת וּבְלֶק י"ב תַּמּוּז תַּק"ע סֵפֶר עַל הַשְּׁלָחַן
 מֵעֲנִינָיו, וְתַמָּה עַל עֲצֻמוֹ עַל שְׁעוֹשָׂה תַּמִּיד דְּבָרִים מְשֻׁנָּים
 וְנִפְלְאִים מִדַּעַת בְּנֵי אָדָם, עַל אֲשֶׁר הוּא תַּמִּיד נֶעַ וְנָד מִמְקוֹם לְמִקוֹם
 וּמָה הָיָה חֶסֶר לוֹ בְּמַעַדְוֵעֲדִיוּקָע, הָיָה רְאוּי לוֹ לֵישֵׁב שָׁם תַּמִּיד כִּי שָׁם
 הָיָה יוֹשֵׁב בְּשִׁלּוֹה וְהַשְּׁקֵט. וְהוּא לֹא רָצָה לֵישֵׁב בְּשִׁלּוֹה, וְנָסַע מִשָּׁם
 וְקָבַע דִּירְתוֹ בְּזִלְאֲטִיפְאֲלֵעַ וְהָיָה לוֹ שָׁם מִחֻלְקַת גְּדוּל וְיִסּוּרִים גְּדוּלִים
 מְאֹד, וְנָסַע מִשָּׁם וְקָבַע דִּירְתוֹ בְּבִרְסָלָב. אַחֲרֵי כֵן בָּזָה חֻקִּין נָסַע
 מִבִּרְסָלָב וְקָבַע דִּירְתוֹ בְּאֹמִין.

וְעַל־כֵּן פְּנִיִּים מֵאַחַר שֶׁבָּא לְאֹמִין הָיָה רְאוּי לוֹ לְבַחַר דִּירְתוֹ אֲצֵל
 אִישׁ הַגּוֹן, וְהוּא בָּחַר לוֹ אַכְסֵנְיָא שָׁם וְכוּ'. וְהָיָה קוֹרָא
 תַּמָּה עַל עֲצֻמוֹ עַל שְׁעוֹשָׂה דְּבָרִים מְשֻׁנָּים וְנִפְלְאִים כְּאַלְהָה וְכוּ'. עֲנִיתִי
 וְאָמַרְתִּי לוֹ הֲלֹא מִפְּנֵי מָה נִשְׂאָ מִשָּׂה אִשָּׁה מְבַנּוֹת יִתְרוֹ דִּיקָא. וְכִנּוּנִיתִי

היה פשוט כי כך הוא מנהגי השם ותברך לחבר שני הפכים, כמו משה רבנו עליו השלום הצרך להתחבר ולהתחתן עם יתרו דיקא, שהיה וכו' כמו בן הוא מכרח להתחבר עם אנשים פאלה וכו' והבין.

אחר-כך ענה ואמר להעולם שישבו על השלחן השמעתם מה שהקשה הלא הקשה קשיא גדולה. ענה ואמר אין אתם ראויים כלל לעדות. ולא הבננו מה ענין העדות. ואמר שיהיה לזכרון כי יאמר על-זה תרוין, אך לעת עתה היה צריך לקח אתכם לעדות אך וכו', ואמר הלא בלא זה אי אפשר לכתב עכשו אך מסתמא תזכרו זאת.

גם בשבת בבקר ספר עוד מזה מענין הקשיא הנ"ל, וחזר ואמר שהקשיתי קשיא גדולה מאד. ואמר הידעת תרוין. ואמרתי שאצלי אינו קשה כלל על משה רבנו ע"ה, ואמר אם-כן אתה מתרין קשיא בקשיא אחרת, ואמר שפונתי ענין מחשבתו. כי הוא הולך עם ענין זה כמה זמן שהוא מבקש ומתפלל לידע תרוין על ענין זה, ועכשו הקשה הוא קשיא זו. וכך אמר בפני העולם עלין ואתם אינכם יודעים כלל הענין רק בענין המחשבה זו אני הולך זמן רב וכבר התפללתי הרבה על-זה, ולא בלבד התפללות שהכל מתפללים הינו שחרית מנחה וערבית, רק חוץ מזה כמה וכמה תפללות התפללתי על זה כי הייתי רוצה שיודיעו לי ענין זה מן השמים, דהינו שאשמע קול ודבור מן השמים להשיבני על ענין זה. אבל על-ידי בני אדם אינו רוצה שישבו לו. אחר-כך הניח והקל בקשתו ובקש על-כל-פנים שיודיעו לו על-ידי שליח. אחר-כך בקש שעל-כל-פנים יודיעו לו על-ידי חיות ועופות, אבל על-ידי בני אדם אינו רוצה ועדין לא הודיעו לו. ואמר לנו אתם

אנשים קטנים במעלה מאד ואין לי עם מי לדבר. אך אף-על-פי-כן אף-על-פי דאיהו לא חזי מולה חזי. אחר-כך אמר אני מקבל לעדים את וכו' ואמר בלשון אשכנז: "איך בגרים מיד מיט אייערע" ולא סים.

ונראה הפונה שלו היתה עם הנשמות שלנו, וכיוצא בדברים אלו דבר עוד מזה הרבה על השלחן בליל שבת, וביום שבת והפליג מאד בענין הקשיא הנ"ל והדברים סתומים וחתומים:

רה

(כא) שמעתי מאיש אחד מאנשי-שלומונו כשנסע עמו מאומין לטירהאויצע בקנין תק"ע הנ"ל היה מדבר עמו מענין עצמו, ואמר תמה אני כמו שאין לנו חלק בעולם הזה כלל. אף-על-פי-כן בכל מקום שאנו באין יש לנו מקום והכל שלנו. ושאל לו הלא להעולם יש להם חלק בכם, השיב לו ודבר עמו כמה דבורים, ובתוך דבריו ענה ואמר, המנהיגים המפרסמים של עכשו הקטנים במעלה אינם משיגים ויודעים כלל מה אני עושה באומין. אלו היו יודעים גדל יקר תפארת החדושין והצורפים והשיעשועים הנעשים בכל עת ובכל שעה ובכל רגע, והתפלות העולים בכל פעם ופעם, ובכל פעם נעשים צורפים וחדושים יקרים ונפלאים ביותר, והאריך מאד והפליג בצחות לשונו דברים נוראים כאלו.

ותכן הדברים היוצא מכלל דבריו הקדושים, כי בכל מקום שיש קבוץ של ישראל אשר הם נקראים בחינת אבני קדש בבחינת (איכה ה): "תשתפכנה אבני קדש" וכו', והנה שתי אבנים בונות שתי בתים שלש אבנים בונות ששה בתים, ארבע בונות עשרים וארבעה בתים וכו' כדאיתא בספר יצירה, והבתים הם בחינת (ישעיה נו) כי ביתי בית תפלה, נמצא בכל פעם שנתוסף אבן אחת הינו נפש אחד מישראל

נעשה צרוף אחר לגמרי ונתחדש הצרוף לגמרי ונעשים בתים חדשים לגמרי. כי מקדם שהיה רק שתי אבנים היו הצרופים והבתים בחינת הבתים הנעשים על-ידי שתי אבנים. אבל עכשו שנתוסף אבן אזי נעשים בתים אחרים חדשים לגמרי. וכן נתוספים ונתחדשים בתים חדשים יקרים ונפלאים בכל פעם שנתוסף אבן אחת, וכל פעם שנתוסף אבן ביותר נתרבין הבתים ביותר, כמובא שם בספר יצירה עד שששה אותיות בונות כמה מאות בתים ויותר מזה, עד שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב.

ועל-פי זה ראה והבין והבט גדל השיעשועים והצרופים והחדושים והתפלות היקרים ונפלאים ונוראים הנעשים בכל עת ובכל שעה על-ידי נפשות ישראל [על-ידי הצדיק הגדול האמתי העוסק לקבץ נפשות ישראל להכניסם ולקרנם אל הקדשה]. ודע שיש אבנים בחינת נפשות שהם משלכים בחוצות בחינת תשתפכה אבני קדש בראש כל חוצות, אבל בשנתוספין אבנים ונעשין בתים חדשים כנ"ל אזי מכניסין בתוך אלו הבתים את האבני קדש שהיו משלכין בראש כל חוצות, כי נכנסין ונאספין בתוך אלו הבתים החדשים שנעשו כנ"ל והבין. [ועין בהתורה תקעו תוכחה (בלקושי תנינא סימן ח) מענין הבתים עין שם].

ענה ואמר, זה זמן רב שיש לי חלק בתפלות ישראל, כי הלא ראוי להם להצדיקים להסתכל בעצמן מי הוא זה שמתפלל ועם מי מתפללין הלא גם כל התנועות שעושה מי שעושה איזה תנועה בעלמא בתפלה, ואפלו פושעי ישראל הבל על ידי ואמר שענין זה הוא סוד מסודות נסתרים שלו].

[אָמַנָם לֹא בָּאָר רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה מֵה שְׂיִכּוּת עֲנִיָּן זֶה הַנַּ"ל לְאוּמִין דְּדוֹקָא. אִךְ כְּפִי הַמְּבֹאָר לְעִיל מְעַט מְזַעַר מֵה שְׂרַמְזוּ לָנוּ קֶצֶת מֵעֲנִיָּן יְשִׁיבְתוּ בְּאוּמִין כִּי יֵשׁ שָׁם קְדוּשַׁת הַשֵּׁם מְנַפְּשׁוֹת רַבּוֹת שְׁנֵהֲרָגוּ שָׁם, עַל־כֵּי זֶה יְכוּלִין לְהִבִּין מְעַט מְזַעַר קֶצֶת עֲנִיָּן הַנַּ"ל, כִּי הִרְיַגְת יִשְׂרָאֵל חֵם וְשָׁלוֹם זֶה בְּעֲצָמוּ בְּחִינַת תְּשֻׁבַת־פְּכֻנָּה אֲבִי קְדוּשׁ וְכוּ'. אֲבָל עֲדִין הַדְּבָרִים סְתוּמִים וְחִתוּמִים מְאֹד וְאִין אֲתָנּוּ יוֹדַע עַד מָה, אֲשֶׁר־י הַזּוֹכָה לְהַשִּׁיג בְּאַחֲרִית הַיָּמִים מַעֲלַת גְּדֻלַּת רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה וְסוּד הַנְּהַגוּתוֹ אֲשֶׁר פָּעַל וַעֲשָׂה בְּזֶה הָעוֹלָם דְּבָרִים נִפְלְאִים וּמְכַסִּים מִבְּנֵי אָדָם וְנִעְלָמִים מִדַּעַת אֲנוּשֵׁי מְאֹד, וְהַכֵּל לְמַעַן שָׂמוּ הַגְּדוּל וְהַקְּדוּשׁ יִתְבָּרַךְ]. וְאָמַר אֲזִי אֲשֶׁר־יְכֶם שְׂיֵשׁ לָכֶם רַב כְּזֶה אֲנִי מְקַנָּא אֶתְכֶם. עַכְשָׁו כְּבָר קִשָּׁה מְאֹד שְׂיִתְקַרַב עוֹד אֶחָד:

רו

(כב) בְּעֲנִין הַמְּלִיצָה [הֵינּוּ בְּעֵלֵי לְשׁוֹן וּמְלִיצָה] אָמַר שֶׁהָאָדָם כְּשֶׁנִּפְטָר נַעֲשֶׂה תַּכְרָף מְלִיץ כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב (אִיּוֹב ל"ג): "אִם יֵשׁ עָלָיו מְלֶאֶךְ מְלִיץ אֶחָד". כִּי בְּאַמַּת מְלִיץ הוּא גַּם־כֵּן בְּחִינַת לְשׁוֹן וּמְלִיצָה מִמַּשׁ. כִּי גַם הַמְּלִיץ שְׂרוּצָה לְהַמְּלִיץ וּלְלַמֵּד זְכוּת עַל אֶחָד, הוּא צָרִיךְ לִזְמַר מְלִיצָתוֹ בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה. כִּי זֶה הַרְוּצָה לְלַמֵּד זְכוּת אִם יֹאמַר אֵלוּ הַדְּבָרִים מִמַּשׁ בְּלְשׁוֹן אֶחָד אוֹ בְּסִגְנוֹן אֶחָד לֹא יִפְעַל בְּדְבָרָיו לְמַצֵּא זְכוּת, רַק כְּשֶׁאֲמָרָם בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה בְּאִפְּן שְׂיִקְבְּלוּ דְבָרָיו. וּבְשִׁבִיל זֶה נִקְרָא מְלַמֵּד זְכוּת מְלִיץ, כִּי צָרִיךְ לִזְמַר בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה. וְאִפְּלוּ תַתְּקַצ"ט בְּאוֹתוֹ מְלֶאֶךְ וְכוּ' כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שְׁבֵת ל"ב). כִּי בְּאַמַּת הַדְּבָר וְהַמְּלִיצָה יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוּל לְפַעַל וּלְעוֹרָר, כִּי אִם יֹאמְרוּ לְאָדָם סְתָם שְׂאֶחָד נִפְטָר לֹא יִבְכָּה כָּל כָּךְ, אֲבָל אִם יֹאמְרוּ לוֹ בְּדְבָרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת וּבְדְרָכֵי הַמְּלִיצָה יֵשׁ בְּזֶה כַּח לְעוֹרָרוֹ לְכַבּוֹת בְּנִרְאָה בְּחוּשׁ, כִּי הַדְּבָר

יש לו כח גדול. אך יש מליצים פושעים בחינת (ישעיה מ"ג): "ומליציך פשעו בי". [פנהוג עכשו עלפי רב שרב המליצים הם אפיקורסים גדולים]:

רז

(כג) אָמַר בְּבֵית רַנ"נ שְׂיֵשֵׁב שָׁם בְּשִׁכְנוֹת, עָנָה וְאָמַר מֵעוֹלָם לֹא יִשְׁבְּתִי בְּשִׁכְנוֹת, וְעָתָה אֲנִי שׁוֹבֵן רְאוּי שְׂיִתְבַּטַּל הַחֹלְאֵת שְׁלִי. וְאָז אָמַר פֶּסוּק זֶה (ישעיה ל"ג): "וּבֹל יֹאמַר שׁוֹבֵן חֲלִיתִי", בְּדַבְּרֵי צָחוֹת שְׁקוֹרִין וְעַרְטִיל, הֵינּוּ שְׂמַחֲמַת שֶׁהוּא שׁוֹבֵן רְאוּי שְׁלֵא יִהְיֶה חוֹלָה. וְנִתְבַּהֲלוּ הַשּׁוֹמְעִים וְנִפְלְאוּ בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד. כִּי כְּשִׁיצָא מִפִּי הַדְּבָר הַקְּדוֹשׁ יֵצֵא בְּכָל מִינֵי חַן אֱמֶת וְקְדוּשׁ מְאֹד. אַחֲר־כֵּן זְכִינוּ לִשְׁמַע תּוֹרָה נוֹרְאָה בְּרֵאשִׁי-הַשָּׁנָה עַל-זֶה וְהוּא מְחַבֵּר לְהַשִּׁיחָה שֶׁל הַבְּתִים הַגְּ"ל. (ועי' לקושי מוהר"ן חלק ב' סימן ח' אות ז). וְאִם עֵינֵי שְׂכָל לֶךְ תִּבְיֵן מַעַט עַד הֵיכֵן הָיָה מְגִיעַ שִׁיחוֹתָיו וְדַבְּרוֹרֵיו הַקְּדוּשִׁים בְּפֶרֶט דְּבַרֵי צָחוֹת שְׁלוֹ:

רח

(כד) אָמַר מִתְחִלָּה הָיָה הָעוֹלָם תָּהוּ וְאַחֲר־כֵּן בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וְצָרִיכִין לְבַאֵר עֲנִינֵן זֶה לְעֲנִינֵן מָה נֶאֱמַר.

(אָמַר הַמַּעֲתִיק שְׂמַעְתִּי מִהֶרֶב רַבִּי נִפְתָּלִי זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, שְׁפַעֵם אַחַת אָמַר לְפָנַי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שְׁחַמְגִיד מִטְּרָאוּיָצֵעַ הַקְּשָׁה עָלָיו שְׂתִי קְשִׁיּוֹת א' עַל מָה נִתְיָשֵׁב תְּחִלָּה בְּבֵית רַבִּי נַחֲמָן-נִתֵּן וְאַחֲר־כֵּן בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׂמוּאֵל. כִּי לְכַאוֹרָה הָיָה צָרִיךְ לְכַנֵּס בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף-שְׂמוּאֵל מִדְּ כִּי הוּא אִישׁ כְּשֵׁר וְכוּ', שְׁנִית הַקְּשָׁה עַל מָה הוּא מְקַרֵּב וּמְדַבֵּר עִם הַקְּלִי עוֹלָם שֶׁהָיוּ שָׁם בְּאוּמִין. וְהַשִּׁיב לוֹ רַבְּנוּ ז"ל בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן, מָה שֶׁהַקְּשָׁה רֵאשׁוֹנָה הִיא קְשִׁיאַ יִשְׁנָה מְכַבֵּר לְמָה הָיָה מִתְחִלָּה הָעוֹלָם תָּהוּ וְבָהוּ, וְאַחֲר־כֵּן נִבְרָא הָעוֹלָם בְּשִׁלְמוֹת, הָיָה לוֹ לְהַשֵּׁם

יתברך לברא העולם במלואו ושלמות מיד. והשנית גם כן אינו קשיא כלל מאחר שהצדיקים וכו' אינם מתקרבים אלי, אני מכרח לקרב הרשעים וקלי עולם אולי אעשה מהם אנשים פשרים באמת. ובאמת הודו בעצמם ולא בושו אלו הקלי עולם שאלמלי לא נפטר רבנו ז"ל בזמן קרוב כל כך לכניסתו לאומין, היו בודאי חוזרים בתשובה שלמה באמת.

עוד שמעתי אז מהרב רבי נפתלי הנ"ל שפעם אחת שאל הוא בעצמו את פי רבנו זכרנו לברכה במה יש לאלו הקלי עולם איזה שיכות והתקרבות אליו מאחר שבאמת הם רחוקים מקדשתו מאד מאד בלי שעור ובלשון אשכנז: "מיט וואס האלטיין זיי זיך אין אייך", והשיב לו רבנו זכרנו לברכה במה יש לכם שיכות והתקרבות אצלי הלא אתם אצלי רק כמו נוצות שעל הבגד שפשוט עליהם מיד פורחין ונסתלקין מעליו. ובלשון אשכנז: "אלא מאי מיט וואס האלט איר זיך איר זענט נאר אזוי ווי פערדין אוף אקאפטין מען טיט אפלאז עוא פליען זיין זיך":

רט

(כה) אמר אלו הקלי עולם הנכנסין אצלי כבר הם מלאים חרשות והם אינם יודעים כלל מהו חרטה וכו' בגדפס בהשיחות (סימן ט):

רי

(כו) באומין דבר עמי מענין נסיעתו, ואמר לי אז יש דרך בזה מבית לחוץ, ומשם אל החר, ומשם לסבב דרך הגהר הקטן, והנשר ומשם לבית רבי שמעון ומשם לבית רבי זליג ומשם לאומין. כי בדרך זה יצא לאומין, כי בעת השרפה בליל שבת קדש ברח פתאום בשעת שנעשה רעש השרפה, שהיה יושב אז בסעדתו בליל

שַׁבַּת וְאָמַר אִזּוּ שְׂאִינֵנוּ יוֹדַע כָּלֵל וְכוּ' וּבִתּוֹךְ שֶׁאָמַר דְּבָרִים אֵלּוּ נַעֲשֶׂה רַעֲשׁ שֶׁל הַשְּׂרָפָה וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "שׂוֹיִן שׂוֹיִן" [בְּכָר כְּבָר] וְתַכְרָף בְּרַח מִבֵּיתוֹ לַחוּץ. וְרִיז סְמוּךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וּלְשֵׁם הַבֵּיאוֹ לוֹ אֵיזָה מִלְבוּשׁ עִם עוֹרוֹת שְׂלֵא יִתְקַרֵּר חֵם וְשָׁלוֹם מִחֲמַת שְׁהִיָּה אִזּוּ חָלוּשׁ מְאֹד. וְאַחֲר־כֵּךְ עָבַר הַנְּהַר הַקָּטָן בְּרִגְלָיו בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וְעָלָה עַל הַהַר הַגְּבוּהָ לְמַעַלָּה וַיֵּשֶׁב שָׁם, וַרְאָה מִשָּׁם כָּל הַשְּׂרָפָה עַד שְׁנִשְׂרָף בֵּיתוֹ. וְהַסְפְּרֵי תוֹרוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ מִבֵּית-הַכְּנֶסֶת וּמִבֵּית-הַמִּדְרָשׁ הָיוּ מְנַחִים סְמוּכִים אֶצְלוֹ. וְגַם כַּמָּה נַפְשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁבְּרָחוּ גַם-בֵּן לְשָׁם. וְאַנְחֵנוּ הַצְּלָנוּ כָּל מַה שְׁהִיָּה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, לֹא נִשְׁאַר שׁוּם דְּבָר מִרְכוּשׁוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, כִּי אֶת הַכֹּל הַצְּלָנוּ בְּעֶזְרַת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ.

וְאַחֲר־כֵּךְ סְמוּךְ לְאוֹר יוֹם שַׁבַּת קָדָשׁ בָּאתִי אֶצְלוֹ, וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם בְּשִׂמְחָה יוֹשֵׁב וּמְסַתְּבֵל עַל הָעִיר וְעַל בֵּיתוֹ שְׁנִשְׂרָף. וְאַחֲרֵי כֵּךְ הוֹלַכְתִּי אוֹתוֹ לְתוֹךְ בֵּית בְּקִצָּה הָעִיר שֶׁנִּצְלַל מִהַשְּׂרָפָה. וְהִלְךְ עִמִּי סְמוּךְ לְהַנְּהַר הַקָּטָן עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה, עָנָה וְאָמַר מִי הָיָה אוֹמֵר וְכִי עָלָה עַל הַדָּעַת שֶׁאַנְחֵנוּ גִלְךָ בְּלֵיל שַׁבַּת קָדָשׁ סְמוּךְ לְאוֹר יוֹם בְּזָה הַדְּרָךְ עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה.

וְאַחֲר־כֵּךְ בָּאנוּ לְבֵית רַבִּי שְׁמַעוֹן וַיֵּשֶׁב שָׁם כָּל יוֹם שַׁבַּת קָדָשׁ. וּבַיּוֹם רִאשׁוֹן יָצָא מִשָּׁם וְהִלְךְ לְבֵית רַבִּי זְלִיג שֶׁנִּשְׁאַר גַּם-בֵּן בְּקִצָּה הַשְּׂנִי שֶׁל הָעִיר. וְשָׁם יָשָׁב כָּל יוֹם רִאשׁוֹן עַד שֶׁבָּא הַיְדִיעָה מֵאוּמִין שֶׁיִּסַּע לְשָׁם, בָּעֵת שֶׁהָיָה נֶעַ וְנָד, וְכָל הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ וּמִטְּלִמְלָיו הַכֹּל הָיָה מְנַח מִפְּזֵר בְּתוֹךְ הַבֵּית. וּבְעֵת שֶׁבָּא לוֹ הַיְדִיעָה שֶׁיִּסַּע לְאוּמִין עָמַדְתִּי אִזּוּ לְפָנָיו, וְנִתְבַּהֵל אִזּוּ מְאֹד וְנִתְלַהֵב לְפָנָיו מְאֹד.

אַחֲר־כֵּךְ בַּיּוֹם שְׁלִישִׁי נָסַע לְאוּמִין. אַחֲר־כֵּךְ אָמַר (הַנְּזָכָר לְעִיל) שֶׁיֵּשׁ דְּרָךְ בְּזָה מִבֵּית לַחוּץ וְכוּ' וּמִשָּׁם לְאוּמִין וְכוּ' כַּנ"ל. הֵינּוּ כִּי

על היד שהיה אצל המלך המבאר בהמעשה של הבעל תפלה, שם היו מצירין כל הדרכים שבעולם, על-כן אמר שגם יש דרך כזה. כלומר שבודאי גם דרך זה היה מציר שם על אותו היד הינו מהבית לחוץ ומשם להחר ומשם להבתים הנ"ל ומשם לאומין. אשרי מי שיזכה להבין זאת לעתיד, כי בענין נסיעתו יש סודות נוראות בכל פסיעה ופסיעה. כי בכל נסיעותיו הקדושות יש רזין עלאין גבוהים מאד, מכל-שכן בנסיעה האחרונה הזאת שנסע להסתלק שם אשר לא יכלה רעיון סודות נפלאות עצומות ונסתרות רבות שהיה בכל פסיעה ופסיעה ובכל ענין וסבה של עניני הסתלקותו:

ריא

(כו) בתחלת כניסתו לאומין בא אליו איש אחד שהיה קצת מקרב לרבנו זכרנו לברכה ואמר לו שאנשי הבית המדרש דשם מתנצלים על שלא באו כלם לקבל פנים ואמר איזה תרועים על זה. ענה ואמר הוא זכרנו לברכה חסידים חדשים איני מבקש עוד. אם יהיו אנשי-שלומו הישנים המקרבים מכבד אנשים בשרים באמת מה טוב. ואם לאו די לעולם אני לבר "פאר גויט בין איך אליין גינוג":

רבי

(כח) אחר שבועות באומין כשנכנס בבית רבי יוסף שמואל התחיל לומר תורה ולא סים, ולא הייתי אז ושמעתי שהזכיר אז שעל המפרסמים של שקר שיש להם שם ופרסום בעולם נאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו. גם הזכיר שיש צדיקים אמתיים שנתעלם שמם דהינו שאין להם שם ופרסום כראוי להם שזה בחינת (שמות א): "זה שמי לעלם" ולא זכיתי לשמע ענין זה כלל מפיו הקדוש:

ריג

(כט) בעת שישב באומין אמר לר' נפתלי מי יודע מה זאת עשינו פה באומין שאנו מכרחים עכשו להתעבב בכאן כל כך. כי הדבר נראה שאין אנו יכולים לצאת מכאן כי תפסו אותנו לכאן ואין רוצים להניח אותנו מפה:

ריד

(ל) בעת שהיה לו החולאת של ההוסט [שעול] שנסתלק על ידי זה אמר פעם אחת להצדיק המפרסם המגיד-מישרים מטירהאויצע אם היו יודעים העולם איך הם צריכין אותי. היו כלם נופלים על פניהם ומבקשים ומתחננים להשם יתברך שאשוב לבריאותי, כי כל העולם צריכין אותי מאוד מאוד עד שאי אפשר להם כלל להיות בלעדני:

רטו

(לא) ליל שבת נחמו תק"ע באומין אחר קדוש אמר תורה מענין פשיטותו, הינו מה שהוא לפעמים איש פשוט שקורין פראסטיק, שהוא מחיה עצמו אז בעת פשיטותו מהדרך שנסע לארץ ישראל. ובאר הענין כמובא בספרנו (בסימן ע"ח בלקוטי תניינא) עין שם.

ואמר - שאינו יודע כלל ונשבע בשבת קדש, ואמר בזו הלשון אני נשבע בשבת קדש שאיני יודע כלל עכשו. ואחר כך אמר שהוא עתה ירא שקורין פרום, ושמה, ואמר אשרינו שהשם יתברך היטיב עמנו מאוד שזכינו לקדשת ישראל. ואמר שיש לו שמחה גדולה על שזכה להיות בארץ ישראל כי כמה מניעות וכמה בלבולים וכמה

מחשבות וכמה עבובים וסכסוכים היו לו על ענין הנסיעה לארץ ישראל, ומניעות מחמת ממון, והוא קפץ על כלם ונמר העבדא בשלמות, שהיה בארץ-ישראל.

ואמר זה אני מאמין וגם אני יודע הרבה בענין זה שכל התנועות וכל המחשבות וכל מיני העבדות שעושין בשביל איזה עבדא שבקדשה אין שום תנועה ולא שום מחשבה נאבדת כלל, והכל נרשם למעלה לטובה. אשרי בשזוכין לקפץ ולדלג על כל המניעות וזוכין לגמר ולעשות איזה עבדא טובה.

והיה אז בשמחה גדולה ונער ברבי נפתלי על שהיה בוש קצת לנגן אז ואמר מה יש לנו להתבייש כל העולם לא נברא אלא בשבילנו. "נפתלי וואס האבין מיר זיך צו שעמין בשבילנו נברא העולם", והיה אז בשמחה מאד:

רמז

(לב) על ענין חכמת השיר והמליצה הנקרא בלשונם פאזיא אמר מי שאינו יכול פא זיא [הינו למאס בתאות המשגל פראוין] אינו יכול פאזיא. בי (משלי כ"ט) רועה זונות יאבד הון, ואל תקרי מהונך אלא מגרונך נמצא שרועה זונות יאבד את הקול והשיר. ועל-כן מי שאינו יכול פא זיא שיהיה אצלו נמאס ופא ואיזה זיא שתהיה, יהיה אצלו נמאס ופא, אינו יכול פאזיא והבן. >זה אמר גם-כן בליל שבת נחמו הנ"ל, ודברי צחות הם מענין גדל התפארותו בבטול תאוה זאת בתכלית, וגם זה שיד להתורה ואתחנן פראסטיק הנ"ל כמובן בהראשי פרקים שמצאנו בכתיבת ידו הקדושה השייך להתורה הזאת המתחלת מתנת חנם וכו' שמדבר שם משמירת הברית. ועוד ראינו כמה ענינים נוראים ונפלאים אז, מלבד מה שנעלם ממנו הנסתרות לה' אלקינו:

ריז

(לג) באומין נתאכסן תחלה בעת ביאתו לשם בבית רנ"ג וישב שם מן ה' איר עד אסרו חג שבועות, ואני הייתי עמו שם כל אותן הימים. והיה מבקש שימצאו לו איזה דירה לדור שם עם בני ביתו, והיינו מחפשים בשבילו בכל העיר איזה דירה שתהיה טובה לפניו, ולא נודמן דירה ברצונו פראוי לו. ופתאום בא איש אחד וכו' ואמר שהוא נותן לו בחנם דירתו שהיא דירה נאה וטובה לפניו מאד מחמת שיש שם כמה חדרים. וגם יש שם גן לפני החלונות שכל זה טוב לענין החולאת הקשה שהיה לו שהיה צריך דירה גדולה שיהיה לה אויר הרבה. אך לא אסתעיא מלתא אז שיכנס באותה הדירה ונכנס בבית רבי יוסף שמואל ששכרו עבורו, ונכנס לשם ביום אסרו חג שבועות הנ"ל וישב שם כמה שבועות.

ואמר לי רבנו זכרוננו לברכה גם זה יהיה מעשה בימים הבאים מה שפתאום בא אחד הנ"ל ורצה לתן לו דירתו בחנם, אשר לא היה לו שום הפרות עמו מכבר. ובבית רבי יוסף שמואל ישב שם עם קצת אנשי ביתו, אבל לא היתה הדירה טוב לפניו כלל כי לא היה שם אויר טוב ורחב כמו שהיה צריך. ויצא משם בתחלת החדש מנחם אב ונכנס לבית האיש הנ"ל שבקש אותו כנ"ל. ותכף שנכנס לשם בא אליו איש אחד מאומין והתחיל לברכו שישב שם לארץ ימים כנהוג. ואמר שבדאי דירה זו טוב לפניו מחמת שיש שם אויר נאה.

ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר והראה באצבעו לחוץ ואמר הראיתם הן הנה כמה הוא טוב ויפה "וויא גיפעלט אייך דער גארטין" [איך מוצא הן בעיניך הן] והיה האיש ההוא סובר שמשבת את הן שלפני החלונות. השיב רבנו זכרוננו לברכה, והראה באצבעו על הבית

החיים, כי הבית החיים הנה נראה שם ברחוק מתוך החלונות, כי הנה עומד בנגדו. ואמר על זה הגן אני אומר. ענה ואמר אין אתם יודעים גדל יקרת מעלת קדשת זה הבית החיים דפה, כי הוא יקר וקדוש מאד. וכן כמה וכמה פעמים הנה מדבר עם כמה אנשים, והפליג מאד בשבח הבית החיים של אומין. כי מנחים שם כמה קדושים אלפים ורבבות. כי שם היתה ההריגה הגדולה בעת הבריחה שנהרגו שם אלפים ורבבות נפשות קדושים מישראל, והיה שם קדוש השם הרבה מאד. וכמה פעמים אמר בפרוש לפני ולפני עוד כמה אנשים שטוב לפניו לשכב שם. מחמת שהיה שם קדוש השם הרבה מאד, ואחר כך נתקיימו דבריו כלם ונסתלק באומין בבית האיש הנ"ל שנתן לו דירתו כנ"ל, אז המה ראו בן תמהו והבינו כלם שכל עקר ביאתו לאומין הנה בשביל להסתלק שם. באשר נשמע מפיו בפרוש כמה פעמים.

ובענין ישיבתו באומין לא תפלא און משמע מה ששמענו קצת מעט מזעיר בטפה מן הים מפיו הקדוש, ומה שהתנוצץ לנו בשכלנו איזה התנוצצות בזה כפי הדברים ששמענו ברמז מפיו. כי עשה שם באותו הקיץ שישב שם תקונים עצומים נפלאים ונוראים מאד, ושם עסק ביותר ויותר בענין תקון הנשמות כפי המובן מהמעשה שספר לפנינו בכניסתו לשם (עין לעיל קצו). וקדם הסתלקותו הזכיר אותי אז מעשה זה ואמר הזכרת מעשה שספרתי לך וכו' כנ"ל.

שוב שמעתי מאיש אחד שנסע עמו זכרונו לברכה בעת שיצא מזלאטיפאליע לדור פה ברסלב, ואז בדרך נסיעתו עבר דרך אומין, ומדי נסעם בכניסתם לעיר עברו סמוך אצל בית החיים. ענה רבנו ז"ל ואמר, כמה נאה ויפה לשכב על בית החיים הזה. וכשמעי

זאת עמדתי מרעיד כי עתה אנו רואים שנה כמה שנים מקדם עלתה זאת במחשבה, ונדע לו שמקום מנוחתו יהיה באומין, כי בעת שנכנס לברסלב היה כמה שנים קדם הסתלקותו. וכל מה שעבר עליו מיום שנכנס לברסלב עד יום הסתלקותו, וכל מה שפעל באלו השנים אפלו כפי מה שהתנוצץ בדעתי לא יספיקו כל אילי נביות לבאר אפס קצה מהם. ועצת ה' לעולם תעמד, כי סוף כל סוף נשארה המתנה טובה בידינו מאחר שזכינו שהחמדה ננוזה ננוזה בסביבותינו באומין כאשר עלתה במחשבה לפניו זה כמה. ועל ידי זה עדין יש לנו תקנה לזכות לכל הטוב אשר חפץ להיטיב עמנו לנצח. ודבר אלקינו יקום לעולם. ובכל זה יש בלבי הרבה אך אי אפשר לבאר מחמת חשכת העולם:

ריח

(לד) באומין קדם ראש השנה האחרון היה מספר עם אנשים שלו מענין הסתלקותו, שכבר הוא אצלו שלש שנים אחר הסתלקותו כי מעת שבא עליו החולאת הוא נחשב בעיניו שכבר נסתלק מן העולם, ואמר שאינו יודע באיזה זכות הוא חי בגם כל שלש שנים אלו וכו' אז ספרו אנשיו עמו והיו מתאנחים מאד כי מה נעשה ועל מי יעזב אותנו. והשיב רק אתם תחזיקו עצמכם ביחד, אז תהיו אנשים כשרים. ולא כשרים בלבד אלא אפלו צדיקים וטובים תהיו. כי השם יתברך יעזר לי בודאי שיהיה ברצוני כאשר רציתי מכבר, כי בעזרת השם גמרתיו ואגמר ברצוני בודאי "בעזרת השם איך האב אוים גיפירט אין וועל אוים פירן". ואמר שכל מי שייגע ויתחבר לאחד מאנשי שלומנו בודאי יהיה איש כשר באמת, ולא איש כשר בלבד אלא אפלו צדיק גמור כמו שאני רוצה. ועין לקמן בענין מעלת המתקרבים אליו (משלי י"ח):

ריט

(לה) כל ימי הקיץ הנ"ל היתה מצפפה מאד שנהיה שם בראש השנה כי העקר הוא אצלו ראש השנה, ואמר שכל עסקו הוא ראש השנה. ובימי חג השבועות נתקבצו לשם גם כן הרבה מאנשי שלומנו והיו סבורים שיאמר תורה באשר היתה מנהגו בכל חג השבועות, אבל לא אמר אז שום תורה בשבועות הנ"ל, ואמר אז שאין אתם חוטאים כל כך במבאר לעיל (סימן רב). אבל בראש השנה אמר תורה נפלאה שם באומין, והיא תקעו (בלקושי תנינא סימן ח) המתחיל אף על פי שתוכחה דבר גדול.

ובראש השנה ביום הראשון שחל אז בשבת קדש אחר אכילת סעדת שחרית שאז היתה דרכו להתחיל להכין עצמו לומר תורה, כי אמירת התורה בראש השנה ובשבועות היתה תמיד בין השמשות של יום השני הינו שהתחיל בסוף יום הראשון דיום טוב ונמשך הרבה לתוך ליל השני. ואז באותו ראש השנה בעת שהיה צריך להכין עצמו לומר תורה התחיל להתגבר עליו חלי ההוסט בהתגברות גדול מאד והתחיל לפלט דם הרבה על ידי ההוסט מה שלא היה בן זמן רב, כי אף על פי שההוסט לא פסק ממנו כל ימי חליו, שנמשך יותר משלש שנים אבל לא היה ההוסט כפי-אם עם לחות אבל לא עם דם. והתגבר עליו ההוסט עם יציאת דם הרבה מאד, והיה פולט דם הרבה כמו קלוח מים ממש אשר לא יאמן, כי יספר כי נתמלאו כמה בלים מדמו והיו לו הקאות הרבה, ואמר שמעולם לא היו לו הקאות כפי-אם אז באותו העת. ותקף התגברות החולאת אז היתה בלי שעור עד שכמעט היתה נסתלק אז.

ונמשך כמה שעות עד שנעשה לילה, ונמשך גם לתוך הלילה איזה שעות, ואנחנו כבר היינו עומדים מוכנים בבית אחר והיינו

מַצְפִּים שְׂיִכְנַם וַיֹּאמֶר תּוֹרָה. וְהֵינּוּ שָׁם אַנְשֵׁים רַבִּים מְאֹד כַּמָּה מְאוֹת אַנְשֵׁים, הֵן אוֹרְחִים אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיוּ אִז רַבִּים מְאֹד כַּמָּה מְאוֹת, חוּץ שָׂאָר אַנְשֵׁי הָעִיר שֶׁבָּאוּ גַם־בֶּן לְשִׁמְעַת תּוֹרָה מִפִּי הַקְּדוֹשׁ. וְהָיוּ עֵינֵינוּ כָּלוּת כָּל הַיּוֹם שְׂיִכְנַם, וְהָיָה שָׁם דַּחַק גָּדוֹל שְׁלֵא הָיָה אֶפְשָׁר לְסַבֵּל, וּכְמַעַט הָיְתָה סַכְּנוֹת נִפְשׁוֹת מִגְּדֹל הַדַּחַק, וְנִמְשָׁךְ לְתוֹךְ הַלְּיָלָה וְעַד־יָן לֹא נִכְנַם מִחַמַּת הַתְּנַבְּרוֹת הַחוֹלְלָת מְאֹד.

אַחֲר־כֵּן שָׁלַח לְקַרְא אוֹתִי וּבֵאתִי אֵלָיו, וּבְכֵר הָיוּ גֵרוֹת דּוֹלְקִים בְּחֶדְרוֹ וּקְצַת אַנְשֵׁים עוֹמְדִים לְפָנָיו הֵינּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאַחִיו רַבִּי יִחִיאֵל ז"ל וְעוֹד מְעַט אַנְשֵׁים. וְשָׂאל אוֹתִי מַה לַעֲשׂוֹת כִּי אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לומר תּוֹרָה. וְהִתְחַלֵּתִי לְדַבֵּר עִמּוֹ הֲלֹא גַם כְּשֶׁבִאתֶם מִלְּמַבְרַגְּ הָיָה גַם־בֶּן בְּלִתִּי דֶרֶךְ הַטָּבַע שֶׁתֹּאמְרוּ אִז תּוֹרָה, כִּי גַם אִז הָיָה חֲלָשׁ מְאֹד, וְאַף־עַל־פִּי־בֶן אֲמַרְתֶּם תּוֹרָה אִז הִרְבֵּה בְּרֵאשֵׁי־הַשָּׁנָה. וְעוֹד כִּי־צֵא בָּוָה דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ.

עָנָה וַיֹּאמֶר אִם־בֶּן אֲמַסֵּר נִפְשִׁי. וְהָרִים יָדָיו כְּמַדְבַּר הַרִינִי מוֹכֵן לְמַסֵּר נִפְשִׁי בְּשִׁבִיל לומר תּוֹרָה. וְשָׁלַח אוֹתִי לַעֲשׂוֹת לוֹ מְקוֹם שָׁם לְהַעֲמִיד הַכֶּסֶף סָמוּךְ לַפֶּתַח. כִּי אוֹלֵי יִהְיֶה הַהִכָּרַח לְהוֹצִיאֻ אוֹ בְּאִמְצַע חֵם וְשָׁלוֹם, וְכֵן עָשִׂינוּ. וְאַחֲר־כֵּן נִכְנַם בְּחִלְשׁוֹת גָּדוֹל מְאֹד וְעָלָה וַיֵּשֶׁב עַל הַכֶּסֶף הַגְּבוּהָ שֶׁעָשׂוּ בְּשִׁבִיל אֲמִירַת הַתּוֹרָה וַיֵּשֶׁב קִצָּת.

וְאַחֲר־כֵּן אָמַר תּוֹרָה נִפְלְאָה הַנִּלְ בְּקוֹל נְמוֹךְ. וּכְשֶׁהִתְחִיל לומר לֹא הָיָה שׁוֹם דֶּרֶךְ הַטָּבַע שְׂיִוִּכַל לְסַיֵּם כִּי כְּמַעַט לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְדַבֵּר אֶפְלוֹ דְּבוּר אֶחָד מֵעֲצָם חִלְשׁוֹתוֹ, מְכַל־שָׁבֵן לומר תּוֹרָה גְבוּהָה וְגִדּוּלָה כְּזוֹ. אֵךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרוֹ וְנֹמַר כָּל הַתּוֹרָה בְּשִׁלְמוֹת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם עַד הַסּוּף. רַק סִיּוּם הַפְּרוּשׁ עַל הַפְּסוּק תִּקְעוּ לֹא אָמַר אִז רַק אַחֲר־יוֹם־כַּפּוּר. גַּם הָיָה שָׁם דַּחַק גָּדוֹל וְרַעַשׁ גָּדוֹל בְּעֵת

אמירת התורה, כי מגדל רבוי העם לא היה אפשר להשקיטם לגמרי
 מה שלא היה בן בשום פעם. כי תמיד בכל עת שאמר תורה, היו
 שותקים ושוקטים כלם בנהוג, אבל אז אף-על-פי שהשקיטום
 והשתיקו אותם בתחלה בנהוג, אף על-פי-כן בכל פעם נתעוררו
 באמצע מעצם הדחק שלא היה אפשר לסבל. וכמה אנשים היו בסכנה
 אז וכמעט שנפלו חלשות ויצאו במהרה לחוץ. ואף-על-פי-כן זכינו
 שגמר אז כל התורה באריכות גדול מאד, אשרי עין ראתה זאת:

רב

(לו) בערב-ראש-השנה דבר עמנו מהרב מברסלב שלא היה על
 ראש-השנה אז באומין, ואמר לנו מה
 אמר לכם אין דבר גדול מזה, הינו להיות אצלי על ראש-השנה.
 אף-על-פי ששאר צדיקים אינם אומרים כך, כי אצלם אינו חיוב גדול
 כל כך להיות אצלם על ראש-השנה, הרי עוד קשיא אחת. וכלומר
 בלא זה כבר מקשים עליו קשיות הרבה תמיד, ויהיה קשה עליו עוד
 קשיא זה גם-כן מה שהוא מזהיר ביותר להיות אצלם על ראש-השנה
 דיקא יותר משאר הגדולים. ואמר שכל עסקו הוא רק ראש-השנה
 והפליג אז מאד מאד להיות אצלם בראש-השנה, ואמר בלשון אשכנז
 בזו הלשון: "וואס זאל איך אייך זאגין קיין גרעסערס דער פון איז ניט
 פארהנדן, אי אנדער איז ניט אזוי, נא איז נאך אקשיא, נאר מיין
 זאך איז ראש-השנה" [מה אומר לכם אין דבר גדול מזה אי [מדוע]
 אחרים אינם אומרים כך נו זה עוד קושיא כל עניני הוא ראש-השנה]
 גם כבר אמר "אויף ראש-השנה דארפן אלע זיין" [על ראש-השנה
 כלם צריכים להיות]. וכל זה היה באומין בראש-השנה האחרון שאז
 דבר עמנו זאת. וגם מכבר דבר עמנו הרבה שהוא מזהיר ומצוה לכל

מי שרוצה לשמע ולצית אותו שיהיה אצלו על ראש השנה. ואמר שהיו צריכין לעשות כרוז וכו' כמבאר במקום אחר (לקמן תג). ודבר מזה הרבה כמה פעמים:

רכא

(לז) בראש השנה האחרון באומין, סמוך להסתלקותו שהיה בבית רנ"נ. והתפללנו בתוך האמבאר [אכסדרא] ואמר שהיו צריכין לחזק אז בתפלה ביותר, ואמר שעכשו ראוי לכם להסתפל יותר פוק חזי מאי עמא דבר. (נראה לעניות דעתי, על דרך שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (ברכות מ"ה) פוק חזי מאי עמא דבר). ובעוונותינו הרבים לא שמנו לב לדבריו הקדושים ולא זכינו להבינם. ובסמוך נסתלק מאור עינינו הודנו פארנו קדשתנו, אבדנו מה שאבדנו. אלו כל הימים היו וכל האגמים קולמוסים וכו' לא יספיקו לבאר אחת מאלף ורבבות מה שהפסדנו בעוונותינו הרבים. או לנו כי שדדנו.

זאת נחמתנו בענינו כי מעט מתורתו הקדושה לא שכחנו. לולא תורתו הקדושה שעשוענו וכו' ועל-כן עדין לא פסקה חס ושלום תקנתנו, עוד נקנה ונזיחל ונצפה לישועות השם כי אין מעצור לה' להושיע עוד ברחמי המרבים, ישוב ירחמנו לשלח לנו בקרוב גואל צדק לאמר זה ינחמנו, בימות עניתנו ישמחנו, אמן בן יהי רצון במהרה בימינו אמן:

רכב

(לח) בראש השנה האחרון שאז התגבר עליו החולאת מאד כנזכר לעיל (סימן ריט). ובליל השני דראש השנה אחר אמירת התורה, אחר-כך התגבר עליו ביותר החולאת שלו. ועמדו קצת אנשים אצלו והיו רצים והולכים במהירות להביא הדאקטיר ולא

יכלו להביאו, כי היה באמצע הלילה. ענה ואמר טוב להודות לה' על שלא בא הדאקטיר. ואמר כל מי שרוצה לחוס על חיו, ותאמין שלא יניח לבוא לשום דאקטיר אצלו, אף-על-פי שאחר-כך יכול להיות שאני בעצמי אצוה להביא לי דאקטיר. אף-על-פי-כן תראו אתם לבלי להניח שיבא אצלי שום דאקטיר, וכן הוה אחר-כך שפעוונותינו הרבים לא קימנו דבריו.

כי אחר-כך בערב סבות שהתנגבר עליו החולאת ביותר. והתחילו בפה אנשים לצעק להביא הדאקטיר, וגם הוא בעצמו צוה להביא הדאקטיר. ואנכי לא רציתי בשום אופן שיביאו דאקטיר אף-על-פי שגראה להאנשים שהוא בעצמו מסכים להביא דאקטיר, אף-על-פי כן ידעתי האמת שבאמת אין זה רצונו כלל, אף-על-פי שעדין לא ידעתי אז כלל מה שאמר בליל השני דראש-השנה הנ"ל שהזהיר לבלי להניח לבוא אצלו דאקטיר, אף-על-פי שיצוה בעצמו כנ"ל כי אני בעצמי לא הייתי אז אצלו בשאמר זאת, אף-על-פי-כן ידעתי בעצמי כפי השיחות הקדושות ששמענו מפיו הקדוש מקדם, שבנדאי באמת אין חפץ בשום אופן את הדאקטיר. רק שהוא מכרח להסכים לקרא דאקטיר מחמת העולם שאומרים להביא דאקטיר ואינו יכול לשנות דעתם. כי כן היה דרכו, אף-על-פי שהוא ידע בעצמו שדבר זה אין טוב לפניו, אף על-פי-כן אם היו אנשים מפצירים לעשות אותו הדבר לא עבר על דעתם.

וכן היה בכמה דברים. והוא בעצמו חשב פעם אחד כמה דברים שעשה בשביל רצון אנשים שהפצירו בו לעשות אף-על-פי שינדע בעצמו שלא יועיל כלל וכו' וכן היה בענין הדאקטיר. ומחמת זה לא רציתי בשום אופן שיקראו דאקטיר, אבל לא היה אפשר להתנגבר לבטל דעתם בפרט שגם הוא זכרונו לברכה היה נראה שפסכים

עמהם, בפרט שהתגבר החולאת מאד, על-כן אחר-כך קראו דאקטיר בערב סבות וכו' והלואי לא היו קוראין אותו כי לא הועיל כלל, וכפי הנראה קרב הסתלקותו. ואז בליל השני דראש-השנה בעת שהתגבר עליו החולאת מאד ענה ואמר להאיש שעמד לפניו אז. הלא מן המיתה כבר אין אני מתירא כלל. ענה ואמר הלא אף-על-פי-כן עשינו איזה דברים בעולם (פלומר מה שתקן והחזיר בתשובה אלפים ורבבות נפשות. הן נפשות בני אדם המלבשים בגוף והן נשמות וכו' אלפי אלפים ורבי רבבות וכו' שעסק כמה שנים לתקנם. וכיוצא בזה שאר תקונים עליונים ונוראים שתקן, וכמה תורות נוראות ומעשיות נפלאות פלאי פלאות שגלה וכיוצא בזה וכו' וכו'). ותפס אז איש אחד וטפח לו בכתפיו ואמר לו בזו הלשון: "אברמיל (פרוש כך היה שם האיש שדבר עמו כי היה שמו אברהם) מיר האבן זיך פארט עפיים גיטאהן אויף דער וועלט" ואברהם, מכל מקום עשינו משהו בזה העולם והבן:

רכג

(לט) סמוך להסתלקותו בעת התגברות החולאת שהיה לו והיה חלוש מאד, וכמעט שנגוע בכל עת, והיינו עומדים לפניו והוא זכרונו לברכה היה יושב על הפסא חלוש מאד והיה מיסר ביסורים גדולים מאד. והיה מדבר עמו בדרך קבלנא על גדל יסוריו. בתוך כך סתם ידיו בחזקה ועשה אגרוף ונענע באגרוף ידיו בכח באומר אף-על-פי-כן כחי חזק בקרבי מאד, ואי אפשר לציר זאת בכתיב. והמובן מדבריו שגם בעצם חלישת הגוף, עדין כחו חזק ואמין, ועדין כחו הולך ומתגבר לגמר הכל פרצונו בעזרת השם ותברך. >סמוך להסתלקותו מאד נכנס אליו רבי מאיר ותפסו בבגדו של צמר (כאומר ברמיה) אה מה חזק וכו':

רכד

(מ) כְּשֶׁהָיָה שׁוֹכֵב וְגוֹנֵחַ גְּנִיחוֹת הַרְבֵּה מְאֹד. אַחֲר־כֵּן עָנָה וְאָמַר אֵין זֶה שֵׁיךְ לִי כִּלְל רַק אַחַד עוֹמֵד וּמְכֹה וְהוּא בְּמָקוֹם שֶׁהוּא:

רבה

(מא) כְּבָר הִבְטִיחַ רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה בְּחַיָּו וַיַּחַד שְׁנֵי עֵדִים כְּשֶׁרִים עַל־זֶה שְׂכָשִׁיכְתְּלָק כְּשֶׁיָּבֹאוּ עַל קְבָרוֹ וַיִּתְּנוּ פְּרוּטָה לְצַדָּקָה (אָמַר הַמְּעַתִּיק: שְׂמַעְתִּי מִהֶרֶב רַבִּי נִפְתָּלִי זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁהוּא הָיָה אַחַד מִשְׁנֵי הָעֵדִים שֶׁיַּחַד רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה עַל עֲנִין זֶה, הֵינּוּ הֶרֶב מוֹרְנוּ רַבִּי אֶהְרֵן זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְהֶרֶב רַבִּי נִפְתָּלִי כְּנ"ל. וְאָמַר אִז רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן כְּשֶׁיָּבֹאוּ עַל קְבָרֵי וַיִּתְּנוּ פְּרוּטָה לְצַדָּקָה בְּעֵבוּרֵי (רְצוֹנוֹ לֹמַר בְּעֵבוּר הַזְּפֹרֶת נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוּשָׁה כְּנֶהוּג, וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ: "אֵין וועט געפיין אפרוטה צדקה פון מייניט וועגין וכו") וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הָעֶשְׂרָה קִפִּיטֵל תְּהִלִּים הַנְּרָשָׁמִים אֲצִלְנוּ בְּשִׁבִיל תִּקּוֹן לְמִקְרָה לִילָה רַחֲמָנָא לְצִלָּן, אִז יִגִּית רַבֵּנוּ עֲצָמוֹ לְאַרְךָ וְלֶרַחֵב, וּבִנְדָאֵי יוֹשִׁיעַ לְזֶה הָאָדָם וְאָמַר שְׂבִיחַת יוֹצֵיא אוֹתוֹ מִהַגִּיהָנָם אֲפִלּוֹ אִם יִהְיֶה אוֹתוֹ הָאָדָם אֵיךְ שִׁיחֶיהָ, אֲפִלּוֹ אִם עָבַר מַה שֶׁעָבַר. רַק מַעֲתָה יִקְבַּל עַל עֲצָמוֹ שְׂלָא יָשׁוּב לְאוֹלָתוֹ חֵם וְשָׁלוֹם.

>שֵׁיךְ לְשִׁיחוֹת הַר"ן, אוֹת קמא, בְּסִפּוּר אֵיךְ שֶׁנִּתְגַּלָּה הַתִּקּוֹן שֶׁל הָעֶשְׂרָה קִפִּיטֵל תְּהִלִּים לְמִקְרָה־לִילָה, רַחֲמָנָא לְצִלָּן. וְכַתֵּב שָׁם: וְאֵלָיו הֵן הָעֶשְׂרָה קִפִּיטֵל תְּהִלִּים: ט"ז, ל"ב, מ"א, מ"ב, נ"ט, ע"ז, צ', ק"ה, קל"ז, ק"נ. וְאָמַרם כְּסִדְרָה שֶׁהֵם כְּתוּבִים בְּתִהִלִּים. עוֹד דִּבְרַ עֲמָהם אִז וְאָמַר: כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּמִלְחָמָה, לֹזְבִשִׁים שְׂרִיזֵן, שְׂקוּרִין "פִּיאַנְצֵעֵר" וְכו'. וְאָמַר שֶׁהוּא תִּקּוֹן הַכְּלָלִי, כִּי כָּל עֶבְרָה יֵשׁ לָהּ תִּקּוֹן מִיַּחַד, אֲבָל תִּקּוֹן הַנְּ"ל, לְהִיּוֹת עַל קְבָרוֹ, הוּא תִּקּוֹן הַכְּלָלִי. גַּם אָמַר אִז, שֶׁעֲנִין סִפּוּר זֶה שֶׁל הַשְּׂרִיזֵן יִהְיֶה בְּסוּד, וְלֹא יִגְלוּ כִּי אִם לִיחִידֵי סִגְלָה, אֲבָל עֲנִין הַתִּקּוֹן

הנ"ל של אלו העשרה קפיטל תהלים, יאמרו ויגלו בפני הכל. ואמר: אף-על-פי שהוא דבר קל לומר אף-על-פי-כן זה יהיה כבוד מאד לקיים, בנדפס שם.

ובליקלה שקדם הסתלקותו אמר מה לכם לדאג מאחר שאני הולך לפניכם. ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל. הם מצפים על תקונים שלי מכל-שכן אתם וכו'.

(וכן אפלו אלו שלא זכו להכיר את רבנו זכרוננו לברכה בחייו, בשבואו על קברו הקדוש ויסמכו עליו, וילמדו ספריו הקדושים וירגילו עצמם לילך בדרךיו הקדושים הנאמרים בספריו הקדושים, בודאי יש להם על מה שייסמכו. אשריהם אשרי חלקם, ולא יאשמו כל החוסים בו, כי כבוד גלה דעתו בכמה לשונות בפרוש וברמז שכל מה שעוסק עמנו אינו בשבילנו לבד, כי אם את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, וכמבאר מזה לקמן (ענין שיחות הר"ן רמ):

רכו

(מב) שמעתי מרבי נפתלי שאמר באומין, בצאתי את העיר אפרש את כפי (שמות ט):

רכז

(מג) שמעתי מרבי נפתלי שאמר לו קדם ראש-השנה באומין, הנה הולך לקראתנו הר גדול ונורא מאד, אף איני יודע אם אנחנו הולכים אל החר אם החר הולך אלינו:

רכה

(מד) פעם אחת אמר הלא שברו אותנו בחרם הנשבר הלא הייתי סבור שאתם כלכם תהיו צדיקים. צדיקים גדולים עם שכל בזה שבכמה דורות לא היה שכל בזה, ועתה שברו אותנו בחרם הנשבר:

רכט

(מה) פעם אחת שאלתי אותו מה יהיה מהדבורים שנדברו וכו' הינו מה שבתחלה שמענו מפיו הקדוש כמה דבורים שהיה נראה שיאריך ימים ויגמר בחפצו וכו'. ענה ואמר, השמעתם מה שהוא שואל, גם אצלי בעצמי קשה ענין זה "עם איז מיר אויך קשה". ואף-על-פי-כן אמר אני לא גמרתני [בלשון תמה] כבר גמרתני ואגמור! "אויך האב ניט אויס גיפירט [בתמיהה] אויך האב אויס גיפירט און וועל אויס פירן" פמובא (לקמן שכב).

גם כשנסע לאומין ואני נסעתי עמו דבר עמי מענין שהשם יתברך גומר תמיד פמובא לעיל (סימן קפח). ולבאר כל אלו הענינים צריכין לספר הרבה אשר לא יספיקו כמה יריעות. והכלל בתחלה עלה במחשבה בשנתקרבנו אליו שיגמר התקון מיד, וכמה דבורים שנדברו מעין זה, אף אחר-כך בעוונותינו הרבים ובעוונות הדור, ומגדל התגרות השטן עד שהרבה מחלקת גדול עליו, על-ידי כל זה נתבלבל העולם, ולא היה יכול לגמר בחייו מה שרצה. ואף-על-פי-כן אמר שיגמר ויגמר כנ"ל, כי אחר שבא מלמברג זכה לדרך בזה ודבר דבורים כאלה שעל זה לא יכבה גרו לעולם ועד, וכאשר שמעתי בשמו שאמר בזו הלשון "מיין פייערל וועט שוין טלואין ביז משיח וועט קומין" [האש שלי תוקד עד ביאת משיח] במהרה בימינו אמן:



חיי מוהר"ן חלק שני

ונקרא בשם "שבהי מוהר"ן"



דברים רבים מעניין זה נדפסו כבר בהשפחות שאחר הספורי-מעשיות עין שם. ובכאן הובאו רק איזה דברים שלא נדפסו עדן:

רל

(א) ספר רבי נפתלי שאמר רבנו זכרוננו לברכה, שטוב היה שיהיה לאיש פשר סוסים שיסע בכל פעם עם בני הנעורים לתוך איזה יער וכיוצא, ושם ידברו יראת שמים ויהיה להם התבודדות וכו'. כי בשדה ויער טוב מאד להתבודדות.

וספר אז מענין הנהגותיו בימי הנעורים, שהיה רגיל לקח סוס מבית חותנו ורכב על הסוס לאיזה יער. ושם ירד מהסוס וקשרו לאיזה אילן, והוא הלך לתוך היער לעשות את שלו והתבודד שם כדרך. וכמה פעמים התיר עצמו הסוס וברח למקומו לבית חותנו. וכשראו שם שהסוס בא לברו היו דואגים ומתפחדים מאד כי אמרו שבודאי נפל מהסוס חס ושלום. וכמה פעמים נפלו עליו גשמים גדולים בעת שהיה ביער ואחר כך בא לביתו שעה בלילה או יותר. ושמעתי מפיו

הקדוש כִּמְהָ פְּעָמִים שֶׁהַעֶקֶר תְּלוּי רַק בִּיגִיעוֹת וְעִבּוּדוֹת וְכוּ' וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוּל כָּל אָדָם לָבוֹא לְמַדְרָגוֹת גְּדוּלוֹת וְכוּ' וְאָמַר אֲנִי יְכוּל לַעֲשׂוֹת אִישׁ כְּשֶׁר שְׁקוֹרִין "גִּיטֵר יוֹד" כְּמוֹנֵי מִמְּשׁ:

רלא

(ב) שָׁמַעְתִּי מֵאַחַד שֶׁשָּׁמַע מֵרַבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה שֶׁסָּפַר לוֹ מֵעַצֵּם הַקְּדוּשָׁה שֶׁלוֹ בְּיַלְדוּתוֹ, שֶׁבְּהִיּוֹתוֹ יָלַד קָטָן רָצָה לְהִיּוֹת יָרֵא שְׂמִימִם וְהָיָה חֹפֶץ לְקַבֵּל שַׁבַּת בְּקִדּוּשָׁה גְּדוּלָּה כְּרֵאוּי, וְהִלְךְ לְמַדְרָגִין וְטַבֵּל בְּזִרְיוֹת סְמוּךְ אַחֵר הַצּוֹת מִיָּד. וַיֵּצֵא מִהַטְּבִילָה וּבָא לְבֵיתוֹ וְלָבַשׁ בְּגָדֵי שַׁבַּת וּנְכַנֵּס לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וְהִלְךְ אָנָּה וְאָנָּה, וְרָצָה לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו קִדְשֵׁי שַׁבַּת וּנְשָׂמָה יִתְרָה. וְהָיָה חֹפֶץ לְרֵאוֹת אֵיזָה דְּבַר אֶךְ לֹא רָאָה כְּלָל. וְהָיָה מִתְנַגֵּעַ מְאֹד לְרֵאוֹת. וּבְתוֹךְ זֶה הִתְחִילוּ לְכַנֵּס אֲנָשִׁים לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וּבָא אֵיזָה אִישׁ חָשׁוּב וְעָמַד עַל הַשְּׁטַעַנְדִּיר [עֲמוּד] שֶׁלוֹ וְהִתְחִיל לִזְמַר שִׁיר הַשִּׁירִים וְהִלְךְ הוּא זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה וְהַכְּנִים רֵאשׁוֹ לְמַטָּה בְּתוֹךְ הַשְּׁטַעַנְדִּיר. וּמִחֲמַת שֶׁהָיָה עֲדִין יָלַד קָטָן לֹא הִקְפִּידוּ עָלָיו. וְהוּא הָיָה מְנַח שָׁם וְהִתְחִיל לְבָבוֹת, וּבְכָה מְאֹד בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ כְּמָה שֶׁעוֹת עַד הָעֶרֶב, עַד שֶׁעִינָיו עָלוּ נְפוּחוֹת (שְׁקוֹרִין גִּישׁוּוֹאֲלוֹ). וְאַחֲרֵי-כֵן פָּתַח אֶת עֵינָיו וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלוֹ הוּא רוֹאֶה אֵיזָה אֹר מִחֲמַת שֶׁכָּבַר גְּדֻלְקוֹ הַגְּרוֹת. וְעֵינָיו הָיוּ סְתוּמִים כָּל כֵּן בְּבִכּוּיָהּ, וְאִז נִתְקַרַר דַּעְתּוֹ קִצָּת. וְכָל זֶה הָיָה בְּקִטְנוּתוֹ מִמְּשׁ. כְּמִדְמָה שֶׁאָמַר שֶׁהָיָה אִז בֶּן שֵׁשׁ שָׁנִים:

רלב

(ג) אָמַר אֲנִי הָיִיתִי מְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל מְאֹד שֶׁיִּזְמִין לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נְסִיּוֹן כִּי הָיִיתִי תַקִּיף בְּדַעְתִּי אִם לֹא שֶׁתַּעֲשֶׂה אוֹתִי מִשְׁנַע אֲבָל אִם הוּא בְּשִׁכְלוֹ אֵינִי מִתְיָרָא מִשׁוּם נְסִיּוֹן וְכוּ':

רלג

(ד) אָמַר אִם לֹא נִמְצָא מִפְּרֵשׁ בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנוֹם לְבִרְכָה בְּפִרוּשׁ
 (קדושין ל) שְׂאֵסוּר לומר גִּירָא בְּעֵינָה דְשִׁטְנָא [חין בְּעֵינֵי הַשְּׁטָן]
 הֵייתִי אוֹמֵר גִּירָא בְּעֵינָה דְשִׁטְנָא. וְאֵינִי מִבֵּין כָּלֵל הַמַּעֲשִׂוֹת שֶׁנִּמְצָאִים
 בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנוֹם לְבִרְכָה מִתְנַאֲמִים וְאִמּוֹרָאִים שֶׁהֵיָה קָשָׁה וְכִבֵּד
 בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד תַּאֲוָה זֶה. כְּמוֹכָא בְּמָה מַעֲשִׂוֹת בְּגִמְרָא כִּי אֲצִלִּי אֵינוֹ
 כְּלוּם, כָּלֵל כָּלֵל לֹא, וְאֵינוֹ נִחְשָׁב אֲצִלִּי לְנִסְיוֹן כָּלֵל וּבּוֹדָאֵי יֵשׁ סוּד
 בְּמָה שֶׁנִּמְצָא בַתּוֹרָה שֶׁתַּאֲוָה זֶה הֵיא נִסְיוֹן, כִּי בְּאַמַּת אֵינוֹ נִסְיוֹן כָּלֵל.
 וְכִי שִׁיּוּדַע מַעֲט מִגְּדֻלַּת הַבוּרָא יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים קל"ה): "כִּי אֲנִי
 יָדַעְתִּי כִּי גְדוֹל ה'", אֲנִי יָדַעְתִּי דִּיקָא, אֵינוֹ נִחְשָׁב לְנִסְיוֹן כָּלֵל. וְאֵין חֲלוּק
 אֲצִלִּי בֵּין זְכוּר לְנִקְבָה, אֲנִי רוּאָה הַתַּאֲוָה כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוּאָה אוֹתָהּ. הֵיוּ לִי
 נִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר, אֲךָ אֵינוֹ נִסְיוֹן כָּלֵל, אֲךָ בַּעַת שֶׁהֵיָה נִסְיוֹן, הֵיָה לוֹ
 גַּם־בֵּן כְּמָה נִסְיוֹנוֹת:

רלד

(ה) לְעֵנִין שְׁבִירַת תַּאֲוֹת וּמִדּוֹת רְעוֹת לְגִמְרֵי בְּתַכְלִית הַבְּטוּל
 שֶׁהַתַּפָּאָר אֶת עֲצָמוֹ שֶׁזָּכָה לָזֶה, אָמַר רַבֵּנוּ זְכוּרָנוֹ לְבִרְכָה
 שִׁישׁ צְדִיקִים שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹת, אֲךָ הוּא כְּמוֹ עוֹר שֶׁמַּעֲבִדִין אוֹתוֹ
 וְאִתְּעַל־פִּי שֶׁמַּעֲבֵד הָעוֹר אֲךָ נִשְׁאָר בּוֹ קֶצֶת רֵיחַ שֶׁאֵינוֹ טוֹב. כְּמוֹ כֵּן
 הַנִּמְשָׁל שִׁישׁ שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹת אֲבָל עֲדִין נִשְׁאָר קֶצֶת שֶׁמֶץ מֵהֶם וְעֲדִין
 הַתַּאֲוֹת כְּרוּכִים אַחֲרֵיהֶם בְּמִקְצָת.

גַּם אָמַר כְּבֵר שֶׁצְרִיכִין לְנִקּוֹת הַגּוֹף מִתַּאֲוֹת כְּמוֹ שֶׁמַּעֲבִדִין הָעוֹר
 וּמִהַפְּכִין אוֹתוֹ. כֵּךְ צְרִיךְ שִׁיְהֵיָה הַגּוֹף נָקִי וּמַעֲבֵד לְגִמְרֵי מִתַּאֲוֹת
 עַד שֶׁמֶשׁ יִהְיוּ יְכוּלִין לְהַפְּכוֹ וְלִרְאוֹת שֶׁהוּא נָקִי לְגִמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹת
 וְהַמִּדּוֹת רְעוֹת, וְלֹא נִמְצָא בּוֹ שׁוּם שֶׁמֶץ וְרֵיחַ כָּלֵל מִשׁוּם תַּאֲוָה וּמִדָּה

רעה שבעולם. ורבנו זכרוננו לברכה היה מפשט לגמרי לגמרי מכל התאוות והמדות רעות ולא נשאר בו שום שמץ כלל משום מדה רעה ושום תאוה בעולם.

וכל זה זכה בגידותו קדם שהתחיל לילך בהשגות גבוהות, והרבה זמן קדם שנסע לארץ ישראל. אך אחר כך זכה לעלות ממעלה למעלה ומדרגה למדרגה עד שעלה למקום שעלה, וזכה למה שזכה למדרגה עליונה שאי אפשר לדבר מזה כלל:

רלה

(ו) אמר מהנגלות שלי אין אתם צריכים ללמוד הינו אף על פי שפני שאתם רואין ממני נדמה לכם שאני על פי רב בעצבות, אין אתם צריכים ללמוד מזה, רק להיות בשמחה תמיד. פי האם אתם מדמים עצמכם אלי בכל הדברים לעשות כמוני. גם באמת אני בשמחה, רק מחמת שאני צריך תמיד לפנות הדרך במקום שהיה תהו ומדבר לעשות שם דרך לקצין משם כל המעכבים שם את הדרך, וצריכים לקצין שם אילנות הגדלים שם מאלפים שנים, ולהיות הולך ושוב אנה ואנה לקצין ולחזור ולקצין, כדי שיהיה הדרך כבושה לרבים, שיוכלו רבים לילך באותו הדרך, ומחמת יגיעות פאלו הוא בדאגה על פי רב. ואמר אז שגם רבי שמעון שיך לזה הינו לבחינת פנוי הדרך:

רלו

(ז) גם בכך שמענו שמחמת שמשפחתו באה ממלכות בית דוד בידיע להעולם. על כן על פי הרב הם הולכים בלב נשבר ואין רגילים בפנים שוחקות. כי דוד המלך עליו השלום יסד ספר תהלים שרבו הוא דברי כבושים היוצאים מלב נשבר. פי כל דבריו הם רק צעקות

ותחננונים בלב נשבר מאד. על-כן גם זרעו עתה יש להם לב נשבר על-פי הרב. כי גם הרב רבי ברוך אין רגיל בפנים שוחקות ולב שמת. רק בלב נשבר. אבל אנו מזהרים להיות בשמחה תמיד:

רלז

(ח) ספר שבימי ילדותו בשהיה סועד סעדתו, היה אחר-כך נותן שבת והודיה להשם יתברך בלשון אשכנז על כל סדר אכילתו, ולא היה מסתפק עצמו בכרפת המזון שהיה מברך. רק מעצמו נתן שבת והודיה להשם יתברך בלשון אשכנז על כל סדר אכילתו שנתנו לו באותו היום. כגון שהיו נותנין לו מתחלה מעט יין-שרף וחתיקה לעקיף [עונה], ואחר-כך צנן שקדם האכילה וכו' וכיוצא בזה כל סדר הסעדה, היה מסדר שבת והודיה להשם יתברך על כל דבר ודבר בפרט:

רלח

(ט) אמר המעתיק: שמעתי, שפעם אחת דחקה אותו אמו הצדקת וזכרונה לברכה, באשר שהעולם משבחין אותו ואומרים עליו גדולות כאלה, על-כן יאמר נא לה גם-כן ויספר לה מה מדרגתו בעבודת השם. השיב לה מה אמר לה אני סר מרע פאמת. "איך בין איין אמתער סר מרע" עוד שמעתי מהרב רבי נפתלי זכרוננו לברכה, שפעם אחת שאלה אותו אמו למה אינו דוחק את עצמו לאכל קצת כי במה יחיה. והשיב לה, אני חי עכשו רק עם החכמה תחיה את בעליה (קהלת ז). ואמר לה עוד, יש אצלי אנשים כאלו שיודעים דברים כאלו שיכולים לחיות בהם בלא אכילה ושתייה (פשוט דרצונו לומר אפלו אם יאכלו מעט דמעט בתכלית הצמצום יכולים לחיות בזה, כי עקר חיותם הוא ממזון רוחני וכמוכא גם בזהר הקדוש (ויקרא שא):

רלט

(י) שָׁמַעְתִּי מִפִּי הָרַב רַבִּי נֶתַן זְכוּרֹנוּ לְבָרְכָה שְׂאֵחַר שְׂאֵמַר רַבְּנוּ זְכוּרֹנוּ לְבָרְכָה מֵאֵמַר תַּעֲיִתִי כְּשֶׁה אֹבֵד וְכוּ' (סימן ר"ו בלקוטי מוהר"ן) אָמַר לוֹ שְׂזֵה הָעֵינִין הוּא הַתְּבוּדָה שְׁלוֹ בְּעֵתִים הַלְלוּ. עֲמַד וְהַתְּבוּנָה עַל גְּדֵל עֲנוּתָנוּתוֹ וּפְשִׁיטוֹת וְתַמִּימוֹת שֶׁל עֲבוּדָתוֹ הַקְּדוּשָׁה כָּל יְמֵי חַיָּו. שְׂאֵר-עַל-פִּי שְׂזֵה לְמָה שְׂזֵה, אֶרְ-עַל-פִּי-בֵן הָיוּ הַתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדָה שְׁלוֹ בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ בְּרוּחַ נְמוּכָה וְלֵב נִשְׁבָּר כְּזֶה. עוֹד שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זְכוּרֹנוּ לְבָרְכָה, שְׁפַעַם אַחַת שָׁאֵל אוֹתוֹ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַקְּטָנִים אִיךְ לְהַתְּבוּדָה, וְלַמַּד אוֹתוֹ לֹמַר לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְּבָרַךְ רַבְּנוּ שֶׁל עוֹלָם רַחֵם עָלַי וְכוּ' כִּי הִיתִכֵן שִׁיעֲבְרוּ יְמֵי בְּהַבֵּל כְּזֶה וְכִי בְּשִׁבִיל כֶּךָ נִוְצָרְתִי וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ "כִּי הִיתִכֵן אִזְ סַע זָאֵל מִיר אֲזוּי אֲוֹעַק גַּעְהִין דִּיא וְוַעֲלֵט בֵּין אִיךְ דַּעַן פּוֹן דַּעֲסַט וְוַעֲנִין בְּאֲשַׁאפְעֵן גִּיּוּוֹאֲרִין" וְכוּ'. אַחֲרֵי-כֵן בְּאִיזָה עֵת עֲמַד זֶה הָאִישׁ אַחַר כְּתִלֵי רַבְּנוּ זְכוּרֹנוּ לְבָרְכָה, וְשָׁמַע שֶׁרַבְּנוּ זְכוּרֹנוּ לְבָרְכָה בְּעֲצָמוֹ שֶׁפָּדָה אֶת לְבוֹ לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְּבָרַךְ בְּדַבּוּרִים כְּאֵלֹו:

רמ

(יא) שָׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת הָיָה אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ קוֹבֵל לְפָנָיו מְאֹד עַל הַסְּרוּן פְּרַנְסָתוֹ. אָמַר לוֹ רַבְּנוּ זְכוּרֹנוּ לְבָרְכָה אִינִי יוֹדַע אִיךְ יֵשׁ לָכֶם לֵב כְּזֶה לְבַלְבֵּל אוֹתִי בְּהַבֵּלֵי עוֹלָם הַזֶּה, הֲלֹא אֲנִי דוֹמָה כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ יוֹמָם וְלַיְלָה בַּמְדַּבֵּר, וְחוֹתֵר וּמְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת מַמְדַּבֵּר יָשׁוּב. כִּי בְּכֹל אֶחָד מִכֶּם בְּלִבּוֹ מְדַבֵּר שְׂמֵמָה מֵאִין יוֹשֵׁב, וְאִין שֵׁם מְדוּר לְשִׁכְנָה וְאִין חוֹתֵר וּמְבַקֵּשׁ בְּכֹל עֵת לַעֲשׂוֹת אִיזָה תַקּוּן וּמְקוֹם בְּלִבְכֶם לְהִיּוֹת שֵׁם מְדוּר לְשִׁכְנָה. הֲלֹא כְּמָה יְגִיעוֹת צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת מֵאִלֵּן סָרַק עַב שְׁקוּרִין דְּמַבְּ לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ בְּלִים יָפִים וְרֵאוּיִים לְתַשְׁמִישׁ אָדָם. כְּמָה יְגִיעוֹת צְרִיכִין לָזֶה עַד שְׂמִסְתִּתִין אוֹתוֹ וּמְנַסְרִין

אותו ומתקנין אותו במעצד ובשאר כלים הצריכין לזה. כמו כן ממש יגיעות פאלו צריך אני ליגע את עצמי עם כל אחד מכם לעשות עמו איזה תקון. ואתם מבלבלין אותי בהבלים פאלה.

שמעתי שהעבודה שלו וקדשתו הנוראה והיראה שהיתה על פניו בליל שבת קדש, ובפרט בימי נעוריו היה עד בלי שעור וערך כלל. ופעם אחת נטל את ידיו וברך ברכת המוציא בסעדת ליל שבת קדש וגם כל המסבין על שלחנו ברכו ברכת המוציא ואכלו את פתם. ותכף אחר שאכל פרוסת המוציא עלה במחשבתו למקום שעלה והתדבק בו יתברך בדבקות גדול וביראה נוראה. וישב בשתיקה ובעינים פקוחות ובדבקות עצום ונפלא כל הלילה, ולא הושיטו שום מאכל על השלחן כי נבהלו מפניו מאד, והיו מתיראין לבלבל אותו. ובתוך כך האיר השחר ותנן החמה וברכו ברכת המזון ונפטרו מעל השלחן.

ופעם אחת בימי נעוריו בא אליו אחיו הרב רבי יחיאל זכרוננו לברכה על שבת, וראה את ההנהגה שלו בליל שבת והוטב בעיניו, ובסעדת שחרית היו מספרין העולם לפניו זכרוננו לברכה איזה שיחות חלין ולא הוטב הדבר בעיני הרב רבי יחיאל. ובמוצאי שבת נכנס לחדרו של רבנו זכרוננו לברכה ודבר עמו מזה. ואמר לו רבנו זכרוננו לברכה האתה זוכר כל הספורים שהיו על השלחן בשחרית, ולא היה זוכר את כלם. ואמר לו רבינו ז"ל אני זוכר את כלם. והלך ונעל את הדלת של חדרו והתחיל לסדר לפניו כל הספורים, ולהסביר לו קצת מה היו ענינם, ודבר עמו עד איזה שעות על היום והחלונות היו סתומים. ואחר כך הביט על המראה שעות וראה שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית מכבד והפסיק הדבור. והלך הרב רבי יחיאל ממנו בבכי גדולה ובגעגועים גדולים ובהתעוררות נפלא, עד שעברו

כִּמָּה יָמִים שָׁלֵא הָיָה יָכוֹל לֵאכֹל וְלֹא לִישֹׁן וְכוּ' רַק יָשָׁב בְּבִכּוּיֹת גְּדוּלוֹת
מִחֲמַת גְּדֹל הַתְּשׁוּקָה וְהַנְּעֻנְוֵעִים וְהַתְּעוֹרְרוֹת נִפְלָא שְׁנַתְעוֹרֵר אִז מִדְּבַרֵי
רַבְּנֵנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה. וּמֵאִז נִתְקַרַּב אֶל רַבְּנֵנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה בְּהַתְּקַרְבוֹת
אֲמַתֵי עֲצוּם וְנִפְלָא מְאֹד:



גְּדֵלַת נִזְרָאוֹת הַשָּׁגָתוֹ

גם מענין זה מבאר כבר הרבה בהשיחות שגדפסו. ובכאן לא הובא רק מה שלא נדפס עדין:

רמא

(א) ששמעתי בשמו שאמר מתי יש לי התבודדות ואמר שבשעה שכל העולם עומדים סביביו והוא יושב בתוכם אז יש לו התבודדות. כי הוא יכול לצעק בקול דממה דקה וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו. וגם אנכי שמעתי מפיו הקדוש בעצמו שיש לו קול דממה דקה, שיכול לעמד בין העם והמון אנשים ויצעק בקול דממה דקה מסוף העולם ועד סופו, וכל האנשים סביביו לא ישמעו כלל. וכן לענין רקודין אמר שבשהוא יושב בין העולם הוא יכול לרקוד רקוד נפלא מאד וגם פעם אחת שמעתי בעצמי שאמר, בשעה שיושב בין העולם אני דומה כמי שכל העולם עומדים סביבו והוא מרקוד מאד ובתוך כך באו כלי זמר של חתונה. אחר כך באיזה זמן דבר עמנו וגלה גם לנו קצת ענין זה שנוכל לעמד בין אנשים ולצעק בקול דממה דקה וכו' במבאר במקום אחר (שיחות הר"ן טו):

רמב

(ב) מענין שיכול לעשות אנדאסעניא [ערעור] ולשלח הדבר להקיסר בעצמו וכו' (שם קעה). ואמר אז שזה מה שאתם רואים שלפעמים אני כותב איזה דבר ושורף. אני שולח הדבר על ידי העשן ורבי שמעון בן יוחאי רמו קצת מזה בזהר וכו':

רמוג

(ג) בענין מלי דעלמא ואפלו מלי דשטותא, שיכולין הצדיקים הגדולים להעלות אותן דבורים ולעשות בספוריהם מענינים של חל עבודה גדולה, וכמו שמובן קצת מהדרכים וההנהגות שמספרים מהבעל שם טוב זכרוננו לברכה ומשאר צדיקים נוראים שהיו בדורות הסמוכים. וגם בזהר הקדוש מרמז קצת מענין זה פמוכא שם על רב המנונא סבא שהיה מסדר תלת פרקי מלי דשטותא. אבל הפלגת גדלת הכמתו ועצם קדשותו והשנתו שהיה לרבונו זכרוננו לברכה בענין זה בענין ספורי שיחות חלין וכו' היה מפלג ונשגב מאד. וקצת היה מובן ומרמז למי שזכה לעמד לפניו ולדבר עמו, כי כל המיני ספורים >שיש בעולם וכל המיני שטותים שמספרין העולם, הכל היה בא לפניו וגם כל המעשיות שמספרין העולם וכל המעשיות הגדפסים הכל היו לפניו. והיה חפץ בכל פעם שיספרו לפניו חדשות מעסקי העולם, כי היה יכול להעלות ולעשות עבודה נוראה ונעלמת מאד בכל הספורים שבעולם.

>פעם אחת שמעתי מפיו הקדוש שכל הדבורים שבאים לפניו נעשה מהם ענינים אחרים לגמרי, ואפלו מי שמספר לפניו לשון הרע מאחר שבאו הדבורים לפניו נעשה מהם ענינים אחרים לגמרי. ושאלתי אותו: הלא אמרו רבותינו ז"ל: ברית ברותה ללשון הרע, שאפלו דוד המלך, עליו השלום, נכשל בזה? השיב: וכי משום הא הוא חיוב גדול על הכל שלא לעמד בזה. הינו, כי אף-על-פי-כן יש אחד שיכול לעמד בזה, כי אצלו נעשה מלשון הרע ענין אחר לגמרי. ואף-על-פי-כן אמר שטוב יותר שאפלו לפניו לא יספרו לשון הרע כלל, רק פשגזדמן שספר אחד לפניו לשון הרע נעשה אצלו בזה ענין אחר לגמרי.<

ומי שזכה לעמד לפניו בקביעות, אף-על-פי שלא היה מי שיבין עניני הנהגותיו אפלו בטפה מן הים, אף-על-פי-כן היה אפשר להבין איזה רמו בעלמא עד היכן מגיע סוד שיחתו בעסקי העולם ובמלי דשמותא. כי כמה פעמים זכינו לשמע תורה נפלאה מעין השיחה והספורים שספרנו עמו מקדם. ואי אפשר לבאר כל זה בכתב, בענין השיחה והספור עמו שיחת חלין. ומי שזכה לעמד לפניו ראה בזה חדושים נפלאים ונוראים, וכמה וכמה צרופים שנתגלו על-ידי-זה. מלבד הנסתרות. כי לא גלה אפלו בטפה מן הים כי היה סתום ונעלם מאד בתכלית ההעלם. ועדין אורו הגדול סתום ונעלם מאד מן העולם עד שיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו, אז ידעו גדלתו ותפארתו.

וביותר ויותר קדם הסתלקותו כשבא מלמברג עד שנסתלק שהיה משך שני שנים ויותר שאז היה לו החולאת הכבד שלו, אז היו מספרין לפניו יותר ויותר מעסקי העולם. ובקש שייספרו לפניו בכל פעם חדשות, ואמר שאינו יודע איך אפשר לחיות בלא חדשות. והיה דרכו על-פי רב שרב היום היה סגור ומסוגר. ואחר-כך היה מדבר עם העולם הן מה שהיה צריך איזה אדם לדבר עמו איזה עצה באיזה עסק ובפרט עצות ביראת שמים ובעבודת השם שזה היה רב עסקו עם מקרביו, והן שאר שיחות וספורים כל מה ששנודמן לתוך פינו. ורב רב היה בא מתוך השיחה הנזכר לעיל לשיחות נפלאות של תורה ותפלה ויראת שמים, ודרכו היה תמיד שאפלו כשהיה מדבר עם בני אדם שיחות חלין היה רגליו ורב גופו מרתתין מאד. והיו רגליו מזדעזעין ממש מאד וכשהיה נסמך על השלחן היה השלחן עם כל שאר אנשים הנסמכים על השלחן גם-כן מרתתין מחמתו כי היו רגליו וגופו מרתת ומזדעזע תמיד. ומי שלא זכה לראות היראה שהיה מנחת על פניו תמיד לא ראה יראה מעולם.

והיה עליו כל מיני חן שבעולם. והיה מלא יראה ואהבה וקדושה
 נפלאה ונוראה בכל איבר ואיבר. והיה מפשט מכל המדות
 והתאוות רעות בתכלית הפשיטות ובתכלית הבטול שאי אפשר למה
 אנושי לשער כלל אשר לא נמצא הגמתו בעולם כלל. והיה חדוש
 נפלא ונורא מאד מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב:

רמד

(ד) פעם אחת ספר רבנו זכרוננו לברכה לפני בדרך קבלנא על גדל
 היסורים שיש לו שאמר שהוא מכרח לחשב
 במחשבתו בכל יום את בלעם בתוך תפלתו, ולא ספר יותר. והמונח
 מדבריו בפשיטות שהוא צריך בכל יום בשעת התפלה להכניע את
 בלעם הרשע לבטל טמאתו מן העולם:

רמה

(ה) שמעתי מפיו הקדוש בימי הנבחה תקס"ג ענה ואמר אני אילן נאה
 ונפלא מאד עם ענפים נפלאים מאד ולמטה אני מנה
 בארץ ממש:

רמו

(ו) פעם אחת היה אצלו מחתנו רבי ליב מדאבראוונע ונפטר ממנו
 וקבל רשות בנהוג ענה ואמר יש לי בת
 בקרימינטשאק "לאזט זי גריסן זאנט איר אז זי האט איין טאטן וואס
 אזוי אהדווש איז ניט גיווען און וועט ניט זיין" [תפרסם בשלמה, תאמרו
 לה שיש לה אבא שהוא בזה חדוש לא היה ולא יהיה] אם הייתי רוצה
 לגלות מאתי היו כל העולם רצין אחרי אך שאיני רוצה. וכן פעם אחת
 אני שמעתי ממנו בעצמו זכרוננו לברכה שאמר ברית וזיע, הלא אתם

יודעים מהות העולם עתה, הלא אם לא היה עולם בזה הייתי חדוש בלומר שאם לא היה גשמיית ועביות של מעשי העולם של עכשו מעלימין ומסתירין אותו כל כך היו הכל רואין הפלגת נוראות שלו שהוא חדוש נפלא נורא ונשגב:

רמו

(ז) פעם אחת ישב יחד עם הרב הקדוש המגיד מטיראויצע, כמדמה שהיה בסעדה שלישית של שבת, ותפס בזקנו של המגיד הנ"ל בדרך חבה ואמר לו חדוש כמוני עדין לא היה בעולם. (אמר המעתיק אל התפלא כי הלא היו האבות ומשה רבנו עליו השלום וכו' וכו' כי מי יוכל להבין פונתו הקדושה בזה. ובפשיטות יש לומר דרצונו לומר שהדוש נורא ונשגב בזה, ובאפן בזה, ובהתגלות בזה בהעלמה בזאת וכן כל פיוצא בזה, בודאי עדין לא היה בעולם):

רמח

(ח) פעם אחת אמר: העולם היו צריכין להעתיר הרבה עבורי, כי העולם הם צריכים אותי מאד מאד, כי העולם אין יכולין להיות בלעדי כלל:

רמט

(ט) אמר בקרימינזשאק עוד יאמרו בימים הבאים "מען וועט אמאהל זאגן איי איז דאס גווען א ר' נחמן" ואיי, היה בזה ר' נחמן] כי יתגעגעו מאד אחרי. גם אמר שבימים הבאים יהיה חדוש גדול על שחלקו עליו, ויאמרו בדרך תמיהה על זה היו חולקים בתמיהה. גם אמר שפשיחלוקו על אחד יאמרו הלא גם עליו היו חולקים, בלומר על-כן אין ראיה מן מחלקת:

רנ

(י) אָמַר אוֹתִי צְרִיכִים כָּל הָעוֹלָם, לֹא מִבְּעֵינֵי אַתֶּם כִּי אַתֶּם יוֹדְעִים
בְּעֵצְמְכֶם אֵיךְ אַתֶּם צְרִיכִים אוֹתִי, אֲלֵא אֶפְלוּ כָּל הַצְּדִיקִים
צְרִיכִים אוֹתִי, כִּי גַם הֵם צְרִיכִים לְהַחְזִיר אוֹתָם לְמוֹטָב. וְגַם אֶפְלוּ אַמּוֹת
הָעוֹלָם צְרִיכִין אוֹתִי. אַךְ דִּיּוֹ לְעֶבֶד לְהִיּוֹת כָּרְבוֹ (בְּרִכּוֹת נח:):

רנא

(יא) כְּשֶׁנִּסַּע לְנֶאֱוָרִיטֶשׁ בְּהִיוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל הָעֲגָלָה אָמַר יֵשׁ לְאֵל יְדִי
לְהַחְזִיר כָּל הָעוֹלָם כָּלוֹ לְמוֹטָב, וְלֹא בְּלִבְדֵּי אַנְשִׁים
פְּשׁוּטִים אֲלֵא אֶפְלוּ צְדִיקִים וְאַנְשִׁים גְּדוֹלִים אֲנִי יְכוֹל לְהַחְזִירָם לְמוֹטָב.
כִּי גַם הַצְּדִיקִים צְרִיכִים לְהַחְזִירָם לְמוֹטָב. וְלֹא מִבְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים
אֲלֵא כָּל הָאֲמוֹת הָעוֹלָם כְּלָם אֲנִי יְכוֹל לְהַחְזִירָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְהִיִּיתִי
יְכוֹל לְהוֹלִיכֶם סָמוּךְ לְדַת יִשְׂרָאֵל. אַךְ דִּיּוֹ לְעֶבֶד לְהִיּוֹת כָּרְבוֹ:

רנב

(יב) אָמַר שְׂאֲעָלוּ הַרְצוּא אֵינּוּ שׁוֹם עֵבֻדָּה אֲעָלוּ וְעַקֵּר הָעִבּוּדָּה
וְהִיגִיעָה אֲעָלוּ הִיא בְּחִינַת הַשׁוֹב. כָּלוֹמֵר כִּי בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם
יֵשׁ בְּחִינַת (יִתְקַאל א) רְצוּא וְשׁוֹב, וְזוֹאת הַבְּחִינָה הִיא אֲעָל כָּל אָדָם אֶפְלוּ
אֲעָל הַפְּחוֹת שְׂבִפְחוֹתִים. כִּי כָּל אָדָם מִתְעוֹרֵר לְפַעְמִים לְעִבּוּדָתוֹ
יִתְבָּרֵךְ בְּפָרֵט בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה שְׁלִפְעָמִים מִתְּלֵהָב לְבוֹ מְאֹד, וְאוֹמֵר
אֵיזָה דְבוּרִים בְּהַתְּלֵהבוֹת גְּדוֹל, וְזוֹאת הַבְּחִינָה הִיא בְּחִינַת רְצוּא.
וְאַחֲרֵיכֵן נִפְסַק הַהִתְעוֹרְרוֹת וְהַתְּלֵהבוֹת וְלֹא נִשְׁאַר לוֹ רַק הַרְשִׁימוֹ
וְזֶה בְּחִינַת וְשׁוֹב. וְאֲעָל רַב בְּנֵי אָדָם עַקֵּר הָעִבּוּדָּה וְהִיגִיעָה הוּא שְׂיִזְכָּה
לְבְּחִינַת רְצוּא דְהִינּוּ שְׂיִרוּץ לְבוֹ וְיִתְעוֹרֵר לְעִבּוּדָתוֹ וְכוּ' אֲבָל הַשׁוֹב הוּא
קָל אֲעָלוּ. כִּי זֶה טַבְּעוֹ. אֲבָל אֲעָלוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה הִיא לְהַפְּךְ מִחֲמַת
שְׂכָבֵר שְׂבֵר וּבִטָּל גּוֹפּוֹ לְגַמְרִי. וּמִחֲמַת זֶה הַרְצוּא בְּטַבְּעוֹ, וְעַקֵּר הִיגִיעָה

שלו היא בחינת ושוב. כי באמת הוא בהכרח שיהיה השוב גם-כן כל זמן שהוא צריך להיות, כי אם לא חס ושלום יסתלק בלא עתו ועל-כן בהכרח שיהיה רצוא ושוב:

רנג

(יג) אומר כל מה שרוצין לעשות בשבילי יש על זה פמה וכמה מניעות. כי פמה וכמה עומדים ואורבים על-זה לקלקל אותו הדבר שרוצין לעשות בשבילי. כי להפך בשנעשה אותו הדבר מקבלים ויונקים מזה פמה וכמה עולמות, והם עומדים ומצפים שיהיה נגמר ונעשה הדבר, וזה לעמת זה עומדת הסטרא אחרא למנע ולעכב שלא יצא מבח אל הפעל וכו'. וזה נאמר אפלו על דברים קטנים יהיה הדבר מה שיהיה, מאחר שהוא בשבילו יש על זה פמה מניעות:

רנד

(יד) >שמעתי בשמו שאמר שהוא ילמד תורה ביתד עם השבעה רועים (אמר המעתיק: עין באגרת הפעל-שם-טוב, הנדפס בסוף ספר 'פורת יוסף', מובא שם שמשיח לומד תורה עם השבעה רועים).<

שמעתי בשמו שאמר עוד יהיה זמן שיתמהו איש לרעהו ויאמרו אחד לחברו האתה הכרת את ר' נחמן, אתה היית בביתו, אתה הכרת את אחד מאנשיו את זה או את זה ויהיה פלא גדול בעולם מה שזכה אדם להכיר אותו. ואפלו מי שיהיה מכיר את אנשיו יהיה גם-כן חדוש גדול. (כי כל כך יגדל שמו וחישיבותו האמתית וידעו הכל אמתת הפלגת גדלתו העצומה עד אין סוף עד שיהיה חדוש בעיניהם מי שזכה להכירו וכו' כנ"ל). שמעתי בשמו שאמר שהוא ילמוד תורה וכו'.

(אמר המעתיק: עין באגרת הבעל-שם-טוב הנדפס בסוף ספר "פורת יוסף" מובא שם שמשיח ילמוד תורה עם השבעה רועים):

רנה

(טו) אחר שאמר התורה בטח בה' ועשה טוב (בסימן ע"ט בלקוטי א') הנה הולך בביתו אנה ואנה בדרךבו ואחז מטה בידו ואמר ומטה אלקים בידו (שמות י"ז) הינו שזכה לכבש את בחירתו בשלמות כמבאר בשיחות לעיל (סימן לו):

רנו

(טז) שמעתי בליפויין שאמר אני איש פלא ונשמתי הוא פלא גדול:

רנז

(יז) שמעתי שאמר יש לי השגה כזו להשם יתברך שהייתי יכול להביא על ידה את משיח, אבל סלקתי הכל ולקחתי עצמי אצלכם להחזיר אתכם למוטב, כי זה גדול מן הכל, כי (זהר תרומה קכח) ופאה מאן דאחד בידא דחיקא. ואז הוכיח את אנשי-שלומנו מאד ואמר, כמה יגיעות היו לי בשבילכם, כמה פעמים נחר גרוני ונתיבש הלחלוחית בפי מרבוני הדבורים שהרביתי לדבר עם כל אחד ואחד מכם בפרטיות, ועתה מה פעלתי אף-על-פי שאתם אנשים בשרים אבל לא כד רציתי, (כי כבר מבאר (לעיל רכח) שרצה לעשות מאתנו צדיקים גמורים מפלגים במעלה) ואיך אבוא לפני כסא הכבוד. אך אני מנחם עצמי במעט אנשים שיש לי שם בעולם הפא. הינו אותן אנשים מאנשי-שלומנו שכבר נפטרנו שאלו כבר הם מאנשי בודאי. וכן שמעתי בעצמו שאותן שנפטרנו כבר הם בודאי מאנשי כי אותן שהם בחיים עדין הם בסכנה גדולה, אבל אלו שנפטרנו כבר הם מאנשי בודאי:

רנח

(יח) פעם אחת אמר הייתי סבור שהיניצר הרע שלי אומר לי שאין מי שיוכל להנהיג את בני הנעורים כמוני, עכשו אני יודע בברור שאני מנהיג הדור יחירי בעולם "אז איך בין איין מנהיג" ואין מנהיג כמוני:

רנט

(יט) אמר לאחד שעולה על דעתו שיקח את אשתו ויסע למרחקים, ויהיה שם בהעלם גדול מן העולם, והוא ילך לו לפעמים לחוץ בשוק ויסתכל על העולם וישחק מכל העולם. גם אמר לי עוד יהיה זמן שתהיו מתגעגעים מאד על שהיה בידכם הדוש נפלא כזה ועזבתם אותו ולא קימתם את דבריו וכו':

רס

(כ) אמר משל שפעם אחת נסע סוחר גדול עם זין טוב אינגרישער [אונגריז]. פעם אחת אמר המשרת והבעל-עגלה להבעל הבית הלא אנו נוסעים בדרך הזה עם הזין הזה, ואנו סובלים הצער כל כך תנו לנו לטעם מעט. ונתן להם לטעם מזה הזין הטוב. לאחר ימים נתגלגל שזה המשרת נתועד יחד עם שותי זין בעיר קטנה ושתו זין ושבו אחו אותו מאד, ואמרו שהוא זין אונגרישער. אמר המשרת הנ"ל תנו לי לטעם ונתנו לו. ואמר אני יודע שאין זה זין טוב אונגרישער כלל, ונערו בו ודחפו אותו. והוא אמר הלא אני יודע שאין זה זין אונגרישער כלל, כי הלא אני הייתי אצל סוחר גדול כזה וכו' והם לא השגיחו עליו. ואמר, אבל לעתיד כשיבוא משיח אז ידעו כשיתנו זין

המשמר, אזי לאחרים יוכלו להטעות ויתנו להם יין וואליחשין סטראוויצטיר ויאמרו להם שהוא יין הטוב המשמר, אבל לאנשי שלומנו לא יוכלו להטעות כי אנחנו טעמנו היין הטוב וכו':

רסא

(כא) בליקה קדם הברית מילה של בנו שלמה אפרים זכרוננו לברכה אז ישב עמנו הרבה ודבר עמנו הרבה מענין גדלתו ואמתת הפלגת מעלתו ושמענו אז כמה דברים. ואמר אז שקשה להכניס בלב ענין גדלתו, ואי אפשר לדבר מזה, כי גם אחרים אומרים כך לשונות כאלו. וכל מה שהפה יכול לדבר אומר השני גם כן כך אבל רק כל חד בפום מה דמשער בלבה יכול להבין קצת היכן נקודות האמת לאמתו והבין:

רסב

(כב) כמה פעמים חזר בעצמו דברי העולם שאומרים עליו שאין כאן ממצע, רק אז שהוא חס ושלום כמו שהמתנגדים בודים עליו וכו' הדוברים על צדיק עתק רחמנא לצלן וכו', או אם הוא להפך שהוא צדיק אמת, אזי הוא חדוש נפלא ונורא ונשגב שאי אפשר לשער במח אנשי כלל. כי כך היו רגילים רב העולם לומר עליו זכרוננו לברכה. והוא זכרוננו לברכה חזר בעצמו דבורים אלו כמה פעמים ורמוז לנו שהאמת הוא כן שאין כאן ממצע. והבוחר יבחר לו האמת כי האמת הוא אחד. (וענין פסימן נ"א בלקוטי א) ומזאת השיחה בעצמה יוכל להבין מעט גדלתו, כי על-ידי עצם ההתנגדות והמחלוקת יוכל להבין האמת בהפך ממש, ויתפלא על עצם גדלתו בלי שיעור כי אין כאן ממצע כנ"ל והבין היטב האמת לאמתו:

רסג

(כג) בשנת תקס"ג שהוא ראש השנה הראשון שהיה בכאן
בברסלב, אז הייתי אצלו על ראש השנה וכל עשרת
ימית שובה עד אחר יום כפור. ואחר יום כפור נסעתי לביתי ורבי
יודל ורבי שמואל אייזיק נשארו בכאן על חג הסוכות. ושמעתי כמה
דבורים יקרים מרבי יודל מה ששמע אז ואיני זוכרם היטב. פעם אחת
ביום הושענא רבא אמר בפני העולם ומה אעשה ששני רוצחים
עומדים עלי ואומרים אף על פי כן שאני מנהיג (שקורין גיטר יוד)
והראה בידו על רבי יודל ורבי שמואל אייזיק בעת שאמר שני
רוצחים, הינו שעליהם היה נתפזן מחמת שהם היו כרוכים אחריו מאד.
ומי יזכה להבין פרוש דברים אלו כי האנשים הנ"ל היו יקרים בעיניו
מאד מגדולי מקרביו.

וביום שמיני עצרת דבר עמהם מענין רקודין והמחאת כף, ומה
שמהפכין את עצמו שזה בחינת (שמות יט) ומשה עלה אל
האלקים ויירד ה' על הר סיני (פמבאר במקום אחר שיחות הר"ן פו) וענין
הפריסטאקיט שעושין וכו' ודבר עמהם דברים נפלאים. אחר כך
התחילו לכנס המון עם מאנשי העיר שבאו אליו בנגון ושמחה בנהוג
ביום שמיני עצרת. ואז אמר לרבי יודל ולרבי שמואל אייזיק לכו לכם
כי אני צריך לעסק עמהם ואין זה שיך לכם והלכו להם ממנו.

ואחר כך נעשה שם שמחה גדולה בקול רעש גדול של שיר ושמחה.
ואז רקד רבנו זכרוננו לברכה בעצמו הרבה מאד מן איזה
זמן קדם הלילה עד איזה שעות בתוך הלילה של שמחת תורה. וצוה
שיביאו לו את <בתו הכלה מרת שרה ובתו הכלה מרת מרים> ורקד
עמהם הרבה. וכבר ידוע גדל נפלאות ערבות נעימות קדשת הרקוד
שלו, כי מי שלא ראה זאת לא ראה טוב מימיו.

וכבר מבאר במקום אחר (לעיל קטז) שבאותה השנה רקד רבנו זכרוננו
 לברכה הרבה. הינו בשמיני-עשרת הנ"ל ובשבת הנכה
 בהסעדה שלישית אחר שאמר התורה הנוראה ראיתי מגורת זהב
 (בלקושי א' סימן ה'), ובפורים, ואחר-כך בראש חודש ניסן הייתה החתנה
 של בתו שרה ורקד הרבה עם בתו הכלה בהסעדה שלישית של
 השבת חתנה, אחר שאמר התורה הנוראה והוא כחתן יצא מחפתו
 (בלקושי א' סימן מ"ט). כי בעת אמירת התורה התחיל בקול נפלא מאלו
 התבות והוא כחתן יצא מחפתו רק כשסר לנו התורה הזאת
 בכתב-ידו הקדוש התחיל מפסוק לשמש שם אהל בהם בנדפס (ש)
 ואחר שאמר התורה הנ"ל רקד הרבה עם בתו אשרי עין ראתה זאת.
 ושמעתי מפיו הקדוש שאמר בעצמו בשנה הזאת רקדתי הרבה מחמת
 שנשמע אז שיוצאין גזרות (שקורין פונקטין) על ישראל, כי על-ידי רקודין
 והמחאות כף ממתיקין הדינים ומבטלין הגזרות כמבאר בהתורה
 ואלה המשפטים (בסימן י' לקושי א') שנאמר לענין זה בנרשם במקום אחר
 (שיחות הר"ן קלא):

רסד

(כד) אמר התפללו עלי שאשוב לבריאותי ואוליך אתכם בדרך חדש
 שלא היה מעולם. אף-על-פי שהוא בדרך הישן מכבר,
 אף-על-פי-כן הוא חדש לגמרי:

רסה

(כה) פעם אחת ספר שזה סמוך התחיל ללמד את החשן משפט עם
 הש"ך והסמ"ע ולמד בזמן מועט עד סימן ע"א שהוא
 בערך מאתיים דפין ואמר שהוא יודע וזוכר כל סעיף קטן מהיכן הוא
 מתחיל. ואז היה לפניו רב אחד והתחיל לדבר עמו בשאלות ודינים

ולא ידע אותו הרב להשיבו. ואחר-כך היה לפניו דאקטיר אחד ודבר עמו ולא ידע גם-כן כלל. ואמר איך לוקחין שיתגלה <אורי> וכו' שבנגלה קל יותר לחדש מלחדש בנסתר. ואיני זוכר כל זה היטב.

וכמה פעמים ספר עם אנשים מכמה דינים מהארבעה שלחן-ערוך הגדולים בעל-פה, והיה בקי בכל הדינים בבקיאאות גדול מאד. ואפלו מי שלמד אותו הפוסק בסמוך לא היה יכול לעמוד נגדו נגד בקיאאות הגדולה, כי תמיד נתבטלו לפניו כל הלומדים שהיה מדבר עמם בבקיאאות הארבעה שלחן-ערוך הגדולים. גם שמעתי בשמו שאמר אם הייתי אומר פשטים בגמפ"ת [בגמרא פרוש רש"י תוספות] היו כל הלומדים והגדולים מנחים תחת כפות רגלי, אך עדין אין לי חשק לזה. ועיין במקום אחר (לקמן שמו) שאמר שבנגלה קל יותר לחדש וכו' ומי שמעין היטב בדבריו יוכל להבין מאליו עצם גדלת חכמתו עד אין סוף ואין תכלית:

רסו

(כו) אמר כל מה שמשיח יעשה טובות לישראל אני יכול לעשות, רק שהחלוק היא שמשיח יגזר אמר ויקום אבל אני (ופסק ולא דבר יותר). גסת אחר אבל אני איני יכול לגמר עדין. יש גסתא כזו, אצלי עדין יש בחירה, אבל אצל משיח כבר לא יהיה בחירה כלל:

רסז

(כז) שמעתי בשמו שאמר, שהשיג יחידה בתכלית מדרגה עליונה. כי זה ידוע, שנפש דנשמה גבוהה יותר מיחידה דרוח, וכן פיוצא בזה בכלם, והוא השיג יחידה בתכלית מדרגה העליונה. ואמר:

נמצא, שאני יודע "מעט", ואני עומד במדרגה גבוהה, אף על פי כן
 עדין אני רוצה יותר, כי מי יודע, אולי יש עוד גבוה מעל גבוה עד אין
 סוף וכו' וכו'.

<אמר: אני אשיר שיר לעתיד שזה יהיה העולם הבא של כל הצדיקים
 והחסידים. (אמר המעתיק: עין בלקוטי מוהר"ן בהתורה בא
 אל פרעה (חלק א' סימן ס"ד), ובלקוטי תנינא בהתורה תקעו תוכחה
 (סימן ח"י))>:

פעם אחד הרים ידיו עד כתפיו והורידם מכתפיו ולמטה ואמר כל
 <הצדיקים> הם אצלי מכאן ועד כאן, הינו מכתפיו
 ולמטה, ואחר כך הרים ידיו למעלה מראשו והורידם משם סמוך
 לראשו עד הכתפים ואמר: ואני מכאן ועד כאן הינו מהראש ועד
 הכתפים, והדברים עתיקים. ועין בכתבי האריז"ל והבן אם עיני שכל
 לך להבין משם גדלת האדם בשזוכה לעשות רצון יוצרו עד שישלים
 הצלם אלקים בשלמות:

רסח

(כח) אמר אני יכול לקבל ממון הרבה בלי שעור, ולא יהיה אצלי
 שום שנוי. כי דרך האדם כשיגיע לידו ממון, בפרט ממון
 הרבה, נשתנה פניו ונעשין אצלו שנויים. אבל אצלי אפלו אם אקבל
 סך עצום בפעם אחד, אין אצלי שום שנוי כלל. ושמעתי בשמו שאמר
 שקבלת ממון שלו הוא חדוש אצל השם יתברך בין החדושים שיש לו
 יתברך, כי יש אצל השם יתברך כמה חדושים וקבלת ממון שלו הוא
 חדוש אצל השם יתברך בין החדושים שלו:

רסט

(כט) יום ד' דְּאֵלּוּל תַּקֵּס"ט בְּרֶסֶלֶב. אָמַר אָנִי עָנּוּ מִכָּל הַמְּפָרָסִים, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ עִבּוּדָתוֹ וְאָנִי עָנּוּ הֵינּוּ כִּי אֵינָם נְחָשִׁים אֲצִלִּי כָּלֵל, כִּי מִדַּת עֲנּוּהָ הִיא לְבָלִי לְהַחְזִיק עֲצָמוֹ לְשׁוּם דָּבָר וְלִהְיוֹת בְּעֵינָיו אֵין וְאָפֶס, וּמֵאַחֵר שְׂאִינָם נְחָשִׁים אֲצִלִּי כָּלֵל נִמְצָא שְׂאִינִי עָנּוּ שְׁלָהֶם. פְּרוּשׁ שֶׁמִּכָּל הַמְּפָרָסִים אָנִי הָעָנּוּ שְׂוֵה עוֹשֶׂה זֹאת וְזֶה זֹאת, וְאָנִי אֵינִי מִחְזִיק מֵהֶם כָּלֵל נִמְצָא שֶׁבְּצִרוּף כָּלָם יֵשׁ לִי מִדַּת הָעֲנּוּהָ בִּינֵיהֶם. אֵךְ אֵת מִי אָנִי מִחְזִיק יוֹתֵר לְאֵין אֵת עֲצָמִי אוֹ אוֹתָם וְכוּ' וְאִף־עַל־פִּי־כֵן הַנִּרְאָה שְׂאֵת עֲצָמוֹ הוּא מִחְזִיק יוֹתֵר לְאֵין וְאָפֶס. וְכֵן בְּמִשָּׁה רַבֵּנוּ עָלִיו הַשְּׁלוֹם אֵינּוּ מֵיִשָּׁב אֲצִלִּי מֵהָ שְׂכַתוֹב בּוֹ שֶׁהָיָה עָנּוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֵיךְ שֶׁיְדָ זֹאת מֵאַחֵר שֶׁכָּלָם הָיוּ תַלְמִידָיו אֵיךְ הָיָה עָנּוּ בְּנִגְדָם, אֵךְ צָרִיךְ לוֹמַר גַּם־כֵּן כִּנְ"ל שֶׁהָיָה עָנּוּ מִכָּל הָאָדָם, שֶׁהָיָה לוֹ מִדַּת הָעֲנּוּהָ שֶׁל כָּל הָאָדָם הֵינּוּ שְׂאֲצֵלוֹ הִיְתָה הָעֲנּוּהָ שֶׁל כָּלָם כִּי כָּלָם הָיוּ אֲצֵלוֹ בְּחִינַת עֲנּוּהָ בְּבַחֲינַת אֵין וְאָפֶס כִּנְ"ל אֵךְ אֵת עֲצָמוֹ הָיָה מִחְזִיק יוֹתֵר לְאֵין וְאָפֶס יוֹתֵר מִבְּחִינַת אֵין וְאָפֶס שֶׁהָיָה מִחְזִיק אוֹתָם וְהֵבֵן הַיָּטִב.

אָמַר הַמַּעֲתִיק נִרְאָה לְעֵנִיּוֹת דַּעֲתִי, דְּרָצוֹנוֹ לוֹמַר כִּי הַשִּׁיג כָּל־כָּךְ בְּגִדְלַת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ עַד אֲשֶׁר הָעִבּוּדָה שֶׁל כָּל אָדָם הָיָה אֲצֵלוֹ בְּבַחֲינַת אֵין וְאָפֶס נִגְדָה גְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהוּא בְּעֲצָמוֹ אִף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה רַבֵּן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי הַשִּׁיג יוֹתֵר מִכָּלָם, אִף־עַל־פִּי כֵּן הָיָה מִחְזִיק אֵת עֲצָמוֹ לְאֵין וְאָפֶס יוֹתֵר מִכָּלָם. כִּי דִּיקָא עַל־יְדֵי שֶׁהִיְתָה הַשָּׁנָתוֹ גְּבוּהָה כָּל־כָּךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הַשִּׁיג שֶׁכָּפִי מִדְּרָגָתוֹ וְהַשָּׁנָתוֹ אֵין עִבּוּדָתוֹ נְחָשֶׁבֶת כְּלוּם בְּיוֹתֵר נִגְדָה גְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְקַל לְהַבִּין:

ער

(ל) צְוֵה לְקָרוֹת אֶחָד לְבִדֵּק תְּפִלִּין. עָנָה וְאָמַר מַחֲמַת שְׁהָרַב מִבְּרִדִּיטָשׁוּב הוּא נֹסֵעַ וְסוֹבֵב עִתָּה עַל הַמְּדִינָה, מַחֲמַת זֶה אֲנִי מְצִוֶּה לְבִדֵּק תְּפִלִּין שְׁלִי. כִּי בְּאֵמַת אֵף עַל פִּי שְׁאִמְרַתִּי שְׁאִינִי מַחֲזִיק מֵהֶם הֵינּוּ שֶׁהֵם אֲצִלִּי אֵין וְאִפְסֵם כְּנִ"ל, אֵף-עַל-פִּי-כֵן הָרַב מִבְּרִדִּיטָשׁוּב הוּא גָּדוֹל בְּעֵינַי מְאֹד וּכְשֶׁגָּדוֹל וּמְפָרָסֵם כְּזֶה הוּא הוֹלֵךְ וְסוֹבֵב, זֶה בְּחִינַת פָּנִים הַהִתְפָּאָרוֹת חֵס וְשְׁלוֹם כְּבִיכּוֹל. כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם הַתְּפָאָרוֹת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַגָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל הוּא עֵקֶר הַהִתְפָּאָרוֹת. כִּי הוּא חָשׁוּב וּמְפָאָר בְּיִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ אֲזִי הוּא בְּחִינַת (יִשְׁעִיָּה מִד) בְּתִפְאָרַת אָדָם לְשֶׁבֶת בֵּית. הֵינּוּ שְׁבִחֵינַת הַהִתְפָּאָרוֹת הוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ בְּחִינַת הַבְּתִים שֶׁל תְּפִלִּין. אֲבָל כְּשֶׁהוּא נֹסֵעַ וְסוֹבֵב וּמִתְבַּזֶּה בֵּין הַחַיִּים כִּי עַל הַדֶּרֶךְ בּוֹדֵאֵי הָאָדָם מִתְבַּזֶּה כְּמוֹכָא (בַּמְדָּר רַבָּה י"א), בְּפָרְט אִישׁ כְּזֶה שֵׁיִשׁ לוֹ בְּזִיּוֹנוֹת, בּוֹדֵאֵי לְפִי עֵרֶךְ כְּבוֹדוֹ וְגָדְלוֹ שְׁלִפְעָמִים אֵין נוֹתֵנִין לוֹ כְּבוֹד כְּרָאוּי לוֹ לְפִי כְּבוֹד הַתּוֹרָה שְׁלוֹ. וְלִפְעָמִים יֵשׁ לוֹ אִיזָה בְּזִיּוֹנוֹת בְּעֵנִין קִבְּלַת הַמְּמוֹן שְׁאִינּוּ כְּרָאוּי לְפִי כְּבוֹדוֹ וְכִיּוֹצֵא. וּמֵאַחַר שְׁבִחֵינַת הַהִתְפָּאָרוֹת נִפְגָּם וְנִתְבַּזֶּה וְיוֹצֵא מִן הַבְּתִים, עַל-כֵּן יֵשׁ חֲשֵׁשׁ עַל הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם בְּחִינַת הַתְּפָאָרוֹת כִּידוּעַ כִּי הֵם נִקְרָאִים פָּאָר כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (בְּרִכוֹת י"א):

רעא

(לא) גְּדֵלַת הַמַּעֲלָה שֶׁל הַמְּתַקְרָבִים אֵלָיו אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר כִּי כְּבָר נִתְפָּשְׁטוּ דְבוּרִים כְּאֵלוֹ בֵּין הָעוֹלָם שֶׁהֵם מִתְפָּאָרִין גַּם-כֵּן בְּדְבוּרִים כְּאֵלוֹ אֲבָל בְּאֵמַת הַמְּקַרְבִּין שְׁלִי הַהִתְקַרְבוֹת לְבֵד הוּא דְבָר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. כִּי אֵף-עַל-פִּי שֶׁהוּא בְּעֵצְמוֹ הֵינּוּ הַמְּקַרְבִּים אֵינּוּ כְּלוּם, וְאֵינּוּ מִתְנַהֵג בְּדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל, אֵף-עַל-פִּי-כֵן מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּתוֹךְ אֲנָשִׁים כְּאֵלוֹ שֶׁהֵם מְקַרְבִּים לְצַדִּיק לְקַדְשָׁה כְּזֶה זֶה בְּעֵצְמוֹ מוֹעִיל לוֹ

מאד, ובמשך הזמן יתעורר גם־כן ויחזר בתשובה. וראה בעיניך, כי אתם זוכים לשמע דברים כאלו. ואפלו אם אינם שומעים החדוש, רק שזוכים לעמוד בעת שנתחדש החדוש כזה, גם־כן אשרי לו מכל־שכן כשזוכין לשמע. ואין צריך לומר אם זוכין לשמע החדוש כזה פעם אחת בשנה. אפלו אם לא היו זוכין לשמע החדוש כזאת רק פעם אחת כל ימי חייו גם־כן די לכם, כי אלמלא לא באתם לעלמא אלא למשמע דא די, כמובא בזהר הקדוש (בראשית קסד): (מכל־שכן וכל־שכן שאנו זוכין לשמע כמה וכמה פעמים בשנה החדשים נפלאים ונוראים אשר לא נשמעו מעולם).

ואמר לי אז בזו הלשון "אט הערט דיין נשמה וכו'" והנה שומעת נשמתך] דהינו החדוש הנ"ל מענין התפלין, שבשביל שהרב נוסע ומטלטל הוא צריך לבדק תפלין שלו. ואפלו בשמנחים בשפלות גדול מאד, אף־על־פי־כן צעקה בעלמא שנותנין אף־על־פי שתכף ומיד נפסק גם זה אינו נאבד, ואפלו הצעקה מבטן שאול גם־כן אינו נאבד. וכמו שאיתא בזהר הקדוש (שם טו): בשוא גליו אתה תשבחם (תהלים פט), שמה שהאדם מנשא עצמו וממשיך עצמו לאיזה מדרגה אף־על־פי שאינו מניע אליה, זה בעצמו שהוא מתניע ורודף להשיג ולגלות לאיזה קדשה היא שבתא דילה ויקרא דילה עין שם:

ערב

(לב) פעם אחת יצא מפיו הקדוש על עצמו ואמר בזו הלשון אני סבא דסבין. ואם תסתכל ותבין בהמעשה הנוראה של שבעה בעמלערס בהספור של הבעמליר הראשון שהיה עור שאמר לו הנשר הגדול שהוא זקן מאד, ואף־על־פי־כן הוא יניק ולא

הַתְּחִיל לַחֲיוֹת כָּלֵל וְכוּ' וְהָיָה זָקֵן נֶגֶד כָּל הַזְּקֵנִים הַנִּזְכָּרִים שָׁם, תִּבְיִן קֶצֶת עֲנִיָּן זֶה. וְכֵן מִשָּׂאֵר עֲנִיָּי הַמַּעֲשֵׂה הַנִּלְתוּבֵל לְהַבִּין קֶצֶת גְּדֵלַת רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְלַחֲכִימָא בְרַמְיָא.

<אֶפְשָׁר כֶּךָ הוּא הַפְּרוּשׁ: אִין בֶּן דְּדוֹר בָּא אֱלָא בְּהִיסָח הַדַּעַת, הֵינּוּ שְׂלָא יָבוּא עַל דַּעְתָּם שְׂכַבְרָה הוּא. וּבְאַמַּת כְּבָר הוּא בָּא וְהִנֵּה הוּא וְכוּ', וְהוֹדָה לְדַבְרֵי, וְאָמַר שְׂכַדְךָ כְּתוּב (רַמְיָה ל) וְהָיָה אֲדִירוּ מִמֶּנּוּ, אַחֲרֵי כֶּךָ גַּתְעוּרָר וְאָמַר זֶה אָמַר רַב גַּחְמָן בְּמַסְכַּת סְנֵהֲדִירִין אִי מִן חַיִּי אֲנָא הוּא, שְׂנַאֲמַר וְהָיָה אֲדִירוּ מִמֶּנּוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

(אָמַר הַמַּעֲתִיק: מֵאָמַר זֶה הַנִּלְתוּבֵל אָמַר מוֹרְנוּ מוֹהֲרָנִ"ת ז"ל אֵל אֲדַמּוּ"ר ז"ל אַחֲרֵי שְׂאֲמַר הַמַּאֲמַר הַמּוֹבָא (בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרָ"ן תַּנְיִנָא סִימָן כח) דַּע שְׂיֵישׁ חֲלוּקִים בֵּין הַתּוֹרוֹת וְכוּ' וּמוֹרְנוּ מוֹהֲרָנִ"ת ז"ל מַעֲצָם הַרְגָּשְׁתוּ בְּזִכּוֹת לְכַבּוּ אֶת עַמְּךָ נִרְאוֹת דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים עַד כִּי בָּעָרוּ בְּקַרְבּוֹ בְּשִׁלְהֶבֶת מִמֶּשׁ לֹא יָכוּל לְהִתְאַפֵּק וַיִּתֵּן אֶת קוּלוֹ בְּפָנָי כָּל הַנֶּעְצָבִים עָלָיו אֶת הַמַּאֲמַר הַנִּלְתוּבֵל אֶפְשָׁר כֶּךָ הוּא הַפְּרוּשׁ וְכוּ')>

רעג

(לג) רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה הַתְּפָאָר שְׂלָא הַתְּחִיל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דְּבָר בְּעוֹלָם קִדְּם שְׂיַדַּע הַסּוּד שְׂיֵישׁ בּוּ. וְאַפְלוּ מַה שְׂנַוְהֲגִין לְהַעֲלוֹת עֵשֶׂן הַטִּיטוֹן עַל-יְדֵי לִילְקַע וְצַבְעֵד (שְׁקוּרִין לִילְקַא רִיבְעֵרוֹ) [עֵשׂוֹן מִבְּקַן] לֹא הַתְּחִיל בְּזֶה עַד שְׂיַדַּע סוּד בְּהַנְהִיגָה זוּ. וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּשָׂאֵר הַנְּהִגוֹת לֹא הַתְּחִיל שׁוּם דְּבָר לַעֲשׂוֹת עַד שְׂיַדַּע סוּד הַדְּבָר. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה יָדַע סוּד בְּעֲנִין עֵשֶׂן הַטִּיטוֹן, אַף-עַל-פִּי-כֵן הִזְהִיר אוֹתָנוּ הַרְבֵּה לְהִתְרַחֵק מִזֶּה מְאֹד, וּפְעַם אַחַת דְּבַר הַרְבֵּה מַעֲנִין זֶה

חיי גְדֵלַת נִוְרָאוֹת הַשָּׁנָתוֹ בְּעִבּוּדַת ה' מוֹהַר"ן רעו

שְׁנוּהֵגִין הָעוֹלָם לְהַעֲשִׂין מִיִּטּוֹן וְאָמַר שֶׁהוּא שְׁמוֹת גְּדוֹל, וְלַעֲנִין נְקִיּוֹת
אִינוֹ מוֹעִיל כָּלָל. וְכֵן הָרִיחַ טַבַּח שֶׁהוּא גְרוּעַ עוֹד יוֹתֵר, כַּמְבָאֵר שִׁיחָה
זֹאת בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמֵּן תַּעֲב):

רעד

(לד) אָמַר מַה שִׁיחָה נַעֲשֶׂה עִמִּי אִינִי יוֹדַע, אָבֵל זֶה פָּעַלְתִּי אֶצֶל הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ שֶׁהִגִּיאֵל אֶדְרַךְ יִהְיֶה מִיּוֹצְאֵי חֲלָצִי. וְאָמַר זֹאת
בְּרַבִּים, וְהִזְהִיר מְאֹד לְכַבֵּד וְלִהְחַזִּיק בְּחַשְׁיבוֹת גְּדוֹל אֶת בְּנָיו כִּי הֵם
אֵילָנוֹת יְקָרִים מְאֹד, וְיִהְיוּ גְדֵלִים מֵהֶם פְּרוֹת טוֹבִים וְנִפְלְאִים מְאֹד. גַּם
אָמַר שִׁיּוֹצְאֵי חֲלָצִי לְקַח מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת:

רעה

(לה) הָעוֹלָם סוֹבְרִים שֶׁכְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ לֹא יָמוּתוּ, לֹא בֵּן הוּא אֶפְלוֹ
מְשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ גַּם הוּא יָמוּת. וְאָמַר זֹאת בְּרַבִּים:

רעו

(לו) שָׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁהוּא מְרַגֵּשׁ צָרוֹת יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנָא לְצַלֵּן
קָדָם מִכָּל הַצַּדִּיקִים, כִּי הוּא יוֹדַע הַגְּזֵרָה וְהַצָּרָה חֵם
וְשָׁלוֹם כְּשֶׁהוּא עֹדִין בְּשַׁרְשׁ, וְאַחֲרֵיכֵן מַגִּיעַ הַדְּבָר לְשֹׂאֵר הַצַּדִּיקִים.
וְאָמַר שְׂזֵה מַחֲמַת שְׂאֵנִי יוֹדַע שְׁפִלוּתִי בְּאֶמֶת, וּמַחֲמַת זֶה אֲנִי יוֹדַע גְּדוֹל
מֵעֶלֶת קִדְשַׁת יִשְׂרָאֵל כַּמָּה הֵם יְקָרִים וְגִבּוּהִים מְאֹד, כִּי הֵם גַּמְשֹׁכִים
וְנִלְקָחִים מִמָּקוֹם עֲלִיוֹן וְנוֹרָא וְנִשְׁגָב מְאֹד. עַל־כֵּן אֲנִי יוֹדַע הַכֹּל מִקָּדָם
כַּנִּל, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְחַם עָלֵינוּ בְּזִכּוֹתָו וַיְבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת, וַיִּתְּפֹךְ הַכֹּל
לְטוֹבָה:

רעז

(לז) וְכַבֵּר מְבָאֵר (לְעִיל ו) שֶׁהָיָה מִקְפִּיד עַל הַגְּדוֹלִים שֶׁלֹּא רָצוּ לָשִׁים
לֵב עַל הַגְּזֵרוֹת שֶׁנִּשְׁמְעוּ עַל יִשְׂרָאֵל חֵם וְשָׁלוֹם, וְאָמְרוּ

שְׁבֻדָּאֵי לֹא יַעֲשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זֹאת. וְהוּא זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה אָמַר שְׂשׁוּנִים בְּזֶה הַרְבֵּה, כִּי הֲלֹא רָאִינוּ כְּבָר שֶׁהָיוּ צָרוֹת וּגְזֵרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל הַרְבֵּה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֵנוּ מֵעַתָּה. וְהוּא זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה הִיָּה מִתִּירָא מֵהֶם מְאֹד, וְדַבֵּר הַרְבֵּה מֵהֶם וְעַסֵּק הַרְבֵּה בְּכֹל כַּחוֹתָיו וּבְמִסִּירַת נַפְשׁ לְהַמְתִּיקֵם וּלְבַטְלֵם. וּרְצוֹנֵנוּ הִיָּה חֲזֵק שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מִכָּל־שָׁבֵן הַגְּדוֹלִים יִרְבוּ לְהַתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲלֵיהֶם כְּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁעָשָׂה מֶרְדֵּכִי בְּשַׁעֲמֹד עֲלֵיהֶם הַמֶּן הַרְשָׁע יְמַח שְׁמוֹ, כֵּן אֲנַחְנוּ חַיִּיבִים בְּכֹל דּוֹר לְצַעֵק מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַגְּזֵרוֹת הַנִּשְׁמָע חֵם וְשָׁלוֹם, וְה' הַטּוֹב יִשְׁמַע שׁוֹעֲתֵנוּ וַיְבַטְלֵם וַיַּהֲפֹכֵם לְטוֹבָה:

רעה

(לח) אָמַר שֶׁפָּעַל אֶעֱלֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂבִשְׁבָאִין לְפָנָיו לְהַתְפַּלֵּל עַל מִקְשָׁה לִילָד, שְׁלֹא יִהְיֶה לָּהּ הַקְשׁוּי לִילָד כִּי־אִם עַד אוֹתָהּ הַשָּׁעָה שְׂבָאִין לְפָנָיו, וְתַכְּף שְׂבָאִין לְפָנָיו תֵּלַד מִיָּד:

רעט

(לט) שִׁמְעֵתִי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר מִן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי שֶׁהָיָה חֲדוּשׁ בְּמַפְרָסָם, הִיָּה הָעוֹלָם שָׁקֵט עַד הָאָר"י זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה הֵינּוּ שְׂמֵרְבֵי שִׁמְעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי עַד הָאָר"י זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה לֹא גִתְגָּלוּ חֲדָשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּתְגָּלוּ עַל־יְדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי, עַד שֶׁבָּא הָאָר"י זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה שֶׁהָיָה חֲדוּשׁ בְּמַפְרָסָם, וְהוּא גָּלָה חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי שְׁלֹא נִמְצָא מִי שִׁינְגָּלָה חֲדָשׁוֹת כְּאֵלֶּה עַד הָאָר"י זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה. וּמִן הָאָר"י זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה עַד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה, הִיָּה גַם־כֵּן הָעוֹלָם שָׁקֵט בְּלֵי חֲדוּשׁ, עַד שֶׁבָּא הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה שֶׁהָיָה חֲדוּשׁ נִפְלָא, וְגָלָה חֲדָשׁוֹת. וּמִן הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה עַד עַתָּה הִיָּה גַם־כֵּן הָעוֹלָם שָׁקֵט בְּלֵי חֲדוּשׁ כְּזֶה, וְהָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג רַק עַל־פִּי

הַהִתְנַלּוֹת שְׁגָלָה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְזָכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה עַד הַנְּהָ, עַד שְׂבָאֲתִי אֲנֹכִי. וְעַתָּה אֲנִי מִתְחִיל לְגַלּוֹת חֲדָשׁוֹת נִפְלְאוֹת לְגַמְרִי שְׁעֵדִין לֹא נִתְגַּלוּ עַל-יְדֵי שׁוֹם נִבְרָא וְכו':

רפ

(מ) יום א' כ"ה ניסן תק"ע הָיָה מְדַבֵּר עִמִּי מִחֲדוּשֵׁי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְזָכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה שְׁגָלָה חֲדָשׁוֹת בְּעוֹלָם. כִּי הַסְּפּוֹר שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְזָכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה הוּא עֲנִין חֲדָשׁ מֵה שְׁלֹא נִתְגַּלָּה מִקֶּדֶם סְפּוֹר כְּזֶה. רַק בְּכַתְּבֵי הָאֲר"י וְזָכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה נִמְצָא גַם-כֵּן בְּאִיזָה מְקוֹמוֹת מְעִין זֶה. וְאַחֲר־כֵּן הָיָה מְשַׁבַּח מְאֹד מְאֹד אֶת כַּתְּבֵי הָאֲרִיז"ל שְׁגָלָה חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים כַּמְּפָרְסָם לְכָל הָעוֹלָם, כִּי הָיָה מְעִין בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן בְּסֵפֶר לְקוּמֵי תוֹרָה שֶׁל הָאֲר"י וְזָכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה, וְשֵׁם יֵשׁ חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים כַּמְּפָרְסָם. וְתַפְס לְדַגְמָא הַפְּסוּק (בְּרֵאשִׁית כג) שְׁמוֹנָה אֱלֹה יִלְדָה מְלָכָה, שְׁגָלָה שֵׁם הָאֲר"י וְזָכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה חֲדוּשׁ נִפְלְאָ, כִּי שְׁמוֹנָה פְּעָמִים אֱלֹה וְכו' עִין שָׁם.

אַחֲר־כֵּן עָנָה וְאָמַר שְׁעַל זֶה אֵין שׁוֹם אֶחָד מִסְתַּבֵּל, שְׁכָּל מֵה שְׁגָלוֹ לֹא הָיָה רַק בְּחֵלֶק אֶסְיָה, כִּי כָּל הָעֲנִינִים הַנִּלְ לֹא הָיוּ שָׁם רַק בְּחֵלֶק אִיזָה [אֶסְיָה]. וּבְאֶמֶת בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה מְבֹאֵר הַכֵּל כִּי הַתּוֹרָה מְסַפֵּרֶת מִכָּלֵם, כְּגוֹן אֲשֶׁכְּנֹו מְבֹאֵר בְּהַתּוֹרָה רַק שְׂאִין הַתּוֹרָה עוֹשָׂה סְפּוֹר גְּמוֹר מִכָּלֵם. רַק שְׁהִיא מְדַבֵּרֶת מֵהֶם וּמְשַׁלִּיכָה אוֹתָם, וּבְמִקוֹם שְׁהִיא רוֹצֶה עוֹשָׂה סְפּוֹר גְּמוֹר כְּגוֹן מְלֻכָּן וְכִיּוֹצֵא שְׁהִיא עוֹשָׂה מֵהֶם אִיזָה סְפּוֹר. אֲכָּל אַף עַל-פִּי-כֵּן בְּהַתּוֹרָה מְרַמְזִים כָּלֵם. אֲכָּל גְּדוּלֵי הַקֶּדְמוֹנִים לֹא גָלוּ רַק מִחֵלֶק אֶסְיָה. וּבְאֶמֶת הָיוּ מְדִינוֹת רַבּוֹת גַּם בְּשָׂאֵר חֲלָקֵי הָעוֹלָם גַּם קֶדֶם מִתַּן תּוֹרָה, כִּי בְּשַׁעַת מִתַּן תּוֹרָה כְּבָר הָיוּ מְדִינוֹת רְחוֹקוֹת מִשָּׁם שְׁהִגִּיעַ לָהֶם הַיְדִיעָה מִמִּתַּן-תּוֹרָה עַל-יְדֵי הַבִּי דָּאֵר, כְּגוֹן מְדִינוֹת זַאֲקִסִּין הָיְתָה מְדִינָה מְכַבֵּר מִקֶּדֶם יְמֵי אַבְרָהָם

אבינו עליו השלום, גם מדינת אונגריה היא גם-כן מדינה ישנה מאד וכיוצא בזה שאר מדינות שאינם בחלק אזיה רק בשאר חלקי העולם. ומאלו החלקים לא דברו כלל רק מחלק אזיה כי כל המדינות שהם מדברים מהם כגון מצרים וכיוצא וכגון שמונה אלה הנ"ל כלם הם רק בחלק אסיה. רק בהתורה הקדושה מרמז הכל כי משה רבנו עליו השלום ידע מכלם.

ואמר שכל אלו המעשיות שנעשים בכל העולם שכלם מרמזים בודאי על דברים עליונים כי אין שום דבר ריק בעולם. כי העולם אינו נח כלל אפלו רגע אחת. והם עושים תמיד. ובודאי כל מעשה העולם מרמז למה שמרמז. אבל היא רק רמזים בעלמא נגד אין סוף ואין תכלית. הינו שהכל היא רק רמזים נגד מה שיהיה נעשה לעתיד. כי יהיה חדוש העולם. ואמר בזו הלשון שכל מה שנעשה הוא רק (דראט ארביט) [עבודת חוט ברזל] נגד כל העולמות וכו' > (הינו מה שנעשה בעולם העשיה, הוא בעין מלאכת חוטי ברזל דקים ביחס למה שנעשה בעולמות העליונים, ששם נתרחבים הענינים עד אין סוף). והדברים עתיקים. ועוד ספר בזה הרבה ואי אפשר לבאר בכתב כי אלו הדברים הם דברים גבוהים ועמקים ונסתרים מאד, סתרי הנהגותיו יתברך. ומי ששמע דברים אלו מפיו הקדוש היה יכול בדעתו קצת לשער עד היכן אלו הדברים מגיעים אף-על-פי שלא היה מי שיבינם, אף-על-פי-כן בפום מה דמשער בלבה היו יכולים לשער קצת וכו':

רפא

(מא) שנת תקס"ט במוצאי שבת ענה ואמר אם היה בא אצלנו נשמה גדולה אף-על-פי-כן היינו נראים כחשובים. ובאמת אינם חולקים עלי אלא צירו לעצמם איזה אדם, כמובא במקום אחר (בשיחות הר"ן קפב) וכו' וכו' והוא יושב בביתו. וכבר

היה בן שהיו חולקים על אחד ובנה לו מגדל גבוה וישב בתוכו. והם היו נלחמים עליו והיו שולחים רובים לו חצים ואש. אבל לא היו יכולים לעשות כלום.

אך שיש אנשים טובות שהם גדלים מאוירים ואדים. והיה אבן טוב שהיה גדל באויר, אך עדין לא היה לו כל השלמות לגמרי, ועל-ידי שהיו רובים החצים אליו בג"ל, על-ידי-זה השליכו האבן טוב ונפל על המגדל. והאבן הטוב הזה היה של חז, ותכף שנפל על המגדל אזי תכף נפלו לפניו ואמרו יחי המלך יחי המלך.

אך הנשמות קטנות כמותכם שנופלים על-ידי המלחמות הם בבחינת (איכה ד): "תשתפכנה אבני קדש", ונקרא שפיקה מחמת שעדין אין להם כל השלמות ונופלים קדם שנשלמים. אבל הנשמה גדולה הנ"ל אבן הטוב הנ"ל הבחינה של חז היו לו בשלמות. אך שאר השלמות עדין לא היו לו ועל-ידי החכם נשלם:

רפב

(מב) אחר פסח תקס"ה ספר עמנו, ואמר שנודע לו עכשו שני דברים, אך איני יכול לאמרם כי נראים כפשוטים. כי גם פשוטו של דבר היא כך לבאורה, אך אף-על-פי-כן נודע לו עכשו אלו הדברים.

הינו כי נודע לו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כח): אדם עובר עברה אומר שלא יראני אדם. ולא אמר כלום רק דחק בתבות "שלא יראני אדם" ולא באר כלום מה נודע לו בזה, כי כבר הקדים שאינו יכול לבאר בדברים כי נראה פשוטו של דבר כך. אך על-פי-כן רק עכשו נודע לו זה הסוד.

והשני נודע לו מה שאיתא (בחינת עולם לג) תכלית הידיעה אשר לא נדע, אשר לא נדע ממש. (ולא באר גם-כן כלום רק דחק גם-כן התבות אשר לא נדע לא נדע ממש) ואף על פי שפשוטו של דבר כד. אף-על-פי-כן רק עכשו נודע לי זה הדבר שתכלית הידיעה היא אשר לא נדע לא נדע ממש. ואמר מאחר שעכשו יודע שתכלית הידיעה היא אשר לא נדע לא נדע ממש, אם-כן הוא יודע מאחר שזכה לתכלית הידיעה, אך אף-על-פי-כן אינו יודע כלום, כי הלא כבר נדמה לי שאני אצל זה התכלית הידיעה אשר לא נדע, ועכשו אני רואה איך הייתי רחוק מזה התכלית (ואמר אז בלשון גנאי על עצמו, כי החזיק עכשו לכסילות זה התכלית של זמן הקודם שנדמה לו אז שזכה לתכלית הידיעה אשר לא נדע). כי עכשו נודע לי שתכלית הידיעה אשר לא נדע ממש. ודבר זה גם-כן אינו יכול לאמרו ולבארו כי נראה בפשוטו, אך באמת רק עכשו נודע לו זאת, וכן הדבר הראשון:

רפג

(מג) אחר זמר רב, בקיץ תק"ע, בעת שנסע לאומין, חזר וספר קצת מענין הנ"ל ואמר, שאין יודעים כלום, הינו שאין יודעים כלל כלל לא. והפליג מאד בגדלת הבורא ותפורה, אשר אי אפשר לבאר, ואמר שאין יודעים כנ"ל. ושאילתי אותו: הלא כבר אמרתם זאת, וספרתם מזה, מענין תכלית הידיעה אשר לא נדע, וכבר בארתם כל זה, שאף-על-פי שזוכין לזה הידיעה אשר לא נדע אף-על-פי-כן עדין אין יודעים כלום כי כבר נדמה לכם שזכיתם לזה התכלית וכו' וכנ"ל. ענה ואמר מי יודע באיזה ידיעה היה זה התכלית, הינו כי גם אז בעת שספר זאת אחר פסח לא זכה לבחינת לא נדע ממש כי-אם באיזה ידיעה, הינו שבאותה הידיעה זכה להתכלית אשר לא נדע.

וכוננתו כי יש ידיעה למעלה מידיעה, השגה למעלה מהשגה, גבוה מעל גבוה. ואצל כל ידיעה והשגה עד למעלה למעלה התכלית היא אשר לא נדע.

ואמר אז גם מעת שיצא מפרסלב עד עכשו (שהיה באותו היום ולא שנה רק בערך איזה שעות כי אז לא נסע עדין רק בערך שלש פרסאות) שוב אינו יודע. הינו שגם באלו השעות זכה לבחינת אינו יודע. והבן דברים אלו כי הם דברים עמקים ועליונים וגבוהים מאד, אשרי ילוד אשה שזכה להשגות באלו לתכלית האמת. ועין לעיל (סימן רמז) מזה שבענין זה בבחינת איני יודע היה חדוש מפלג מאד באשר נשמע מפיו הקדוש. ואף-על-פי שאין מי שיבין ענין זה פי עולה למעלה למעלה, אף-על-פי-כן לא מנעתי לכתבו, שאם יזכה יבין ויבחין קצת כל חד וחד לפום מה דמשער בלבה, ויוכל להבין על-ידי-זה מעט דמעט גדלת הבורא ותברך שמו:

רפד

(מד) פעם אחת שמעתי מפיו הקדוש שאמר שעל ידו יכולין להבין קצת גדלתו ותברך. הינו על-ידי שרואין גדלת השגתו עד היכן עד היכן זכה להשיג פלאי פלאות גדולות ונוראות שלא השיג שום נברא וכו' ואף-על-פי-כן מה אני, הלא אף-על-פי-כן אני רק חתיכת אדם, מזה יכולין להבין וללמד אלפים קל וחמר לגדלת הבורא ותברך. ובאמת מי שזכה להכיר את גדלת רבנו הקדוש והנורא זכר צדיק וקדוש לברכה היה משתומם ומתבהל מאד מגדלת הבורא ותברך. כי על-ידי גדלת רבנו זכרוננו לברכה היה יכול להבין קצת כפום מה דמשער בלבה את גדלתו ותברך:

רפה

(מה) פעם אחת דבר עמי ואמר כמתגעגע, איך לוקחין חבריא כמו שהיה אצל רבי שמעון בר יוחאי וכיוצא, ואני הייתי גם כן תוחב ראשי ביניהם. >ענה ואמר: מן הסתם, איך שהיה נמצא חבריא הייתי אני הרבי שלהם, מן הסתם וויא סיגיוואלט גיוועהן אהבריא וואלט איך גיוועהין זייעהר רבי!<

רפו

(מו) אומר בבר תמהתי על העולם שהיכן שנמצא איזה טוב אמתי ראוי שיתקרב אלינו "ווי סע גיפינט זיך עפים רעכטס איז מתקרב צו מיר מקורב צו ווערן":

רפז

>אמר: איזה מלך יכבש, זה אני יודע בודאי, אף גם אני יודע מה שצדיק אחר אינו יודע.<

(מו) שמעתי ממנו בחרף תקס"ג בתחלת ההתקרבות שאמר שיודע שרשי התורה במקום שהתורה הקדושה באה. כי יש שרשי התורה שהיא למעלה מהתורה שמשם נמשך כל התורה, ואינו יכול להתלבש בלל בתוך התורה, ויש שהיא בבחינת אסמכתא שהיא רק בדרך אסמכתא בעלמא נסמך על המקרא, מחמת שהוא גבוה ומרום מאד. גם שמעתי שאסמכתא פרושו סמיכה שהענין נסמך על המקרא כמו שסומכין על איזה דבר וכשסומכין על איזה דבר בודאי הסומך גבוה מן הנסמך והוא כנ"ל והבין:

רפה

(מה) אומר בואו ונחזיק טובה לרמאים שעל ידי המחלקת שחולקים עלינו באנו לדברים גדולים, והם עושים לנו טובה גדולה.

כי כן הדבר שעל ידי המחלקת באים ומשיגים דברים גדולים. כמו שמצינו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תמורה טו): שבימי אבלו של משה נשתכחו שלש מאות הלכות וכו', ושאל יהושע להקדוש ברוך הוא ואמר לו, לאמרן לך אי אפשר צא וטרדן במלחמה. ועתניאל בן קנז החזירן בפלפולו, ועתניאל היה איש מלחמה כמו שמצינו שאמר כלב (יהושע טו): אשר ילכד את חברון ונתתני לו את עכסה בתי, וילכדה עתניאל בן קנז. נמצא שעל ידי המלחמה זכה להחזיר ההלכות שנשתכחו:

רפט

(מט) שמעתי מפיו הקדוש שאמר אני קנקן חדש מלא ישן. גם נמצא בכתב ידו הקדושה אני זקן שבקדשה וכו' שמגלה דברים שפסה עתיק יומין, >שאף אחד עוד לא אמר תורה משם < וכו':

רצ

(נ) שמעתי מפיו הקדוש שאמר אני יכול עכשו לומר כל חכמי ישראל דומין עלי בקלפת השום (ברכות נח). רק שאין לי החוץ, וחצי דבר איני רוצה לומר. פרוש כי בן עזאי אמר כל חכמי ישראל דומין עלי בקלפת השום חוץ מן הקרח הזה, ואמר הוא זכרוננו לברכה שיש לו בח לומר זאת שהם דומין לפניו כנ"ל, רק שאין לו החוץ לומר עליו חוץ מזה והבן. גם נראה מפורנתו שיש לו בזה ענין. רק שאין יכול לגמר המאמר הנ"ל בשלמות על בן אינו רוצה לאמרו.

>אמר לר' ליפא: קוק מיד אן (תסתכל ביו). ומה שאינו אומר זאת להם (והראה בידו על ר' נתן ור' נפתלי ז"ל), כי הם רואים אותו

בְּכֹל פְּעַם. עוֹד אָמַר לוֹ: דָּאָם זַעֲהֶסְטִי מִיָּד אֵיִצְטֵער זְאָלְסְט מִיָּד זַעֲהֵן רֵאשׁ־הַשָּׁנָה וְכוּ' (זֶה אַתָּה רוֹאֵה אוֹתִי עֹבְשׁוֹ שְׁתֵּרְאֵנִי גַם בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה!).

<אָמַר: בְּשָׂבָא אַחַד לְפָנַי, אָז תִּכְרַף בְּשִׂאֵנִי רוֹאֵה אוֹתוֹ, אֲנִי מִפִּיר אוֹתוֹ מְכוּבַע הַעֲלִיּוֹן וְעַד רַגְלָיו. וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ אָמַר בְּזֶה הַלִּשׁוֹן: וְזֵי בְּאֵלֶּךָ אֵיךְ טוֹא אֵי קוֹק אוֹיֵף אִים, אַזױ קָען אֵיךְ אִים פּוֹן דְּעַם סְפֵאָדִיק בִּיז אוֹן דִּיא פִּיס>.

<פְּעַם אַחַת קָבַל אַחַד לְפָנָיו בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ עַל פְּרָגְסָה. וְהָאִישׁ הַהוּא הָיָה בְּעַל אַכְסֵנְיָא שְׁלוֹ, וְהָיָה לְרַבְנּוֹ זְכוּרֹנוֹ לְבִרְכָה רַחֲמָנוֹת גְּדוֹל עֲלָיו, כִּי הָיָה לוֹ בְּנוֹת לְהַשִּׂיאַן וְהָיָה עָנִי גְדוֹל, וְנַעֲשֶׂה לוֹ גַם נַפְלָא, שָׂבָא אָדוֹן עַל הָאֲכֵסֵנְיָא הַהִיא וְאֵבֶד שָׁם כִּים רַעַנְדְּלִיךְ (שֵׁם מְטַבֵּעַ), וּמִצָּאוֹ הָאִישׁ הַהוּא. בְּתוֹךְ כֶּךָ הִרְגִישׁ הָאָדוֹן, שְׁנַאָבֶד לוֹ הַכִּים עִם הַרַעַנְדְּלִיךְ, וְהִתְחִיל לְהַשְׁגִּיחַ וּלְחַפֵּשׂ, וְהָיָה יָכוֹל לָבוֹא לְיַדֵּי עֲלִילָה וּמִשְׁפָּט מֵהָאָדוֹן. וְהוֹדָה הָאִישׁ הַהוּא, שֶׁהוּא מִצָּא אֶת הַכִּים עִם הַרַעַנְדְּלִיךְ, וְהִחְזִיר לְהָאָדוֹן. וְהַפְּלִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַם נַפְלָא בְּתוֹךְ גַם, וּבְתוֹךְ כֶּךָ חֲזַר הָאָדוֹן וְאֵבֶד אֶת הַכִּים, וְחֲזַר וּמִצָּאוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל, וְאָז אָמַר הָאָדוֹן, שְׁבוּדָאֵי אֵינּוּ חוֹשֵׁד אֶת הָאִישׁ הַנַּ"ל, כִּי הוּא אִישׁ נְאֻמָּן, שְׁכִבְרַת הַחֲזִיר לוֹ פְּעַם אַחַת. וְנִפְטַר מִמֶּנּוּ הָאִישׁ הַנַּ"ל, וְהָאָדוֹן חֲזַר לְבֵיתוֹ רִיקָם. וְהָאִישׁ הַנַּ"ל הִשִּׂיאַ בְּנוֹתָיו וּנְתַפְרַגְסַם בְּנִקְיוֹת (אָמַר הַמַּעֲתִיק: מִזֶּה הַמַּעֲשֶׂה יָכוֹל אָדָם לְהַבִּין אֵיךְ שְׁצָרִיכִין לְסַפֵּר לְפָנָי הַתְּלִמִּיד־חֶכֶם צַעֲרוֹ, וּכְמָה גְדוֹל כַּח הַצַּדִּיקִים בְּשִׁמְעוֹרְרִין רַחֲמִיָּהם עַל הָאָדָם, שְׁבֻזָּה לְבַד יוֹכַל הָאָדָם לְהוֹשִׁיעַ יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה)>.

* * *

>אמר המעתיק, שמעתי מאנשי שלומנו: פעם אחת היה מוהר"ן זצ"ל מדבר ביחד עם אנשי אדמו"ר ז"ל בעודו בחיים חיותו, מגדלת נוראות קדשת אדמו"ר ז"ל, ובתוך דבריהם נודמן אשר אמו הצדקת של אדמו"ר זצ"ל, המפרסמת בשמה הטוב, מרת פינא זצ"ל, עברה דרך מקום שהיו עומדים ומדברים, ושמה איך שמדברים מקדשת אדמו"ר זצ"ל. וענתה ואמרה להם: אנכי אספר לכם איזה רבי יש לכם, ותדעו קדשתו וקדשת נשמתו. בעלי הצדיק, הרב ר' שמחה זצ"ל, נסע פעם אחת לדרבן, ונתמחה שם לערך ב' שבועות, ואמר לי אשר על שבת-קדש יבוא לביתו. ועל אותו השבת שאמר לי שיבוא, עמדתי ביום ששי בבקר ללוש החלה הקדושה על שבת, וכעת הפרשת החלה על שבת-קדש חפשתי לראותו באיזה מקום הוא, למען דעת אם יבוא על שבת לביתו (כי היא היתה פאחת מן הנביאות, כידוע אשר אחיה הצדיק ר' ברוך זצ"ל ממעז'בוז קרא אותה בשם נביאה), ולא ראיתי אותו. וכן אחר-כך כשעשיתי איזה דבר לכבוד שבת, חפשתי אותו גם-כן ולא ראיתו, וכן כמה פעמים. ואחר-כך בעת הדלקת הנרות לכבוד שבת-קדש, גם-כן חפשתי אותו ולא ראיתו (ומנהגה היה להדליק הנרות לכבוד שבת-קדש בעוד היום גדול, שעות הרבה קדם לערב). ואחר הדלקת הנרות שכבתי על מטתי והייתי מנמנם, ובאה אלי אמי הצדקת מרת אדיל זצ"ל, עם האמהות הקדושות שרה רבקה רחל ולאה, ואמרו אלי: אל תצטער, בעלך יבוא על שבת לביתו! ולקחו אותי והוליכו אותי לחדר הנשמות, וראיתי נשמה אשר אורה גדול מאד מאד, ושאלתי אותם: מי הוא הנשמה הזאת? ואמרו לי: זאת היא נשמת זקנך הבעל-שם-טוב הקדוש זצ"ל. ואחר-כך הוליכו אותי להלן יותר, וראיתי נשמה אשר אורה היה גדול מאד מאד בלי שעור, ושאלתי אותם: מי הוא הנשמה הזאת? ואמרו

לִי: זֹאת הַנְּשֻׁמָּה רוֹצִים לָתֵת לָךְ! וְתִכַּף הַקִּיצוֹתַי, וּבְעֲלֵי בָּא מְדַרְכּוֹ לְבֵיתוֹ, וְשִׂאֲלֵתִי אוֹתוֹ: מַה זֹּאת אֲשֶׁר תַּפְשֵׁתִי אוֹתְךָ וְלֹא רָאִיתִךָ בְּשׁוּם מְקוֹם? וְהִשִּׁיב לִי, כִּי בַיּוֹם שִׁשִּׁי בַּבֶּקֶר נָסַע בְּדַרְכּוֹ, וְהָיָה רְחוֹק עֶרְךָ חֲמִשָּׁה־עָשָׂר פָּרָסָאוֹת מִמְּעֵזְבוֹנוֹ, וְתַעֲהָ בְּדַרְכּוֹ כָּל הַיּוֹם, וּלְעֵת עָרֵב הַבַּיִט וְהִנֵּה הוּא קְרוֹב לְעִיר מְעֵזְבוֹנוֹ, וְנִתְפַּלֵּא מְאֹד, וּבָא אֶל בֵּיתוֹ בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל. וּבְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה לַיִל טְבִילַתִּי, וְנִתְעַבְרַתִּי אִזּוֹ עִם בְּנֵי אֲשֶׁר הוּא הַרְבֵּי שְׁלֹכֶם. וְעַתָּה תוּכְלוּ לְדַעַת גְּדֻלַּת הַרְבֵּי שְׁלֹכֶם וּגְדֻלַּת נִשְׁמַתוֹ.

>עוֹד שָׁמַעְתִּי מַה שְּׂמוּבָא בְּשִׂיחוֹת הַר"ן, (סימן קסו), שֶׁאָמַר: 'עַם דְּבַר אַחַד הִצְלַחְתִּי, וְעַל־יְדֵי־זֶה זְכִיתִי לָמָּה שְׁזָכִיתִי, וְלֹא נִתְפָּרַשׁ שָׁם מִהוּ הַדְּבַר. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר, כִּי אֵיתָא בְּדַרְשֵׁי הַמְּקַבְּלִים, אֲשֶׁר אָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּעֵת שֶׁאֵכֵל מֵעֵץ הַדַּעַת, טָעַמוֹ כָּל הַנְּשֻׁמוֹת מֵעֵץ הַדַּעַת, אֲבָל נִשְׁמַתוֹ הַקְּדוּשָׁה זָכְתָה, שֶׁלֹּא טָעַמָּה כָּלֵל מֵעֵץ הַדַּעַת:'



מַעֲלַת הַמִּתְקַרְבִּים אֵלָיו

רצא

(א) אָמַר לְרַבִּי יוֹדֵל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אֵיִזִיק זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה בְּשָׁהִיו נוֹסְעִים אֵלָיו מִדְּאֲשׁוּב לְמַעַדְוֵעַדִּיּוֹקֶע וּפְעַם אַחַת הָיוּ רוֹצִים לְיַצֵּאת לְסַבִּיבוֹת מַעַדְוֵעַדִּיּוֹקֶע כְּדִי לְהִיּוֹת סְמוּכִים אֵלָיו תָּמִיד וּבֵן עָשׂוּ. אָז אָמַר שֶׁהוּא מִתְנַגֵּעַ מְאֹד אַחַר הַדְּרָכִים שֶׁלָּהֶם שָׁהִיו נוֹסְעִים בָּהֶם אֵלָיו. וְאָמַר שֶׁבְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁלָּהֶם בְּשִׁנְסֵעוּ אֵלָיו נִבְרָא מִלְּאֶךָ מִכָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וְאָמְרוּ לוֹ הֲלֹא גַם בְּמָה יִגִּיעוֹת יֵשׁ לָנוּ וּכְמָה פְּסִיעוֹת אָנוּ הוֹלְכִין קִדְּם שִׁשׁוֹכְרִין הַעֲנֵלָה לְנִסְעֵ. הַשֵּׁיב בְּוֹדָאֵי גַם זֶה בְּכָלֵל, כִּי גַם מֵאלוֹ הַפְּסִיעוֹת נִבְרָא מִלְּאֶךָ מִכָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וּבְעֶרְבֵי רֵאשִׁי הַשְּׁנָה הָאֲחֵרוֹן בְּאוֹמִין דְּבַר מְזֵה וְאָמַר בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: "אֵיךְ וּוִינְטֵשׁ מִיר אִז אֵיךְ זֶאל זִזְכָּה זֵיין עוֹ זַעְהֵן דָּאס לְעַכְטִיקֵיט פֿון דִּיא וועגִין וואס איר פֿאַרְט אויף זֵייא עוֹ מִיר" אַחֲלֵי שְׁאֲזָכָה לְרֵאוֹת אֹרֶב בְּהִירוֹת הַדְּרָךְ שְׂאֲתֶם נוֹסְעִים עָלָיו אֵלָיו:

רצב

(ב) עָנָה וְאָמַר הָעוֹלָם רָאוֹי שְׂיִתְמָהוּ עֲצָמָן עַל הָאֲהָבָה שְׂבִינִינוּ:

רצג

(ג) שְׂמַעְתִּי שְׂפַעַם אַחַת אָמַר לְאַנְשֵׁיוּ מַה לָּכֶם לְחַשֵּׁב מִחֲשָׁבוֹת, אֵין אַתֶּם עָרִיכִים כִּי־אִם לְתַת אֲבָנִים וְסִיד וְאֲנִי בּוֹנֵה מִהֶם

בנינים נפלאים ונוראים (כלומר שאנו צריכין רק לעסק בעבודת ה' בפשיטות בתורה ובתפלה ומצוות והוא עושה בזה מה שעושה) "איר דארפט נאר עו טראגן שטיינער און וואפנע און איך באווע דער פון בנינים" (ומשך הרבה תבת בנינים כמפליג בשבח נפלאות תפארת הבנינים הנוראים שבונה מזה).

>אמר: על כל אחד מאנשי שלומנו אומר השם יתברך: "ישראל אשר בך אתפאר" (ישעיה מט):

רצד

(ד) שמעתי בשמו שאמר שאם היה רוצה לגלות ולהראות היראה שלו לא היו יכולים לעמד ארבע אמות סמוך לביתו, אך הוא מעלים היראה שלו בכונה. וגם אנכי שמעתי מפיו הקדוש שאמר אני אוצר של יראת-שמים שכל מי שרוצה יכול לקבל ממני. ובאמת היה נראה בחוש שכל מי שנתקרב אליו נתמלא תקף יראה גדולה ועצומה, ונתלהב מאד לעבודת השם יתברך אשר לא נראה בזאת. וגם עכשו עדין יראתו הגדולה גנוזה בספריו הקדושים, וכל מי שעוסק בהם באמת ובתמימות בא עליו יראה גדולה ומתעורר מאד להשם יתברך כי כל דבריו כנחלי אש:

רצה

(ה) שמעתי בשמו שאמר אלו היינו רואין אוצר היינו רצים בודאי אליו והיינו חופרים ומלכלכים עצמנו ברפש וטיט בשביל לחתור אחריו ולמצאו. והלא אני אוצר של יראת שמים ומדוע לא יהיו להוטים ורצים אחרי לקבלו. ושאלו אותו איך אפשר לקבל והשיב עם הפה והלב צריכין לחתור ולבקש "מיטן פיסק און מיטן הארץ" בפיך ובלבבך לעשותו:

רצו

(ו) שִׁמְעֵתִי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר שְׁאִיתָא בְּזוּחַר (דף יא: בַּתְּקֻמָּה) אֵית יִרְאָה וְאֵית יִרְאָה וְכו', אֲנִי רוּעָה לְגִלּוֹת וְלִהְכָנִיס יִרְאָה בְּאֲנָשִׁי, יִרְאָה נִפְלְאָה שְׁעָדִין לֹא הִיְתָה יִרְאָה כְּזֹאת בְּעוֹלָם:

רצז

(ז) אָמַר לְאַחַד, הַשְּׂבָתִים שְׂשׂוּבָתִים אֲצִלִּי הֵם גְּדוּלִים וְטוֹבִים יוֹתֵר מִשְּׂבָעָה פְּעָמִים תַּעֲנִית מִשְּׂבָת לְשָׂבָת:

רחצ

(ח) אָמַר לְאַחַד, שְׂהַכַּח שְׁהִיָּה לְדוֹד הַמְּלִךְ ע"ה לֹמַר שְׂמוֹנֶה פְּעָמִים אֲבִשְׁלוּם בְּנֵי בְּנֵי וְעַל־יְדִי־זָה הַעֲלָה אוֹתוֹ מִשְּׂבָעָה מְדוּרֵי גִיהֶנֶם וְהַכְנִיסוּ לְגִן־עֵדֶן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל, זֶה הַכַּח יֵשׁ לוֹ גַם־כֵּן, שֶׁהוּא יָכוֹל זֹאת גַם־כֵּן לְהַעֲלוֹת בְּדַבּוּרוֹ בְּעֶלְמָא אֵת הָאָדָם מִכָּל הַשְּׂבָעָה מְדוּרֵי גִיהֶנֶם וְלִהְכָנִיסוּ לְגִן־עֵדֶן:

רצט

(ט) פְּעַם אַחַת דִּבֵּר עַמִּי מַעֲנִין שְׂאִי אֲפָשָׁר לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר בְּאַמַּת כִּי־אִם כְּשִׂמְתִּיקְרָבִין לְהַצְדִּיק הָאָמַת שְׂבַדוֹר. עָנָה וְאָמַר קָדָם שְׂנַמְצָא הַצְדִּיק הָאָמַת בְּעוֹלָם יְכוּלִים לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַעֲצָמוֹ. אָבַל אַחַר שֶׁכָּבַר נַמְצָא הַצְדִּיק הָאָמַת בְּעוֹלָם אִי אֲפָשָׁר לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאָמַת בְּשׁוּם אֲפֵן כִּי־אִם כְּשׂוֹזְכִין לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: "אִי סַע אִיזוּ פֶּאָר הַאֲנִין עֲפַעַם אֲזֹאךְ קָעַן מָעַן וְכו' נִישְׁמַעַר אֲזוּ סַע אִיזוּ שׁוֹיִן פֶּאָר הַאֲנִין קָעַן מָעַן אַנְדְּעַרְשׁ נִיט זִיין אִיין יְהוּד סִיידִן מָעַן אִיזוּ זִיךְ צוּ אִים מְקַרֵּב" וַיֵּשׁ לִי בְּעִזְרַת הַשֵּׁם שִׁיחָה נָאָה בְּזָה, וְאִם יְהִיָּה רַעוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכַתְּבָה יִתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר:

ש

(י) בעת שנסע מעיר אחת בעת שנפטר שם אחד שהיה מקרב אליו קצת, כי לא היה נוסע אליו לברסלב כלל רק בזלאטיפלע היה מקרב אליו מעט, וזה האיש שנפטר שם באותה העיר הנ"ל הניח שם שם טוב מאד, אז אמר רבנו ז"ל הלא גם מי שנוגע בו אפלו באצבע קטנה אין לשער מעלתו. כי הלא זה האיש לא היה מקרב אלי כל כך כי-אם מעט דמעט, באשר אתם יודעים ומבינים כי לא נסע אלי כלל, אף-על-פי-כן הראיתם גדל השם טוב שהניח אחריו, והכל משבחים ומפארים אותו שהיה זוכר את השם יתברך עד סוף הסתלקותו, ושאר שבחים נאים באמת שספרו עליו, כי אפלו מי שנוגע בי מעט, מה יקרה מעלתו לעולמי עד ולנצח נצחים:

שא

(יא) שמעתי מאיש אחד מאנשי-שלומנו שספר שפעם אחת אמר לו רבנו ז"ל על עצם התנברות היצר הרע <עלינו> רחמנא לצלן, ענה ואמר: אני ידעתי היצר הרע שלכם, אלו היו לוקחין מכם היצר הרע היו הולכין ומקלחין צנורות מלאים דם וכל העולם היה מלא דם. אפלו בשתהיו אנשים בשרים צריך לכם זכיה גדולה שתדעו עצם היצר הרע שלכם שהיה לכם, רק אני ידעתי אותו:

שב

(יב) <שמעתי בשמו, שפעם אחת דברו מגדלת הרב המפרסם מוה"ר שלום זצ"ל מפארואבישט ענה רבנו ז"ל ואמר: לעתיד לבוא יראו החלוק בין גדלתו ובין גדלת ר' שמואל איזיק ז"ל.

חיי מעלת המתקרב אליו בעבודת ה' מוהר"ן רנ:

אחר-כך שמעתי זה הענין בנסח אחר מפי הר' נפתלי ז"ל, שאמר זאת לענין הר' יודל ור' שמואל איזיק ז"ל שדברו מהנ"ל ומהם, ואחר-כך אמר: לעתיד לבוא יראו החלוק בינו וביניהם.

שמעתי בשמו שאמר שכל אחד מאנשיו בודאי יזכה בסוף לבוא בזה העולם למה שצריך. ואמר שאין הקדוש-ברוך-הוא עושה לי זאת חס ושלום בשום פעם לקח ממני איזה איש מאנשי באמצע. כלומר רק כל אחד יאריך ימים ושנים, ויחיה בודאי ויתנועע ויחתר חתירה אחר חתירה, עד אשר יזכה לבוא לענינו ולמדרגתו הקדושה שהוא צריך לבוא בזה העולם אשר בשביל זה נברא:

שג

(יג) אמר לענין מי שזכה להיות אצלו, שבכל פעם ופעם שזכה האדם להיות בביתו וכל הסתכלות והסתכלות שזכו להסתכל עליו הכל אינו נאבד לעולם:

דש

(יד) שמעתי בליפויין שהיה מדבר עם אנשי-שלומנו דשם ואמר מה אתם יכולים לעשות תשובה, וכי מספיקים ימיכם וכחכם בלכם לתקן פגם אחד ממה שקלקלתם. רק אני עושה תשובה בשבילכם, ויש לאל ידי לתקן הכל כל מה שקלקלתם עד הנה, רק העקר מעתה לא תעשו עוד. ואפלו מהיום והלאה איני מקפיד על השגנות שתעברו חס ושלום, רק העקר שעל-כל-פנים תשמרו עצמכם ממזיד ועוד דבר מזה הרבה:

שה

(טו) שָׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת עָמַד בְּעַרְב־רֹאשׁ־הַשָּׁנָה אַחַר הַסְּלִיחוֹת
 וְאָמַר, אֲנָשִׁים אַחֲרִים הָיוּ מְרַצִּים שְׂהִיָּה לָהֶם רֹאשׁ
 הַשָּׁנָה כְּמוֹ עַרְב־רֹאשׁ־הַשָּׁנָה שְׂהִיָּה לָכֶם. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "אֲנִדְעָרַע
 וְוַאֲלֹטֵן זֵיד גִּיווִינְטֶשֶׁן אַזוֹי אַ רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְכוּ":

שו

(טז) שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁשָּׁמַע מִרְבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁאָמַר בְּזוֹ
 הַלְשׁוֹן: "מִיִּין פִּייעֶרְל וועט שוין טלואין ביז משיח וועט
 קומען" הָאִישׁ שְׁלִי תוֹקֵד עַד שְׂיָבֹא מְשִׁיחַ:

שז

(יז) שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר אֲנִי אֵין לִי מַה לַּעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם כָּלֵל, בִּי
 בְּשִׁבְלִי אֵינִי צָרִיד לַעֲשׂוֹת כָּלֵל רַק בְּאִתִּי לְהָעוֹלָם לְקָרֵב
 נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲבָל אֵינִי יָכוֹל לְקָרֵב בִּי־אִם מִי שְׂבֵא
 אֲצִלִּי וּמִסְפֵּר לִי הַסְּרוּנוֹ אֲנִי יָכוֹל לְתַקְּנוֹ בְּתַקּוֹן בְּזֶה שְׂאָף אֶחָד אֵינוֹ
 יָכוֹל לְתַקְּנוֹ וְכוּ:

שח

(יח) דְּבַר עִם אֶחָד שְׂהִיָּה אִישׁ פְּשוּט לְגַמְרִי, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ
 לְבִרְכָה שְׂיֵישׁ לָךְ בַּח לְעוֹרֵר אֲפֵלוֹ אָדָם גָּדוֹל לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם,
 בִּי עֵץ קָטָן יָכוֹל לְהַדְלִיק וּלְהַבְעִיר עֵץ גָּדוֹל מְאֹד. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן:
 "אַשְׁפַּעֲנֵד אֲלֵעַ קַעַן אֲקַלְאֵן אוֹנְטֵער צִינְדֵן". וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם
 לְבִרְכָה (תענית ז): לְמַה נִּמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה בְּעֵץ, לֹאמַר מַה עֵץ קָטָן מְדַלִּיק
 אֶת הַגָּדוֹל, אִף דְבָרֵי תוֹרָה וְכוּ:

שט

(יט) אָמַר: הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי יְכוּל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה גְּדוּלָּה לְהֶאָדָם גַּם אַחַר פְּטִירָתוֹ לְעוֹלָם הַבָּא וְלָמִי שִׁזְזוּכָה לָבוֹא אֵלָיו בְּשִׁבִיל תְּקוּנָה. וְדַע שֶׁעֵקֶר הַמְּנִיעָה שְׂמוֹנְעִין אֶת מִי שֶׁאִינוֹ זוֹכֵה שְׂאִין מְנִיחִין אוֹתוֹ לִילֵךְ לְהַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי לְקַבֵּל תְּקוּנָה, הוּא רַק מִה שֶׁמִּדִּיחִין וּמְסִיתִין אוֹתוֹ מִזֶּה, וּמְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ בְּכַפִּירוֹת וְהַסְתּוֹת שְׂאִין בְּהַצַּדִּיק מִמֶּשֶׁ. כִּי גַם שָׁם בֵּין הַמְּלַאכֵי הַבְּלָה וְהַקְּלָפוֹת יֵשׁ מְתַנַּגְּדִים גְּדוּלִים כְּמוֹ בְּזֵה הָעוֹלָם. עַל־כֵּן הָעֵקֶר לְקַח זֹאת בְּדַעְתּוֹ לְבָלִי לְהַנִּיחַ עֲצָמוֹ לְפִתּוֹת וּלְהַסִּית אוֹתוֹ שָׁם, רַק יַעֲמֹד עַל דַּעְתּוֹ שָׁם בְּחֻזֵק לִילֵךְ דִּיקָא לְהַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי, וְאִזּוּ בּוֹדָאֵי יִנְיחוּהוּ. וְשִׁמְעֵתִי שֶׁאָמַר גַּם שָׁם צָרִיכִין חֻזֵק אֱמוּנָה בְּהַצַּדִּיק. וְסֵפֶר מַעֲשֵׂה עַל־זֶה מִה שֶׁאָרַע בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל אֲצֵל הַצַּדִּיק רַבִּי מְנַדֵּל מוֹיִטְפֶּסֶק עִם אַחַר מְאֲנָשָׁיו שָׂמוּ רַבִּי נַח שֶׁנֶּפֶטֶר עַל הַסְּפִינָה וְכוּ'.

>שְׁמַעְתִּי בְּשִׂמּוֹ שֶׁאָמַר עֲצָה לָזֶה, שִׁיּוּכַל לָבוֹא לְאַחַר פְּטִירָתוֹ לְהַצַּדִּיק לְהַשְׁבֵּעַ עַל זֶה בְּנִקְיַת חַפְּזִין. וְלֹא שֶׁמְעֵתִי זֹאת מִפְּיֵי הַקְּדוֹשׁ, רַק מִפִּי אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּיֵי הַקְּדוֹשׁ:

שי

(כ) אָמַר כְּמָה צָלַם אֱלֹקִים הָיוּ מְנַחִים בְּרַפְּשׁ שְׂאִנִּי הוֹצֵאתִים מִהַרְפֵּשׁ וְהַטִּיט שְׁהָיוּ שָׁם, וְעַל יְדֵי גִתְקָרְבוֹ אֵלָיו יִתְבַּרַךְ בְּהַתְקַרְבוֹת כְּזֵה שְׂאִין לָהֶם לְהַתְבַּיֵּשׁ מַצַּדִּיקִים גְּדוּלִים וְכוּ', כִּי נִרְאָה בְּחֻשׁ שֶׁהַמְּתַקְרָבִים אֵלַי נִשְׁתַּנָּה פְּנִיָהּ, וּבָא עֲלֵיהֶם פְּנִים שֶׁל יְהוּדֵי בְּחִינַת צָלַם אֱלֹקִים. הֲלֹא יֵשׁ אֲצֵלֵי אֲנָשִׁים שְׂאִינִי יוֹדַע אִם הַשְּׂאוּל תְּחַתִּיּוֹת הָיָה דִּי לָהֶם, כִּי גַם הַשְּׂאוּל תְּחַתִּיּוֹת הָיָה קָטָן לְפְנֵיהֶם, שְׂאִם הָיָה אֲפָשָׁר לָהֶם לְחַתֵּר תְּחַת שְׂאוּל תְּחַתִּיּוֹת הָיוּ חוֹתְרִים, וְעַל יְדֵי גִתְקָרְבוֹ וְכוּ'.

שיא

(כא) אָמַר אָנִי יְכוּל לַעֲשׂוֹת כְּלָיִם נִפְלְאִים מְאֹד רַק הַחֲסָרוֹן שֶׁאֲנִי
בְּעַצְמִי מְכַרְחָה לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמִי אֶת הַכְּלֵי אֲמִנּוֹת שֶׁקּוֹרִין גִּיּוּצֵי־ג:

שיב

(כב) עִם הַקָּטָן שֶׁבְּאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ יִהְיֶה נַעֲשֶׂה עִמּוֹ בְּעוֹלָם >מָה שֶׁלֹּא
נַעֲשֶׂה עִם הַגָּדוֹל שֶׁבְּמַפְרָסִים שֶׁל עֲבָשׁוּ<:

שיג

(כג) מַעֲשֶׂה שֶׁל הַצַּדִּיק מוֹרְנוּ הָרַב יִצְחָק אֵיִזִיק זָכַר צַדִּיק לְבִרְכָה,
שֶׁרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה רָאָה בְּמָקוֹם שֶׁרָאָה שָׁהִיו אֲגֻדּוֹת
אֲגֻדּוֹת, וְדַחְקוּ עֲצָמָן לְשִׁמְעַת תּוֹרָה, וְאָמְרוּ לְאַחַד אָמַר אַתָּה לָנוּ תּוֹרָה
וְאָמַר לָהֶם. וְשִׁמְעַת הוּא זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְהוֹטֵב בְּעֵינָיו מְאֹד, וְהוּא מִבֵּין
עַל תּוֹרָה, בְּמִדְּמָה שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא שָׁמַע כְּזֹאת. וְשָׂאֵל אִם אוֹתָהּ הַנְּשִׁמָּה
בְּזֶה הָעוֹלָם וְהָרֵאוּ לוֹ וְשָׁלַח אַחֲרָיו וְהָיָה מָה דְהָיָה וְקָדַם פֶּסַח חָלָם
לְמוֹרְנוּ הָרַב יִצְחָק אֵיִזִיק הַנִּלְכָל כָּל הַתּוֹרָה הַנִּלְכָל שֶׁשָׁמַע הוּא, וְכֹא וְסִפֵּר
לוֹ בְּאַיְמָה גְּדוֹלָה וּרְתַת וְזִיעַ גְּדוֹלָה מְאֹד. וְהִלְךְ הוּא מִשָּׁם, וְנִשְׁאַר מוֹרְנוּ
הָרַב יִצְחָק אֵיִזִיק הַנִּלְכָל חֲלָשׁוֹת וְאַחֲרֵי־כֵן בְּסִמּוּךְ נִפְטַר הַנִּלְכָל.

(אָמַר הַמַּעֲתִיק שֶׁמַּעֲתִי שִׁפְעַם אַחַת הָיוּ מְקוֹנְנִים וּמְצַטְעָרִים אֲנָשִׁי
שְׁלוֹמֵנוּ לְפָנָי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה מְאֹד עַל פְּטִירַת הָרַב רַבִּי
יִצְחָק אֵיִזִיק הַנִּלְכָל, וְנַחֵם אוֹתָם רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְהַשִּׁיב לָהֶם אֲבָל
עֲבָשׁוּ יֵשׁ לָנוּ הָרַב רַבִּי נִתָּן):

שיד

(כד) שִׁמְעַתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר הַפְּחוֹת שֶׁבְּאַנְשֵׁי אֲנִי מוֹלִיךְ אוֹתוֹ בְּדַרְךְ
שֶׁל צַדִּיק גְּדוֹל מְאֹד כְּמוֹ שֶׁל עֲבָשׁוּ. >אָמַר: הַמְּפָרָסִים

יתקרב גם-כן אליו, וצריך להם ממון הרבה, והם בחינת גרים גוררים שנתגזרו מחמת גזרת שמד. ויקנא מאד את המקרבים אליו מכל-שכן את מי שזוכה להושיט לו יד. (הינו שרבנו ז"ל מושיט לו יד ומקרב).
>אמר: תציר לעצמך, הגדול שבדור של עכשו, לסוף בודאי יעמד אצל הפתח ויקנא מאד את המקרבים אליו, מכל-שכן מי שזוכה להושיט לו אש להמעלה-עשן, הינו 'לולקע'. כשאני אהיה זקן כמו רבי ברוך, אשב בבית של זהב, של כסף, בודאי!<

שטו

(כה) והוכיח את אחד (ר' ליפא) שהיה מקרב ונתרחק, ואחר-כך חזר ובא אליו בחל-המועד פסח תקס"ט. ענה ואמר אפלו אם עוברים כמה שנים ואינו נעתק ועולה ממדרגתו למדרגה עליונה ממנה ביראת שמים, רק הוא עומד במדרגתו הראשונה כבתחלה, ואפלו אם הוא גרוע יותר מבתחלה, אם הוא מקרב לצדיק האמתי ההתקרבות בעצמו הוא טוב מאד בלי שעור וערך (ואם לא היה מקרב להצדיק היה גרוע עוד יותר ויותר).

הדרכים מבקשים את תפקידם, כדאיתא במדרש (איכה א) על פסוק דרכי ציון אבלות, שהם מתאבלים על שפסקו עולי רגלים שהיו עוברים עליהם. וכן אלו בני אדם שהם נוסעים והולכים לצדיק האמת בשחם ושלום נפסק אחד מהם ונמנע מלנסע, אזי גם הדרכים מתאבלים ומבקשים את תפקידם. כי הדרכים תאבים שיסע עוד אחד עליהם להצדיק האמת. תמה אני איך משליכים חבורה אהובה וחביבה כזו ממה נפשך, אם באותן השנים לא הלכת בדרכי ה' כראוי, בודאי הפסדת מה שהפסדת, ואם היית עובד השם כראוי, הלא טוב היה אם היית מטיל העבודות והיהדות שלך גם-כן לתוך השתפות של

החברים האהובים. והיו אחרים יכולין להרחיב ידיהם ולהצליח על-ידי העבודות שלך, ויתר מזה להגיד לך מה אני, ומה שהפסדת זה אי אפשר להגיד לך. אם תפסע מעתה אז תתחרט על העבר:

שטז

(כו) הוכיח את אחד שלא היה אצלו כמה שנים, וענה ואמר לו הלא כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה (שבת ל). ועל-כן כל אחד ואחד צריך לתן איזה כח וסיוע לזה הצדיק להיות לו צווא, וכו'. ויש שהם נעשים לו בחינת צווא על-ידי תפלתם או על-ידי יראת שמים שלהם, שעל-ידי-זה נותנין כח וסיוע לזה הצדיק. ויש שנותנים לו ממון או פיוצא בזה, מה שקל אחד עושה איזה דבר שבקדשה שעל-ידי-זה נעשה צווא לזה. אבל כפי מה שאני רואה (ווי איד ועה) אין אתם נצרכים כלל להעולם, כי אין מגיע מכם שום צווא לזה:

שיז

(כו) שמעתי בשמו שאמר שהולכים שלוחים (שקורין שטאפעטן) מאחד לשני, ומהשני להלן יותר עד שהדבר מגיע להצדיק. הינו כי מכל האילנות והעשבים ומכל הדברים שבעולם מכלם הולכים שלוחים מאחד לחברו ומחברו לחברו עד שמתגלגל ומגיע הדבר לאון הצדיק האמתי, והוא מקבל ומבין מהם עצות לעבודתו. וזה בחינת כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה, הינו בחינת עצות, לתן לו עצות כנ"ל. כי תרני"ג מצוות נקראין תרני"ג עטין דאורייתא, וזה לצוות לשון עצות כנ"ל. ואמר שקל זה הוא רק בחינת עצות, אבל העבודה בעצמה של הצדיק האמתי זה גבוה ונעלם מאד. ואפלו מלאך ושרף אינו יודע זאת כי אם השם יתברך לבדו וכו'. וכל זה יש להם איזה שיכות עם

חיי מעלת המתקרב אליו בעבודת ה' מוֹהַר"ן רצט

הצדיק מצד שהוא מלבש בגוף. אבל מצד הנשמה הוא ענין אחר
לנמרי גבוה מעל גבוה וכו' וכו', ועוד יש בענין שיחה זו דברים
נפלאים:

שיח

(כח) אומר, לכנס אצלי ולהתקרב אלי הוא דבר קשה מאד, ואפלו
בני עצמם. וכי יש יותר מקרב מפנים, אפלו הם כל אימת
שרוצים לכנס אצלי, יש על זה פמה בלבולים ומחשבות הטורדות
וכיוצא. והעקר בשעת ההתחלה. וכל זמן שנקרא התחלה אז הוא קשה
מאד להתקרב, וגם אחר-כך נעשה מה שנעשה, אך בהתחלה כל זמן
שנקרא התחלה הוא דבר נמנע וקשה וכבד מאד לכנס ולהתקרב:

שיט

(כט) אומר לאחד, אני אעשה מכם פתות פתות:

שכ

(ל) אומר כל מי שיצית אותי ויקים כל מה שאני מצוה, בודאי יהיה
צדיק גדול יהיה מה שיהיה. והעקר להשליך שכל עצמו
לנמרי רק באשר יאמר הוא יקים הכל כמאמרו. ואמר אז ענין עם נבל
ולא חכם, (כמבאר בספר לקוטי א' בסימן קכ"ג), מן הסתם מי שיכול ללמד
ביותר מסגל ביותר:

שכא

(לא) אומר יש לי מזל שמציתין אותי מה שאני מצוה לעשות, וכמה
אנשי-שלומנו בקשו אותי שאתן להם הנחנות פרטיות וכו':

שכב

(לב) **אמר** לאחד מאנשיו שספר עמו מענין עבודת השם, אמר, הלא כבר עיני פלות כל היום, ואני עומד ומצפה ומקנה ומיחל ומחכה בכל עת שיזבני השם יתברך שאזכה לראות בכם מה שאני חפץ שתהיו עובדי השם באמת כרצוני, ואני מקנה בעזרת השם שבודאי יהיה כך. ולא בלבד אנשי שיהיו מקרבים אלי, אלא אפלו מי שיתקרב לאנשי שלומי, ואפלו מי שרק יגע בהם, בודאי יהיה איש כשר באמת. ולא איש כשר בלבד, כי אם אפלו צדיק גדול מאד יהיה מי [שיהיה] שיזכה להתקרב לאנשים שלו. ושמעתי שאמר בזו הלשון: "איך האב מיך שוין מיינע אויגן אויס גיקוקט אויף איטליכן באזונדער". [בעיני כבר הסתבלתי על כל אחד בנפרד] ואני מקנה לה' וכו' כנ"ל ואמר גם אז: כבר גמרתיו ואגמר "איך האב אויס גיפירט און וועל אויס פירן":

שכג

(לג) **פעם אחת** דבר עמנו, והיה מתמיה את עצמו, איך אנו זוכים וראויים לשמע מפיו הקדוש תורות גבוהות נוראות וקדושות כאלו. אך אמר: אבל בי עשרה שכנתא שרוא:

שכד

(לד) **אמר** לפני רבי יצחק מטארוויצע עלי שלענין אמירת תורה הוא חד בדרא. ושאל אותו הלא יש <הרב> והשיב לו רבנו ז"ל אבל היכן יש לו ההקדמות שלנו.

חיי מעלת המתקרבין אליו בעבודת ה' מוהר"ן ש

>שמעתי שאמר בשקרב אותי, שקשה מאד וכו' מחמת בעל
מתשבה, שהוא אחד מעשרים וארבעה דברים המעכבים
את התשובה (עין רמב"ם הלכות תשובה פרק ה), אבל אף-על-פי-כן אנסה את
עצמי:-

שכה

(לה) אמר לי כששאלתינו אם אדבר עם בני אדם, השיב לי "שמוס
יא. שאלתינו, איך ווייס אפער ניט וואס יענעם גייט אפ.
השיב לי, דוא דארפסט ניט וויסן. שאלתינו, וואס העלף איך אים.
השיב, וואס האט דאס צו דיר" [בן תדבר. שאלתינו אבל איני יודע מה
עובר עליו. השיב לי, אינך צריך לדעת. שאלתינו, מה אני עוזר לו.
השיב, מה זה נוגע אליך] והבנתי פונתו שרצונו לומר "דוא פועלסט
יא" [אתה בן פועל]:

שכו

(לו) אמר לי (אשטיק על מלכות ועל דרך ארץ האב איך שוין פון
דיר אנועק גינומען) [חתיכת על מלכות ועל דרך ארץ כבד
לקחתי ממך]. גם אמר לי (דיך האב איך שוין אנועק גינומען פון דער
וועלט) [אותך כבד לקחתי מהעולם הזה]:

שכז

(לז) אמר שיספרו כמה מעשיות מאנשי-שלומנו, ומכל אחד ואחד
יהיו כמה מעשיות:

שכח

(לח) כשהייתי בנעמרוב והיה דרבי לנסע אליו ז"ל לברסלב. פעם
אחת ספרו לי בשמו שאמר והקפיד על שנוסעים

אליו בעגלות, ואין הולכים אליו רגלי. ונכנס בלבי אותו הדבר הרבה, כי ידעתי שבודאי כך ראוי ויפה לנו לילך אליו רגלי דיקא, והייתי משתוקק לזה. וסבב השם יתברך וזכיתי לילך אליו ברגלי שלש פעמים, ואלו השלש פעמים הרוחות על ידי מה שהלכתי ברגלים כאשר אני יודע בעצמי, שבאלו השלש פעמים אם לא הייתי מתגבר לילך רגלי, לא הייתי כלל אצלו באלו השלש פעמים. ברוך הטוב והמטיב לרעים ולטובים שזכינו לזה. ומה שהרוחתי ביחוד באלו השלש פעמים מעט מזה אני יודע בעצמי, כי אני זוכר עדין מה ששמעתי אז, ויתר מזה אם אזכה אבחיז לעתיד לבוא. וכן חברי רבי נפתלי הלך גם כן ברגליו מחמת ששמע דברים הנ"ל, ושאר החברים היו בהם כמה עניים שהלכו כמה פעמים אליו ברגליהם דרך רחוק, אשריהם אשרי חלקם. אבל אנחנו תהלה לאל היו לנו על הוצאות כי היינו אז בני עשירים, רק מגדל ההשתוקקות עזרנו השם יתברך שגם אנחנו הלכנו ברגלינו דיקא איזה פעמים הנ"ל, ועין בהלכות יבום וחליצה מה שכתבתי בזה:

שכט

(לט) שמעתי בשמו שאמר על אחד שבא אליו רגלי שאמר אז, ומה אם נבוכדנאצר הרשע שבשביל שהלך שלש פסיעות ברגליו זכה למלוכה וממשלה גדולה מפלגת בזאת, כשאחד מישראל הולך להצדיק פרסה ויותר, כמה וכמה יזכה על ידי זה עין לא ראתה. כמדמה שאמר זאת על איש אחד מטירהאויצע שהיה דרכו בכל עת לבוא אליו רגלי מטירהאויצע לברסלב שהם ארבע עשרה פרסאות שלנו הגדולים, ופעם אחת עמדתי לפניו וזכרנו לברכה בעת שבא אליו רגלי האיש הנ"ל מטירהאויצע, וספר לי הוא זכרנו לברכה שבעת שצר לזה האיש הנ"ל בעבודת ה', הוא הולך ברגליו משם

חיי מעלת המתקרבין אליו בעבודת ה' מוֹהַר"ן ש:

לְכָאן. וְהִבְנֵיתִי שְׁהוּטָב זֹאת בְּעֵינָיו ז"ל מְאֹד. וְכֵן פַּעַם אַחַת נִפְטָר
לְעוֹלָמוֹ אַחַד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים מִנְּעֻמְרוֹב שְׁהִיָּה מִמְקַרְבֵּיו, וְסֵפֶר הוּא
זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה גַם־כֵּן בְּשִׁבְחוֹ וְאָמַר עָלָיו, שֶׁדָּרְבּוֹ הָיָה שְׁתַּכְּתָּה בְּשִׁהִיָּה
צַר לוֹ בְּאִיזָה דְבַר בְּיַהֲדוּתוֹ, הִלְךְ בְּרַגְלָיו מִשָּׁם לְכָאן, אֲשֶׁרֵי לָהֶם:

של

(מ) אָמַר אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מִכְּלַכֶּם צְדִיקִים גְּמוּרִים נוֹרָאִים, אֲבָל מַה
יְהִיָּה אִם־כֵּן יַעֲבֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ אֶת עֲצָמוֹ (כְּלוֹמַר
שְׂרָצוֹנוֹ הוּא שְׂאֵנְהֵנוּ בְּעֲצָמֵנוּ נִתְיַנַּע בְּכַחוֹ וְעֲצוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים לְהַשִּׁיג
עֲבוֹדַת הַשֵּׁם. אֲבָל לֹא שֶׁהוּא יִתֵּן הַכֹּל לְגַמְרִי). וְכֵן שָׁמַעְתִּי עוֹד בְּכַמָּה
לְשׁוֹנוֹת שֶׁאָמַר, אֲנִי יָכוֹל לִתֵּן יִרְאָה לְהֶאֱדָם עַד שֶׁיֵּצֵא מִחַיָּו וַיִּתְבַּטֵּל
בְּמִצִּיאוֹת.

וּפַעַם אַחַת בִּקֵּשׁ אוֹתוֹ אַחַד מֵאֲנָשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיִּתֵּן לוֹ יִרְאָה >כְּמִדָּמָה
לִי שְׂזָה הָיָה ר' שְׁמַעוֹן הַמְּשֻׁמֵשׁ שָׁלוֹ< וְדַבֵּר עִמּוֹ רַבְּנוּ ז"ל
דְּבָרִים כְּעֵין הַנ"ל שֶׁבּוֹדָאֵי יָכוֹל לִתֵּן [לוֹ] יִרְאָה עֲצוּמָה רַק שְׂאִין זֶה
תְּכַלִּית, כִּי אִם־כֵּן יִתְבַּטֵּל בְּמִצִּיאוֹת. וְהָאִישׁ הַנ"ל הָיָה מִשְׁתוֹקֵק
אֶת־עַל־פִּי־כֵן שְׂאִיר עָלָיו יִרְאָה עֲצוּמָה, וְאַחֲר־כֵּן יֵצֵא הָאִישׁ מִלְּפָנָיו
וְנִפְל עָלָיו יִרְאָה עֲצוּמָה וּמְפִלְגָת מְאֹד, וְהִתְחִיל לַצַּעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
בְּקוֹלוֹת מְשֻׁנוֹת מַה שֶׁלֹּא הָיָה רָגִיל בְּכַךְ עַד שֶׁכִּמְעַט יֵצֵא מִחַיּוֹתוֹ
וְנִמְשָׁךְ כֵּךְ עַד לְמַחֲרָתוֹ. וְלְמַחֲרָת נִכְנַס אֶצְלוֹ וְשָׂאֵל אוֹתוֹ רַבְּנוּ ז"ל אִם
הִגִּיעַ אֵלָיו יִרְאָה הַשִּׁיב לוֹ הָאִישׁ הַנ"ל שׁוֹב אֵינִי רוֹצֵה בָּזָה וּבִקֵּשׁ מֵאִתּוֹ
שֶׁיִּקַּח מִמֶּנּוּ זֹאת וְחֹזֵר וְלָקַח מִמֶּנּוּ וְשָׁב לְקַדְמוֹתוֹ.

וְכֵן אָמַר לְאַחַד אִם הָיִיתִי מְעֵבִיר יָדֵי עַל עֵינֶיךָ הָיִיתָ רוֹאֵה גְּדוּלוֹת
וְנִפְלְאוֹת אֲבָל אֵינִי רוֹצֵה בָּזָה רַק שְׂאֵתָה בְּעֲצָמְךָ תִּינַע בְּעֲבוֹדַת
הַשֵּׁם עַד שֶׁתִּזְכָּה לְמַה שְׁתִּזְכָּה. וְכֵן אָמַר לִי פַּעַם אַחַת בְּעֵינַי זֶה אִם

היה השם יתברך בעצמו רוצה, שהוא יתברך בעצמו יעבד את עצמו, אם-כן לא היה צריך אותך. (כלומר שהצדיק יכול להמשיך רצון השם יתברך שיעזרהו בעבודתו אף-על-פי שעשה מה שעשה וראוי לרחקו אף-על-פי-כן יכול הצדיק לעורר רחמי השם יתברך עליו שיקרבהו לעבודתו אבל לא שהשם יתברך יעשה הכל בעצמו).

גם אמר לי אתה בלעדי אינך יכול לעשות (הינו שאיני יכול לעשות ולעסוק בעבודת השם בלעדי כחו ועצותיו) אבל אני בלעדי גם-כן איני יכול לעשות כלל. (כלומר לעשות לי טובה כל זמן שלא אשתדל בעצמי לקבלה, כי מה שאני צריך לעשות הוא בעצמו אינו יכול לעשות הכל בלעדי, אף-על-פי שבאמת הכל ממנו):

שלא

(מא) דברי המעתיק אמר על דבר המנין מיחד שהיה להם לאנשי שלומנו בנעמרוב להתפלל שם ביחד ואחר כך נתבטל, אמר מי יודע מה היה אם היה מתקיים דבר המנין שלכם, המנין שלכם היה בוקע רקיעים. גם פעם אחת היה רבי נפתלי ז"ל מנגן איזה מזמור בבית-המדרש בלילה עם עוד אנשים מאנשי-שלומנו, ורבו ז"ל שכב כבר על מטתו וקם רבנו ז"ל ממטתו ונכנס אליהם לשמע את נגינתם. ואחר-כך אמר להם תדעו שהנגינה שלכם היתה בוקעת רקיעים וכו', תוכלו לשער עצמכם אשר כבר שכבתי על מטתי, והנגינה שלכם משכה אותי ממטתי לכנס אליכם וכו':

שלב

(מב) אמר אני נהר המטהר מכל הכתמים:

>אמר המעתיק: פעם אחת התפאר עצמו ואמר בדרך צחות בזה הלשון: ווער ס'ע רירט זיך אן אין מיר מיט א פינגער, וועט ער זיך שוין מיט גיין זיבען וואסערן גיט אפ וואשין (מי שיגע עצמו בי אפלו באצבע, הוא כבר יעבר אפלו שבעה מימות מבלי להרטב):

שלג

(מג) אמר על רבי נתן ורבי נפתלי "זייא זענען זיך גאר דימיטן" [הם יהלומים] גם פעם אחת אמר לאחד שהיה אומר לפניו זכרונו לברכה על הרב רבי נתן וזכרונו לברכה שיודע בברור שפודאי יהיה צדיק גמור "גוטער יוד", והקפיד עליו רבנו וזכרונו לברכה ואמר לו אני אומר לך שהוא כבר צדיק "ער איז שוין א גוטער יוד". גם אמר להרב רבי נתן והרב רבי נפתלי וזכרונום לברכה בעת שנתקרבו אליו, הלא יש לי עמכם הכרות מכבר, רק שזה זמן כביר אשר לא התראינו פנים זה עם זה, ועכשו אנו רואין עצמנו זה עם זה. "מיר קענען זיך שוין פון לאנג, גאר ס'ע שוין אלאנגע צייט אז מיר האבן זיך שוין גיט גיזעהן, און היינט זעהין מיר זיך".

אמר המעתיק שמעתי שפעם אחת היה הרב הצדיק הקדוש מברדיטשוב בטירהאויצע, ובשעה שהיה מסב על הסעדה עם קהל עם ועדה גדולה, הפליג מאד במעלת קדשת רבנו ז"ל מצד עצמו, לבר מגדל קדשת זכות אבותיו ז"ל. ואחר-כך הפליג מאד במעלת המקרבים של רבנו ז"ל, ואמר, שהוא יודע שרבים ככלם הם לומדים מפלגים, יראים ושלמים ואנשי מעשה וכו'. ואז אמר על הרב רבי נתן ז"ל, שהוא צדיק. ואחר-כך בנסעו משם וישב עמו בעגלה שלו הרב רבי שמואל יצחק ז"ל מטשעהרין, ואז אמר לו הרב הקדוש הנ"ל: תאמין לי, אם הייתי יודע שהעולם ישמעו בקולי, אז הייתי צועק בקול גדול מסוף העולם ועד סופו, שכל מי שרוצה להיות איש כשר וצדיק

וְעוֹבֵד הַשֵּׁם בְּאַמְתּוֹ, יִהְיֶה זָהִיר וְזָרִיר לְהִתְקַרֵּב לְהַרְבֵּה הַקְּדוּשׁ הַרַב רַבִּי נַחֲמָן מִבְּרֶסֶלֶב, אֲךָ יָדַעְתִּי נְאֻמָּנָה כִּי לֹא דִי לִי שְׂלֵא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי, אִף גַּם יִתְעוֹרֵר עַל־יָדֶי־זֶה מִחִלְקַת גְּדוֹל גַּם עָלַי. וְאוּלַי יֵשׁ אֶחָד שֶׁמְהַרְהֵר בְּתִשׁוּבָה עַל־יָדַי, וְאַפְסִיד גַּם אֶת זֹאת עַל־כֵּן אֲנִי מְכַרְח לְשִׁתּוֹק בְּעַנְיָן זֶה:

שֶׁלֶד

(מֵד) שְׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת סֵפֶר רַבְּנוּ ז"ל מִמַּעֲלַת הַמִּתְקַרְבִּים אֵלָיו זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, שְׂאֵפְלוּ בְּשִׁנְשִׁתְּבֵשׁ וְנִתְבַּלְבַּל לְאַחַד דַּעְתּוֹ קִצַּת רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ, אִף־עַל־פִּי־כֵן הֵם חֲזָקִים בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה בּו זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה. וְסֵפֶר מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁיו שֶׁהָיָה צַדִּיק גְּדוֹל, וְאָמַר עָלָיו רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הָיָה לוֹ תִּשׁוּבַת סֵפֶר הַקְּנָה. וְהִנֵּה מְבֹאֵר בְּסִפְרֵים (תִּשׁוּבַת הַקְּנָה יב.) שְׁמִי שֶׁעוֹשֶׂה תִּשׁוּבָה זֶה מְבַטֵּחַ לוֹ שְׂלֵא יִחָטֵא, וּבְעֵדוֹ, הִינּוּ בְּעַד הָאִישׁ הַזֶּה, אֲנִי עָרַב שְׁבוּדָאֵי לֹא יִחָטֵא. וַיְהִי הַיּוֹם וְנִתְבַּלְבַּל דַּעַת הָאִישׁ הַנַּ"ל קִצַּת וְנִבְרָה עָלָיו הַמְּרָה שְׁחוּרָה מְאֹד, וְהִבִּיאוּ אוֹתוֹ לְפָנָיו זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, וְסֵפֶר לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל, שֶׁעַקֵּר הַעֲצָבוֹת שְׁלוֹ הוּא מִמָּה שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה (וַיֵּמָּא לב:): הִלֵּל מְחִיב אֶת הָעַנְיִים אִם־כֵּן אֲבָרָה תִּקְנֹתֶם חֵם וְשְׁלוֹם. רַק שֶׁהוּא מְחִיב וּמְחַזֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּמָה שֶׁהוּא מְקַרֵּב אֵלָיו זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁכַּחוּ גְּדוֹל עַד מְאֹד אֵפְלוּ אַחַר שִׁסְתַּלֵּק >(הִינּוּ זֶה שֶׁנִּפְּל בְּמְרָה שְׁחוּרָה, נִדְּמָה לוֹ שֶׁהוֹלֵךְ לְמוֹת).<. וְהוּא יִזְכֶּה אוֹתוֹ:

שֶׁלָּה

(מֵה) פַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה עִם אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וְאָמַר לָהֶם, הֲלֹא כָּל הַנִּחַת רוּחַ וְהַתְּעַנּוּג שְׁלִי הוּא רַק בְּשִׂאֵנִי רוּאָה אֵיזָה דְּבָרֵי יְהוּדוֹת וְעִבּוּדַת ה' בְּאַחַד מֵאַנְשֵׁי, הֲלֹא

הפקרתי את עצמי ואשתי ובני הקרובים, ורק בשביל זה. האם לא הייתי יכול להיות מפרסם ומנהיג שקורין (נוסע יוד) כמו כל המנהיגים שנוסעים החסידים אליהם ואינם יודעים על מה נוסעים, וחוזרים ושבים ובאים ואינם יודעים מה באים. אבל אני לא רציתי בכל זה, רק לקחת עצמי לעסק בזה להחזיר אתכם למוטב. הלא בשאני רואה איזה עבודת ה' בעניי שבעניי שהולך בכובע קרוע ומלבושים קרועים ומנעלים קרועים הוא יקר אצלי עד מאד כמו שאני הייתי עושה דבר זה וכו' בקשתי מאד מכם היו אנשים בשרים כי זה כל ישעי וכל חפצי:

שלו

(מו) ספר עם אנשי-שלומנו ואמר שזה יום שלישי שעמד על דבר אחד, הינו על איזה השנה ולא הייתי יכול להשיגה עד שהשתמשתי באיזה עבדא מאחד מאנשי-שלומנו, ועל-ידי-זה עמדתי על הדבר והשגתי ההשנה. וכי יש חדוש שוב על הבעל-שם-טוב זכרנו לברכה שהשיג השנות כאלו מאחר שהיו לו תלמידים גדולים וצדיקים כאלה שעשו עבודות גדולות כאלה.

פעם אחת אמר רבנו זכרנו לברכה קדם שבועות תקס"ז בשנודע לו מפטירת איש אחד שהיה קצת ממקרביו, ענה ואמר מי יודע מה נעשה עמו שם אבל אם היה זוכה להתקרב כמו המקרבים אמתיים שלי. ועכשיו הולך לקראת שבועות, מסתמא היה נדמה לו שמתדל בענין הנסיעה אלי על שבועות בשכירות עגלה וכיוצא, והיו מכרחין להודיע לו מה לך להשתדל בזה הלא כבר אתה מת ונפטר. וממילא היתה טובה לפניו כי על-כל-פנים היה נודע לו שכבר מת, אבל עכשו אפשר שנדמה לו שמחזיק איזה בראווער והינו מה

שְׁמַבְשָׁלִין בּו שְׁעוּרִים וְעוֹשִׂין שְׂכָר [וְקוֹנֵה שְׁעוּרִים וְכוּיָצֵא וְטָרוּד
בְּעֶסְקוֹ הַמְדָּמִים לוֹ. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אַחַר שְׁבוּעוֹת אָמַר רַבְּנּוּ זְכוּרֵנוּ
לְבִרְכָה שֶׁהָאִישׁ הַנִּלְהִיָּה אֶצְלוֹ עַל שְׁבוּעוֹת:

שלז

(מו) קִדְּם שְׁבוּעוֹת הַנִּלְהִיָּה עֲמָדוֹ לְפָנָיו אֲנָשִׁי זְאוּסְלָאב וְסִפְרוּ לְפָנָיו
מִעֲשִׂיר אֶחָד שְׁנָתָן מְעוֹת הַרְבֵּה לְהֵרֵב הַקְדוּשׁ רַבִּי בְּרוּךְ
זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, וְעָמַד אֵז לְפָנָיו גַּם־כֵּן אִישׁ אֶחָד מִנְעֻמְרוּב וְהִיָּה עָנִי
גְּדוּל. עָנֵה רַבְּנּוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְאָמַר לָהֶם, הָעָנִי הַזֶּה נָתַן לִי יוֹתֵר מִזֶּה
כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּמְדִרְגָתוֹ. כִּי הוּא הָיָה מְפָרְנִם עֲצָמוֹ מִמְלַמְדוֹת וְכֹאֲשֶׁר
שָׁמַע בִּימֵי הַפֶּסַח הַקְדוּשִׁים (שָׂאוּ זְמַן שְׂכִירוֹת מְלָמְדִים) שֶׁרַבְּנּוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה
הוּא בְּזֹאסְלָאב, וּמִי יוֹדֵעַ אוֹלֵי יִתְעַכֵּב שָׁם עַד אַחַר שְׁבוּעוֹת, וְאִם
יִשְׁכִּיר אֶת עֲצָמוֹ לְמַלְמֵד לֹא יוּכַל לְהִיּוֹת אֶצְלוֹ עַל שְׁבוּעוֹת מַחֲמַת
בְּטוֹל הַתְּלִמִּידִים זְמַן רַב. וְעַל־כֵּן לֹא רָצָה לְהַשְׁכִּיר עֲצָמוֹ לְמַלְמֵד וַיֵּשֶׁב
כָּל הַקַּיִץ הַנִּלְהִיָּה בְּלִי שׁוּם עֶסֶק וּפְרִנָּסָה. נִמְצָא שֶׁהַתְּנַדָּב לְבוֹ בְּשָׁבִיל
הַתְּקַרְבוֹתוֹ אֵלַי יוֹתֵר מִהָעֲשִׂיר הַנִּלְהִיָּה:

שלח

(מח) כְּשֶׁנִּתְקַרַּב אֵלָיו הֵרֵב רַבִּי נָתַן זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה סֵפֶר רַבְּנּוּ זְכוּרֵנוּ
לְבִרְכָה עִם בְּתוֹ אֶדְל מַעֲנִין זֶה וְהַפְּלִיג בְּשִׁבְחוֹ.
וְאָמַר לָהּ, מָה אָמַר לָךְ מַחֲכָמָתוֹ, כְּשִׁיבִיט עַל בֵּית הַכְּנֶסֶת זוֹ
בְּהַסְתַּבְּלוֹת בְּעֶלְמָא יֹאמַר לָךְ כַּמָּה אֲמוֹת הִיא מַחֲזֶקֶת בְּגִבְהָתָהּ. גַּם
בְּעֵתִים הִלְלוּ סֵפֶר עִם הֵרֵב רַבִּי יִצְחָק זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה חֲתַן הֵרֵב הַמְּגִיד
זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה מִטִּירְהָאוּוֹיָצֵעַ וְהַפְּלִיג בְּשִׁבְחָה מְעַלְתָּ הֵרֵב רַבִּי נָתַן
זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה (וְרַבִּי יִצְחָק הַנִּלְהִיָּה לֹא רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא הָיָה מְפִירוֹ עֲדִין),
וְאֵז אָמַר לוֹ אִם תִּסְתַּבֵּל עָלָיו תִּרְאֶה בּוֹ שֶׁהוּא שְׁפַל בְּרַךְ כָּל־כָּךְ עַד

אשר הוא בעפר וטיט ממש ובלשון אשכנז: "דוא זאלסט אים אן קוקן איז ער אנלאט שטיקל בלאטע וכו'". וכן היה שהלך רבי יצחק הנ"ל ופגע בו שהוא עובר בשוק בזריזות גדול בדרךכו, ומלבש במלבושי כבוד בדרך בני העשירים, ואף-על-פי-כן הכיר בו מיד כי זה הוא האיש אשר עליו רבנו זכרוננו לברכה שהוא בעיני עצמו בעפר וטיט ממש כנ"ל:

שלט

(מט) (נשמט) אמר שלעתיד יהיה כל העולם אנשי ברסלב. ובלשון אשכנז אמר בזו הלשון: "לעתיד לבוא וועט דיא גאנצע וועלט זיין ברסלביר חסידים". דאיתא במדרש על פסוק ונתתי לכם לב בשר אל תקרי בשר אלא בסר, שיהיה כל אחד בוסר בחלק של חברו. לב בסר אותיות ברסלב. גם פשיצא מזלאטפאליע לברסלב, חלם לו להמגיד מטירהאויצע בסכה ענין יציאתו של רבנו זכרוננו לברכה מזלאטפאליע לברסלב, מרמז בפסוק הנ"ל והסירותי לב האבן מבשרכם לב האבן הוא בחינת ויתן שלמה את הכסף כאבנים. כי שם העיר זלאטפאלע על שם רבוי הכסף והממון, ונתתי לכם לב בשר אותיות ברסלב כנ"ל:



מעלת תורתו וספריו הקדושים

שמו

(א) אמר העולם לא טעמו אותי כלום עדין. אלו היו שומעין רק תורה אחת שאני אומר עם הנגון והרקוד שלה, היו כלם בטלים בבטול גמור. הינו כל העולם כלו אפלו חיות ועשבים וכל מה שיש בעולם, הכל היו מתבטלין בכלות הנפש מגדל עצם התענוג המפלא והמפלאג מאד מאד.

ואפשר להבינו כי מי שהוא יודע נגון ורקוד, הנה מי שמנגן, מטבע הנגון שנמשך נפש השומע אחר הנגון ומתבטל בכלות הנפש אחר תנועות הנגון כפי כל תנועה ותנועה של הנגון כפי מה שיש כח לאותה התנועה לשבר ולעורר הנפש להמשיכה אחריה. מכל-שכן מי שיוכל לרקוד שיהיה הרקוד מכון ממש כפי תנועת הנגון. כי יש תנועות בכל איבר ואיבר ששייך לתנועות הנגון, שאצל זאת התנועה צריכין לנענע בראשו או לכפל עצמו, וכיוצא בשאר איברים וברגלים שצריכין לעשות תנועה בגופו וברגליו כפי תנועות הנגון מכון ממש.

ובפרט מי שמנגן נגון עם דבורים ושיר, שמסדר שיר ודבורים עם תנועת הנגון, שהשיר והדבורים שייכים בכונן גדול להנגון שמשקל השיר מכון ממש כפי נעימות הנגון, וגם הרקוד מכון ממש כפי נעימות הנגון ומשקל השיר כי כלו אחד, בשזוכין לשמע נגון כזה

עם שיר ודבורים ועם רקוד בזה שכלם שיכים זה לזה בכיוון גדול ממש, כי הדבורים דהינו השיר והנגון והרקוד כלו אחד ממש, כשזוכין לשמע זאת, אזי מתבטלים ממש בכלות הנפש מנגדל עצם התענוג המפלא.

וזהו התענוג הגדול מכל התענוגים ואין תענוג גדול מזה, ומי שלא טעם זאת אינו יודע כלל מתענוג. אשרי עין ראתה זאת, כי גם בעולם הבא אין הכל זוכין לשמע ולראות זאת רק מי שטרח בערב שבת וכו'. ואלו העומדים סביבו אין יכולין ויודעין מה לעשות, רק יש להם כלות הנפש והשתוקקות נפלא מעצם התענוג, והוא עומד באמצע ועושה כנ"ל, (והבן הענין היטב כי אי אפשר לבאר זאת בכתב. ומי שהוא יודע נגון ורקוד יוכל לשמע מעט בלבד עצם נעימות ענג והשתוקקות הנ"ל בכלות הנפש ממש עד שמתבטלים לגמרי (והבן).

גם כל מי שסמוך ומקרב יותר נעשה אצלו כל התנועות ממילא, כנראה בחוש במשל הנ"ל שמי שסמוך יותר אל הנגון והרקוד ומבין ביותר, נעשין אצלו ממילא כל התנועות של הנגון והרקוד מחמת גדל התענוג. כנראה בחוש שבשארדם שומע נגון ורקודים מחמת התענוג שנמשך אחר הנגון הוא עושה אחריו גם כן אותן התנועות והוא מנגן ומרקד גם כן קצת כי נעשה אצלו ממילא תנועות הנגון והרקוד. כמו כן בשמקרב יותר אל הקדשה, כל מה שסמוך יותר אל התורה והנגון והרקוד נעשה גם כן אצלו התנועות של כל הנ"ל של הקדשה ממילא. כל זה שמעתי בעצמי.

ובלשון אשכנז שמעתי שאמר בוז הלשון: "זיי זאלן מיד הערן איין תורה מיט דעם נגון אין מיט איין טאנץ וואלט די גאנצע וועלט אויס גיגאנגען" [אלו היו שומעין רק תורה אחת שאני אומר עם

הנגון והרקוד שְׁלָה הָיוּ כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ מִתְבַּטְּלִין בְּכֹלֹת הַנֶּפֶשׁ] וְחֹזֵר וְשָׂאֵל "וּוֹאֵם הָאֵב אֵיךְ גִּיזְאֵגֵט?" [מָה אָמַרְתִּי?] וְהַשִּׁיב לוֹ הָרַב רַבִּי נֶתָן זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁאָמַר בְּכָל הַנֶּ"ל וְאָמַר לוֹ רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה (וּוֹאֵם מֵיִנְסֵטוּ) [מָה אַתָּה סוֹבֵר] אֶפְלוּ חַיּוֹת וְעֹשֵׁבִים וְכוּ' כְּכֹל הַנֶּזְכֵּר לְעֵיל.

>אַחֲר־כֵּן שָׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּרֵאש־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן: יֵשׁ לִי נִגּוֹן לְזֹמַר לְעֵתִיד לָבוֹא, שֶׁהוּא יִהְיֶה הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים. וְזֶה יֵשׁ לוֹ שְׂיִכּוֹת לְשִׁיחָה הַנֶּ"ל שֶׁשָׁמַעְתִּי בְּעֶצְמִי. וְעַיִן בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תוֹכְחָה" (לְקוֹסֵי מוֹהַר"ן תַּנְיָנָא ח), שֶׁם מְדַבֵּר מִהַנֶּגּוֹן שֶׁל שְׁבָעִים וְשָׁנַיִם נִימִין וְכוּ'. וְעַיִן בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַשְּׁשִׁי מִהַשְּׁבָעָה בְּעַטְלִירֵם בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת:<

שׁמא

(ב) אָמַר מַה שֶׁאֵין יָכוֹל לֹמַר תּוֹרָה לְפָרְקִים זֶהוּ חֲדוּשׁ יוֹתֵר, שֶׁכָּבֵר מוֹכֵן וּמְזֻמָּן אֶצְלִי כַּמָּה חֲדוּשִׁים גְּדוֹלִים, וּבַתּוֹךְ כֵּן הַכֹּל נִשְׁכַּח מֵאֵתִי וְאֵינִי זוֹכֵר כְּלוּם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ כָּלֵל מִשׁוּם סֵפֶר בְּעוֹלָם וְאֶפְלוּ נִגּוֹן אֵינִי יוֹדֵעַ רַק הַכֹּל בְּאֲשֶׁר לְכָל נִשְׁכַּח וְנִעְלָם מִמֶּנִּי, וְזֶהוּ פְּלֵא גְּדוֹל בְּאַמְתּוֹ. וְכַמָּה פְּעָמִים שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוּשׁ עֲנִין זֶה, כִּי זֶה רָגִיל אֶצְלוֹ שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים הוּא אוֹמֵר עֵתָה אֵינִי יוֹדֵעַ כָּלֵל כָּלֵל לֹא, אַחֲ-עַל-פִּי שֶׁבִּשְׁעָה הַקּוֹדֶמֶת גָּלָה חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים:

שׁמב

(ג) אָמַר בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה מְצִינוּ שֶׁכָּל אֶחָד מִתְחִיל מִן הַמִּקְרָא שְׁלוֹ, בְּנִגּוֹן מַה שֶׁמְצִינוּ שֶׁמִּפִּיק לָהּ מִזֶּה הַמִּקְרָא, וּמֵר מֵאֵיךְ מִקְרָא. כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ מְקוֹם שֶׁמִּשָּׁם מִתְחִיל הַלְמוּד וְהַתּוֹרָה שְׁלוֹ, וְכַפִּי אוֹתָהּ הַהִתְחַלָּה מִזֶּה הַמִּקְרָא בֵּן עַל-פִּי סֵדֵר זֶה הוֹלֵךְ כָּל הַתּוֹרָה אֶצְלוֹ. וְהַשְּׁנִי שֶׁמִּתְחִיל מִמִּקְרָא אַחֵר יֵשׁ לוֹ סֵדֵר אַחֵר

לפי ההתחלה שלו, כי כל אחד לפי התחלתו מאיזה מקום שהוא בן משתנה והולך כל הסדר של כל התורה שלו. ואם היה זה התנא בא למקרא אחר של התנא השני לא יוכל לקח משם כי כל אחד צריך רק לקבל ולקח ולהתחיל ממקום שלו אבל אני יכול להתחיל מכל מקום שאני רוצה והבן הדבר:

שמג

(ד) אמר אלו לא היה יוצא זה הספר לעולם הינו הספר לקומי מוהר"ן היה נעשה ענין אחר כי כבר היה לו חשק במה פעמים לעשות הלכות פסוקות על השלחן-ערוך לבאר כל דין ודין בהלכה פסוקה או להציג הלכה בדברי מי מהפוסקים אצל כל דין ודין. אך עכשו שיצא זה הספר לעולם לא יהיה ענין הנ"ל. ובאמת הדושים של גמרא פרוש תוספות הם קלים ביותר. ואין אחד מהם יודע הדרך כלל של אותן הדושים ומי שיודע הם קלים מאד וצריך לזה להיות בקי בשלש-עשרה מדות שהתורה נדרשת בהם:

שדמ

(ה) יום ד' תרומה תק"ע נכנסתי אצלו ואמר לי זה הספור. בימים הללו לא היה גיחא לי כלל לחיות איך להיות. שנה במה חדשים ואיני יודע במה, שאני מצפה ומתגעגע לדעת איזה דבר. כי נודע לי דבר אחד, אך לא ידעתי את הדבר בתוך התורה, והייתי מתגעגע לדעת זאת במה חדשים כנ"ל. כי באמת בודאי איך אפשר שיהיה דבר שלא יהיה מרמוז בתורה. ועכשו מצאתי מבאר בתורה ומתחלה היה סתום מאד ממני.

ובאמת יש דברים שהם מרמוזים ברמז בעלמא. גם יש במה הלכות על כל קוץ וקוץ כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מנחות כט:) שעל כל

קוץ וקוץ יש תלי תלים של הלכות, אבל עכשו מצאתיו מבאר בפרוש בתוך התורה וכו'. גם יש דברים שהם למעלה מהתורה. וסיים ומחמת זה (הינו מחמת שנודע לי ענין הנ"ל) עתה ניהא לי החיים. כי אם כבר הייתי מסתלק מהעולם, אפלו אם הייתי זוכה לידע זאת שם היו חושבין לי זאת לעולם הבא, אבל עכשו אדרבא וכו' וכוננתו היתה שעכשו שזכה לזה בזה העולם אדרבא יגיע לי עוד בשביל זה עוד ששכר המפלא בכפלי כפלים:

שמה

(ו) ענה ואמר אנחנו איננו כלל מזה העולם של עכשו, ומחמת זה אין העולם יכולים לסבל אותנו וראשות (הינו ראש ומנהיג) אין שיקד לי כלל, כי אין מגיע לי שום ראשות בהעולם של עכשו. וגם מעט הראשות שיש לי באמת אין זה ראשות כלל, אדרבא זהו חוכא ואטולוא [שחוק וליצנות] ממש. וגם אותו המעט שיש לי הוא רק נגד הטבע שכפיתי את טבעי לזה, אשר מחמת זה יכול לבוא איזה דבור ממני בתוך העולם. וכל השיחות והספורים (הינו התורות והמאמרים שהוא אומר) שלנו אם לא היה לי גם זה המעט הראשות, גם אלו הדבורים לא היו באים בתוך העולם. ובאמת אם לא היה דור כזה אם היו דברים אלו (הינו התורות שהוא אומר) נאמרים בדורו של האר"י זכרנו לברכה או אפלו בדורו של רבי שמעון בן יוחאי זכרנו לברכה היה רעש גדול מאד:

שמו

(ז) נשמע מפיו הקדוש שאמר שהספר הקדוש שלו לקוטי מוהר"ן שיצא בעולם הוא אתחלתא דגאולה. ואמר מאחר שיצא בעולם אני חפץ מאד שילמדו אותו, כי צריכים ללמד אותו הרבה עד

שיהיה שגור בעל פה. כי הוא מלא מוסר והתעוררות גדול מאד להשם יתברך - אשר אין ערך אליו. ומי שעוסק בזה הספר אין צריך עוד ספר מוסר. אחר-כך אמר בפרוש ואמר שהלמוד בתבונתו הקדושים הוא אתחלתא דגאולה במהרה בימינו אמין. ואמר שטוב לקבוע לעצמו שני שעורים ללמוד ספריו הקדושים, שעור אחד פשוט ללמוד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל-פה, ושעור אחד ללמוד בעיון גדול. כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו. ועין במקום אחר מזה (שיחות הר"ן קלא) מענין עצם העמקות הגדול שיש בתורתו הקדושה והנוראה מאד עד אין סוף ואין תכלית:

שמו

(ח) פעם אחת היה מזרו את אחד ללמוד את ספרו. ואמר שהוא מצוה גדולה ללמוד ספרו הרבה. ואמר לו שייכולין להיות נעשה בעל מח גדול על-ידי ספרו, כי יש בו שכל גדול ועמקות נפלא מאד על-פי פשוטן של דברים. וגם אם יתמידו בספריו יכולין לזכות להיות נעשה איש בשר באמת, ואז יזכה לראות הפנימיות שיש בספריו הקדושים כי יש בהם פנימיות הרבה מה שאין נראה על-פי פשוטו בלל. אשרי הזוכה ללמוד ולהתמיד בהם הרבה:

שמח

(ט) אמר בהתורה שלי יש עמקות. ועין בפה שגורשם במקום אחר (לקמן שסב) שמח שנכתב בלשונו צריכין לדקדק בו כמו במקרא. כי הוא חוזר בכל פעם דבריו שנראה לכאורה שפת יתר, והוא בכונה גדולה. וצריכין לדקדק בו מאד וכו'. ומי שיש לו עינים

וישם דעתו ולבו היטב לדברי רבנו זכרוננו לברכה יבין מעט מזער
מעצם העמקות הנפלא שיש בספריו, אשר לא נמצא דגמתם בשום
ספר שיהיה בדבריו עמקות נפלא ונעים כמו בספריו הקדושים:

שמו

(י) פעם אחת היה משבח את הספר שלו מאד, ואמר שיכולין להיות
נעשה בעל תשובה גמור על-ידי למוד הספר שלו.
והיה חפץ ומשתוקק מאד שידפיסו ספרו עוד כמה פעמים ויתפשטו
בעולם. ואמר שיהיו בני אדם שילמדו ויתפללו על-ידי הספר הזה.
ואמר שמי שישב ויעסק בספריו רק בלי קנטור ונצחון, ויסתכל בו
באמת אז בודאי יהיו נבקעין אצלו כל גידי קשיות לבבו. ואמר בזו
הלשון: "סע וועט אים אלע אדערן טרענען".

ואמר שכל אדם צריך להשתדל לקנות הספר שלו. ומי שאין לו כמה
לקנות ימכר כל ספריו שיש לו ויקנה זה הספר שלו. ומי שאין
לו ספרים למכר ימכר פר מתחת ראשו ויקנה הספר שלו. ועוד ספר
מזה ועין במקום אחר עוד מזה.

ואמר שהספר שלו יהיה חשוב מאד, ויבקשוהו ויחפשוהו מאד וידפסו
ויחזרו וידפסו כמה וכמה פעמים ויהיה חשוב מאד, רק נכספתי
לראות זאת ואהיה אני עומד ומסתכל מן הצד איך לומדים בו
ומדפיסים אותו. ואמר שהמאמרים שכתב בעצמו גם הלשון לבר הוא
מסגל מאד כי הם כללים:

שנ

(יא) שמעתי מפיו הקדוש שאמר שהתורה שלי היא כלה בחינות:

שנא

(יב) בשעה שפרכו הספר לקוטי מוהר"ן הראשון בעת שהיו הקונטרסים בכתב אמר. לכם נדמה שזה דבר פשוט. הלא כמה עולמות תלויים בזה. וצריכין להרחיב הדבור בזה כל מה שעבר באותה העת ואם ירצה ה' יתבאר במקום אחר בעזרת השם (לעיל קפד):

שנב

(יג) אמר, הבעל דבר יכול להפנות ולכסות את העינים מאד אבל בלא זה היה הספר עושה התעוררות גדול מאד בעולם. ואמר בזו הלשון: "דער בעל דבר קען זייער פאר שטעלין, אפער זוסט, וואלט דאס ספר מחיב גיווען א גרויסן זאך צו טאהן אויף דער וועלט":

שנג

(יד) אמר שיודע כל הצדיקים שהיו מאדם הראשון עד עכשו מאיזה מקום היו, ומאיזה מקום הם אומרים תורה, ובאיזה מקום נשארו בשעת הסתלקותם והתחיל לחשב הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה מבינה, והמגיד זכרונו לברכה מחכמה, אף-על-פי שבינה למטה מחכמה אף-על-פי-כן היה אומר תורה מאותה הבינה שהיא למעלה מחכמה. רבי ברוך זכרונו לברכה מבינה שהיא למטה מאותה החכמה, אבל אני אומר תורה ממקום שהוא למעלה מאלו המקומות, ואפלו אם בא אצלי תורה מאלו המקומות, אני רוצה בהם, כפי אני רוצה רק חדשות. ואמר שהוא מקבל תורה ממקום שלא קבל ממנו שום אדם בעולם. בן שמעתי בשם אחרים בשמו. וגם בעצמי שמעתי פעם אחת שהתפאר בשבח גדלת תורתו, ואמר אז בתוך דברי

התפארותו, הלא אני יודע מהיכן אני לוקח אותם. והמוכן מדבריו ומתנועותיו הקדושים אז היה, שהוא לוקח תורתו ממקום גבוה ועליון מאוד:

שנד

(טו) **אָמַר הַסּוּר מֵרַע שְׁלִי הוּא חֲדוּשׁ נִפְלָא, וְגַם הָעֵשֶׂה טוֹב שְׁלִי הוּא נִפְלָא מְאֹד, כִּי אֲנִי עוֹשֶׂה טוֹב הַרְבֵּה בְּאַמְת, וְהַתּוֹרָה שְׁלִי עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מְאֹד בְּעוֹלָם. כִּי עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שְׁלִי נִמְשָׁכִין כָּל הַהִשְׁפָּעוֹת שֶׁבְּעוֹלָם. וְדַבֵּר עִם אַחֵר, מִה הַמִּשְׁאֵל-וּמִתֵּן שְׁלֶךְ, עִם חַטִּים אַתָּה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן, גַּם זֶה נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שְׁלִי.**

עָנָה וְאָמַר עַל שְׁנֵי כַתּוֹת אֲנָשִׁים יֵשׁ לִי רַחֲמָנוּת גְּדוֹל עֲלֵיהֶם, עַל אֱלוֹ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ יְכוּלִים לְהִתְקַרֵּב אֵלַי וְאֵינָם מִתְקַרְבִּים, וְעַל אֱלוֹ הַמְקַרְבִּים אֵלַי וְאֵינָם מְקַיְמִים אֶת דְּבָרֵי. כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ שִׁיְהִיָּה עַת בַּעַת שִׁיְהִיָּה הָאָדָם מְנַח עַל הָאָרֶץ עִם רַגְלָיו אֶל הַדָּלֶת, אִזּוּ יִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ הַיֵּטֵב וְיִתְחַרֵּט מְאֹד מְאֹד עַל שְׂלֵא זָכָה לְהִתְקַרֵּב אֵלַי, אוֹ שְׂלֵא קָיָם אֶת דְּבָרֵי. כִּי אִזּוּ יָדְעוּ שֶׁאֵם הָיוּ מְקַרְבִּים אֵלַי וּמְקַיְמִים אֶת דְּבָרֵי לֹא הָיָה שׁוּם דְּרָגָא בְּעוֹלָם שְׂלֵא הָיִיתִי מְבִיאֵם לְאוֹתָהּ הַמְדְרָגָה. אֲבָל לֹא יוֹעִיל אִזּוּ. עָנָה וְאָמַר אִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא יָבֹוא מְשִׁיחַ בְּמַהְרָה, יְהִיו הָעוֹלָם מִתְנַעֲנְעִים אַחֲרֵי הַרְבֵּה מְאֹד >הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁמִּתְנַעֲנְעִים אַחֲרֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ<:

שנה

(טז) **סִפֵּר לִי אַחֵר שֶׁהָיָה מְשַׁבַּח מְאֹד אֶת תּוֹרָתוֹ לְפָנָיו וְהַפְּלִיג מְאֹד בְּגִדְלַת נִפְלְאוֹת תּוֹרָתוֹ. וְאָמַר שֶׁצְרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְקַנּוֹת סִפְרָיו. כִּי אֲפֹלוּ בְּשַׁעוּמְדִין בְּתַבָּה וּמְגִדֵּל הֵם טוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי סִפְרָיו הֵם שְׁמִירָה גְּדוֹלָה בְּבֵית לְשֹׁמֵר גַּם הָעֲשִׂירוֹת וּמְמוֹן הָאָדָם מְכַל**

ההזקות. והזכיר אז עשיר אחד שהיה יודעו ומכירו, ואמר שגם אליו היא טובה גדולה שיהיה הספר שלי בביתו, כי יהיה לו שמירה גדולה לכל דבר ושתתקיים עשירותו. והזהיר את האיש שדבר עמו מזה, שיזרו את העשיר הנ"ל שיראה לקנות ספריו. ועין במקום אחר מזה (ימי מוהרנ"ת כט) כמה היה משתוקק שיתפשטו ספריו בקרב כל ישראל ולא לכבודו חס ושלום:

שנו

(יז) אחר שמסר התורה פתח רבי שמעון (בלקוטי א' סימן ס') אמר שהיתה חתנה יפה "סע גיווען אשיין חתנקלע" והיה ראוי לבקש השם יתברך עם הפמליא של מעלה על החתנה. אמרתי לו בודאי היה בקאן. השיב מן הסתם.

(אמר המעתיק שמעתי שאמר אז לאנשי שלומנו שהיה יכול להחזיק אותם בענין אמירת התורה הנ"ל שלשה ימים ושלשה לילות ולא ידעו בין יום ללילה כלל, כמובא בזהר הקדוש וכו' (שמות ט):

שנו

(יח) אמר שכל התורות שגלה קדם שהיה בארץ ישראל, אינו רוצה כלל שיהיו כתובים בספריו, רק מה שחדש אחר שהיה בארץ ישראל צריכין לכתב הכל, אפלו כל שיחה ושיחה הכל צריכין לכתב. וכמה פעמים הזהיר לכתב כל שיחה ושיחה ששומעין מפיו הקדוש, ואמר בשלמא דברים הנכתבים בספר, אם לא יזכר אותם עבשו יוכל לראותם וללמד בהם בפעם אחר, אבל כל הדברים שאתם שומעים מפיו, שוב לא תשמעו עוד פעם אחרת לעולם. על כן בודאי

אתם צריכין לזכר מאד כל דבור ודבור, ולכתב הכל כל שיחה וספור
(ומחמת זה התחלתי לכתב קצת שיחות ששמעתי מפיו הקדוש בעצמו או על ידי אחרים, אבל
לא נכתב חלק מאלף):

שנה

(יט) ואמר רבנו זכרוננו לברכה בפרוש שבכל שיחה ושיחה שהיה
משיח ומדבר עמנו יכולים להיות על ידה איש פשר,
ואפלו צדיק גמור כל ימי חייו כמו שאני רוצה "אזוי וויא איך מיין איין
גוטער יהוד" אם ירצה לילך עמה לקיים כפי שיחתו הקדושה. ומי שזכה
לשמע שיחתו הקדושה מפיו הקדוש הוא יודע זאת באמת ובברור. וגם
אפלו עכשו בשלומדין דבריו הקדושים יש להם גם כן כח גדול לעורר
להשם יתברך לזכות לדרכי ה' באמת, למי שישים לבו היטב לדבריו
ולשיחותיו הקדושים הנאמרים בזה הספר, ובשאר ספריו הקדושים.
כי כל שיחה שלו היא התעוררות נפלא ונורא מאד ודרך ישראל ונכונה
מאד לעבודת השם יתברך לכל אחר לפי מדרגתו יהיה באיזה מדרגה
שיחה. אפלו מי שהוא במדרגה עליונה מאד יכול לקבל דרך ישראל
ועצות נפלאות מכל שיחה ושיחה שלו. וכן להפך מי שהוא בתכלית
מדרגה התחתונה חס ושלום באיזה מקום שהוא, יכול לקבל דרך
ישראל ועצות נכונות מכל שיחה ושיחה שלו למלט נפשו מגי שחת,
ולשוב אל השם באמת אם ישים לבו לדבריו היטב, ויקים אותם
באמת ובתמימות בלי שום חכמות. אשרי מי שיאחז בהם:

שנט

(כ) פעם אחת אמר במתמיה, אצל העולם הכל שוין ספר הזוהר
והתקונים, והמוכן מדבריו היה שבאמת יש חלוק

גדול ועצום בין ספר הזוהר הקדוש ובין ספר התקונים, אף-על-פי שספר הזוהר הוא קדוש ונורא מאד אין לו שום ערך נגד קדשת וסודות של ספר התקונים:

שם

(כא) אמר איני אומר לכם מתורת כי-אם הפסלת והיא נמוכה אלפי אלפים ורבי רבבות מדרגות מכפי מה שאני משיגה, ואיני יכול לומר נמוך יותר וכבר נרשם מזה במקום אחר:

שם

(כב) שמעתי בשמו שאמר כבר שיש לו תורות בלי לבושים. פרוש, שאינו יכול להלביש אותה בשום לבוש. ואמר קרא אסמכתא בעלמא הוא, שסומך התורה על המקרא >וכשסומכין על איזה דבר בנדאי הסומך גדול יותר מן הנסמך<, בן התורה שלו גבוה מאד, עד >שאינה יכולה להתלבש אפלו בהמקרא כי-אם דרך< אסמכתא בעלמא, והבן.

ואמר שמה שמתנגע כל כך קדם התורה הוא מחמת שקשה לו מאד להוריד השגות התורה שלו בלבושים ודבורים שיוכל לאמרה ולגלותה, על-בן צריך יגיעות גדולות לזה. ועין במקום אחר מזה (לעיל טו), כי דרכו זכרונו לברכה היה קדם התורה שהיה יושב עמנו כמו שעה ושתיים והיה מתנגע מאד בכמה תנועות ונגיחות. ואף-על-פי שישב בשתיקה היה נפר מתנועותיו שיש לו יגיעות גדולות מאד. ואחר-כך פתח פיו והתחיל לומר.

ופעם אחת ראיתי בעיני בשעה שהתחיל לומר התורה תשעה תקונין וקירין וכו' (סימן ב' בלקושי מוהר"ן) שהיה בופל אלו התבות

תשעה תקונין וכו' כּמה פּעמים. ובכל פעם תפס בכח בזקנו בשתי ידיו בשני צדדי זקנו שעל הלתיים וכמעט שהיה תולשם מגדל היראה והמסירות נפש העצום עד אין סוף שהיה לו אז. וכבר נרשם (שיחות הר"ן ר"י) שאמר שכל דבר שעושה ברבים קשה עליו מאד מאד, וכשאומר תורה נדמה לו שתכף שיוציא מפיו הדבור הראשון מיד תצא נפשו, וכן בהקדוש נדמה לו גם-כן שתכף שיוציא מפיו ויאמר הדבור הראשון תצא נפשו:

שכב

(כג) התורות והמאמרים שבספריו הקדושים הם כלליות, וכל מה שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם נפלא וחדש ומתוק לחד ומאיר עינים מאד, ויש בהם עמקות גדול בדרך פשט ובדרך סוד ונסתר. כי כל התורות יש בהם סודות נסתרים ונפלאים ונוראים מאד מאד. ואי אפשר לבאר זאת.

גם בכל מאמר יש פונות של מצוות, שכל מאמר שיד לאיזה פונות המבארים בכתבים ב"עין חיים" ופרי-עין חיים. כגון התורה של מי האיש החפץ חיים (בלקוטי א' סימן ל"ג) יש בו סוד פונת לולב אף-על-פי שלא נזכר בו דבר ממצוות לולב, וכן בקרב עלי מרעים" (שם קא) במדמה לי שיש בו פונת קדוש (עין לקמן סימן שפז), וכיוצא בזה שארי המאמרים. ושמעתי מפיו הקדוש שאמר, שרצה לעשות פרוש על העין חיים, אך פרוש פשוט אינו נצרך, רק צריכין לומר תורה שיהיו פרוש, וכבר אמרתי כמה תורות השייכים לעין חיים. גם שמעתי בשמו שאמר, שזה סמוך גמר העין חיים וראה שהוא פלו מוסר. וכן כמה תורות יש בהספר, כגון "מרכבות פרעה" (בלקוטי מוהר"ן סימן לח), "אשרי העם זרקא" (שם, סימן לה) ועוד כמה תורות שאמר באותן העתים, וכלם הם סוד פונות תפלין. ובפרט >התורות שנכתבו בלשונו הקדושה בעצמו אמר

שְׁיִכּוּלִים לְדַקְדֵּק בָּהֶם כְּמוֹ בַּמִּקְרָא, כִּי יֵשׁ שָׁם כּוֹנוֹת הַרְבֵּה כִּי לַפְעָמִים
הוּא חוֹזֵר וְכוּפֵל הַדְּבָרִים שֶׁנֶּדְמָה שֶׁהוּא לְלֹא צֶרֶךְ, וּבְאַמַּת יֵשׁ שָׁם
לְדַקְדֵּק בָּזֶה כִּי יֵשׁ שָׁם כּוֹנֵה גְדוּלָה. גַּם אָמַר שֶׁהַתּוֹרוֹת שֶׁנִּכְתְּבוּ
בְּלִשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּעֶצְמוֹ מְסֻגָּל כִּי הוּא כְּלִלְיוֹת. וְעַקֵּר הוּא הַמוֹסֵר
וְהַהֲנָהגוֹת טוֹבוֹת וְעֲצוֹת טוֹבוֹת הַיּוֹצֵא מֵהֶם מְכַל מְאֹמֵר וּמְאֹמֵר, מְלַבֵּד
הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם וְכוּ' כַּנִּל וְאֵי אֲפֹשֶׁר לְבַאֵר יוֹתֵר בְּכַתָּב כִּי אִם
כָּל חַד כְּפֹנֵם מָה דְמֹשְׁעַר בְּלִבָּה:

שסג

(כד) שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמּוֹ שֶׁאָמַר בְּיָמֵים הַקּוֹדְמִים קִדְּם שֶׁנִּתְקַרְבְּתִי אֵלָיו,
שֶׁהוּא מִשְׁתַּוְּקֵק שֶׁיִּתְקַרֵּב אֵלָיו אִישׁ לְמִדָּן וּבַעַל לְשׁוֹן
נִפְלֵא, וְאִזּוּ הָיָה יָכוֹל לְבַאֵר כַּתְּבֵי הָאֵר"י וְכַרוֹנוֹ לְבִרְכָה עַד שֶׁאֶפְלוּ
נְעָרִים יוֹדְעֵי סֵפֶר הָיוּ יְכוּלִין לְלַמֵּד וּלְהַבִּין כָּל כַּתְּבֵי הָאֵר"י וְכַרוֹנוֹ
לְבִרְכָה:

שסד

(כה) פֶּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעַנִּין קְבֵלַת הָאֵר"י וְכַרוֹנוֹ לְבִרְכָה,
וְאָמַר שֶׁקְבֵלַת הָאֵר"י ז"ל הוּא לְנִמְרֵי אֶחָד עִם
קְבֵלָה שֶׁחִבֵּר מוֹרְנוּ הָרַב מִשֵּׁה קוֹרְדוּבִירוֹ וְכַרוֹנוֹ לְבִרְכָה. אַחַר כֵּן
אֵיזָה שָׁנִים שׁוּב נִדְמַן שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעַנִּין הַקְּבֵלָה שֶׁגִּלָּה הָאֵר"י ז"ל,
וְאָמַר שֶׁהַקְּבֵלָה שָׁלוּ הִיא רְחוּק וְנִשְׁגָּב מְאֹד מִהַקְּבֵלָה שֶׁל בַּעַל הַפְּרִדָּם
ז"ל. וְעַמְדַתִּי מְרַעֵד וְשִׂאֲלַתִּי אוֹתוֹ בְּאֵימָה הֲלֹא שְׁמַעְתִּי מִפִּיכֶם פֶּעַם
אֶחָד שֶׁבְאַמַּת הַכֹּל אֶחָד. הַשֵּׁיב מִסְתַּמָּא אִם אָמַרְתִּי כֵן יִדְעַתִּי מָה
שֶׁאָמַרְתִּי. וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וְחֲתוּמִים לְכַאוּרָה. אֵךְ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב
לְהַבִּין יָכוֹל לְהַבִּין מְרַחוּק שֶׁהַכֹּל נִכּוֹן וּדְבָרָיו חַיִּים וְקִיָּמִים וְהַכֹּל אָמַת
וְיָצִיב וְנִכּוֹן וְקִיָּם וְיִשָּׁר. כִּי בְאַמַּת בּוֹדָאֵי הַכֹּל אֶחָד בְּפָנִימִיּוֹת הָאֲמוּנָה

באמת לאמתו. אך אף-על-פי-כן דרכי התגלות הסודות של האר"י ז"ל הוא רחוק ונשגב מאד מדרכי הפרדס, אף-על-פי שבאמת לאמתו הכל אחר. ואי אפשר להאריך בענין זה כי כבוד אלקים הסתר דבר והמשכילים יבינו:

(כו) [גדפם בשיחות הר"ן (סימן קכח)] ספר שינדע כל דברי העין חיים ופרי עין חיים וכל בתבי האר"י ז"ל וספר הזהר והעקר התקונים. והמוכן מדבריו היה שזה היה בימי נעוריו. והפליג מאד כמה פעמים בשבח גדלת קדשת התקוני זהר. והיה רגיל לעסוק בו ביותר גם בכל השנה אפלו שלא בימי אלול. ואמר שבספר התקונים כלולים כל החכמות שבעולם:

שסה

(כז) אמר, המעינים בספריו שיש להם שכל קצת סבורים שדרכי הקבלה של האר"י זכרוננו לברכה וכיוצא, מרמז גם-כן בספריו. וחושבין זאת למעלה לספריו שנוגע עד לשם, והם אינם יודעים שהוא להפך. אדרבא גם דרכי הקבלה של הקדמונים זכרוננו לברכה נכלל גם-כן בדבריו. ולא סים בפרוש רק היה מבאר פונתו ממיילא. כלומר אבל פונתו בעצם תורתו גבוה למעלה למעלה יותר ויותר, רק שגם דבריהם הקדושים כלול גם-כן בדברי תורתו, כמו שסומכין על איזה דבר, שבודאי הסומך גדול יותר מן הנסמך:

שסו

(כח) שאל ואמר בהל-המועד סבות תקס"ט והיכן אנו עומדין בתפלה. ובאר אחר-כך שכל סדר התורות הם על סדר התפלה. וזאת התורה שיכה למקום זה של התפלה וכן כל התורות. ועדין אנו עומדים קדם ברוך שאמר ואחר הודו שהוא קדם לברוך

שאמר בנסח ספרד, ואמר שיהיה מסתמא אחד שיוכל להתפלל כד שיהיה תפלתו עם כל התורות פנ"ל. וצריך שיצריך ימים ושנים הרבה שיוכל לגמר כל התפלה הינו לומר תורה על פי סדר התפלה עד גמר התפלה:

שסז

(כט) ספרו לי שבשנת קרבתי אליו, אמר בפני אנשים אחרים שלא בפני ברוך השם שהזמין לי רך בשנים אחד שאפלו דבור אחד מדבורי לא יהיה נאבד עוד, ובנותו היתה עלי שאזכה לכתב כל דבריו היוצאים מפיו הקדוש הן תורות הן שיחות שגם הם תורה, ואפלו דבור אחד בעלמא לא יהיה נאבד עוד:

שסח

(ל) פעם אחת נכנס בביתו ושאל עלי, והיה צר לו עלי שאיני נמצא אז ואמר, שאין לו בפני מי לומר מה שהוא צריך לגלות. ואמר הלא אני יכול להחזיק אצלי הרבה מאד ואיני אומר כי אם בשמים כבר עולים על כל גדותיו עד שיוצא לחוץ בעל כרחו ואמר בלשון אשכנז: "נאר אז סע גייט איבער דיא זאסטאונקעס". ועכשו גם זה אין לי בפני מי לומר. גם אמר לי כבר בעת שנתקרבתי אליו אם תהיה איש בשר תוכל לשמע ממני הרבה, כי אני צריך איש אחד לומר לפניו. כי כמה פעמים אני צריך להוציא דבורים, על-כן אני צריך שיהיה לי איש אחד שאוכל לומר לפניו וכו' וכמה פעמים היה מדבר ומגלה תורה בפני מי שגזדמן אצלו אז. ואמר לי פעם אחת על ענין כזה שאמר פעם אחת תורה בפני איש אחד שלא הבין דבריו כלל. ואמר לי אחר-כך היות שאני צריך לדבר ולגלות, ובא זה האיש ואמרתי לפניו אבל רצונו שישמע מפיו מי שיוכל לתפס קצת וכו':

שסט

(לא) ענה ואמר לי ועם זה אין אתה רשאי להחיות את עצמך [בלשון תמה], שיש לך חלק גדול בהספר. הינו בהספר לקוטי מוהר"ן שלו שנדפס אז באותה העת, והאריך בשיחה זאת קצת. ואמר שכל הספר הוא שלי, שאם לא הייתי לא היה הספר בעולם. והסביר לי הדבר שכן הוא שכל הספר נעשה על ידי וכו', ואמר לי מעט אתה יודע מעצם מעלת גדלת הספר וקדשותו, ויותר מזה ראוי לך להאמין בעצם גדלת הספר הזה וכו' וכו' ואמר לי הלא נדפסו אלה ספרים, וכל ספר בא ליד כמה אנשים. הינו שראוי לי להחיות את עצמי שזכיתי לזכות את הרבים בזכות בזה וכו'. גם שלא בפני דבר עם כמה אנשים מאנשי-שלומנו שיש לי חלק גדול בהספר "טאקע גאר" [אכן הרבה], ואמר שראוי להם להחזיק לי טובה, כי אם לא הייתי עוסק בזה לא היה נשאר אפלו עליה אחד מספריו:

שע

(לב) אמר כל אחד מכם יש לו חלק בהתורה שלי. אבל נתן יש לו חלק גדול יותר מכלכם. ענה ואמר אתם יודעים זאת שאם לא היה הוא לא היה לכם אפלו עליה אחד מהספר. ואמר בלשון אשכנז: "ווען ניט ער, וואלט איר ניט גיהאט אבֿלעטל שמות":

שעא

(לג) אמר לי האתה תהיה במרה שחורה. אתה מחיב להיות בשמחה תמיד [בפרוש אמר לי בן] "דו זאלסט נאך זיין אין דער מרה שחורה, דו ביסט מחיב משנה פרייליך צו זיין". גם אמר לי "דו זאלסט זיך לאזן אראפ ווארפן" [תרשה להפיל את עצמך] [בתמיהה] גם אמר לי "סע וועט זיך נאך טאן ברודער האלט זיך" [אחי עוד יעבר

אחוז עצמך]. גם אמר לי ה' עמך וכו' (שרעק זיך גיט) [אל תפחד] (מה שאמר ל' נתן כבד טוב לו כל-כך שרשאי להיות במרה שחורה רחמנא לצלן שמעתי מרבי יצחק ליב זכרונו לברכה מטעפליק ששמע מפיו הקדוש שאם היה מספר עמו החצי שיחות ממה שספר עם רבי נתן ורבי נפתלי לא היה לה קיום כלל וגם כל העולם כלו לא היה לו קיום):

שעב

(לד) אמר שאין שום איבר באדם שלא אמר עליו תורה כי כבד אמר תורה על כל איבר ואיבר שיש להאדם כי ידוע שקומת האדם מרמוז למה שמרמוז <לפרצוף כל העולמות>:

שעג

(לה) אמר, הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה וכמה צדיקים עשו ותקנו בעולם מה שתקנו, ואחר-כך בשנפטרנו ונסתלקו נפסק הדבר, הינו ההארה שהאירו בתלמידיהם והחזירום להשם יתברך, לא נמשך מדור לדור רק נפסק. על-כן צריכין לעשות דבר שיהיה לו קיום לעד. וכן דבר עוד פעם אחת שצריכין להשאיר תלמידים שאלו התלמידים יעשו תלמידים אחרים, וכן התלמידי תלמידים יאירו להלן יותר ויותר וכן לדורי דורות:

שעד

(לו) שמעתי בשמו שאמר שכל ההשגות הגבוהות שהוא משיג אינם חשובים אצלו כל-כך, רק העקר הוא בשזוכה להכנים איזה דבור בתוך העולם. כי בכל דבור ודבור שהוא מדבר בפני העולם תלויים בו כל העולמות עליונים ותחתונים:

שעה

(לז) **פַּעַם אַחַת עֲמַדְנוּ לְפָנָיו בְּלִילָה וְדַבְּרָנוּ עִמּוֹ הַרְבֵּה מִכַּמָּה וּכַמָּה תּוֹרוֹת שֶׁנִּגְלָה לְפָנֵינוּ [וְאֲשֶׁר עָתָה כָּבֵר נִדְפְּסוּ בְּכֹל אֲבָל אִזּוֹ עֲדִין לֹא נִדְפְּסוּ סְפָרֵינוּ], וְהֵייתִי מְזַכֵּיר לְפָנָיו אֵיזָה תּוֹרוֹת וְהֵייתִי מִפְּלִיג לְפָנָיו עֵצִים שֶׁבַח הַפְּלָגַת חֲדוּשָׁיו. וְכֵן כַּמָּה וּכַמָּה תּוֹרוֹת, כִּי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה הִיא חֲדוּשׁ גִּפְּלָא וּמִפְּלֵג מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר תִּכְלֶה הַנֶּפֶשׁ מֵעֵצִים עֲרֵבוֹת וְהַפְּלָגַת הַחֲדוּשׁ, לְמִי שֶׁזוֹכֶה לְעֵין בְּהֵם בְּאַמֶּת. וְהֵינּוּ מִדְּבָרִים הַרְבֵּה מְזִדָּה, אַחֲרֵי-כֵן לְמַחֲרָתוֹ בְּבִקְרָא נִסְעָתִי עִמּוֹ לְלוֹוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ.**

עֲנֵה וְאָמַר, אֶתְמוּל הַנְּחַנּוּ וְסִדְרָנוּ הַסְּחוּרָה שֶׁלָּנוּ [שְׁקוֹרִין קְרֵאִים] בְּרוּךְ הַשֵּׁם הִיא סְחוּרָה יְפָה מְאֹד מְאֹד. וְטוֹב הָיָה שִׁיְהִיָּה לְחַנּוּת זֶה מִשְׁרַת טוֹב וְיִפָּה שֶׁיִּכּוֹל לְהַנִּיחַ וּלְקַפֵּל וּלְסַדֵּר כָּל חֲתִיכָה סְחוּרָה יְפָה עִם הַקְּצָה לַחוּץ (בְּדֶרֶךְ הַמְּשֻׁרְתִים הַמְּבַחֲרִים שֶׁמְקַפְּלִין הַסְּחוּרָה וּמְנִיחִין קֶצֶת לַחוּץ כְּדִי שִׁירָאָה הַקּוֹנֶה בְּבוֹאוֹ תִּכְבֵּף מֵהוֹת יוֹפֵי הַסְּחוּרָה), וְכִשְׁיִבּוֹא אֶחָד לְקַנּוֹת אֵיזָה סְחוּרָה יוֹכֵל הַמְּשֻׁרְתַת לְחַטֵּף מִיַּד בְּזַרְזוֹת אוֹתוֹ הַמִּין סְחוּרָה שֶׁצָּרִיךְ הַקּוֹנֶה, וְיִפְתַּח אוֹתוֹ בְּמַהֲירוֹת לְפָנָיו הַקּוֹנֶה וְיִהְיֶה מִרְאֵה לוֹ מִיַּד הוֹד יוֹפֵי פֶּאֶר הַסְּחוּרָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת. וְהַנְּמִשָּׁל מוֹבֵן שֶׁצָּרִיכִין אֶחָד שִׁיְהִיָּה בְּקִי הַיָּטֵב מְאֹד בְּכָל תּוֹרוֹתָיו שֶׁנִּגְלָה שִׁיּוֹכֵל לְסַדֵּר כָּל תּוֹרָה יְפָה עִם הַקְּצָה לַחוּץ. וְכִשְׁיִבּוֹא אֶחָד וְיִרְצֶה לְהִתְקַרֵּב וּלְדַבֵּר מִתּוֹרָתוֹ יוֹכֵל לְהוֹשִׁיט לוֹ מִיַּד אֵיזָה תּוֹרָה שֶׁהוּא צָרִיךְ אִזּוֹ כְּפִי עֲנִינוֹ. כִּי כָּל תּוֹרוֹתָיו הֵם בְּלִיּוֹת גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד שֶׁיִּכּוֹלִין לְמַצֵּא בְּהֵם מַה שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד, רַק צָרִיכִין אֶחָד שִׁיְהִיָּה בְּקִי בְּהֵם הַיָּטֵב הַיָּטֵב שִׁיּוֹכֵל לְהוֹשִׁיט לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶׁצָּרִיךְ בְּאוֹתָהּ הַעֵת. וְהֵבֵן הַשָּׂאֵר מֵאֵלֶיךָ:

שעו

(לח) ספר עמי ואמר שיש לו דברים גבוהים ונעלמים מאד בענין שיחתו שמישיח עם בני אדם, אך אי אפשר לי לגלות זאת. כי הלא אני צריך לדבר גם עמה, ואם יגלה דרכי שיחתו הקדושה שוב לא יוכל לדבר ולפעל מה שרוצה. גם אמר להרב דפה ברסלב מורנו הרב אהרן, הלא אני אוהב אותך מאד מאד ואני מברכה הלואי שתזכה בעולם הבא להבין שיחות הלזין שלי. וזה היה קדם שהיה בארץ ישראל:

שעז

(לט) שמעתי בשם מורנו הרב יחיאל זכרוננו לברכה, אחיו של רבנו הקדוש זכרוננו לברכה שספר בשם רבנו הקדוש שפעם אחת שאל אותו על ענין שהוא זכרוננו לברכה הזהיר את אחיו מורנו הרב יחיאל זכרוננו לברכה שיהיה רגיל לדבר עם בני אדם כדי לקרבם על-ידי זה להשם יתברך, ושאל אותו שכמה פעמים מברחים לדבר עם בני אדם דברים בטלים ושיחת הלזין. השיב לו רבנו ז"ל מאחר שעל-כל-פנים נכנסין בתוך הדבורים שמספרין עמהם איזה דברים מדברי תורה, על-ידי זה נחתקניין כל הדבורים וכעין מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת ל:): בקשו לגנוז ספר קהלת, ומפני מה לא גנזוהו, מפני שתחלתו דברי תורה וסופו דברי תורה. וכבר מבאר במקום אחר (שיחות הר"ן רד) שמי שפקי בספריו היטב יכולין למצא כל שיחות העולם בתוך תורתו וכו'. ואי אפשר שלא יהיה שיחה בעולם שלא יהיה לה שיכות לתורתו הקדושה:

שעה

(מ) לְעֵינַיִן כְּתִיבַת סְפָרָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁהִרְבֵּה תוֹרוֹת כָּתַב בְּעֶצְמוֹ וְכִרְוֵנו לְבִרְכָה, וְקִצַּת כְּתוּבוֹהוּ הַחֲבָרִים, וְהַשְּׂאָר כְּתִבְתִּי, אָמַר שֶׁהִלְשׁוֹן שְׁלִי הוּא סְמוּךְ לְהַמְכֹּן. וְהוּטַב בְּעֵינָיו הַלְשׁוֹן שְׁלִי, וְאָמַר שֶׁאֲחֲרָיו אֲנֹכִי. הֵינּוּ לְעֵינַיִן צַחוֹת הַלְשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹרוֹת, הַלְשׁוֹן שְׁלִי הִיא מְעַלָּה מִכָּלֶם הִרְבֵּה. אַפְס הַלְשׁוֹן שְׁלוֹ בְּעֶצְמוֹ טוֹב וּמְעַלָּה בְּיוֹתֵר בּוֹדָאִי, אֲבָל אַחַר הַלְשׁוֹן שְׁלוֹ הוּא הַלְשׁוֹן שְׁלִי שֶׁתִּכְרַף בַּמְדַּרְגָּה שֶׁאֲחֲרָיו נִגְדַּר הַלְשׁוֹן שֶׁל שְׂאָר הַחֲבָרִים, כִּי לֹא הוּטַב בְּעֵינָיו לְשׁוֹנָם כָּלֵל בְּכַמָּה אִפְּנָיִם כִּי עַל פִּי רַב לֹא עָמְדוּ עַל הַמְכֹּן כָּלֵל. וְגַם הִמְעֵט שֶׁהִבִּינוּ לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְכַתֵּב עַל הַסֵּפֶר כֹּל אֲשֶׁר הִבִּינוּ בְּלִבָּבָם, וְהִי אֱלֻקִּים נָתַן לִי לְשׁוֹן לְמוֹדִים וְהוּטַב בְּעֵינָיו הַלְשׁוֹן שְׁלִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

שעט

(מא) פֶּעַם אַחַת הָיָה סֵפֶר הָאֱלֹף־בֵּית (סֵפֶר הַמִּדּוֹת) בְּכַתֵּב אֶצֶל חֲבֵרֵנוּ רַבִּי נִפְתָּלִי, וְרַבִּי נִפְתָּלִי יָשַׁב עִמּוֹ עַל הָעֲגֻלָּה כִּי הָיָה מְלוּוֶה אוֹתוֹ בְּשִׁנְסַע לְנֶאֱוָרִיטְשׁ. עָנָה וְאָמַר עַל סֵפֶר הָאֱלֹף־בֵּית שֶׁרָאָהוּ בְּיַד רַבִּי נִפְתָּלִי הַנַּ"ל: "מִיִּין לִיבְעַר הִרְצִיקְעַר חֶבֶר מִיִּין לִיבְעַר גִּיטְרִיעַר חֶבֶר. הָאֵט דָּאָס הָאֵט מִיִּד גִּימְאָכְט פֶּאָר אִיִּין יְהוּדִי". [אֶהוּבִי וְרַעִי הַמְסוּר זֶה עָשָׂה אוֹתִי לִיהוּדִי] הֵינּוּ שְׁעַל־יָדַי אֵלּוֹ הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בְּסֵפֶר הָאֱלֹף־בֵּית עַל כָּל מִדָּה וּמִדָּה, עַל־יָדֵי־זֶה הַתְּנַגֵּב לְשִׁבֵּר כָּל מִדָּה וּמִדָּה עַד שְׂזֻכָּה לְמָה שְׂזֻכָּה:

שפ

(מב) אָמַר שֶׁהָיָה לוֹ בְּהָאֱלֹף־בֵּית אוֹת ר' עַל רְפוּאָה שֶׁהָיָה כְּתוּב שָׁם כָּל הַרְפוּאוֹת וְלֹא הָיָה חוֹלְאֵת בְּעוֹלָם שְׁלֹא הָיָה כְּתוּב שָׁם רְפוּאָתוֹ, אֲךָ לֹא רָצָה לְהַעֲתִיקוֹ וּשְׂרָפוֹ:

שפא

(מג) >שייך להספור המובא בשיחות הר"ן, אות ריא, המתחיל: 'היה מתלוצץ' וכו', אם היה זקני ר' נחמן שומע תורתו, היה אצלו גם כן חדוש. ואחר כך סים אם היה הפעל-שם טוב שומע תורתו היה אצלו גם כן חדוש, אם היה רבי שמעון בר יוחאי שומע תורתו היה גם כן חדוש גם אז:

שפב

(מד) בשרציתי להיות בארץ-ישראל אמרתי תורה אחרת, אחר כך בשהתחלתי לנסע נשתנה גם כן התורה למעלה. בשהייתי בארץ-ישראל אמרתי גם כן תורה אחרת, בשחזרתי אמרתי גם כן תורה אחרת. ועקר השגתו התורה הנפלאה והנוראה מאד מאד התחיל אחר שהיה בארץ-ישראל עד שהוא מתבייש עתה בהתורה שאמר קדם ארץ-ישראל. וכל הספר רבו בכלו הוא מתורה שאחר ארץ-ישראל רק מעט דמעט מהקדם שלשה או ארבעה דפין או פחות והם באמצע הספר:

שפג

(מה) שמעתי מפיו הקדוש שפעם אחת דבר מהספר שלו שגדפם. ענה ואמר והיה שוחק קצת אז, ואמר שידפיסו ספריו ויכתבו על כל ספר וספר שלו בעל המחבר ספר פלוני ופלוני וכו' בדרך שכותבין על המחברים שחברו ספרים הרבה. ורמז לנו בזה שישארו מפניו ספרים הרבה וכן נתקיים קצת בעזרת השם:

שפר

(מו) >הייתי סבור שתביא לי סוס בעד התורה שלי. וספר מזה בליל שבת, שחפץ בסוס מבקר עם 'זינטיל' (אָפּף) טוב ומבקר, אף-על-פי שכתוב "שקר הסוס לתשועה", אף-על-פי כן "מוכן למלחמה, ולה' התשועה".<

אמר לא מבטיח דבור שאינו יוצא מפי בלי התחדשות, אלא אפלו הכל אינו יוצא מפי בלא התחדשות:

שפה

(מו) פעם אחת דברתי עמו וזכרנו לברכה ואמרתי לפניו ששיחתו הוא תורה ממש, והודה לדברי. ואמר שכמו שלמדן אי אפשר לו לדבר בלי שיבוא בתוך דבריו תורה, איזה דבור של גמרא וכיוצא בדרך הלומדים, כמו בן בכל דבריו מכרח שיבוא בתוכם עניני תורה בדרך. באשר ראינו בעינינו כמה פעמים שנעשו כמה תורות משיחתו, שמאותו השיחה ממש נעשה אחר-כך תורה נפלאה וזה מה שראינו בעינינו מלבד הנסתרות רבות שיש בזה שאי אפשר לידע לאנשים בערבנו:

שפו

(מח) ספר שדרכו היה שהיה מדבר תחנות ובקשות הרבה מאד לפני השם יתברך בישיבתו על השלחן בסעדה שלישית בחדרו בינו לבין עצמו. והיה מרבה לדבר מאד לפני השם יתברך עד שהתחיל לדבר מאליו תורה בלי פונה כלל. והטה אָזְנוֹ לדברי תורתו שיעצאו מפיו אז, וראה שהם דברים יפים וראויים לאמרם. והן הן הדברים שאמרתי לפרקים במוצאי שבת אחר הבדלה הינו שאלו הדברים הם מהתורה שאמר בסעדה שלישית מאליו כנ"ל:

שפז

(מט) שיך לענין מה שאמר שבמאמר בקרב שם יש פונת קדוש (לעיל שסב) אחר-כך שמעתי שפונות של קדוש הם באמת במאמר בקרב עלי השני (בסימן ק"א):

שפח

(נ) אמר שגם בני אדם השומעים התורה של הצדיק האמת ואינם מבינים אותה, לעתיד בעולם הבא יבינו. כי העקר תורה שלו היא להנשמות שלנו. שפשנבוא לעולם הבא יהיו הנשמות שלנו בקיאים באותן התורות הגבוהים מאד. גם בעולם הזה צריך לקיים בפשיטות על-כל-פנים לילך בהם, כאשר שמענו מפיו הקדוש כמה פעמים שצריכין לילך עם אותם התורות, דהינו לילך איזה זמן עם זאת התורה. וכל העבודות שלו מבקר עד ערב יהיו עם הלוח של אותה התורה שהוא הולך בה בעת ההוא. ואחר-כך ילך איזה זמן עם תורה ממאמר אחר, וכן יתנהג תמיד, עד אשר יעבר וילך עם כל התורות שאמר, והשם יתברך יעזר לזה. והעקר לבל יהיה מבהל ומבלבל שלא ירצה לחטף הכל בבת אחת, ורק צריך להתנהג בנחת בהדרגה מעט מעט וכו', ועל-ידי-זה יוכל לזכות למה שזינפה עד שזינפה לקים הכל:

שפט

(נא) הקשר והחבור של התורות שלו הוא כעין בגין ואריגה ממש, שבתחלה מקשר ומחבר אלו שני דברים יחד. ואחר-כך קושר ומחבר דבר שלישי להשני בכמה קשרים חזקים וכן משלישי לרביעי וכן להלן וכו'. אך על-פי רב חוזר בכל פעם לחזר ולקשר אלו הארבעה דברים יחד.

כִּי מִתְחַלֵּה אֵין הַקָּשֶׁר שְׁלָהֶם יַחַד, רַק מְזֶה לְזֶה דְּהֵינּוּ מִהֲרֵאֲשׁוֹן לְשָׁנֵי
וּמִהֲשָׁנֵי לְשָׁלִישִׁי וּמִהֲשָׁלִישִׁי לְרִבְעִי, אֲבָל עֲדִין אֵין קָשֶׁר לְהִרְבִּיעִי
בְּהֲרֵאֲשׁוֹן, אֲבָל אַחֲר־כֵּן מֵבִיא פָּסוּק אוֹ מֵאָמַר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרִים
לְבִרְכָה אוֹ שְׂאֵר רְאִיָּה אַחֲרַת שְׁעַל־יְדֵי־זֶה מִקְשָׁרֶם יַחַד עַד שְׁמַחְבֵּר
בְּקָשֶׁר הַדָּק הַיָּטֵב כֹּל אֵלּוֹ הָאֲרַבְעָה דְּבָרִים יַחַד. וְאַחֲר־כֵּן חוּזֵר
וּמְקַשֵּׁר עוֹד בְּמָה דְּבָרִים זֶה לְזֶה. וַיַּחַד כָּלֵם הוּא מְקַשֵּׁר לְהַחֲבוּר וְהַקָּשֶׁר
הֲרֵאֲשׁוֹן.

וּבִתְחִלָּה אֵין קָשֶׁר לְשָׁנֵי הַחֲבִילוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הָאֵלּוֹ כִּי אִם עַל־יְדֵי
אֵיזָה קָשֶׁר שְׁיֵשׁ בֵּין דְּבַר אֶחָד מִהַחֲבִילוֹת הַשָּׁנִיָּה לְדְבַר
אֶחָד מִהַחֲבִילוֹת הֲרֵאֲשׁוֹנָה. אֲבָל אַחֲר־כֵּן הוּא חוּזֵר לְקְשָׁרֶם בְּרֵאִיוֹת
וּדְרָכִים נִפְלְאִים שְׁמִמְשִׁיךְ קוֹרוֹת לְקָשֶׁר הַבְּנִין מִשְׁלִישִׁי שְׁבִרֵאֲשׁוֹן
לְרִבְעִי שְׁבִישָׁנִי, וּמִשָּׁם לְשָׁנֵי שְׁבִישָׁלִישִׁי. וְאַחֲר־כֵּן מִחֲבִילוֹת הַשָּׁנִיָּה
לְשָׁלִישִׁית גַּם־כֵּן כָּן, וְכֵן לְחֵלּוֹ, וְאַחֲר־כֵּן מִקְשָׁרֶם כָּלֵם יַחַד בְּדֶרֶךְ
נִפְלְאָה. וְכֹל זֶה הָעֲנִין שְׁמַעְתִּי וְהַבְּנִיתִי מִפְּנֵי הַקְּדוּשָׁה לְמַחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים
תַּקְעֵ"א שְׁקֵדֶם הַסֵּתֵלְקוֹתוֹ, וְעֲדִין צְרִיכִין לְהִרְחִיב הַדְּבַר בְּזֶה וּלְהַבִּיא
לְזֶה דְּגַמָּא מִכַּמָּה תּוֹרוֹת כִּדֵּי שְׁתַּבִּין עֲנִין זֶה הַיָּטֵב וְתַבִּין מְעַט דְּרָכֵי
הַסֵּפֶר הַקְּדוּשׁ הַזֶּה.

(וְעֵין לְקַמֵּן בְּהַשְׁיָחוֹת (סימן תקצ"ד) מִבְּאֵר גַּם־כֵּן מִה שְׁבִיאַר לִי פַעַם אַחַת
וְאָמַר לִי, כִּי הַתּוֹרוֹת שָׁלוֹ הֵם כְּמוֹ מִי שְׁנִכְנַס לְפִלְטִין שְׁיֵשׁ בּוֹ
הַיִּכְלוֹת וְחֲדָרִים וְאַכְסְדָּרָאוֹת וּפְשָׁפְשִׁין נָאִים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד,
וְעֲלִיוֹת עַל גְּבֵי עֲלִיוֹת שׁוֹנוֹת בְּדֶרֶךְ חֲדוּשִׁים נוֹרָאִים. וְתַכֵּף כְּשֶׁנִּכְנָסִין
בְּחֶדֶר אֶחָד וּמִתְחִילִין לְהַסְתַּבֵּל בּוֹ וּלְהַתְּפַלֵּא עַל נִפְלְאוֹת הַחֲדוּשִׁים
אֲשֶׁר בּוֹ, בְּתוֹךְ כֵּן רוֹאִין שְׁנִפְתַּח לוֹ פֶּתַח נִפְלְאָה לְחֶדֶר אַחֵר וְכֵן מִחֶדֶר
זֶה לְחֶדֶר עוֹד, וְכֵן מִחֶדֶר לְחֶדֶר וּמִחֶדֶר לְעֲלִיָּה וְכוּ' וְכָלֵם פְּתוּחִים מְזֶה
לְזֶה פְּתוּחִים וְחֲלוּנוֹת וּמְקַשְּׁרִים וּמְשַׁלְּבִים זֶה בְּזֶה בְּסִדֵּר נִפְלְאָה וּבְחֻכְמָה

עמקה ובתכלית היפי והנוי. וכל זה אי אפשר לבאר בכתב כי אם למי שונכם קצת בהבנת עמק דברי רבנו זכרוננו לברכה. אשרי הזוכה למעם נעם מתיקות עמקות תורתו הקדושה וכו'.

שצ

(גב) בלקוטי תנינא סימן ד', מה שמבאר שם מענין רפואת המכה ולבאורה אין פרוש לדברים הללו ומה ענינם במאמר זה. אמר המעתיק שמעתי מאנשי-שלומנו שקדם שבועות הזה שנאמר בו המאמר הנ"ל חלה וכו' איש חשוב אחד מאנשי-שלומנו בלאדיזין, הינו שהיתה לו מכה גדולה בפי הטבעת רחמנא לצלן והיה חולה מאד. והרופאים משכו ידיהם ממנו כי אמרו שאינו יכול לחיות. כי אפלו אם תפתח המכה ותבקע, אז צריכין לנקות אותה ולהמשיך כל הלחות הרעה מתוכה, וכן שאר כל ההשתדלות הצריכין לרפואת המכה, וזה אי אפשר מחמת שהיא בתוך הכרפשתא ובודאי ימות. ובאו אנשי לאדיזין על שבועות וספרו לרבנו זכר צדיק לברכה אודות כל הנ"ל.

אחר-כך בשבועות אמר רבנו זכרוננו לברכה המאמר הנ"ל ושם מדבר מענין רפואות המכה בפרטיות. וכשבאו לביתם נודע להם שבשעה שאמר רבנו ז"ל זה המאמר נבקעה המכה ותכף נקל לו [ר"ל] מכאבו, ואחר איזה ימים נגמר רפואת המכה בשלמות. והכלל אשר נראה לעינים פעמים אין מספר אשר כל הענינים שעברו פעולם, בפרט הענינים שעברו על אנשי-שלומנו הכל היה נכלל בתוך דברי תורתו הקדושה. ועל-ידי תורתו הקדושה המשיך רפואות ותקונים והמתקות לכל הענינים שפעולם, בכלליות ובפרטיות ברוחניות ובגשמיות:

שנא

שָׁמַעְתִּי בְשֵׁמוֹ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁסִּפֵּר מִשָּׁל נָאָה לְעֵנִין מַה שֶּׁמְרַבָּה
לְגִלוֹת כָּל־כֶּךָ תּוֹרוֹת נִפְלְאוֹת וּמַעֲשֵׂיוֹת וְשִׁיחוֹת נִפְלְאוֹת
וְנוֹרָאוֹת, אֶף־עַל־פִּי שְׁאִינוֹ נִרְאָה עֲדִין שִׁיעֵשׂוּ פְּעֻלָּתָם בְּשִׁלְמוֹת
בְּאֲנָשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁהָיָה רָאוּי לָהֶם.

וְסִפֵּר לְעֵנִין זֶה מִמְלֶךְ אֶחָד שֶׁחָלָה בְּנוֹ יְחִידוֹ בְּיוֹתֵר עַד שֶׁכָּל הָרוֹפְאִים
מְשָׁכוּ יְדֵיהֶם מִמֶּנּוּ וְנִתְיָאֲשׁוּ מִרְפוּאָתוֹ. בְּתוֹךְ כֶּךָ בָּא רוֹפֵא
מִפְּלֶג בְּחֻכְמָה מְאֹד וּבִקְשׁ הַמֶּלֶךְ מִמֶּנּוּ בְּתַחֲנוּנִים גְּדוֹלִים לְהִשְׁתַּדֵּל עִם
בְּנוֹ. וְהִשִּׁיב לוֹ הָאֱמֶת שֶׁרְפוּאָתוֹ קִשָּׁה וְרַחוּקָה מְאֹד אֶךְ אֶף־עַל־פִּי־כֵן
אִם יַעֲשׂוּ עוֹד תַּחֲבוּלָה אַחַת אֲזַי אֶפְשֶׁר דְּאֶפְשֶׁר שִׁיְהִיָּה לוֹ רְפוּאָה. אֶךְ
אִינִי יוֹדֵעַ אִם לֹאמֵר לָךְ זֹאת תַּחֲבוּלָה מִחֻמַּת שֶׁהִיא דְּבָר קִשָּׁה וְכִבֵּד
מְאֹד. וְהַפְצִיר בּוֹ הַמֶּלֶךְ מְאֹד לְגִלוֹת לוֹ תַּחֲבוּלָה.

וְאָמַר לוֹ תִּדְעַ שֶׁבְּנֶךָ הוּא חוֹלָה מִסְכֵּן מְאֹד בְּתַכְלִית עַד שֶׁכִּבֵּר אִי
אֶפְשֶׁר לְתַן לוֹ לְתוֹךְ פִּי אֶפְלוּ טְפָה אַחַת מִסְמָנֵי הָרְפוּאוֹת.
אֶךְ אִיךָ שֵׁישׁ סְמָנֵי רְפוּאוֹת יְקָרוֹת כְּאֵלֶּה, אֲשֶׁר צְלוּחִית אַחַת קְטַנָּה
מְאֹד עוֹלָה לְסֵךְ אֶלְפֵי אֶלְפִים, וְצָרִיכִין לְמִלְאֵת חֲבִיזוֹת מְלֵא מִסְמָנִים
הַיְקָרִים הָאֵלֶּה, וְלִקַּח בְּדִלִיִּים מְלֵאִים מִסְמָנִים הָאֵלֶּה וְלִשְׁפֹךְ עַל בְּנֶךָ
הַחוּלָה. וּמִמִּילָא מוּבֵן שֶׁכָּל הַסְמָנִים הַיְקָרִים הָאֵלֶּה יִלְכוּ לְאִבוֹד
לְגַמְרִי, אֶךְ אֶף־עַל־פִּי־כֵן יִתְחַזַּק גּוֹפוֹ מְעַט עַל־יְדֵי־זֶה. וְאוּלַי מִתּוֹךְ
שִׁישְׁפָּכוּ עָלָיו הִרְבָּה כָּל־כֶּךָ וְכִנְסָה לְתוֹךְ פִּי גַם־כֵּן אֵינָה טְפָה עַל־כָּל
פָּנִים, עַל־יְדֵי־זֶה אֶפְשֶׁר שִׁיְהִיָּה לוֹ רְפוּאָה.

וְתַכְרַף וּמִיד נִתְרַצָּה הַמֶּלֶךְ לָזֶה וְצוּהָ לַעֲשׂוֹת כֵּן וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַפָּא הַבֵּן
מֶלֶךְ. וְהִנְמִשָּׁל מוּבֵן מִמִּילָא שֶׁדִּיקָא מִחֻמַּת שְׁאִינוֹ חוֹלִים
מְרַבָּאִים בְּחִלֵּי הַנֶּפֶשׁ כָּל־כֶּךָ רַחֲמָנָא לְצַלָּן. עַל־כֵּן מְכַרַח הַצַּדִּיק

הרופא נאמן לשפך עלינו סממנים יקרים ונוראים מאד. אף-על-פי
שלקאורה נראה שבמעט הכל הולך לאבוד חס ושלום, אף-על-פי-כן
ריח טוב קולט, ובקבות הימים אולי נזכה לחטף מהם איזה טפה יקרה
ונפלאה לתוך פינו ופנימיותנו, עד שעל-ידי-זה אולי יש תקנה לזכות
לרפואה שלמה ברוחניות ונשמיות, אמן בן יהי רצון:

* * *

>הוספה מספר 'באור הקוטים', ממורנו הרב אברהם בן רבי נחמן
זצ"ל, (סוף סימן רפ"ב), וזה לשונו: "דבורו ומאמרו הקדוש בענין
למוד ספריו הקדושים: הינט אז מיין ספר איז שוין פאראנדין אויף
דער וועלט [כלומר, הספה"ק לקוטי מוהר"ן], מיז מען נאר לערנין מיין
ספר" [כיום, באשר הספר שלי כבר ידוע ונפוץ בעולם, מחיבים ללמד
אך ורק בהספר שלי!].<



ענין המחלקת שעליו

שנב

(א) אָמַר אִיךְ אָפְשֶׁר שְׁלֹא יִחְלְקוּ עָלַי מֵאַחַר שְׂאֵנִי הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ חֲדָשׁ
 >שְׁעָרַיִן לֹא הָלַךְ בּוֹ אָדָם מֵעוֹלָם, וְגַם הִבְעַל-שֵׁם טוֹב לֹא,
 וְשׁוֹם בְּרִיאָה לֹא מִזְמַן קִבְּלַת הַתּוֹרָה>, אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא דֶּרֶךְ יִשְׁן מְאֹד
 אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא חֲדָשׁ לְגַמְרִי:

שצג

(ב) אָמַר אֶפְלוּ אִם הָיָה הִבְעַל-שֵׁם טוֹב וְהֶאֱרִיזוּ לְוָכוּ בְּעוֹלָם לֹא הָיָה
 יָכוֹל לְהַשְׁתּוֹת עִמִּי "וְוֹאֵלֵט עַר זִיךְ אוֹיֵךְ גִּיט גִּיקֶאָנֵט אוֹיִם
 גְּלִיבְעֵן מִיט מִיר. מִיט מִיר גְּלִיבְעֵן אוֹיִם קוֹמְעֵן":

שצד

(ג) אָמַר יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שְׂאִין מִכִּירִים אוֹתִי כְּלָל וְחוֹלְקִין עָלַי. וְאָמַר
 שְׂאִיתָא בּוֹהַר הַקְּדוּשׁ (שְׁמוֹת י"ז) עַל פְּסוּק "הִבָּה גְּתַחְכְּמָה לוֹ",
 וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שְׁפָרְעָה הָלַךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאָמַר לוֹ הִבָּה
 גְּתַחְכְּמָה, אֵלֶּא שְׁהַכְּנִים בְּתוֹךְ לְבָבְכֶם וְכוּ' עֵין שָׁם:

שצה

(ד) שְׂמַעְתִּי מִרְבֵּי יוֹדֵל סְפוּר דְּבָרִים שְׁשֻׁמַּע מִרְבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה.
 עָנָה וְאָמַר, אֲבָרְהֶם אֲבִינוּ הָיָה לוֹ גַם-כֵּן יְסוּרִים גְּדוֹלִים

חיי ענין המחלקת שעליו וספריו הקדושים מוהר"ן שלט

ממעשיות כאלו (כלומר כמו ענין המעשיות והיסורים שעוברים עליו) כי אברהם אבינו היה גם כן מקרב בני הנעורים להשם יתברך. כי היה מגיר גרים כידוע (בראשית רבה לט.).

ודרכו היה שהיה בא בתוך העיר, והיה רץ בתוך העיר, והיה צועק הוי הוי, גוואלד גוואלד. והיו רצים אחריו כמו שרוחפים אחר המשגע, והוא היה טוען עמהם הרבה שהם כלם בטעותים גדולים, כי היה בקי בכל השכליות והסברות של דרכי העבודה זרה שלהם, כי העבודה זרה של הקדמונים היו להם בזה כמה סברות ושכליות של טעות. ואברהם אבינו עליו השלום היה בקי מאד בכל סברותיהם ודרכי טעותיהם. והיה מוכיחם ומראה להם שהכל טעות, וגלה להם האמונה הקדושה האמתית. ונמשכו אחריו קצת בני הנעורים, כי זקנים לא היה מקרב, כי הזקנים כבר נשרשו בטעותיהם הרבה וקשה להשיבם מדרךם עוד, רק בני הנעורים נמשכו ורצו אחריו. והיה הולך מעיר לעיר והם רצו אחריו. והיו אביהם ונשותיהם חולקים עליהם, על אלו בני הנעורים, כי אמרו עליהם שיצאו לתרבות רעה ונשתמדו, עד שהיו מרחקים אותם מאד. עד שקצת בני הנעורים חזרו לסורם מחמת היסורים שהיו להם מביתם מחותנם ומאביהם ומנשותיהם וכיוצא, וקצתם נשארו אצלו ונדבקו בו.

והיה אברהם אבינו עוסק בזה הרבה לגלות האמונה הקדושה בעולם. והיה מחבר ספרים הרבה מאד על זה, אלפים ספרים. והיו לו בנים הרבה, ומסתמא מאחר שהיו בניו, היו כלם הולכים בדרך הישר, כי אפלו ישמעאל עשה תשובה (כבא בתרא טו.). אך אחר כך פשרצה אברהם אבינו להשאיר ספריו וחכמתו בעולם, היה חוקר ומתבונן בעצמו למי מבניו יניח ספריו וחכמתו, עד שנספם אצלו להניח הכל ליצחק אבינו, ומסר לו הכל.

ואחר-כך היה יצחק גם-כן הולך בדרך זה, והיה מגייר גם-כן גרים הרבה וחבר גם-כן ספרים הרבה מאד בענין חזוק האמונה הקדושה. והיה מתבונן גם כן למי מפניו יניח ספריו וחכמתו, כי גם עשו הוטב בעיניו והטעה אותו עד שהיה אוהבו, כמבאר במקרא, כמו שכתוב (בראשית כ"ה): "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו" כמו שפרש רש"י שם שהיה מרמה את אביו בדרךיו, והיה שואלו אבא איך מעשרין את המלח וכו'. אבל אף-על-פי-כן התבונן יצחק בדעתו עד שנתברר לו שהעקר הוא יעקב ומסר לו הכל.

וכן יעקב היה גם-כן עוסק בזה לקרב בני הנעורים להשם יתברך, וחבר כמה אלפים ספרים בענין האמונה כי הוא חבר ספרים הרבה מאד בענין האמונה הקדושה, גומאות ספרים. והוא למד עם כל בניו ורבי האמונה הקדושה, כי היו כלם צדיקים. אך אף-על-פי-כן חקר בדעתו למי למסר כל חכמתו, עד שמסר כל חכמתו ללוי, ולכלם מסר ראשי פרקים. ועל-כן שבט לוי היו דבוקים וחזקים בהאמונה הקדושה יותר מכלם. ועל-כן שבט לוי לא טעו בעגל, וגם לא היה עליהם שום עבודת מצרים, כי שבט לוי היו חזקים בהאמונה הקדושה יותר מכלם. ואחר-כך דבר מענין עצה להאדם שיזכה לבוא אליו אחר מיתתו וכו' ומבאר במקום אחר לעיל "ספורים חדשים" סוף סימן כ"א, לעיל קא:

שעו

(ה) באומין דבר מענין המחלקת שעליו, שדוברין עליו בזבים. ענה ואמר בדרך קובלנא, ואנכי אפדם הינו הפסוק הנאמר בהושע ז' שקובל הנביא על ישראל שרוצה לעשות להם טובות, והם דוברים עליו בזבים, כמו שנאמר ואנכי אפדם והמה דברו עלי בזבים.

ח"י ענין המחלקת שעליו וספריו הקדושים מוהר"ן ש"מ

אבל הוא זכרונו לברכה לא הזכיר אז כ"אם שתי תבות אלו ואנכי אפדם. ואמרם בנעימה בנגון השיך לאותו הפסוק כמובן לבקי במקרא ופרושו:

שעז

(ו) פעם אחת ספר מענין אמתת מעלתו המפלגת הנוראה מאד. בתוך דבריו ענה ואמר, אחרי הדברים והאמת האלה בא סנהריב, פסוק הוא בדברי הימים ב' ל"ב שספר שם מעצם צדקת יחזקיהו המלך, ואחר כך מתחיל המקרא אחרי הדברים והאמת האלה בא סנהריב. והבן הדברים איך מבאר היטב בזה הפסוק שדיקא אחר גדל אמתת צדקתו של יחזקיהו המלך, בא עליו סנהריב, והיה לו צער גדול ממנו. ומעתה אין לתמה על גדל המחלקת שיש על צדיקים אמתים:

שצח

(ז) לענין הגזרות שנשמעו בימיו שרוצין לגזר על ישראל [אשר בעוונותינו הרבים כבר יצאו בימינו המקום ירחם], שמעתי שפעם אחת דבר מזה ואמר שהיה אפשר לתן לעצמו איזה עצה לעסק בזה לבטלם, אך מה לעשות שאין מסכימין עמו וחולקין עליו. והביא ראיה מדברי רבותינו זכרונם לברכה בתענית (יד), שמחמת שלא היו מסכים וכו':

שצט

(ח) פעם אחת דברנו עמו מענין חרוזים שקורין גראם, ואמר שיש בזה דבר כי כל העולם מתנהג על פי זה, ואיני

זוכר היטב הלשון שאמר, אם אמר שכל העולם מתנהג בזה או איזה לשון אחר מענין זה. והביא ראיה מפסוק כמו שכתוב בישעיה ה' ויזכו למשפט והנה משפט, לצדקה והנה צעקה, לשון נופל על לשון.

>ומעשה שהיה אז, שאנחנו היינו אומרים 'גראם' על הזקן דסט"א הידוע, והקפיד עלינו ואמר שלא ניהא ליה בזה. וספר שחלם לו, שהיה אחד אומר 'גראם' והיה משבח מאד אותו, והיה מנגה מאד את הזקן המתנגד הנ"ל, והפך עצמו אלינו זה שהיה אומר 'גראם' ואמר לנו 'גראם', שאנחנו זכינו מאד שנתקרבו אליו, והיה מאשר ומחזק ומשבח אותנו מאד בפה שזכינו לזה, והכל באמירת 'גראם'. וספר רבנו ז"ל בפה דברים מה'גראם' ששמע בחלום ונשכח.

אמר המעתיק: מה שכתוב בסוף סימן רכא, (לקוטי מוהר"ן ח"א): "שויתי ה' לנגדי תמיד", בחינת מתנגד, שמעתי שפך אמר רבנו ז"ל אז: אבל למתנגד שלי אין שום עצה, רק השם יתברך יהיה בעזרי להנצל ממנו, "שויתי ה' לנגדי תמיד", בחינת מתנגד:

ת

(ט) שיחתו הקדושה של רבנו זכרוננו לברכה בענין ההנהגה שמתנהג העולם עכשו, כבר היה לעולמים בפה פעמים שהיה העולם מתנהג בדרך זה, שהקטנים במעלה היו גדולים וחשובים מאד בעולם, ולא היה העולם מתנהג באמת, ואף-על-פי-כן היה נמצא אחד שהיה מנח במקום שפל, והיה שוחק מכל העולם כלו, והוא היה מחיה ומפרנס כל העולם כלו בזכותו. והיה לו שעשועים גדולים בו יתברך, והוא היה חי חיים גמורים שנקראים באמת חיים. כי יש בפה מיני חיים במבאר במקום אחר (עין לעיל סימן ח'), וכמו שנמצאים בני אדם שחיים חיי צער ואין נבר להעולם כלל, ובאמת חיהם הוא חיי צער.

חיי ענין המחלקת שעליו וספריו הקדושים מוהר"ן שם:

וגם בחיי צער יש חלוקים כי אין צער של כל אחד ואחד שוה. וגם מי שאינו חי חיי צער ממש, גם כן אין החיים שלו שוה לשל אחר, כי אין כל החיים שוין. כמו שאנו רואים שבודאי אין שוה החיים של הסוס לחיים של אדם. (כונתו כמו שבגשמיות יש חלוקים גדולים בין החיים, כמו כן ברוחניות בחיים אמתיים לשעשע בו יתברך, יש מי שגם בעולם הזה זוכה לחיים אמתיים, ויש להפך, ויש גם כן כל החלוקים הנ"ל) ואיני מקנא כלל הגדלה של הגדולים שיש להם עכשו:

תא

(י) אמר, כל הצדיקים הגדולים הגיעו למעלה ולמדרגה שהגיעו, אבל עמדו בזה, ואני ברוד השם בכל רגע ורגע נעשה איש אחר. ונתן טעם לזה שחולקין עליו, כי הצדיק נקרא אילן, ויש לו שרשים וענפים וכו', וכל צדיק קדם שמגיע למדרגתו יש עליו מחלקת. כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהדרין ז) האי תגרא דמא לברקא דמא, נמצא שהמחלקת הוא בחינת מים, והמים הינו המחלקת מרימין אותו. אבל אני צריך שיהיה עלי מחלקת תמיד, כי אני הולך בכל פעם ובכל רגע מדרגא לדרגא. אלו הייתי יודע שאני עומד עכשו כמו בשעה הקודמת, לא הייתי רוצה את עצמי כלל בזה העולם:

תב

שמעתי מאנשי שלומנו גם כן כעין זה ובסגנון אחר קצת. פעם אחת היו אנשי שלומנו קובלים לפניו שקשה להם לסבל ענין המחלקת והרדיפות וכו', ענה ואמר להם תאמינו לי שיש בידי כח לעשות שלום עם כל העולם שלא יהיה שום חולק עלי, אבל מה אעשה שיש מדרגות והיכלות כאלו שאי אפשר לבא אליהם רק על ידי מחלקת. והראיה, כי משה רבנו עליו השלום בודאי היה לו כח המושך

חיי ענין המחלקת שעליו וספריו הקדושים מוהר"ן

להמשיך את כל ישראל אליו, ברכתיב (שמות ל"ה): "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", כי הוא היה הדעת של כלל ישראל, והיה בכחו להקהיל ולהמשיך את כלם אליו, ואף-על-פי-כן מה בתיב (שם ל"ג): "והביטו אחרי משה ודרשו רבותינו וזכרונם לברכה מה שדרשו וכו' (קדושין לג): וכיצא בזה עוד. וכל זה כי יש דברים כאלו שאי אפשר לבוא אליהם רק על-ידי מחלוקת שחולקין עליו וכו'. ואמרו רבותינו וזכרונם לברכה (פנהדרין ז): 'האי תגרא דמא' לברקא דמא' שנאמר (משלי יז): "פוטרו מים ראשית מדון" וכו' וכתיב (דברים כ): "כי האדם עין השדה". ועין השדה (שקורין ביימל) כל מה ששופכין מים סביבו ביותר, הוא גדל ביותר.

* * *

>אמר המעתיק: לענין העלמת האור הגדול והנפלא של אדמו"ר ז"ל, אשר חדוש כמותו עדין לא היה אפלו בדורות הקודמים, כאשר נשמע מפיו הקדוש שאמר בן בפרוש. ולסוף הוא נעלם כל-כך בתכלית ההעלמה והכסוי, עד אשר רב העולם אינם זוכים לבוא על קברו הקדוש, אשר זה כל תקונם לנצח. יש למצא רמז על זה מדבריו הקדושים שאמר, כי כל עסקו הוא ראש-השנה גאר מיין ואף איז ראש השנה, ועל ראש-השנה בתיב: "בפסה ליום חגנו", כמו שדרשו רבותינו ז"ל, ועל-בן אורו הגדול והנפלא נעלם ומכסה כל-כך גם-כן מאד, עד שרב העולם אינם זוכים לבוא על קברו להתפלל שם, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל: מפני מה נסתתר קברו של משה רבנו, עליו השלום, מן העולם וכו' (במסכת סוטה), נמצא כי לא ידע איש את קבורת משה, למען לא יוכלו לבוא על קברו להתפלל שם. ובן קבר אדמו"ר ז"ל נסתתר גם-כן מן העולם על-ידי גדל המחלקת, אף שיודעים מקום

חַיִּי עֲנֵן הַמַּחֲלֶקֶת שְׁעָלָיו וּסְפָרָיו הַקְּדוּשִׁים מוֹהַר"ן שְׂמֹה

קְבוּרָתוֹ, לְמַעַן לֹא יוּכְלוּ גַם-כֵּן לָבוֹא לְשֵׁם לְהַתְּפַלֵּל שָׁם. יְהִי רְצוֹן,
שִׁיתְּנֶנָּה הָאֱמֶת בְּעוֹלָם וַיִּתְּפָרְסֵם קְדוּשָׁתוֹ בְּעוֹלָם, וְאִז תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה
בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן <:





תג

(א) אָמַר, הַרְאֵשׁ-הַשָּׁנָה שְׁלִי עוֹלָה עַל הַכֹּל. וְהָיָה פֶּלֶא אֲצֵלִי מֵאַחַר שֶׁהַמְקַרְבִּים שְׁלִי מֵאֲמִינִים לִי, וְלָמָּה לֹא יִזְהָרוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְקַרְבִּים אֵלַי שִׁיְהִיו בְּכֶלֶם עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אִישׁ לֹא יַעֲדֶר. כִּי כָּל עֲנִיָּן שְׁלִי הוּא רַק רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְהִזְהִיר לַעֲשׂוֹת בְּרוּזוֹ שֶׁכָּל מִי שֶׁסָּר אֶל מִשְׁמַעְתּוֹ וּמְקַרֵּב אֵלָיו יְהִי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אֲצֵלוֹ, לֹא יִחַסֵּר אִישׁ. וּמִי שֶׁזֹּכֵה לְהִיּוֹת עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה רְאוּי לוֹ לְשִׂמְחָה מְאֹד מְאֹד. "אֲכָלוּ מַעֲדָנִים וּשְׂתוּ מִמֵּתְקִים כִּי חֲדוּת ה' הִיא מְעֻזְכֶם" (בְּחִמֵּיהֶם ה), וְזֶה נֹאמַר עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה:

תד

(ב) אַחַד אָמַר לְפָנָיו שֶׁהָיָה נִיחָא לוֹ יוֹתֵר לְהִיּוֹת אֲצֵלוֹ עַל שֶׁבַת תְּשׁוּבָה וְלֹא עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, כִּי אֵין לוֹ מְקוֹם לְעַמּוֹד שָׁם בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וְגַם אֵין לוֹ אֲכִסְנָיָא טוֹבָה לְאָכַל וְלָלוֹן, וּמִחֲמַת זֶה דַּעְתּוֹ מְבַלְבֵּלֵת מְאֹד וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּכוֹנֵת, עַל-כֵּן הָיָה טוֹב לְפָנָיו יוֹתֵר לְהִיּוֹת אֲצֵלוֹ בְּזִמְנֵי אַחֵר וְלֹא בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. הַשֵּׁיב לוֹ רַבְּנוּ זְכַרְנוֹנוּ לְבִרְכָה בְּזוֹ הַלְשׁוֹן, אִם לְאָכַל אִם שָׁלָא לְאָכַל, אִם לִישַׁן אִם שָׁלָא לִישַׁן, אִם לְהִתְפַּלֵּל אִם שָׁלָא לְהִתְפַּלֵּל (רְצוֹנוֹ לִזְמַן שֶׁלֹּא לְהִתְפַּלֵּל בְּכוֹנֵת כְּרִאוּי), אֲדָּ וְרַק שֶׁתְּהִיִּי אֲצֵלִי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה יְהִי אִיךְ שִׁיְהִיָּה.

ואמר בלשון אשכנז בזו הלשון: "יא עסין ניט עסין, יא שלאפין ניט שלאפין, יא דאווינען ניט דאווינען, אבי דו זאלסט ביי מיר זיין אויף ראש השנה". (ובאמת כל דברים אלו הנ"ל הם רק דמיונות ופתויים של הבעל דבר, כי תודה לאל נראה בחוש שעלפי הרב מתפללין יותר בכונה בכלל הקבוץ הקדוש על ראש השנה, ממה שהיה מתפלל בביתו):

תה

(ג) ענה ואמר הראש השנה שלי הוא חדוש גדול, והשם יתברך יודע שאין הדבר הזה בירשה מאבותי, רק השם יתברך נתן לי זאת במתנה שאני יודע מהו ראש השנה. לא מבטיא אתם בקלכם בודאי תלויין בראש השנה שלי, אלא אפלו כל העולם פלו תלוי בראש השנה שלי:

תו

(ד) בערב ראש השנה האחרון באומין עמדנו לפניו בעת שנתנו לו הצעטליך [קניטלאך] שלנו ומעות על פדיון. אז שאל על איש אחד מנעמריב שלא בא על ראש השנה. והתחיל רבי נפתלי לתרצו ולא קבל הדברים, והקפיד עליו מאד.

ואחר כך דבר עוד מאחד שלא בא על ראש השנה מחמת רבוי מניעות, ומחמת זה נסע לרבנו זכרנו לברכה קדם ראש השנה וספר לו המניעות. וצוה לו רבנו זכרנו לברכה בעצמו לשוב לביתו ולא יהיה אצלו על ראש השנה. וזה האיש היה מגדולי החשובים, והיה צר לו מאד מה שלא יזכה להיות נמנה עמנו בראש השנה. והתחיל להתעקש לפניו זכרנו לברכה שלא ישוב לביתו רק ישאר אצלו על ראש השנה. ולא נתרצה הוא זכרנו לברכה

בדבריו ונרשו לביתו. ואז אמר לו רבנו זכרוננו לברכה. איני יכול לציר לעצמי הצער הזה מה שאתה לא תהיה אצלי על ראש השנה. ואמר לו האיש הנ"ל אם-כן אשאר בכאן, ולא הסכים ושב לביתו.

אחר-כך בערב-ראש השנה דבר עמנו מזה, ואמר שעליו יש רחמנות גדול, כי רצה באמת להיות כאן על ראש השנה, אך נמנע מחמת הנ"ל. אחר-כך ענה הוא ז"ל ואמר בקול חזק מעמק הלב ומה אמר לכם אין דבר גדול מזה, הינו מלהיות אצלו על ראש השנה. ואמר בזה הלשון בקול זיע סגיא "ווי אזוי זאל איך איך זאגין, קיין גרעסערס דער פון איז ניט פאר האגין. איי אנדערע גוטע יודין זאגין ניט אזוי, איז נאך אקשיא" ומה אמר לכם אין דבר גדול מזה, ואם צדיקים אחרים אינם אומרים כך אז עוד קשיא] (כלומר הלא בלא זה כבר מקשיין עליו קשיות הרבה ויהיה קשה עוד קשיא זאת גם-כן מה שהקפיד כל כך להיות אצלו על ראש השנה דיקא).

ומכלל דבריו הקדושים שדבר אז עמנו למדנו כמה דברים. למדנו עוד הפעם עצם גדל החיוב להיות אצלו על ראש השנה. כי אף-על-פי שידענו זאת מכבר, אף-על-פי-כן מרבו דבריו הקדושים אז בזה, ומתנועותיו הנוראות אז, הבינו עצם החיוב יותר ויותר, שאי אפשר לבאר זאת בכתב.

וגם אז למדנו שרצונו חזק להיות אצלו באומין על ראש השנה תמיד לאחר הסתלקותו, ושאין דבר גדול מזה.

וגם למדנו כמה צריכין לחזק לשבר המניעות מדבר שבקדשה, בפרט המניעות מלהיות על ראש השנה שצריכים לשברם ביותר ולהיות דיקא על ראש השנה, עד שאפלו אם הוא ז"ל בעצמו מצוה ומסכים לבלי להיות אצלו על ראש השנה, חלילה להסתכל על זה,

וצריכין לזַהַר מְאֹד לְבָלִי לְשֹׂאֵל אוֹתוֹ שׁוֹם שְׂאֵלָה עַל זֶה, כִּי הוּא יָשִׁיב בְּיָדָאִי לְבָלִי לְהִיּוֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֶן בְּנִקְדַּת הָאֲמַת לְאֲמַתוֹ צְרִיכִין לְהִיּוֹת דִּיקָא וְכֵן הוּא נוֹהֵג לְדוֹרוֹת].

וְעַנְיָן זֶה נוֹגַע לְמָה שְׂאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פְּכוֹת י'): 'בְּדִרְךָ שְׂאֲדָם רוּצָה לִילֵךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׂפָרֵשׁ רִש"י. וְהוּא מְדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עַל פְּסוּק (בַּמִּדְבָּר כ"ב): "לֵךְ עִם הָאֲנָשִׁים". וְכֵן בְּשִׁלּוּחַ מְרַגְלִים שְׂהַכְרַח מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלִיו הַשְּׁלוּם בְּעֲצָמוֹ לְשִׁלְחָם, אַף־עַל־פִּי שְׂבִיאָמַת רְצוֹנוֹ לֹא הָיָה כָּלֵל בְּזָה. וְעַנְיָן זֶה רָאִינוּ מִרַבְּנוּ ז"ל כַּמָּה פְּעָמִים, בְּפָרֵט בְּעַנְיָן רֵאשִׁי־הַשָּׁנָה שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ לָהֶם מְנִיעוֹת מִלְּהִיּוֹת אֲצִלוּ עַל רֵאשִׁי־הַשָּׁנָה, וְשִׂאֲלוּ אוֹתוֹ בְּעֲצָמוֹ וְהַשִּׁיב לָהֶם שְׂלֵא יְהִיו עַל רֵאשִׁי־הַשָּׁנָה. וְהַתְּחִילוּ לְהַתְּעַקֵּשׁ, הֲלֹא שָׁמְעֵנוּ מִכֶּם גְּדַל הָאֲזַהְרָה לְהִיּוֹת אֲצִלְכֶם עַל רֵאשִׁי־הַשָּׁנָה, וְעָשָׂה עֲצָמוֹ כְּמִקְפִּיד עֲלֵיהֶם וְנָעַר בָּהֶם שְׂלֵא יִדְבְּרוּ יוֹתֵר, וְכֵן עָשׂוּ וְלֹא בָּאוּ עַל רֵאשִׁי־הַשָּׁנָה. וְאַף־עַל־פִּי־כֶן אֲנַחְנוּ וְכִינּוּ לְהִיּוֹת רְגִילִים לְעַמֵּד לְפָנָיו. שָׁמְעֵנוּ וְהַבְּנֵנוּ בְּרָמּוֹ וּבְפָרוּשׁ שְׂפָנִימִיּוֹת רְצוֹנוֹ אִינוּ נוֹחָה בְּזָה כָּלֵל, רַק הוּא מְכַרְחָ לומר לָהֶם כִּד מַחֲמַת שְׂשׂוֹאֲלִים אוֹתוֹ עַל זֶה. וַיֵּשׁ בְּזָה הַרְבֵּה לְסַפֵּר, וּמָעַט מְזָה יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (שיחות הר"ן ריד).

וְכֵן הוּא נוֹהֵג לְדוֹרוֹת שְׂכַשְׂשׂוֹאֲלִין לְהַרְבֵּ וְהַמְנַהֵיג עַל דְּבַר שֵׁישׁ בּוֹ כְּעֵין מְסִירַת נַפְשׁ צְרִיךְ לְהַשִּׁיב לָאוּ, אַף־עַל־פִּי שְׂבִיאָמַת לְאֲמַתוֹ רְצוֹנוֹ שְׂיִמְסֵר נַפְשׁוֹ וַיִּשְׁבֵּר כָּל הַמְנִיעוֹת. עַל־כֵּן מִי שְׂרוּצָה לְהַתְּקַרֵּב וּלְשַׁבֵּר הַמְנִיעוֹת בְּאֲמַת לְאֲמַתוֹ, צְרִיךְ לְזַהַר מְאֹד לְבָלִי לְשֹׂאֵל אוֹתוֹ בְּזָה כָּלֵל. וְעוֹד תָּבִין עַנְיָן זֶה בְּמָקוֹמוֹת אַחֵרִים שְׂמַדְבְּרִים מְעַנְיָנִים בְּאֵלָה וְהֵבֵן מְאֹד.

(נִשְׁמַט מְלָעִיל לְעֵינַי רֵאש־הַשָּׁנָה שְׁצָרִיכִין לְהִיּוֹת אֶצְלוֹ עַל רֵאש־
הַשָּׁנָה דִּיקָא, אָמַר שְׂיִכּוּלִין אִז אֲנָשִׁים לְקַבֵּל תְּקוּנִים מֵה
שְׁבָכָל הַשָּׁנָה לֹא הָיָה בְּאִפְשָׁר שְׂיִהְיֶה לָהֶם תְּקוּן בְּשׁוּם אִפֹּן, אִף-עַל
פִּי-כֵן בְּרֵאש־הַשָּׁנָה יִכּוּלִין אֲפֹלוּ הֵם לְקַבֵּל תְּקוּן. אִף-עַל-פִּי שְׁבָכָל
הַשָּׁנָה אֲפֹלוּ הוּא בְּעֵצְמוֹ זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה לֹא הָיָה יָכוֹל לְתַקְנָם, אֲבָל
בְּרֵאש־הַשָּׁנָה גַּם הֵם יִכּוּלִים לְקַבֵּל תְּקוּנִים. כִּי אָמַר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה
בְּרֵאש־הַשָּׁנָה עֲנִינִים וְתְּקוּנִים מֵה שְׁבָכָל הַשָּׁנָה גַּם הוּא אֵינּוּ יָכוֹל
לְעִשׂוֹת):



להתרחק מחקירות
ולתחזק באמונה

תז

(א) מספרי החקירות <מספר מורה נבוכים> ספר הרבה מאוד כמה פעמים ואסר עלינו מאוד לבלי לעיין בהם ולהביט בהם כלל חס ושלום. והפליג מאוד בגדל האסור, כי הם מבלבלים דעת האדם מאוד בדעות זרות שאינם מסכימים כלל לדעת תורתנו הקדושה. גם אינם מאמינים בשדים אשר בכל דברי רבותינו זכרונם לברכה מבאר ההפך. בפרט כפי מה שזכינו לספרי הזוהר הקדוש וספרי האר"י זכרונם לברכה והפעל-שם טוב זכרונם לברכה, וכיוצא, שהם כלם מיסדים על-פי רוח הקדש, ומעוררים את האדם מאוד לעבודתו יתברך באמת.

על-כן כל מי שרוצה לחוס על עצמו הוא צריך להתרחק מאוד בתכלית הרחוק מספרי המחקרים שחברו קצת הקדמונים, כגון ספרי המפרשים על המקרא הנדפסים אצל המקראות גדולות ההולכים בדרך החקירות וכיוצא בהם אין צריכים לפגועם.

וגם על ספר העקדה אמר גם-כן שלא ללמד אותו. ואמר כי ספר העקדה הוא ספר בשר. רק מחמת שמביא דברי המחקרים והקשיות שלהם. וכן שער היחוד בספר חובות הלבבות וספר העקרין ומלת ההגיון להרמב"ם ומורה נבוכים, וכן שאר ספרי המתברים הכל

באשר לכל הם אסור גדול מאד מאד ללמד אותם, כי הם פוגמים ומבלבלים מאד את האמונה הקדושה. אשרי מי שאינו יודע מהם כלל והולך בתמימות, כי לא באלה חלק יעקב וכו'.

וכבר מבאר מזה כמה פעמים, אך צריכין לכפל ולשנות אזהרה זו כמה פעמים לגדל עצם אסור המכשלה הזאת הנוגעת באמונתנו הקדושה. ורבנו זכרוננו לברכה היה כופל באזהרה זו כמה וכמה פעמים בלי שעור. ובכל פעם שהיה מדבר מאלו הספרים היה מפליג מאד בגדל האסור ללמד אלו הספרים של חקירות. והזהיר מאד להתרחק מהם בתכלית הרחוק לבלי להביט בהם כלל. בפרט אלו החבורים שתברו המחברים שבמינו, אין צריך לומר שצריך לברח מהם למלט נפשו מני שחת לבל יאבד עולמו לגמרי חס ושלום.

ומרגלא בפומה דרבנו זכרוננו לברכה לומר כי טוב להודות לה' על אשר שלח לנו את נאמן ביתו הוא משה רבנו עליו השלום, שהוציא אותנו מכל המבוכות, ונתן לנו את התורה וצוה עלינו להאמין בה' בלי שום חקירות כלל, ולקיים את כל דברי התורה והמצוות בפשוטן. אשרי מי שזוכה לילך בתמימות.

>ואמר רבנו ז"ל, שמה שמוכא בספר הגלגולים שהרמב"ם היה פאת שמאל של משה רבנו, אינו יודע אם יצאו דבורים אלו מפי האר"י ז"ל, ולדעתו, אינו מפי האר"י ז"ל. ופעם אחת ספר, שחלם לו שהיה מתקוטט עם הרמב"ם על שפתב דברים כאלו כנ"ל.

ואמר, שלפי דבריהם המטעים אין הקדוש-ברוך-הוא יכול לשנות חס ושלום בריה קלה ואפלו זבוב כל-כך נתעו ונבוכו בשטות חכמתם. ואמר מה שכתוב שם בספר מורה נבוכים "וכי אפשר שיהיו נעשה מהמשלש מרבע?", אמר רבנו זכרוננו לברכה: אני מאמין שהשם

חיי להתרחק מחקירות ראש-השנה שלו מוהר"ן שנג

יתברך יכול לעשות מהמשלש מרבע, כי דרכי השם נעלמין מאתנו, והוא כל יכול ולא יבצר ממנו מזמה. ואסור לכנס בחקירות כלל, רק להאמין באמונה שלמה, במבאר כבר כמה פעמים.

(גם מה שמוכא בהרמב"ם בספר היד קצת חקירות כגון בהלכות יסודי התורה ובהלכות דעות, ובתחלת הלכות עבודה זרה, צריך גם כן לברח מהם ולבלי להסתפל שם כלל. ובכל מקום שהוא מדבר מחקירות צריך לברח משם מאד):

תח

(ב) והיה מתלוצץ מאד מאד כמה שפתב שם מענין האומרים על ענין קבלת התורה שחם ושלום משה רבנו עליו השלום עשה תחבולות בחכמתו וכו', ואסור לחזור דברים כאלו אפלו בדרך ליצנות רחמנא לצלן. רחמנא לשון מדעות זרות משבשות כאלו. אוי למי שנכנס בו מחשבה אחת מאלו המחשבות ואין צריכין לסתור שטותים כאלו.

וכבר מבאר בכמה ספרי קדמונים הרבה שצוהו על ספרי החקירות הנ"ל במפרסם. ואף-על-פי שנמצא הרבה שחפו עליו, כבר ידוע שלא עשו כ"אם למען כבוד התורה מחמת שחבר ספרי נפלאים על כל ההלכות כגון ספר היד. וגם רבנו ז"ל אמר שבספרי היד במקום שמדבר מהלכות, היטיב לעשות, אבל בספר מורה נבוכים ימחל לו ה' מה שענת בזה עוותים שאין כמותם הנוגעים בעקרי תורתנו הקדושה במפרסם. ואיך אפשר להכחיש החוש כי כל מי שמעין שם רואה בחוש הראות שדבריו הם כנגד התורה, וכנגד דברי רבותינו זכרונם לברכה. וגם בספר היד במקום שמדבר מחקירות קלקל הרבה במבאר בספרי שצועקים מרה על שאמר שבארבעה

פְּרָקִים הָרֵאשׁוֹנִים שָׁלוּ מִבְּאֵר כָּל מַעֲשֵׂה מְרֻכָּבָה וּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. אוֹי לְעֵינַיִם שֶׁכָּדָר רֹאוֹת, אוֹי לְלֵב שֶׁנִּכְנַס בּוֹ שׁוֹם סִבְרָא רָעָה כְּזֹאת שֶׁהִיא כְּנֶגֶד כָּל סִפְרֵי אֱמֶת שֶׁקִּבְּלָנוּ מִהַתְנַא אֱלֹקֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי וְהָאֵר"י ז"ל וכו'.

וְאַתָּה הַמַּעֲזִין אִם אַתָּה מִתְפַּחַד וּמִתְיָרָא לִנְע בְּכַבּוּדוֹ גַּם אֲנִי אוֹדֶה, אֲבָל חֲלִילָה שֶׁתִּבְיֵט בְּמִקּוּמוֹת כְּאַלְהָה שֶׁמְדַבֵּר מִחֻקֵּי הַשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא תֵאבֹד עוֹלָמְךָ, כְּאֲשֶׁר נֶאֱבָדוּ בְּמָה וּבְמָה מִהַכֹּתוֹת הַרְעוֹת הַמְצוּיִים עֲבָשׁוּ, שֶׁסּוֹמְכִים דְּבִרְיָהֶם הַרְעִים עַל דְּבָרִים כְּאַלְהָה, וּמַעֲמִידִים לְפָנֵיהֶם לְמַגֵּן וּלְמַחֲסֵה אֶת הַסִּפְרִים הַנִּזְכָּרִים. וְשִׁים לְבָד וְהֵבִין מִפְּנֵי מִי רָאוּי לְךָ לְהִתְיָרָא יוֹתֵר, אִם מִסִּפְרֵי מוֹרָה נְבוּכִים הַבְּנוּי עַל־פִּי סִבְרוֹת אֲרִיסְטוֹ הַיּוֹן יִמַח שְׁמוֹ וְנִמַּח זְכוּרוֹ, אִם לְהַבְדִּיל מִסִּפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְהָאֵר"י זְכוּרוֹ לְבָרְכָה שֶׁחֲבָרוֹ הָרֵשֶׁב"י וְחֲבָרֵי זְכוּרוֹ לְבָרְכָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְעַל־פִּי אֱלֹהֵי זְכוּרוֹ לְבָרְכָה, וְכָל דְּבִרְיָהֶם רַבָּם מְקַבְּלִים אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. וְמָה שֶׁחֲדָשׁוּ בָּהֶם הָיָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּמִדְרָגָה גְּבוּהָ מְאֹד, וּמְחַזְקִין וּמְקַיְמִין מְאֹד אֶת אֲמוּנַתְנוּ הַקָּדוּשָׁה שֶׁהִתְחִילָה מֵאַבְרָהָם אֲבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְכוּ', וּמְזַרְזִים מְאֹד לְקִיּוּם תּוֹרַת מִשָּׁה בְּכָל פְּרָטִיָּה וְדִקְדוּקָיָה, וְלְהַבְדִּיל הַסִּפְרִים הַנִּזְכָּרִים לְהַבְדִּיל מִכָּל זֶה כִּידוּעַ וּמְפָרְסָם. אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁאִינוּ מַטְעָה אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם, וּבוֹחֵר בְּאֱמֶת לְאֱמֶתוֹ:

תט

(ג) וְאָמַר שֶׁיִּכּוֹלִין לְהַכִּיר בְּהַפְּנִים שֶׁל הָאָדָם אִם לָמַד (מוֹרָה נְבוּכִים) כְּלוֹמַר שֶׁהַפְּנִים שֶׁל זֶה הַלּוֹמֵד זֶה הַסִּפְרֵי נִשְׁתַּנָּה לְהַרְעָה. כִּי בּוֹדָאי הוּא אוֹבֵד צֶלֶם אֱלֹקִים פָּנִים דְּקָדְשָׁה עַל־יְדֵי־זֶה. וְכִמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁרַבָּם כְּכֹלֶם שֶׁעֲסָקוּ בְּאֵלּוֹ הַסִּפְרִים בְּדוֹרוֹת הַלָּלוּ, נַעֲשׂוּ אֲפִיקוֹרְסִים גְּמוּרִים, וְהֵם חֲשׂוּדִים עַל כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבִּתְרוּהָ. כִּי זֶה הַסִּפְרֵי

ובן שאר ספרי המחקרים עוקרים את האדם לגמרי מאמונת ישראל, ומתורתנו הקדושה ומהשם יתברך, ואחריתו עדי אובד. גם אני דברתי עם כמה אנשים שהם בשרים קצת שלמדו מכבר ספרי המחקרים, וכלם אמרו בפה מלא שהם מתחרטים מאד על זה שלמדו, והלואי שלא היו יודעים מהם. והעידו בעצמן שראוי להתרחק מהם מאד מאד בתכלית הרחוק. אשרי מי שבורח מהם ומחזק את עצמו באמונה שלמה לבר כפי מה שקבלנו מאבותינו כמו שקבל ישראל מאמינים בלי שום חקירות של שטות והבל שלהם:

תי

(ד) ופעם אחת בראש השנה דבר רבנו זכרוננו לברכה גם-כן מזה מגדל האסור ללמד אלו הספרים המפרשים את התורה על-פי דרכי המחקרים, (כגון ספרי האבן עזרא, ובפרט הפרוש הרע שעליו הנקרא מרגלית רעה, וספרי הרלב"ג שמפרסם לכל מה שכתוב בו כנגד התורה הקדושה, שחיב אדם לקרע כששומע חס ושלוש דבור אחד מדברים כאלה. וכיוצא בזה שאר ספרים ההולכים בדרך הזה) אשר כל ההקדמות שלהם לקחו מאריסטו הינון ימח שמו ונמח זכרו, ושאר האפיקורסים המפרסמים שהיו קצתם קדם חכמי התלמוד וקצתם בימיהם, אשר כל פונת בעלי המשנה והגמרא הקדושים שאסרו ללמד ספרי חכמות יוגית היתה על ספרים הללו של אלו האפיקורסים שקלם היו אז אצל היונים, וכל מקום שזכרו רבותינו זכרונם לברכה אפיקורס, פונתם על מי שנמשך לדרכיהם ולסברותיהם. אשר על-כן גם שאר רשעים גמורים שיש להם כפירה כל שהוא נקרא גם-כן אפיקורוס, כי תולין הקלקלה במקלקל. כי היתה פילוסוף אחד ששמו הרע היתה אפיקורוס בשמו בן הוא ימח שמו וזכרו, ודעתו הרעה מפרסם בספריהם הרעים. ואיך יעלה על דעת מי שרוצה

להיות יהודי לעין בספרים באלו הבנויים על יסודות רעים של אפיקורסים מפרסמים שמהם נמשכין כל האפיקורסים והכופרים שבעולם.

ואי אפשר לבאר בכתב כל מה שדבר רבנו זכרוננו לברכה בענין האסור העצום הזה ללמד באלו הספרים חס ושלום. ואז דבר רבנו זכרוננו לברכה עמנו, ואמר שאין ללמד ספרים של דרושים ומוסר בי-אם אותם ההולכים על-פי דברי רבותינו זכרונם לברכה, בגמרא ומדרשים וספרי הזהר הקדוש וספרי האר"י זכרוננו לברכה, וכן כל הספרים שחברו הצדיקים הסמוכים לדורותינו שהם בנויים על יסודות הררי קדש על-פי דברי הבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה. שהם ספרי הרב הקדוש מפולנאה, וספר לקוטי אמרים. וחשב עוד כמה ספרים כאלה שטוב ללמדם. והמשפיל יבין מאליו על-פי דברים האלה מאיזה ספרים לרחק, ובאיזה ספרים יתחזק ויאחו בהם. הינו אותם שהם בנויים רק על-פי הגמרא ומדרשים וספרי הזהר הקדוש והאר"י זכרוננו לברכה והבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה, אשרי שיאחו בהם:

תיא

(ה) והתלוצץ מאד מטעמי המצוות שבספר מורה נבוכים, ואמר איך יעלה על הדעת לומר טעמי הכל באלו על קרבנות וקמרת, הלא כמה תקונים נוראים עצומים נעשים בכל העולמות למעלה למעלה עד אין סוף על-ידי אמירת הקמרת לבר. והינו שאם חס ושלום בדבריהם המטעים, מה היה מועיל אמירת הקמרת והקרבנות. ואיך יבוא אחד לומר שטות כזה על טעם הקמרת שמגיעים עד מקום שמגיעים, שאפלו האמירה לבר פועל מה שפועל למעלה למעלה, כמבאר בזהר הקדוש ובכתבי האר"י זכרוננו לברכה.

חיי להתרחק מחקירות ראש-השנה שלו מוזהר"ן שנו

אך באמת טעם הקטרת והקרבנות אי אפשר להשיג כלל, רק אנו מאמינים לדברי משה רבנו עליו השלום. ובודאי יש בזה טעמים נוראים שאי אפשר להשיג בשום שכל אנושי כלל. ומעצם גדלתם, גם אמירת פרשיות הקרבנות והקטרת מסגל מאד, ונעשה מזה תקונים נוראים בכל העולמות.

וכן טעמי כל המצוות הקדושים גבוהים ונשגבים מאד ונעלמים מעין כל חי, כמו שכתוב (איוב כ"ח): "וַיַּעֲלֶמָהּ מֵעֵינַי כֹּל חַי" וכו', וכמו שכתוב (תהלים קי"ט): "פְּלֹאוֹת עֲדוֹתֶיךָ". גם שמעתי מפיו הקדוש שששעוסקים בספרים אלו הוא כמו מי שהולך במדבר שמים שאין לו עם מי לפגוע, כך פשגכנסין בספרים אלו הנ"ל אין מוצאין בהם דבר קדשה, והוא כמו הולך במדבר שמים שאין מוצאין עם מי לפגוע:

תיב

(ו) וזה שהוא זכרנו לברכה בעצמו היה מעין לפעמים באלו הספרים, הוא בחינת סוד שהלכו ישראל במדבר שהוא מקום הסטרא אחרא. ואיתא בזהר הקדוש (שמות קנו) ששבביל זה הלכו ישראל במדבר, כי הם דרכו על הסטרא-אחרא בהליכתם שם. ובכונה זו הוא מעין בהם בספרים אלו שהם בחינת מדבר, והבן. אבל לנו הוא אסור גדול מאד להביט בספרים של חקירות הנ"ל. גם עין בהתורה בא אל פרעה (בסימן ס"ד בלקושי א) שמבאר שם גדל האסור לכנס בחקירות, כי נמשכין מחלל הפנוי וכו', ושם מבאר שהצדיק הגדול מאד צריך דיקא לעין בהם כדי להעלות משם הנשמות שנפלו לשם עין שם:

תיג

(ז) פעם אחת ספר מבדחן אחד שהיה בלמברג, שבתוך דברי בדיחתו בחרוזים ונגונים בדרך הפדחנים, ענה ואמר

"דער אלטער אלטער אלטער גאט" והשם יתברך העתיק עתיק דעתיקין]. ותזר רבנו זכרוננו לברכה תבת אלטער כמה פעמים כמו הבדחן שהיה רגיל להזכיר תבת אלטער כמה וכמה פעמים. וכן ספר רבנו זכרוננו לברכה משמו, והזכיר גם-כן תבת אלטער כמה וכמה פעמים עד שסים אלטער גאט. וכונת רבנו זכרוננו לברכה היתה מבארת שרצה להכניס בנו אמונה בפשיטות שאריכין להאמין בהשם יתברך שהוא קדמון לכל הקדמונים, עתיק דעתיקין ואמונתו ירשה לנו מזקני זקנינו אבותינו הקדושים, והדברים מוכנים קצת למי שזכה לשמעם מפיו הקדוש, וגם עכשו יכולין להבין מהם קצת. והיה דרך רבנו זכרוננו לברכה לספר ענין זה של הבדחן כמה וכמה פעמים לפני כמה אנשים. ובכל פעם כשספר זאת היה חוזר תבת אלטער אלטער אלטער כמה וכמה פעמים, והדברים עתיקים.

והכלל אף-על-פי שרבנו זכרוננו לברכה גלה תורות נוראות ונפלאות שלא נשמעו דגמתם בעולם, וגם ספר מעשיות נפלאות אשר לא נשמע כזאת וכו' כו' עוד הוסיף לדבר עמנו פה אל פה הרבה בדרכי שיחות וספורי העולם. והכל כדי להכניס בנו האמונה הקדושה וקיום התורה והמצוות העומד עליה. ובכמה דרכים גלגל עמנו כאב המחנה את בנו הקטן, שהוא צריך להוריד את עצמו אליו כדי להרגילו בנחת בלמוד התורה וקיום המצוות, כמו כן ויותר ויותר אלפים פעמים הוריד את עצמו אלינו והלביש את עצמו בכמה לבושים שונים, ודבר עמנו כל מיני שיחות שבעולם, ומכלם נתגלגל אחר-כך שיחה הנוגעת לעבודתו יתברך.

ובאמת גם כל הדברים שדבר מקדם בעסקי העולם היו גם כן כלם תורה, כאשר שמעתי מפיו הקדוש שכל שיחתו היא כלה תורה. רק שבתחלה לא זכינו להבין בפשיטות העבודה והתורה

היוצאת מדבוריו הקדושים, ואחר-כך יצאנו מענין לענין עד שתמיד נתגלגל מתוכם שיחה הנוגעת לעבודתו יתברך בפשיטות. והעקר היה להכניס אמונה בעולם כנ"ל. אשרי אנשיו העומדים לפניו לשמע חכמתו ותמימותו, כי בכל דבור ודבור ובכל תנועה ותנועה מדבוריו ותנועותיו הקדושים והטהורים והנוראים מאד, היה כלול בכל אחד ואחד חכמה נפלאה ועמקה, ותמימות גמור בתכלית הפשיטות באמת. כי תמימות וחכמה אמתית פלו חד כמובן למשכיל באמת:

תיד

(ח) אחד שאל אותו על ענין מה שנאמר בשלחן ערוך (ארח חיים ה) לבזבז בשעת אמירת ה' וכו', השיב לו ומה חסר לך בפשוטו אדני גאט. כי על ידי האמירה בכונה פשוטה זאת מחיבים לרעד ידיו ורגליו וכל רמ"ח איבריו ושם"ה גידיו של האדם.

גם אנכי שמעתי ממנו גם-כן בבית רנ"נ באומין אחר סעדת ערבית, ונשארתי עמו לבדו אחר ברפת המזון. וישב בשתיקה, אחר-כך ענה ואמר באימה וביראה גא גא גאט. הינו שבתחלה דבר כמרתת ומודעזע להוציא שמו יתברך בשלמות ואמר רק חצי התבה מחמת הרתת והזיע. ואחר-כך יצא מפיו הקדוש באימה וביראה גדולה תבת גאט בשלמות כחין מיד גבור. וכונתו הפשוטה היה להכניס בנו עצם אימת הבורא יתברך שמו, שראויין לרעד ולחיל מאימת שמו יתברך המלא כל העולם ועומד עלינו תמיד. ואי אפשר לציר ענין זה בכתיב. אך המבין וחפץ באמת יבין מדעתו רמזים הרבה על ידיה להתחזק באמונה שלמה בפשיטות, להאמין שמלא כל הארץ כבודו, והשם יתברך עמנו ואצלנו בכל עת. שים לבך היטב לדברים האלה באמת, עד שימשך אימתו ופחדתו עליך:

תטז

(ט) בענין הקשיא של הידיעה והבחירה, כבר מבאר בהספר לקוטי מוהר"ן בהתורה בהעלתך (בסימן כ"א) שזהו בחינת שכל המקיף שאינו נכנס לתוך השכל הזה עד לעתיד, עין שם. וספר רבנו זכרנו לברכה שבכך היה לו תרוץ נכון על זאת הקשיא. והתרוץ היה בברור גמור בדרך תמיד שאינו אומר דבר שישאר בו פקפוק, רק דברים הברורים ומחורין כשמלה, וכבר כתב את ענין התרוץ בכתב, אך נאבד ממנו הכתב, ועתה נשפח ממנו (בדרך תמיד שכל מה שבכך חדש, הסיח דעתו ממנו ואינו עוסק עוד בזה, רק הוא רוצה בכל פעם חדשות לגמרי וכו' כמבאר במקום אחר (שבחי הר"ן לג). פעם אחת שמעתי מפיו הקדוש שאמר שזה אי אפשר להשיג איך הבחירה היא בתוך הידיעה בעצמה:

תטז

(י) פעם אחת דברנו עמו וגלה לנו שיש מופת על חדוש העולם, כי אם לא בן חס ושלום היכן היה מקום להחזיק את כל באי עולם. כי זה רואין בחוש שבכל פעם נתרבין בני אדם. כי מאדם אחד יוצאין דורי דורות אלפים ורבבות נפשות. וכן מכל אחד ואחד ואם-כן (רצונו לומר אם העולם קדמון ובלי גבול וזמן חס ושלום, כדעת הכופרים ימה שמם) כבר היה ראוי שיתמלא כל העולם ולא היה מקום העולם שהוא במדה וגבול יכול להחזיק, מאחר שמתרבין בכל פעם מאד.

שוב פעם אחת גלה מופת שני מן המתים. כי כשאחד מת וקוברין אותו בארץ, ונתרבה על-כל-פנים משהו על הארץ. ואפלו אחר שנגרבו ונעשה ממנו תרוד רקב, על-כל-פנים נתוסף מעט על הארץ ועל העפר, ואם-כן (רצונו לומר גם-כן בגל) כבר היה ראוי שתתגדל הארץ

ת"י להתרחק מחקירות ראש-השנה שלו מוהר"ן שסא

עד לרקיע ויותר ויותר לפי דעתם הסכלה והמשבשת של הכופרים. אם-כן איך היה מקום בעולם שתחזיק מה שנתוסף בכל פעם בלי שעור ומספר לפי דעתם, כי על-כל-פנים משהו נתוסף, והמתים הם בלי שעור ומספר לפי דעתם הסכלה (שאין זמן לגריאת העולם), אם כן אין מקום שתחזיק אותם. והבן. כי הם מופתים ברורים למי שרוצה להודות על האמת ואינו מתעקש להכחיש ולהכעיס חס ושלום. הראשון מן החיים והשני מן המתים.

אבל באמת אין אנו צריכין לכנס כלל בחקירות ומופתים, רק אנו מאמינים בהשם ותברך שברא את העולם בששת ימי בראשית, באמונה שלמה בלי שום חקירות כלל, כמו שפתוב בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. ולא רשמתי זאת רק הואיל ויצא הדבר מפי רבנו הקדוש זכרוננו לברכה, כי אין ראוי שיאבד דבור אחד מדבוריו הקדושים, על-כן לא יכלתי להתאפק ורשמתי זאת כדי לנקר עיני הכופרים להראות להם כסילותם וטעותם. כי אם ירצו לשום עין באמת על שני מופתים אלו יראו ויבינו שאי אפשר לסתורם, אולי יראו וישובו אל האמת. אבל אנחנו אין אנו צריכים לזה לשום מופת שבעולם, אפילו למופתים הנ"ל, כי אנחנו מאמינים בני מאמינים זרע אברהם יצחק ויעקב, ואנו מאמינים בהשם ותברך ובתורתו הקדושה בלי שום חקירות, רק באמונה שלמה לבד. וזה יסוד כל התורה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כ"ד): 'בא חבוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה':

תיז

(יא) פעם אחת נשמע שהקיר"ה שלנו רוצה לגזר חס ושלום כמה גזרות על ישראל (שקורין פונקציון). ונשמע אז שגזרה אחת מהם הוא שיהיו חס ושלום ישראל מכרחין ללמד בניהם חכמות

ולשונות. ואמר רבנו זכרוננו לברכה שעל גזרה זאת צריכין לגזר תענית, ולצעק ולזעק להשם יתברך יותר מעל כל הגזרות. כי גזרה זאת היא צרה גדולה מכל הצרות ורעות שבעולם, כי על-ידי-זה חס ושלום מעבירין על דת לגמרי. כמו שרואין בחוש בעוונותינו הרבים, שכל מי שנכנס בדרך הזה יוצא מן הדת לגמרי. השם יתברך יחוס על עמו ישראל ויציל פלטה הנשארת מהם ומהמונם.

פעם אחת אמר רבנו זכרוננו לברכה, אוי ואבוי שאין אנו חושבין כלל בשביל בנינו ודורותינו איך להצילם ממים הזידונים הרעים האלה הרועים לשטף את העולם חס ושלום, שהם דרבי הלמודים הרעים של חכמות ולשונות ופילוסופיה המתפשטים עכשו בעוונותינו הרבים בעולם בכלליות וגם בין היראים בפרטיות וכו'.

תיח

(יב) שמעתי שאמר רבנו זכרוננו לברכה בזה הלשון: "איין דע מה שתשיב לאפיקורוס" בין איך" ואני הוא ה"דע מה שתשיב לאפיקורוס". ועוד שמעתי שאמר על ענין הנ"ל אני ואנשי:

טיט

(יג) אמר לי, יש כמה דברים שהם בתחלה סוד, ואחר-כך שוב אינו סוד, כגון קצת סודות הקבלה שקדם רבי שמעון בר יוחאי והאר"י ז"ל היו אלו הדברים בסוד גדול, ולא היו מדברים מזה בי"אם בסוד גדול מאד, ואחר-כך, בימי רבי שמעון בר יוחאי והאר"י ז"ל, שוב לא היה סוד, והתירו לגלות הסוד קצת. וכך יש כמה וכמה דברים שהם עכשו סוד, ואחר-כך בימים הבאים לא יהיו סוד. גם בענין ספרי המחקרים שיש קצת שחברו איזה גדולים שהעולם

חיי להתרחק מחקירות ראש-השנה שלו מוֹהַר"ן שם:

מחזיקים אותם <לגדולים מפרסמים, ובפרט ספר מורה נבוכים>, והוא הזהיר מאד לבלי להסתפל בהם כלל, כי הם הפכים ממש מתורתנו הקדושה במבאר בדברינו כמה פעמים.

וא"ל: יכול להיות וכו' כמו שיש וכו' וכו', וברבות הימים נשפח. והשיב לי: זה אני יודע, וכו', ואמר שמים. זה הוא עכשו סוד, ואחר-כך לא יהיה סוד זה הדבר:

תב

(יד) שמועתי בשמו שאמר שטוב מאד מי שזוכה לכנס ולטייל עצמו באמונה, ושם יש היכלות וחדרים והוא נכנס ומטייל עצמו מתדר לתדר ומפלטין לפלטין. ויש שם דרכים פבושים נפלאים מאד ומשם נכנסין ומטיילין בבטחון וכו' ואחר-כך נכנסין יותר ויותר, אשרי הנכנס ומטייל שם:

תכא

(טו) אומר, הצדיקים אפלו אלו הצדיקים של עכשו, הם יקרים גם-כן מאד בעיני השם יתברך. ואלמלא לא היה בהם רק מה שמרחקים ממנהגי הקלי עולם, ההולכים ומנהיגים עצמם דיקא בדרכי העבו"ם, והולכים בדרכי החקירות והכמות, וכוננתם דיקא להדמות עצמם במהלכן ובמלבושיהן ובמנהגייהם במנהגי העבו"ם כאשר נתפשט עכשו בעוונותינו הרבים. ואם לא היו פועלים הצדיקים כי-אם מה שמרחקין מהם גם-כן דים. כי כל מנהיג איך שהוא מתנהג בעבודתו, על-כל-פנים הוא רחוק מדרביהם, וכן המקרבים אליהם. כי מאחר שמדקדקין לבלי להניח שער אחורי פאות הראש, ממילא אינם מגדלים בלורית שקורין ביי האר, וממילא הם רחוקין ממנהגי העבו"ם

ומכת הפילוסופים והמחקרים שמנהיגים עצמם בדרך-כאלו. וזהו דבר גדול מאד, כי דרכי החקירות והפילוסופיה הוא הרעה הגדולה שבכל הרעות ואין רע מזה, אשרי מי שרחוק מהם.

שוב אמר שגם הצדיקים של עכשו הם גם-כן בבחינת התערבות עמם, כי הם מנהיגים בביתם כמו מנהיגי השרים והאדונים. כמו שאומרים עכשו על הצדיקים שהם מנהיגים עכשו כמו שרים, ועל-ידי בחינה זו נחשב גם-כן שהם מערבים עמם, ועל-ידי-זה אינם יכולים לומר תורה. אף-על-פי שאומרים קצת מה ששייך להעולם, אף-על-פי-כן תורה גמורה אין יכולין לומר. ומאחר שאין יודעין תורה אין יודעין כלל. כי אפלו נבואה הוא גם-כן קטנה מהתורה, כי התורה גדולה מן הכל וכוללת הכל וזה תלוי בזה, מאחר שמנהיגים בדרך השרים אינם יודעים תורה. ומאחר שאינם יודעים תורה על-ידי-זה הם מנהיגים עצמם במנהגי השרים. כי מאחר שאינם יודעים תורה, הם מכרחים על-כל-פנים לנהג עצמם במנהגים הנ"ל. (כי בלא זה במה יהיה נפר מעלתם וחשיבותם מאחר שאינם בני תורה) וזהו בחינת (איכה ב): "מלכה ושריה בגוים אין תורה, גם נביאיה לא מצאו חזון מה":

תכב

(טז) ענה ואמר זה אין אתה יודע שבאשפנו אינם נמצאים ספרי הזהר הקדוש. ואף-על-פי שנדפסו שם ספרי הזהר הקדוש, עם כל זה אינם מצויים שם רק נמכרו למדינתנו. ומחמת שאין שם ספרי הזהר הקדוש, על-כן הם הולכים מלפשים במלבושי דייטש [גרמניה] כי הלבושים הם בחינת מקיפים. ומחמת זה צריכים לדקדק מאד להחזיק המלבושים בנקיות ולכבדם כראוי. [ופסק באמצע ולא גלה כלל מה שיכות יש למלבושי דייטש למה שאין נמצאים שם ספרי הזהר הקדוש]:

תכג

(יז) לענין תקירת המתקרים שהזהיר מאד להתרחק מאד מהם בכל מיני הרחקות ואמר שהמתקרים חקרו בגדלת השם ותברך ורוממותו כמו שהוא באמת. כי חקרו שהוא ותברך מרומם ומנשא מאד מכל מיני מחשבות באשר הוא באמת, אבל אינם יכולים להבין ולהשיג בחקירתם שום מצוה ממצוות התורה, כי המצוות אינם יכולין להשיג ולהבין בחקירתם בשום אופן, ומחמת זה הם בופרים גדולים, על-כן צריכים להתרחק מהם מאד וכנ"ל:

תכד

(יח) בענין השמטות שיש ספרי מקבלים שסוברים ענין זה כמבאר בספרים, אמר רבנו זכרוננו לברכה שאינו כן, וגם דעת האר"י זכרוננו לברכה אינו מסכים כלל לענין השמטות.

>וכל פעם שספר מענין זה, לא היה מסכים כלל. והספר שערי גן עדן שיצא מחדש בימינו, היה למראה עיני רבנו ז"ל ולא הוטב בעיניו מחמת זה, מחמת שכל יסודו על פי ענין השמטות. ופעם אחת אמר רבנו ז"ל בפרוש על ענין זה שאינו כן, ואנו חפצנו לשמע ממנו יותר, ענה ואמר, מה יהיה אם אנלה לכם זאת גם כן. וכי לא אמרתי לכם עדין מה שיש בו די, ולא רצה לגלות. אבל זאת אמר בפרוש שאינו כן כמו הסוברים ענין השמטות כנ"ל. וגם דעת האר"י ז"ל אינו מסכים כלל לענין השמטות.

והקושיא שהקשה בספר שערי גן עדן הנ"ל בתחלת הספר, אינו מישב כלל בתרוצו שמישב על פי השמטות, כי סוף סוף צריכים רק להשאר רק באמונה ואסור לחקר כלל מה לפנים וכו'. על כן טוב אם אינם מתחילים להפגם כלל בחקירה וקשיא זו וסומכים

מיד על האמונה. כי בכל עניני קשיות וחקירות כאלו שיש בהנהגתו יתברך ויתעלה ובענין בריאת העולם, אסור לכנס בהם בחקירות וקשיות רק לסמך על האמונה כמבאר בדברינו כמה וכמה פעמים. ועין בספר שבחי האר"י ז"ל הגדול המחבר לספר לקוטי הש"ס, וזה לשונו שם בדרך ל"א. לאפוקי מהסוברים שיש שמטות ומקדם היה שמיטת החסד ועכשו הוא שמיטת הפחד, כל זה אינו אמת. ושמע מרבו, והוא הביא מדעתו סברת השמטות, והאמת אינו כך, וכו' כנ"ל:

תכה

(יט) פעם אחת אמר רבנו זכרוננו לברכה בזה הלשון: "דורך אמונה קען מען קומען צו אזוי א רצון אז מען זאל גיט וויסן וואס מע וויל, מע זאל שרייען גיוואלד בינט מיד ווארן איך ווער צו ריסען אוף שטיקער איך וויל גבלל ווערין אין דיר וכו' וכו'" [על-ידי אמונה אפשר להגיע לבזו רצון שלא ידעו מה רוצים, שיציעקו: גיוואלד קשר אותי אני נקרע לחתיכות אני רוצה להפלל כך וכו'].

>פעם אחת ספר רבנו, זכרוננו לברכה, שהמחקרים חולקים זה עם זה: פת אחת אומרת, שהגלגלים חוזרים וסובבים והולכים, וכת אחת אומרת, שהגלגלים עומדים במקומם, והארץ מסבבת וחוזרת, וזה שלא נופל העולם בהסביבה, היא מחמת המהירות, שמסבבת במהירות מאד. והא ראיה, כשיקח אדם דבר עגול, ויעמיד בתוכה כלי מלא מים, ויסבב אותו העגול במהירות, אזי יעמד הכלי כמו שהיה ולא יפל לארץ אפלו טפה אחת מן המים כן הוא זה, מחמת שהארץ מסבבת במהירות גדול, עומד העולם במקומו. ואמר רבנו, זכרוננו לברכה, שאינו כן באמת, רק האמת הוא כדעה הראשונה, ואמר הפסוק: "והארץ לעולם עמדת".

>יש עוף אחד בעולם, שאינו נברא בעולם אלא אחד. וכשהוא מזקין, אזי הוא נחלש מבחו, וכשרואה שהוא חלוש, אזי הוא פורח על הר אחד, ולוקט לו עשבים של כל מיני בשמים, ועושה לו קן מהם, ויושב בקן עד שהוא מרגיש בעצמו שיש לו כח, ומתחיל לעוף ולפרח למעלה למעלה, עד שהוא בא תחת השמש, ושורף אותו השמש, ונופל לים ונטבע, ונברא מיד אחר תחתי.

>יש תולעת אחת, שנברא על אילן, ויושב תמיד על האילן. ויש לזה התולעת כמו בית של רפש וטיט, שקורין בלשון אשכנז "בלאטע". וחקרו המחקרים מהיכן בא זה הבית שיש לו. ואמרו, שזה אינו אלא מעשה שדים, שהשדים עושים לו הבית. ואמר רבנו זכרוננו לברכה שאינו בן, אלא שהתולעת יש לו בטבע קרירות, ומהקרירות בא לחלוחית, ומחמת העפרירות של העולם שנופל עליו תמיד על הלחלוחית נעשה עליו כמו בית:



דברי צחות שלו

תכו

(א) **אמר:** בקש שלום במקומך, ורדפהו ממקום אחר. כלומר
שִׁלְפָעַמִּים צָרִיךְ דִּיקָא שִׁיחֶיהָ לוֹ שְׁלוֹם עִם שׁוֹנְאֵי ה',
וְעַל-יְדֵי-זֶה דִּיקָא יִרְדְּפֵהוּ מִמָּקוֹם אַחֵר וְהִבֵּן:

תכו

(ב) **שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר שְׁחֵלֵם לוֹ דְּבָרֵי צְחוֹת וְהֵם אֵלוֹ (שְׁבַת ל"ד):**
'זונות מפרקסות זו את זו, תלמידי חכמים לא כל-שכן.
הינו שמקשה זונות מפרקסות זו את זו, תלמידי-חכמים לא, הינו
מאחר שזונות מפרקסות זו את זו מפני מה תלמידי-חכמים לא יכבדו
זה את זה. והתרוץ הוא כל-שכן, הינו בשביל כל-שכן בשביל הממון
הנקרא כל-שכן כי כל-שכן עשר וכבוד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם
לבִּרְכָה (שם סג) על פסוק (משלי ג): "אֶרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ", וְכֹל שֶׁכֵּן עֵשֶׂר
וְכִבּוֹד.

עוד בענין אחר זונות מפרקסות זו את זו, בשביל זה תלמידי-חכמים
לא כל-שכן הינו בשביל זה אין להתלמידי-חכמים מעות שנקרא
כל-שכן, וזה תלמידי-חכמים לא כל-שכן, הינו שאין להם מעות
הנקרא כל-שכן, וזה מחמת שזונות מפרקסות. כי התלמידי-חכמים
הם נקראים רועים וכשיש זונות הם נקראים חס ושלום רועה זונות,
ורועה זונות יאבד הון (שם כט).

חיי דברי צחות שלו ראש-השנה שלו מוהר"ן שס"ט

עוד באפן שלישי 'זונות מפרכסות זו את זו תלמידי-חכמים' הינו מתי יהיו תלמידי-חכמים מפרכסין זה את זה, לא כל-שכן בשלא יהיה להם תאות ממון כלל:

תבח

(ג) שמעתי דברי צחות בשם רבנו זכרנו לברכה שאמר מיום שכבש הקיר"ה מרוסיא את המדינה געשה המעות והכסף סיג, והמשקה פאנש. בספד היה לסיגים סבאך מהול במים (ישעיה א), והבן:

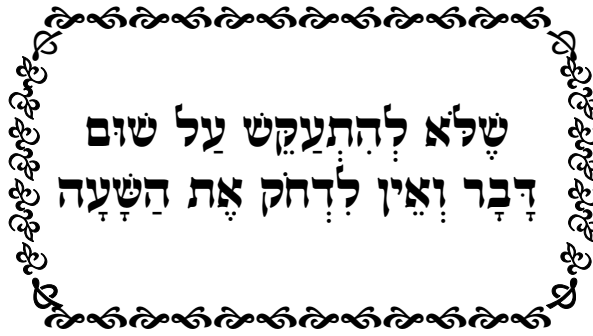
תכט

הלצה על החזן דפה ברסלב (מפתב"ד) שנסע לטומשפיל על שבת שירה ולא הגיע לשם ושבת בכפר אחד. ומחמת שהיה הפרשה בשלח אמר ולא נחם אלקים דרך ארץ תומשפיל.

>על שדוד ידוע אמר: קשה לזונן בקריעת ים-סוף, כי שם היה קשה לפניו, כי היה הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה.<

>על אחד שחלה והיה נעצר, אמר: "אל תהיה רשע בפני עצמך">





תל

(א) אין דרכו ליעזב את האדם ולגזר עליו בדוקא שיעשה דוקא כמו שהוא מצוה רק הוא מיעצו בדרך עצה טובה אם יעשה יעשה ואם לאו לאו. אף-על-פי שרצונו שיעשה כן, אף-על-פי-כן אין דרכו לדחוק על שום דבר שיהיה דוקא כן, אלא אם יהיה יהיה ואם לאו לאו. ויש לי כמה טעמים על זה.

גם אני יודע, שכל טובות עולם הזה אין טובתו שלמה, וכל טובה מטובות עולם הזה מכרח שיתגלגל ממנה איזה דבר שאינו טוב. כי אי אפשר שיהיו טובות עולם הזה שלמות לגמרי, על-כן אינו רוצה לגזר ולדחוק את האדם שיעשה דוקא כרצונו, פן בסוף, בשיתגלגל איזה דבר לא טוב מזה, יתרעם עליו שעל-ידי עצתו בא לו זאת. וכן בכל דבר אינו דוחק את השעה שיהיה דוקא כן. ואפלו על המשרת אינו יכול לדחוקו שיעשה דוקא תכף את מה שצריך לעשות.

ואמר אז בתחלת שיחה זאת, אני חזק בכל הדברים שלי. כי בכל דבר ודבר מהדברים שלי יש לי כמה טעמים. וגם בזה אני חזק מאד מה שאיני גוזר על האדם שיעשה דוקא וכו' כנ"ל, כי יש לי כמה טעמים על זה, וגם אני יודע שכל טובות עולם הזה וכו' כנזכר לעיל:

תלא

(ב) מי שרוצה לישן ואינו יכול לישן, העצה לזה לבל להכריח עצמו כל כך לישן. כי כל מה שמכריח עצמו יותר לישן, מתגבר עליו ביותר מניעות השנה. וענין זה גם בכל הדברים שבעולם לבלי להכריח עצמו ביותר. כי כל מה שמכריחין עצמו ביותר לאיזה דבר, מתגבר עליו ביותר ההפך דיקא.

ואפלו בעבודת השם צריכין לפעמים זאת לבלי להכריח עצמו יותר מדי, אף-על-פי שבאמת צריכין להיות זריז גדול מאד לקדש עצמו פראוי, ולזכות לעבודת השם בשלמות במהירות גדול, ואסור להניח מיום לחברו כלל, כי אין העולם עומד כלל אפלו כהרף עין, ועל-כן כל מה שיכולין להתגבר לעשות איזה דבר בעבודת ה' צריכין לעשותו מיד דיקא בלי אחור ועכוב כלל, אפלו רגע אחת כי מי יודע כמה מניעות ועכובים והרהורים יהיה לו בשעה האחרת, כי אין להאדם בעולמו כיוצא בזה אותה השעה ואותה הרגע בלבד. אף-על-פי כן לפעמים בשרואין שמתגברין ומכריחין עצמו לאיזה דבר ואינו עולה בידו. צריכין לפעמים להמתין ולבלי לפל בדעתו מזה, ולבלי לבלבל דעתו כלל במה שאינו זוכה לאותו הדבר. וימתין קצת עד שיבוא עתו. ואי אפשר לבאר דבר זה בכתיב כלל.

ורבנו זכרוננו לברכה היה בדבר זה חדוש נפלא מאד, כי היה זריז בתכלית הזריזות שלא היה דגמתו בעולם, וכל דבר שהיה צריך לעשות אפלו בעניני עבודות גשמיות שהם צרכי האדם, היה עושהו בזריזות נפלא מיד דיקא, מכל-שכן בעבודת השם. ואף-על-פי-כן היה מתון גדול, בשראה שאינו עולה בידו היה מתון מתון. רק שצריכין להתנגע ולכסף להשם יתברך תמיד גם בעת שאין עולה בידו עבודת השם פראוי. ולבלי ליאש עצמו כלל משום דבר. ותכף

בְּשֵׁהשֵׁם יתְבַרַךְ עוֹזֵר וְהוּא יְכוּל לְחַמֵּף אִיזוּה דְבַר שְׂבִקְדָּשָׁה, יַעֲשֶׂהוּ
מִיד בְּזִרְיוֹת גְּדוֹל. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דְּבַר זֶה בְּכֹתֵב. וְהַמְשָׁכִיל הַחֲפִיץ
בְּאַמֶּת יְבִין מִזֶּה קִצֵּת עֲצוֹת לַעֲבוֹדַת ה':

תלב

(ג) אָמַר שְׂמַח שְׂהַמְלֻמֵּי דוֹחֲקִים אֶת הַתִּינוּק בְּיוֹתֵר, עַל־יְדֵי־זֶה
אֵינּוּ יוֹדֵעַ הַתִּינוּק כְּלָל, רַק צָרִיכִין לְהִיּוֹת אִמָּן גְּדוֹל בְּזֶה
לְלַמֵּד אֶת הַתִּינוּק בְּהַדְרָגָה בְּלִי אִיוִם הַרְבֵּה וּבְלִי דַחַק יוֹתֵר, וְעַל־יְדֵי
זֶה יִתְפַּס יוֹתֵר בְּנִקְל. כִּי אָמַר שְׂהַמְלֻמֵּי חוֹזֵר עִם הַתִּינוּק וְאוֹמֵר לוֹ זָכֵר
זָכֵר, בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנּוּ גִידְעָנְךָ זֵעַ גִּידְעָנְךָ זֵעַ. וְאִם הָיָה חוֹזֵר עִמּוֹ מְעַט
בְּנִקְל, בּוֹדָאִי הָיָה תוֹפֵס הַדְּבַר הַיֵּטֵב וְהָיָה זוֹכְרוֹ, אֲךָ אַחֲר־כֵּן חוֹזֵר
עִמּוֹ כָּל־כֵּן וְאוֹמֵר לוֹ כְּמָה פְּעָמִים זָכֵר זָכֵר, עַד שְׂאֲחֲר־כֵּן בְּשִׁשׁוֹאֲלִין
הַתִּינוּק הַפְּרוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ הַמְקַרָּא יוּכַל לְהִיּוֹת שְׂיִשִּׁיב הַתִּינוּק שְׂפָרוּשׁוֹ
גִּידְעָנְךָ זֵעַ. כִּי הַתִּינוּק סוֹבֵר שְׂאֵלוֹ הַתְּבוּת הֵם הַלְעֵז שֶׁל הַמְקַרָּא. כִּי
בְּזֶה שְׂדוּחֲקִין אֶת הַתִּינוּק הַרְבֵּה, בְּזֶה מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ לְגַמְרִי, וְאִי
אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַדְּבַר הַזֶּה וְהוּא בְּרוּר לַמְשָׁכִיל, וְנִצְרָךְ מְאֹד לְמַלְמָדִים
וְכֵן לְכַמָּה עֲנִינִים. כִּי זֶה הוּא כְּלָל גְּדוֹל שְׂלֵא לְדַחֵק עֲצָמוֹ בְּיוֹתֵר עַל
שׁוּם דְּבַר, רַק בְּהַדְרָגָה וּבְמִתּוֹן וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל זֶה כְּלָל.

וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כֵּן הָיָה שְׂתִינוּק אֶחָד הוֹלִיכוֹ אָבִיו לְרַבְּנוֹ זְכָרוֹנוֹ
לְבָרְכָה וּלְמַד אוֹתוֹ בְּכָל הַדְרָךְ שְׂכַאֲשֶׁר יִתְּנוּ לוֹ מִשְׂקָה
לְשִׁתוֹת שְׂיֵאמַר סְבָרִי מְרַנֵּן וְרַבֵּנֵן וְכוּ' וְחֹזֵר עִמּוֹ הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְאֹד
לְמַעַן יִזְכֵּר הַיֵּטֵב וְלֹא יִתְבַלְבֵּל. אַחֲר־כֵּן בְּשִׁבְא הַתִּינוּק לְרַבְּנוֹ זְכָרוֹנוֹ
לְבָרְכָה וְהַתְּחִיל לֹאמַר סְבָרִי לֹא הָיָה יְכוּל לֹאמַר כְּלָל וְנִתְבַלְבֵּל מְאֹד.
עָנָה רַבְּנוֹ זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה וְאוֹמֵר לְאָבִיו אַתֶּם בּוֹדָאִי לְמַדְתֶּם עִמּוֹ הַרְבֵּה

והכבדתם עליו מאד שיזכר לומר סברי וכו' בפסדר, ובשביל זה אינו יכול עכשו לומר פלום, אם לא הייתם חוזרים עמו כל-כך, בודאי היה יכול לומר פראוי. ואז אמר רבנו זכרוננו לברכה ענין השיחה הנ"ל:

תלג

(ד) מענין ההוסט, שהיה רוצה להעלות לחה בשעת ההוסט, ולא היה יכול. ולא הכריח עצמו לזה הרבה. אחר-כך לאיזה שעה קלה העלה הלחה מאליו בנקל, ואנכי עמדתי לפניו. ענה ואמר אלי אפלו מוזאת יכולין לראות שאי אפשר להכריח עצמו הרבה על שום דבר. כי הלא בתחלה לא יכולתי להעלות הלחה, אבל הייתי שוקט ונח ולא הכרחתי עצמי להעלות דיקא, ואחר-כך עלתה מאליה.

ורמז לי בתנועותיו הקדושות שפמו בן הוא בכל דבר שאין צריכין לעמוד על שום דבר שיהיה דיקא בן פמו שרוצה, אף-על-פי שרוצה דבר שבקדשה באמת. רק אם יכול לעשות תקף ומיד מה טוב לעשות דיקא תקף, כי דבר שבקדשה אסור לדחות אפלו רגע אחת, רק לזרו עצמו לעשות בזריות גדול תקף ומיד דיקא. אף אם אף-על-פי-כן לא יכל לעשות תקף אל יבהלוהו רעיוניו וישקט ויניח ויצפה לישועות ד', ויתלה עיניו למרום אולי יזכה לזה. ועל-פי רב יעזרהו השם יתברך אחר-כך לגמר בנקל מה שרוצה. ויש בענין זה שיחות קדושות הרבה, אך אי אפשר לבאר זאת בכתב היטב:

תלד

(ה) בשפת-בתי לפניו ספר האלף-בית הראשון ומפיו יקרא אלי מתוך כתביו ואני בותב על הספר בדיו, ונמשך הדבר זמן רב, כי בתחלה כתבתי לפניו קצת בערך חצי בוגן [גליון], ואחר-כך לא נודמן פנאי לכתב לפניו, ונמשך בערך שלשה או

אַרְבַּעַה חֲדָשִׁים, וְאִזּוּ כְּתַבְתִּי לְפָנָיו עוֹד מְעַט. אַחֲר־כֵּן נִתְבַּטַּל הַדָּבָר לְעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁנִים. וּפְעַם אֶחָד קָדָם חֲנֻכָּה נִתְעַכְבְּתִי בְּפָרְסֶלֶב בְּעֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת אֲצִלוּ וְאִזּוּ כְּתַבְתִּי לְפָנָיו כָּל הָאֱלֹה־בֵּית. וְאִזּוּ כְּתַבְתִּי לְפָנָיו בְּכָל יוֹם וְיוֹם כַּמָּה שָׁעוֹת רְצוּפִים, עַד שֶׁנִּגְמַר בְּשִׁלְמוֹת תְּהִלָּה לְאֵל. וְהָיָה כְּבִד הַדָּבָר עָלָיו מְאֹד, אֲךָ מֵאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל מָסַר נַפְשׁוֹ עַל כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זְכוּת וְטוֹבָה לְהַכְּלִיל.

וּפְעַם אַחַת כְּתַבְתִּי לְפָנָיו כַּמְעַט כָּל הַיּוֹם כָּלוּ, וְאַחֲר־כֵּן לָעֵת עָרַב עָנָה וְאָמַר בּוֹא לְחֻשְׁבוֹן עִמִּי עַל אוֹתוֹ הַיּוֹם מָה עָשִׂינוּ בּוֹ. וְאָמַר הֲלֹא הִתְפַּלְלָנוּ וְגַם לְמַדְנּוּ מְעַט וְאַחֲר־כֵּן כְּתַבְנּוּ. וְגַם זֶה הוּא לְמוֹד הֵינּוּ מָה שְׁכוֹתְבִין דְּבָרֵי תוֹרָה נֶחֱשָׁב גַּם־כֵּן לְלַמּוֹד. וְאָמַר אִזּוּ כָּל מָה שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֲנִי חָפֵץ מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ וּלְגַמְרוֹ תַּכְּף וּמִיָּד דִּיקָא, וְלֹא לְהַשְׁהוֹתוֹ לְזִמְן אַחֵר. וְאָמַר אִם הָיָה אֶפְשָׁר לְגַמֵּר כְּתִיבַת סֵפֶר הָאֱלֹה־בֵּית בְּיוֹם אֶחָד הֵייתִי חָפֵץ מְאֹד בְּזֶה.

וּבְעֵינָיִן זֶה יֵשׁ כַּמָּה שִׁיחוֹת הַצָּרִיכִים מְאֹד אִיךְ הָיָה זְרִיז בְּכָל דָּבָר וְדָבָר הַצָּרִיךְ וּמְכַרְח שֶׁהָיָה מְזַדְרִז מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ מִיָּד תַּכְּף בְּלִי עֲבוֹב, אֲפֹלוּ דְבָרֵי חַל, כְּדֵי שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ לְבַלְבֵּל בְּזֶה אַחֲר־כֵּן כִּי אִם לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ מִיָּד לֹא הָיָה יוֹדֵעַ אִם יַעֲשֶׂהוּ עוֹד לְעוֹלָם. כִּי אַחֲר־כֵּן לֹא הָיָה רוֹצֵה עוֹד לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ עוֹד כָּלֵל בְּזֶה. כִּי מֵחוּ הָיָה דְבוּק תַּמִּיד בְּמָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. עַל־כֵּן הָיָה חָפֵץ בְּכָל דָּבָר הַמְּכַרְח לַעֲשׂוֹתוֹ אֲפֹלוּ בְּדְבָרֵי חַל לַעֲשׂוֹתוֹ תַּכְּף וּמִיָּד בְּלִי עֲבוֹב כָּלֵל. וְאֲפֹלוּ אִם צָרִיךְ לְלַמּוֹד אוֹ לַעֲסֹק בְּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְהִגִּיעַ אֵלָיו עֵסֶק שֶׁהָיָה מְכַרְח לַעֲשׂוֹתוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁזֶה הָעֵסֶק לֹא הָיָה דָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה מִמָּשׁ, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁמְכַרְח לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר, הָיָה רָגִיל עַל־פִּי רַב לְפַטֵּר עֲצָמוֹ מִקָּדָם לַעֲשׂוֹת בְּזִרְיוֹת מִיָּד מָה שֶׁצָּרִיךְ וּמְכַרְח לַעֲשׂוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁתְּהִיָּה דַּעְתּוֹ פְּנוּיָה אַחֲר־כֵּן. אֲךָ אִם לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ מִיָּד

לא היה מבלבל דעתו כלל בזה. רק אם היה אפשר לעשותו אחר-כך למחרתו או לזמן אחר היה עושהו, ואם לאו לאו. ולא היה טרוד ומבלבל כלל לעולם בשום דבר שבעולם. ואי אפשר לבאר ענינים כאלו בכתב כלל:

תלה

(ו) בפשהכנים אותי בהתמדת הלמוד, וצוה עלי וקבע לי שעורים גדולים בכל יום, והזהיר אותי שבכל יום אראה לדבר עם בני אדם איזה שיחות וספורים כדי לפקח דעתי. ואף-על-פי שלא היה היום מספיק לי לגמר השעורים שצוה עלי, אף-על-פי-כן אמר שזה מכרח לפקח דעתי בכל יום על-ידי שיחה עם בני אדם איזה שעה ביום. וכבר מבאר במקום אחר (לקושי מוהר"ן לה) שהשיחה עם בני אדם היא כמו שנה שהיא ניהא למחין.

גם אחר-כך אמר לי שגם בתוך הלמוד בעצמו צריכין לפעמים לעמוד לפוש ולנוח לפקח דעתו ולהניח דעתו לחרות איזה שעה קלה, ובלבד שלא תצא מחשבתו לחוץ לגמרי חס ושלום לחשב מחשבות רעות או הרהורים רעים חס ושלום. ואז היה רצונו הקדוש שאגמר כל הארבעה שלחן-ערוך הגדולים בשנה אחת. וקבע לי שעור ללמוד חמשה דפין בכל יום, ובן קנימתי כמו חצי שנה ונמרתי כל הארחה-חיים עם המגן-אברהם וטורי-זהב והיורה-דעה עד סמוך לסופו. אחר-כך התגברו עלי מאד המניעות והבלבולים ולא יכולתי ללמוד בכל יום שעור הנ"ל. ואז צוה עלי ללמוד קבלה וכו', ואז נמשך גמר הלמוד של הארבעה שלחן-ערוך עוד איזה שנים והיה לי צער מזה.

פעם אחת דברתי עמו מזה, ואמר לי דברי נחומים לישוב דעתי. ענה ואמר הלא זה הדבר הוא רק אצלנו שאנו רוצים לגמר

הכל בן־זוּת, אֲבָל אֵצֶל הָעוֹלָם יְכוּלִים לַעֲבֹר שְׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁנִים
 לְהֵבֵל וְלָרִיק וּמְאוּמָה לֹא יִשְׂאוּ בְעַמְלָם. וְכוּנְתוּ הַקְדוּשָׁה הָיָה עֲנִין הַנַּ"ל
 שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְדַחַק אֶת הַשְּׁעָה בְּשׁוּם דָּבָר. אַף־עַל־פִּי שְׂרַצוֹנוֹ מְאֹד
 לְגַמֵּר מִיַּד אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם רוֹאִין שְׂאֵי אֶפְשָׁר, וְהֵבֵלְבוּלִים מִתְגַּבְּרִין
 בְּיוֹתֵר, חֲלִילָה לְהִתְבַּלְבֵּל מְזָה. רַק יַעֲשֶׂה בְּמַתִּינּוֹת מַה שְׂיֻכַּל, וַיִּצְפֶּה
 וַיַּחֲכֶה לִישׁוּעַת ה' עַד שְׂיִגְמֹר. וְאִם אֲמַנָּם בְּתַבְתִּי עַל זֶה לַעֲיֹל כְּבָר בְּמָה
 פְּעָמִים שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דְּבָרִים אֱלוֹי בְּכַתְּבִי, אַף־עַל־פִּי־כֵן רְשַׁמְתִּי
 מְזָה מְעַט. כִּי הִתְפַּיֵן בְּאַמַּת יְבִין מְזָה עֲצוֹת וְהִתְחַזְּקוֹת לַעֲבוּדַת הַשֵּׁם
 יִתְבַּרֵּךְ, לְהִיּוֹת זְרִיו מְאֹד בְּכָל דָּבָר הַנוֹגֵעַ לַעֲבוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ,
 וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִהְיֶה דוֹחַק אֶת הַשְּׁעָה. מִכָּל־שֶׁכֶן שְׁלֹא יִתְבַּלְבֵּל
 לְגַמְרֵי חֵם וְשְׁלוֹם מַחֲמַת זֶה, וַיֵּאָרִיךְ אִפּוֹ לְהַמְתִּין וּלְהַמְתִּין וּלְהַמְתִּין עַד
 יִשְׁקִיף וַיֵּרָא ה' מִשָּׁמַיִם. וְתַהֲלָה לְאֵל בְּחֶסֶדוֹ הַגָּדוֹל הוֹעִילוֹ לִי הַרְבֵּה
 דְּבָרִים כְּאֱלוֹי, וְעַדִּין אֲנִי עוֹמֵד וּמְצַפֶּה לִישׁוּעוֹת ה'. ה' יִגְמֹר בְּעַדִּי:



מעלת ההתבודדות

תלו

בְּשִׁהוּדִיעַ לִי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה עֵינֵי הַהֲתַבּוּדוֹת וְהַשִּׁיחָה בֵּינֵנו לְבֵין קוֹנֵנו, דְּבִרְתֵי עֲמוֹ, הֲלֹא הָאָדָם הוּא בַּעַל בְּחִירָה. וְלֹא הַשִּׁיב לִי בְּפִרוּשׁ רַק כְּלֹא־חַר יָד, כְּאוֹמֵר אֶף-עַל-פִּי-כֵן. כְּלוּמַר אֶף-עַל-פִּי שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְבֹאֵר לָךְ הָעֵינֵי בְּשִׁלְמוֹת, אֶף-עַל-פִּי-כֵן צְרִיכִין לְנַהֵג כָּךְ. וְאַנְכִי לֹא יָכַלְתִּי לְשַׁאֵל יוֹתֵר בִּי יַדְעֵתִי בִּי קִשְׁיָא זֶה יְכוּלִין לְהַקְשׁוֹת גַּם עַל כָּל הַתַּפְלוֹת שֶׁסִּדְרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבָרְכָה מִכְּבָר עַל עֵינֵי תְּשׁוּבָה וְהַתְקַרְבוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּגוֹן בְּרַפְתִּי הַשִּׁיבֵנו וְכִיּוֹצֵא (וְעֵינֵי בְּנֵה בְּלִקְוֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת פְּקוּדוֹן הַלְכָה א):

תלו

(א) מִכְּתַב הַחֲבָרִים: אָמַר, שְׂטוּב שִׁיאֲמַר הָאָדָם בְּשַׁעַת הַהֲתַבּוּדוֹת בְּשִׁמְתַבּוּד בֵּינֵנו לְבֵין קוֹנֵנו, יֹאמַר: הַיּוֹם אֲנִי מִתְחִיל לְדַבֵּק בָּךְ. וְיַעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחִלָּה, בִּי כָּל הַמְשָׁכוֹת הוֹלְכִין אַחַר הַהֲתַחֲלוֹת. וְאַפְלוּ הַמְחַקְרִים אוֹמְרִים שֶׁהַתְחִלָּה הִיא כְּמוֹ חֲצִי דְבָר שֶׁל כָּל הַמַּעֲשֶׂה. נִמְצָא מִמָּה נִפְשָׁךְ יַעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחִלָּה וְיֹאמַר בְּנִ"ל. בִּי מִמָּה נִפְשָׁךְ אִם הָיָה מִקְדָּם טוֹב, עֲבָשׁוּ יְהִיָּה טוֹב יוֹתֵר, וְאִם חֵם וְשָׁלוֹם מִקְדָּם לֹא הָיָה טוֹב, בּוֹדֵאי צְרִיךְ וּמְכַרְח לַעֲשׂוֹת הַתְחִלָּה חֲדָשָׁה:

תלח

(ב) פעם אחת היה מדבר עמנו, והיה מרבה לדבר אז מענין מעלת ההתבודדות, והיה מפליג מאד בשבח מעלת גדלת הנהגה זו. ואמר שאי אפשר לצוות לאנשים שינהגו הנהגה זו כי אם שעה אחת ביום, כי אי אפשר להכביד עליהם יותר. אבל באמת היו צריכים שיהיה להם כל היום התבודדות. ודבר אז מאד בענין זה, וכמה שיחות נאות ויפות נשמע אז מפיו הקדוש מענין מעלת ההתבודדות העולה על הכל. ואמר, הלא יכולים ללחש על קני שרפה שקורין ביקם [רוכה] שלא תהיה מורה "מען קאן פארשפרעכן א ביקם זי זאל ניט שיסן". כי הדבור יש לו כח גדול, והבן היטב. והיה מאריך בשיחה זו כל היום, אשרי שיאחו בזה:

תלט

(ג) בראש השנה האחרון באומין היה אצלו נכדו החכם כמר ישראל בן חתנו הנגיד מורנו הרב יצחק אייזיק מקרימיניטשאק. ונכדו היה עדין גער קטן בן שלש או ארבע שנים, ורבנו זכרנו לברכה היה כבד עליו החולאת שלו כי היה סמוך להסתלקותו. ענה ואמר לנכדו הנ"ל, ישראל התפלל עלי להשם יתברך שאשוב לבריאותי, השיב תן לי הזיגיריל [שעון] שלך ואתפלל עליך. ענה רבנו זכרנו לברכה הראיתם שכבר הוא "גוטער יוד" [בנוי לאדמו"ר] כי מצוה שאתן לו חפץ בשביל שיתפלל, ונתן לו. ולקח הנער הזיגיריל והלך לו ואמר בזה הלשון: "גאט גאט לאז דער זיידע זיין גיזונד" [ה' ה' הנח שהסבא יהיה בריא], והתחילו לשחק העומדים שם. ענה רבנו זכרנו לברכה ואמר כך צריכין לבקש מהשם יתברך,

וכי איך מתפללין להשם יתברך בענין אחר. כלומר שקד עקר התפלה להשם יתברך בפשיטות גמור פתינוק לפני אביו, כאשר ידבר איש אל רעהו:

תמ

(ד) אמר אפילו פשאין יכולין לדבר בהתבודדות רק תבת רבנו של עולם גם כן טוב מאד. אמר שיכולין להפיר באחר אם יש לו התבודדות:

תמא

(ה) לאחד צוה רבנו זכרוננו לברכה שיהיה לו התבודדות פעם אחת ביום ופעם אחת בלילה.

פעם אחת שאל רבנו זכרוננו לברכה לאיש אחד מאנשיו אם הוא רגיל להיות גונה ומתאנה שקורין קרעכצין בשעת התבודדות, והשיב לו אין [כן]. ושאל אותו עוד אם הוא גונה ומתאנה מעמק הלב, ענה ואמר לו רבנו זכרוננו לברכה, פשאני עושה גניחה ואנחה אזי אם אני אוחו ידי על השלחן אז בשעת האנחה, אזי אי אפשר לי אחר כך להרים ולטל את ידי מעל השלחן, וצריך אני להמתין איזה שעה עד שחזור בי כחי.

פעם אחת אחז רבנו זכרוננו לברכה את הרב רבי שמואל אייזיק בנגד לבו ואמר לו, בשביל מעט דם פזה, הינו שבחלל הלב תאבד את העולם הזה והעולם הבא (ובלשון אשכנז: "איפער אפיסעלי בליט זאלסטו אן ווערין דיא וועלט אין יענע וועלט, קרעכטן זי אוס" הנה רגיל להתאנה הרבה עד שתפטר אותו ותכניע הרע שבו, ותזכה לבחינת (תהלים קט): ולבי חלל בקרבי.

פעם אחת דבר רבנו זכרוננו לברכה עם רבי יעקב יוסף מענין עבודת ה' כדרך תמיד, וספר לו משל למלך ששלח את בנו למרחקים ללמוד חכמות. אחר-כך בא הבן לבית המלך מלמד גדול החכמות כראוי. פעם אחת צוה המלך על הבן לקח איזה אבן גדול מאד כמו אבן הרחיים, ולטל ולשא אותו על עליות ביתו. ומסתמא לא היה יכול הבן הנ"ל לשא ולרום את האבן כי היה אבן גדול וכבד מאד. ונצטער הבן מאד על שאי אפשר לו למלא את רצון אביו המלך, עד שגלה לו המלך דעתו אחר-כך ואמר לו היעלה על דעתך שאני אצוה עליך דבר כבד כזה, לקחת את האבן כמו שהוא ולשא ולרום אותו, התוכל לעשות דבר זה על-פי חכמתך הגדולה. אך אין פונתי לזה כלל, רק פונתי היה שתקח פטיש חזק ותכה ותפוצץ את האבן לחתיכות קטנות, וכזה תוכל להעלות אותו על העליה.

כמו כן השם יתברך צוה עלינו שנשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים, ולבבנו הוא לב האבן. והוא אבן גדול וכבד מאד ואי אפשר להרים אותו להשם יתברך בשום אופן, רק על-ידי שנקח פטיש ונשבר ונפוצץ את לב האבן ואז נוכל להרים אותו. והפטיש הוא הדבור, עד כאן המשל והבן.

פעם אחת דבר רבנו זכרוננו לברכה שצריכין לעסק הרבה באמירת תהלים ותחנונות ובקשות והתבודדות וכו'. ושאל אותו הרב רבי יודל זכרוננו לברכה איך לוקחין לב (רצונו לומר איך זוכין שיהיו הדבורים בהתעוררות הלב). השיב לו רבנו זכרוננו לברכה, תאמרו לי אצל איזה צדיק קבלתם התעוררות הלב, העקר הוא האמירה בפה. רצונו לומר להרבות בדבורים של תחנונות ובקשות בפה, והתעוררות הלב בא ממילא:

תמב

(ו) לְאַחַד מִגְדוּלֵי מִקְרָבֵינוּ [ר' שְׁמוּאֵל אֵיזִיק] זְכוּנוּ לְבִרְכָה צְנוּה לֹו בְיָמֵי נְעוּרָיו שֶׁל הַמִּקְרָב הַנִּזְכָּר שֶׁבִשְׁעַת הַתְּבוּדוֹת יְדַבֵּר הִרְבֵּה בְּפִרְטוּת עִם כָּל אֲבָרֵי גּוּפוֹ וַיִּסְבִּיר לָהֶם שֶׁכָּל תְּאוֹת הַגּוּף הֵבִיל. כִּי הָא סוּף כָּל אָדָם לְמוֹת, וְהַגּוּף לְקִבְרוֹת יוֹבֵל וְכָל הָאֲבָרִים יִבְלוּ וַיִּתְרַקְבוּ וְכוּ' וְעוֹד דְּבוּרִים כִּיּוֹצֵא בְּאֵלֹו. וְהִתְנַהֵג כִּדְ אֵיזִיה זְמַן. וְאַחַר כִּדְ סִפֵּר עִם רַבֵּנוּ ז"ל וְהִתְנַצֵּל לְפָנָיו בְּאֲשֶׁר שֶׁהַגּוּף אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וּמְרַגֵּשׁ כָּלֵל כָּל דְּבָרָיו וְטַעֲנוּתָיו עִמוֹ. אָמַר לֹו רַבֵּנוּ זְכוּנוּ לְבִרְכָה הַתְּחִיךְ הַתְּחִיךְ בְּעֵינָיו זֶה, וְאֵל תִּרְפָּה יְדִד מְזִה, וְתִרְאֶה אַחֲרֶיךָ מַה שִּׁיְהִי מִהַדְּבוּרִים הַלְלוּ.

וְשָׁמַע לְעֵצָתוֹ וְקִים דְּבָרָיו עַד שֶׁזָּכָה אַחֲרֶיךָ שֶׁכָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁדִּבֶּר עִמוֹ בְּפִרְטוּת נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי דְבָרָיו כָּל־כִּדְ, עַד שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ הַחַיּוֹת מִמֶּשׁ וְנִשְׁאָר בְּלֹא כַח וְהִרְגָּשָׁה כָּלֵל. וְזֶה רָאָה בְּחוּשׁ בְּאֵיבָרִים הַחַיּוֹנִים כְּגוֹן אֲצָבָעוֹת יָדָיו וְרַגְלָיו וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, עַד שֶׁאֵיבָרִים הַפְּנִימִיִּים שֶׁהַחַיּוֹת תְּלוּי בָּהֶם כְּגוֹן הַלֵּב וְכִיּוֹצֵא הֵיךְ צָרִיךְ לְצַמְצֵם דְּבָרָיו מְאֹד בְּכָדֵי שֶׁלֹא תֵצֵא מִמֶּנּוּ הַחַיּוֹת מִמֶּשׁ רַחֲמָנָא לְעֵלָן.

וְשָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֶּר הָאִישׁ הַנִּזְכָּר עִם הַמִּקְרָבִים אֵלָיו מַעֲנִין אֵיךְ שֶׁעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ כְּלוּם וְמַה הוּא הַתְּכַלִּית מְכַל עֵינָיו הַגּוּף וְכוּ' כַּנִּזְכָּר וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו נִתְעַלֵּף וְהִתְחִיל לְגֹועַ (וּבְלִשׁוֹן אֲשֶׁרֵנוּ שֶׁנִּשְׁאָר חִלְשׁוֹת) וּבִיגִיעוֹת גְּדוּלוֹת עַד שֶׁשָּׁב וְנִתְעוֹרַר בּוֹ חַיּוֹתוֹ. וְאָמַר אֹו שֶׁזָּכָה עַל־יָדֵי קִדְשֵׁת רַבֵּנוּ זְכוּנוּ לְבִרְכָה לְמַדְרָגָה כְּזוֹ אֲשֶׁר בְּכָל עֵת שֶׁמְזַכֵּר עֲצָמוֹ הֵיטֵב מִיִּרְאֵת הָעֵנֶשׁ וְהַסּוּף וְהַתְּכַלִּית שֶׁל כָּל עֵינָיו הָעוֹלָם הַזֶּה, אֲזִי מְרַגֵּשִׁין כָּל אֵיבָרָיו אֶפְלוֹ אֲצָבַע הַקָּטָן שֶׁבְּרַגְלָיו מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁשׁוֹכְבִין כְּבָר בְּקִבְרָו וּמְרַקִּיבִין וְכוּ' עַד שֶׁצָּרִיךְ הַתְּחִיכּוֹת גְּדוּל לְהַחֲזִיק חַיּוֹתוֹ בְּקִרְבוֹ, שֶׁלֹא תֵצֵא נִפְשׁוֹ מִמֶּשׁ רַחֲמָנָא לְעֵלָן:

תמוג

(ז) וְשָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָהּ שְׂאֵמֶר גַּם לְכַמָּה אַנְשִׁים
 אַחֲרַיִם, מִחֲמַת שְׁהִגּוּף שְׁלָכֶם עַב מְאֹד וְעַז וְחֹזֵק וְכוּ'
 עַל-כֵּן דִּאֲרַפֵּט אִיהֶר אִיהֶם אִסְאָךְ אֵן דּוֹלְעֵן [צְרִיכִים אַתֶּם לְהִלְעִיט
 אוֹתוֹ] עִם דְּבוּרִים קְדוּשִׁים מְעַנִּין הַתְּכָלִית וְכֵנ"ל. וּמִמִּילָא מוּבָן כִּי
 צְרִיכִין לְדַבֵּר עִם עֲצָמוֹ גַּם-כֵּן דְּבוּרִים הַרְבֵּה מְעַנִּין הַתְּחִזְקוֹת לְחֹזֵק אֶת
 נַפְשׁוֹ, בְּכַדֵּי שְׁלֵא יִרְפוּ יָדָיו לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם. וְכַמוֹכָא בְּהַשִּׁירִים
 וְהַחֲרוּזִים שֶׁל רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָהּ, וּבְמִקּוֹמוֹת הַרְבֵּה מִדְּבָרָיו זְכוֹרֵנוּ
 לְבָרְכָהּ. וְכֵמוֹ שְׂאֵנוֹ אוֹמְרִין בְּכָל יוֹם בְּבִקְרָא מָה אָנוּ מָה חַיֵּינוּ וְכוּ' לְבַד
 הַנְּשָׁמָה וְכוּ' אֲבָל אֲנַחְנוּ עִמָּךְ וְכוּ' אֲשֶׁרֵינוּ וְכוּ' וְכַמוֹכָא בְּדְבָרָיו זְכוֹרֵנוּ
 לְבָרְכָהּ בְּלִקּוּשֵׁי תַנְיָנָא סְמֵן קב"ה עֵין שָׁם:



עבודת השם

תמו

(א) פעם אחת דבר עמי, והיה רצונו קצת לעשות אותי אב-בית-דין באיזה קהלה. ושאלתי אותו כי יש לי מרה שחורה וחששות רבות בענין הוראות אסור והתר ואני מתירא ומתפחד מענין ההוראה מאד. השיב לי מה לחשש ולדאג, מאחר שיש לך על מי לסמוך שוב אין אתה מתירא כלל. פרוש מאחר שיש דעה שמכשיר ואתה סומך על אותה דעה אין להתירא עוד כלל (אמר המעתיק זה פשוט, שעל דעה שאינה מסכמת להלכה, בודאי אין לסמוך, רק רצונו לומר, שלא לחשש חששות יתרות בענין זה):

תמה

(ב) כמה אנשים שבאו לפניו, שהיו חולים גדולים, והוא ראה שמכרחין למות, והיה מדבר על לבם: מה לכם לדאג מן המיתה, הלא שם הוא עולם נאה ביותר מכאן:

תמו

(ג) פעם אחת עמדנו לפניו ביום ראשון אחר שבת-נחמו תקס"ט, והוליכו מת לפני חלונות ביתו והיו הולכין אחריו ובוכין ומספידין עליו כדרך העולם. ענה ואמר "דער מת קער לאכין", המת מסתמא שוחק בלב על שבוכין אחריו. כי בוכין על שנפטר מן

העולם, כאלו אומרים לו הלא טוב אם היית מאריך עוד ימים בזה העולם, וסבלת עוד צרות רבות בזה העולם והיית לך עוד מרירות העולם "אמער וואלקסט נאך פאר שווארצט גיווארן אויף דער וועלט". שאלתי אותו הלא גם שם לא ינוח מיסורים, כי לא היה צדיק גדול כל כך שלא יסבל שום צער גיהנם וחבוט הקבר, ואם כן גם שם יש לו יסורים. השיב, על-כל-פנים עתה יהיה הקץ והגמר מהיסורים וצערן. כי יסבל מה שיסבל ואחר-כך יזכה למה שפעל בזה העולם איזה שכר עולם הבא, על מעשיו הטובים.

חזרתי ושאלתי אותו הלא יש גלגולים, ואולי יצטרך לו להתגלגל עוד פעם אחת בזה העולם, ואם-כן מה פעל במה שנפטר עכשו מצרות עולם הזה. השיב, אם ירצה יוכל להתעקש ולטען שם שאינו רוצה בשום אופן להתגלגל ולילך עוד הפעם בזה העולם. שאלתי אותו וכי יועיל זה מה שלא ירצה להתגלגל. השיב, בודאי יועיל אם יתעקש ויטען עשו עמי מה שתמצו כן ועשו עמי הגמר והסוף כן כרצונכם, רק בזה העולם אל אחר עוד להתגלגל חס ושלום (ואמר בזו הלשון: "עקט מיר דא"), בודאי יוכל לפעל זאת. וכפלתי ושניתי בדברי עמו זכרונו לברכה במה פעמים אם יועיל זאת ואמר שבודאי יועיל אם יהיה חזק בדעתו לטען כך.

ולקחתתי זאת בדעתי היטב, וקשרתי אותו במחוי לזכר זאת היטב היטב, אולי אזכה לזכר זאת בעלמא דאתי לטען כך לפני הבית-דין שלמעלה למען אוכל להנצל מגלגולים. כי איך שיהיה עמי חס ושלום כי איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי, אף-על-פי-כן על-כל-פנים טוב יותר מלהתגלגל חס ושלום, ולהיות חס ושלום

בסכנה גדולה של הבלי העולם הזה חס ושלום. השם יתברך יזכנו מעתה לשוב בתשובה שלמה לפניו כרצונו הטוב (אמר המעתיק עין בזהר הקדוש פְּרִשְׁת מִשְׁפָּטִים דף ק"מ):

באותה העת הנ"ל שעמדנו לפניו ביום הנ"ל, אז צוה עלי לחזור ולומר התורה שאמר בחרף העבר בשבת פְּרִשְׁת יתרו, לפני חברנו הוטיק מורנו הרב יצחק סגל חתן הרב המגיד מטירהאויצע. הינו התורה המתחלת יש צדיקים גנוזים (בלקוטי תניינא סימן ל"ב). וצוה עלי לחזור ולומר התורה הזאת לפני הנ"ל בעודינו עומדים לפניו. והכרחתי לעשות כן, ואמרתי כל התורה הזאת למורנו הרב יצחק הנזכר לעיל ושאר אנשים שעמדו שם, והכל היה בפניו. אחר-כך ענה ואמר (משלי ה), סלסלה ותרוממה, הנמצא כזה עוד אצל השם יתברך איש אשר יסלסל ויחפש כל כך בהתורה כמוני. ועוד האריך בדברים נעימים וצחיים, והפליג מאד בשבח מעלת תורתו הקדושה:

תמו

(ד) משל על ענין שהזהיר להתפלל על צרת חברו ששמעתי בשם רבי יודל, ששמע מפיו הקדוש משל למלך שהרחיק את בנו.

(אמר המעתיק שמעתי מפיו רבי יצחק דב מטירהאויצע ששמע מפיו רבי יודל משל על ענין הנ"ל וכפי הנראה שלזה המשל כון המחבר זכרנו לברכה על-כן ראיתי להציגו כאן וכך שמעתי).

רבנו זכרנו לברכה אמר לר' יודל שסגלה לגדלות שיתפלל על צרת חברו. ושאל אותו רבי יודל אדרבה לכאורה מזה תוסף לי גדלות, שאני מתפלל בעד חברי מסתמא אני חשוב יותר מחברי.

השיב לו רבנו זכרוננו לברכה בדרך משל, למלך שפעם על בנו
והרחיק אותו ממנו. אחר-כך הלך הבן ופיים את אביו וחזר
וקרבו. אחר איזה זמן חזר וחקא הבן לפני אביו, וחזר המלך וגרשו
מפניו, וחזר הבן ופיסו עוד הפעם, ובן היה כמה פעמים שהבן מלך
בשחטא לפני המלך גרשו מפניו, וכשפיסו חזר המלך וקרבו.

פעם אחת חזר וחקא הבן מלך לפני אביו, וכעס המלך עליו מאד.
ונתישב המלך מה יהיה התכלית שאני אנרשו, ואחר-כך
בשילך הפעם ממני אזי יבוא ויפיים אותי עוד, איני רוצה בכך, רק אני
רוצה לגרשו בתחבולה כזו שלא יוכל עוד לבוא לפני לפיים אותי. מה
עשה המלך, העמיד שר אחד מהשרים שלו בינו ובין הבן מלך, וצוה
להשר בשביבוא הבן מלך לילך אצלי לרצות ולפיים אותי, אזי לא תניח
אותו לילך אצלי. ובן היה, שבא הבן מלך כמה פעמים, ורצה לילך
לפיים את אביו, ולא הניחו השר כי בן צוה עליו המלך. ובן היה כמה
פעמים.

אחר-כך ראה השר הנ"ל גדל הכסופים שיש להבן מלך אל אביו,
ושיש לו יסורים גדולים מאד בלי שעור מזה שאינו יכול
לבוא לפני אביו, אפלו לפיסו. ונתישב השר מאחר שהוא מתגעגע
כל-כך אל אביו מסתמא יש להמלך גם-כן יסורים גדולים שאין הבן
יכול לבוא לפניו. כי כפי גדל כח החשק של החושק, בן הוא מעורר
חשק גדול בהנחשק. והיה לו רחמנות גדול עליהם וגם היו לו יסורים
גדולים מזה, כי אמר בדעתו כי הלא אני הוא הגורם לזה, כי אני הוא
המסך המבדיל ביניהם ואני גורם יסורים להמלך ולהבן מלך.

ונתישב השר בדעתו, מסתמא בודאי יש איזה תחבולה שיוכל
להתפיים הבן מלך עם המלך, כי בודאי לא יעשה המלך

דבר בזה שיהיו לבנו יסורים תמיד שלא יוכל לבוא לפניו תמיד, וגם להמלך בעצמו יש גם כן יסורים. על-כן נתישב זה השר בודאי זה הדבר אינו תלוי אלא בי שאני בעצמי אלא אל המלך לבקש בעד הבן מלך שימחל לו עוד ויקרב אותו לפניו. וכך עשה השר, והלך להמלך וספר להמלך גדל תשוקתו שיש להבן מלך, ובקש מהמלך שימחל לו. ותברך נתרצה המלך ולקח הבן מלך והחזירו למקומו הראשון.

והנמשל מובן ממילא, בשיש לו לחברו חס ושלוש איזה יסורים הן בגשמיות הן ברוחניות צריך כל-אחד לומר שזאת בודאי על ידי, על-ידי עוונותי, ואני הוא המסד המבדיל בין המלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא ובין העולם. כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה תמיד להשפיע כל טוב לבניו, אך אני הינו עוונותי, הם המסד המבדיל לזה. והעקר העצה לזה שאני בעצמי אבקש להמלך בעד חברי, ובודאי לא יהיה לו גדלות, כי עקר הגדלות מה שאחד מתנאה על חברו היא שיש לו מעלה יתרה מה שאין בחברו, אבל בשיחשב מה שאין בחברו המעלה זו הן בגשמיות הן ברוחניות היא רק מחמת שאני המסד המבדיל בינו ובין הקדוש-ברוך-הוא שרוצה להשפיע תמיד כל טובו, בודאי לא יהיה לו גדלות, אדרבא על-ידי זה ישבר גאותו ויזכה לענוה באמת.

עוד שמעתי מהאיש הנ"ל ששמע בשם רבנו הקדוש שספר משל לענין מה שצריכין לדבר עם אנשים ביראת שמים וזהו.

פעם אחת היה גביר גדול שהיו לו כמה אלפים ורבבות. עשה העשיר הנ"ל פקדה ואמר, כל מי שצריך ללוות מעות יבוא אצלו

והוא ילוהו, מסתמא היו על זה בעלנים [קופצים] הרבה, וכאו אצלו אנשים הרבה ולו אצלו מעות. והגביר הנ"ל היה אצלו פנקס על כל הנ"ל.

פעם אחת לקח הפנקס בידו והתחיל לעיין בו, וראה שהוציא הרבה מעות מאד על עסק ההלואות ואין איש שם על לב שיבוא להתחזיר ולפרע לו מה ששלוה ממנו. מסתמא חרה לו על זה, והיה לו עגמת נפש.

בתוך הלזוים הנ"ל היה איש אחד ששלוה גם כן אצל הגביר, ואבד והפסיד המעות באיזה משא ומתן עד שלא היה לו ממה לפרע חובו והיו לו יסורים גדולים מזה. הינו שהאיש הנ"ל היה לו יסורים גדולים מזה שאין לו לפרע חובו. והתישב האיש הנ"ל בדרעתו, שעל כל פנים צריך להתראות פנים עם הגביר ולספר לו כל לבו, באשר שהוא אנוס בדבר וכו'. ובא אצל הגביר והתחיל לספר לפניו לבו באשר שאיך שקבל אצלו מעות בהלואה והגיע זמן פרעון ואין לו ממה לשלם כי הפסיד המעות, ואינו יודע כלל לשית עצות בנפשו מה לעשות בזה.

וענה הגביר ואמר לו מה אכפת לי המעות המגיע אצליך, כי מה נחשב אצלי סך קטן בזה שאתה חייב לי כשתסלק, או להפך נגד סך הכולל מההלואות אשר עולה לאלפים ולרבבות. על כן רצוני שתלך אצל כל הלזוים שלי ותתבע אותם, ותזכיר אותם שהם חייבים לי כל כך מעות, ולמה אין מסלקין לי. ואפלו אם לא יפרעו ויסלקו את הכול רק כל אחד יתן ויסלק מעט מחובו, גם כן יעלה אלפים פעמים כמו סך כל החוב והלואה שלך. והנמשל מובן ממילא והבן.

(אמר המעתיק שמעתי אחר-כך שיש אומרים שזה המשל הוא מדברי הרב יצחק זכרוננו לברכה חתן הפגיד מטירהאויצע).

עוד שמעתי מהאיש הנ"ל. שפעם אחת דבר רבי גרשון מטירהאויצע עם רבנו זכרוננו לברכה וקבל לפניו מאד על אשר צר לו בעבודת השם. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר אתה עשה טוב ועסק בעבודתו באמת וכשתעסק ותתמיד בעבודתו יתברך אזי הטוב ישאר והרע ממילא יתבטל ויפול "דוא טוא אין יודישקייט, גיטס וועט בלייבן און שלעכטיץ וועט ממילא אראפ פאלן":

תמה

(ה) שמעתי בשמו מהרב דפה ברסלב, שפעם אחת היה בדרך והתפלל שחרית ונפל על פניו על ימינו כנהוג עכשו. ובא אליו רב סעדיה גאון ואמר לו שגם בשחרית צריכין לפל על שמאל:

תמט

(ו) אמר לאחד על מה שספר לפניו שהיה מרגל בעברות גדולות, עד שכמעט לא היה ביד עצמו למנע עצמו מלעשותם. השיב לו שיש בחינת התקשרות לקשר ולחבר עצמו יחד בהתקשרות חזק, ועל-ידי-זה יכולין להתגבר ולהנצל. ולא באר הענין. ואף-על-פי-כן אפשר להבין הענין קצת והיא עצה נפלאה (ועין בלקוטי הלכות הל' ראש חדש הלכה ו):

תנ

(ז) תקס"א אחר שבועות בסמוך ספר זאת, מעשה אחד מאנשי שלומנו היה הולך בפה שנים עם מחשבה של עולם

הבא, והיה רוצה לדבר עמו מזה ולא אסתיעא מלתא. ומי ידע מזה כי מי הוא נביא שינדע מחשבתו. והוא היה הולך עם מחשבה זו כמה שנים. בשבועות הזה והוא היה בכאן על שבועות, ואזי בשבועות חלם לו שבאו שני אנשים והיה נראה שאחד הוא עקר והשני אינו עקר, רק מחמת האחד העקר בא הוא גם כן. ושאלתי להם מה הם עושין כאן, השיב לי אותו העקר הנ"ל שאותו האיש מאנשי שלומנו הכריח אותו שישבע בספר-תורה בזרוע על-זה שיבוא לכאן ונשבע לו, וספר לי אותו האיש הנ"ל שבא עכשו את המחשבה שהולך עמה האיש מאנשי שלומנו הנ"ל. אחר-כך בשבא אצלי האיש מאנשי שלומנו הנ"ל לקבל רשות קדם נסיעתו פנהוג. אמרתי לו את המחשבה שלו שהולך עמה פנ"ל, ובלתה נפשו מאד ונתמלא שמחה על שבנתי מחשבתו:

תנא

(ח) **מַצְאֵתִי כְּתִבִּיד הַחֲבָרִים, אָמַר שְׂטוֹב יוֹתֵר לְסַפֵּר עִם חֲבֵרוֹ מֵעֲנִי עֲבוֹדַת הַבּוֹרָא, כִּי כְמוֹ שֶׁיֵּיזן מִגְּבִיָּה אֶת הַלֵּב כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב (מִשְׁלֵי ל"א):** "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש", כך הדברים שמספר עם חברו מגביה לבו של אדם, כמו שכתוב (שם י"ב): "דאגה בלב איש ישחנה", ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (יומא עה.) "שחנה לאחרים. וכמו בששוחה מעט יין מגביה לבו וכששוחה יין הרבה געשה שכור ומנח על משכבו. כך הדברים שמספרים אם יש בהם על-כל-פנים קצת אמת, אף-על-פי שיש בו צביעות ונדלות אף-על-פי-כן הוא מגביה את לבו, אבל בשאין בהדברים שום אמת אלא מלא צביעות ונדלות, וכשהולך מאתו עושה כל העברות והתאוות, הדברים האלה אינם מגביהין את הלב. כמו היין בששוחהו הרבה פנ"ל:

תנב

(ט) אָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ טוֹב תְּמִיד "נָאֵט אֵיז תְּמִיד גּוֹט":

תנג

(י) אָמַר, כְּמוֹ שְׂאֲתֶם רוֹאִים אוֹתִי רְצוֹנִי לוֹמַר שְׂבֹדְאִי אַתֶּם מַחְזִיקִים אוֹתִי לְצַדִּיק גָּמוֹר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם הָיִיתִי עוֹבֵר חֵם וְשָׁלוֹם עֲבָרָה גְדוֹלָה בְּיוֹתֵר, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִיָּתָה הָעֲבָרָה מִשְׁלֶכֶת אוֹתִי כָּלֵל רַק הָיִיתִי אַחַר הָעֲבָרָה אִישׁ כָּשֶׁר כְּמוֹ קֶדֶם, רַק אַחֲר־כֵּן הָיִיתִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה "הָאֵט וּוִיֵּא אִיר זְעַהֲט מִיָּד אִיךְ זָאל חֵם וְשָׁלוֹם עוֹבֵר זַיִן דִּיא גֶרַעֲסְטֶע עֲבָרָה, וּוִאֲלֵט דָּאס מִיָּד גָּאר נִיט אַרְאֶפּ גִּיווּאֲרֶפּן, אִיךְ וּוִאֲלֵט נֶאךְ דְּעס גִּיווּעֵן אַזוי אַיִן עֶרְלִיכֶער יוֹד וּוִיֵּא פֶרִיר, דְּער נֶאךְ וּוִאֲלֵט אִיךְ תְּשׁוּבָה גִיטֶאן".

>אָמַר: הָאֵט וּוִיֵּא אִיר זְעַהֲט מִיָּד, קֶען גִּימְאֲלֵט זַיִן לִמ"ר שַׁע"ו ב"ש (כְּמוֹ שְׂאֲתֶם רוֹאִים אוֹתִי, יִתְבָּן...) (אָמַר הַמַּעֲתִיק: רְצָה לוֹמַר, שְׁהִיָּה מַתְיָרָא וְחֹשֶׁשׁ שְׁלֵא יָבוא לְמַכְשׁוֹל כְּזֶה שְׂאִין בּוֹ שׁוֹם צַד תְּאָוָה וְהַנָּאָה, אֲבָל לֹא ח"ו שְׂבֵא לִיְדֵי כֵּךְ):

תנד

(יא) אָמַר: עוֹד יִהְיֶה זְמַן שְׁמִי שִׁיְהִיָּה אִישׁ כָּשֶׁר פֶּשׁוּט, יִהְיֶה חַדוּשׁ גְּדוֹל כְּמוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב:

תנה

(יב) בְּעֵינֵי הַמַּפְרָסָמִים שֶׁל שְׁקֵר שְׂנִמְצָאִים עַכְשָׁו, שְׁלִפְעָמִים גְּדוּמָה לָהֶם שָׁהֶם פּוֹעֲלִים אִיזָה דְּבַר, כְּגוֹן כְּשִׁבְאִים אֲצֵלֶם בְּשִׁבִיל בָּנִים וְכִיוּצָא, וְאַחֲר־כֵּן נִפְקֵד אוֹתוֹ הָאָדָם בְּבָנִים וְנִתְמַלֵּא מִשְׂאֵלָתוֹ אֲזִי הֵם תּוֹלִים בְּעַצְמָם שָׁהֶם פִּעְלוּ זֹאת. אָמַר מִשָּׁל כְּמוֹ

שְׂאֵדָם אַחַד הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וּפָגַע בְּזֹאֵב וְהָיָה מִתִּירָא מִמֶּנּוּ, וְהוֹשִׁיט מִקְלוֹ וַעֲשֵׂה עִם מִקְלוֹ בְּדֶרֶךְ שְׂעוֹשִׁין עִם קְנֵה שְׂרָפָה שְׂקוּרִין בִּיקָם (רוֹבָח), כְּאֵלוֹ הוּא רוֹצֵה לִירוֹת אֶת הַזֹּאֵב עִם מִקְלוֹ כְּדֵי שִׁיתִירָא הַזֹּאֵב מִמֶּנּוּ. בְּתוֹךְ כֵּךְ הָיָה מוֹרָה אַחַד עִם קְנֵי שְׂרָפָה בְּאַמֶּת וְהָרַג אֶת הַזֹּאֵב וְנִדְמָה לְזֶה שְׂהוֹשִׁיט מִקְלוֹ שֶׁהוּא הָרַגוֹ, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדַע שְׁנִהְרַג הַזֹּאֵב עַל־יְדֵי־זֶה שְׂהוֹשִׁיט קְנֵה שְׂרָפָה בְּאַמֶּת, כִּי בּוֹדָאי אֵינָם יְכוּלִים לְהָרַג אֶת הַזֹּאֵב בְּמִקְלוֹ.

כֵּךְ הוּא מִמַּשׁ עֲנִין הַנַּ"ל. כִּי יֵשׁ צְדִיקִים אֲמִתִּיִּם בְּעוֹלָם בְּכָל דּוֹר וְדוֹר שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים הַכֹּל בְּתַפְלָתָם וְכָל הַפְּקוּדוֹת לְטוֹב וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם הַכֹּל עַל יָדָם. וְאֵלוֹ הַמְּפָרְסָמִים שֶׁל שְׂקָר גִּדְמָה לָהֶם שֶׁהֵם פְּעִלוּ זֹאת, וְהוּא מִמַּשׁ כִּמוֹ זֶה שֶׁאֹמֵר שֶׁהָרַג אֶת הַזֹּאֵב עִם מִקְלוֹ כְּנַ"ל, כִּי בְּאַמֶּת הַכֹּל רַק עַל־יְדֵי צְדִיקִים אֲמִתִּיִּם כִּי הֵם פּוֹעֲלִים הַכֹּל, וּמֵה שֶׁאַחֲרֵים הוֹשְׁבִים וּמְדַמִּים זֶה הַכֹּל כְּנַ"ל וְכוּ':

תנו

(יג) שְׁנַת תַּקס"ט בֵּין הַמְּצָרִים נִסְעָה בְּתוֹ מְרִים לְאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל וְהָיָה מָה דְהָיָה, וְסִפֵּר חֲלוֹם שֶׁבָּא אַחַד וְשָׂאֵל אוֹתוֹ עַל חֲדָשׁוֹת אִם שָׁמַע. הַשִּׁיב לוֹ שֶׁמִּיכָל נוֹסַע לְאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ מַה זֶה חֲדָשׁוֹת כִּי כָּבֵר נִשְׁמַע זֹאת. וְהִתְחִיל לְבָרֵךְ אֶת בְּתוֹ שֶׁתַּעֲבֹר בְּשָׁלוֹם לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁתַּעֲבֹר הֵימָּה בְּשָׁלוֹם וְתָבוֹא בְּשָׁלוֹם לְאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל. וּבָרַךְ אוֹתָהּ בְּבִרְכוֹת הַרְבֵּה וְאָמַר לוֹ שְׁזֶה שֶׁהוֹדִיעוּ הוּא גַם־כֵּן מְרַמֵּז עַל זֶה כִּי מִיכָל רָאִשֵׁי־תְבוֹת כִּי מִלְּאֲכָיו יִצְוֶה לָךְ לְשִׁמְרֶךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ (תְּהִלִּים צ"א):

תנו

(יד) אַחַד אָמַר שְׁמָה שְׁחַלֵּם לוֹ שֶׁנִּפְּלוּ שְׁנָיו מְרַמֵּז עַל חֲכָמוֹת שְׁלוֹ שִׁיתְּבַטְלוּ, וְאֲנִי אָמַרְתִּי לוֹ אֲדַרְבֵּה הַשְּׁטוֹת שֶׁלְּךָ יִתְבַטַּל כִּי

שֵׁן הַסֵּלַע תִּרְגֹּמוּ הַזֶּקֶק וְכוּ'. (אמר המעתיק עין מדרש רבה במדרש פרשה ג' אין שן אלא לשון הזק וכו'). (רצונו לומר בדרך צחות והלצה כי במדינתנו קוראין לאיש שזמה הזיק):

תנח

(טו) אָמַר מִי שֶׁבָקִי בַּזֶּהר הַקָּדוֹשׁ כָּל דְּבָרֵי הַזֶּהר הֵם אֶחָד. הֵינּוּ לְהַמְשִׁיךְ שִׁפְעוֹ. לְהַמְשִׁיךְ מִשַׁח רַבּוֹת קָדְשָׁא, וְלִקְשָׁר הַעוֹלָמוֹת. וְלַפְעָמִים מְחַבֵּר שְׁנֵי דְבָרִים אֱלוֹ, וְלַפְעָמִים שְׁנֵי דְבָרִים אַחֲרִים כְּפִי הָעֲנִין.

וַיֵּשׁ כַּמָּה דְבָרִים שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּקַבְּלָהּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ. כִּי כָּל דְּבָרֵי הַקַּבְּלָהּ הֵם בְּקַבְּלָהּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מוֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, גַּם הָיָה לָהֶם סִפְרִים סִפְרָא דְרַב הַמְנוּנָא וְכוּ'. גַּם יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה דְבָרִים שֶׁגָּלוּ הֵם.

גַּם כָּל הָעֲנִינִים הַמְבֹאָרִים בַּזֶּהר הַקָּדוֹשׁ בְּמִסְפָּר בְּמִנְיָן כְּגוֹן בְּעֲנִינֵי הַהִיכָלוֹת וְכוּיָצֵא, שֶׁנֶּאֱמַר בַּזֶּהר שְׁיֵשׁ כָּךְ וְכָךְ פְּתָחִים וְכוּיָצֵא בְּאֵלוּ הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בַּזֶּהר בְּמִסְפָּר בְּמִנְיָן וּמִדְּקָדֵק בְּמִנְיָן בְּדִקְדוּק גָּדוֹל, כְּגוֹן כָּךְ וְכָךְ אֲלָפִים וְשִׁבְעִים וְאַרְבַּע וְכוּיָצֵא, כָּל זֶה הָיָה עַל־פִּי שְׁמוֹת שֶׁהָיָה קַבְּלָהּ בְּיָדָם שֶׁהָיוּ לָהֶם כְּלָלִים וְלִמּוֹד יָדוּעַ עַל זֶה, כְּגוֹן שֵׁם שֶׁל מ"ב וְכוּ'. וְכָל אֱלוֹ הַמִּסְפָּרִים הַנֶּאֱמָרִים בַּזֶּהר הֵם כְּפִי אוֹתָהּ הַבְּחִינָה שֶׁל אוֹתוֹ הָעֲנִין שֶׁהָיוּ יוֹדְעִין שֶׁהוּא עַל־פִּי שֵׁם זֶה, אוֹ עַל־פִּי כְּלָלִיּוֹת שֶׁלַּפְעָמִים נִבְלָלִין וְנִצְטָרְפִין הַשְּׁמוֹת אֱלוֹ בְּאֵלוֹ, וְעַל־פִּי מִסְפָּר הַשְּׁמוֹת וְכִלְלוֹתָן הֵם הַמִּסְפָּרִים הַנִּלְ:

תנט

(טז) מִכְּבָר אָמַר לַפְעָמִים יוֹצֵא חוֹלָאֵת חַס וְשְׁלוֹם בְּעוֹלָם וְאַזִּי הוֹלֵכֶת וּמִתְפַּשְׁטֶת מֵאֶחָד לְחֵבְרוֹ שְׁקוֹרִין אוֹנְטָר גְּאֲנָג. וַיֵּשׁ חֵלוֹק

בְּעֵינַי זֶה, כִּי יֵשׁ אֶחָד שְׂמֹנֶיֶע לֹו הַחֹלְאָת מִן הַשָּׁמַיִם אֱלֹוֹ בְּעֵצְמוֹ, וַיֵּשׁ אֶחָד שְׂאִין מִגִּיעַ לֹו הַחֹלְאָת בְּעֵצְמוֹ, רַק שֶׁהוּא מְקַבֵּל חֵם וְשָׁלוֹם הַחֹלְאָת מִחֲבֵרוֹ. וַיֵּשׁ חֵלוֹק בֵּינֵיהֶם, כִּי זֶה שְׂשׁוֹלְחִין לֹו בְּעֵצְמוֹ הַחֹלְאָת יֵשׁ לֹו זֹאת הַחֹלְאָת עִם כָּל הַסִּמָּנִים וְהַדְּקֻדּוֹקִים שֶׁל הַחֹלְאָת הַזֹּאת, כִּי יֵשׁ כַּמָּה סִּמָּנִים לְכָל מִין חֹלְאָת רַחֲמָנָא לְעֵלָן, כְּגוֹן הַחֹלְאָת שְׂקוּרִין קֹאטְעֵר [גְּזֵלָת] הַעֶקֶר הַחֹלְאָת הוּא כְּאֵב הָרֹאשׁ, אֲבָל יֵשׁ עוֹד סִּמָּנִים דְּהִינּוּ חֲכוּךְ הַחֲטָם וְעִטִּישׁוֹת וְעוֹד כַּמָּה סִּמָּנִים, וְכָל סִמָּן וְסִמָּן שֶׁל הַחֹלְאָת הוּא גַם־כֵּן חֹלְאָת בְּפָנֵי עֵצְמוֹ, וּמִי שְׂנִשְׁלַח אֱלֹוֹ בְּעֵצְמוֹ הַחֹלְאָת, הִינּוּ שֶׁהוּא מִן הָאֲנָשִׁים שְׂאֲעֲלָם הַתְּחִילָה הַחֹלְאָת מֵעֵצְמָם וְלֹא קִבְּלוּ מִחֲבֵרֵיהֶם, אֱלֹוֹ הָאֲנָשִׁים יֵשׁ לָהֶם הַחֹלְאָת בְּשָׁלְמוֹת עִם כָּל הַדְּקֻדּוֹקִים וְהַסִּמָּנִים הַנִּלְ, אֲבָל אֱלֹוֹ הָאֲנָשִׁים שְׂמִקְבְּלִין הַחֹלְאָת מִחֲבֵרֵיהֶם אֵין לָהֶם כָּל הַחֹלְאָת עִם כָּל הַסִּמָּנִים וְעוֹד דְּבַר מֵעֵינַי זֶה:

תס

(יז) בְּהַעֲבָרָה בְּעֵלְמָא רְאִיתִי בְּכַתְּבֵיו מִי שְׂאִין לֹו גְבוּרַת־אֲנָשִׁים יֹאמֵר שִׁיר־הַשִּׁירִים מְשָׁלִי קַהֲלָת, כִּי הֵם בְּחִינַת תְּלַת טַפִּין כַּמּוּבָא בַּתְּקוּנִים (תְּקוּן י"ג נ"ג) עֵינַי שָׁם:

תסא

(יח) אָמַר מֶלֶךְ גְּדוֹל מְנַבִּיא עַל פִּי מְצוֹת הַתּוֹרָה (עֵין הַרְוִית י"ג):

תסב

(יט) אָמַר פַּעַם אַחַת, אֶתְמוּל הָיָה אֲעֲלִי הַתּוֹנֵגַר [מוֹשֵׁל תּוֹרְכִין] בְּחֵלוֹם, וְקִבַּל לְפָנַי מְאֹד עַל הַגְּלַחֲמִים בּוֹ. וְהָיָה לִי רַחֲמָנוֹת גְּדוֹל עָלָיו, וּבְאַמַּת הוּא רַחֲמָנוֹת עָלָיו כִּי הוּא נִקְרָא עַדִּין בְּשֵׁמוֹ הָרֹאשׁוֹן יִשְׁמַעֵאל כִּי כָּלֵם אֵין יְדוּעַ מִי הֵם כִּי נִתְּבַלְבְּלוּ, וְהוּא עַדִּין יֵשׁ לֹו שְׁמוֹ הָרֹאשׁוֹן. וְנִתְּתִי לֹו עֲצָה וְהָיוּ נִרְאִין הַדְּבָרִים שְׁגָם הוּא יוֹדַע הָעֲצָה, אַךְ

הוא עושה עצמו כלא ידע. גם פעם אחת דבר מננו ואמר כשקורין בראש השנה (בראשית כ"א) וגם את בן האמה לגוי אשימנו וכו', הינו שבודאי יש לו כח גדול מאחר שאומרים כך עליו:

תסג

(כ) בענין המחלקת הידוע שהיה בדורות שלפנינו על הרב הגאון מורנו הרב יונתן זכרונו לברכה, והיה לפני רבנו זכרונו לברכה הספר שהיה כתוב בו הקמיעות שנתן הרב הנ"ל. והיה כתוב בהם עבדו מביח"ו. והם החולקים עליו היו מפרשים שכונתו עבדו משיחו עין שם. וספר רבנו זכרונו לברכה עמנו בזה ואמר שמה אין ראיה ואמר שאלו היה הוא בותב קמיעות והיו מוצאים היו אומרים בודאי וכו' בפרט עבדו (הינו כי היו מפרשים בודאי שכונתו לא טובה בפרט עבדו כי איך שיך לכתב בשמות עבדו, על-כן בודאי היו מפרשים כונתו למה שהיו מפרשים) כי התורה בלה היא שמות. וענין השמות שבהם משביעים, או שמבקשים ומתפללים יהי רצון עם זה השם הוא שעל-ידי שמות אלו מעוררין המלאך הראוי לאותו הדבר, ואזי נותנים להמלאך אותו השם. כי המלאך אין לו שם, רק שנותנין לו שם לפי השליחות כמוכא. נמצא ששפיר שיך לכתב בהשבעות השמות עבדו מביח"ו כי הוא ראשי תבות של פסוק ונח מצא חן בעיני ה':

תסד

(כא) מענין הספור מברדיטשוב, שספרו לפנינו כמה מיני מעשיות של כמה מיני בני אדם מעשירים ושאר אנשים וממפרסמים של עכשו וכו', ענה ואמר אם נצטרף יחד כל אלו המעשיות של כמה מיני בני אדם הנמצאים בברדיטשוב, עם כל הצדיקים הללו

הִינּוּ הַמְּפָרְסָמִים הַנִּלְכָּדִים הַכֹּל אֵינּוּ כְּלוּם. וְכִמוּ שֵׁישׁ אֵילָן שֶׁגִּדְל בְּפָרְדֵּם אוֹ בְּשָׂדֶה וְשֵׁם גִּדְלִים כַּמָּה וְכַמָּה אֵילָנוֹת, וְגַם בְּאֵילָן אֶחָד יֵשׁ כַּמָּה שְׁנוּיִים: יֵשׁ שְׁנֵי מִשּׁוֹ עָלָיו בְּאֵיזָה עֵנָף, וְיֵשׁ שְׁנֵי מִקְלָקֵל הַגִּרְעִין שְׁנֵי כַּנֶּסֶם תּוֹלַעַת שָׁם, וְיֵשׁ בְּאֵיזָה עֵנָף, שְׁהַפְרֵי סְמוּדָה לְרֵאשׁ נִתְקַלְקַל, וְכֵן כַּמָּה וְכַמָּה שְׁנוּיִים וְקִלְקוּלִים פְּיוּצָא בְּזֶה שְׁנֵי מִצָּדָיִם בְּאֵילָן אֶחָד בְּעֵלֶיךָ וּבַפְּרוֹת וּכְיוּצָא, וְאֶף־עַל־פִּי־כֵן הָאֵילָן הוּא אֵילָן, מִכָּל שֶׁכֵּן הַפְּרָדֵם כָּלוּ שֵׁישׁ בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה אֵילָנוֹת. וְהַנְּמֻשָּׁל מוֹבֵן קֶצֶת לְמִבֵּין כִּי אֶף־עַל־פִּי שְׁנֵי מִצָּדָיִם עִכְשָׁו בְּעוֹלָם מַה שְׁנֵי מִצָּדָיִם הִרְבֵּה שָׁהֵם מְקַלְקָלִים לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ שָׁהֵם כְּשֵׁרִים קֶצֶת וְאֶף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ בָּהֶם כַּמָּה וְכַמָּה מִיָּנִי קִלְקוּלִים, וּמֵהֶם הַמְּפָרְסָמִים שֶׁל שָׁקֵר, אֲבָל אֶף־עַל־פִּי־כֵן הָאֵילָן הַקָּדוֹשׁ הוּא אֵילָן, מִכָּל־שֶׁכֵּן הַפְּרָדֵם כָּלוּ שֶׁגִּדְלִים בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה אֵילָנוֹת הִינּוּ נְשָׁמוֹת. כִּי כָּל הַנִּלְכָּדִים אֵינָם נֶחְשָׁבִים לְכֹלָם כְּעֵינֵן הַמְּשָׁל הַנִּלְכָּדִים:

תססה

(כב) אָמַר רְצוֹנוֹ שֶׁכָּל אֲנָשִׁי־שְׁלוֹמֵנוּ לֹא יִהְיֶה אֶחָד מֵהֶם מְלַמֵּד, וְכַמָּה פְּעָמִים דָּבַר מְזוּהָ. גַּם אָמַר שְׂטוּב לְעֵינֵי פְּרִנְסָה לְדוֹר בְּעִיר גְּדוּלָּה.

וְאָמַר בְּדִרְבָּר צַחֻת שְׂאִין לְךָ אָדָם שְׂאִין לוֹ שְׂעָה, וְאֵין לְךָ דָּבָר שְׂאִין לוֹ מְקוֹם, נִמְצָא שֶׁכָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ שְׂעָה. וְכִשְׁעוֹסֵק בְּמִשְׁאֵל־וּמְתָן יִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׂבֹאוֹתוֹ הַשְּׂעָה שֵׁישׁ לוֹ יְרוּיחַ מִמוֹן הִרְבֵּה מֵאַחַר שְׂאוֹתָהּ הַשְּׂעָה הִיא שְׁלוֹ. עַל־כֵּן יִכּוֹל לְהִיּוֹת שִׁזְמִין לוֹ הַשֵּׁם וְתִבְרָךְ אֵיזָה הַצְּלָחָה גְּדוּלָּה בְּעֵסֶק שְׁלוֹ שֶׁהוּא עוֹסֵק, וְיִכּוֹל לְהַרְוִיחַ בְּאוֹתָהּ הַשְּׂעָה שְׁלוֹ רוּחַ גְּדוּלָּה. אֲבָל כִּשְׂהוּא מְלַמֵּד אֲזִי כִשְׂמֻנִיעַ לוֹ הַשְּׂעָה שְׁלוֹ שֶׁהוּא שְׂעַת הַצְּלָחָה שְׁלוֹ אֲזִי הַתְּלִמִּיד מִבִּיא לוֹ פְּשִׁטִּידָא טוֹבָה וְכְיוּצָא, עִם

זָהָב מְעוֹת רֵאש־חֲדָשׁ וּבָזָה יוֹצֵאָה וְעוֹבְרֵת שְׁעָה שְׁלוֹ שְׁהוּא שְׁעַת
הַצְּלָחָתוֹ בְּדָבָר שְׁטוֹת כְּזֹה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ. אֲבָל אָדָם אַחַר יָכוֹל לְהַרְוִיחַ
בְּהַשְׁעָה שְׁלוֹ רוּחַ גְּדוֹל כַּנִּל.

וְכֵן אֵין לָךְ דְּבָר שְׂאִין לוֹ מְקוֹם, וּכְשֶׁהוּא דָר בְּעִיר גְּדוֹלָה שְׁשֵׁם מְצוּיִים
עֶסְקִים גְּדוֹלִים אֲזִי יָכוֹל לְהַזְדַּמֵּן לוֹ אֵיזָה דְּבָר גְּדוֹל שְׁיִתְעַשֵּׂר בּוֹ כִּי
שֵׁם הוּא מְקוֹמוֹ, כִּי אֵין לָךְ דְּבָר שְׂאִין לוֹ מְקוֹם. אֲבָל בְּעִיר קְטַנָּה שֵׁם
יְזַדְמֵן אֵיזָה דְּבָר שְׁבוּשׁ וּפְחוּת לְהַרְוִיחַ בּוֹ כִּי הַכֹּל לְפִי הַמְקוֹם כִּי אֵין
לָךְ דְּבָר שְׂאִין לוֹ מְקוֹם כַּנִּל:

תסו

(כג) לֵיל שַׁבַּת חֲזוֹן תַּקס"ט, שְׁסָפְרוּ לְפָנָיו מִגְדָּל הַצְּרוֹת וּמִמִּיתוֹת
מִשְׁנוֹת שְׁמַתוֹ בְּנֵי אָדָם בְּאוֹסְטְרָהָא רַחֲמָנָא לְצֻלָן בְּשַׁעַת
הַשְּׂרָפָה שְׁהִיתָה שֵׁם בְּעַרְב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ הַעֵבֶר אָמַר, לֹא אֶחָד שְׁסוּבֵל
צְרוֹת קָשׁוֹת עַל־יְדֵי הַנְּגוֹן. הֵינּוּ הַנְּגוֹן שְׁמִסִּימִין בְּסוּף "וּנְתַנָּה תַּקָּף"
שְׁקָדָם מִנְּגִינִין בְּנְגוֹן הַיְדוּעַ מִי יְנוּחַ וּמִי יְנוּעַ וּמִסִּימִין בְּנְגוֹן מִי יִשְׁפֹּל וּמִי
יָרוּם, וְאַחַר־כֵּן מִסִּימִין בְּנְגוֹן לְבַד בְּלֵי תַבּוֹת קָדָם שְׁמַת־חֵילִין וְתַשׁוּבָה
וְתַפְלָה וְצַדִּיקָה כַּיְדוּעַ לְהַעוֹלָם. וְאוֹתוֹ הַנְּגוֹן הַנְּמַשֵּׁךְ אַחַר הַסִּיּוּם וּמִי
יָרוּם הוּא מוֹרָה גַּם־כֵּן עַל אֵיזָה גְּזוּרוֹת חַס וְשְׁלוֹם. כִּי בַתְּחִלָּה הוּא
מְפָרֵשׁ בְּפִרוּשׁ כַּמָּה גְּזוּרוֹת, מִי יְנוּחַ מִי יִשְׁפֹּל וְאוֹמְרָם בְּנְגוֹן הַיְדוּעַ
וְאַחַר־כֵּן נִמְשָׁךְ הַנְּגוֹן לְבַד בְּלֵי תַבּוֹת כַּמִּסִּים בְּרָמֵז הַשְּׂאָר בְּנְגוֹן לְבַד
בְּלֵי תַבּוֹת בְּפִרוּשׁ, וּמִזֵּה הַנְּגוֹן בָּאִים גְּזוּרוֹת חַס וְשְׁלוֹם שְׂאִינָם מְפָרֵשִׁים
בְּפִרוּשׁ בְּפִיּוֹט וּנְתַנָּה תַּקָּף רַק הַחֲזוֹן מְרָמֵז בְּנְגוֹן לְבַד כַּנִּל. וְהַעֲנִין
מִבְּאֵר לְבָקִי בְּנְגוֹנִים שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים:

תסז

(כד) פעם אחת היה משיח בענין התפלות של ימים הנוראים. אמר שבתחלה הבעל תפלה מתחיל המלה, ואזי הוא הולך מקדם והעולם הולכים אחריו. כי הוא אומר תחלה, והעולם אומרים אחריו וכן מתנהג עוד להלן יותר. ואחר-כך הוא מסתכל בעצמו מי אנכי לילך ולהקדים לפני העולם, ועל-בן אחר-כך הוא מתנהג להפך, שהעולם אומרים תחלה והוא אחריהם, כי בן מתנהג אחר-כך בכמה מיני תפלות, שהעולם אומרים תחלה ואחר-כך הבעל-תפלה, כגון מלה עליון אמיץ המנשא, וכן אתה הוא אלקיני בשמים ובארץ. וכן ונתנה תקוה וכן בכל התפלות שבכלם העולם אומרים הפיוטים והחרוזים קדם להבעל-תפלה והבעל-תפלה אחריהם. ובתחלה היה להפך כי הוא מסתכל בעצמו וכו' כנ"ל:

תסח

(כה) ענה ואמר זאת הוא קנאה גדולה בודאי, שיש צדיק גדול שעוסק בעבודת השם ביגיעות ועבודות גדולות כמה שנים בנות ונפש, ולא ינוח כלל מעבודתו ותברך וסובל כמה צרות ויסורים, ואחר-כך בא רך בשנים והשיג במעט זמן כל ההשגה והמדרגה שזכה הצדיק הנ"ל שעבד כמה שנים. וכמו שמצינו במדרש (קהלת רבה פרשה ה) שרבי בון עבד לשלשים [עשרים ושמונה] שנה מה שעבד תנא אחר בכמה שנים. (ואין אני יודע פונת הדברים. כי מקדם אמר שבודאי אי אפשר שיהיה פתאום געשה צדיק גדול בלי יגיעות וטרחות ועבודות, אף-על-פי שהוא בן צדיק וכן גדולים. וספר משל נאה על מפרסם אחד רך בשנים שנתפרסם פתאום, ובודאי לא כל

הרוצה לפל את השם יפל. המשל היה מענין האיש שנתגדל
בואליחאי אצל היעדניראל שגדלו פתאום, וכונתו היה להכעיס
להאחרים שהיה להם גדלה יתרה וכו':

תסט

(כו) בענין מה שהיו משיחים לפניו מאלמן אחד קדם פסח אמר שגם
פרעה היה אלמן כי נשאר לבדו בלא החיל, כי אחד מהם
לא נותר (תהלים קו), והבנו מדבריו שגלה לנו רמז כי אחד מהם לא
נותר ראשי-תבות אלמן. והדברים סתומים:

תע

(כז) אמר, עכשו התאוה של ממון והנהגות העולם, הינו התאוה
שיהיה לו ממון ועשירות, וינהיג העולם בכבוד, זאת
התאוה היא גדולה עכשו מתאות גאוף. וזה שאנו רואין בחוש, שגם
הקלי-עולם, כגון העוסקין בפידראד וסוכנים של המלך לספק לו
סחורות] שקורין פידראציקעם וכיוצא, עושים לעצמם גם-כן תכלית
מן הממון, וכל הממון שמרויחין שולחים לביתם לנשותיהם כדי
לעשות תכלית, ואינם מפזרים הממון בשביל תאוותיהם (כמו שנהגו מקדם)
כי עכשו זאת התאוה של ממון והנהגת העולם גדולה יותר מתאוה
הנ"ל:

תעא

(כח) גם אהבתם אינה בלום, הינו האהבה שיש בין הרשעים וקלי
עולם אינה בלום. כי אינה אהבה אמתית, רק כל אחד
מתכוון לטובת ולהנאת עצמו, והכל בשביל חנפה, וכל אחד מתקנא
בתברו. אבל האהבה שיש בין השרים והיראים, בפרט האהבה שיש

בין הצדיק ואנשיו, זאת האהבה אין לשער והיא אהבה אמתית, אהבה עצמית באמת לאמתו. כי הצדיק אוהב את אנשיו באהבה גדולה ורבה מאד, וחפץ בטובתם מאד באמת. אם היה אפשר לו היה נותן להם כל הטוב שבכל העולמות. וגם בעולם הזה הוא רוצה שייטב להם מאד אף-על-פי שאין זה צורך גדול באמת, כי העקר הוא טובת העולם הבא הנצחי, אף-על-פי-כן הוא רוצה בטובתם מאד גם בעולם הזה, שיהיה להם כל טוב, הצרות מצירות וגנות וכיוצא, להכעיס להרשעים שיש להם כל זה. מכל-שכן אם היה יודע שהם מתפללים בכונה וכיוצא שיש להשם יתברך נחת מהם, בודאי היה לו תענוג ונחת רוח גדול מאד מזה. וכן גדל האהבה של אנשי הצדיק להצדיק הוא גם-כן גדולה מאד, כי הם גם-כן אוהבים אותו מאד אהבה אמתית. והנה אצלם, הינו אצל הקלי עולם והרשעים וכן אצל אמות העולם, זה הוא העקר שיהיה אהבה ורעות כי זה עקר אצלם בעולם ואף-על-פי-כן אינם זוכים לזה, כי אין להם אהבה אמתית כלל. אבל להבשרים והיראים הזוכים להתקרב לצדיק אמת ייש להם אהבה אמתית וכו'.

תעב

(כט) הזהיר אותנו מאד לבלי להרגיל עצמנו להעלות עשן הלולקי ולהריח טבק. והאריך בשיחה זו ואמר שראוי לאיש פשר לבלי להרגיל עצמו בזה, כי הם בטול תורה ותפלה בתנ"ם. והוא דבר שאינו נצרך כלל, ולענין נקיות אין מועיל עשן הלולקי כלל. בפרט מי שכבר רגיל בעשן הלולקי, שבודאי אין מועיל לו כלל, כי דבר הרגיל אינו מועיל כלל בידוע בחוש. וכבר מבאר (שיחות הר"ן סימן ל) שאין צריכין לבלבל עצמו בשביל נקיות רק בעת שנצרך לנקבו ממש, וחויז מזה אין צריך להסתפל על זה כלל. ואמר על עצמו

אף־על־פי שהוא בעצמו רגיל בזה להעלות עשן הלולקי, אף־על־פי־כן קדם התפלה אינו לוקח הלולקי בידו כלל. ומימינו לא היה מעלה עשן הלולקי קדם התפלה. ולהרית טבק אמר שזה מזיק ומבטל יותר מעבודת הבורא. כי מי שרגיל בזה אינו יכול להיות בלא זה אפלו שעה אחת, והיא בלבול ובטול גדול מאד באמצע התורה והתפלה בפרט לפעמים כשאין לו טבק. כידוע למי שרגיל בזה. וגם קשה להשליך את ענין הטבק מי שנתרגל בזה. על־כן טוב ונכון מאד לבלי להרגיל עצמו בענין הנהגות אלו של הטיטון והטבק שאינם נצרכים כלל, רק מזיקים ומבטלים את האדם מתורה ותפלה וכיוצא:

תעג

(ל) **מצאתי כתוב אצלו מצוה שכתב כל אחד ספר תורה לעצמו שכתב לו ספר בתורה כל־שבן סת"ם:**

תעד

(לא) **"כי תשא את ראש בני ישראל" (שמות ל) זה בחינת משא ונתנו איש כפר" זה בחינת מתן. הינו בחינת משא ומתן:**

תעה

(לב) **שמעתי מרבי יצחק חתן המגיד מטירהאויצע שאמר ששמע מפיו הקדוש שאמר שבדרך צריכין לזהר בטבילת מקוה, כי מקוה מסגל להנצל מרוצחים:**

תעו

(העתק מכתובת יד רבנו ז"ל):

(לג) **בנות השלחן מימי ילדותו, שלחן בגימטריא קלפה נדחה פיה עם הכולל. הינו שיהיה נדחה הקלפה מהשלחן שלא תינק**

מִן הַשְּׁלֶחַן, שׁוֹלְחַן בְּגִימְטְרִיא יְקו"ק יִקְרַבְנוּ. בְּשִׁהִי אֶחָד צָרִיף לְרִפּוּאָה הִיָּה מְכוּן שְׁלֶחַן בְּגִימְטְרִיא צוּ רִפּוּאָה [לְרִפּוּאָה]. שׁוֹלְחַן בְּגִימְטְרִיא ש"ך חֶסֶד, כִּי יֵשׁ אַרְבַּעַה מִיְּנֵי חֶסֶדִים. שְׁלֶחַן בְּגִימְטְרִיא חֲשֵׁמ"ל שְׁמֵלְבִישׁ הָעֵשֶׂר סְפִירוֹת הֵינּוּ חֲשֵׁמֶל בְּגִימְטְרִיא שַׁע"ח לְצַרְף עֵשֶׂר הַנ"ל בְּגִימְטְרִיא שְׁלֶחַן. שְׁלֶחַן בְּגִימְטְרִיא שַׁע"ח"י כִּי יֵשׁ שַׁע נְהוּרִין שֶׁל אֹר הַפְּנִים וּכְתִיב (מִשְׁלֵי טו) בְּאֹר פְּנֵי מֶלֶךְ תַּיִם:
 [עד כאן לשונו הקדוש, וכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן].

תעז

(לד) מִכְּבָר קָדָם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בִּקֵּשׁ אֶחָד אוֹתוֹ עַל בְּנִים וְאָמַר לוֹ שִׁיתֵן צְדָקָה, וְהַשִּׁיב שְׂאִין בִּיכְלָתוֹ וְאָמַר לוֹ שִׁיְהִיָּה לוֹ אֲמוּנָה, כִּי אֲמוּנָה חָשׁוּב בְּצְדָקָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּאַבְרָהָם (בְּרֵאשִׁית ט"ו): "וְהָאֵמִין בֵּהּ וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה". וְאָמַר: שַׁעֲלֵ-יָדַי אֲמוּנָה זוֹכָה לְבָנִים, כִּי אֲמוּנָה בְּגִימְטְרִיא בְּנִים וְכֵן הוּא שֶׁנִּפְקֵד זֶה הָאִישׁ וְהָיוּ לוֹ בְּנִים:

תעה

(לה) אָמַר סֵפֶר רְזִיאל אֵינּוּ מְאָדָם הֶרְאִשׁוֹן וְלֹא זָהוּ הַסֵּפֶר שֶׁנִּתֵּן הַמְּלֶאךָ לְאָדָם הֶרְאִשׁוֹן וְאִין בּוֹ כַח לְהַצִּיל מִשְׁרַפָּה, וּכְבָר אַרְעֵ שְׁהַסֵּפֶר בְּעַצְמוֹ נִשְׂרַף וְהָאֶרֶץ בָּזָה בְּרֵאיוֹת בְּרוּרוֹת:

תעט

(לו) אָמַר שַׁעֲלֵ-יָדַי שְׁמִסְפְּרִין מַעֲשִׂיֹת מַצְדִּיקִים וּמְגִדִּלִים וּמְפִלִּיאִים אוֹתָם, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְתַּק הַדִּין וְנִמְשַׁךְ חֶסֶד. וְזָהוּ (תְּהִלִּים יח) מְגִדִּיל יְשׁוּעוֹת מִלְכוֹ, מָאֵן מִלְכֵי רַבָּנָן (גִּמְיִן סב.). הֵינּוּ מֵהַ שְׁמִסְפֵּר וּמְגִדִּיל הַנִּפְלְאוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת שֶׁל הַצְדִּיקִים שֶׁנִּקְרְאוּ מְלָכִים עַל-יְדֵי-זֶה וְעוֹשֶׂה

חסד למשיחו, שהשם יתברך עושה חסד למי שמשיח ומספר מזה. עוד שמעתי על פסוק (בראשית כ"א): "קומי שאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אשימנו. גם על פסוק (שמות י"ג): "ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף" וכן יש עוד כמה תורות אצל החברים שאמר קדם שהיה בארץ ישראל, אבל מחמת ששמעתי מפיו הקדוש שאין ברצונו שידפסו התורות שאמר קדם ארץ ישראל, ואפלו על אלו שכבר הדפסו הקפיד, רק מה שאמר אחר ארץ ישראל על-זה הזהיר לכתב אותם, ואמר שאפלו שיחות פשוטות שלי של אחר ארץ ישראל צריכין לכתב על בן אין רצוני להעתיקם אף-על-פי שעל-פי דעתנו גם אלו התורות שקדם ארץ ישראל הם נפלאות השם והם גבוהים מאד, כי גם קדם ארץ ישראל היה חדוש נפלא ונורא מאד, אך מי יבוא אחר המלך ומי יכול לידע פונתו זה שלא היה רוצה שידפסו. ואף-על-פי-כן לא יכולתי להתאפק והעתיקתי קצת לפרקים:

תפ

(לז) שמעתי בעצמי מפיו הקדוש שבשבולעין הרק הוא מועיל לנקיות:

תפא

(לח) הלבנה באתה בקבלנא לפני החמה באשר שהחמה משמשת עקרה ביום ובימות החמה, והיא צריכה לשמש בתרף, ובילות הארבים ובקר, והיתה החמה מפיסתה שתעשה לה מלבוש וקראו לכל החיטים פולשבוני גלאוונא רצונו לומר גדולים וחשובים, לעשות לה מלבוש ורצו גם החיטים הקטנים לילך ואמרו מאחר שאין קוראין אותנו אין לנו לילך ובאו החיטים הנ"ל והשיבו שאי אפשר לקח לה מלבוש כי היא לפעמים קטנה ולפעמים גדולה, על-כן אי

אֶפְשָׁר לְכוֹן מִדְתָּהּ וּבְאוּ הַחַיִּיטִים הַקְּטַנִּים וְאָמְרוּ שֶׁהֵם יְכוֹנֵי מִדְתָּהּ
וַיַּעֲשׂוּ הַמַּלְבוּשׁ הַשִּׁיבוּ לָהֶם אִם הַחַיִּיטִים הַגְּדוֹלִים אֵין יְכוֹלִים אִיד
תּוֹכְלוּ אֶתְּם:

תפב

(לט) **פַּעַם אַחַת סֵפֶר עֲמִי מַעֲנִין עֲנוּה וְאִיד הוּא הָאֵמֶת וְכוּ'. וְכֵן סֵפֶר
עֲמִי מַעֲנִין עַל מְנַת שְׁלֵא לְקַבֵּל פָּרֶס, וְהֵלֵא אֶת-עַל
פִּי-כֵן בְּהִכְרַח שְׁאֲנִי רוּצָה אֵיזָה דְּבָר וְכוּ' וְכוּן לִי מִחֲשַׁבְתִּי כִּי אֱלוֹ
הַקְּשִׁיּוֹת בְּעֲנִין עֲנוּה וּבְעֲנִין זֶה הָיוּ עוֹלִים עַל דַּעְתִּי וְהוּא זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה
בְּקִדְשָׁתוֹ הַנִּפְלְאָה כִּוֵּן לִי מִחֲשַׁבְתִּי. אִיד לֹא אָמַר שׁוּם יְשׁוּב וְתִרוּץ עַל
זֶה רַק דְּבוּרָיו הָיוּ כְּאוֹמֵר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ כָּל מִחֲשַׁבוֹתַי שְׁעוֹלִים עַל הַלֵּב
אִיד אֵי אֶפְשָׁר עֲתָה לְיֹשֵׁב לִי כָּל זֶה. וְהִבְנֵתִי מִדְּבָרָיו שְׁצָרִיכִין לְזֶה רַק
יְגִיעָה גְּדוֹלָה בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם וְתַפְלָה וְתַחֲנוּנִים הַרְבֵּה, אִזּוּ נִזְכָּה לִידַע
דְּרַבֵּי עֲנוּה בְּאֵמֶת, וְכֵן לְזִכּוֹת לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם שְׁלֵא עַל מְנַת לְקַבֵּל
פָּרֶס. יְהִי רַצוֹן שְׁנִזְכָּה מִהֲרָה לְכָל זֶה בְּאֵמֶת וּבְשִׁלְמוֹת:**

תפג

(מ) **פַּעַם אַחַת הָיוּ יְסוּרִים בְּאֵיזָה חֻדֵּשׁ שְׁלֵא הִיָּתָה הַלְּבָנָה, וְכַמְדָּמָה
שְׁלֵא קִדְשׁוֹ אוֹתָהּ אִזּוּ כָּלֵל. אַחֲרֵי-כֵן אָמַר רַבְּנוּ זְכוּרוֹנוֹ
לְבִרְכָה שְׁצָרִיכִין לְרִאוֹת לְהַקְדִּים אֶת עַצְמוֹ לְהַתְחִיל לְקִדְשׁ אֶת הַלְּבָנָה
קִדְּם שְׁבַעַה יָמִים. וְצוּה לְעֵין בְּפוֹסְקִים וְרִאֵינוּ שָׂרֵב הַפוֹסְקִים מִסְּפִימִים
לְקִדְשָׁה מִקִּדְּם כְּפִי הַדִּין מְדִינָא דְּגִמְרָא כְּמוֹבָא בְּטוּרֵי זֶהב וּבְמִגְן
אֲבָרָהֶם (בְּסִימָן תכ"ו). וְעֵין בְּמִשְׁבָּצוֹת זֶהב שָׁם. פַּעַם אַחַת נִתְאַחַרְתִּי
בְּקִדּוּשׁ הַלְּבָנָה וְצוּה עָלַי שְׁכַאֲשֶׁר אֲרָאָה מִתּוֹךְ הָעֲנָנִים כְּפִי מַה שֶׁהִיא,**

חיי

עבודת השם דבר

מוֹהַר"ן תה

תָּבֵר בְּשִׂאֲרָאָה אוֹתָהּ אֶקְדֹּשׁ אוֹתָהּ מִיָּד, וּכְוֹנְתוּ שְׂלֵא אֲדַקְדֵּק עַל
חֲמֻרוֹת כָּלָל, כִּי בֵּינָן שְׂרוּאֵין אוֹתָהּ מִתּוֹךְ הָעֲנָנִים כְּפִי מַה שֶּׁהִיא מְצֹוּה
לְקַדְּשָׁהּ.

**(אָמַר הַמַּעֲתִיק פְּשׁוּט דְרַצוֹנוֹ לֹאמַר מִתּוֹךְ עֲנָנִים דְקִיָּם וּקְלוּשִׁים כְּדִינָא
וְעֵין בְּסִדּוֹר יַעֲבִ"ן):**

תפד

**(מא) שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׁאָמַר שֶׁהוּא יֵצֵר הָרַע גְּדוֹל אֲצֵל
הַלּוֹמְדִים לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת, הֵינּוּ מַה שֶּׁכָּל אֶחָד רוֹצֵה
דִּיקָא לְהַמְצִיא דִּין חֲדָשׁ:**

תפה

**(מב) אָמַר בְּזַה הַלְּשׁוֹן: "אֲנִיט קַפִּיטֵל תְּהֵלִים אִז מַע זְאָנִט אִיז אִזוּי
וּוִיא אֶפְאָנִטֵשׁ" [בְּשִׂאֲוֹמְרִים טוֹב מִזְמוֹר תְּהֵלִים הָרִי הוּא
כְּמוֹ מִשְׁקָה טָעִים]:**

תפו

**(מג) אָמַר הָעוֹלָם הַבֵּא שֵׁישׁ לָנוּ בְּזַה הָעוֹלָם כְּשֶׁהִשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר
לְפַעֲמִים, אִין לְשַׁעַר:**

תפז

(מד) אָמַר הַצְּדִיקִים שׁוֹגִים בְּזַה בְּמַה שְׂמֵאֲחֵרִים זְמַן תְּפִלָּה:

תפח

**(מה) בַּף קָלַע בְּגִימְטְרִיא שֵׁין שְׁנָה שֶׁהִיָּה הַחֲתָן נַע וְנָד. וַיֵּשׁ בְּזַה מַעֲשֵׂה
מַעֲנֵן הַחֲתָן שֶׁכְּשִׁיצָא מִבֵּית הַחֲפָה נִתְעָה מִבֵּית לְבַיִת וּמַעִיר**

לְעִיר וְכוּ'. וְשָׁמַעְתִּי שְׁמַעְשָׂה זֹאת סִפְרָה בְּשֵׁם הַצַּדִּיקִים הַזְּקֵנִים,
בְּמִדְּמָה שֶׁסִּפְרָה בְּשֵׁם הָרַב הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ הָרַב יַעֲקֹב יוֹסֵף זְכוֹרֵנוּ
לְבִרְכָה, מַגִּיד־מִיִּשְׂרָאֵל דְּקָהֵלֶת קֹדֶשׁ אוֹסְטְרָא:

תפט

(מו) שָׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת נִכְנַס אֶחָד אֶצְלוֹ, וְאָמַר לוֹ: בְּזוֹ הַשָּׁעָה הִיָּה
אֶצְלֵי הַיֵּשֶׁר שֶׁל יוֹן וְהַיֵּשֶׁר שֶׁל צַרְפַּת וּבִקְשׁוּ אוֹתִי וְשְׂאֲלוּ
מִי מֵהֵם יִכְבֹּשׁ, וְהַשְׁבֵּתִי לָהֶם מִי שְׁיִחְזִיק יוֹתֵר עִם יִשְׂרָאֵל הוּא יִכְבֹּשׁ:

תצ

(מו) תִּינּוֹק אֶחָד בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים הָיָה חוֹלָה קָצַת שָׁהִיָּה לוֹ חוֹלָאֵת
שְׁקוֹרִין שְׁטַעֲכִינוּס [דְּקִירוֹת] וְשָׁלְחוּ אָבִיו לְרַבְּנּוּ זְכוֹרֵנוּ
לְבִרְכָה, וְסִפֵּר עִמּוֹ הַרְּבִה וְאָמַר לוֹ מוֹסֵר נִפְלָא. כִּי הָיוּ לְהַתִּינּוֹק פְּתָדִים
גְּדוֹלִים, וְאָמַר לוֹ רַבְּנּוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה מִדּוּעַ תִּפְתַּח עֵתָהּ, זָכַר נָא הַפְּתַח
שִׁיְהִיָּה לָךְ בְּעַת שְׁיִוְלִיכּוּךָ לְהַבִּית עַלְמִין וְתִשְׂאֵר שָׁם לְבַדְּךָ, וְהַכֵּל
יִפְרְדּוּ מִמֶּךָ וְתִהְיֶה נִשְׂאֵר מְנַח בֵּין הַמַּתִּים, הֲלֹא עִבְשׁוּ אֶתְּךָ מִתִּירָא
לְצִאֵת יְחִידִי בְּלִילָה וּמָה תַעֲשֶׂה אָז. וְכִיּוֹצֵא מִזֶּה דְּבָרִים הַרְּבִה שֶׁל
מוֹסֵר, גַּם אָמַר לוֹ מִי הוּא זֶה שְׁיִרְצֶה לְהַכּוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּעַצְמוֹ. כְּלוֹמֵר,
וְהֲלֹא בְּשִׂאתָה חוֹטֵא אֶתְּךָ מִכּוּה אֶת עַצְמְךָ בְּיָדִים. כִּי סוּף כָּל סוּף
תִּקְבַּל עֲנִשְׁךָ הַקָּשָׁה וְהַמֵּר, וְאִיךָ לֹא תַחֲוֹס עַל עַצְמְךָ וְאֶתְּךָ מִכּוּה אֶת
עַצְמְךָ בְּיָדִים מִמָּשׁ.

אַחַר־כֵּן אָמַר לוֹ סְגֵלָה לְחוֹלָאֵתוֹ הַנִּזְל שְׁיִקְחוּ עִפְר הַנְּדָרִים עַל גְּבִי
הָאִסְקָפָה וַיְנִיחוּ אֶת הָעִפְר בְּאִיזָה כְּלִי עַל הָאֵשׁ עַד שִׁיתְלַבֵּן
וַיּוֹחֵם הָעִפְר הַיֵּטֵב, וְאוֹתוֹ הָעִפְר הַחֵם וַיְנִיחוּ עַל צִדּוֹ וַיִּתְרַפֵּא. אַחַר־כֵּן

נתגדל התינוק ונשארו הדברים שדבר עמו רבנו זכרוננו לברכה תקועים בלב, ועדין הוא זוכר אותם. ועוד דברים הרבה ספר עמו רבנו זכרוננו לברכה.

מזה אנו רואין איך רבנו זכרוננו לברכה היה מסתכל אפלו על תינוק ורצה להכניס בו יראת שמים למען יתחיל להתחנך בעבודתו יתברך, וגם יזכרם בגדלותו וכמו שכתוב (משלי כב): חנוך לנער על-פי דרכו וכו'. ועוד יש דברים הרבה שספר עם הילד הנ"ל כמה פעמים מענין ערלת לב שצריכין למולו וכו'. וכן שמעתי מפמה אנשים שהיו קטנים בימי רבנו זכרוננו לברכה, וספרו לי כמה דברים נפלאים ושיחות יפות ששמעו ממנו בקטנותם ועדין הם זוכרים אותם ומבינים עכשו למפרע, איך היה מרמוז להם דברים שייטיב להם באחריתם:

תצא

(מח) בשנת תקס"ו בין כסה לעשור יצא רבנו זכרוננו לברכה מהמקנה ואמר שנתגלה לו בעת הזאת מן השמים איך יתנהגו אנשי-שלומו בעניני תעניתים כל ימי חייהם כמה תעניתים צריך כל אחד ואחד מאנשי-שלומו להתענות בכל שנה ושנה, ואיך ומתי יתענו. ואחר הימים טובים נכנסנו אליו כל אחד ואחד ביחוד ומסר לכל אחד ואחד צעטל [פתק] מתי יתענה. והיה כתוב אצלו צעטל בכתיבת ידו הקדושה איזה דברים ואיני יודע מה, כי לא נתן לראות בתוך גוף הצעטל רק בשישבתי אצלו לקבל הצעטל של הנהגת התעניתים שלי, אזי ראיתי אותו יושב על השלחן וצעטל כתוב לפניו ואיני יודע מה היה כתוב בתוכו. והיה יושב וחושב ומעין הרבה על אותו הצעטל, והיה מיגע עצמו הרבה קדם שזכיתי שייצא הדבור

מִפְּנֵי בְּאִיזָה יָמִים בְּשָׁנָה אֲנִי צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת. וְאַחֲר־כֵּן גָּלָה לִי הַיָּמִים
שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת בָּהֶם, וְצָוָה לְכַתְּבָם עַל הַנֶּזֶר לְזִכְרוֹן. וְהִזְהִיר אוֹתִי
מְאֹד לְזַכְּרָם וּלְבָלִי לְאַבֵּד הַצְּעֵטֶל שְׁלִי.

וְצָוָה עָלֵינוּ שֶׁבְּרֵאש־הַשָּׁנָה קִדְּם שֶׁהוּא אוֹמֵר תּוֹרָה בְּעֵת שֶׁהוּא מְכִיֵּן
עֲצָמוֹ לומר תּוֹרָה אֲזִי נִקְבַּל עַל עֲצָמֵנוּ הַתְּעַנִּיתִים שְׁלָנוּ שֶׁצָּוָה
עָלֵינוּ, וְאִזּוֹ בְּרֵאש־הַשָּׁנָה בְּשַׁעַת הַכְּנָתוֹ לומר תּוֹרָה יִהְיֶה קִבְּלַת
הַתְּעַנִּיתִים הַנ"ל עַל כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה. וְכִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה עַל רֵאש־הַשָּׁנָה לֹא
יִתְעַנֶּה כָּלֵל. וְכֵן הָיָה כְּשֶׁמָסַר הַתְּעַנִּיתִים לְשֶׁאֵר אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. כִּי כָּלֵם
סָפְרוּ לִי שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל צְעֵטֶל וְהָיָה יוֹשֵׁב וּמִשְׁתוֹמֵם כְּשַׁעַת הַדָּא קִדְּם
שֶׁאָמַר הַצְּעֵטֶל שֶׁל הַנְּהַגְתָּ הַתְּעַנִּיתִים לְכָל אֶחָד. וְהֵינּוּ מְכִינִים מִדְּבָרָיו
שֶׁאֵלוֹ הַתְּעַנִּיתִים הֵם דְּבָרִים יְקָרִים וְהַנְּהַגוֹת עֲלִיוֹנוֹת מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁר־
שׁוֹכְנֵנו לְקַבְּלָם וְנִמְשָׁךְ הַדְּבָר בְּעֶרְךָ שְׁתֵּי שָׁנִים.

>אֵלוֹ הֵן הַיָּמִים שֶׁהָיוּ לִי: אָדָר כ"ב, אֲזִיר ב' ט"ו, סִינן י"א י"ט, טַבַּת ג'
י"ט.<

אַחֲר־כֵּן בְּשָׂבָא מִלְּמַבְרָךְ צָוָה עָלֵינוּ שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת כָּלֵל. וְאָמַר הֲלֹא
מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְהִיּוֹת אֶצְלִי עַל רֵאש־הַשָּׁנָה הוּא אֵין לוֹ
לְהִתְעַנּוֹת כָּלֵל כַּנ"ל, וְכִי שֶׁזוֹכֶה לְהִיּוֹת עַל רֵאש־הַשָּׁנָה הוּא בּוֹדָאי אֵין
צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת כָּלֵל מֵאַחַר שֶׁזוֹכֶה לְהִיּוֹת אֶצְלִי עַל רֵאש־הַשָּׁנָה וְהַבֵּן.
וְעַיֵן בְּמָקוֹם אַחַר מִזֶּה (לְעֵיל תַּג-תו) מַעֲלַת מִי שֶׁזוֹכֶה לְהִיּוֹת אֶצְלוֹ עַל
רֵאש־הַשָּׁנָה. אַחֲר־כֵּן אָמַר אֵין אַתֶּם מְרַגִּישִׁין כָּלֵל מַה שֶׁעוֹשִׂין
עִמְכֶם, כִּי בַתְּחִלָּה צוּיִתִי אֶתְכֶם לְהִתְעַנּוֹת וְאַחֲר־כֵּן צוּיִתִי שֶׁלֹּא
לְהִתְעַנּוֹת וְכו'. כְּלוֹמַר כִּי בָּזָה הָיָה רְאוּי לָנוּ לְהַבִּין מֵעַתָּה מַעֲצָם גְּדֻלַּתוֹ
עַל-יְדֵי-זֶה, וְהַבֵּן, כִּי זֶה הָעֲנָנִין שֶׁצָּוָה עָלֵינוּ לְהִתְעַנּוֹת יָמִים יְדוּעִים
בְּשָׁנָה לְכָל אֶחָד וְאַחַד יָמִים מִיְחָדִים בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, זֶה הָעֲנָנִין הוּא בּוֹדָאי

דבר גדול והשגה עצומה מאד שלא נשמע מימים קדמונים, שזכה אדם לגלות לכל אחד ואחד בפרוטרוט הנהגת תעניתים לכל ימי חייו. ואף-על-פי שדבר זה גדול ועצום מאד, זכה אחר-כך למעלה והשגה יתרה, עד שלפי עצם קדשת מעלתו ומדרגתו שזכה אחר-כך, שוב אין אנו צריכים להתענות אפלו התעניתים שגלה לנו בתקף קדשתו. ומי שיש לו מוח בקדקדו יכול להבין מעט מעצם גדלתו על-ידי-זה והבין. ואמר שאם יהיה חל אחד מימים אלו בשבת או שאר ימים שאין מתענין בהם, יהיה נדחה התענית ליום שלאחריו. וצוה עלי להיות נזהר באלו החדשים לקיים מצוות מעשר, ולהשתדל ולהתאמץ בכל עז במצוה זו בכל מה דאפשר. גם אחר שפטר אותי מהתעניתים דברתי עמו מענין מצוה הנ"ל ואמר לי שאני צריך גם עתה לזהר בזה בכל עז, ואפלו בכל השנה בלה, רק באלו החדשים הנ"ל יותר ויותר:

תצב

(מט) בשנתן הצעטליך הנ"ל פעם אחת נתן לאחד הצעטל ואמר לו זה שקבל הצעטל לרבנו זכרוננו לברכה, העולה על דעתנו לא היה כך. כי היינו סבורים שתצוו לנו להתענות הרבה ימים בשנה ועכשו אנו רואים שאינם רק ימים מעטים מאד בשנה. השיב, הלא אלישע אמר לנעמן (מלכים-ב ה) רחץ וטהר ולא רצה להאמין שבדבר הקל הזה יהיה לו רפואה, ואמר הלא טוב אמנה ופרפר ונהרות דמשק הלא רחצתי בהם וטהרתי, עד אשר אמרו לו עבדיו, אבי דבר גדול דבר אליך הלא תעשה אף כי אמר אליך רחץ וטהר. ואז שמע לעבדיו ורחץ בירדן שבע פעמים וישב בשרו ויטהר. בן אתם נדמה לכם שצריכין דוקא לומר לרפואתכם דברים כבדים, ואין אתם מאמינים שבדבר קל שאני מצוה לכם לעשות יהיה לכם רפואה שלמה רפואת הנפש באמת.

וְדָבָר זֶה נִצְרָךְ מְאֹד בְּמֵה פְעָמִים כִּי לְפַעְמִים אָדָם מוֹנֵעַ עֲצָמוֹ מִלַּעֲשׂוֹת
 אִיזָה דָבָר שֶׁבִקְדָשָׁה מִחֻמַּת כְּבֹדוֹת מִחֻמַּת רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת
 שְׂמוֹנֵעִים אוֹתוֹ מִלַּעֲשׂוֹתוֹ וְהוּא אֵינוֹ מִתְנַבֵּר לְשִׁבְרָם. וְלַפְעָמִים לְהַפּוֹךְ,
 שֶׁהוּא נִמְנָע מִדָּבָר שֶׁבִקְדָשָׁה מֵעֲצָם קְלוּתוֹ שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה קָל בְּעֵינָיו מְאֹד
 לַעֲשׂוֹתוֹ וּמִחֻמַּת זֶה אֵינוֹ מֵאֲמִין שְׁחַיִי נִפְשׁוֹ יִהְיוּ תְלוּיִים בְּדָבָר קָל כֵּזֶה.
 וּבִאֲמַת צְרִיכִין לְזַהַר בְּמִצְוָה קְלָה כְּבַחֲמוּרָה וְאַרְחַ חַיִּים פֶּן תִּפְלֵם,
 וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכִתְּךָ עֲשֵׂה. כִּי עֵקֶר הַסְּתוֹת
 וּמְנִיעוֹת הַבַּעַל דָּבָר הוּא רַק מְנִיעוֹת הַמַּח שֶׁלַּפְעָמִים מְכַנִּים בְּמַח
 הָאָדָם שֶׁכָּבֵד עָלָיו מְאֹד לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר, וּמִחֻמַּת זֶה רוֹצֵה לְמַנְעוֹ.
 וְלַפְעָמִים לְהַפּוֹךְ שֶׁמִּקָּל עָלָיו וּמִקְטִין בְּעֵינָיו אוֹתוֹ הַדָּבָר מְאֹד, עַד שֶׁאֵינוֹ
 עוֹלָה עַל לֵב הָאָדָם שְׁחַיִי נִפְשׁוֹ תְלוּיִים בָּזֶה, וְהַכֵּל כִּדִּי לְמַנְעוֹ חֵם
 וְשָׁלוֹם. וְלַפְעָמִים זֹאת הַמְּנִיעָה גְדוּלָה בְּיוֹתֵר מִמְּנִיעָה מִמַּשׁ. אֲבָל הוֹלֵךְ
 בְּתֵם יֵלֵךְ בְּטַח, וְאֵינוֹ מְסַתְּפֵל עַל שׁוֹם מְנִיעָה וּבִלְבוּל שֶׁבְּעוֹלָם כָּלֵל.
 וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכִתְּךָ עֲשֵׂה:

תצנ

(ג) לְעֵנִין הַקְּשִׁיּוֹת שֶׁדָּרָךְ הָעוֹלָם לְהַקְּשׂוֹת קְשִׁיּוֹת הַרְבֵּה עַל הַצְּדִיקִים,
 וּבִפְרָט עָלָיו שֶׁהָיוּ מְקַשִּׁים קְשִׁיּוֹת הַרְבֵּה, עֲנָה וְאָמַר בְּדָרָךְ
 צַחוֹת הֲלֹא עַל-יְדֵי הַקְּשִׁיּוֹת שֶׁמְקַשִּׁים עָלֵינוּ יֵשׁ לָנוּ פְּרִנָּסָה וְעִשִׁירוֹת.
 כִּי הָעִשִׁירוֹת וְהַפְּרִנָּסָה שֶׁל הַצְּדִיקִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ הוּא רַק
 עַל-יְדֵי קְשִׁיּוֹת. כִּי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה אָמְרוּ (שִׁבְת ס"ג): 'אֲרָךְ יָמִים
 בִּימִינָה בְּשִׂמְלָה עֵשֶׂר וְכָבוֹד וְהַקְּשׁוֹ, בִּימִינָה אֲרָךְ יָמִים אֵיכָא, עֵשֶׂר
 וְכָבוֹד לֵיכָא. וְהַשִּׁיבוּ, כָּל-שֶׁכֶן עֵשֶׂר וְכָבוֹד'. נִמְצָא שֶׁעַל-יְדֵי הַקְּשִׁיּוֹת
 דִּיקָא נִמְשָׁךְ הָעֵשֶׂר וְהַכָּבוֹד לְהַצְּדִיקִים הַפְּיִמִינִים בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ. כִּי אִם
 לֹא הָיוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה מְקַשִּׁים קְשִׁיּוֹת זֹו לֹא הָיָה שׁוֹם עֵשֶׂר
 וְכָבוֹד לְהַצְּדִיקִים כְּפִשְׁוֹמוֹ שֶׁל מְקַרָּא שֶׁנִּרְאָה שְׁבִימִינָה הִיא רַק אֲרָךְ

ימים. אַבְל עַל-יְדֵי הַקְּשִׁיא שֶׁהִקְשׂוּ אַרְךָ יָמִים אִיכָא עֶשְׂר וְכַבּוּד לִיכָא,
עַל-יְדֵי זֶה נִמְשַׁךְ הָעֶשְׂר וְהַכְּבוֹד לְהַצְדִּיקִים כְּמוֹ שֶׁתִּרְצוּ שֵׁם כָּל-שָׁבֵן
עֶשְׂר וְכַבּוּד. נִמְצָא שְׁעַל-יְדֵי הַקְּשִׁיּוֹת דִּיכָא יֵשׁ לְהַצְדִּיקִים פְּרִנְסָה כִּי
עַקֵּר הָעֶשְׂר וְהַכְּבוֹד לְהַצְדִּיקִים עַל-יְדֵי קְשִׁיּוֹת:

תצד

(נא) וְאֶף-עַל-פִּי שְׁדָּבָרִים אֵלּוּ אָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוֹת שְׁקוּרִין וְוַעֲרָטֵל
[בְּדִיחָה], אַבְל בְּאַמַּת דְּבָרִים בְּגוֹ וַיֵּשׁ בְּעִנְיָן זֶה
עִמְקוֹת גְּדוֹל וְסוּד עִמְק מְאֹד. כִּי כָּל הַדְּבָרִים שְׁלוּ, אֶפְלוּ דְבָרֵי צַחוֹת
שְׁלוּ שְׁאוּמַר שְׁקוּרִין וְוַעֲרָטֵלֵךְ, יֵשׁ בְּכֻלָּם סוּדוֹת עֲצוּמוֹת נוֹרְאוֹת
וְעִמְקוֹת מְאֹד. וְאֶפְלוּ אָדָם פְּשׁוּט שִׁישׁ לוֹ שֶׁכָּל אַמְתֵּי קֶצֶת יָכוּל לְהִבִּין
בָּהֶם קֶצֶת רְמִזִּים נִפְלְאִים וְנוֹרְאִים.

(אמר המעתיק עין בלקוטי א' סימן יב במאמר תהלה לדוד ובלקוטי הלכות תלמוד-תורה
הלכה ג' ותבין קצת דברי צחות הנ"ל):

תצה

(נב) וְכִבָּר סֵפֶר שֶׁהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה אָמַר פַּעַם אַחַת
וְוַעֲרָטֵל, וְהָיוּ מְחִיכִין בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת. הִינּוּ שֶׁהִבִּיא
שְׁמִחָה גַם בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, עַד שֶׁגַם שֵׁם הָיוּ מְחִיכִין עַל-יְדֵי הַוְוַעֲרָטֵל
שְׁלוּ:

תצו

(נג) פַּעַם אַחַת הָיוּ מְדַבְּרִים לְפָנָיו בְּעִנְיָן גְּדֻלוֹת, עָנָה וְאָמַר מָה אַתֶּם
צְרִיכִין לְדַבֵּר מִגְּדֻלוֹת הֵלֵא אֲנִי אֵין לִי גְּדֻלוֹת (פְּלוּמַר
וְאַתֶּם אֵיךְ יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּכֶם שִׁיחֶיהָ לָכֶם אֵיזָה גְּדֻלוֹת, מֵאַחַר שֶׁאֶפְלוּ
אֲנִי אֵין לִי גְּדֻלוֹת) כִּי כִּבָּר הִתְפָּאֵר עֲצוּמוֹ רַבְּנוּ זְכוּרוֹנוֹ לְבָרְכָה בְּזֶה

שהוא יכול לומר על עצמו שאין לו גדלות שזה עקר תכלית שלמות הענוה, כמו בחינת משה רבנו שכתב על עצמו (במדבר יב) והאיש משה ענו מאד, וכמוכא בגמרא (סוטה מט:) שאמר רב יוסף אל תתני ענוה דאיכא אנא:

תעז

(גד) הוטב בעיניו מאד מי שזכה לראות אותו בחלום אפלו בחייו. ואמר שיש אנשים מאנשיו שהוא נראה להם בחלום בדמות זקן גדול. ואמר שאם היינו אנשים פשרים כרצונו היינו יכולים לשמע ממנו דברים גדולים ונוראים בחלום. והעקר לזכות שלא ישתבח מה שרואין ושומעין בחלום, כי לפעמים רואין ושומעין איזה דבר ואחר-כך נשכח (וזה מחמת שלוקחין ומורפין ממנו הדבר בחזירתו כמוכא בזהר הקדוש בראשית קצמ:):

תצה

(גה) פבר מבאר שיחתו הקדושה (שיחות הר"ן ל) שהזהיר לבלי לבלב האדם דעתו כלל בענין הנקיות ולא יסתכל על זה כלל. וספר בשם דוקטורים גדולים שטוב יותר לבריאות הגוף פשהוא נעצר קצת. אף-על-פי שהדוקטורים הראשונים היו אומרים תמיד שצריכין להיות משלשל וכן לכל החולאות היו אומרים לפתח הנקבים, אבל עכשו חקרו בחכמתם להפך ממש שאדרבא טוב יותר לבריאות הגוף להיות נעצר קצת. ובפרט החולה טוב לו יותר להיות נעצר קצת דוקא. וספר בשם שמי שנצרך לנקביו פעם אחת במעת לעת הוא גם-כן חלישות, כי טוב יותר לבל יהיה נפתח פי-אם פעם אחת בשני ימים. רק אם לפעמים האדם נעצר כמה ימים חס ושלום, אזי הוא צריך לעשות לו איזה דבר לפתח נקביו. אבל פעם אחת בשני ימים הוא

טוב יותר לבריאות הגוף. וספר הרבה בזה וגלה דעתו הקדושה שהוא נוטה לדעה זו. ועל-כל-פנים אין להאדם לבלבל שום זמן כלל בשביל נקיות כמבאר שיחתו הקדושה בזה באריכות בספרים הנדפסים:

תצט

(נו) פעם אחת ספר מענין הבטחון ואמר שיש צדיקים שאין מניחים אצלם ממון מיום לחברו, כמו שמספרין מכמה צדיקים גדולים שהיו לפנינו, כגון הבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה, והצדיק הקדוש מורנו הרב אלימלך זכרוננו לברכה, וכיוצא בהם שבכל יום ויום היו מפזרים כל הממון שהיה בידם ולא הניחו אצלם שום ממון מיום לחברו. ואמר שצריכין להיות לזה בריה גדול להיות חזק בהבטחון ולעמד על עמדו, כי אם שוגים בזה תנועה קלה בעלמא לא טוב. אבל יש מעלה גבוהה יתרה ביותר דהינו שהצדיק האמתי יחזיק אצלו הממון, וזה קשה יותר. הינו כי עבודה זו גבוהה וכבדה ביותר, כי הוא זכרוננו לברכה לא היה מתנהג הנהגה הנ"ל. ואמר כמה פעמים שזה קשה וכבד יותר הרבה. והוכיח וברר לעינינו שהאבות היו מחזיקים אצלם ממון. כי אברהם יצחק ויעקב היו כלם עשירים מפלגים. ויעקב אבינו כשבא לשכם קנה מיד חלקת השדה, והיכן היו לו מעות כל כך. וכן אברהם כשקנה מערת המכפלה וכן מבאר עוד מהפסוקים ומדרשים שהיה מנה אצלם מעות. ואמר שעבודה זו גבוהה וכבדה יותר אצל גדולי הצדיקים האמתיים המפלגים במעלה גבוהה ביותר:

תק

(נז) אבל הרבה לדבר עמנו משבח מעלת הנהגה הראשונה הנ"ל הינו לפזר המעות בכל יום לצדקה ועל הצטרכותו המכרה, ולא

יְנִיחַ כָּלֵל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ. כִּי לְאִנְשֵׁים פְּשׁוּטִים הַרוּצִים לְזִכּוֹת לְנַפְשָׁם לְאַחֲזוֹ בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים, בּוֹדֵאי טוֹב לְפָנֵיהֶם הַנְּהַגָה הַרְאֵשׁוֹנָה הַנִּלְלָה. הֵינּוּ לְבָלִי לְהַנִּיחַ אֶצְלוֹ הַמָּמוֹן כָּלֵל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ. וְהַפְּלִיג בְּשִׁבְחָה מְעַלְתַּת הַנְּהַגָה זוֹ וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׁיחָה זֹאת. וְכַפִּי הַמּוֹבֵן מִדְּבָרָיו אִזְ הָיָה שֶׁהָיָה חֲפִיץ וּמִשְׁתַּקֵּק לְזִכּוֹת אוֹתָנּוּ לְהַגִּיעַ לְהַנְּהַגָה הַקְּדוּשָׁה הַזֹּאת לְמַדְרַגַּת בְּטַחֲוֹן הַנִּלְלָה לְבָלִי לְהַנִּיחַ שׁוֹם מָמוֹן מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ:

תקא

(נח) מְכַבֵּר אָמַר שְׁחָפִיץ מְאֹד שִׁיְהִיָּה לָנוּ פְּרִנְסָה. אַף־עַל־פִּי שֶׁבְטַחֲוֹן גַּם כֵּן טוֹב מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן טוֹב מְאֹד כְּשׁוֹזְכִין שֵׁשׁ לוֹ מַעֲמַד פְּרִנְסָה, כִּי בְּמָקוֹם עֲבוּדַת הַבְּטַחֲוֹן בְּמָקוֹם זֶה יַעֲשֶׂה עֲבוּדָה אַחֶרֶת. כְּלוּמַר כִּי אִם לֹא יְהִיָּה לוֹ מַעֲמַד פְּרִנְסָה וְיְהִיָּה לוֹ בְּלִבּוֹל הַדַּעַת מִהַפְּרִנְסָה וְיִצְטָרֵךְ בְּכָל פַּעַם לְחַזֵּק עֲצָמוֹ בְּמַדַּת הַבְּטַחֲוֹן, בְּמָקוֹם זֶה יַעֲסֹק בַּעֲבוּדָה אַחֶרֶת וְהִתְחַזְּקוֹת אַחַר בְּשֶׁאֵר עֲנִינֵי עֲבוּדַת ה', וְהֵבִין. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָמַר שֶׁהֶעֱקַר הוּא בְטַחֲוֹן, וְאָמַר בְּזֶה הִלְשׁוֹן נָאֵר בְטַחֲוֹן:

תקב

(נט) אָמַר אִינִי יוֹדֵעַ אִיךָ הַמְּקַבְּלִים מִבְּקָשִׁים וְאֵל תַּצְרִיכֵנוּ לִיְדֵי מַתְנַת בְּשֶׁר וְדָם, מֵאַחַר שֶׁכָּל פְּרִנְסָתָם הוּא מִמָּה שֶׁמְקַבְּלִים מֵאַחֲרֵים. וְהַמּוֹבֵן מִדְּבָרָיו הָיָה שֵׁשׁ בְּזֶה עֲבוּדָה וְשֶׁכָּל אִיךָ לְקַבֵּל מָמוֹן מִיִּשְׂרָאֵל, וְכָל פְּרִנְסָתוֹ יְהִיָּה מִמָּה שֶׁמְקַבֵּל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יְהִיָּה מְקַבֵּל כָּלֵל, וְלֹא יְהִיָּה נִצְרָךְ לְמַתְנַת בְּשֶׁר וְדָם כָּלֵל חֵם וְשָׁלוֹם. וְצָרִיכִין לְבַקֵּשׁ מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְזִכּוֹת לָזֶה הַשֶּׁכָּל, וְלֹא יְהִיָּה נִצְרָךְ לִיְדֵי מַתְנַת בְּשֶׁר וְדָם חֵם וְשָׁלוֹם:

תקג

(ס) שָׁמַעְתִּי בְשִׁמוֹ שֶׁאָמַר שְׁעַל-יָדַי הַמַּחְלֶקֶת שְׁחוּלְקִין עַל הָאָדָם עוֹשִׂין לוֹ טוֹבָה. כִּי עַל-יָדֵי-זֶה יָכוֹל לְגַדֵּל וְלַצְמַח כָּמוֹ כְּשֶׁנוֹטְעִין גָּרְעִין בְּאֶרֶץ אִם הִיְתָה כָּל הָאֶרֶץ אֲדוּקָה יַחַד לֹא הָיָה בְּאִפְשָׁר שֶׁיִּגְדֵּל וְיִצְמַח מִהַגָּרְעִין אֵילָן, וּבְהִכָּרַח שֶׁתַּחֲלֹק הָאֶרֶץ קֶצֶת כְּדֵי שֶׁיְהִי מְקוֹם לְהֵאֵילָן לְהַתְגַּדֵּל. כָּמוֹ כֵּן עַל-יָדַי הַמַּחְלֶקֶת שְׁחוּלְקִין, עַל-יָדֵי-זֶה נוֹתְנִין לוֹ מְקוֹם לְהַתְגַּדֵּל וְלַצְמַח:

תקד

(סא) מַעֲנִין הַפְּלִגָּת גְּדֻלַּת הָאָדָם אָמַר כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה כֶּךָ בְּיָדָיו נַעֲשֶׂה כֶּךָ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְכִשְׁעוֹשֶׂה כֶּךָ בְּיָדָיו נַעֲשֶׂה כֶּךָ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "וְאִם טֵיטֵשׁ אֲמַעֲנֶשׁ אִז עַר טוֹט אֲזוּי אֲמַאֲךָ מִיט דְּעַר הָאֲנֵד וְוַעֲרַט אֲזוּי גִּטָּאן אִין כָּל הָעוֹלָמוֹת, אִין אִז עַר טוֹט אֲזוּי אֲמַאֲךָ מִיט דְּעַר הָאֲנֵד וְוַעֲרַט אֲזוּי גִּטָּאן אִין כָּל הָעוֹלָמוֹת":

תקה

(סב) אָמַר "אִז מַע זָאל אֵיבַעַר קַעַרְן אֲמַעֲנִטְשֵׁן וְוַאלֵט מַעַן גִּיזַעְהֵן וְוִיא אִין אֵיטְלִיכֵן אַדְעֵרִיל הַעֲנִיגֵעַן אֲלֵפִי אֲלֵפִים וְרַבִּי רַבְבוֹת עוֹלָמוֹת". אִם הָיוּ מְהַפְּכִין אֶת הָאָדָם (רְצוֹנוֹ לֹמַר לְרֵאוֹת אֶת פְּנִימִיּוֹתוֹ) הָיוּ רוֹאִין שְׁבָבֵל גִּיד וְגִיד מַגִּידוֹ תְלוּזִים אֲלֵפִי אֲלֵפִים וְרַבִּי רַבְבוֹת עוֹלָמוֹת:

תקו

(סג) פַּעַם אַחַת דִּבְרַתִּי עִמוֹ מַעֲנִין מִחֲשָׁבוֹת רַבּוֹת הַמְּבַלְבְּלוֹת אוֹתִי מַעֲנִין מְרָה שְׁחָרוֹת בַּעֲשִׂית מַצּוּוֹת, כְּגוֹן בְּנִטְיַלַּת יָדַיִם שֶׁהָיָה לִי בָהֶם חֲשָׁשׁוֹת שֶׁהָיוּ מְבַלְבְּלִין אוֹתִי מְאֹד. וְהַשִּׁיב לִי כְּבָר

דברתי עמך שאין אתה צריך להסתכל על זה וכו' ודברתי עמו עוד הרבה מענינים פאלו, ואמרתי לו גם זאת בעצמו מבלבל אותי וכו'. השיב לי אל תתחיל לחשב כלל. וזה עצה נפלאה לכל דבר כי כמה פעמים מבלבלין המחשבות מאד, וכל מה שרוצים לדחותם באיזה דחיות הם מבלבלין יותר ויותר, ועקר העצה לבלי להתחיל לחשב בהם כלל, ולסלק דעתו מהם לגמרי, ולעשות את ש'לו כמה שהוא עוסק:

תקו

(סד) פעם אחת דבר מענין הפאות שיש בהם תלתלים שקורין גיקרייזלמע פאות [פאות מסלסלים] ולא גלה מאומה בזה. אך הבנתי איזה רמזים בדבריו. עכשו נזכרתי מה שדברו אז מפסוק (שיר השירים ה): "קנצותיו תלתלים" ואמר שהיא בחינה הנ"ל:

תקה

(סה) אמר כשמתנגע האדם בתפלתו ואינו יכול להתפלל אזי מכרה לומר הדבורים בפשיטות גמור האל הגדול הגבור והנורא בפשיטות גמור בלי חיות והתלהבות כלל, ויאמר כך כמה תבות וענינים, ואם יזכה יוכל להתעורר אחר-כך להתלהבות גדול על-ידי זה. על-כן אצל אנשים פשוטים פשוטים להרוצים להתפלל בכונת הלב, צריכין להתמהמה בתפלתם כי נעשה אצלם כמה ענינים בתפלה כמה עליות וירידות בתפלה אחת. כי בתחלה מתנגע עצמו להתפלל בכונה ולפעמים או על-פי רב אינו יכול להתפלל בכונה ואז מכרה לומר בפשיטות לגמרי האל הגדול הגבור והנורא וכיוצא בזה. ואחר-כך חוזר ומתלהב לפעמים ויכול להיות נעשה כך כמה פעמים בתפלה אחת. ואמר אז לפנינו אלו הדבורים האל הגדול הגבור והנורא כמו

מי שמדבר בחלישות כח בקרירות בלי התלהבות כלל, ואף-על-פי כן פנימיות פונתו קשורה בהדבורים. ואי אפשר לציר זאת בכתב, אך המשפיל יכול להבין עצות מזה בתפלתו כשאין יכולים להתפלל. ענה ואמר ואם אין אתה יכול להתפלל כלל, אם תזכה תאמר איזה דבור הגון באמת בתחנונות ובקשות אחרות, ואם גם זה לא תזכה מה לעשות, אף-על-פי-כן קנה אל ה':

תקט

(סו) קדם ארץ-ישראל אמר להרב דפה ברסלב אני אוהב אותך מאד על-כן אני מברכך בלשון אידיש: "ווינטש איך דיר" שתזכה בעולם הבא להבין השיחות הלזין שלי:

תקי

(סז) ספר לי חברי רבי נפתלי שפעם אחת ספר עמו ממצות תפלין, והפליג מאד בקדשת התפלין, ואמר שראוי לאדם להתלהב מאד בהנחת תפלין, כי תפלין הם קדושים ונוראים מאד, וראוי שיפל על האדם פחד ורעדה גדולה ואימה ויראה עצומה כשרוצה להניח תפלין אשר קדשתם שגבה וגבהה מאד, והאריך בזה הרבה. וגם אנכי הבנתי מדבריו עצם הפלגת נוראות קדשת התפלין. ואמר שפמה וכמה תורות שלו רבות מאד כלם נאמרו על מצוות תפלין, אף-על-פי שלא נזכר שם תפלין כלל אף-על-פי-כן הם נאמרו על ענין תפלין. והם בתצוצרות (בסימן ה'). אנכי ה' אלקיך (בסימן ד') ומי האיש החפץ חיים (בסימן ל"ג), ואשרי העם יודעי תרועה (סימן ל"ה), ומרכבות פרעה (בסימן ל"ח) כלם בלקוטי הראשון. ועוד מאמרים רבים אשר נאמרו באותן הזמנים כלם נאמרו על תפלין. ומזה יוכל לשער מעט עד היכן גדלו ושגבו קדשת התפלין:

תקיא

(סח) אמר שהוא יודע מסופר אחד שהוא צדיק גנוז, ורצה רבנו זכרונו לברכה מאד שיהיה לנו תפלין ממנו ואמר שהוא רוצה לנסע אליו בעצמו ולקח ממנו כמה זוגות תפלין, כי צריכין לנסע אליו בחכמה באפן שלא יבין שבאו אליו בשביל זה כדי שלא יהיה נלכד חס ושלום באיזה צד גאות, על-כן היה רצונו לנסע אליו בעצמו ולקח ממנו כמה זוגות תפלין ולחלק לאנשי שלומנו שנוכה בלנו להניח תפלין קדושים שלו. וגם קדם שספר זאת דבר עמנו כמה פעמים שרצונו שיהיה לנו תפלין טובים מסופר הגון באמת. וכפי הנראה מדבריו היה שלא היתה פונתו על אלו הסופרים המפרסמים עכשו רק שיהיה סופר הגון באמת לאמתו. ודבר מזה כמה פעמים מענין תפלין טובים כנ"ל, אחר-כך ספר הנזכר לעיל שיודע מסופר וכו' כנ"ל. אך בעוונותינו הרבים לא זכינו להוציא הדבר לאור ולא גלה לנו מי הוא הסופר ואיפה הוא. ובתוך כך נסתלק למעלה למעלה. ואין אתנו יודע עד מה איה מקום כבודו של הסופר ההגון באמת.

אחד מאנשי-שלומנו היה קובל לפניו שאחר אכילתו בששוכב על מטתו קדם השנה הוא רוצה לדבר אז איזה דבורים של התבודדות לבקש מהשם יתברך שיקרבו לעבודתו וכו' ואינו יכול לפתח אז פיו כלל. השיב לו רבנו זכרונו לברכה, אם בן שוכבין עצמן וגונחין גניחה אחר גניחה. ועשה רבנו זכרונו לברכה בעצמו גניחות תכופות במרמז שכתב יעשה:

תקיב

(סט) אמר "עם איז שוין איין עברה אז איר טיט איין עברה" [זה כבר עברה בשאתם עושים עברה] רצונו לומר מעתה:

תקיג

(ע) שְׁמַעְתִּי בְשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר עַל-יְדֵי אַמוּנַת צַדִּיקִים אֲמַתָּיִם זֹכָה לְמִמּוֹן הַרְבֵּה וְזֶה (בְּמִירוֹת לַלַּיִל שֶׁבַת): 'שִׁכְרוּ הַרְבֵּה מְאֹד'. 'מְאֹד' זֶה הַמִּמּוֹן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכַרוֹנָם לְבִרְכָה (בְּרִכוֹת נד.) וּבְכָל מְאֹדָךְ בְּכָל מְמוֹנָךְ, 'עַל פִּי פִּעְלוֹ', 'פִּעְלוֹ' הֵם הַצַּדִּיקִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב ל"ו): "אַתָּן לְפִעְלֵי צַדִּיק". וְזֶה 'עַל פִּי פִּעְלוֹ' הֵינּוּ עַל-יְדֵי אַמוּנָה בְּהַצַּדִּיקִים, כִּי אַמוּנָה תוֹלָה בְּפֶה שֶׁל אָדָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פ"ט): "אוֹדִיעַ אַמוּנַתְךָ בְּפִי" וְעַל-יְדֵי-זֶה שִׁכְרוּ הַרְבֵּה מְאֹד, שְׂזוֹכָה לְמִמּוֹן הַרְבֵּה:

תקיד

(עא) שְׁמַעְתִּי בְשֵׁמוֹ שֶׁסִּפֵּר מִכְּמָה צַדִּיקִים אֲמַתָּיִם גְּדוֹלִים. וְאָמַר שְׂזֶה יֵשׁ לוֹ קֶצֶת פֶּחַ לְהִנְהִיג הָעוֹלָם רַק הַחֶסְרוֹן שֶׁהוּא אֵינוֹ בֵּר אֲבָהֶן. וְכֵן סִפֵּר עוֹד מֵאִיזָה צַדִּיקִים שְׂאִין יְכוּלִין לְהִנְהִיג הָעוֹלָם. עָנָה וְאָמַר שֶׁהֶעֱנִין הוּא כְּמוֹ שֶׁאֵיתָא בַּמְדָּרָשׁ (בְּהַקְדַּמַת הַזֵּהר) לְעֲנִין הָאוֹתִיּוֹת בְּשַׁעַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם. שֶׁבָּאוּ הָאוֹתִיּוֹת לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכָל אֶחָד רָצָה שִׁיבְרָא בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָעוֹלָם. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁבָּאוֹתִיּוֹת נָאָה אֶתָּה וְיָפָה אֶתָּה מְאֹד. וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵינִי רוֹצֶה לְבְרֹא בְּךָ אֶת הָעוֹלָם וְכוּ' כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לְעֲנִין הַצַּדִּיקִים שְׂיֵשׁ בָּהֶם נְאִים וְיָפִים מְאֹד, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵינָם יְכוּלִים לְהִנְהִיג הָעוֹלָם.

>אָמַר: כְּשֶׁנִּכְבְּה נֵר בְּאֵ חֲשָׁךְ, וּכְשֶׁדוֹלֵקִין הַרְבֵּה גֵרוֹת, אִזּוּ כְּשֶׁנִּכְבְּיִן, בְּאֵ חֲשָׁךְ גְּדוֹל בְּיוֹתֵר, כִּי כָּל מָה שֶׁהָאוֹר גְּדוֹל, בֵּן נִגְדָּל הַחֲשָׁךְ אַחֲרֵ-כֵן, אַחֲרֵ הַסְתַּלְקוֹת הָאוֹר. וְהִנֵּה כְּשֶׁנִּפְטַר הָרַב הַחֲסִיד הָרַ' גְּדֻלָּה מְלִינִיץ ז"ל, וְהוּא הָיָה נֵר קָטָן שֶׁהָאִיר רַק לְעִירוֹ, נַעֲשֶׂה אַחֲרֵ-כֵן חֲשָׁךְ, וְאִין הַחֲשָׁךְ גְּדוֹל כָּל-כֵּן, כִּי אֶף-עַל-פִּי-כֵן הֵם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים וְכוּ', וְגַם אֵינוֹ מ"ג [מְפָרְסֵם גְּדוֹל] כָּל-כֵּן. אֲבָל כְּשֶׁנִּפְטַר הָרַב הַקְּדוֹשׁ

הר' שלום ז"ל, והוא האיר קצת בעולם, כמה גדול החשיך שפא אחר הסתלקותו, הינו בידוע. ולא על חנם היה פואב לי בטני ג' ימים בשנסתלק ר' שלום ז"ל, כי ידעתי שיהיה כך.

>הוא כמו שחוק של אחשוורוש, שאחד מהם מרדכי. וקשה לי תמיד: למה זה מרדכי ולמה זה המן וכיוצא? אך שמכרח להיות כך השחוק, כמו כן הוא ממש, והבן.

>עוד אמר: הוא כמו קוף, שלובשין אותו במלבושים של אדם ומכנסים ונותנים לו מעות, והוא מקבל המעות, וכל העולם רעים אצלו לראות החדוש ונותנים לו מעות, והוא מקבל המעות ומניח במלבושיו, ואחר כך פושטים ממנו המלבושי כבוד, והאנשים המוליכים אותו חולקים עם המעות, והבן.

>אמר: זה אני יודע מכבר, שעכשו אי אפשר להמשיך השפע, הינו עשירות גדול, כי אם על ידי שמקרבין עצמן לאיזה שררה, כמו שרואין בהוש:

תקמו

(עב) הזהיר שלא לאכל בהלעטה הינו במהירות בדרך גרגרן, כי זהו בחינת (בראשית כ"ה): "הלעיטני נא", רק להרגיל עצמו לאכל במתינות בישוב הדעת ובדרך ארץ בדרך שאוכלין בדרך ארץ בשיושב אדם חשוב על השלחן, כך יאכל תמיד אפלו בשאכל לבדו:

תקמו

(עג) אמר שלעתיד יאמרו הצדיקים זה ה' קנינו לו, (תענית ל"א) זה דיקא, ואמר בלשון אשכנז שיאמרו כל אחד טאקי צו דעם גאט האבן מיר גיהאפט [באמת לאל זה היינו מקוים]. כלומר שגם בעולם

הזה זכו להשיג אותו כָּד, כְּמוֹ שֶׁהֵם רוֹאִין אוֹתוֹ עֵתָה, וְתִמִּיד הָיוּ מְקוּיִם לְרֵאוֹת אוֹתוֹ כָּד, וְעִבְשׁוּ זְכוּ לָזֶה. וְעַל־כֵּן יֹאמְרוּ אִזְּזֵה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ, זֶה דִּיקָא:

תקיז

(עד) אָמַר אֲנִי בְּטוֹחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁכָּל תִּינוּק שֶׁיָּבוֹא לְפָנַי קִדָּם שִׁיגִיעַ לְבֵן שֶׁבַע שָׁנִים, בְּוַדַּאי יִהְיֶה נָקִי מִן הַחֲטָא עַד יוֹם חַתֻּנָּתוֹ:

תקיא

(עה) שָׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר יֵשׁ אֲצִלִּי אֲנָשִׁים שֶׁלְּפַעֲמִים הֵם מִתְּלַהְבִּים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְסִמוּכִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַמְתָּ. וְהֵם אִזְּ בְּמִדְרָגָה טוֹבָה שֶׁאֲפִלוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים אֵינָם אוֹחֲזִים בָּזֶה. אָבֵל לְפַעֲמִים נוֹפְלִים מִזֶּה וְכוּ' מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה בְּעֵת שֶׁהֵם אוֹחֲזִים בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, מִי יִתֵּן וְהָיוּ אוֹחֲזִים בְּמִדְרָגָה זוֹ לְאַרְבָּע יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה: עוֹד שָׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ בְּעֵנָן זֶה שֶׁאָמַר שֶׁעָקַר הוּא הַלֵּב שֶׁל הַהֲתַחֲלָה כִּי אִזְּ בְּהֲתַחֲלַת עִבּוּדַת ה' מִתְּלַהֵב הַלֵּב מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְטוֹב מְאֹד לְהַשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְאַמֵּץ שִׁיֵּאָרִיךְ זְמַן הַרְבֵּה בְּהֲתַלְהֲבוֹת וְהַשְׁתַּקְקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁל הַהֲתַחֲלָה. וְאָמַר שֶׁהַצְדִּיק הַקְּדוֹשׁ רַבִּי זוֹסְיָא זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה הָיָה בְּעֵנָן זֶה חֲדוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד נֶגֶד כְּפָה צְדִיקִים גָּדוֹלִים כִּי הִלֵּךְ עִם הַלֵּב שֶׁל הַהֲתַחֲלָה זְמַן רַב:

תקיט

(עו) פֶּעַם אַחַת אָמַר לִי כָּל מַה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה בְּעוֹלָם הוּא רַק בְּשִׁבִיל הַבְּחִירָה, כִּי כָּל הָעוֹלָם וּמְלֵאוֹ לֹא נִבְרָא רַק בְּשִׁבִיל הַבְּחִירָה:

תקב

(עז) הָיָה אוֹהֵב מְאֹד אֶת הָעֲבוֹדוֹת הַפְּשׁוּטוֹת שֶׁל הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים
 יֵרָאִי ה' וְכוּ' וְהָיָה אוֹהֵב מְאֹד מִי שְׂיָכוֹל לֹאמַר הַרְבֵּה תַחֲנוּנוֹת
 וּבִקְשׁוֹת בְּתוֹךְ הַסְּדוּרִים הַגְּדוּלִים וְכוּ' (פְּנִדָּפֶס בְּלִקוּטֵי תַנְיָנָא סִימָן ק"ד) וְאָמַר
 אֲנִי מִקְנָא אֶת ר"י חֲתָן ר"י שְׂיָכוֹל לֹאמַר הַרְבֵּה. הִינּוּ שֶׁפֶה בְּרִסְלָב הָיָה
 אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה רָגִיל לֹאמַר הַרְבֵּה תַחֲנוּנוֹת וּתְהִלִּים וּמַעֲמָדוֹת בְּכָל יוֹם,
 וְאָמַר רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁהוּא מִקְנָא אֶת הָאִישׁ הַזֶּה שְׂיָכוֹל לֹאמַר
 הַרְבֵּה וְגַם הוּא בְּעַצְמוֹ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה קִדְּם שֶׁהִגִּיעַ לוֹ הַחֹלְאָת הַכְּבֵד
 שֶׁנִּסְתַּלַּק עַל יָדוֹ, קִדְּם לָזֶה כָּל יָמָיו הָיָה מְזַמֵּר זְמִירוֹת הַרְבֵּה בְּכָל שַׁבַּת
 וְשַׁבַּת וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת, וּמִי שֶׁלֹּא שָׁמַע אוֹתוֹ כְּשֶׁהָיָה מְזַמֵּר בְּשַׁבַּת אָזְמַר
 בְּשַׁבְּחִין בְּלֵיל שַׁבַּת וְאֶסְדֵּר לְסַעֲדָתָא בְּבִקְרָ וְכֵן שָׂאֵר הַזְמִירוֹת כָּל
 מְקַדְּשׁ וּמְנוּחָה וְשִׁמְחָה וְכוּ' לֹא שָׁמַע טוֹב מֵעוֹלָם, אֲשֶׁרִי אֲזַן שָׁמַעָה
 זֹאת, וְאֲשֶׁרִי מִי שְׂיָשְׁמַע זֹאת לְעֵתִיד בְּעוֹלָם הַבָּא:

תקבא

(עח) לְעֵנִינִן מַעֲלַת הַמְּחִידֵשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא תִקּוֹן גְּדוֹל לְהַרְהוּרִים
 כַּמְבַּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּלִקוּטֵי תַנְיָנָא סִימָן ק"ה). אֲנִכִּי שָׁמַעְתִּי
 מִפִּי הַקִּדּוּשׁ בְּפֶה וּבִכְפָה פְּעָמִים שֶׁהִזְהִיר מְאֹד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה. וְאָמַר
 שֶׁהוּא תִקּוֹן גְּדוֹל מְאֹד עַל הָעֵבֶר. וְאָמַר שֶׁאֶפְלוּ דְבוּר אֶחָד כְּשִׁזְזוּכִין
 לְחַדֵּשׁ הוּא גַם בֵּן טוֹב מְאֹד, כִּי הוּא תִקּוֹן גְּדוֹל מְאֹד. גַּם אָמַר שֶׁהוּא
 טוֹבָה לְנִשְׁמַת אֲבוֹתָיו שֶׁכָּבֵר נִסְתַּלְקוּ. וְאָמַר, כְּבֵר נְתַתִּי לָכֶם כַּח
 הַמְדַמָּה כְּשֶׁר וְטוֹב, וְאַתֶּם רִשְׁאִים לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה. וְאָמַר אַתֶּם יְכוּלִים
 לְהַשִּׁיג בְּכַח הַמְדַמָּה שֶׁלָּכֶם מִה שֶׁאֲנִי יְכוּל לְהַשִּׁיג בְּשִׁכְלִי:

תקבב

(עט) ספר לי מצדיק אחד ממדינת ליטא (בעל "יסוד ושורש העבודה") שקדם מותו הבה באצבע צרדה כדרך העולם שמפין באצבעותיהם זו על זו אגודל על אצבע אמה עד שנשמע קול מביניהם, ואמר בשמחה בזה הלשון "איבער גישפרינגין" [דלגתי]. כלומר שהיה בשמחה גדולה על שקפץ ודלג על העולם הזה והכליו, אשרי לו. והיה רבנו ז"ל משבח מאד את הצדיק הזה שזכה לומר כך קדם מותו. אשרי מי שמדלג וקופץ על הכלי עולם הזה ותענוגיו. גם ספר בשם זה הצדיק דבור נאה שהיה אומר (תהלים קמ"ה) תהלת ה' ידבר פי, הינו בשגם פי זוכה לדבר תהלות ה', אזי בודאי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד. הינו כי זה הצדיק היה ענו ושפל בעיניו מאד, על-כן היה אומר מאחר ששפל כמותי זוכה לדבר תהלות ה', על-כן בודאי ויברך כל בשר שם קדשו וכו', הינו שבודאי יש רשות לכל בשר לכל נברא שבעולם לברך שם קדשו, כי בודאי אינם גרועים ממני. וזה תהלת ה' ידבר פי, על-כן בודאי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד כנ"ל:

תקבג

(פ) פעם אחת עמדתי לפניו כשתקנו מלבוש שלו, הינו שתפרו תחת מלבשו עורות ארנבת לימי החרף. אמר לי אז, שבכל עת שהאדם לובש מלבוש חדש נאה, נעשה בו שנוי שנשתנה פניו בעת שנשתנה לבישת המלבוש. ואפלו אם יהיה אותו האדם חכם הגדול שבגדולים, ואפלו אם יהיה עשיר מפלג שאין המלבוש חשוב אצלו כל כך, ואפלו מלך, אף-על-פי-כן בכל עת שלובש מלבוש חדש בהכרח שיהיה בו שנוי, שנשתנה פניו ונעשה בו שנויים בתנועותיו על-ידי-זה:

תקבד

(פא) שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ, שְׁאָמַר הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה
בְּשִׁהְיָה הַמְּלָבוּשׁ שָׁלוֹ לֹא תִפּוֹר כְּרֵאוֹי, כְּדֶרֶךְ הַחַיִּטִּים
שְׁלִפְעָמִים מְקַלְקְלִין הַמְּלָבוּשׁ בְּתַפְיֻרְתָּם, הִיָּה מְצוּה לַעֲשׂוֹת לַעֲצֻמוֹ
פְּדִיוֹן:

תקבה

(פב) בַּעַת שְׁלֵבֶשׁ זִיפְיָצֵל [מְעִיל עֲלִיוֹן מִיְחָד] אֶחָד וְצַבְעוּ הִיָּה מַה
שְׁקוֹרִין פֶּאפִּילֵאטֶע [אָפּוֹר] עֲנָה וְאָמַר בְּלִיל שְׁבַת "וְאֲנֹכִי
עָפָר וְאֶפֶר" (פְּרָאשִׁית י"ח) בְּלִשׁוֹנָם פֶּאפִּיל:

תקבו

(פג) אִישׁ אֶחָד עָמַד לְפָנָיו שְׁהִיָּה עוֹסֵק לְלַמֵּד בְּסִפְרֵי קְבָלָה, וּבְאַמַּת
לֹא הִיָּה רֵאוֹי לְלַמֵּד קְבָלָה. וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ שְׁלֹא יִלְמַד קְבָלָה,
וְאָמַר לוֹ קְבָלָה בְּגִימְטְרִיא נּוֹאָף. וְשׁוֹב שְׁמַעְתִּי מֵאֶחָד, שְׁהִיָּה מְדַבֵּר עִם
אִישׁ אֶחָד, וְהִיָּה אוֹתוֹ הָאִישׁ קוֹבֵל לְפָנָיו שְׁאִין לוֹ לֵב הֵינּוּ שְׁאִין לוֹ
הַתְּעוֹרְרוֹת הַלֵּב לְתַפְלָה וְעַבּוּדָה. הַשִּׁיב לוֹ רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שְׁזָהוּ
בְּשִׁבִיל שְׁלוֹמֵד קְבָלָה, כִּי "נֹאָף אִשָּׁה חֹסֵר לֵב" (מִשְׁלֵי ו) וְקְבָלָה
בְּגִימְטְרִיא נּוֹאָף. וְכֹל זֶה לְמִי שְׁאִין רֵאוֹי לְזוֹה, אֲבָל לְכַמָּה אֲנָשִׁים הַזֹּהִיר
בְּעַצְמוֹ שְׁיִלְמְדוּ קְבָלָה וְצָרִיכִין לְהַתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁיִוְלִיכוּ בְּדֶרֶךְ
הָאֵמֶת אִם לְלַמֵּד קְבָלָה וְאִם לְחַדֵּל:

תקבו

(פד) לְעַנְיֵן הַקְּצִים, שְׁיִישׁ כַּמָּה גְּדוּלִים שְׁמַח־שְׁבִין קְצִים וְאוֹמְרִים
שְׁרֵאוֹי שְׁיָבוֹא מְשִׁיחַ בְּאוֹתוֹ הַקֵּץ שְׁהֵם אוֹמְרִים, כְּמוֹ
שְׁאַרְע בְּזִמְנֵנוּ שְׁהִיו אוֹמְרִים עַל כַּמָּה פְּרָטִים שְׁאִז יָבוֹא מְשִׁיחַ, וְכֵן

בדורות שלפניו. ורבנו זכרוננו לברכה לא היה מסכים על-זה כלל, ואמר שבכל זמן שאומרים איזה קץ אז בודאי לא יבוא משיח בשום אופן באותו הקץ שהם אומרים. וכבר מבאר בזהר הקדוש (זהר חדש בראשית יב.) שמקלל מאד כל המחשבי קצין כי אין בן דוד בא אלא בהסתודעת (פנהדרין צו.). והנה עכשו אומרים העולם שיבוא משיח בשנת ת"ר לפ"ק, ונדמה להם שיש רמזים בזהר הקדוש על זה. ובאמת אז בודאי לא יבוא בשום אופן ויכול להיות שיבוא קדם לשנת ת"ר או לאחריו, אבל בשנת ת"ר לא יבוא בשום אופן מאחר שהעולם מצפין לאותו הזמן. והכלל בכל עת וזמן שנמצאים מחשבי קצים שאומרים שיבוא באותו הזמן, אז דיקא לא יבוא בשום אופן באותו הזמן. רק בוא יבוא לא יאחר במהרה בימינו בהסתודעת לגמרי, הינו שלא יחשבו כלל על אותו הקץ שיבוא, ופתאום יבוא במהרה בימינו אמן:

תקכה

(פה) פעם אחת דברו לפניו מדיאנת פרנסה גער בהם ואמר מה לדאג על פרנסה הלא לחם עם איגירקים [מלפפון] הוא מאכל טוב:

תקכט

(פו) אומר, ביום התענית טוב לומר פרשת כל הקרבנות:

תקל

(פז) פעם אחת דבר עמי מענין הרחקת תאוה הכללית שהיא תאות נאוף, והיה מתלוצץ מאד מתאוה זו כדרךכו. ענה ואמר, תמיד קשה אצלי מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים כ:.) שיהיה דומה בעיניו כאלו כפאו שר, מי כופה אותו. כלומר שאם ירצה האדם לכבש תאותו לגמרי, אין מי שיכפה אותו והבן:

תקלא

(פח) **מבבר** דבר לענין שמוש הצדיקים, שצריכים אנשיו של הצדיק לשמש את הצדיק בכל צרכיו ולעשות לו כל מה שהוא היה צריך לעשות. ואמר שזה מרמו בפסוק (תהלים קמ"ח): "צדיק ה' בכל דרכיו", הינו מתי זוכה הצדיק שיהיה ה' בכל דרכיו בחינת "בכל דרכיו דעהו" (משלי ג), מתי יוכל הצדיק לקיים שיהיה ה' בכל דרכיו, כד "וחסיד בכל מעשיו" כשהחסיד בכל מעשיו. הינו שאנשיו של הצדיק שהם נקראים חסידים, כשהם עוסקים בכל מעשיו של הצדיק. כי אין צריך לפנות לשום דבר, כי אנשיו עושין לו מה שצריך:

תקלב

(פט) "**משך** חסדה ליודעה אל קנא ונוקם" (ומירות לליל שבת) הינו שאנו מבקשים שהשם יתברך ימשיך חסד ליודעיו להכעים להשונאים. וזה: "**משך** חסדה ליודעה אל קנא ונוקם" הינו כדי לנקם בהשונאים כדי ש"יראה רשע ובעם" (תהלים קי"א), וכמו שכתוב (שם ס"ט): "**למען** איבי פדני", וכמו שכתוב (שם ה): "**למען** שוררי הישר לפני דרכך":

תקלג

(צ) **אמר** כשהמת נתיגע מהלמוד אז צריכין לשוח ולדבר שיחות חלין עם בני אדם כדי לפקח דעתו, והשיחה הזאת היא כמו שנה שהיא גיחא להמחין. ושיחה כזו אינה בכלל דברים בטלים חס ושלום כלל, אדרבא היא מצוה גדולה ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות צט) בטולה של תורה זהו קיומה כמו שכתוב (תהלים קי"ט) "עת לעשות לה' הפרו תורתך". כי אם לא יתבטל קצת לפקח דעתו בשיחה אזי חס ושלום יתבטל מכל וכל. וענין זה נזכר בדברי רבנו זכרוננו

לברכה בהספר הראשון בהתורה רבי יוחנן משתעי (בסימן טז) וחו"ג
 האי פורא וכו' עין שם, ובספר לקוטי תנינא בהתורה המתחלת בענין
 הנהגת הפשיטות של הצדיק האמת (בסימן ע"ח) עין שם, שלפעמים
 צריכין להיות איש פשוט ממש עין שם היטב:

תקלד

(צא) רבי שמעון פעל אצל רבנו זכרוננו לברכה שיזכה לשמש אותו
 אחר מותו כמו ששמש אותו בחייו. ויש בזה מעשה לספר
 ויבאר במקום אחר (עין אבני"ה ברזל נא):

תקלה

(צב) לזפרון לרשם המעשה שהיה בעת שהיה בדרך, שהיה ישן
 בחוץ על מטה והתחיל לצעק מאד בתוך השנה, ורצו
 בלם אליו והקוין, ונכנס לבית ופתח ספר ואמר שמצא שם מבאר
 אותו הענין. כי אותו הבית הינו קרעטשמע [אכסניא] היה בנוי מחדש
 מעצים יונקים שלא נוקנו עדן ואמר שפתח את אותו הספר כמדמה
 שהיה מדרש, והיה כתוב במקום זה פשקוצצין אילן קדם זמנו כאלו
 הורגין נפש.

ומעשה שהיה כך היה, שבשישן חלם לו שמנחים סביבו הרוגים
 ונתפחד מאד, בתוך כך הסתכל וראה שמנחים אצלו וכו'
 והתחיל לצעק מאד עד שנתקבצו בלם אליו.

גם אמר שצריכין לדקדק על איזה מטה לישן. וספר מעשה שאמו
 הייתה עמו בדרך, ונתנו להם שני מטות לישן. בבקר ספר לאמו
 שחלם לו שהוליכו אותו דרך הגיהנם. ואמרה לו אמו אף אני בחלומי
 שחלם לי שהוליכו אותי דרך כל הגן עדן. וספר להם המחזיק הכפר

שְׁהַמְטָה שֶׁהיא הִיְתָה יִשְׁנָה עָלֶיהָ אוֹתָהּ הַמְטָה הוא מְחֻזַּק בְּשִׁבִיל
אוֹרְחִים חֲשׂוּבִים וּכְבֹר הָיוּ יִשְׁנִים עָלֶיהָ כַּמָּה וְכַמָּה צְדִיקִים גְּדוֹלִים,
וְהַמְטָה הַשְּׁנִיָּה הָיוּ יִשְׁנִים עָלֶיהָ פְּרִיָצִים. וְגַם כָּאן אוֹתָהּ הַמְטָה הִיְתָה
יִשְׁנָה עָלֶיהָ וְכו' וּמוֹכֵן פְּתָרוֹן הַחֲלוּם מִמִּילָא:

תקלו

(עג) פֶּעַם אַחַת עָמְדוּ לְפָנָיו אֲנָשִׁיו, וְכֹא עָרַל אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁי חִיל
הָעֲבוּרִים הָעוֹמְדִים בִּינֵינוּ וְדָפַק עַל הַחֲלוּן וְשָׂאל יֵשׁ
כָּאן אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי חִיל, הִשְׁבִּיבוּהוּ לָאוּ אֵין כָּאן אֶחָד מֵהֶם וְהִלֵּךְ לוֹ.
אַחַר־כֵּן אַחַר אֵיזָה שְׁעָה חֲזַר וְכֹא וְדָפַק עַל הַחֲלוּן יוֹתֵר, וְשָׂאל אִם יֵשׁ
כָּאן אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי חִיל. עָנָה רַבֵּנוּ וְכִרְוֵנוּ לְבָרְכָה כֵּן הוּא הַיָּצֵר הָרַע
שְׁלָכֶם, שֶׁבִתְחִלָּה בָּא וְדוֹפַק עַל הָאָדָם וְכִשְׁפוּנִין עָרַף מִמֶּנּוּ וּמְשִׁיבִין
אֵין כָּאן אֶחָד מִחִילוֹתָיו וּמְסַלְקִין אוֹתוֹ וְאִזּוּ הוֹלֵךְ לוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן
אַחַר־כֵּן חֲזַר וְכֹא וְדוֹפַק עַל הָאָדָם אַף־עַל־פִּי שֶׁכִּבֵּר סִלְקוּהוּ
וְהִשְׁבִּיבוּהוּ אֵין כָּאן אֶחָד מִחִילוֹתָיו, שְׂאִין לוֹ וְלִחִילוֹתָיו מְקוֹם כָּאן,
אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוּ נִמְנָע לָבוֹא עוֹד פֶּעַם אַחַר פֶּעַם, וְצָרִיכִין לְגַרְשׁוֹ
בְּכָל פֶּעַם עַד שֶׁיִּסְתַּלַּק לְגַמְרֵי. וְעַיִן בְּמְקוֹם אַחַר מֵזֶה (לְקוּפֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק ב'
סִימָן מח) שְׁצָרִיכִין לְהִיּוֹת עֲקֻשָׁן גְּדוֹל כְּנִגְדוֹ פֶּעַם אַחַר פֶּעַם וְאַפְלוּ מֵאָה
פֶּעַמִּים וַיּוֹתֵר, וְאִזּוּ אִם יִהְיֶה חֲזָק כְּנִגְדוֹ כַּמָּה וְכַמָּה פֶּעַמִּים יִזְכֶּה לְסַלְקוֹ
לְגַמְרֵי.

וּמַחֲלָאִים רָעִים וְרַבִּים וְנִאֲמָנִים רָאוּי לֹמֵר בְּכּוֹנֵה גְּדוֹלָה. כִּי חַס
וְשָׁלוֹם מִי יוֹדֵעַ מָה רָאוּי לָבוֹא עָלָיו, וְעַל־כֵּן צָרִיכִים לֹמֵר

בְּכּוֹנֵה וְכו' אוֹתָנוּ הַצִּלְתָּנוּ:

תקלז

(צד) אָמַר לְעֵינַי הַמְּפָרְסָמִים שֶׁל שָׁקֵר, כִּי עַל הַבַּעַל דְּבַר קָשָׁה מְאֹד לְטַרְחַת עִם כָּל הָעוֹלָם לְהַטְעוֹתָם מִדֶּרֶךְ הַיִּשְׁרָה, עַל־כֵּן הָעֵמִיד מְפָרְסֵם אֶחָד בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וּמְפָרְסֵם אֶחָד בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי. וְאָמַר עַל מְפָרְסֵם אֶחָד שֶׁהוּא עָקֵר רֹאשׁ אֶלֶף אֲנָשִׁים, שֶׁבּוֹדָאֵי לֹא יָקוּמוּ בַתְּחִילַת הַמַּתִּים:

תקלח

(צה) אָמַר עַל אֲנָשֵׁי־שְׁלוֹמֵנו שֶׁקָּשָׁה לָהֶם שְׁיָרִימוּ אֶת עַצְמָן לְהַנְהִיג בְּרַבָּנוּת וְהַתְנַשְּׂאוֹת מִחֶמֶת שֶׁהַכְּנִסְתִּי בָהֶם אֶמֶת הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדִּי:

תקלט

(צו) אָמַר שְׂמוּב מְאֹד לְהֵן בְּכָל עֵת עַל פְּדִיוֹנוֹת לְצַדִּיקִים, אֲפֹלוּ שֶׁלֹּא בָּעֵת צָרָה חֵם וְשָׁלוֹם. וְסִפֵּר מִכַּמָּה אֲנָשִׁים מִמְּדִינַת קִי"ה שֶׁרְגִילִים מְאֹד לְהַרְבוֹת בְּנִתְיִנַת פְּדִיוֹנוֹת תְּמִיד. וְאָמַר שֶׁאֵלוּ הָיָה לוֹ אִישׁ צַדִּיק שִׁיְהִיָּה רְאוּי לַעֲשׂוֹת לוֹ פְּדִיוֹן, הָיָה נוֹתֵן לוֹ עַל פְּדִיוֹן בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת. וְדַבֵּר מִזֶּה הַרְבֵּה כִּי פְּדִיוֹנוֹת הֵם דְּבַר גְּדוֹל מְאֹד:

תקמ

(צז) לְעֵינַי הַמְּרֹאוֹת וְהַחַזְיוֹנוֹת שֶׁרְאוּיִן הַגְּדוֹלִים הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים אָמַר, בְּשֶׁרְוֹצִין לְמַעַלָּה שִׁירָאָה אָדָם אֵיזָה מְרָאָה וְחַזְיוֹן אֲזִי מְלַבִּישִׁין אוֹתוֹ בְּעֵינָיִם כְּאֵלוֹ שִׁיּוּכָל לְרֹאוֹת בָּהֶם מַה שִׁירָאָה כְּגוֹן נִשְׁמַת מֵת אוֹ מְלֹאךְ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה. וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן צח) מַה שֶׁמְבַאֵר עַל פְּסוּק (תְּהִלִּים ל"ד): "עֵינַי ה' אֵל צַדִּיקִים" שֶׁהַצַּדִּיקִים יֵשׁ לָהֶם עֵינַי ה', עַל־כֵּן הֵם יְכוּלִים לְרֹאוֹת בְּעֵינַי ה' שִׁישׁ לָהֶם:

תקמא

(צח) שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁאָמַר שֶׁבִרְכָה שְׁנוֹהֵגִין לְבָרֶךְ אֶת עַצְמוֹן אֶצֶל גְּדוּלִים וְחֲשׂוּבִים הוּא דָּבָר יָקָר מְאֹד, וְטוֹב לְהִשְׁתַּדֵּל לְבָרֶךְ אֶת עַצְמוֹ אֶצֶל כָּלֵם:

תקמב

(צט) אָמַר טוֹב מְאֹד לְרֹאוֹת פְּנֵי כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּדוֹר, כִּי צַדִּיקִיא אֲנִפִי שְׁכִינָתָא (זהר הקדוש שמות קס"ג):

תקמוג

(ק) כַּמָּה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמָּנוּ וְהִזְהִיר אוֹתָנוּ מְאֹד לְקָרֵב נַפְשׁוֹת לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, לְהִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִם בְּנֵי אָדָם כְּדֵי לְעוֹרְרָם וּלְהַשִּׁיבָם לְקִרְבָּם לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ. וּרְצוֹנוּ הָיָה אֲפִלּוּ לְדַבֵּר עִם בְּנֵי הָעוֹלָם שִׁיחוֹת חֲלִין בְּעַסְקֵי הָעוֹלָם, אוֹלֵי יִצְמַח וַיִּתְגַּלְגַּל מִזֶּה דְבוּרִים שִׁיעוֹרְרוּ אוֹתָם לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ וְאֲפִלּוּ אִם לֹא יִפְעַל כִּי־אִם תְּנוּעָה בְּעֵלְמָא, שְׁיִכְנַס בָּהֶם אֵיזָה הַרְהוּר תִּשׁוּבָה אוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת לְפִי שְׁעָה, גַּם־כֵּן טוֹב מְאֹד, מְכַל־שְׁכֵן שְׁיִכּוֹל לְהִיּוֹת שֶׁבְּרִבּוֹת הַיָּמִים, כְּשִׁי־דַבֵּר עִמָּהֶם וַיִּחְזַר וַיִּדַּבֵּר, אוֹלֵי יִזְכֶּה לְעוֹרְרָם בְּאַמַּת לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ וּלְקִרְבָּם לְעַבּוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ אֲשֶׁר אֵין דָּבָר גְּדוּל מִזֶּה, כַּמּוּבָא בְּכָל הַסְּפָרִים בְּפֶרֶט בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ (שְׁמוֹת קכ"ה), כִּמוֹ שְׁכַתּוּב שָׁם זְכָאָה מֵאֵן דְּאַחַד בִּידָא דְחִיבָא וְכוּ' וְקַדְשָׁא בְּרִידָה הוּא מִשְׁתַּבַּח בֵּהּ בְּכָל עֲלָמִין.

וְהוּא זְכָרוֹנוּ לְבִרְכָה הָאֲרִיךְ לְדַבֵּר עִמָּנוּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים מִזֶּה, וְזָרוּ אוֹתָנוּ לָזֶה מְאֹד בְּכַמָּה מִיָּנִי לְשׁוֹנוֹת. וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה מְבַזֶּה אוֹתָנוּ בְּבִזְיוֹנוֹת עַל שֶׁאָנוּ מִתְּעַצְלִים בְּזֶה, וּפְעַם אַחַת קָרָא אוֹתָנוּ עֲצִים יְבֻשִׁים עַל שֶׁאֵין אָנוּ מוֹלִידִים נַפְשׁוֹת שִׁיתְקַרְבוּ לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל יְדֵינוּ.

ופעם אחת בליל מוצאי שבת עמדנו לפניו עם כמה אנשים
מהחשובים שלו, והוכיח אותנו מאד כמה שעות על
ענין זה וספר אז הרבה מענין זה. וגם היה רצונו שישעו נסיעות בשביל
זה כדי לדבר עם בני אדם. ואז בשרב מזה להשתדל לקרב נפשות
להשם יתברך כנ"ל, אז היה מתלוצץ מאלו המשתדלים לקרב להשם
יתברך רק הפחותים במעלה מאד כגון עניים ואביונים ועמי הארצות
וכיוצא בזה אנשים השפלים במעלה. כי העקר הוא להשתדל לקרב
להשם יתברך בני האדם הגדולים במעלה שיש להם איזה חשיבות.
כי בני אדם כאלו קשה לקרבם מאד, וכשזוכה לקרבם אשרי לו. כי
הוא דבר גדול מאד כשמתקרב נפשות גדולות להשם יתברך ואז אלו
הקטנים והשפלים במעלה נופלים ונטפלים ממילא אליו ומתקרבים
להשם יתברך, כי מתבטלים לגבי הגדול מהם שנתקרב לדרך האמת
להשם יתברך.

ושאלתי אותו זכרונו לברכה מי הוא הגדול. השיב בחפזון [בדרך
געה על שאני שואל דבר פשוט כזה] מי שהוא למדן יותר
חשוב יותר, מי שהוא עשיר חשוב יותר, מי שהוא מיחס חשוב יותר.
והמובן מדבריו היה שכל מי שיש לו איזה חשיבות ומעלה מצד
עשירות או מצד חכמה ויחוס, בודאי נשמתו גדולה ונבונה יותר. וכמו
כן יש לו יצר הרע גדול ביותר, וגם בו תלויים כמה נפשות ביותר.
ועל כן העקר להשתדל לקרב מבני הנעורים החשובים שבעיר, כגון
בני העשירים ואותן שמחזקים בלמוד, ואז הקטנים מתקרבים ממילא
וכנ"ל.

גם דרכו היה שלא היה משתדל לקרב זקנים רק בני הנעורים כמובא
בהאלף בית (ספר המדות) שהנערים בקל להשיב אותם להשם
יתברך מן הזקנים. וכן ספר לי זקן אחד על עצמו שפעם אחת כשהיה

אָצלו על חג השבועות בַּזאָסלאב אָז אָמר לַרַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ, רַבֵּנוּ קָרְבוּ אוֹתִי אֲלֵיכֶם. הַשֵּׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ אִינִי יָכוֹל לְקָרֵב זְקֵנִים. אַחֲר־כֵּן שָׁחַק רַבֵּנוּ קִצֵּת וְאָמַר לוֹ, תֹאמְרוּ שִׁפְךָ הוּא הַיָּאֲמַת שְׂאִינִי יָכוֹל, בְּוֵדַאי אֲנִי יָכוֹל לְקָרֵב גַּם זְקֵנִים. אָבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נִתְקָרַב זֶה הַזְּקֵן הַיָּטִב לַרַבֵּנוּ כְּמוֹ בְּנֵי הַנְּעוּרִים. וְכֵן מִבְּאֵר בְּהַתּוֹרָה תְּעִיתִי בְּשֵׁה אוֹבֵד (בְּלִקוּטֵי א' בְּסִימָן ר"ו) הַחֲלוּק שִׁבִּין עוֹל יָמִים לְזֶקֶן עֵינִ שָׁם. וְכֵן שָׁמַעְנוּ וְרֵאִינוּ כַּמָּה פְּעָמִים שִׁקְשָׁה לְקָרֵב הַזְּקֵנִים:

תקומד

(קא) אָמַר, מִי שֶׁמְקָרֵב לְצַדִּיק אֲמַתִּי יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה וְעוֹמֵד וּמִשְׁמֵשׁ לְפָנָיו וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרָיו, אַף־עַל־פִּי שֶׁשׁוֹמֵעַ מִמֶּנּוּ כַּמָּה דְבוּרִים וְשִׁיחוֹת וְסִפּוּרִים שְׂאִינִי מִבֵּין בָּהֶם שׁוֹם תּוֹעֵלֶת וְעֵצוֹת לְנַפְשׁוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם יִזְכָּה יוֹכֵל אַחֲר־כֵּן בְּרַבּוֹת הַיָּמִים לְהִבִּין לְמַפְרַע לְלַמֵּד וּלְהוֹצִיא מִכָּל הַסִּפּוּרִים שֶׁשָּׁמַע כָּבֵר עֲצוֹת גְּדוּלוֹת לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכָל דְבוּר וְדְבוּר שֶׁשָּׁמַע מִקִּדְמָה לְפָנָיו כַּמָּה שָׁנִים יִהְיֶה לוֹ אַחֲר־כֵּן תּוֹעֵלֶת גְּדוּלָה, וַיִּחְיֶה עֲצֻמוֹ אַחֲר־כֵּן בְּכָל דְבוּר וְדְבוּר. כִּי אַחֲר־כֵּן יִזְכָּה לְהִבִּין וַיֹּאמֶר זֶה רָמַז לִי מוֹרֵי אֲזוּ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. וְכֵן בְּכָל פֶּעַם וּפֶעַם יִצְמַחוּ לוֹ בְּדַעְתּוֹ רְמִזִּים גְּפִלְאִים וְעֵצוֹת גְּדוּלוֹת מִכָּל מַה שֶׁשָּׁמַע כָּבֵר, אִם יִזְכָּה לְשִׁים לְבוֹ הַיָּטִב לְכָל מַה שֶׁשָּׁמַע כָּבֵר. וְסִפֵּר מַעֲשֵׂה מַעֲנִין זֶה שִׁפְךָ אַרְעֵי אֲצֵל צַדִּיק אֶחָד מִפְּרֶסֶם שֶׁהָיָה בְּבֵיתוֹ אִישׁ אֶחָד פְּשוּט לְגַמְרֵי שְׁקוּרִין פְּרֶאֶסְטִיק. וְהָיָה עוֹמֵד וּמִשְׁמֵשׁ תְּמִיד אֶת הַצַּדִּיק הַנִּזְלֵל וְהָיָה שׁוֹמֵעַ דְבוּרִים הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ, וְלֹא הִבִּין מֵהֶם שׁוֹם עֲנִין וְתוֹעֵלֶת כָּלֵל רַק שֶׁהָיָה לוֹ אֲמוּנָה גְּדוּלָה בְּהַצַּדִּיק וּבְדְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מִבִּינָם לְאֲשׁוּרִים. וְהָיָה עוֹמֵד וּמִשְׁמֵשׁ תְּמִיד אֶת הַצַּדִּיק בְּאֲמַת. אַחֲר־כֵּן אַחֲרֵי שָׁנִים הַרְבֵּה נִסְתַּלַּק הַצַּדִּיק לְעוֹלָמוֹ, וְאָז הִתְחִיל זֶה הָאִישׁ לְזַכֵּר, בְּכָל פֶּעַם כְּשֶׁבָּא לְאִיזָה דְבָר, גִּזְכֵּר בְּדְבָרֵי

הצדיק ואמר בנפשו זה שבון הצדיק, ורמו לי בדבריו אז באותו זמן פלוני. וכן בכל פעם ופעם הבין אחר-כך למפרע כונת הצדיק ורמזים שרמו לו בדבריו לפני כמה שנים, והבין הדבר. ואחר-כך נעשה זה האיש איש בשר וירא ה', והיה חשוב מאד בעירו ונעשה ראש ומנהיג לכל הפשרים והחפצים ליראה את השם ותברך אשר היו בעיר הצדיק הנ"ל, וכלם נכנעו תחתיו:

תקמה

(קב) פעם אחת הייתי קובל לפניו על עניני, והייתי אומר לפניו בדרך קבלנא "יגעתי בקראי נחר גרוני פלו עיני מיחל לאלקי" (תהלים סט), והרים ידיו מעט ואמר בלשון רכה אם-כן מה לעשות (כלומר כי בודאי אסור להרהר אחריו ותברך ובודאי צדיק ה'). אחר-כך ענה ואמר לי הלא אם דוד המלך עליו השלום אמר "יגעתי בקראי נחר גרוני" היה בפשוטו, שכבר קרא כל כך עד שהיה עיף ויגע ממש בקראו, ונחר גרונו ממש בפשיטות, אבל אתה תהלה לאל עדין אתה בכחך וכו':

תקמו

(קג) דבר לענין מלחמות המלכים שגלחמים אחד בתברו על איזה נצחון ושופכין דם הרבה בחנם וכו'. ואמר שכבר נתבטלו כמה שטותים מן העולם מה שהיו תועים ונבוכים בדורות הראשונים, [בגון עניני עבודות זרות שהיו שוחטים בגיהם למלך וכיוצא, עניני שטותים הרבה שהיו בדורות הראשונים] ועכשו נתבטלו הרבה שטותים. ועדין טעות זה ומבוכה זו של מלחמות לא נתבטלו. והיה מתלוצץ מן חכמיהם ואמר בלשון ליצנות שהם חכמים גדולים

והושבים וחוקרים בחקמתם איך לעשות כלי זין נפלא שיוכל להרג
אלפים נפשות בפעם אחת. וכי יש שטות יותר מזה לאבד ולהרג
נפשות רבות בהנם:

תקמוז

(קד) בעת שהיתה השרפה פה פעם אחת בשבת ופעם אחת ביום
הכפורים, היה רצונו שנקל מאוד בענין הצלת ממונו ולבלי
להחמיר בזה כלל (פשוט הרצונו לומר באפן המתר על-פי דין בלי
המרות יתרות). ואחר יום-כפור דבר מזה ואמר שיש כמה שו"ת [ספרי
שאלות ותשובות] שמקלין ומתירין הרבה בזה. ואמר שאין ראוי
להחמיר בענין כזה. ואמר זה אני יודע מכבר שיש אנשים שבשביל
המרא אחת מבטלין הרבה מאוד מעבודת ה' כמעט הכל. כי הלא כמה
האדם מונע עצמו בשביל חפציו וממונו, ונוסע לדרכים ומבטל עצמו
הרבה מתורה ותפלה ועבודת ה' ימים הרבה בשביל להרויח ממון,
ואחר-כך בשביל המרא אחת יאבד הכל חס ושלום, ויצטרך שנית
לבטל עצמו הרבה.

ואמר על עצמו שבשהוא מוליך ממון אצלו בדרך, הוא מדקדק מאוד
לנגזו יפה בבגד שלו בתוך בית יד כנגד לבו, ושלא יהיה בו
שום קרע ונקב. ואף-על-פי-כן בכל עת שהוא בדרך הוא ממשמש
בכיסו בכל שעה אם יש אצלו הממון. ובכל עת שנגדמן שאחד
מאנשי-שלומנו נאבד אצלו איזה סך ממון בדרך, והיו באים בקבלנא
לפניו, היה מבזה ומוכיח אותו מאוד על-זה על שלא נודרו בשמירתו
יפה:

תקמה

(קה) פעם אחת אמר לי כְּשֶׁהֵייתִי עומד לְבַד לְפָנָיו, אֵלֶיהוּ מֵלֵא לְבוֹ וְקָרָא לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא עֵלֵת כָּל הָעֲלֹת וְסִבַּת כָּל הַסְּבוֹת, וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֶנּוּ בְּזֶה הַלִּשׁוֹן שֶׁהוּא דָּעַר וַיִּיגַעַנִּישׁ. וְאֵינִי יוֹדֵעַ פְּרוּשׁוֹ שֶׁל דָּבָר הַיָּטֵב:

תקמט

(קו) סִפְרוּ לִי שְׁפַעַם אַחַת דְּבַר הַרְּבִיָּה מִהַפְּסוּק (מִשְׁלֵי כג): אָמַת קָנָה וְאֵל תִּמְכֹּר, וְהִקְשָׁה שֶׁהַפְּסוּק מְזַהֵר לְבָלִי לְמַכֵּר אֶם־בֵּן מִמִּי יִקְנֶה, וְאֵיךְ יִתְבַּן שֶׁהַפְּסוּק מְזַהֵר תְּחִלָּה אָמַת קָנָה לְקִנּוֹת הָאָמַת וְאַחֲר־כֵּן מְזַהֵר וְאֵל תִּמְכֹּר שְׁשׁוּם אָדָם לֹא יִמְכֹּר אֶם־בֵּן מִמִּי יִקְנֶה, וְדָבָר הַרְּבִיָּה מְזַהֵר אֵךְ לֹא זָכִיתִי לְשִׁמְעַ הָעֵנִי:

תקנ

(קז) שָׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר שְׂכַשְׁחוּרֵינִי הַשֶּׁקֶר שְׁנֵי פְּעָמִים נִעְשָׂה אָמַת, כְּלוֹמַר שֶׁנִּעְשָׂה אֲצִלוֹ כְּאָמַת עַל־יְדֵי שֶׁחֹזֵר הַדְּבָרִים שֶׁל שֶׁקֶר שְׁתֵּי פְּעָמִים. גַּם אָמַר שֵׁישׁ אֶחָד שֶׁשׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וּבוֹדֵה מְלֵבוֹ דְּבַר שֶׁקֶר עַל חֵבְרוֹ שֶׁחֵבְרוֹ דְּבַר עָלְיוֹ אוֹ עֲשָׂה לוֹ שְׂלֵא כַּהֲנֵן לְהַכְעִיסוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, וּמִתְחִיל לְהִתְרַגֵּז עַל־זֶה וּבוֹעֵר כְּעֵסוֹ עַל חֵבְרוֹ וְנִתְמַלֵּא רִגְזוֹ עָלְיוֹ חֲנָם עַל לֹא דָּבָר, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ חָשֵׁב וּבְדָה זֹאת עַל חֵבְרוֹ וּבְאָמַת חֵבְרוֹ נָקִי מְזַהֵר לְגַמְרֵי:

תקנא

(קה) פעם אחת דבר מענין תְּפִלַּת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁלְפַעְמִים אֵין פּוֹעֲלִים בְּתִפְלָתָם, כִּי זְמַנֵּן דְּשָׁמַע וְזְמַנֵּן דְּלֹא שָׁמַע כְּמִבְאָר בְּזֶהר הַקְּדוּשׁ (בְּרֵאשִׁית קה):

תקנב

(קט) לְעֵנִין הַמְרָה־שְׁחֹרוֹת שְׁמֹבֵלְבַלִּין אֶת הָאָדָם וּבִפְרָט בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, וּמִכְנִיסִים סְפָקוֹת וּבִלְבוּלִים בְּמַחְשַׁבְתּוֹ בְּאֲשֶׁר שָׁזָה הַדָּבָר עָשָׂה שְׁלֵא כְהִגֵּן, וְנִכְשַׁל בְּאִיזָה אִסּוּר חֵם וְשָׁלוֹם, סֵפֶר לִי רִבְנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה מְעֵשָׂה מִהַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, שְׁפַעֵם אַחַת עֲמַד הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה לְהַתְּפַלֵּל וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל כִּי נָפַל בְּלִבּוֹל בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, בְּאֲשֶׁר שֶׁהָיָה מְעֵשֵׂן אֶת הַלּוֹלְקֶע [מִקְטָרֶת] אֶצֶל גֵּר שֶׁל חֵלֶב נִמְצָא שְׁנִכְשַׁל בְּאִסּוּר חֵלֶב, וּמַחֲמַת זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל. וְכֹל מָה שֶׁרָצָה לְהַתְּפַלֵּל וְלְדַחֵק אֶת הַמַּחְשָׁבָה הַזֹּאת וּלְהַעֲבִירָה מִדַּעְתּוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל בְּשׁוֹם אַפֶּן, כִּי בְלִבֵּל אוֹתוֹ בְּכֹל פַּעַם בְּאֲשֶׁר שְׁנִכְשַׁל בְּאִסּוּר בְּזָה, בְּאִסּוּר חֵלֶב, עַד שְׁלֵא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהַתְּחִיל לְהַתְּפַלֵּל. עֲמַד הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב וְקַפִּין וְנִשְׁבַּע שְׁיַעֲשֵׂן לְעוֹלָם הַלּוֹלְקֶע אֶצֶל גֵּר שֶׁל חֵלֶב. וְכֵן הָיָה כְּאֲשֶׁר מְסַפְּרִים הָעוֹלָם שֶׁהַבְּעַל שֵׁם־טוֹב הָיָה מְעֵשֵׂן הַלּוֹלְקֶע אֶצֶל גֵּר שֶׁל חֵלֶב, >כִּי אֵין בְּזָה שׁוֹם אִסּוּר בְּלָל, רַק שֶׁרָצוּ לְבִלְבֵּל אוֹתוֹ בְּמְרָה שְׁחֹרוֹת, עַל־כֵּן קַפִּין וְנִשְׁבַּע שֶׁדוֹקָא יַעֲשֵׂן הַלּוֹלְקֶע בְּגֵר שֶׁל חֵלֶב.<

>אָמַר לְעֵנִין צַדִּיק מְפָרְסֵם שְׁלֵא הָיוּ לוֹ בְּנִים הַגּוֹנִים, וְאָמַר שָׁזָה מַחֲמַת ז' שְׁאִינוּ ב"ר כְּמוֹ ב"ז לְעֵנִין ע"ש. כִּי הַצַּדִּיק ב"ז מְסַתְּמָא עוֹשֶׂה עֵנִין אַחַר לְגַמְרִי. וְאִיתָא שִׁי"צ פָּגַע וְהִגִּיעַ ב"ז ל"מ ע"ש ה"ר. וְעוֹד יֵישׁ בְּזָה מְעֵשָׂה לְעֵנִין הַדְּבַר־הַלְצָה, שֶׁהָיָה לוֹ דְּבַר־צַחוּת לֹמַר כְּנִגְדּוֹ, אִךְ אַחֲר־כֵּן אַרְעֵ לְבָנָיו, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן.<

>שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׁאָמַר: וְזֶה אֵין אַתָּה יוֹדַע, שֶׁחֲסִיד שְׁנִפְּל גָּרוּעַ מְמוּמָר. וְאָמַר זֹאת לְעֵנִין מָה שֶׁדְּבַרְתִּי עִמוֹ כְּשֶׁהָיִיתִי

בְּמַעֲדוֹעֲדֵי וּקְעַת מִחֲבָרֵי הַיְדוּעַ, וְאָמַרְתִּי לוֹ: אַתֶּם עֲשִׂיתֶם לוֹ טוֹבָה בְּמָה שֶׁנִּתְקָרַב לָכֶם, כִּי כָּבֵד הָיָה נוֹפֵל, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְאָמַר, שְׁעֵדִין לֹא יֵצֵא מִזֶּה, וְכֵן הָיָה, ר"ל. וְאַחֲרֵי־כֵן אָמַר זֶה הֵנ"ל:

תקנו

(קי) פַּעַם אַחַת שְׁסַפַּרְתִּי לְפָנָיו מַעֲנִין הַחֲסִיד מֵאִמְשֻׁטְרָדִם שֶׁהָיָה מְפָרְסֵם בְּבִרְאָד שְׁנִסַּע לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל וּרְאִיתִיו בְּקַהֲלַת קָרְעֵמִינִין בְּחִזְרָתוֹ מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל. וְסַפַּרְתִּי לוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁאָמַר שֶׁכָּבֵד הָרַג אֶת הַיֵּצֵר הָרַע. הַשֵּׁיב לִי בְּלִשׁוֹן גְּעָרָה וְאָמַר וְכִי מָה צְרִיכִין לְדַבֵּר שֶׁהָרַג אֶת הַיֵּצֵר הָרַע מֵאַחַר שֶׁהִתְעַנָּה כָּל־כָּךְ, כִּי הַחֲסִיד הֵנ"ל הִתְעַנָּה הַרְבֵּה מְאֹד. כִּי שָׁמַעְתִּי מִחוּתָנִי זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה שֶׁהִתְעַנָּה מְאֹד וְשָׁשָׁה פְּעָמִים מִשִּׁבְתָּ לְשִׁבְתָּ רְצוּפִים.

(אמר המעתיק הכלל היוצא מדברים אלו וכיוצא בהם, שרצה רבנו זכרונו לברכה להכניס באנשי־שלוֹמנו אמונת חכמים שלמה ולכלי להרהר אחריהם כלל, רק לידע ולהאמין שכל דבריהם אמת וצדק ונאמנים דבריהם וכו').

שָׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת סָפְרוּ לְפָנָיו זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה אוֹדוֹת הָרַב דְּקַהֲלַת בְּרִדִּיטְשׁוֹב שֶׁלֹּא רָצָה לִילֹךְ לְמַקְוֶה בְּבִקְרָה שֶׁל חַג הַשְּׁבוּעוֹת עַד שִׁירָאוּ לוֹ הַמְרַכְּבָה שֶׁרָאָה יְחִזְקָאֵל. וְהִתְפַּלְאוּ הָעוֹלָם מְאֹד עַל זֶה, וְגַעַר בָּהֶם רַבְּנוּ זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה וְאָמַר, וּמָה זֹאת לְפָלֵא כָּל־כָּךְ בְּעֵינֵיכֶם הֲלֹא גַם יְחִזְקָאֵל הָיָה בֶּן אָדָם וְכוּ', כְּמִבְאֵר בְּמַקּוֹם אַחֵר. וְכָבֵד מְבִאֵר בְּמַקּוֹם אַחֵר (לְעִיל רע) הַהִפְלָגוֹת שֶׁהִפְלִיג בְּשִׁבְחָה מַעֲלַת קְדוּשַׁת הָרַב הֵנ"ל. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר עָלָיו שֶׁאֵלְמֵלֵא מָה שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּבְרִדִּיטְשׁוֹב וְכוּ' הָיָה זוֹכֵה עַל־יְדֵי עֲבוּדָתוֹ הַגְּדוֹלָה לְמַדְרַגַּת הָרַב הַמְּגִיד זְכוּרֹנוּ לְבִרְכָה מְמִזְרִיטְשׁ. וַיֵּשׁ אֹמְרִים שֶׁאָמַר שֶׁהָיָה זוֹכֵה לְמַדְרַגַּת הַפַּעַל־שֵׁם־טוֹב

זכרונו לברכה. ושמעתי מאחד מחשובי אנשי-שלומו, שספר עמו רבנו זכרונו לברכה מקדשת הרב הנ"ל בסמוך אחר פטירתו זכרונו לברכה, ואמר עליו שהיה חד בדרא.

ופעם אחת ספרו לפניו מצדיק אחד שאמר על הרב המגיד הקדוש רבי דב הנ"ל שבכל הסתכלות שהיה המגיד זכרונו לברכה מסתכל ראה כל השבעה רועים. והשיב רבנו זכרונו לברכה: על המגיד זכרונו לברכה יש להאמין הכל, וכן עוד הפלגות גדולות שהפליג בענין קדשת המגיד זכרונו לברכה. ואין כאן [מקום] לבארם. והרב נשבח מאתנו ואין צריך לומר איך שהפליג בקדשת מדרגת הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה בלי שעור וערך כלל. וכשאמר (בלקוטי תננא סימן ע"ב) מענין המנהיג שצריך איש שיהיה קדוש ופרוש גדול בבחינת קדשת ופרישות משה רבנו עליו השלום, אמר אז וסמוך לימינו היה הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה וכו'.

ושמעתי מהרב רבי נפתלי זכרונו לברכה שפעם אחת ספר מרש"י ובעלי תוספות זכרונו לברכה שרבים מנוחתם במדינת צרפת, ואמר ואנחנו זכינו שבמדינותינו מקום מנוחתו וקבורתו של הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה. ואמר אז שהבעל-שם-טוב זכרונו לברכה היה על אלפים ורבבות עולמות ופעם אחת אמר לפניו עלינו (הינו על זרע הקדש של הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה) הנתוב אומר (ישעיה ד) ופרי הארץ לגאון ולתפארת וכו' וכמבאר במקום אחר עוד (לעיל צא).

ופעם אחת הפליג במעלת קדשת הרב רבי פינחס זכרונו לברכה מקריין ואמר שהיה איזה זמן שהיה הרב רבי פינחס חד בדרא. ופעם אחת אמר אשרי העינים שראו את רבי פינחס זכרונו

לברכה. ופעם אחת שבת אחד מתלמידיו של צדיק אחד בברסלב, ורבונו זכרונו לברכה לא היה אז בביתו וכשחזר לביתו ספרו לפניו זכרונו לברכה מענין זה ושאל אם נהגו בו כבוד כראוי לו (אף-על-פי שהאיש הזה לא היה מפרסם כל-כך בעולם) ואמר אז לאיש כזה לא יספיק לנהוג בו כל הכבוד שבעולם, ועל זה נאמר (תהלים טו) ואת יראי ה' יכבד.

ופעם אחת ספר מקדשת הרב הקדוש מפולנאה, והפליג בשבחו זכרונו לברכה, ואמר אף-על-פי שספרו תולדות יעקב יוסף וכן שאר ספריו זכרונו לברכה בלם קדושים ונפלאים מאד פידוע ומפרסם, אף-על-פי-כן קדשת מדרגת הרב הקדוש הנ"ל בעצמו היה למעלה הרבה ממה שנראה ומוכן מתוך ספריו הקדושים.

וכן כשראה את הספר הקדוש נעם אלימלך התפלא מאד ואמר שקדשת מעלת הרב הקדוש רבי אלימלך זכרונו לברכה נשגבה למעלה למעלה ממה שנראה ומוכן מתוך ספרו הנ"ל.

וגם בקדשת אחיו הרב הקדוש רבי זוסיא זכרונו לברכה הפליג מאד מאד וכו' פידוע אצלנו (עין לעיל תקיח).

וכן הפליג מאד מאד בקדשת הרב הקדוש רבי מיכל זכר צדיק לברכה (מזלוטשוב), ובקדשת הרב הקדוש רבי אברהם קליסקיר זכרונו לברכה, ובקדשת הרב הקדוש רבי מנחם מנדיל זכרונו לברכה מויטפסק, ובקדשת הרב רבי נחום זכרונו לברכה (מטשערנובול), ובקדשת הרב רבי שלום זכרונו לברכה (מפרוביטש נבד המגיד) וכן בקדשת שאר תלמידי המגיד זכרונו לברכה, ובקדשת תלמידי תלמידיו זכרונו לברכה כגון הרב הקדוש מנסכיו והרב הקדוש מאליק, והרב המגיד הקדוש מקאניין והרב הקדוש מלאנצט ולובלין (החווה מלובלין), וכן עוד

מה שנודע לנו מה שהפליג בקדשת שאר צדיקים עוד כמה וכמה, ועל כל אחד אמר הפלגות ושבתים אחרים כל אחד לפי בחינתו ומדרגתו. ואין צריך לומר מה שהפליג במעלת קדשת הצדיקים שהם נכדי הבעל-שם-טוב ו"ל כגון הרב הקדוש רבי אהרן מטיטאיב זכרונו לברכה, והרב הקדוש מסדילקאב (בעל ה"דגל מחנה אפרים") והרב הקדוש רבי ברוך זכרונו לברכה (ממעין בוי). ואין כאן מקום לבאר בפרטיות מה ששמעו ממנו זכרונו לברכה בענין כל צדיק וצדיק מכל הצדיקים הנ"ל, והרב נשפח מאתנו (ואולי יבאר עוד במקום אחר אם ירצה השם):

תקנד

(קיא) חכמות אינם פלום, והעקר רק הלב והעשייה של האיברים, שכלבו ושתוקק ויכסף תמיד לעבודתו ותפירה, ויהיה מתגעגע תמיד מתי יבוא לעבודתו ותפירה פראוי. והוא דבר גדול מאד ויתפלל על זה תמיד בפרט בלשון אשכנז שרגילין לדבר בו כמבאר במקום אחר (לקוטי מוהר"ן תניינא כה), ויתמיד הרבה ימים ושנים בהגעגועים והכסופין והתפללות שיקרבו השם ותפירה לעבודתו. ויעשה עשיות ועבודות כל מה שיוכל, ועל-ידי זה יתקרב בודאי לעבודתו ותפירה:

תקנה

(קיב) אמר לי וכי אין אתה יודע מה שהשם ותפירה חפין, השם ותפירה אוהב אדם מרקה "נאט האט לייעב א גיפרענילמן מענטשן":

תקנו

(קיג) על מה שספרו לפנינו מגדול אחד שלמד מאה ותשעה-עשר (איני זוכר אם למד מאה ותשעה-עשר דפים נמרא בכל יום, או אם חזר מאה ותשעה עשר דפים בכל יום) ואמר שזה מעט. ורמז בדבריו, מעט גימטריא מאה ותשעה-עשר:

תקנו

(קיד) מהבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה מספרים שהשיג וראה כל הרפואות כמו שהם נקראים בכל השבעים לשון בפרשת עשרים וארבעה מיני עופות טמאים, כמדמה לי שגם רבנו ספר זאת בשם הבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה:

תקנה

(קטו) שמעתי מפיו הקדוש לענין מראין רחמנא לצלן, שאמר שהקלפות של המקרות של האיש הולכים אליה, ומזה בא מראין שלהם רחמנא לצלן.

שמענו פעם אחת משיחותיו הקדושים שאמר בפיו הקדוש שהעבודה הגדולה שבגדולות בעבודת השם קלה ביותר לעשות מעסק קנין שמטריחין עצמן בשביל פרנסה ועסקי העולם הזה, כי הלא אנו רואין כמה יגיעות יגע האדם בשביל לנסע על איזה יריד ויומא דשוקא שתכף במוצאי שבת צריך למרח ולחפש אחר עגלה, ונחפו מאד לטען סחורתו על העגלה ביגיעה גדולה, ואחר-כך צריך לנסע כל הלילה ולגדר שנה מעיניו ומשבר כל גופו מחמת שצריך לישב על עגלה טעונה, ושאר מרחות ויגיעות פיוצא בהן פידוע להעולם. ואחר-כך צריך לעמד כל היום על רגליו וכו' ובפרט בימות הקר העצום וכו'. וכל אלו המרחות והיגיעות הכבדות והקשות הוא מטריח עצמו על ספק,

כִּי סָפַק אִם יִרְוִיחַ אֵיזוֹ רוּחַ קָטָן אוֹ אוֹלֵי יָאֲבֹד גַּם הַהוֹצָאוֹת כַּמְצוּי בְּרַב הַפְּעָמִים. נִמְצָא שֶׁעַל עֶסְקֵי פְּרִנְסַת הָעוֹלָם הַזֶּה מִטְּרִיחִין עֲצֻמָּן כָּל-כָּף בִּיגִיעוֹת כְּאֵלֶּה עַל סָפַק רוּחַ קָטָן. וְהַעֲבוּדָה הַגְּדוּלָּה שֶׁבַּגְּדוּלוֹת הִיא הַתְּפִלָּה וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן בְּשִׁעוּמֵי דִין לְהַתְּפַלֵּל מִתְּפִלְלִין וְגוֹמְרִין הַתְּפִלָּה (הוֹבֵא בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת תְּפִלַּת עֲרֵבִית הַלְכָה ד' אוֹת ז):

תקנט

(קמז) **הִבְנֵתִי מִשִּׁיחַת רַבְּנֵי זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁבְּכֹל פְּסִיעָה שֶׁהָאָדָם הוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, הוּא בָּא בְּכֹל פֶּעַם בְּעוֹלָמוֹת אַחֲרָיִם** (הוֹבֵא בְּהַלְכוֹת תַּחֲוִימֵין הַלְכָה ב):

תקס

(קיז) **שְׁמַעְתִּי מֵאֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵי זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת מַה לְּפָנָיִם וּמַה לְּאַחֹר לְפִי מְדַרְגָּתוֹ (שם):**

תקסא

(קיח) **שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שֶׁכָּל יוֹם יֵשׁ לוֹ שְׁפַע שְׁלוֹ (הַלְכוֹת רֵאשׁ הַדָּשׁ הַלְכָה וַאֲ"ו נְטִילַת-יָדַיִם הַלְכָה א):**

תקסב

(קיט) **שְׁמַעְתִּי מִרַבְּנֵי זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁזְּמַן נְתִינַת הַצְּדָקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא בְּאֶדְר (עֲנִין אַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת הַלְכָה א):**

מוֹבָא בְּדַבְרֵי רַבְּנֵי זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁעַקֵּר הַנְּפִילָה עַל-יְדֵי גְּדָלוֹת. כִּי בְּאֵמַת אֵין שׁוֹם נְפִילָה בְּעוֹלָם כָּלֵל כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכֹל מָקוֹם, כִּי מְלֵא כָּל הָאֶרֶץ כְּבוֹדוֹ. אֵךְ כְּשִׁישׁ לוֹ גְּדָלוֹת אֵן אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ הוּא אֵין אֵנִי וְהוּא יְכוּלִין לְדוֹר וְכוּ' (עֲרֵכִין טו), נִמְצָא שֶׁכָּל הַנְּפִילוֹת הֵם עַל-יְדֵי גְּדָלוֹת (הַלְכוֹת שְׁחִיטָה הַלְכָה ג):

תקסג

(קכ) שְׁמַעְתִּי מִרְבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שְׂבִימִי אֲבִירָהּ אֲבִינוּ הִיְתָה
הַשְּׂכִינָה נְקִרָאת בְּשֵׁם שָׂרָה, וּבִימִי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבְקָה,
וּבִימִי יַעֲקֹב בְּשֵׁם רָחֵל וְלֵאָה (הַלְכוֹת בְּשָׂר וְחֵלֶב הַלְכָה ט). וְכֵן מוֹבָא בַּזְהַר
הַקְדוּשׁ (בְּרֵאשִׁית קיב.) מֵעֵין זֶה:

תקסד

(קכא) אֲמוּנָה הִיא מִדָּה אַחֲרוֹנָה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן עַל יְדֵה דִיקָא עוֹלִין
עַל כָּל הַמְדַרְגּוֹת בְּלֵן. כִּי אֲמוּנָה הִיא בְּבַחֲיִנַת (תְּהִלִּים
קיה) אֶבֶן מְאֹסוּ הַבּוֹנִים הִיְתָה לְרֵאשׁ פְּנֵה בִידוּעַ. וְכִמוּ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ
זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה בְּשִׁיחוֹתָיו הַקְדוּשִׁים שֶׁדָּבַר עִמָּנוּ אַחַר הַתּוֹרָה כִּי
מְרַחֵם יְנַהֵגם (בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן ז), וְאָמַר אֲזִי שֶׁאֲמוּנָה הִיא מְדַרְגָּה
אַחֲרוֹנָה אֲבָל עַל יְדֵה זוֹכִין לְעֵלוֹת עַל הַכֹּל, וְלִהְיֶיעַ לְבַחֲיִנַת רְצוֹן מְפֻלָּג
וְכוֹי שְׁעוֹלָה עַל הַכֹּל. עֵינ שֵׁם בְּהַשִּׁיחוֹת שֶׁאַחַר הַסְּפוּרֵי-מַעֲשִׂיֹת (שִׁיחוֹת
הַר"ן לב). (בְּדָרִים הַלְכָה ד' אוֹת ט"ז):

תקסה

(קכב) שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוּשׁ שִׁיחָה נוֹרָאָה מְנוֹרָאוֹת גְּדֵלַת הַבוֹרָא
יְתַבְרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לְבִאָרָה בְּכַתְבִּי. אִךְ אַחֲר־כֵּן
נִכְנַם עַל-יְדֵי-זֶה לְדַבְרֵי הַתְּחִזְקוֹת, שֶׁאֶפְלוּ אִם נִפְלוּ לְמָקוֹם שֶׁנִּפְלוּ כָּל
אֶחָד לְפִי נִפְיֵלוּתוֹ רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, אַף-עַל-פִּי-כֵן יִחַזַּק אֶת עַצְמוֹ וְאֵל
יְתִיאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם. כִּי גְדֵלְתוֹ יְתַבְרַךְ שְׂגָבָה מְאֹד לְמַעְלָה מִהַתּוֹרָה
שֶׁשָּׁם יָכוֹל הַכֹּל לְהַתְתַּקֵּן וְכוֹי, כִּי תִשׁוּבָה לְמַעְלָה מִהַתּוֹרָה. וְשִׂאֲלֹתֵי
אוֹתוֹ אֲבָל אִיךְ זוֹכִין לָזֶה. וְהַשִּׁיב יְכוֹלִין לְבוֹא לָזֶה וּבְלִבְד שֶׁלֹּא יְתִיאֵשוּ

עצמן מן הצעקה ותפלה ובקשה, רק לעסק בצעקה ותפלה ותחנון וכו' ולא יתיגע לעולם עד שיבוא לזה לעלות וכו'. כי עקר התשובה הוא צעקה וזעקה להשם יתברך וכו' (שם אות כו ע"ג שם דברים נפלאים):

תקסו

(קכג) עקר שלמות האמת והאמונה הוא לכל חד כפום מה דמשער בלבה (זהר בראשית קג) כמו ששמעתי מפיו הקדוש זכרוננו לברכה. (הלכות לא ילבש גבר שבהלכות רבית הלכה ה' אות ג"ב):

תקסז

(קכד) פעם אחת מפלל דבריו הקדושים הייתי שומע שעקר שם עשיה דקדשה הוא צדקה. (הלכות צדקה הלכה א):

תקסח

(קכה) עקר התקנה, על ידי בחינת למעלה מהזמן שמשגיגים הצדיקים שהם בבחינת משיח. באשר הבנתי מפיו הקדוש שאמר סמוך להסתלקותו שהוא הולך עתה עם המאמר שגלה (לקושי מוהר"ן תנינא סא) על פסוק אני היום ילדתיך, שהוא בחינת למעלה מהזמן וכו', ואי אפשר לבאר ענין זה בכתב כלל. רק מה שהבנתי אני מדבריו הוא שאמר זאת לענין זה שהוא עוסק ביגיעות גדולות כל-כך לקרב נפשות רבות להשם יתברך, ועדין לא עלתה בידו ברצונו, והמחלוקות והמגיעות בגשמיות וברוחניות מתגברין ומתפשטין מאד מאד בכלליות ובפרטיות על כל אחד ואחד, עד אשר כשל פח הסבל, ורבים נכשלו ונפלו על ידי זה וכו'. ולענין זה אמר, שהוא מחיה עצמו בענין זה של אני היום ילדתיך, הינו שהשם יתברך יעזרנו לדלג על הכל, וסוף כל-סוף יתגלה האמת, וכלנו נשוב להשם יתברך באמת,

והימים הראשונים יפלו, כי כל הזמן יתבטל, ויכלל הכל בבחינת למעלה מהזמן, ושם יתקן הכל וכו'. (הלכות מילה והלכות עבדים, הלכה ד, אות יז ע"ן שם):

תקסט

(קכו) שְׁמַעְתִּי מִרְבֵּנוּ וּזְכוּנוֹ לְבִרְכָה, שְׁבִיחַה שְׂמַחְדָּשִׁין בַּתּוֹרָה, עוֹשִׁין טוֹבָה גְּדוּלָה מְאֹד מְאֹד לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ.

ספר לי רבנו וזכרונו לברכה, שדבר עם אחד שהיה קובל לפניו מאד על רבוי מעשיו המכערים, כי זה האיש היה הפיץ מאד להתקרב להשם יתברך ולצאת ממעשיו הרעים, אך בכל פעם התנגדו עליו יותר, עד שעברו עליו ימים ושנים הרבה ולא זכה לצאת ממה שהיה צריך לצאת. אך אף-על-פי-כן התחזק את עצמו ביותר וחתר בכל פעם להתקרב להשם יתברך, והיה קובל מאד מאד לפניו וזכרונו לברכה על עבירת מעשיו רחמנא לצלן. והשיב לו רבנו וזכרונו לברכה בחכמתו בתמימות ובפשיטות: אין לי עם מי לדבר, כי כבר בלו רע. ותקף נתעורר האיש הנ"ל וענה ואמר לרבנו וזכרונו לברכה: הלא עם כל זה אני מתגבר לפעמים להמשיך את עצמי לקדשת ישראל וכו'. ענה רבנו וזכרונו לברכה ואמר לו: הוא מעט דמעט. ותקף אמר לו, שירגיל עצמו לילך עם מאמר "אזמרה לאלקי בעודי וכו' (לקוטי מוהר"ן רפב), כל זה ספר לי רבנו וזכרונו לברכה. והבנתי בונתו הקדושה שדיקא על-ידי-זה החיה את האיש. כי כבר נפל בעיני עצמו כל כך עד שלא היה אפשר להחיותו בשום דבר, רק בשאמר לו שהוא בלו רע אז נתעורר בעצמו והתחיל להרגיש מעט קדשת הנקודות טובות שנמצאין בו עדין, ואז אמר לו שילך עם מאמר אזמרה וכו' כנ"ל (הלכות ראשית הגז הלכה ד' אות ו):

תקע

(קכו) שְׁמַעְתִּי מִפִּי רַבְּנוּ וּזְכוּנוֹ לְבָרְכָה שְׁאָמַר לְעֵנִין מַה שֶּׁהָיוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים קוֹבְלִין לְפָנָיו עַל צַרַת נַפְשָׁם שְׁאִינָם זוֹכִים לְהִתְקַדֵּשׁ בְּאַמֶּת וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם כְּרָאוּי, וּפְעַם אַחַת עָנָה וְאָמַר שִׁישׁ עֲצוֹת שֶׁהָיוּ מוֹעִילִים בְּיָדָיו. אָבֵל גַּם הָעֲצוֹת בְּעֲצֻמָּן קָשָׁה לְקַיֵּם (הַלְבוֹת עֲרוּבֵי תַחֲוִימֵין הִלְכָה ה' אוֹת כ"ה):

תקעא

(קכח) שְׁמַעְתִּי מֵאֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ שִׁישׁ טִיקְלָא [מְקוּם סְגוּר] שֶׁנִּלְכְּדוּ בָּהּ כַּמָּה גְּדוּלֵי הַדּוֹר, וְעַל־כֵּן לַפְּעָמִים מִתְפַּלְלִים כְּרָאוּי בְּדֶרֶךְ הַגְּדוּלִים, וְגַם עוֹשִׂים טוֹב הַרְבֵּה וְאִף־עַל־פִּי־כֵן לַפְּעָמִים לְהַפְּדֵי חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶה עַל־יְדֵי אִמָּה יְדוּעָה שֶׁלְכַדָּה וְכַבְּשָׁה אֶת הַמְּדִינָה וְכוּ', אִךְ עֲבָשׁוּ מִחַמַּת שִׁישְׁרָאֵל הַרְבֵּה יוֹשְׁבֵינָא אֲצֵלָם עַל־יְדֵי זֶה אֵינוֹ רַע כֹּל כֹּךְ בְּמַקְדָּם ה' יִשְׁמְרֵנוּ וְכוּ'. (הַלְבוֹת טוֹעֵן וְנִטְעֵן הִלְכָה א):

תקעב

(קכט) שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ וּזְכוּנוֹ לְבָרְכָה שְׁאָמַר, שְׁזֶה יֵצֵר הָרַע גְּדוֹל אֲצֵל אָדָם בְּנֵי אָדָם וּבִפְרֹט הַגְּדוּלִים בַּמַּעֲלָה, שֶׁבְּשִׁבִיל דְּבַר אֶחָד שֶׁנִּגְדָּמָה לָהֶם שֶׁהוּא מַצְוָה הֵם מִפְּקִירִים הַכֹּל וּבָאִים עַל־יְדֵי־זֶה לְקַלְקוּלִים רַבִּים, וּבִפְרֹט כְּשֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי־זֶה לִיְדֵי מַחְלוּקוֹת וְכוּ' (הַלְבוֹת גְּזֵלָה הִלְכָה ה' אוֹת י):

תקעג

(קל) אָמַר הַמַּעֲתִיק שְׁמַעְתִּי שֶׁבְּשַׁעָה שְׁאָמַר רַבְּנוּ וּזְכוּנוֹ לְבָרְכָה מֵאֲמַר נִכְסַפְתִּי מְאֹד לְהַמְשִׁיךְ הָעוֹלָם עַל הָעֲשִׂיָה וְכוּ' וְהַפְּלִיג אִזּוּ בְּשִׁבְחַ עֵסֶק הַתּוֹרָה כַּמְבָאָר בְּהַשְׁיָחוֹת שְׁאֲחַר

הספורי-מעשיות סימן י"ט, שאל לו הרב רבי נתן זכרונו לברכה ואם אחד הוא בעל עברה ממש רחמנא לצלן. השיב לו רבנו זכרונו לברכה וכי אתה יודע גדל מעלת התורה הקדושה, הלא עסק התורה הוא גדול במעלה משמירת הברית. כי ברית ביסוד ואורייתא בתפארת (עין

בתקונים בסוף תקונא תליתאה):

תקעד

(קלא) לענין מה שמבאר במקום אחר מהסודות שבספר הנשרף. שמעתי ששם היה מבאר סוד גדל קדשת ומעלת מצות הכנסת אורחים, וענין מעלת מצות הצעת המטה בשביל האורח:

תקעה

(קלב) ראיתי מאמר אחד בשם רבנו זכרונו לברכה מלשון החברים והמאמר הזה נאמר פרשת עקב תקס"ו, ויסוד הענין כי באשר האדם צריך לעצה אזי ישאל עצה מהצדיקים או מתלמידיהם או על-כל-פנים מבני הצדיקים וכו' עין שם, ועל-ידי-זה נמתקין כל הדינים וזוכה להנצל מיסורים שלא יבואו עליו כלל. ואפלו אם חס ושלום יבואו עליו היסורים זוכה על-ידי-זה לקבל אותם באהבה ובשמחה וזוכה לראות ההתגלות אלקות איך שהשם יתברך מצמצם את עצמו בכיכול, ומתלבש עצמו בהם ועל-ידי-זה מגיע על-ידי היסורים לרב טוב ולחסד גדול. גם על-ידי שמחה הנ"ל זוכה לשמירת הברית שהשם יתברך בעצמו בכיכול ישמר את בריתו וכו':

תקעו

(קלג) יְכוּל לְהִיּוֹת שְׂיֻמוֹת אֶחָד בֵּין שְׂמוֹנִים שָׁנָה וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מֵת
בְּקִצּוֹר יָמִים לְגַמְרִי, כְּלוּמַר מֵאַחַר שֶׁלֹּא הֵטִיב מַעֲשָׂיו,
בְּוֹדָאֵי כָּל שְׁנוֹתָיו הֶבֶל. אֵינן צְרִיכִין רַק לְהִיּוֹת אֶפְלוּ מְעַט רַק שְׂיִהְיֶה
יָפֵה וְנָאֵה "מַעַד דְּאַרְףּ מִיִּין גֵּיט נָאֵר אַבִּיסָל שִׁיִּין לְעַבְיִין":

תקעו

(קלד) שָׁמַעְתִּי שְׂאֵמֶר לְאַחַד שְׂיִהְיֶה לּוֹ בּוֹס נָאֵה וְיִקְרָה
לְקִדּוּשׁ וְזֶה מְסַגֵּל לְעִשִּׁירוֹת. וְאָמַר לּוֹ אִזּוּ כִּי בּוֹס
גִּימְטָרִיא אֱלֹקִים, וְאֱלֹקִים הוּא בְּחִינַת יְרֵאָה, וְיִרְאָה הִיא בְּחִינַת אֲשָׁה.
וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (בְּכָא מְצִיעָא נַט): 'אוֹקִירוּ לְנִשְׁיָכוּ כִּי הֵיכִי
דְּתַתְּעִתְרוּ':

תקעה

(קלה) עוֹד שָׁמַעְתִּי שְׂאֵמֶר רַבְּנּוּ ז"ל 'פֶּסֶל לָךְ הַפְּסֻלֶת יְהִיָּה שְׁלֶךְ' (נְדָרִים
לח). הֵינּוּ שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁתִּרְאֶה אֵיזֶה פְּסֻלֶת יְהִיָּה הַפְּסֻלֶת
שְׁלֶךְ שֶׁתִּתְּלֶה הַפְּסֻלֶת בָּךְ. 'מִשָּׁם נִתְּעֶשֶׂר מִשָּׁה' (וְיִקְרָא רַבָּה א) הֵינּוּ
עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְחֻכְמָה כּו'. (אוֹלֵי רְצוֹנּוּ לֹמַר עַל דְּרָף שְׂאֵמֶרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה
דַּעַת קְנִיַת מַה חִסְרָת) כִּי הַחֻכְמָה מֵאִין תִּמְצָא (אִיזֵב כח), וּמַחֲמַת שְׁהִיָּה לּוֹ מְדַת
הַעֲנָוָה כָּל־בָּךְ שֶׁכָּל הַפְּסֻלֶת הִיָּה רַק שְׁלוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְחֻכְמָה:

תקעט

(קלו) שָׁמַעְתִּי אֵיךְ שֶׁסִּפֵּר רַבְּנּוּ זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה לְאַחַד מֵאַנְשֵׁי
הַחֻשׁוּבִים שֶׁבָּעַת הַיּוֹתוֹ בְּלָבוֹב אִזּוּ הִיָּה שֶׁם גַּם־כֵּן
הָרַב הַקְּדוּשׁ רַבִּי צְבִי אַרְיֵה זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה מֵאַלְיָק. וּפַעַם אַחַת נָסְעוּ
שְׁנֵיהֶם יַחַד לְתוֹף אֵיזֶה יַעַר, וְדִבְרוּ אִזּוּ מִכָּל הַצְּדִיקִים וּמָה הִיָּה עֲבוֹדָתָם.

וְנִשְׂא רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה עֵינָיו לְמַעַלְהָ וְסִיּוֹם אֲבָל מַה הוּא הָעֵנָן שְׁלִי
 זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ שׁוֹם אָדָם. וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ: "הָאֲפֵעַר וְוָאִם מִיִּין זֶאֱדָ אִיז
 דָּאָס וְוִיִּסְט קִיִּנְעֵר גִּיט". אַחֲר־כֵּן אָמַר לְהָאִישׁ הַגַּ"ל אֲסַפֵּר לְךָ מַהוּ
 הַחֹלְאָת שְׁלִי וְכוּ': זְכוּת אָבוֹת לֹא יִסְפִּיק עַל רְפוּאָת הַחֹלְאָת, רַק
 בְּדָבָר אֶחָד בְּטַחְתִּי קֶצֶת עַל שְׂפָמָה אֲנָשִׁים הַחֲזֵרְתִּי אוֹתָם לְמוֹטָב.
 הַשֵּׁיב לוֹ הָאִישׁ הַגַּ"ל אֶמֶת הַדָּבָר כִּי יִדְעֵתִי שְׁהָרַב רַבִּי גִתָּן בְּוֹדָאֵי יְהִיָּה
 צְדִיק "גּוֹטְעֵר יוֹד", הַשֵּׁיב לוֹ מַה שְׂאֲתָה יָכוֹל לֹמַר "וְוָאִם דּוּא קֶאֱנָסְט
 זֶאֱנָן" אֲנִי אֹמֵר לְךָ שֶׁהוּא כֶּבֶר גַּם עֲכָשׁוּ צְדִיק "עַר אִיז שׁוִין אַ גּוֹטְעֵר
 יוֹד":

תקפ

(קלז) אָמַר הַמַּעֲתִיק עוֹד שְׁמַעְתִּי מֵאֶחָד שְׁסַפֵּר לוֹ הָאִישׁ שְׁהִיָּה
 מְשַׁמֵּשׂ אֲזוֹ אֶת הָרַב רַבִּי צְבִי אַרְיָה הַגַּ"ל,
 שְׁכַשְׁחֹר רַבִּי צְבִי אַרְיָה לְבֵיתוֹ מֵהַנְּסִיעָה לְהֵיעֵר הַגַּ"ל אָמַר אֲזוֹ אֲנִי
 רָאִיתִיו (הֵינּוּ אֶת רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה) לְפָנַי כַּמָּה שָׁנִים בְּהִיוֹתוֹ בְּבֵיתִי,
 וְגַם אֲזוֹ לֹא הָיָה לִי בּוֹ שׁוֹם הַשָּׁנָה כָּלֵל, רַק עֲכָשׁוּ אִינִי יוֹדֵעַ כָּלֵל. "נָאֵר
 הֵיִנְט וְוִיִּס אִיךְ שׁוִין נָאֵר גִּיט". וּכְפִי הַנִּרְאָה צְרִיכִין כְּלָנוּ לְהַתְּבַיֵּשׁ
 מִפְּנֵיו:

תקפא

(קלח) שְׁמַעְתִּי אִיךְ שְׁרַבְּנוּ ז"ל כָּתַב פַּעַם אַחַת מִכְּתָב לְבֵתוֹ שָׂרָה
 זְכוּרָנָה לְבִרְכָה בְּאַהֲבָה וְחַבְּבָה גְּדוּלָה, וְאִיךְ שֶׁהוּא
 מְשַׁתְּוֵקֵק מְאֹד שְׁתִּהְיָה עַל שְׁלָחָנוּ בְּכַדִּי שְׁיֻכַּל לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ עִמָּה בְּכָל
 יוֹם, וּלְקַבֵּל מַדְבוּרֵיהָ חֲכָמָה וְיִרְאָה. הֲלֹא אֶת דּוּמָה שֶׁם כְּהַדָּם בְּמַדְבָּר
 שְׁאִין מִי שְׁיֻקַּבֵּל מִמֶּנּוּ רִיחוֹ הַטּוֹב וְכוּ':

תקפב

(קלט) שְׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנו שֶׁעָמַד אִז עִם עוֹד כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנו בְּשַׁעַה שֶׁקִּבְּלָה אֶת הַמִּכְתָּב הַזֶּה וְקָרָאָה אוֹתוֹ, וּבְכַתְּהָ לְפָנֶיהֶם בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ וְאַמְרָהּ, מִסְתַּמָּא אֲנִי עֲבָשׁוּ בְּמִדְרָגָה פְּחוּתָהּ וּשְׁפָלָה מְאֹד כְּשֶׁאָבִי מִשִּׁבְתָּה אוֹתִי בְּעֵינַי כַּל-כָּךְ. כִּי שִׁמְעֵתִי מֵאָבִי שֶׁאָמַר לְהֵרֵב רַבִּי נִתֵּן שְׁלִפְעָמִים הוּא מִשִּׁבְתָּה אֶת אֶחָד בְּעֵינָיו וּבְפָנָיו, מִחֲמַת שְׁרוּאָה שֶׁנִּפְּל מִמִּדְרָגָתוֹ וְעַל-כֵּן צָרִיד לְחַזֵּק אוֹתוֹ:

תקפג

(קמ) עוֹד שִׁמְעֵתִי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְכַרְוָנוּ לְבִרְכַּה הַבְּנִים שְׁלִי (רְצוֹנוּ לֹמַר בְּנוֹתָיו) יֵשׁ לָהֶם רוּחַ הַקִּדְּשׁ שֶׁהוּא קָרוֹב לְנְבוּאָה, וּמִבְּתֵי שָׂרָה אֵין אֲנִי מְדַבֵּר כָּלֵל "פּוֹז שְׁאֲרָקַע שָׁמַיִם אִיךְ נִיט", הַכָּלֵל אִם בָּאֵנוּ לְדַבֵּר וְלִכְתּוֹב מִקְּדוּשַׁת זְרַעוֹ הַקְּדוּשִׁים תִּקְצַר הַמוֹן יְרִיעוֹת לְסַפֵּר אֶפְלוֹ מִקְּצַת שִׁבְחָם וּמְדוּתֵיהֶם הַטּוֹבוֹת וְצִדְקָתָם וְחֲסִידוּתָם וְתַמִּימוּתָם וְעִנְיָנוּתָם הַגְּדוּלָּה וְרוּחַ נְמוּכָה וּשְׁפָלָה שֶׁהָיוּ לָהֶם וּכְיוּצֵא בְּשֶׁאֵר כָּל הַמְּדוּת טוֹבוֹת וַיִּשְׁרוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִפְּנִימִיּוֹת קִדְּשָׁתָם אֲשֶׁר אֵין לָנוּ שׁוֹם הַשְּׂגָה בְּזֶה כָּלֵל. וְאַלְמֵלִי הָיוּ זֹכִינֵי הָעוֹלָם שֶׁיְהִיָּה נִשְׁאָר מִרַבֵּנוּ זְכַרְוָנוּ לְבִרְכַּה בֵּן הַמְּמַלְא מְקוֹמוֹ, כְּבָר הָיָה הָעוֹלָם נִתְתַּקֵּן עַל מַלְוֹאוֹ וְתִקּוּנוֹ וּשְׁלֵמוֹתוֹ עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב. וְשִׁמְעֵתִי פַעַם אַחַת מִהֵרֵב רַבִּי נִתֵּן זְכַרְוָנוּ לְבִרְכַּה שִׁיחָה נּוֹרָאָה בְּעֵינָיו זֶה אֲשֶׁר תִּסְמַר שְׁעֵרוֹת רֹאשׁ אֲדָם בְּשִׁמְעוֹ זֹאת, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֶה בְּכַתְּבִי אֶפְלוֹ בְּרָמוֹ:

תקפד

(קמא) שִׁמְעֵתִי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁאָמַר: שֶׁעַל כָּל דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים בֵּית שְׁלוֹ יֵשׁ מִהִיבָא תִיתִי (רְצוֹנוּ לֹמַר מֵאִיזָה מְקוֹם נִלְמַד

הַדָּבָר מַאיִזָּה פְּסוּק אוֹ מֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבָרָכָה וְכִיּוֹצֵא), וּמֵאֵי טַעְמָא, רַק עַל דָּבָר אֶחָד מֵהָאֱלֹף-בֵּית הַחֲדָשׁ אָמַר: מֵהִיכָא תִּיתִי יוֹדַע אֲנִי, וּמֵאֵי טַעְמָא אֵינִי יוֹדַע עֲדִין.

(אָמַר הַמַּעֲתִיק בְּזֶה מוֹבֵן מֵה שְׁהַפְּלִיג כָּל-כֶּף בְּשִׁבְחָהּ הָא"ב הַשְּׁנִי הַחֲדָשׁ (סֵפֶר הַמִּדּוֹת) כְּמִבְאָר בְּהַקְדָּמָה, הִיָּתָה כּוֹנֵנָתוֹ הַעֲקָר עַל הַמֵּאֵי טַעְמָא, הֵינּוּ פְּנִימִיּוֹת הַהִשְׁגָּה שֶׁהִיָּה לוֹ ז"ל בְּכָל עֲנָיִן וְעֲנָיִן הַמִּבְאָר שָׁם, אֲבָל מֵהִיכָא תִּיתִי יָכוֹל לְמַצֵּא גַם עַל כִּפּוּהַ דְּבָרִים הַמִּבְאָרִים בְּהָאֱלֹף-בֵּית הַחֲדָשׁ, אִיךְ מְרַמְזִים בְּדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבָרָכָה, וּכְבָר מְצֵאוֹ אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַרְבֵּה מֵהֵם בְּאִיזָה מֵאֲמָרִים מֵהֵם מִבְּאָר בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל לְהַדְיָא):

תקפה

(קמב) שְׁמַעְתִּי שְׁפַעַם אַחַת סִפְרוּ לְפָנָיו מִנְסִיעַת הָרֵב הַקָּדוֹשׁ מִבְּרִדֵיטָשׁוֹב ז"ל לֵיאִם, וְאִיךְ שְׁאִסְפָּה שָׁם מְמוֹן הַרְבֵּה, אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל נִגּוֹן טוֹב מְזֵה, וּבִפְרָט נִגּוֹן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּיָדָאֵי טוֹב מְזֵה. אִם הָיוּ לוֹקְחִין בְּעַל תַּאֲוֹת מְמוֹן שֶׁעָלִיו דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבָרָכָה (בְּרִכּוֹת נד.): 'וּבְכָל מְאֻדָּךְ יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁמְמוֹנוֹ חָבִיב עָלָיו מִגּוֹפּוֹ, אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם הָיוּ מֵרֵאִין לְפָנָיו נִגּוֹן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הִיָּה נִתְבַטַּל אֲצֵלוֹ כָּל תַּאֲוֹתוֹ אֶל הַמְמוֹן.

(אָמַר הַמַּעֲתִיק עֵינ בְּלִקּוּטֵי תַנְיִנָא (סִימָן מ"ם) מִי שִׁיּוֹדַע מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְכוּ' בְּסוּף הַמֵּאֲמָר מוֹבֵן שָׁם שֶׁשֹּׁפַע שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא בְּחִינַת שֹׁפַע בְּפוּלָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַקַּן תַּאֲוֹת מְמוֹן. וְכֵן מִבְּאָר בְּלִקּוּטֵי הַלְכוֹת (הַלְכוֹת בְּרַפְת הַמְּזוּז הַלְכָה ד' אוֹת ט"ו) עֵינ שָׁם. וְעֵינ בְּלִקּוּטֵי

תְּנִינָא (סימן ס"ג) על ענין קחו מזמרת הארץ רצונו לומר נגון של ארץ ישראל וכו' עין שם. ויש לומר שזהו ששים אחר-כך וכסף משנה קחו בידכם בחינת שפע בפולה הנ"ל):

תקפו

(קמג) אָמַר לְאַחַד סְמוּךְ לְחַתְּנָתוֹ בִּיצַד מְרַקְדִין לְפָנַי הַכֶּלֶה (פתבות טז).
וְרָמַז לוֹ בִּיצַד מְרַקְדִין וּמְדַלְגִין עַל מַה שֶּׁהָיָה לְפָנַי הַכֶּלֶה,
הֵינּוּ לְפָנַי הַחֲתָנָה:

תקפו

(קמר) שָׁמַעְתִּי אֵיךְ שְׂאֵחַד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַקְּטַנִּים הָיָה שׁוֹכֵב בְּחִדְרוֹ
שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל. פֶּעַם אַחַת נִגַּשׁ אֶל רַבְּנוּ ז"ל וְהִתְחִיל
לְכַבּוֹת לְפָנָיו בְּאֲשֶׁר שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר. וְרַבְּנוּ ז"ל כָּבַר הָיָה
שׁוֹכֵב עַל מַטָּתוֹ. וְעַמַּד רַבְּנוּ ז"ל וַיֵּשֶׁב עַל מַטָּתוֹ, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמוֹ,
וְהוֹרָה לוֹ הַדָּרֵךְ בְּזוֹה. וְגַם צָוָה עָלָיו אֵיזָה לַמּוֹדִים שִׁילְמָד, וְגַם צָוָה עָלָיו
שִׁיְהִיָּה מִמְּאָרֵי דְחַוְשֵׁבְנָא, הֵינּוּ שֶׁכָּכֵל לִילָה קָדָם שִׁישֶׁכֵּב עַל מַטָּתוֹ
יַחֲשֵׁב אֵיךְ עָבַר עָלָיו הַיּוֹם. אִם לָמַד וְהִתְפַּלֵּל כְּרָאוּי בְּיוֹם זֶה, יוֹדֶה
לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וַיֹּאמֶר לוֹ שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עַל
שְׂזַבְיַתִּי לְלַמֵּד וְלְהִתְפַּלֵּל בְּיוֹם הָעֶבֶר כְּרִצּוֹנְךָ קֶצֶת, וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ
ה' אֱלוֹקָי שֶׁתַּעֲזָרְנִי בְּיוֹם הַבָּא לְמַחֵר לְהוֹסִיף בְּעִבּוֹדְתֶךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה
מְרֻבָּה בְּיוֹתֵר, וּבְכּוֹנֵה שְׁלֵמָה בְּיוֹתֵר. וְאִם חָס וְשָׁלוֹם לֹא לָמַד וְהִתְפַּלֵּל
כְּרָאוּי בְּיוֹם הָעֶבֶר, יִתְעוֹדֶה וַיִּתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ וַיֹּאמֶר, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם
יִדְעָתִי כִּי פָשַׁעְתִּי בְּיוֹם הַזֶּה וְלֹא עֲבַדְתִּיךָ כְּרָאוּי לֹא בְּתוֹרָה וְלֹא
בְּתְפִלָּה וְכוּ' וְעַתָּה מִבְּקִשׁ וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ וְכוּ' שֶׁתִּמְחַל וְתִסְלַח לִי
עַל הָעֶבֶר שֶׁלֹּא עֲבַדְתִּיךָ כְּרָאוּי, וְתַעֲזָרְנִי לְמַחֵר בְּיוֹם הַבָּא לְעַבֵּד
עִבּוֹדְתֶךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכּוֹנֵה וּבְשִׁלְמוֹת הָרָאוּי כְּרִצּוֹנְךָ:

[אמר המעתיק: עמוד והתבונן על צדקותו ותמימותו איך שהוריד את עצמו אל בני-אדם נמוכים ושפלים ללמד גם אותם דעת ויראת ה' בתמימות ופשיטות בזה]:

תקפה

(קמה) אַחַד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה קוֹבֵל וּמִתְנַצֵּל לְפָנָיו ז"ל, בְּאִשֶּׁר שָׂישׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה שָׂאִין לוֹ מְקוֹם מִיָּחָד לְעִבּוּדַת ה' כִּי בֵיתוֹ קָטָן וְצַר מְאֹד וּבְכָל פַּעַם יוֹשְׁבֵיין שָׂם עִבּוּדֵם כְּמוֹ שְׂרָגֵילִין בְּבֵית הַמְּזִינָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה דַּעְתּוֹ מְבַלְבֵּלַת מְאֹד. הַשֵּׁיב לוֹ רַבְּנוּ ז"ל מִסְתַּמָּא אִם הָיָה הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ יוֹדֵעַ שְׂכָל בְּחִירְתְּךָ וְעִבּוּדְתְּךָ תְּלוּי בְּזֶה שְׂיִהְיֶה לְךָ מְקוֹם מִיָּחָד, מִסְתַּמָּא הָיָה נוֹתֵן לְךָ מְקוֹם מִיָּחָד, וְעַכְשָׁו בּוֹדָאִי מִסְתַּמָּא אַתָּה יָכוֹל לְהִיּוֹת אִישׁ כְּשֵׁר גַּם בְּבֵית זֶה. עוֹד דְּבַר עִמּוֹ בְּדַבְרִים הָאֵלֶּה:

תקפט

(קמו) פַּעַם אַחַת דְּבַר אַחַד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עִם רַבְּנוּ ז"ל מַעֲנִין שָׂישׁ לְפַעֲמִים שְׂמֵרְגִישִׁין בְּעִצְמוֹן שְׂיוּצָא הַדְּבוּר מִן הָעֵרְפָה וְלֹא מִן הַלֵּב (וּבְעִין זֶה מְבַאֵר בְּדַבְרֵינוּ ז"ל בְּשִׂיחַת הַר"ן טו). הַשֵּׁיב לוֹ רַבְּנוּ ז"ל, אַתָּה יוֹדֵעַ מַה הוּא לֵב וּמַה הוּא עֵרְפָה "דִּי ווִיִּסַט וְוַעֲלִיכְעַם עִם אִיזוּ הָאָרֶץ אֲדַעַר אִין אַקִּין":

תקצ

(קמוז) פַּעַם אַחַת הָיָה קוֹבֵל אִישׁ אַחַד לְפָנָיו ז"ל אִיךְ שְׂקָשָׁה לוֹ מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל, כִּי הַמַּחְשְׁבוֹת זְרוֹת מְבַלְבֵּלִין אוֹתוֹ מְאֹד. הַשֵּׁיב לוֹ רַבְּנוּ ז"ל מְקַבְּלִין זֹאת לְכַפֶּרֶת עוֹן, "נְעַמְט מְעַן דָּאִם אֶהֱן פֶּאָר אַכְפֶּרֶת עוֹן" וְחִיךְ קָצַת. וְקָצַת הָיָה נִרְאָה כְּוָנְתּוֹ בְּזֶה, כִּי הֲלֹא בְּאַמַּת

אלו המחשבות הם בעצמם עוונות, ועל-כן חיד קצת. אך אף-על-פי כן בודאי כל דבריו אמת וצדק, כי על-כל-פנים בזה שאין מהרהר אחריו יתברך חס ושלום, ויודע שבודאי השם יתברך רוצה לקרבו ולקבל תפלתו רק שעוונותיו גרמו לו כל אלו המחשבות הבאין לבבלו, ויש לו צער מזה ובורח מהם בכל כחו, יכול להיות בודאי שזה בעצמו נחשב לו לכפרת עון, עד שאם היה זוכה להתנהג בזה בתמימות ובאמת בראוי (כי אי אפשר לבאר זאת בכתב) כבר היו עוונותיו נמחלין על-ידי-זה בעצמו, ואז ממילא היו מסתלקין ממנו כל המחשבות זרות. וכעין שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות יב), העובר עברה ומתבייש בה מוחלין לו וכו' ועין בלקוטי תניינא (סימן מ"ו) ובהשיחות (סימן יב) שמה שגלהמין עם המחשבות זרות בשעת התפלה להכניע אותם, או על-כל-פנים לברח מהם, הוא בחינת (תהלים מד) כי עליך הרגנו כל היום, בחינת מסירת נפש ובחינת קרבנות וכו'. וכבר מבאר הרבה בדבריו ז"ל מענינים אלו.

איש אחד מאנשי-שלוֹמנו היה בפטערבורג. והיה כותב לו זכרונו לברכה משם מכתבים הרבה באשר שיש לו צער גדול מזה שגורק לשם, כי כמה פעמים שמעו ממנו זכרונו לברכה ששם במקום זה הנ"ל קשה מאד להתחזק בעבודתו יתברך, כי הוא מקום מסכן מאד. ופעם אחת ספר רבנו זכרוננו לברכה מזה ואמר בזה הלשון: "דאס וואס ער האט מורא און ציטערט טאמער חס ושלום וועט ער זיך גיט דער האלטן. האט דאס דער האלט אים". דבר זה בעצמו שהוא מתירא וחרד כל-כך שפא מחמת זהמת המקום לא יוכל לעמד במדרגתו, דבר זה בעצמו מעמיד ומחזק אותו לעמד על עמדו, ולבלי לפל ממדרגתו:

תקצא

(קמח) אַחַד שָׁאֵל אוֹתוֹ אִם לְהִיּוֹת מְלַמֵּד, הַשִּׁיב לוֹ לֹא (כִּי אָמַר הוּא זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שֶׁשְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵינָם חֲשׂוּבִים בְּעֵינָיו שׁוֹחֵט וּמְלַמֵּד וְחֹסֵד בְּעִיר קְטַנָּה מְחַמֵּת שְׁבִנְקָל לוֹ לְהַכְשִׁיל בְּגִאוֹת חֵם וְשָׁלוֹם) טוֹב לָךְ יוֹתֵר לְהִיּוֹת סוֹחֵר וּבַעַל מִשָּׂא וּמִתֵּן, רַק בְּשַׁעַה שֶׁתִּלְדֵּךְ בְּשׂוֹק תִּמְאַס וּתְבַזֶּה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּפִיךָ:

תקצב

(קמט) אַחַד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים דִּבֶּר עִמּוֹ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְאָמַר, אֲנִי רוֹצֵה לְהִיּוֹת אִישׁ כָּשֶׁר "אִיךָ וּוִיל זֵיין אֵיין עֶרְלִיכֶער יוֹד". וְהַשִּׁיב לוֹ רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה "וּוִילֶסטוּ אָפֶער וּוְעֶלְן" [רוֹצֵה אֶתְּהָ לְרִצּוֹת]. וְהַמְשַׁבֵּיל יָבִין כִּי דְבוּרִים אֵלוֹ הַמוֹעֲטִים מְחֻזְקִים הַרְבֵּה מְאֹד בְּיָדוּעַ וּמוֹבֵן לְמַעַן בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים וְהַנְּפִלְאִים מְאֹד. יְהִי רְצוֹן שְׁנִזְכֶּה לְקִיּוּם אָמֵן:

תקצג

(קנ) הֲלֵךְ אָנָּה וְאָנָּה בְּבֵית הַמִּיּוֹחֵד שֶׁהָיָה לוֹ פֶּה בְּבִרְסָלָב, וְסִפֵּר עִמִּי מַעֲנֵן דְּרָכֵי עֲבוּדַת ה'. שֵׁשׁ לְפַעְמִים עַל־פִּי רַב יְסוּרִים גְּדוֹלִים לְעֲבוּדַתוֹ, וְאַחֲר־כֵּן מְנִיחִין לוֹ לְפַעְמִים מְעַט, וַיֵּשׁ לוֹ אֵיזָה גִיחָא בְּיָדוּעַ לְמִי שְׁנִכְנַס קֶצֶת בְּעֲבוּדַת ה'. עָנָה וְאָמַר אֵין רִשָּׁאִים לוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכֶּנּוּ בְּזָה הַלִּשׁוֹן: "מַע טָאָר דְּעַם אֵיִיפֶער־שְׁטֵן גִּיט גָּאָךְ גַּעֲבִין", בְּלוֹמַר שֶׁבַת־חֻלָּה הָיוּ לוֹ יְסוּרִים וּבְלִבּוֹלִים וְאַחֲר־כֵּן כְּשֵׁשׁ לוֹ גִיחָא קֶצֶת יֹאמַר, שְׁכָבֵר מְלֵא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאֶלְתּוֹ וְאֵין צְרִיכִים לְהַפְצִירוֹ עוֹד, כִּי בְּאַמַּת עֲדִין לֹא נִתֵּן

השם יתברך הישועה בשלמות, ועדין צריכין להסתכל לישועה ולהתחטא לפניו הרבה כבן המתחטא לפני אביו ולהרבות בגעגועים והפצרות וכו' שיעזר לו השם יתברך עוד ועוד וכו'.

אחר-כך אמר אבל לכם אין צריכין לומר זאת, כי אתם צריכים להיות בשמחה תמיד. כלומר שאם נחוש בכל עת אפלו בשם יתברך מרויח לנו קצת לחשב תמיד על חסרון הישועה המכרחת לנו עוד, אם-כן תתגבר חס ושלום המרה-שחורה והעצבות ביותר. אשר זאת המדה של עצבות מזקת לנו לעבודתו יתברך יותר מהכל, וצריך כל אחד להתחזק להיות בשמחה תמיד אידך שהוא.

על-כן אפלו בעת הצער והרחוק מעבודתו צריכין להתחזק להיות אידך שמח תמיד, ולשמח את עצמו בכל מה דאפשר במה שמוצא בעצמו איזה נקדה טובה עדין, ובמה שזכה שלא עשא גוי וכיוצא בזה, ולהפך כל היגון ואנחה והצער ויסורין לשמחה. לומר, אף-על-פי שאני כמו שאני, אף-על-פי-כן זכיתי להיות מזרע ישראל, ולקיים במה מצוות בכל יום ציצית ותפלין וקריאת שמע וצדקה וכיוצא. ואף-על-פי שעשית המצוות הם כמו שהם, אף-על-פי-כן על-כל-פנים יש בהם נקדות טובות מאד שנעשה מהם שעשועים גדולים למעלה, ואפלו על-ידי המצוות שנעשין על-ידי פושעי ישראל, כי כל זמן ששם ישראל נקרא עליו מתפאר בו השם יתברך הרבה בבחינת (ישעיה מט) ישראל אשר בך אתפאר, וכמבאר בדברינו בענין זה תלי תלים של הלכות, במה ובמה דרכי עצות אידך לשמח את עצמו תמיד יהיה אידך שיהיה. אשרי שיאחו בהם.

ועל-פי רב צריכין לשמח את עצמו במלי דשטותא, לעשות עניני צחוק ומלתא דבדיחותא כדי לשמח את עצמו במה דאפשר.

ועל־פי רב אי אֶפְשָׁר לְשַׁמַּח אֶת עַצְמוֹ כִּי־אִם עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי הַמָּרָה שְׁחֹרָה וְהַעֲצָבוֹת מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם יוֹתֵר מִן הַכֹּל, וְקָשָׁה לְשַׁבְּרָה יוֹתֵר מִכָּל הַמַּדּוּת, וּמִזְקָת לְהָאָדָם מְאֹד יוֹתֵר מִהַכֹּל. וְכָל עֵקֶר הַתְּרַחֲקוֹת כָּל אָדָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הִיא רַק מִחֲמַת עֲצָבוֹת וּמָרָה שְׁחֹרָה, עַל־כֵּן צָרִיכִין לְרְאוֹת לְשַׁמַּח אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַכּוֹחוֹת בְּכָל מַה דֹּאֶפְשָׁר אֶפְלוּ בַּעֲת שִׁצֵּר לְהָאָדָם וְדַחֵק לוֹ מְאֹד בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת, הֵן בְּפִרְנָסַת הַנֶּפֶשׁ הֵן בְּפִרְנָסַת הַגּוּף אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְרְאוֹת לְבַטֵּחַ בַּה' תָּמִיד שְׂסוּף כָּל סוּף לֹא יַעֲזֹב ה' אוֹתוֹ לְנֹצַח חֲלִילָה, וּלְשַׁמַּח אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה דֹּאֶפְשָׁר. מִכָּל־שֶׁכֶן בְּשֵׁה־שֵׁם יִתְבָּרֵךְ מְרַחֵב לוֹ בַּעֲת צָרָתוֹ וְדַחֵקוֹ קָצַת, וַיֵּשׁ לוֹ אֵיזָה נִיחָא בְּעֵלְמָא, בּוֹדְאֵי צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וּלְהַגְדִּיל הַשְׂמֵחָה בְּיוֹתֵר.

וְהֵבֵן דְּבָרִים אֵלוֹ כִּי דְבָרֵי רַבְנּוּ ז"ל הֵם עִמְקִים מְאֹד, וְעֵקֶר הַעֲמֻקּוֹת הוּא לְהֵבֵין הַדְּבָרִים לְקִיּוּמָם בְּפִשְׁטוּת גְּמוּר. וְאַף־עַל־פִּי שְׂאֵחַר כִּד הָיָה נִרְאָה כְּאֵלוֹ סוֹתֵר רַבְנּוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ הַדְּבָרִים שְׂאֵמֵר לְפָנַי שְׂאִין צָרִיכִין לְוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, מִחֲמַת שְׂאֵנּוּ צָרִיכִים לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. אַף־עַל־פִּי־כֵן הַדְּבָרִים נִצְרָכִים מְאֹד לְפָנַי וּלְפָנַי בְּנֵי אָדָם כְּגִילְנוּ, כִּי הַבְּנֵי פּוֹנְתוֹ קָצַת שְׂרוּצָה שְׂלֹא נִפְלַח חֵם וְשְׁלוּם לְעַצְבוֹת עַל־יְדֵי־זֶה מִחֲמַת שְׂנֵחָשׁב תָּמִיד אֶפְלוּ בַּעֲת הַתְּרַחֲבָה עַל חֶסְרוֹן הַיְשׁוּעָה הַחֲסֵרָה עֲדִין, כִּי בְּאֵמַת צָרִיכִין לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד אֶפְלוּ בְּעַצְם הַדְּחֻקוֹת בְּעִבּוּדַת ה' וּבְגִדְל הַרְחוּק. וְגַם אִם יֵשׁ לוֹ עוֹד לְזֶה שְׂאֵר יְסוּרִים מִפִּרְנָסָה וּמוֹנְעִים וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְשַׁמַּח אֶת עַצְמוֹ בְּמַה שְׂיוּכַל כִּנ"ל, מִכָּל־שֶׁכֶן בְּשִׂמְנִיחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּרַחֲמָיו וּמְרַחֵב לוֹ קָצַת. אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שְׂכַבֵּר הַגִּיעַ לְמַה שְׂצָרִיךְ, וּכְבָר אֵין חֶסֶר לוֹ כְּלוּם בְּעִבּוּדַתוֹ יִתְבָּרֵךְ כְּאֵלוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ נִתֵּן לוֹ כְּבָר כָּל בְּקִשְׁתּוֹ, כִּי בְּאֵמַת עֲדִין נִשְׂאָר אֶצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ רַב

ישועות, ואין צריכין לוֹתֵר לוֹ יִתְבַּרַךְ וְכוּ' רק אַף־עַל־פִּי־בֵן יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא צָרִיכִין לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וְהוֹלֵךְ בְּתֵם יוֹכֵל לְהִבִּין דְּבָרִים אֱלוֹ בְּפִשִּׁטוֹת:

תקצד

(קנא) לְזַכְרוֹן מַה שֶׁאָמַר לִי לְבַדִּי כְּבָר בְּעֵת שֶׁבָאתִי אֵלָיו מִנְמָרוֹב אֲנִי וְחֻבְרֵי רַבִּי נִפְתְּלֵי קִדְם שְׁבוּעוֹת, וְאִז נִדְמָה לִי שֶׁהוּא מִקְפִּיד קֶצֶת עַל שֶׁאֲנִי שׁוֹקֵד עַל דְּלִתוֹתָיו יוֹתֵר מֵדַאי, כִּי נִסְעֵתִי אִז כְּמָה פְּעָמִים רְצוּפִים אֵלָיו, וְתִכְרַף בְּשִׁנְכֵנְסֵתִי אֵלָיו וּמְצֵאתִיו בְּבֵית הַגָּדוֹל שֶׁלֹּו שֶׁהָיָה סְמוּךְ לְבֵית הַמְדֻרָשׁ וְנִתֵּן לִי שְׁלוֹם, וְאָמַר לִי שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם "פֶּאֶר גִּיזוֹנָד" [סע בְּרִיא] וְחִיךְ קֶצֶת. אַחֲר־כֵּן נִשְׁאַר יוֹשֵׁב בְּמִקוֹם שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם סְמוּךְ לְהַדְלֵת שֶׁהָיְתָה לְחוּץ נֶגֶד הַבַּיִת הַמְדֻרָשׁ הַיָּשָׁן, וְאִז דִּבֵּר עִמִּי וְנָחַם אוֹתִי מְאֹד, וְאָמַר לִי אֵיךְ אֶתָּה יוֹדֵעַ מַה הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת מִמֶּךָ, הַיּוֹם אֶתָּה כָּךְ וְלֹא־אֲחֲר־כֵּן תִּהְיֶה וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר יִהְיֶה נַעֲשֶׂה עִמָּךְ וְכוּ'. וְרַמְזוֹ לִי שֶׁאֶהְיֶה בְּסִפְנוֹת גְּדוּלוֹת מְאֹד כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים בְּלֵי שְׁעוֹר, וְכְמַעַט כְּמַעַט וְכוּ', וְאֲנִי אֶפְתַּח לְךָ שְׁבִילֵי הַשֶּׁבֶל, וְתִלְךְ וְתַטִּיל דְּרֹךְ כָּל הַתּוֹרוֹת שְׁלִי בְּדֶרֶךְ הַהוֹלֵךְ וּמַטִּיל בְּהִיכְלוֹת וּבְנִינִים וּבְפִלָּאִים וְנוֹרָאִים.

וְאִז בָּאֵר לִי הָעֲנִין קֶצֶת וְאָמַר לִי כִּי הַתּוֹרוֹת שֶׁלֹּו הֵם כְּמוֹ מִי שֶׁנִּכְנָס לְפִלְטִין שְׂיֵשׁ בּוֹ הִיכְלוֹת וְחֻדְרִים וְאֶכְסְדְּרָאוֹת וּפְשָׁפְשִׁין נָאִים וּנְפִלָּאִים וְנוֹרָאִים נָאִים מְאֹד, וְעֲלִיּוֹת עַל־גְּבִי עֲלִיּוֹת שׁוֹנוֹת בְּדֶרֶכִי חֲדוּשִׁים נוֹרָאִים, וְתִכְרַף בְּשִׁנְכֵנְסִין בְּחֻדְרֵי אֶחָד וּמִתְחִילִין לְהִסְתַּבֵּל בּוֹ וְלְהִתְפַּלֵּא עַל נְפִלָּאוֹת הַחֲדוּשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ, בְּתוֹךְ כֵּן רוֹאִין שֶׁנִּפְתַּח לוֹ פֶּתַח נְפִלָּא לְחֻדְרֵי אַחֵר, וְכֵן מִחְדָּר זֶה לְחֻדְרֵי עוֹד וְכֵן מִחְדָּר לְחֻדְרֵי וּמִחְדָּר לְעֲלִיָּה וְכוּ' מִכָּלֶם פְּתוּחִים מְזֵה לְזֵה פְּתָחִים וְחֲלוּנוֹת וּמְקַשְּׂרִים וּמְשַׁלְּבִים זֶה בְּזֵה בְּסֻדְרֵי נְפִלָּא וּבְחֻכְמָה עִמְקָה וּבְתַכְלִית הַיָּפִי וְהַנּוֹי

וכו'. (וכל זה אי אפשר לבאר בכתב כי-אם למי שזכרונם קצת בהבנת עמק דברי רבנו זכרוננו לברכה. אשרי הזוכה לטעם נעים מתיקת עמקות תורתו אשר אין דגמתה). אבל אף-על-פי-כן עדין לא יהיה שלך רק כמו שמטיל בשל אחרים. אבל אני רוצה שיהיה שלך לגמרי, וגם זה יהיה "איך וויל אפער זיין זאלין טאקי זיין דיין. וועט דאס אויך זיין. דיא מיינסט פאר דינע מעשים טובים נאר ווארים איך וויל אזוי" [אתה חושב עבור המעשים טובים שלך, רק בשביל שאני רוצה כך].

ואז ספר לי מצדיק אחד גדול שכמה פעמים היה חושב בדעתו ואפלו אם יהיה נעשה ממני חס ושלום אפר תחת כפות רגלי הצדיקים וכו' כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ראש-השנה יז) על נשמות הרשעים יהיה מה שיהיה על-כל-פנים אין ואפס לא יהיה ממני ואמר בזה הלשון: "נישט וועט שוין אויס מיר ניט זיין". וספר זאת לענין התחזקות שגם הצדיק הגדול מאד נפל בדעתו כמה פעמים כל-כך עד שגדמה שאבדה תקנתו חס ושלום, עד שהכרח להחיות את עצמו ולחזק את עצמו בזה שעל-כל-פנים לא יהיה ממנו ולא כלום. אמר בזה הלשון כי בודאי מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שיהיו נעשין אפר בודאי יהיה בזה האפר איזה בחינת חיות, וגם זה טוב כי אפס לא יהיה עוד ממני. והנראה מדבריו שכמה וכמה פעמים החיה עצמו בזה ונתרצה גם לזה שאפלו אם חס ושלום יהיה כך, הוא מרצה לעסק בעבודת השם כמה שיוכל לחטף כל ימי חייו, וה' הטוב יעשה עמו מה שיעשה כרצונו הטוב:

תקצה

(קנב) שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ בַּעַת שָׁבָא מֵהִנְסִיעָה הַגְּדוֹלָה שְׁנִסַּע לְנֶאוּרִיטִישׁ
עַד שָׁבָא לְזִסְלָב וְשָׁם נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ, וְאַחֲרֵי-כֵן נִשְׁתַּדָּד

מבִּרְאד עִם אִשְׁתּוֹ הַשְּׁנִיָּה, וְאִז כְּשֶׁבֵּא לְבֵיתוֹ לִפְנֵי בְּרֶסֶלֶב דְּבַר הַרְבֵּה מִשְׁדּוּכִים, וְאָמַר שְׂאִין מִי שִׁידַע מֵעַנְיָן זֶה שֶׁל שְׁדוּכִים. וּכְבָר נִרְשָׁם מֵעַט מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר.

וְאָמַר שְׁכַשְׁהִיָּה בְּקַהֲלַת-קֹדֶשׁ רֵאדוּוִיל בְּשִׁבִיל לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִם אִשְׁתּוֹ הַשְּׁנִיָּה מִקַּהֲלַת קֹדֶשׁ בְּרֵאד, אִז בָּאוּ בָּמָה עֲגָלוֹת עִם נָשִׁים שֶׁבָאוּ בְּשִׁבִיל לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִמּוֹ. וְאָמַר שֶׁכֵּלָן הָיוּ זְווגִים שְׁלוֹ. וְאָמַר שֶׁכָּל אִישׁ יֵשׁ לוֹ בָּמָה וּבָמָה זְווגִים, רַק שֵׁישׁ בָּזָה בָּמָה בְּחִינּוֹת שׁוֹנוֹת וְעֲנִינִים נִפְלְאִים. כִּי מִכָּל הַדְּבוּרִים שְׁמֵדְבָרִים בְּעֲנִינֵי הַשְּׁדוּכִים, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינָם נִגְמָרִים זֶה בְּעֲצָמוֹ בְּחִינַת זְווג וְשִׁדוּךְ. וְלִפְעָמִים יוֹשְׁבִים בְּגִי אָדָם בְּבִתְיָהֶם וְאוֹמְרִים שְׂרָאוֹי שְׁזָה יֵשָׂא אֶת זֹאת וְעַל-יְדֵי-זֶה נִגְמָר בְּחִינַת הַזְווג שֶׁל זֶה הָאִישׁ עִם אוֹתָהּ הָאִשָּׁה. וְלִפְעָמִים בָּאִים שְׁדַכְנִים וּמְדַבְּרִים הַשְּׁדוּךְ אֲבָל אֵינּוּ נִגְמָר, וְגַם זֶה בְּחִינַת זְווג מִשְׁדוּךְ. וּבִדְאִי הִיא בְּחִינַת זְווג יוֹתֵר מִהֶרָאשׁוֹן. וְלִפְעָמִים נוֹסְעִים לַעֲשׂוֹת הַשְּׁדוּךְ וּבָעַת הַגְּמָר נִפְרָדִים מֵאִיזָה סִבָּה. וְלִפְעָמִים נִגְמָר הַשְּׁדוּךְ וְאַחֲרֵי-כֵן מִפְּסִיקִים הַקָּשֶׁר שֶׁל תְּנָאִים. וְלִפְעָמִים בָּאִין לִידֵי נִשׁוּאִין וְאַחֲרֵי-כֵן בְּסִמּוּךְ נַעֲשֶׂה גִט בִּינֵיהֶם. וְלִפְעָמִים אֵינּוּ נַעֲשֶׂה הַגִּט עַד אַחֵר אִיזָה זְמַן וְכִיּוֹצֵא בָּזָה בָּמָה בְּחִינּוֹת שֵׁישׁ בְּעֲנִינֵי הַשְּׁדוּכִים וְהַזְווגִים שְׂאִינָם נִגְמָרִים אַחֲרֵי-כֵן, אֲבָל בָּלָם הֵם בְּחִינַת זְווגִים שְׁלוֹ.

כִּי כָל אַחַד יֵשׁ לוֹ בָּמָה זְווגִים, רַק שְׂאֵצֵל זֶה נִגְמָר אִיזָה זְווג שְׁלוֹ עַל-יְדֵי אִיזָה דְבוּר בְּעֲלָמָא שְׁמֵדְבָרִים מִזֶּה הַשְּׁדוּךְ. וְלִפְעָמִים עַל-יְדֵי אִיזָה דְבוּר יוֹתֵר אוֹ עַל-יְדֵי אִיזָה הַתְּקַשְׁרוֹת אוֹ נְסִיעָה אוֹ עֲבָדָא בְּשִׁבִיל הַשְּׁדוּךְ לְפִי שְׁעָה וְכוּ' בְּנ"ל. וְזֶה הַדְּבָר הוּא עֲנִין נִפְלְא וְנוֹרָא שְׁלֵא נִשְׁמַע בְּזֹאת שֶׁהַדְּבוּר בְּעֲלָמָא שְׁמֵדְבָרִים מִהַשְּׁדוּךְ זֶה בְּעֲצָמוֹ הוּא בְּחִינַת שְׁדוּךְ. וְכֵן מִבְּאֵר בְּהַאֲלָף-בֵּית שְׁלוֹ הַחֲדָשׁ שֶׁהַדְּבוּר בְּעֲצָמוֹ מִהַשְּׁדוּךְ עוֹשֶׂה רִשָּׁם בּוֹ וְבָהּ, עֵינֵי שָׁם בָּאוֹת חֲתוּן בְּסִמּוּךְ ז'. וְהַדְּבָר

נראָה לעינים כי ידע בזה סודות נוראים שלא נתגלו בעולם, כדרכו בכל השגותיו הנוראות. ובאמת ספרו שהתפאר אז שידע מענין השדוכים מה שאין יודעין בזה כל גדולי הדור מאומה:

תקצו

(קנג) אָמַר (תהלים צ"ב): "איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת", שאינם יודעים ומבינים ענין זה הכסילים והבוערים מה זה עשה ה', "בפרח רשעים כמו עשב, ויציעו כל פועלי און להשמידם עדי עד", למה לו להפריחם ולהשמידם עדי עד. אבל באמת ישרים דרכי ה', "ולא עולתה בו" רק שאי אפשר להבין זאת בשום שכל אנושי:

תקצו

(קנד) שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר שְׁמַשִּׁיחַ יְבוֹא פְּתָאוֹם, ויְהִיָּה נַעֲשֶׂה קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל שָׁבָא מְשִׁיחַ וְכָל אֶחָד יִשְׁלִיךְ הַמַּשְׂאֵו־וּמַתִּין שֶׁהוּא עוֹסֵק בּוֹ הַשְּׁלֵחַנִי יִשְׁלִיךְ הַשְּׁלֵחַן שְׁלוֹ, וְזֶה יִשְׁלִיךְ הַשְּׁעֵנָה וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב [בִּישְׁעָיָה] וְהַשְּׁלִיכוּ אִישׁ אֶלְיָי כַּסְּפוֹ וְאֶלְיָי זֶהְבוּ. וְלֹא כִּמוֹ שְׁסוֹבְרִין קָצֵת שֶׁכְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ יְהִיָּה עוֹלָם אַחַר מִשְׁלַל עֲבָשׁוֹ רַק הוּא כַּנ"ל. וְכָל אֶחָד יִתְבַּיֵּשׁ מִשְׁטוֹת מַעֲשָׂיו כָּל אֶחָד לְפִי מַעֲשָׂיו, וְצָרִיכִין חִקְרָה וּשְׂאֵלָה עֲדִין, מִי שָׁמַע שִׁיחָה זֹאת מִפִּי הַקְּדוֹשׁ:

תקצח

(קנה) פַּעַם אַחַת עֲמַדְנוּ לְפָנָיו וְהִגִּיעַ זְמַן סְעֻדַת הַלֵּילָה וְהָיָה רוּצָה לְאֵכֵל עִמָּנוּ יַחַד וְאֲנִי לֹא הִתְפַּלְלְתִּי עֲרֵבִית עֲדִין, וְהִתְחַלְתִּי לְהַשְׁמֵט מִמָּוֶנוּ וּמִן הָעוֹלָם שֶׁעֲמַדוּ לְפָנָיו כְּדִי לִילֵךְ וְלִהְתַּפַּלֵּל עֲרֵבִית. וְהוּא זְכָרוֹנוּ לְבִרְכָה רָאָה זֹאת וּשְׂאֵל מַה זֹאת וְהַשִּׁיבּוֹ לוֹ כִּי לֹא הִתְפַּלְלַת עֲרֵבִית עֲדִין. עָנָה וְאָמַר אֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִין לְהִמָּתִין עָלָיו עַד

שְׂתִתְפַּלֵּל, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, כִּי תִפְּלֶה צְרִיכִין לְהַתְּפַלֵּל בְּמִסִּירַת נַפֶּשׁ. וְאַם־כֵּן מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ. וְהֵבֵן הַדְּבָרִים כִּי כָּךְ צְרִיכִין בְּאַמֶּת לְהַתְּפַלֵּל בְּמִסִּירַת נַפֶּשׁ כְּזֶה וּבְבִטּוֹל כְּזֶה עַד שְׂיוֹכַל לְהִיּוֹת שְׂיִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ עַנְיָן אַחַר לְגַמְרֵי עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה:

תקצט

(קנו) פֶּעַם אַחַת אָמַר לִי בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "דָּאם וּוִיִּסְטוּ נִיט אַז דְּעַר פֶּאַרְדִּיטְשׁוֹבְעַר רַב זְאָגט דְּעַר בּוֹרָא שְׂפֶרִיטְט אִיהֶם פֶּייעַר פּוֹן דִּיא אוֹיגֶן" [זֶה אֵינְךָ יוֹדֵעַ שְׂכַשְׂהַרְב מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב אוֹמַר הַבּוֹרָא, נִיטוּ אֵשׁ מִהַעֵינִים] וְדַחַק תִּבּוֹת דְּעַר בּוֹרָא [הַבּוֹרָא] וְאַמְרָם בְּאַיִמָּה וַיִּרְאֶה, וְהָיוּ הַדְּבָרִים מְרַתְּתִין כְּשִׁיצָא מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ:

תר

(קנו) שְׂמַעְתִּי בְּשִׁמּוֹ, שְׂאַחַד סִפֵּר לּוֹ שְׂחַלֵּם לּוֹ אֵשׁ, עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה אֱלֹוֵי וּמַה פְּתַרְתָּ לָּךְ, הַשִּׁיב לּוֹ הָאִישׁ שְׂפַתֵּר לְעַצְמוֹ שְׂיִהְיֶה לּוֹ הַיּוֹם יָרִיד טוֹב וַיְרוּיַח מִמוֹן. הַשִּׁיב לּוֹ רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה כֵּן דְּבַרְתָּ שְׂאֵשׁ מְרַמּוּ עַל מִמוֹן, כִּי כֶּסֶף בְּמִלּוּאוּ גִימְטְרִיא אֵשׁ, בְּזֶה: ב"ף, סמ"ך, פ"א, עוֹלָה מְכוּן אֵשׁ:

תרא

(קנח) סִפֵּר עִם אֶחָד מִצְדִּיק מְפָרְסֵם, וְשִׁבַּח אוֹתוֹ לְפָנֵי רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה שְׂמַשְׁבֵּר כָּל הַתְּאַוּוֹת שְׂהֶם אֲכִילָה וְשִׂתְיָה. שְׂאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה אֲבָל זֹאת הַתְּאַוָּה אֵיךְ הוּא אוֹחֲזוּ, הַשִּׁיב לּוֹ מִי יוֹדֵעַ זֹאת. עָנָה רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה וְאָמַר אֲבָל בְּאַמֶּת הָעֶקֶר הוּא רַק הַתְּאַוָּה הַזֹּאת, כִּי שְׂאַר כָּל הַתְּאַוּוֹת בְּקַל יְכוּלִים לְשַׁבְּרָם וְעֶקֶר מַעֲלַת הַצְדִּיק הִיא כְּפִי קִדְשָׁתוֹ בַּתְּאַוָּה הַזֹּאת כְּשׂוֹכַח לְשַׁבְּרָה לְגַמְרֵי:

תרב

(קנט) שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ עַל מֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה (בְּרִכּוֹת כח:)
 שְׁאֵמֶר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּי וְלֹא עוֹד אֱלָא שְׂיֵשׁ שְׁנֵי
 דְרָכִים לְפָנַי אֶחָד לְגִן־עֵדֶן וְאֶחָד לְגִיּהֵנוּם וְאִינִי יוֹדֵעַ בְּאִיזָה דְרָךְ מוֹלִיכִין
 אוֹתִי, שְׁאֵמֶר וְכִי שִׁיךְ שָׂרְבֵן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּי יִהְיֶה מְסַפֵּק בְּזֶה אִם יוֹלִיכוּ
 אוֹתוֹ לְגִיּהֵנוּם. אֵךְ הַצְּדִיק הַגָּדוֹל מוֹלִיכִין אוֹתוֹ אַחַר מוֹתוֹ דְרָךְ הַגִּיּהֵנוּם
 כְּדֵי לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם נְשָׁמוֹת כְּיָדוּעַ (וְהַר וַיִּקְרָא רב:). נִמְצָא שֶׁהַצְּדִיק הַגָּדוֹל
 הוּא עוֹבֵד אֶת ה' גַּם אַחַר מוֹתוֹ כִּי הוּא עוֹסֵק גַּם אַחַר מוֹתוֹ לְהַעֲלוֹת
 נְשָׁמוֹת הַנְּפוּלוֹת מִהַמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּפְלוּ לָשֵׁם וּלְהַחְזִירָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ.
 וְזֶהוּ (יְהוֹשֻׁעַ א:): "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' שָׁנָם אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה הָיָה
 עוֹבֵד ה' כִּי מֹשֶׁה עוֹבֵד ה' גַּם עֵתָה אַחֲרֵי מוֹתוֹ, כִּי הוּא עוֹסֵק לְהַעֲלוֹת
 נְשָׁמוֹת הַנְּפוּלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְעַיִן בְּלִקוּטֵי א' (סִימָן רט"ו) שֶׁם מְבֹאֵר
 גַּם־כֵּן שֶׁמֹּשֶׁה גַּם עֵתָה לְאַחַר מוֹתוֹ הוּא עוֹסֵק לְהַעֲלוֹת וּלְתַקֵּן נַפְשוֹת
 לְהַחְזִירָם בְּתִשׁוּבָה וּלְעֲשׂוֹת גִּרִים.

וְזֶה שֶׁהָיָה רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּי מְתִירָא וּמְסַתְּפֵק אִם יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ בְּגִן־עֵדֶן
 אוּ בְּגִיּהֵנוּם כִּי הָיָה חוֹשֵׁשׁ שְׂיִוְלִיכוּ אוֹתוֹ דְרָךְ הַגִּיּהֵנוּם בְּשִׁבִיל
 לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת כְּנ"ל. (אֵמֶר הַמַּעֲתִיק עֵין בְּהַר"ף לְעֵין יַעֲקֹב מִפְּרֵשׁ גַּם־כֵּן בְּאִפְסוֹ זח) כָּל
 זֶה שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ, אֵךְ בְּעֵינֵי רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּי נִסְתַּפְּקוּ הַשּׁוֹמְעִים
 בְּפִירוּשׁוֹ עַל־פִּי הַהַקְדָּמָה הַנ"ל אִם הַכּוֹנֵה שָׂרְבֵן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּי הָיָה
 בּוֹכָה פֶּן יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ דְרָךְ הַגִּן־עֵדֶן מִחַמַּת שְׂאִינוֹ גָּדוֹל בְּמַעֲלָה כָּל כָּךְ
 שְׂיִוְכַל לִילֵךְ לְגִיּהֵנוּם לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם נְשָׁמוֹת, נִמְצָא שֶׁהַפְּרוּשׁ הוּא בְּהַפְּךָ
 מִפְּרוּשׁ הַפְּשׁוּט, אוּ שֶׁהַפְּרוּשׁ כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁהָיָה מְתִירָא שְׁלֹא יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ
 לְגִיּהֵנוּם הֵינּוּ בְּשִׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת כְּנ"ל וְאֵף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה מְתִירָא

מאד ובוכה על זה, כי אף־על־פי שהיה צדיק גדול אף־על־פי־כן היא עבודה גדולה להצדיק ויגיעה גדולה ופחד גדול כשצריך לילך לגיהנום בשביל להעלות נשמות, וכמו־כן קצת בספרים:

תרג

(קס) ספרו לי בשמו שאמר לענין עסק הקבוצה שלו משל שיש עוף אחד שמטיל ביצים הרבה מאד רבוי מפלג עד שאי אפשר לו לישוב עליהם על כלם להוליד מהם עופות. ונתן לו השם יתברך בטבעו שהולך ומשליך בערמה איזה ביצים בקן עוף אחד, וכן משליך עוד איזה ביצים באיזה קן אחר וכן משליך ביצים שלו בקנים של עופות אחרים, ואלו העופות אחרים אינם יודעים שהביצים אינם שלהם והם יושבים עליהם עד שמולידים מהם עופות. וגם זה העוף לוקח לעצמו כמה ביצים שלו ויושב עליהם ומוליד לעצמו עופות ואחר־כך פורח העוף הנ"ל עם הילדים שלו, ומתחיל לצפצף ואזי שומעים כל העופות שנעשו אצל אחרים מביצים שלו, והם מכירים הקול ונמשכים מיד אחר העוף הנ"ל שבאמת יצאו ממנו, וחוזרים אליו והנמשל מובן מעט למי שיודע איזה רמז מענין גדלת עסק הנהגת של רבנו זכרונו לברכה עם העולם:

תרד

(קסא) אמר שאצלו איש ואשה שוין הינו שאין מגיע לו שום צד מהשבה בשרואה אשה רק הכל שונה אצלו בעיניו כאלו רואה איש. ואמר שאינו מתירא לא מאשה ולא ממלאך. ובזה יש הרבה לבאר כי מי שיש לו עדין איזה צד פחד כל שהוא מהרהורי אשה, אפלו אם הוא צדיק גדול באמת רק שאינו נקי בתכלית הזכוך ועדין יש לו איזה פחד כל שהוא מזה, הוא צריך לפחד ממלאך, אבל

הוא זכרוננו לברכה התפאר שאין לו שום פחד מזה, על-כן אין לו פחד ממלאך. וזה מרמז בדברי רבותינו זכרונם לברכה (בקדושין פא). **אנא בשרא ואנת איש ואנא עדיפנא מנד שאמר רב עמרם חסידא אל המלאך. ומוכא בדבריו זכרוננו לברכה בהתורה תקעו ממשלה (בלקוטי תנינא בסימן א) עין שם היטב:**

תרה

(קסב) **שמעתי בשמו זכרוננו לברכה שאמר אפלו אם אינו איש כשר אף-על-פי-כן טוב לו מאד מה שמתקרב עצמו להצדיק. ועל זה הזהיר התנא (אבות ט): 'ואל תהי רשע בפני עצמך, שאפלו אם הוא רשע חס ושלום לא יהיה רשע בפני עצמו, רק הוא גם הוא ישתדל להתקרב להצדיק כדי שיהיה לו איזה אחרית ותקנה על-כל-פנים:**

תרו

(קסג) **לרשם המעשה של מטי ולא מטי שהיה מרקד וחי' מנגן והרגיש אז את רבי שמעון בר יוחאי. בשעה שהיה בבחינת מטי לא שמע כלל את חי' מנגן, ואחר-כך כשחזר בבחינת ולא מטי אז שמע קצת:**

תרוז

(קסד) **שיך למאמר שמי שנכתב בקדשה (לקוטי תנינא סימן ל"ב). זה המאמר נאמר על-פי שאלה ששאל המגיד מטיראוויצע את רבנו זכרוננו לברכה, באשר שהאבות ושאר הצדיקים הקדמונים בודאי חברו ספרים הרבה והיכן הם אלו הספרים והשיב לו רבנו זכרוננו לברכה ענין הנאמר במאמר הנ"ל ששם מתרין הדבר היטב עין שם.**

אחר-כך בא המגיד וזכרוננו לברכה לאיזה מקום אשר נר שם חתנו
 רבי יצחק וזכרוננו לברכה כי היה שם מלמד, ושאל אותו
 חתנו הנ"ל על שלום אשתו ובניו והשיב לו חותנו המגיד עד שאתה
 שואלני על שלומם שאל אותי מהיכן אני בא כי אני בא מברסלב
 והייתי שם אצל רבנו רבי נחמן וזכרוננו לברכה ושאלתי אותו מה
 שפבר שאלתי לכמה צדיקים ולא השיבו לי תשובה נכונה, והוא
 השיב לי תשובה נכונה וברורה, כי שאלתי אותו באשר שהאבות
 ושאר הצדיקים הקדמונים בודאי חברו ספרים הרבה, והיכן הם אלו
 הספרים. ודבר זה פבר שאלתי לכמה צדיקים ולא מצאתי מענה
 בפיהם, והוא גלה לי על זה תורה נפלאה.

ובשעה שאמר לפני התורה הזאת ראיתי להבות אש יוצאין מפיו
 הקדוש, ונדמה לי שאי אפשר בשום אופן להעלות זאת על
 הכתב, ולמחר בפבר בא האב"ד רבי נתן והביא המאמר הזה כתוב
 על הגזר ובדיו:

תרח

מעשה בימי הבעל-שם-טוב הקדוש זכר צדיק וקדוש לברכה לת"י
 העולם הבא, שהיה איש אחד רך בשנים והיה מפלג מאד
 וחרוף גדול והיה מתנגד מאד על הבעל-שם-טוב הקדוש זכר צדיק
 וקדוש לברכה לת"י העולם הבא וצוה הבעל-שם-טוב הקדוש וזכרוננו
 לברכה לאנשיו, שישתדלו לקרב אותו אליו, וכן עשו והשתדלו
 והביאו אותו להבעל-שם-טוב וזכרוננו לברכה. ובתחלה רחק אותו
 הבעל-שם-טוב וזכרוננו לברכה מאד, ולא דבר אתו מאומה, ולא קבל
 ממנו שלום. ובשראה האיש הנ"ל שהוא מרחקו, הצטער מאד ודחק
 עצמו ונכנס אליו כמה פעמים. והבעל-שם-טוב וזכרוננו לברכה היה

מִרְחֵקוֹ בְּכָל פַּעַם. פַּעַם אַחַת נִתְעוֹרַר מְאֹד וּבָא לִפְנֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב
 זְכוּרָנוּ לְבָרְכָהּ בְּהַכְנָעָה גְדוֹלָה וּבְבִכּוּיָהּ רַבָּה, וְהִתְחִיל לְקָרְבוֹ. וְאָמַר לוֹ,
 שְׂיַעֲמְדוּ עָלַי מִחֲלֶקֶת הַרְבֵּה, מִתְחַלָּה מִבְּנֵי־בֵיתוֹ וְאַחֲר־כֵּן מִשְׁכַּנָּיו,
 אַחֲר־כֵּן מִכָּל הָעִיר וְכָל הָעוֹלָם, וְאָפְלוּ עוֹפוֹת יַחְלְקוּ עָלָיו. וְחָזַר לְבֵיתוֹ.
 וְכֵן הָיָה, שֶׁבְּתַחֲלָה הִתְחִילוּ בְּנֵי־בֵיתוֹ לְהִתְנַרְוֹת בּוֹ וְלַחֲלֹק עִמּוֹ, אֲשֶׁר
 מִקִּדְמָם הָיָה חָשׁוּב בְּעֵינֵיהֶם וְנִחְמָד בְּעֵינֵי כָּל מַחֲמַת שְׁהִיָּה אִישׁ טוֹב
 וְכִשְׁרָה, וְעַתָּה הִתְחִילוּ לַחֲלֹק עִמּוֹ, בְּתַחֲלָה בְּנֵי־בֵיתוֹ, וְאַחֲר־כֵּן חֲלָקוּ
 עִמּוֹ הַשְּׁכָנִים, וְאַחֲר־כֵּן כָּל הָעִיר. וְכֵן גַּם הַסְּבִיבוֹת כָּלֵם חֲלָקוּ עָלָיו.
 פַּעַם אַחַת הָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל כְּרֵאוּי בְּהִתְלַהֲבוֹת וּבִתְנוּךְ
 תְּפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוֹתוֹ פָּרַח עָלָיו עוֹף אֶחָד שְׁקוֹרֵין אֵינְדִּיק [תְּרַנְנָגוֹל הַדוֹן]
 וּבִלְבָב אוֹתוֹ בְּאִמְצַע הִתְלַהֲבוֹתוֹ, וְחָרָה לוֹ מְאֹד וְהָיָה מִפְּרִיחַ אוֹתוֹ וְחָזַר
 לְתַפְּלָתוֹ וְהִתְלַהֲבוֹתוֹ כִּבְתַחֲלָה, וּפָרַח עוֹד הַפַּעַם הָעוֹף הַנִּזְל וּבִלְבָב
 אוֹתוֹ שֵׁנִית בְּאִמְצַע הִתְלַהֲבוֹתוֹ, וְחָרָה לוֹ בְּיוֹתֵר וְהִפְרִיחַ אוֹתוֹ פַּעַם
 שֵׁנִית וְחָזַר לְתַפְּלָתוֹ. בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוֹתוֹ חָזַר עוֹד הָעוֹף הַנִּזְל
 וּבִלְבָב אוֹתוֹ עוֹד, וְחָרָה לוֹ מְאֹד וְהָיָה רֵץ וְחִטְףָּ גְרוֹן וְרָצָה לְהִתִּיז רֹאשׁ
 הָעוֹף מִחֲמַת רֵגְזוֹ שֶׁבִלְבָב אוֹתוֹ כָּל כֵּן. בְּתוֹךְ כֵּן גִּזְרָה מַה שְּׂאֵמַר לוֹ
 הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב שְׂאֵפְלוּ עוֹפוֹת יַחְלְקוּ עָלָיו וְעַל־יְדֵי־זֶה נָח רְגֵזוֹ, וְהִנִּיחַ
 הָעוֹף וְנִמְנַע מִלְּהִתִּיז רֹאשׁוֹ.

וּבְלֵיל כְּוִנַּת מַעֲשֵׂה זֹאת לִידַע כַּמָּה וְכַמָּה עֲנִינִים וְנִסְיוֹנוֹת צָרִיכִין לַעֲבֹר
 עַל כָּל מִי שְׂרוּצָה לְהִתְקַרֵּב לַהֲשֵׁם יִתְבָּרֵךְ וְלִילֵךְ בְּדַרְכּוֹ יִתְבָּרֵךְ.
 כִּי זֶה הָאִישׁ הַנִּזְל הָיָה צָרִיךְ לְנִסְיוֹן כִּזֶּה שְׂיִתְנַסֶּה עַל־יְדֵי הַבַּעַל־שֵׁם
 טוֹב זְכוּרָנוּ לְבָרְכָהּ בְּעֲצָמוֹ דִּיקָא, שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרָנוּ לְבָרְכָהּ
 בְּעֲצָמוֹ יְהִי מְדַחָה אוֹתוֹ וְיִרְחִיק אוֹתוֹ וַיְבַזֶּה אוֹתוֹ כָּל כֵּן. וְיִהְיֶה צָרִיךְ
 לַעֲמֹד בְּנִסְיוֹן זֶה לְבָלִי לְהַשְׁגִּיחַ עַל הַתְּרַחֲקוֹת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרָנוּ
 לְבָרְכָהּ, רַק אֲדַרְבָּא יְכַתֵּת עֲצָמוֹ תַּחַת רֵגְלָיו וַיִּסַּע אַחֲרָיו כָּל כֵּן. וְגַם

לְסַבֵּל כָּל מָה שֶׁסָּבַל אַחֲר־כֵּן מֵרְבוּי הַמַּחֲלָקֶת שֶׁעָלָיו כָּל־כֵּן. וְעַל־יָדַי שֶׁעָמַד בְּכָל זֶה זָכָה לְהִיּוֹת צַדִּיק גָּדוֹל אֲשֶׁר־י לוֹ. גַּם הִבְנַתִּי מִמֶּנּוּ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה שָׁנָם זֶה הָיָה לוֹ לִישׁוּעָה גְדוֹלָה מֵהַשְּׁנֵת־אֶפֶק עַל כַּעֲסוֹ וְלֹא הָרַג אֶת הָעוֹף עַל־יָדַי שֶׁזָּכַר שֶׁהִבְעֵל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה אָמַר לוֹ שָׁנָם הָעוֹפּוֹת יִחַלְקוּ עִמּוֹ. כִּי אִם הָיָה הוֹרֵג אֶת הָעוֹף הָיָה מְזִיק לוֹ הַרְבֵּה לְעִבּוּדָתוֹ, אֲךָ הִבְעֵל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה הַקְּדִים לוֹ רְפוּאָה שֶׁרָמַז לוֹ תְּחִלָּה זֹאת שָׁנָם עוֹפּוֹת יִחַלְקוּ עָלָיו, וְאַחֲר־כֵּן הָיָה בֵּן שֶׁכִּמְעַט הָרַג אֶת הָעוֹף וּבְחִמְלַת ה' עָלָיו גָּזַר מֵהַ שֶׁאָמַר לוֹ הִבְעֵל־שֵׁם־טוֹב זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה, וְעַל־יָדַי־זֶה פָּסַק כַּעֲסוֹ וְנִצַּל וְזָכָה אַחֲר־כֵּן לְמָה שֶׁזָּכָה:

תרט

(א) שָׁמַעְתִּי. רַבְּנּוּ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה הָיָה בַּחֲרָף אֶצֶל הַמַּגִּיד מִטִּירָהאוֹיִצֵּעַ. וְעָמַד אֶצֶל הַבִּירָה (שְׁקוּרִין רִיבֵעַ). וְהַמַּגִּיד לֹא הָיָה בְּבֵיתוֹ וְאֲנָשָׁיו עָמְדוּ אֶצְלוֹ. וְאָמַר לָהֶם רַבְּנּוּ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה תִּפְרָסוּ בְּשָׁלוֹם הַמַּגִּיד עֲבוּרִי, וְתִגִּידוּ לוֹ "וַיִּסַּב אֱלֹקִים אֶת הָעַם דֶּרֶךְ הַמַּדְבָּר יַם סוּף" (שְׁמוֹת יג), וַיִּסַּב אֱלֹקִים, כְּשֶׁדִּינִין חֵם וְשָׁלוֹם מִקִּיפִין אֶת הָאָדָם דֶּרֶךְ הַמַּדְבָּר מִיּוֹסֵף, הִינּוּ צְרִיכִין לְדַבֵּר מִהַצַּדִּיק הַנִּקְרָא יוֹסֵף. וְחֻמְשִׁים עָלוּ פֶּרֶשׁ רִשׁוֹי מִחֻמְשִׁים, הִינּוּ עַל־יָדַי חֻמְשָׁה מוֹצְאוֹת הַפֶּה שֶׁהוּא הַדְּבוּר, עָלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים, הִינּוּ מְכַל הַמְצָר:

תרי

(ב) שָׁמַעְתִּי פַעַם אַחַת אָמַר רַבְּנּוּ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה לְהִרְבֵּה יוֹדִיל חֵתַן הָרַב לִיבֵל מִטִּירָהאֶסְטִינִין שֶׁהָיָה מְקַרֵּב לְהִרְבֵּה הַצַּדִּיק הָרַב פִּינְחָס מְקַרִּיץ, הִגִּידוּ לִי דְבַר מִהִרְבֵּה הַצַּדִּיק הָרַב פִּינְחָס מְקַרִּיץ זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה. אָמַר לוֹ כֵּן אָמַר הָרַב פִּינְחָס הַנִּי"ל, אָנּוּ אוֹמְרִים אֲשַׁמְנּוּ בְּגִדְנוּ גְזֻלְנוּ. לְשׁוֹן רַבִּים, כִּי צְרִיכִים לוֹמַר אֲשַׁמְתִּי וְכוּ' רַק אָנּוּ אוֹמְרִים

כְּבִיכּוֹל בְּלִשׁוֹן טַעֲנָה לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁמְנוּ. דָּאם שְׁלֵא נָתַתָּ לָנוּ כַח וּרְשׁוֹת לֹא הָיִינוּ יְכוּלִין לְחַטָּא. אָמַר רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, אֲנִי גַם־כֵּן מִפְּרִשׁ כֶּךָ וַיִּגֵּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה (בְּרֵאשִׁית מו), בְּאִשֶּׁר אִישׁ יִשְׂרָאֵל נִגַּשׁ לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַקֵּשׁ מַחִילָה עַל עֲוֹנוֹתָיו, וַיֹּאמֶר בִּי אָדֹנָי. רְצוּנוֹ לֹאמַר כַּחֵד בִּי בָּאֵם שְׁנִטְלֶתָ אֶת כַּח שְׁלֶךְ מִמֶּנִּי לֹא יִכְלָתִי לְחַטָּא. וַיִּדְמָה הָאָדָם בְּנִפְשׁוֹ שֶׁהוּא פּוֹטֵר אֶת עַצְמוֹ בְּטַעֲנָה זוֹ, עַל־זֶה הוּא אוֹמֵר, יְדַבֵּר נָא עִבְדְּךָ דְּבַר בְּאֲזִנֵּי אָדֹנָי, הִנְנִי מְדַבֵּר דְּבָרֵי כְּדֵי שְׁתִּבּוֹא תִפְלָתִי בְּאֲזִנְךָ, אֲבָל אַל יַחַר אַפְךָ בְּעִבְדְּךָ, כִּי יִדְעָתִי אֲשֶׁר אֲנִי הַחַיִּב.

הַתְּקַרְבוֹת הָרַב יוֹדִיל הַנ"ל אֲצֵל רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה:

תריא

(ג) הָרַב יוֹדִיל הַנ"ל הָיָה חֲתָן הָרַב לִיבְלִי מִטְּרַאסְטִינְץ. הָרַב לִיבְלִי הַנ"ל נִסְתַּלַּק עַל הַיָּם בְּנִסְיַעַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וַאֲמַר אִם הָיָה בְּכֹאֵן חֲתָנִי הָרַב יוֹדִיל, אֲזִי לֹא הָיָה מַנִּיחַ אוֹתִי לְהִסְתַּלַּק כֹּאֵן. שְׁמַעְתִּי בְּשַׁעַה שְׁנַסַּע הָרַב לִיבְלִי עַל הַיָּם, הוֹשִׁיטָה חַיָּה אַחַת אֶת רֹאשָׁהּ מִהַמַּיִם וַחֲלָכָה כְּנֶגֶד הַסְּפִינָה. וְנִפְלְאָה אֵימָה וַחֲרָדָה גְּדוּלָה עַל הָאֲנָשִׁים מִהַסְּפִינָה, שְׁלֵא תִהְיֶה אֶת הַסְּפִינָה. וְלִבְשׁ הָרַב לִיבְלִי אֶת הַטְּלִית וַתִּפְלִין וַחֲלָךְ לְנֶגְדָהּ, וְנִכְנְסָה לְהַיָּם. לְאַחַר הַסְּתַלְקוֹתוֹ הִנִּיחוּ אוֹתוֹ עַל דָּף עַל הַמַּיִם וַצִּפָּה הַדָּף אֶל הַנֶּמֶל. וְעָמַד עָלָיו עֲמוּדָא דְנוֹרָא, וַיִּצְאוּ כָּל אֲנָשֵׁי הָעִיר וּקְבָלוּ אוֹתוֹ. וּבְאוֹתָהּ הָעִיר מִכַּפָּה שָׁנִים מִקְדָּם הָיָה חֶכֶם, וְעָשָׂה צוֹנָא שְׁלֵא יִנְיָחוּ אֲצֵלוֹ שׁוּם בְּרִנְשׁ, וּכְשִׁיבּוֹא חֶכֶם מֵאֶרֶץ פּוֹלִינְיָה וַיַּעֲמַד עָלָיו עֲמוּדָא דְנוֹרָא אֲזִי יִנְיָחוּ אוֹתוֹ אֲצֵלוֹ. וְהָרַב יוֹדִיל הַנ"ל חֲתָנֵנוּ הָיָה לְמֶדֶן גְּדוּל גַּם בַּעַל מְקַבֵּל וְזָמֵן בְּשַׁעַה שְׁנִתְקַרַּב אֶל רַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה. וְרַבֵּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה הָיָה אִזְ רַךְ בְּשָׁנִים, וְהָיָה

באותה העת במעדוּעֲדֵי־וְקָע, והוא הִיָּה דָר בְּעִיר דְּאֲשִׁיב, בְּעֶרְךָ שְׁלֹשִׁים
פְּרָסָאוֹת מִמְּעֲדוּעֲדֵי־וְקָע, וְאָמַר אֵיךְ יְכוּלִין לִישֵׁב מִרְחֵק כְּזֶה מִרְבִּי כְּזֶה.
וְעָקַר דִּירְתוֹ מִשָּׁם סְמוּךְ לְמְעֲדוּעֲדֵי־וְקָע:

תריב

(ד) מְצִינּוּ בְּקוֹנְטְרָסִים יְשָׁנִים מִכְּתַב יַד הַחֲבָרִים וְכוּ' אֲשֶׁר שָׁם הִלְשׁוֹן
מִתְקַן יוֹתֵר בְּהַתּוֹרָה אָמַר אֵל הַכֹּהֲנִים (בְּסִימָן ב' בְּאוֹת ז')
בְּהַסְפָּר הַגְּדֹפֶס. כְּתוּב שָׁם, וְהִנְשָׁמוֹת עִם הַתְּפִלָּה נִקְרָא כְּבוֹד עַל שֵׁם
שָׁהִיא מְלַבֶּשֶׁת אוֹתָם וְכוּ':

תריג

(ה) זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (דְּבָרִים כו) אֵת ה' הָאֹמֶרֶת הַיּוֹם.
כֹּהֲנִים בְּחִינַת תּוֹרָה בְּבְחִינַת נְשָׁמוֹת כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (מְלָאכִי ט): "כִּי
שָׁפְתִי כֶהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ". אֲהַרֹן בְּחִינַת מְשַׁפֵּט כְּמוֹ
שְׁכַתּוּב (שְׁמוֹת כ"ח): "וְנִשָּׂא אֲהַרֹן אֶת מְשַׁפֵּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", כִּי צָרִיד לְזֶה
בְּחִינַת מְשַׁפֵּט. וְאֹמֶרֶת אֲלֵיהֶם, וְאֹמֶרֶת דִּיקָא כִּי צָרִיד לְהִבִּיא כָּל
הַתְּפִלוֹת לְבְחִינַת מְשָׁה מְשִׁיחַ וְהוּא יְקִים אוֹתָם, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (שָׁם ל"ט):
"וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מְשָׁה, וַיְקַם מְשָׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן". "וּלְנֶפֶשׁ לֹא
יִטְמָא בְּעַמּוּיוֹ" הִיָּנוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית הַגּוֹל:

תריד

(ו) זֶה מְצִאתִי בְּסֵפֶר חַיִּי מוֹהַר"ן כְּתִיבַת יַד שְׁכַתּוּב שָׁם מוֹרְנוּ הָרַב
רַבִּי נִתָּן בְּזֶה הִלְשׁוֹן: מִי יִפְאָר גְּדֹל פְּאָר הַדְּבֹר הַקְּדוֹשׁ בְּשִׁינְצָא
מִפּוֹ בְּקִדְשָׁה וּבְטְהָרָה בְּצַחוֹת וּבְזָכוֹת בְּתַכְלִית הַבְּהִירוֹת, שְׁאִפְלוּ
בְּנִשְׁמִיּוֹת הִיָּה מְנַח עַל דְּבוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים כָּל מִיָּנִי חֵן שְׁבַעֲוָלָם, אֲשֶׁר
אִפְלוּ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים נִבְהָלוּ מְאֹד מִדְּבוּרָיו, וְהָיוּ נִכְסָפִים תְּמִיד לְשִׁמְעַע

דבוריו מפיו. וְכֹל מִי שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ הָיָה נִמְשָׁךְ וְנִכְרָךְ אַחֲרָיו
 בְּהַשְׁתַּקְקוֹת גְּדוֹל. וְאַפְלוּ הָרָשָׁעִים שֶׁבִקְהֵלֶת קָדֵשׁ אִוְּמָן כָּלֵם הָיוּ
 כְּרוּכִים אַחֲרָיו וְנִתְעוֹרְרוּ קֶצֶת עַד שֶׁהָיוּ לָהֶם כִּכָּה וְכִכָּה הִרְהוּרֵי
 תְּשׁוּבָה, מַה שְּׁלֹא עָלָה עַל לִבָּם מֵעוֹלָם. כְּאֲשֶׁר סִפְרוּ בְּפִיהֶם בְּפִרוּשׁ,
 שֶׁכִּבְר הַתִּיבָאוֹת עֲצָמָן, וְהָיוּ כְּמִשְׁבָּעִים וְעוֹמְדִים שְׂבֹדָאֵי לֹא יִהְיֶה לָהֶם
 שׁוּם הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, וְהָיוּ רְחוּקִים לְגַמְרֵי מִשׁוּם צַד הִרְהוּר תְּשׁוּבָה
 כְּמִפְרָסֵם לְכֹל מִי שֶׁהָיָה מְכִיר אוֹתָם. וְעַל־יְדֵי דְבוּרָיו הַקְּדוּשִׁים הִגִּיעַ
 אֲלֵיהֶם גַּם־בֵּן הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, אַף־עַל־פִּי שְׁמֵעוֹלָם לֹא דָבַר עִמָּהֶם
 מֵעַנְיָנֵי תְּשׁוּבָה וּמֵעַנְיָנֵי קְדוּשָׁה, כִּלְכֹּל כָּלֵל לֹא, רַק אֲדַרְבָּא תָּמִיד הָיָה
 מְדַבֵּר עִמָּהֶם שִׁיחַת חֲלִיץ וְסִפּוּרִים בְּעֵלְמָא, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִמְשָׁכוּ אַחֲרֵי
 הַקְּדוּשָׁה מְדַבּוּרִים שְׁלוֹ לְבָד, עַד שֶׁהָיוּ סְמוּכִים מְאֹד לְשׁוּב אֲלָיו יִתְבָּרַךְ.
 וְאִם לֹא הִיְתָה נִטְרָפָה הַשְּׁעָה שֶׁהַתַּנְבֵּר הַקְּטָרוֹג מְאֹד וְנִסְתַּלַּק בְּאִמְצַע,
 בּוֹדָאֵי הָיוּ שָׁבִים אֲלָיו יִתְבָּרַךְ וְכוּ' וְכוּ'.

וְכֹל מַה שֶּׁאָנוּ מְסַפְּרִים מִמֶּנּוּ הַכֹּל נֶחֱשֵׁב לְגִנּוֹת אֲצִלוּ בְּעֶרְךָ עֲצָם
 הַפְּלִגַּת מַעֲלָתוֹ. כִּי אֵלּוּ כָּל הַיָּמִים דִּיּוּ וְכוּ' אֵי אֲפֹשֶׁר לְסַפֵּר אִפְסֵם
 קֶצֶהוּ מֵעֲצָם מַעֲלָתוֹ וְקְדוּשָׁתוֹ, הֵן גְּדֻלַּת חֲכָמָתוֹ וְתוֹרָתוֹ הַמְּפָרָסֵם, וְהֵן
 עֲצָם קְדוּשָׁתוֹ וְכוּ' סִמָּא דְּמִלְתָּא מִשְׁתַּוְּקָא וְרִפּוּאָה לְפָה לְשִׁתּוֹק. עַד כִּי
 יָבוֹא שִׁילָה אֲזִי יִדְעוּ וַיִּרְאוּ עֲצָם גְּדֻלַּת רַבְּנֵי הַקְּדוּשָׁה וְהַנּוֹרָא וְכַרוֹנוֹ
 לְבָרְכָה, כִּי אֲזִי יִסְפְּרוּ מִמֶּנּוּ הִרְבֵּה בְּעֵת שִׁיבּוּא מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ שִׁיבָא
 מִחֲלָצִיו, כְּאֲשֶׁר סִפֵּר בְּרַבִּים שֶׁפָּעַל אֲצִל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַגּוֹאֵל צְדָק
 יִהְיֶה מִיּוֹצֵאֵי חֲלָצִיו. יְהִי רַצוֹן שִׁיבּוּא בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:



תָּם וְנִשְׁלָם שְׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם